

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

42

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Θ. ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1977

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ-ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

42

Νοέμβρης 1920-Μάρτης 1921

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στόν τεσσαρακοστό δεύτερο τόμο τῶν 'Απάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιλαμβάνονται τά ἔργα πού γράφτηκαν ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1920 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1921. Τά ἔργα αὐτά ἀντανακλοῦν μιά περίοδο ριζικῆς ἀλλαγῆς στή ζωή τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ὅταν οἱ βασικές δυνάμεις τῶν ξένων ἐπεμβασιῶν καί τῆς ἐσωτερικῆς ἀντεπανάστασης εἶχαν πιά συντριβεῖ καί μπροστά στή Σοβιετική Δημοκρατία μπῆκαν καί πάλι ἄμεσα τά καθήκοντα τῆς εἰρηνικῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

Χάρη στίς νίκες τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ ἡ ἀστική κυβέρνηση τῆς Πολωνίας, ἀκόμη τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1920 ἀναγκάστηκε νά συνάψει ἀνακωχή. Στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1920 ὁ Κόκκινος Στρατός, ὕστερα ἀπό ἡρωική ἔφοδο κατά τῶν ὀχυρῶν τοῦ Περεκόπ, σύντριψε τόν Βράνγκελ, τελευταῖο ἐγκάθετο τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλισμοῦ καί ἀπελευθέρωσε τήν Κριμαία. 'Η ἀπόπειρα τῶν ἰμπεριαλιστῶν ὅλων τῶν χωρῶν, πού ἑνώθηκαν μέ τήν ἐσωτερική ἀντεπανάσταση γιά νά συντρίψουν τό Σοβιετικό κράτος, ἀπότυχε ὁλοκληρωτικά. 'Αποτέλεσμα τῆς νίκης, πού ὁ Λένιν τή χαρακτήρισε σάν τεράστια, ἦταν νά σταθεροποιηθεῖ ἡ διεθνής θέση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας.

Μετά τή λήξη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὁ Λένιν μεταφέρει τό κέντρο βάρους ὅλης τῆς κομματικῆς καί κρατικῆς δράσης στήν ὀργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης.

'Η ἐσωτερική κατάσταση τῆς χώρας ἦταν ἐξαιρετικά δύσκολη. 'Ο τετράχρονος ἰμπεριαλιστικός πόλεμος, ὁ τρίχρονος ἐμφύλιος πόλεμος καί ἡ ξένη ἐπέμβαση εἶχε καταστρέψει καί ἀποδιοργανώσει τή λαϊκή οἰκονομία τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. Δέν ἐπαρκοῦσαν τά σιτηρά, τά καύσιμα, οἱ πρῶτες ὕλες. 'Ο λαός εἶχε κατακουραστεῖ, ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν. Οἱ ἐργάτες πεινοῦσαν, μιά σημαντική μερίδα τους ἀναγκάστηκε νά ἀσχοληθεῖ μέ τή χειροτεχνία καί τή μαύρη ἀγορά. Πολλοί ἐργάτες, γιά νά γλιτώσουν ἀπό τήν πείνα, ἔφευγαν στά χωριά καί ἔχαναν τούς δεσμούς

μέ τήν τάξη τους. Ἡ ἐργατική τάξη διασκορπιζόταν. Ἔτσι ἀδυνάτιζε ἡ κοινωνική βάση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Σέ τεράστιο βαθμό εἶχε καταστραφεῖ ἡ ἀγροτική οἰκονομία, πού ἡ παραγωγή της ἀποτελοῦσε μόνο τά 65% τοῦ ἀγροτικοῦ προϊόντος τῆς τσαρικῆς Ρωσίας. Οἱ ἀγρότες ἐκδήλωναν δυσαρέσκεια γιά τό παρακράτημα πού τούς ἀφαιροῦσε τό κίνητρο γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ νοικοκυριοῦ τους. Ἡ πολιτική τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ, πού καθιερώθηκε σάν ἀπαραίτητο καί ἀναγκαστικό προσωρινό μέτρο στά χρόνια τοῦ πολέμου, ἔπαψε νά ἀντιστοιχεῖ στίς νέες συνθῆκες. Μιά μερίδα ἐργατῶν πού συνδέονταν ἰδιαίτερα μέ τό χωριό, ἔπεσε ἐπίσης κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τοῦ μικροαστικοῦ στοιχείου. Ἐξαιτίας τῆς πείνας οἱ ἐργάτες αὐτοί ἔκφραζαν τή δυσαρέσκειά τους γιά τήν οἰκονομική πολιτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Ὅλα αὐτά εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νά παρουσιαστοῦν σοβαρές πολιτικές δυσκολίες.

Ὁ τόμος ἀρχίζει μέ τό λόγο τοῦ Λένιν στίς 6 τοῦ Νοέμβρη 1920 στήν πανηγυρική συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Συνδικάτων τῆς Μόσχας, τήν ἀφιερωμένη στήν τρίτη ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης. «Σήμερα — ἔλεγε ὁ Λένιν — μποροῦμε νά γιορτάσουμε τή νίκη μας. Παρόλες τίς ἀφάνταστες δυσκολίες τῆς ζωῆς, παρόλες τίς πρωτάκουστες προσπάθειες τῶν ἐχθρῶν μας, παρόλα αὐτά νικήσαμε» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1). Ὁ Λένιν, ἀναφερόμενος στίς αἰτίες τῆς νίκης ἐνάντια στούς ξένους ἐπεμβασίες καί στούς λευκοφρουρίτες, ὑπογράμμιζε κυρίως τό κοινωνικό καί κρατικό καθεστώς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, τόν ἡρωισμό καί τήν αὐτοθυσία πού ἐπέδειξαν οἱ κόκκινοι στρατιῶτες στά μέτωπα, καθώς καί τόν ἐνθουσιασμό τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, οἱ ὁποῖοι ἀψηφοῦσαν ὁποιεσδήποτε στερήσεις γιά νά δημιουργήσουν σταθερά μετόπισθεν καί νά κρατήσουν τήν ἐξουσία στά χέρια τους. Ὁ Λένιν σημείωσε ὅτι παράλληλα μέ τό προτσές τῆς σταθεροποίησης τοῦ συστήματος τοῦ σοσιαλισμοῦ, παρατηρεῖται ἕνα προτσές ἐξασθένισης τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος. Αὐτό εἶναι νομοτελειακό, ἐξηγοῦσε ὁ Λένιν, γιατί οἱ καπιταλιστές «ἀποτελοῦν μιά τάξη πού πεθαίνει, ὅσο πλούσιοι καί ὅσο ἰσχυροί καί ἄν εἶναι, ἐνῶ ἐμεῖς ἀντιπροσωπεύουμε τήν τάξη πού τραβάει γιά τή νίκη» (σελ. 3).

Τίς θέσεις αὐτές ὁ Λένιν τίς ἀναπτύσσει καί στίς μετέπειτα ὁμιλίες του. Στό λόγο του στή συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ κυβερνείου Μόσχας στίς 21 τοῦ Νοέμβρη

1920 δήλωσε ὅτι τό Σοβιετικό κράτος δέν ἔχει μόνο ἀνάπαυλα, ἀλλά κάτι τό πολύ σοβαρότερο — «ἔχουμε μιά νέα ἐποχή, μέσα στήν ὁποία κατακτήσαμε βασικά τό δικαίωμα τῆς διεθνοῦς ὕπαρξής μας μέσα στό δίκτυο τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν» (σελ. 22).

῾Ο Λένιν, ἐπεξεργαζόμενος τίς βασικές ἀρχές τῆς πολιτικῆς τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης τῶν κρατῶν μέ διαφορετικά κοινωνικά συστήματα, θεωροῦσε τήν ἀμοιβαῖα-ἐπωφελή συνεργασία μέ τούς ἀστικούς οἰκονομικούς κύκλους σάν τό πρῶτο βῆμα γιά τήν ὁμαλοποίηση τῶν σχέσεων μέ τίς καπιταλιστικές χῶρες. Στήν ἀποκατάσταση καί ἀνάπτυξη τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων ὁ Λένιν ἔβλεπε ἕνα ἀπό τά μέσα ἀποτροπῆς ἑνός νέου πολέμου ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος. ῾Ο Λένιν ἔλεγε ὅτι γιά μᾶς τό πολυτιμότερο ἀπ᾿ὅλα εἶναι ἡ διαφύλαξη τῆς εἰρήνης καί ἡ ὁλοκληρωτική δυνατότητα νά ἀφιερώσουμε ὅλες μας τίς δυνάμεις γιά τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας. ῾Ο Λένιν ἀπόδειχνε ὅτι οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στό καπιταλιστικό καί στό σοσιαλιστικό σύστημα μπορεῖ καί πρέπει νά λυθοῦν ὄχι μέ τούς πολέμους, ἀλλά μέ τήν εἰρηνική οἰκονομική ἅμιλλα, μέ τήν πάλη στό οἰκονομικό μέτωπο, στήν πορεία τῆς ὁποίας ὁ σοσιαλισμός θά δείξει ἀναπόφευκτα τήν ὑπεροχή του ἀπέναντι στόν καπιταλισμό.

῾Ο Λένιν τόνιζε ἐπανειλημμένα ὅτι ἡ φιλειρηνική ἐξωτερική πολιτική τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, παρόλες τίς ραδιουργίες καί τά κρυφά σχέδια τῶν ἰμπεριαλιστῶν, προσδίνει στό σοσιαλισμό πρωτοφανή ἑλκτική δύναμη, προσελκύοντας μέ τό μέρος του τίς πιό πλατιές λαϊκές μάζες σέ ὅλες τίς χῶρες. ῾Ο Λένιν ἔδινε τεράστια σημασία στήν ἐπαναστατική ἐπίδραση τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς ἄλλες χῶρες, στή δύναμη τοῦ παραδείγματος. ῞Οσο πιό πετυχημένα ἀναπτύσσεται ἡ σοσιαλιστική κοινωνία, ὅσο πιό ἀποτελεσματικά πραγματοποιοῦν οἱ σοσιαλιστικές χῶρες τήν οἰκοδόμηση τῆς οἰκονομίας, ὅσο πιό ἰσχυρές εἶναι οἰκονομικά καί πολιτικά, τόσο πιό μεγάλη θά εἶναι ἡ ἐπίδρασή τους στήν κατεύθυνση καί στούς ρυθμούς τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης. «...Λέγαμε καί λέμε—τόνιζε ὁ Λένιν—«῾Ο σοσιαλισμός ἔχει τή δύναμη τοῦ παραδείγματος». ῾Η βία ἰσχύει ἐνάντια σέ ὅσους θέλουν νά ἐπαναφέρουν τήν ἐξουσία τους. Σ᾿αὐτό ὅμως καί ἐξαντλεῖται ἡ σημασία τῆς βίας, ἀπό κεῖ καί πέρα ἰσχύει πιά ἡ ἐπιροή καί τό παράδειγμα. Πρέπει νά δείξουμε πρακτικά, μέ τό παράδειγμα, τή σημασία τοῦ κομμουνισμοῦ» (σελ. 75). Γι᾿αὐτό ἀκριβῶς ὁ Λένιν ἔβαζε τό καθῆκον: νά σταθεροποιηθεῖ ἡ Σοβιετική Ρωσία καί νά γίνει ἀκατανίκητη.

Οἱ λενινιστικές ἀρχές τῆς πολιτικῆς τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης ἀποτελοῦν ἰσχυρό μέσο διεθνιστικῆς συσπείρωσης τῶν λαῶν ὅλων τῶν χωρῶν στήν πάλη τους γιά τήν εἰρήνη, γιά τό σοσιαλισμό. Οἱ ἀρχές αὐτές ἀναπτύχθηκαν παραπέρα στίς ἀποφάσεις τοῦ XX καί τοῦ XXII συνεδρίου τοῦ ΚΚΣΕ, στό νέο Πρόγραμμα τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί ἐξακολουθοῦν νά ἀποτελοῦν σταθερά τή γενική κατεύθυνση τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Παράλληλα ὁ Λένιν καλοῦσε τούς ἐργαζόμενους νά ἐπαγρυπνοῦν, τόνιζε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά παρακολουθοῦν προσεκτικά τίς μηχανοραφίες τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι ὅσο ἡ Δημοκρατία μας παραμένει μοναδική ἐξαίρεση μέσα στό καπιταλιστικό σύστημα, δέν μποροῦμε νά κάνουμε τή σκέψη ὅτι θά ἐξαλειφθεῖ ὁ κίνδυνος ἑνός νέου πολέμου, ἄν δέν θέλουμε νά γίνουμε γελοῖοι φαντασιοκόποι καί οὐτοπιστές. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι ὁ κίνδυνος στρατιωτικῆς ἐπίθεσης ἀπομέρους τῶν ἰμπεριαλιστῶν παραμένει καί καλοῦσε τούς ἐργαζόμενους νά εἶναι πάντα σέ ἐπιφυλακή.

Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι γιά νά νικηθεῖ ὁ καπιταλισμός πρέπει νά ἐκπληρωθεῖ τό καθῆκον τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐκμεταλλευτῶν ἀπό τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις καί τό δημιουργικό καθῆκον τῆς οἰκοδόμησης νέων οἰκονομικῶν σχέσεων. Τά καθήκοντα αὐτά συνδέονται ἀδιάρηκτα τό ἕνα μέ τό ἄλλο. Ἄν δέν ἐκπληρωθεῖ τό δεύτερο καθῆκον, καμιά ἐπιτυχία στό ἔργο τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐκμεταλλευτῶν, καμιά στρατιωτική ἐπιτυχία ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές δέν θά δόσει τίποτε καί ἡ ἐπιστροφή στό παλιό θά εἶναι ἀναπόφευκτη. Γι' αὐτό, τά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας πρέπει νά γίνουν καθοριστικά στή δράση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί ὅλου τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ.

Οἱ ἐργασίες τοῦ Λένιν πού μπῆκαν στόν τόμο (λόγος στή συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ κυβερνείου Μόσχας στίς 21 τοῦ Νοέμβρη, εἰσήγηση στή συγκέντρωση στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης τοῦ ΚΚΡ (μπ) Μόσχας στίς 6 τοῦ Δεκέμβρη, λόγοι, εἰσηγήσεις καί ὁμιλίες στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ κ.ἄ.) εἶχαν ἀποφασιστική σημασία γιά τόν καθορισμό τῶν καθηκόντων τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης.

Στήν περίοδο τοῦ περάσματος στήν εἰρηνική οἰκοδόμηση ὁ Λένιν ἔβλεπε ὅτι βασικό καθῆκον εἶναι ἡ προσέλκυση σέ ἀκόμη πιό πλατιά κλίμακα τῶν ἐργαζομένων νά συμμετάσχουν δραστήρια στήν οἰκοδόμηση τῆς οἰκονομίας. Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ὅτι «ὅσο πιό μεγάλη εἶναι ἡ ἔξαρση, ὅσο πιό μεγάλο εἶναι

τό πλάτος τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τόσο πιό μεγάλος εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν ἀνθρώπων πού παίρνουν μέρος στά γεγονότα αὐτά, καί, ἀντίθετα, ὅσο πιό βαθύς εἶναι ὁ μετασχηματισμός πού θέλουμε νά κάνουμε, τόσο πιό πολύ πρέπει νά ἀνεβάζουμε τό ἐνδιαφέρον καί τή συνειδητή στάση ἀπέναντι σ᾽αὐτόν, νά πείσουμε ὅλο καί νέα ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὅτι αὐτό τό πράγμα εἶναι ἀναγκαῖο» (σελ. 140). Τό ζήτημα αὐτό, πού εἶναι μιά ἀπό τίς βασικές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ γιά τόν ἀποφασιστικό ρόλο τῶν λαϊκῶν μαζῶν στήν ἱστορία, ἀποκτᾶ ἰδιαίτερη σημασία στίς μέρες μας, στίς συνθῆκες τῆς πλατιᾶς οἰκοδόμησης τοῦ κομμουνισμοῦ.

῾Ο Λένιν ἔκφρασε τήν πεποίθηση ὅτι ἡ νίκη στό οἰκονομικό μέτωπο θά κερδηθεῖ, ἐφόσον τό Κόμμα καί ἡ Σοβιετική ἐξουσία θά καταφέρουν νά ἀνεβάσουν τήν πρωτοβουλία καί τή δραστηριότητα τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐργαζομένων. Γι᾽αὐτό χρειάζεται, ἔλεγε ὁ Λένιν, ὅλη ἡ διαφώτιση καί ἡ προπαγάνδα νά προσανατολιστεῖ πρός τήν κατεύθυνση τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας. Στίς «Θέσεις γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα» ὁ Λένιν πρότεινε νά ἀναπτυχθεῖ ἡ παραγωγική προπαγάνδα σέ πλατιά κρατική κλίμακα. Τόνισε ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά δοθεῖ ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐφημερίδων περισσότερη προσοχή στό οἰκονομικό σχέδιο, νά μάθουν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες νά διευθύνουν τό κράτος, νά ἐλέγχεται ἡ ἐκπλήρωση τῶν νόμων καί τῶν μέτρων τῶν κρατικῶν ὀργάνων, νά ἀναπτυχθεῖ μιά πλατιά ἀνταλλαγή γνωμῶν. Καθορίζοντας τά καθήκοντα τοῦ τύπου σάν μαχητικοῦ ὅπλου τοῦ Κόμματος, ὁ Λένιν ἔγραφε: «Λιγότερη πολιτική φλυαρία, λιγότερες γενικές κρίσεις καί ἀφηρημένα συνθήματα, πού προκαλοῦν εὐχαρίστηση στούς ἄπειρους κομμουνιστές πού δέν κατάλαβαν ἀκόμη τά καθήκοντά τους, περισσότερη παραγωγική προπαγάνδα καί πάνω ἀπό ὅλα ἕνας πιό θετικός, κατάλληλος, προσαρμοσμένος στό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν μαζῶν ὑπολογισμός τῆς πρακτικῆς πείρας» (σελ. 330).

῾Ο Λένιν ἔβαλε μέ ἰδιαίτερη ὀξύτητα τό ζήτημα τῆς ἀνόρθωσης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, χωρίς τήν ὁποία δέν εἶναι ἐφικτή καμιά οἰκοδόμηση τῆς οἰκονομίας. Τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾽Επιτρόπων ὑπόβαλε γιά ἔγκριση στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ τό νομοσχέδιο γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, πού καταρτίστηκε μέ τήν ἄμεση καθοδήγηση καί συμμετοχή τοῦ Λένιν. Τό σχέδιο πρόβλεπε τό συνδυασμό τῶν μέτρων κρατικῆς ρύθμισης τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μέ τό προσωπικό ἐνδιαφέρον τῶν ἀγρο-

τῶν γιά τήν αὔξηση τῆς συγκομιδῆς καί τό ἀνέβασμα τῆς παραγωγικότητας τῶν νοικοκυριῶν τους. Ὁ Λένιν, ἐξηγώντας τήν οὐσία τοῦ νομοσχεδίου, καλοῦσε νά ξεσηκωθεῖ ἡ ἀγροτιά καί νά καταπολεμήσει τή ρουτίνα καί τήν ἀμάθεια καί νά ἐπιδιώξει βελτιώσεις στήν ἀγροτική οἰκονομία, ἔστω καί πιό ἀσήμαντες, πιό στοιχειώδεις, ὁπωσδήποτε ὅμως μαζικές. Καλοῦσε τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες νά θυμοῦνται πάντα ὅτι «ἡ Σοβιετική Ρωσία θά εἶναι σέ θέση νά νικήσει μόνο ἄν αὐξήσει τήν παραγωγή της, ἄν ἀνεβάσει τήν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας» (σελ. 143).

Μέ μεγάλο ἐνθουσιασμό μίλησε ὁ Λένιν στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ γιά τήν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας τῶν οἰκονομικῶν θεμελίων τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας, γιά τό σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ. Τό σχέδιο αὐτό, πού εἶναι δημιούργημα τοῦ Λένιν, ἦταν τό πρῶτο σχέδιο προοπτικῆς τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, στή βάση τοῦ ὁποίου μπῆκαν οἱ λενινιστικές ἰδέες γιά τή δημιουργία τῆς ὑλικοτεχνικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ, ὑπολογισμένο γιά 10-15 χρόνια, ἦταν ἕνα εὐρύ πρόγραμμα ριζικῆς ἀνασυγκρότησης ὅλης τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας. Ὁ Λένιν τόνιζε ὅτι βασικό καθῆκον τῆς δράσης τοῦ Κόμματος καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων πρέπει νά εἶναι ἡ πάλη γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς χώρας, πού εἶχε σάν σκοπό τή νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ Λένιν δέν περιορίστηκε νά βάλει μόνο τό ζήτημα τῆς γενικῆς προοπτικῆς τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας, ἀλλά καί συγκεκριμενοποίησε αὐτή τήν προοπτική. Τόνισε ὅτι ὁ ἐξηλεκτρισμός ἀποτελεῖ τή βάση τῆς δημιουργίας τῆς ὑλικοτεχνικῆς βάσης τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τοῦ κομμουνισμοῦ. Στή μεγαλοφυή διατύπωση πού πρόβαλε ὁ Λένιν: «Κομμουνισμός = Σοβιετική ἐξουσία σύν ἐξηλεκτρισμός ὅλης τῆς χώρας» ἐκφράζεται ἡ ἀδιάρηκτη ἑνότητα τῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς τῆς οἰκοδόμησης τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας. Ὁ κομμουνισμός, τόνιζε ὁ Λένιν, προϋποθέτει τή Σοβιετική ἐξουσία σάν πολιτικό ὄργανο πού δίνει τή δυνατότητα «στίς μάζες τῶν καταπιεζομένων νά διευθύνουν ὅλες τίς ὑποθέσεις». Ἡ οἰκονομική ὅμως νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ τότε μόνο, ὅταν ὅλη ἡ οἰκονομία θά ἀνασχηματιστεῖ πάνω στή βάση τῆς μεγάλης μηχανικῆς παραγωγῆς, στηριζόμενης στά νεότατα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας. Ἡ περιώνυμη αὐτή διατύπωση τοῦ Λένιν τοποθετεῖ τήν κατανόηση τοῦ κομμουνισμοῦ πάνω σέ πραγματική βάση, μεταφράζει τή γενική

θεωρητική θέση στή γλώσσα τῶν πρακτικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων πού οἰκοδομοῦν τόν κομμουνισμό.

Τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ ὁ Λένιν τό ὀνόμασε δεύτερο πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, σχέδιο ἐργασιῶν γιά τήν ἀναδημιουργία ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, μεγάλο οἰκονομικό σχέδιο. Εἶναι ἀδύνατο, ἔλεγε ὁ Λένιν, νά ἀνορθωθεῖ ἡ βιομηχανία χωρίς τόν ἐξηλεκτρισμό. Ὅσο ἡ Ρωσία θά παραμένει καθυστερημένη, μικροαγροτική χώρα, σ'αὐτή πιό σταθερή βάση θά ἔχει ὁ καπιταλισμός παρά ὁ κομμουνισμός.

Ὁ Λένιν, ἀναλύοντας τό πρόγραμμα ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας, πρόβαλε τήν πολύ βασική θέση ὅτι ἡ πραγματοποίηση τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ, ἡ ἐπιτυχής οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στή Σοβιετική χώρα θά ἔχει τεράστια διεθνή σημασία καί θά εἶναι τό παράδειγμα γιά τούς λαούς τῶν ἄλλων χωρῶν πού θά μποῦν στό δρόμο τοῦ σοσιαλισμοῦ. «...Ὅταν ἡ Ρωσία σκεπαστεῖ μέ ἕνα πυκνό δίκτυο ἠλεκτρικῶν σταθμῶν καί ἰσχυρῶν τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων, τότε ἡ κομμουνιστική οἰκονομική μας οἰκοδόμηση θά γίνει πρότυπο γιά τή μελλοντική σοσιαλιστική Εὐρώπη καί Ἀσία» (σελ. 161). Τώρα ἔχουν γίνει πραγματικότητα τά προφητικά αὐτά λόγια. Τά ἐπιτεύγματα καί ἡ πείρα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ἀποτελοῦν παράδειγμα γιά πολλές χῶρες τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καί τῆς Ἀμερικῆς καί ἐμπνέουν τήν πεποίθηση γιά τή νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ Λένιν στό βαθιά μελετημένο σχέδιο ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας σημαντικό ρόλο ἔδινε στίς ἐκχωρήσεις. Στίς εἰσηγήσεις καί στούς λόγους του στή συγκέντρωση τῶν γραμματέων τῶν κομματικῶν πυρήνων τῆς Μόσχας, στή συγκέντρωση τῶν κομματικῶν στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης Μόσχας, στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ καί σέ ἄλλες ὁμιλίες ὁ Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στίς ἐκχωρήσεις. Ὁ Λένιν ἐπεξεργάστηκε ὁλόπλευρα καί τεκμηρίωσε τήν ἀποδοχή τῶν ἐκχωρήσεων σάν μιά ἀπό τίς μορφές τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ, πού θά ρυθμίζεται καί θά ἐλέγχεται ἀπό τήν προλεταριακή δικτατορία σέ μιά χώρα πού οἰκοδομεῖ τό σοσιαλισμό. Χαράζοντας τούς δρόμους τῆς ὑπερνίκησης τῆς οἰκονομικῆς ἐρήμωσης, θεωροῦσε ὅτι ἡ προσέλκυση τοῦ ξένου κεφαλαίου μέ τή μορφή τῶν ἐκχωρήσεων θά δόσει τή δυνατότητα νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας καί θά βοηθήσει στή βελτίωση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν.

Ὁ Λένιν εἶδε στίς ἐκχωρήσεις τό οἰκονομικό καί πολιτικό ἐπιχείρημα ἐνάντια στόν πόλεμο. Ἔδειξε ὅτι οἱ ἐκχωρήσεις

ἀποτελοῦν ἐπίσης πάλη ἐνάντια στόν καπιταλισμό, ὅπου ὁ πόλεμος μέ τά ὅπλα καί τά τάνκς θά ἀντικατασταθεῖ μέ τόν οἰκονομικό πόλεμο. Ἡ Σοβιετική χώρα, δίνοντας στούς καπιταλιστές ἐκχωρήσεις, μπαίνει στό δρόμο «τοῦ πολέμου σέ οἰκονομικό πεδίο, ὅμως στήν περίπτωση αὐτή δέν καταστρέφουμε πιά, ἀλλά ἀναπτύσσουμε τίς παραγωγικές μας δυνάμεις» (σελ. 45).

Οἱ δυσκολίες πού περνοῦσε ἡ χώρα βρῆκαν τήν ἀντανάκλασή τους καί στό Κόμμα, προκάλεσαν ταλαντεύσεις ἀνάμεσα στά ἀσταθῆ μέλη του. Αὐτό ἐκδηλώθηκε πρῶτα ἀπ᾿ὅλα στό ζήτημα γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων στήν οἰκοδόμηση τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Τό Νοέμβρη τοῦ 1920 στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων τό Κόμμα ἔβαλε τό ζήτημα τῆς ἀπόριψης τῶν στρατιωτικῶν μεθόδων δουλιᾶς στά συνδικάτα καί τοῦ περάσματος σέ μιά πλατιά δημοκρατία. Ἐνάντια σ᾿αὐτό τάχθηκε ὁ Τρότσκι. Ὁ Τρότσκι ἀπαιτοῦσε νά στρατιωτικοποιηθεῖ ἡ ἐργασία τῶν ἐργατῶν καί πρότεινε «νά σφίξουμε τίς βίδες» τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ, νά γίνει «κρατικοποίηση τῶν συνδικάτων» καί νά μετατραποῦν αὐτά σέ ἐξάρτημα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ὁ Λένιν ἀποκάλυψε ὅτι οἱ προτάσεις τοῦ Τρότσκι ἔσπρωχναν τό Κόμμα στόν ὀλέθριο δρόμο τῆς ρήξης μέ τήν ἐργατική τάξη, στή διάσπαση τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά, συμμαχίας πού εἶναι ἡ βάση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Τίς φραξιονιστικές, ἀντικομματικές ἐνέργειες τοῦ Τρότσκι ὑποστήριζε ὁ Μπουχάριν. Ὁ Τρότσκι, ὁ Μπουχάριν καί οἱ ὁμοϊδεάτες τους ἐπέβαλαν στό Κόμμα τή συζήτηση γιά τά συνδικάτα. Κατά τή συζήτηση ἐνάντια στό Κόμμα τάχθηκαν καί ἄλλες ἀντικομματικές ὁμάδες: «ἡ ἐργατική ἀντιπολίτευση», ἡ ὁμάδα «τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ», οἱ ἰγκνατοφικοί.

Τό Κόμμα ἀναγκάστηκε νά ἐπεξεργαστεῖ τή νέα γραμμή τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς σέ συνθῆκες ὀξυμένης πάλης ἐνάντια στίς φραξιονιστικές ὁμάδες. Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε ἄμεσα τήν πάλη αὐτή. Χρειάστηκε ὅλη ἡ σοφία τοῦ Λένιν, ἡ μεγαλοφυής του διορατικότητα, ἡ ἐξαιρετική του τόλμη καί ἀποφασιστικότητα γιά νά ἀποκρουστοῦν στίς μέρες τῆς συζήτησης οἱ ἄγριες ἐπιθέσεις τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων, νά περιφρουρηθεῖ ἡ μοναδικά σωστή γραμμή γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ, νά διατηρηθεῖ ἡ ἑνότητα τοῦ Κόμματος.

Στόν τόμο περιέχονται ἄρθρα καί λόγοι τοῦ Λένιν πού δείχνουν τή δράση του γιά τή συντριβή τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων, γιά τή στερέωση τῆς ἑνότητας τοῦ Κόμματος, γιά τό ἀνέβασμα τοῦ ρόλου τοῦ Κόμματος σάν ἐμπνευστῆ καί ὀργανωτῆ τῆς

πάλης τῶν ἐργαζομένων γιά τήν οἰκονομική ἀναγέννηση τῆς χώρας, γιά τή δημιουργία τῶν θεμελίων τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Σ'αὐτά ἀνήκουν: «Γιά τά συνδικάτα, τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τοῦ σ. Τρότσκι», «Ἡ κρίση τοῦ Κόμματος», ἡ εἰσήγηση καί ὁ τελικός λόγος γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργατῶν μετάλλου, ἡ μπροσούρα «Ἀκόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν» κ.ἄ. Στά ἔργα αὐτά, πού ἀποτέλεσαν τό πρόγραμμα δουλιᾶς τῶν σοβιετικῶν συνδικάτων, θεμελιώθηκαν οἱ μορφές καί οἱ μέθοδοι δουλιᾶς τοῦ Κόμματος ἀνάμεσα στίς μάζες σέ συνθῆκες εἰρηνικῆς οἰκοδόμησης, ξεσκεπάστηκε ὁ ἀντικομματικός χαρακτήρας τῶν φραξιονιστικῶν ὁμάδων, προβλήθηκαν καί ἀναπτύχθηκαν μιά σειρά θεμελιακές θέσεις γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στό σύστημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ὁ Λένιν χαρακτήρισε τά συνδικάτα σάν σχολεῖο διεύθυνσης, οἰκονομικῆς διαχείρισης, σάν σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁ Λένιν ἐπιτέθηκε μέ ὅλη τή δύναμη τῆς κομματικῆς ἀδιαλλαξίας ἐνάντια στή λεγόμενη «ὁμάδα-συγκρουστήρας» τοῦ Μπουχάριν. Ὁ Μπουχάριν προσπάθησε μέ τό πρόσχημα τῆς μετρίασης τῶν διαφωνιῶν τοῦ Λένιν μέ τόν Τρότσκι νά συμφιλιώσει τό λενινισμό μέ τόν τροτσκισμό. Ὁ Μπουχάριν, ἐμφανιζόμενος σάν «συμφιλιωτής», στήν πράξη ὑπεράσπιζε μέ κάθε τρόπο τόν Τρότσκι καί καταπολεμοῦσε τόν Λένιν καί λίγο ἀργότερα προσχώρησε ἀνοιχτά στίς θέσεις τοῦ Τρότσκι. Ὁ Λένιν στιγμάτισε τόν Μπουχάριν «σάν συνεργό τοῦ χειρότερου καί τοῦ πιό ἐπιζήμιου φραξιονισμοῦ» (σελ. 266). Ἔδειξε ὅτι τό σύνθημα τῆς «παραγωγικῆς δημοκρατίας» πού πρόβαλε ὁ Μπουχάριν εἶναι κατρακύλισμα στό συνδικαλισμό. Ἡ πλατφόρμα τῆς ὁμάδας «συγκρουστήρας», τόνιζε ὁ Λένιν, σημαίνει λογικά, θεωρητικά καί πρακτικά ξέκομμα τῶν συνδικαλιστῶν ἀπό τό Κόμμα, ἀποτελεῖ «ἀποκορύφωμα τῆς *ἰδεολογικῆς* ἀποσύνθεσης» (σελ. 240).

Ὁ Λένιν, ξεσκεπάζοντας τήν ἀντιμαρξιστική, ἐκλεκτική κατανόηση ἀπό τόν Μπουχάριν τοῦ συσχετισμοῦ τῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομίας, ὑπογράμμισε ὅτι ἡ πολιτική εἶναι ἡ συμπυκνωμένη ἔκφραση τῆς οἰκονομίας, ὅτι δέν πρέπει νά ἀποσπᾶμε τήν πολιτική ἀπό τήν οἰκονομία. Τό προλεταριάτο, γιά νά μπορέσει νά κρατήσει τήν πολιτική ἐξουσία καί γιά νά ἔχει τή δυνατότητα νά οἰκοδομήσει τή σοσιαλιστική οἰκονομία, πρέπει νά διαφυλάξει καί νά στερεώσει τή συμμαχία μέ τήν ἀγροτιά.

Ὁ Λένιν ἀποκάλυψε τήν τεράστια ζημιά τῆς πλατφόρμας τῆς

«ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης», πού ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος στό σύστημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, ζητοῦσε νά ἀντικατασταθεῖ τό σύστημα τῶν σοβιετικῶν κρατικῶν ὀργάνων μέ τή λεγόμενη ὀργάνωση «τῶν παραγωγῶν». Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ἔβαζε ζήτημα νά μεταβιβαστοῦν τά μέσα παραγωγῆς ἀπό τά χέρια τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους, πού ἐκφράζει τά συμφέροντα καί τή θέληση τῆς ἐργατικῆς τάξης στό σύνολό της, στήν ἰδιοκτησία καί στή διεύθυνση τῶν ἐξωκομματικῶν κοινωνικῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού δημιουργήθηκαν μέ βάση τό συνδικαλιστικό γνώρισμα, καί οἱ ὁποῖες ὑπερασπίζουν τά συμφέροντα τῶν ξεχωριστῶν τμημάτων της. Ὁ Λένιν ἔδειξε ὅτι μιά τέτια ἀναρχοσυνδικαλιστική θέση στήν πράξη σήμαινε ἀπάρνηση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου σάν βασικοῦ ἐργαλείου τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης. Ὁ Λένιν, ὑπογραμμίζοντας τήν ἀναγκαιότητα τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ Κόμματος, ἔλεγε: «γιά νά διοικοῦμε, πρέπει νά ἔχουμε στρατό ἀπό ἀτσαλωμένους ἐπαναστάτες-κομμουνιστές, ὁ στρατός αὐτός ὑπάρχει, ὁ στρατός αὐτός λέγεται Κόμμα» (σελ. 254).

Ὁ Λένιν ἀναγκάστηκε νά καταπολεμήσει καί τήν ἀντικομματική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ», πού ἀρνιόταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος στά Σοβιέτ καί στά συνδικάτα, τασσόταν ἐνάντια στή μονοπρόσωπη διεύθυνση καί τήν προσωπική εὐθύνη τῶν διευθυντῶν στή βιομηχανία, ἐνάντια στίς λενινιστικές ἀρχές στά ζητήματα τῆς κομμουνιστικῆς οἰκοδόμησης, ζητοῦσε τήν ἐλευθερία τῶν φράξιων καί ὁμάδων. Τήν ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» ὁ Λένιν τήν ὀνομάσε φράξια πού φωνάζει «περισσότερο ἀπ' ὅλους τούς φωνακλάδες», καί τήν πλατφόρμα τους τή χαρακτήρισε ἐσερομενσεβίκικη.

Σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀντικομματικές πλατφόρμες, ὁ Λένιν πρότεινε νά ὑποστηριχτοῦν οἱ θέσεις τοῦ Γ. Ε. Ρουτζουτάκ γιά τά παραγωγικά καθήκοντα τῶν συνδικάτων, πού ψήφισε ἡ V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων. Στή βάση τῶν θέσεων μπῆκαν οἱ λενινιστικές θέσεις γιά τήν ἀνάγκη νά ἀνεβεῖ ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων στήν αὔξηση τῆς παραγωγῆς, νά διευρυνθοῦν οἱ δημοκρατικές ἀρχές στή δράση τους, νά διατηρηθεῖ καί νά δυναμώσει ἡ καθοδήγηση τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος ἀπό τό Κόμμα. Ἀργότερα καταρτίστηκε ἀπό εἰδική ἐπιτροπή καί δημοσιεύτηκε στόν Τύπο τό «Σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων», ὑπογραμμένο ἀπό τόν Λένιν καί ἀπό μιά σειρά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ, τό ὁποῖο μπῆκε στήν ἱστορία σάν «πλατφόρμα τῶν δέκα». Στήν πορεία τῆς συζήτησης ἔγινε τεράστια διαφωτιστική δουλιά ἀνάμεσα στούς

κομμουνιστές καί τούς ἐξωκομματικούς γιά τό ξεσκέπασμα τῶν ἀντικομματικῶν ὀπορτουνιστικῶν συνθημάτων τῆς ἀντιπολίτευσης. Ἡ δουλιά αὐτή εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά ἡττηθοῦν οἱ ἀντικομματικές ὁμάδες πρίν ἀκόμη συνέλθει τό X συνέδριο.

Ὁ Λένιν μελέτησε ὁλόπλευρα τίς μορφές καί τίς μεθόδους τῆς οἰκοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, πού ἄλλαξαν λόγω τοῦ περάσματος ἀπό τόν πόλεμο στήν εἰρήνη. Ἡ σοφία τῆς μαρξιστικῆς ἀνάλυσης τοῦ συσχετισμοῦ τῶν ταξικῶν δυνάμεων στό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί στό διεθνή στίβο συνδυαζόταν στόν Λένιν μέ τή βαθιά γνώση τῆς συγκεκριμένης κατάστασης. Αὐτό τοῦ ἐπέτρεπε πάντα νά ἀντιλαμβάνεται ἔγκαιρα τήν ἀνάγκη τῆς ἀλλαγῆς τῆς πολιτικῆς. Ὁ Λένιν μελετοῦσε μέ τεράστια προσοχή καί ἐνδιαφέρον τίς διαθέσεις τῶν ἀγροτῶν, διάβαζε τά γράμματά τους, συναντιόταν καί συζητοῦσε μέ ἀγρότες-ἀπεσταλμένους τῶν χωρικῶν, ἄκουγε μέ προσοχή τή γνώμη τους καί ἔλεγχε στίς συναντήσεις αὐτές τά δικά του συμπεράσματα. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 ὁ Λένιν πῆρε μέρος στή σύσκεψη τῶν ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν-ἀντιπροσώπων στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ἔγραψε λεπτομερειακά τίς ὁμιλίες τῶν ἀντιπροσώπων (βλ. σελ. 382-386) καί ἔστειλε τίς σημειώσεις του στά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος καί στούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους γιά νά γνωριστοῦν μέ τίς ἀνάγκες καί τά ζητήματα τῶν ἀγροτῶν. Στό λόγο στή συνδιάσκεψη τῶν ἐργατῶν μετάλλου στή Μόσχα στίς 4 τοῦ Φλεβάρη 1921 ὁ Λένιν δήλωσε ἐντελῶς ξεκάθαρα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά συγκεντρωθοῦν ὅλες οἱ προσπάθειες στή διευθέτηση τῶν σχέσεων τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, ἀλλάζοντας τήν οἰκονομική βάση τῆς συμμαχίας τους. Μιλώντας ὁ Λένιν στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, στίς 28 τοῦ Φλεβάρη 1921, τόνισε ὅτι πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας τήν ἐπιθυμία τῶν ἀγροτῶν: νά περάσουμε ἀπό τό παρακράτημα στό φόρο σέ εἶδος, ὅτι τό ζήτημα αὐτό θά μπεῖ στό ἐρχόμενο X συνέδριο τοῦ Κόμματος καί ὅτι τό συνέδριο θά πάρει ἀπόφαση πού «θά ἱκανοποιήσει καί τόν ἐξωκομματικό ἀγρότη, καί τίς πλατιές μάζες» (σελ. 363).

Στόν τόμο περιλαμβάνεται τό «Προκαταρκτικό, πρόχειρο σχέδιο θέσεων σχετικά μέ τούς ἀγρότες», στό ὁποῖο ὁ Λένιν διατύπωσε τίς βασικές θέσεις γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος. Στό σχέδιο αὐτό ὁ Λένιν χάραξε τό πέρασμα στή νέα οἰκονομική πολιτική, ἡ οὐσία τῆς ὁποίας ἦταν ἡ ἀποκατάσταση στέρεης συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά, ἡ στερέωση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου μέ σκοπό τή δημιουργία ἰσχυρῆς ἐκμηχανισμένης βιομηχανίας καί

τήν οἰκοδόμηση τῶν θεμελίων τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας. Οἱ σκέψεις αὐτές τοῦ Λένιν, πού ἦταν ἀποτέλεσμα βαθιᾶς μελέτης ὅλων τῶν πλευρῶν τῆς ζωῆς τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, μπῆκαν στή βάση τῆς ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ Κόμματος γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος.

Στίς ἐργασίες «Σχέδιο ἀπόφασης τῆς οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ», «Σχέδιο τῆς βασικῆς παραγράφου τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΕΑ γιά τήν ἐπιτροπή γενικοῦ σχεδίου», «Γιά τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο» καί σέ ἄλλες βρῆκαν τήν ἀντανάκλασή τους τά βασικότερα προβλήματα ἀνάπτυξης τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας καί καθοδήγησης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Τό πρόγραμμα διεύθυνσης καί σχεδιασμοῦ, πού κατήρτισε ὁ Λένιν, ἀποσκοποῦσε στό δυνάμωμα τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους στήν οἰκονομική ζωή τῆς χώρας. Ὁ Λένιν ἔλεγε ὅτι δέν πρέπει νά φλυαροῦμε γιά σχέδιο γενικά, ἀλλά νά μελετᾶμε λεπτομερειακά τήν ἐκπλήρωση τοῦ σχεδίου, νά μήν ἀφήνουμε τόν ἑαυτό μας καί παρασυρθεῖ ἀπό διοικητικές μεθόδους καθοδήγησης, νά ἀναλύουμε τά λάθη πού ἔγιναν καί νά βρίσκουμε τρόπους διόρθωσής τους.

Ἐκτός ἀπό τά ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς καί κρατικῆς οἰκοδόμησης ὁ Λένιν καθόρισε καί τά καθήκοντα τοῦ Κόμματος γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς ἐπιστήμης τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Σέ μιά σειρά ἔργα πού μπῆκαν στόν τόμο αὐτό ὁ Λένιν πρόβαλε τίς βασικότερες θέσεις γιά τήν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλιστικοῦ πολιτισμοῦ, γιά τήν οὐσία καί τούς δρόμους τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης στήν περίοδο τοῦ περάσματος ἀπό τόν καπιταλισμό στό σοσιαλισμό. Στίς «Σημειώσεις» πάνω στίς θέσεις τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια γιά τήν πολυτεχνική μόρφωση, στίς «Ὁδηγίες τῆς ΚΕ πρός τούς κομμουνιστές-στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας», στό ἄρθρο «Σχετικά μέ τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας» καί σέ ἄλλα ὁ Λένιν ἀνάπτυξε τίς θέσεις τοῦ προγράμματος τοῦ Κόμματος στόν τομέα τῆς λαϊκῆς παιδείας. Χάραξε τά συγκεκριμένα μέτρα στό ἔργο τῆς ὀργάνωσης τῆς γενικῆς καί τῆς πολυτεχνικῆς μόρφωσης, τῆς ἐπεξεργασίας τῶν προγραμμάτων τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων, τοῦ δυναμώματος καί τῆς ἀνάπτυξης τοῦ δικτύου τῶν πολιτικοδιαφωτιστικῶν ἱδρυμάτων: τῶν βιβλιοθηκῶν, τῶν λεσχῶν, τῶν σπιτιῶν-ἀναγνωστηρίων κτλ. Ὁ Λένιν ἀπαιτοῦσε νά προσελκύονται πλατιά στήν καθοδηγητική δουλιά στόν τομέα τῆς λαϊκῆς παιδείας οἱ εἰδικοί παιδαγωγοί πού συνδυάζουν τίς βαθιές θεωρητικές γνώσεις μέ τή μεγάλη πρακτική κατάρτιση, νά μελετιέται ἡ πείρα τους, νά ἐλέγχονται τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς τους.

Ὁ Λένιν ὑπογράμμιζε ἐπανειλημμένα τή μεγάλη σημασία τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση. Θεωροῦσε ὅτι ἡ σοσιαλιστική λαϊκή οἰκονομία πρέπει νά ἀναπτύσσεται μέ βάση τά νεότατα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνολογίας, ὅτι ἡ τεχνική πρόοδος πρέπει νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο μόνιμης φροντίδας τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Πρέπει νά διευκολύνεται ἡ ἐργασία τοῦ ἐργάτη, νά ἀπελευθερώνεται ἀπό τό βαρύ φορτίο τῆς χειρωνακτικῆς ἐργασίας, μεταβιβάζοντάς το στίς μηχανές, καί ταυτόχρονα νά αὐξάνει ἡ γενική παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας.

Στόν τόμο περιέχεται ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων «Γιά τίς συνθῆκες πού νά ἐξασφαλίζουν τήν ἐπιστημονική δουλιά τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ι. Π. Πάβλοφ καί τῶν συνεργατῶν του». Ἡ ἀπόφαση αὐτή δείχνει ὅτι ἀκόμη καί στίς συνθῆκες τῆς πιό βαριᾶς οἰκονομικῆς ἐρήμωσης, πείνας καί τεράστιων δυσκολιῶν ὁ Λένιν ἔδειχνε μεγάλη φροντίδα γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης, γιά τή δημιουργία τῶν πιό καλῶν συνθηκῶν δουλιᾶς τῶν ἐπιστημόνων. Στήν ἐργασία «Γιά τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο» ὁ Λένιν καλοῦσε τούς κομμουνιστές νά χειριστοῦν μέ ἐξαιρετική προσοχή καί ἐπιδεξιότητα τούς ἀστούς εἰδικούς, ἡ πλειοψηφία τῶν ὁποίων εἶναι διαποτισμένη μέ τήν ἀστική κοσμοαντίληψη. Ὁ Λένιν δίδασκε ὅτι οἱ κομμουνιστές δέν πρέπει νά διατάζουν τούς εἰδικούς, ἀλλά νά τούς βοηθοῦν νά πλαταίνουν τόν ορίζοντά τους, καί ταυτόχρονα νά διδάσκονται καί νά παίρνουν τίς γνώσεις ἀπ᾿ αὐτούς. Ἔγραφε πώς εἶναι ἀπαραίτητο νά θυμόμαστε «ὅτι ἕνας μηχανικός θά φτάσει στήν ἀναγνώριση τοῦ κομμουνισμοῦ *ὄχι ἔτσι,* ὅπως ἔφτασε ὁ παράνομος προπαγανδιστής, ὁ λόγιος, *ἀλλά ἀπό τά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης του,* ὅτι ὁ γεωπόνος θά φτάσει *μέ τό δικό του τρόπο* στήν ἀναγνώριση τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ δασοκόμος μέ τό δικό του κτλ.» (σελ. 346).

* *
*

Στόν τεσσαρακοστό δεύτερο τόμο πρωτοδημοσιεύονται δυό λόγοι τοῦ Λένιν στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ (ὁ λόγος στίς 22 τοῦ Δεκέμβρη καί οἱ ἀπαντήσεις στά ἐρωτήματα στίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1920) καί ὁ λόγος στή συγκέντρωση τῶν κομματικῶν στελεχῶν τῆς Μόσχας στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1921. Στούς λόγους αὐτούς ὁ Λένιν ἐξηγεῖ λεπτομερειακά τό ρόλο καί τή σημασία τοῦ διατάγματος τοῦ ΣΛΕ γιά τίς ἐκχωρήσεις, στέκεται σέ πολλά βασικά ζητήματα πού συνδέονται μέ τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους καί τή δράση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων.

Στόν τόμο μπῆκαν καί ἐργασίες πού συμπεριλαμβάνονται γιά πρώτη φορά στά Ἅπαντα: τό «Γράμμα πρός τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)», τά σχέδια ἀποφάσεων τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τοῦ ΣΛΕ, ὁ λόγος στήν πανηγυρική συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ Σοκόλνικι τῆς 7 τοῦ Νοέμβρη 1920, ὁ τελικός λόγος πάνω στήν εἰσήγηση γιά τίς ἐκχωρήσεις στή συγκέντρωση τῶν στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 6 τοῦ Δεκέμβρη 1920, ὁ τελικός λόγος πάνω στήν εἰσήγηση γιά τίς ἐκχωρήσεις στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1920, ὁ λόγος γιά τίς προσθῆκες στό νομοσχέδιο τοῦ ΣΛΕ στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ στίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1920 καί ἄλλες ἐργασίες.

Στό μέρος «Προπαρασκευαστικά ὑλικά» δημοσιεύονται τά προσχέδια ἀποφάσεων καί διαταγμάτων, τά σχέδια καί ὑλικά, τά σχετικά μέ τίς ἐργασίες πού συμπεριλαμβάνονται στόν τόμο. Ἀνάμεσα σ'αὐτά εἶναι: τό «Πρόχειρο σχέδιο ἀπόφασης «Τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων καί οἱ μέθοδοι πραγματοποίησής τους»», τό σχέδιο «Σχετικά μέ τίς θέσεις γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα», τό «Σχέδιο εἰσήγησης στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ», ἡ «Περίληψη τοῦ λόγου «Γιά τά συνδικάτα, τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τοῦ σ. Τρότσκι»», τό «Σημείωμα πρός τά μέλη τῆς ΚΕ καί τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους», τό «Προσχέδιο τοῦ τελικοῦ μέρους τοῦ ἄρθρου «Ἡ κρίση τοῦ Κόμματος»», τά «Ὑλικά γιά τήν μπροσούρα «Ἀκόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν», τά «Ὑλικά γιά τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας»», ἡ «Ἐγγραφή ἀπό τήν ἀκρόαση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Νταγκεστάν» καί ἄλλα. Οἱ ἐργασίες αὐτές δείχνουν παραστατικά τί τεράστια προκαταρκτική δουλιά ἔκανε ὁ Λένιν, ὅταν ἔγραφε τά ἔργα του. Σοβαρή σημασία ἔχουν τό «Σχέδιο λόγου γιά τή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) μαζί μέ τά κομματικά στελέχη» καί τό «Σχέδιο γράμματος πρός τούς συντρόφους τοῦ Μπακοῦ». Δέν κατορθώθηκε νά ἀνακαλυφθοῦν οὔτε ἡ ἐγγραφή τοῦ λόγου, οὔτε τό κείμενο τοῦ γράμματος. Ὅλα τά ντοκουμέντα αὐτά δημοσιεύονται στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά πρώτη φορά.

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ
Γενάρης τοῦ 1921

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤ ΜΟΣΧΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ, ΑΓΡΟΤΩΝ ΚΑΙ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ, ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΜΟΣΧΑΣ, ΤΗΝ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗ ΣΤΗΝ 3η ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ ΟΧΤΩΒΡΙΑΝΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ 6 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1920

(*Παρατεταμένα χειροκροτήματα.*) Σύντροφοι, συγκεντρωθήκαμε σήμερα ἐδῶ γιά νά τιμήσουμε τίς ἡμέρες τῆς πάλης τοῦ προλεταριάτου μας, γιά νά τιμήσουμε τίς ἐπαναστατικές κατακτήσεις μας. Σήμερα μποροῦμε νά γιορτάσουμε τή νίκη μας. Παρόλες τίς ἀφάνταστες δυσκολίες τῆς ζωῆς, παρόλες τίς πρωτάκουστες προσπάθειες τῶν ἐχθρῶν μας, παρόλα αὐτά νικήσαμε. Καί νικοῦμε στή διάρκεια τριῶν χρόνων. Ἡ νίκη αὐτή εἶναι τεράστια πού προηγούμενα κανένας ἀπό μᾶς δέν θά τήν πίστευε. Πρίν τρία χρόνια, τότε πού καθόμασταν στό Σμόλνι, ἡ ἐξέγερση τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης μᾶς ἔδειξε πώς ἦταν πιό ὁμόθυμη ἀπ'ὅ,τι μπορούσαμε νά περιμένουμε, ἄν ὅμως τή νύχτα ἐκείνη μᾶς ἔλεγαν πώς ὕστερα ἀπό τρία χρόνια θά ἔχουμε αὐτό πού ἔχουμε σήμερα, πώς θά ἔχουμε τή νίκη μας αὐτή, κανένας, ἀκόμη καί ὁ πιό ὑπεραισιόδοξος, δέν θά τό πίστευε. Ξέραμε τότε πώς ἡ νίκη μας θά εἶναι μιά νίκη στέρεη, μόνο ὅταν ἡ ὑπόθεσή μας νικήσει σέ ὅλο τόν κόσμο, καί γι'αὐτό ἀρχίσαμε τό ἔργο μας, ὑπολογίζοντας ἀποκλειστικά στήν παγκόσμια ἐπανάσταση. Ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος ἄλλαξε ὅλες τίς μορφές τῆς ζωῆς μέσα στίς ὁποῖες ζούσαμε ὥς τότε καί δέν εἴμασταν σέ θέση νά ξέρουμε ποιές μορφές θά πάρει ὁ ἀγώνας πού παρατάθηκε πολύ περισσότερο ἀπό ὅ,τι θά μπορούσαμε νά περιμένουμε. Τώρα, ὕστερα ἀπό τρία χρόνια, ἀποδείχνεται πώς εἴμαστε ἀπροσμέτρητα ἰσχυρότεροι ἀπ'ὅ,τι εἴμασταν ὥς

τότε, ἀλλά καί ἡ παγκόσμια ἀστική τάξη εἶναι ἐπίσης πολύ ἰσχυρότερη, καί παρόλο πού εἶναι ἀπροσμέτρητα ἰσχυρότερη ἀπό μᾶς μποροῦμε, ὡστόσο, νά ποῦμε πώς νικήσαμε. Ὅλη μας τή δύναμη τή στρέψαμε στό νά ἀποσυνθέσουμε αὐτή τήν ἀστική τάξη καί ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἐργαστήκαμε μέ ἐπιτυχία. Κι᾽αὐτό, γιατί στηριχτήκαμε στή διεθνή ἐπανάσταση, καί αὐτός ὁ προσανατολισμός ἦταν ἀναμφίβολα σωστός. Ξέραμε πώς ὅλος ὁ κόσμος βαδίζει πρός τήν καταστροφή, ξέραμε πώς ὕστερα ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο τά πράγματα δέν μποροῦσαν νά παραμείνουν ὅπως πρῶτα, γιατί ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος σύντριψε συθέμελα ὅλες τίς παλιές οἰκονομικές καί νομικές σχέσεις, σύντριψε ὅλες τίς συνθῆκες μιᾶς ζωῆς, πού πάνω της στηριζόταν ὥς τότε ἡ παλιά τάξη πραγμάτων. Καί ἄν σέ μιά τέτια στιγμή πού ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος προετοίμασε τήν κατάρευση σέ διαστάσεις χίλιες φορές μεγαλύτερες ἀπ᾽ ὅ,τι ἡ προπαγάνδα μας καί τό προλεταριάτο νίκησε ἔστω καί σέ μιά μόνο χώρα, τό γεγονός αὐτό θά ἦταν ἀρκετό γιά νά ὑπονομεύσει τίς δυνάμεις τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης.

Ἄν τώρα ρίξουμε μιά γενική ματιά στίς διεθνεῖς σχέσεις — κι᾽ἐμεῖς τονίζαμε πάντα πώς βλέπουμε τά πράγματα ἀπό τή διεθνή ἄποψη — καί ρίξουμε μιά ματιά στήν ἱστορία τῶν πολέμων πού ἔγιναν ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, τότε θά δοῦμε πώς ἔχουμε εἰρήνη μέ ὅλα σχεδόν τά μικρά ἀστικά κράτη πού μᾶς περιβάλλουν, τά ὁποῖα βασανίζουν καί καταδιώκουν τούς μπολσεβίκους μέσα στή χώρα τους. Τά κράτη αὐτά εἶναι ἀπό κάθε ἄποψη ὑπηρέτες καί σκλάβοι τῆς Ἀντάντ[1] καί ἐπιθυμοῦν νά συντρίψουν καί νά ἐξαφανίσουν τή Σοβιετική Ρωσία, ὅμως παρόλα αὐτά κλείσαμε εἰρήνη μέ τά παραπάνω κράτη, παρά τή θέληση τῆς Ἀντάντ. Ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καί ἡ Ἀμερική, οἱ τρεῖς αὐτές μεγάλες Δυνάμεις, δέν μπόρεσαν νά ἑνωθοῦν ἐνάντιά μας καί συντρίφτηκαν στόν πόλεμο πού τόν ἄρχισαν ἐναντίον μας μέ ἑνωμένες τίς δυνάμεις τους. Γιατί; Γιατί ἡ οἰκονομία τους, ἡ ζωή τῶν χωρῶν τους ὑπονομεύτηκε, γιατί εἶναι σχεδόν πτώματα, γιατί δέν μποροῦν νά ζήσουν ὅπως παλιά, γιατί ἡ τάξη ἐκείνη πού μέ τή θέλησή της κρατιοῦνται — ἡ ἀστική τάξη — σάπισε. Ἡ τάξη αὐτή ἔριξε τόν κόσμο στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο καί ἐξόντωσε πάνω ἀπό 10 ἑκατομμύρια ἄτομα. Γιά ποιό λόγο; Γιά τό μοίρασμα τοῦ κόσμου ἀνάμεσα σέ μιά χούφτα καπιταλι-

στές. Σ'αὐτό τόν πόλεμο ἀπόκαμε, ὑπόσκαψε τίς ἴδιες τίς βάσεις της καί εἶναι ἐσωτερικά ἀνίσχυρη, ὅσο καί ἄν φαίνεται τώρα ἰσχυρή ἀπό στρατιωτική ἄποψη. 'Εδῶ τώρα δέν πρόκειται πιά γιά μιά διακήρυξη μέ μπολσεβίκικο πνεῦμα, ἀλλά γιά ἕνα γεγονός πού τό ἀπόδειξε ἡ φωτιά καί τό σίδερο. Οἱ καπιταλιστές ἀποτελοῦν μιά τάξη πού πεθαίνει, ὅσο πλούσιοι καί ὅσο ἰσχυροί καί ἄν εἶναι, ἐνῶ ἐμεῖς ἀντιπροσωπεύουμε τήν τάξη πού τραβάει γιά τή νίκη. Καί παρόλο πού εἴμαστε πιό ἀδύνατοι ἀπ'αὐτούς, νικοῦμε τρία τώρα χρόνια κι' ἔχουμε τό δικαίωμα νά ποῦμε χωρίς κανένα κομπασμό πώς νικήσαμε.

Ὅταν μιλᾶμε ἔτσι δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε καί τήν ἄλλη πλευρά: δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε πώς νικήσαμε μόνο κατά τό μισό. Νικήσαμε γιατί καταφέραμε νά ἀντέξουμε μπροστά σέ κράτη πού εἶναι ἰσχυρότερα ἀπό μᾶς καί ἑνώθηκαν μάλιστα μέ τούς ἐκπατρισμένους ἐκμεταλλευτές—τσιφλικάδες καί καπιταλιστές τῆς χώρας μας. Πάντοτε ξέραμε καί δέν θά τό ξεχάσουμε πώς ἡ ὑπόθεσή μας εἶναι διεθνής ὑπόθεση, κι'ἐφόσον σέ ὅλα τά κράτη—χωρίς νά ἐξαιρεθοῦν καί τά πιό πλούσια καί πολιτισμένα—δέν γίνει ἡ ἐπανάσταση, ἡ νίκη μας θά εἶναι μόνο μισή ἤ καί λιγότερη ἴσως ἀπό μισή. Μόλις τώρα ἔχουμε νικηφόρες μάχες ἐνάντια στόν Βράνγκελ· ἀπό μέρα σέ μέρα περιμένουμε εἰδήσεις πού θά ἐπιβεβαιώσουν τίς προσδοκίες μας[2]. Εἴμαστε σίγουροι πώς, ἄν δέν καταφέρουμε νά πάρουμε τήν Κριμαία σέ λίγες μέρες, θά τό καταφέρουμε στίς ἑπόμενες, δέν ἔχουμε ὅμως καμιά ἐγγύηση πώς ἡ ἀπόπειρα αὐτή τῆς διεθνοῦς ἀστικῆς τάξης ἐνάντιά μας εἶναι ἡ τελευταία. 'Αντίθετα, ἔχουμε στοιχεῖα πού λένε πώς ἡ ἀπόπειρα αὐτή θά ἐπαναληφθεῖ τήν ἄνοιξη. Ξέρουμε πώς θά ἔχουν ἐλάχιστες πιθανότητες ἐπιτυχίας, ξέρουμε ἐπίσης πώς οἱ στρατιωτικές μας δυνάμεις θά εἶναι πιό σταθερές καί ἰσχυρές ἀπό τίς δυνάμεις ὁποιουδήποτε ἄλλου κράτους, ὅμως, παρόλα αὐτά, ὁ κίνδυνος δέν ἐξαφανίστηκε, ὑπάρχει καί θά ὑπάρχει, ὥσπου νά νικήσει ἡ ἐπανάσταση σέ μιά ἤ σέ μερικές προηγμένες χῶρες.

Ξέρουμε πώς ἡ ὑπόθεση κατά κεῖ τραβάει, ξέρουμε πώς τό ΙΙ συνέδριο τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς, πού ἔγινε φέτος τό καλοκαίρι στή Μόσχα, ἔκανε μιά πρωτόφαντη καί τεράστια δουλιά[3]. Μπορεῖ μερικοί ἀπό σᾶς νά παραβρέθηκαν στήν εἰσήγηση τοῦ σ. Ζηνόβιεφ πού μίλησε διεξοδικά γιά τό συνέδριο τῶν γερμανῶν ἀνεξάρτητων στή Χάλλη[4]. Πιστεύω πώς θά ἔχετε μιά συγκεκριμένη εἰκόνα γι'αὐτά πού γίνονται σέ μιά χώρα,

ὅπου ὑπάρχουν οἱ μεγαλύτερες πιθανότητες γιά ἐπανάσταση. Τέτια ὅμως πράγματα γίνονται τώρα σέ ὅλες τίς χῶρες. Ὁ κομμουνισμός ἀναπτύχθηκε, δυνάμωσε, συσπειρώθηκε κι' ἔφτιαξε κόμματα σέ ὅλες τίς προηγμένες χῶρες. Ἡ ὑπόθεση τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης στήν περίοδο αὐτή εἶχε μιά σειρά ἧττες στίς μικρές χῶρες, ὅπου οἱ μεγαλοκαρχαρίες βοήθησαν νά πνιγεῖ τό κίνημα, ὅπως π.χ. ἡ Γερμανία βοήθησε νά πνιγεῖ ἡ φιλλανδική ἐπανάσταση[5] ἤ ὅπως οἱ κολοσσοί τοῦ καπιταλισμοῦ—'Αγγλία, Γαλλία, Αὐστρία—ἔπνιξαν τήν ἐπανάσταση τῆς Οὐγγαρίας[6]. Πνίγοντάς την ὅμως αὔξησαν ταυτόχρονα χίλιες φορές τά στοιχεῖα τῆς ἐπανάστασης στίς χῶρες τους. Καί τώρα ἡ βασική αἰτία πού ἀποδυνάμωσε τόν ἀγώνα τους, εἶναι ὅτι δέν ἐξασφάλισαν τά μετόπισθέν τους, γιατί οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες σέ ὅλες τίς χῶρες δέν θέλουν νά πολεμήσουν ἐνάντιά μας, γιατί ἡρωικοί ναῦτες δέν ὑπῆρχαν μόνο σέ μᾶς, στήν Κρονστάνδη, ἀλλά καί στή χώρα τους. Τά ὀνόματα τῶν ναυτῶν πού ἦλθαν στή Μαύρη θάλασσά μας εἶναι σέ ὅλη τή Γαλλία δεμένα μέ τίς ἀναμνήσεις ἀπό τή ρωσική ἐπανάσταση· οἱ γάλλοι ἐργάτες ξέρουν πώς αὐτοί πού βρίσκονται τώρα στά κάτεργα τῆς Γαλλίας, σήκωσαν ἐπανάσταση στή Μαύρη θάλασσα, γιατί δέν ἤθελαν νά γίνουν οἱ δήμιοι τῶν ρώσων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν[7]. Νά γιατί ἀδυνάτισε τώρα ἡ 'Αντάντ, νά γιατί λέμε ἀτάραχοι πώς στό διεθνή τομέα εἴμαστε ἐξασφαλισμένοι.

Ἡ νίκη μας ὅμως, σύντροφοι, δέν εἶναι καθόλου ὁλοκληρωμένη, ἔχουμε πιό λίγο ἀπό τή μισή νίκη. Μάλιστα, κερδίσαμε μιά τεράστια νίκη χάρη στήν αὐτοθυσία καί στόν ἐνθουσιασμό τῶν ρώσων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, καταφέραμε νά ἀποδείξουμε πώς ἡ Ρωσία εἶναι ἱκανή νά δόσει ὄχι μόνο ξεχωριστούς ἥρωες πού πάλευαν ἐνάντια στόν τσαρισμό καί πέθαιναν τήν ἐποχή πού οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες δέν τούς ὑποστήριζαν. Ὄχι, εἴχαμε δίκιο ὅταν λέγαμε πώς ἡ Ρωσία θά δόσει τέτιους ἥρωες ἀπό τή μάζα, πώς ἡ Ρωσία θά εἶναι σέ θέση νά ἀναδείξει ἑκατοντάδες καί χιλιάδες τέτιους ἥρωες. Λέγαμε πώς αὐτό θά γίνει καί τότε ὁ καπιταλισμός θά χάσει τήν ὑπόθεση. Ἡ κυριότερη λοιπόν αἰτία πού μᾶς ἔδοσε τώρα τή νίκη, ἡ κυριότερη πηγή εἶναι ὁ ἡρωισμός, ἡ αὐτοθυσία, ἡ πρωτοφανής ἀντοχή πού ἔδειξαν στόν ἀγώνα οἱ κόκκινοι στρατιῶτες, πέφτοντας στό μέτωπο, πού ἔδειξαν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες στίς κακουχίες, ἰδιαίτερα οἱ βιομηχανικοί ἐργάτες, πού στά τρία αὐτά χρόνια ὑπόφεραν στή μεγάλη τους πλειοψηφία περισσό-

τερα, παρά στά πρῶτα χρόνια τῆς καπιταλιστικῆς σκλαβιᾶς. 'Υπόφεραν τήν πείνα, τό κρύο, τά βάσανα μόνο καί μόνο γιά νά κρατήσουν τήν ἐξουσία. Καί μέ τήν ἀντοχή αὐτή, μέ τόν ἡρωισμό αὐτό δημιούργησαν μετόπισθεν, πού ἀποδείχτηκε πώς εἶναι τά μόνα ἰσχυρά μετόπισθεν πού ὑπάρχουν αὐτή τή στιγμή ἀνάμεσα στίς μαχόμενες δυνάμεις. Γι'αὐτό ἀκριβῶς εἴμαστε ἰσχυροί καί ἀκλόνητοι, τή στιγμή πού ἡ 'Αντάντ καταρέει καί καταρέει μπροστά στά μάτια μας.

'Αλλά δέν μπορεῖ νά τελειώσει ἡ ὑπόθεση τῆς ἐπανάστασης, δέν μπορεῖ νά φτάσει ὥς τήν ὁλοκληρωτική νίκη μόνο μ'αὐτό τόν ἐνθουσιασμό, μόνο μέ τήν ἔξαρση καί τόν ἡρωισμό. Μ'αὐτά καταφέραμε νά ἀποκρούσουμε τόν ἐχθρό, ὅταν ρίχτηκε πάνω μας καί μᾶς ἔπνιγε, μ'αὐτά καταφέραμε νά νικήσουμε στό ματωμένο ἀντιπάλεμα, μά δέν φτάνει αὐτό τό πράγμα γιά νά τά βγάλουμε πέρα. Δέν φτάνει, γιατί τώρα ἔχουμε νά ἐκπληρώσουμε τό ἄλλο μισό καθῆκον πού εἶναι καί τό μεγαλύτερο, πού ἔχει καί μεγαλύτερες δυσκολίες. Καί τό σημερινό μας θρίαμβο, τήν πεποίθησή μας πώς θά νικήσουμε πρέπει νά τή μετατρέψουμε σέ δύναμη, πού νά κερδίσουμε καί στό ἄλλο μισό καθῆκον τήν ἴδια ἀποφασιστική νίκη. Μόνο ὁ ἐνθουσιασμός, μόνο ἡ προθυμία τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν νά πεθάνουν γιά νά πραγματοποιήσουν τό δεύτερο αὐτό μισό καθῆκον δέν φτάνει, γιατί ὁ δεύτερος αὐτός στόχος εἶναι πολύ δύσκολος, εἶναι καθῆκον οἰκοδόμησης καί δημιουργίας. Κληρονομήσαμε ἀπό τόν καπιταλισμό ὄχι μόνο καταστραμένο πολιτισμό, ὄχι μόνο καταστραμένα ἐργοστάσια, ὄχι μόνο μιά διανόηση πού ἔφτασε ὥς τήν ἀπελπισία, κληρονομήσαμε καί μιά μάζα σκορπισμένη, ἀμόρφωτη, μεμονωμένους νοικοκυρέους, κληρονομήσαμε τήν ἀδεξιότητα καί τήν ἔλλειψη συνήθειας γιά μιά ἀλληλέγγυη δουλιά, τήν ἀδυναμία νά καταλάβουμε πώς πρέπει νά βάλουμε σταυρό στό παρελθόν.

Νά τί πρέπει νά λύσουμε τώρα. Πρέπει νά θυμόμαστε πώς χρειάζεται νά ἐκμεταλλευτοῦμε τή σημερινή μας διάθεση καί νά τήν κάνουμε νά πάρει μακρόχρονη μορφή στή δουλιά μας, γιά νά ἐξαλείψουμε κάθε ἀκαταστασία τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς. Δέν μπορεῖ πιά νά γυρίσουμε στά παλιά. Πραγματοποιώντας τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν ἐκμεταλλευτῶν, κάναμε ἤδη πιό πολύ ἀπό τή μισή δουλιά. Τώρα πρέπει νά ἑνώσουμε γερά ὅλες τίς ἐργαζόμενες καί ὅλους τούς ἐργαζόμενους καί νά τούς βάλουμε νά δουλεύουν μαζί. Μπήκαμε ἐδῶ, ὅπως μπαίνει ὁ κατακτητής σέ ἕνα νέο μέρος, καί ὅμως, παρόλες τίς συνθῆκες

στίς όποΐες δουλεύουμε, παρόλα αυτά νικήσαμε στό μέτωπο. Βλέπουμε πώς ή δουλιά μας σήμερα πηγαίνει καλύτερα άπ'ό,τι πήγαινε τόν περασμένο χρόνο. Ξέρουμε πώς δέν μπορούμε νά τούς θρέψουμε όλους, δέν είμαστε σίγουροι πώς ή πείνα καί τό κρύο δέν θά χτυπήσουν τήν πόρτα τοΰ σπιτιοΰ μας, τών χαμόσπιτων, τών καλυβιών μας, ώστόσο όμως ξέρουμε πώς νικήσαμε. Ξέρουμε πώς ή παραγωγική μας δύναμη είναι τεράστια καί τώρα άκόμη, ύστερα άπό τό σκληρό ιμπεριαλιστικό καί έμφύλιο πόλεμο, ξέρουμε πώς μπορούμε νά σώσουμε καί τούς έργάτες καί τούς άγρότες άπό τήν πείνα καί τό κρύο, όμως γι'αύτό χρειάζεται νά καταμετρήσουμε όλα όσα έχουμε καί νά τά κατανείμουμε όπως πρέπει. Αύτό δέν μπορούμε νά τό κάνουμε, γιατί ό καπιταλισμός έμαθε τόν κάθε νοικοκύρη νά σκέπτεται κυρίως γιά τόν έαυτό του: πώς θά πλουτίσει, πώς θά περάσει όσο μπορεΐ πιό γρήγορα στούς κύκλους τών πλουσίων καί όχι πώς νά παλεύει μαζί μέ τούς άλλους στό όνομα μιάς συγκεκριμένης ιδέας. Τώρα πρέπει νά άκολουθήσουμε άλλη κατευθυντήρια γραμμή. Τώρα έχουμε νά έκπληρώσουμε τό άλλο, τό πιό δύσκολο μισό καθήκον μας. Ό ένθουσιασμός πού μάς συνεπήρε τώρα μπορεΐ νά κρατήσει ένα χρόνο άκόμη, πέντε χρόνια άκόμη. Πρέπει όμως νά θυμόμαστε πώς στόν άγώνα αύτό, πού έχουμε νά κάνουμε δέν θά άσχοληθοΰμε παρά μέ μικροδουλιές. Γύρω μας ύπάρχουν οικονομικές μικροδουλιές. Έκτός άπ'αύτό, ξέρετε πώς ό μηχανισμός τών μικρών μονάδων πού κινεΐ τήν οικονομική αύτή ζωή είναι οί άλλοτε μικροϋπάλληλοι, μικρογραφειοκράτες πού έχουν τίς παλιές έγωιστικές συνήθειες. Ό άγώνας ένάντια σ' αύτό τό πράγμα πρέπει νά γίνει τό καθήκον τής σημερινής στιγμής. Στίς ήμέρες τοΰ γιορτασμού, στίς ήμέρες πού νιώθουμε νικητές, στίς ήμέρες τής τρίτης έπετείου τής Σοβιετικής έξουσίας πρέπει νά έμπνεόμαστε άπό τόν έργασιακό ένθουσιασμό, άπό τή θέληση γιά έργασία καί άπό έπιμονή, πράγματα άπό τά όποια τώρα έξαρτάται ή γρηγορότερη σωτηρία τών έργατών καί τών άγροτών, ή σωτηρία τής λαϊκής οικονομίας, καί θά δοΰμε τότε πώς καί στό καθήκον αύτό θά έχουμε μιά νίκη πιό σίγουρη καί σταθερή άπ'ό,τι σέ όλες τίς προηγούμενες αίματηρές μάχες. (Π α ρ α τ ε τ α μ έ ν α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.)

Δημοσιεύτηκε τό Νοέμβρη τοΰ 1920 στό δελτίο «Στενογραφημένα πρακτικά τοΰ Σοβιέτ Μόσχας τών έργατών καί κόκκινων στρατιωτών βουλευτών», τεΰχ. 15

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοΰ δελτίου

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

6/XI. 1920.

Πρός τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)

Προτείνω νά σκεφτοῦμε καί στήν ὁλομέλεια τῆς 8/XI. νά ἀναθέσουμε τήν εἰσήγηση γιά τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ στίς 20/XII. 1920 πάνω στό δεύτερο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης: «Τά βασικά καθήκοντα ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας» στόν Πρόεδρο τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ (Κρατικῆς ἐπιτροπῆς ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας) Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι[8].

Θά πετύχουμε πραγματική ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας *μέ βάση τό γενικό σχέδιο,* γιατί ὁποιοδήποτε σχέδιο χωρίς ἐξηλεκτρισμό δέν εἶναι τίποτε, ἐνῶ νά συζητᾶμε γιά τά «βασικά καθήκοντα» ἔξω ἀπό ἕνα τέτιο σχέδιο αὐτό δείχνει ἔλλειψη σοβαρότητας.

Γιά νά ἔχετε μιά προκαταρκτική κατατόπιση ἐπισυνάπτω:

1) 'Αντίγραφο τῆς ἔκθεσης τοῦ Κρζιζανόβσκι «*'Η πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ*».
2) Τήν μπροσούρα: «Οἱ βάσεις τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Βόρειας περιοχῆς»—τρία ἀντίτυπα γιά τόν Τρότσκι, τόν Ρίκοφ καί τόν Μπουχάριν. Αὔριο μπορῶ νά ἐξασφαλίσω καί γιά τά ὑπόλοιπα μέλη τῆς ΚΕ, καί ὅσοι θέλουν νά πάρουν ἄς τηλεφωνήσουν στό τηλεφωνικό κέντρο τοῦ τρίτου ὀρόφου.
3) Μερικούς χάρτες ἐξηλεκτρισμοῦ.
4) Τό τυπογραφικό δοκίμιο τοῦ ἄρθρου: «Σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλγα». 1 ἀντίτυπο στόν σ. Τρότσκι γιά νά τό διαβιβάσει στόν Ρίκοφ καί μετά καί στά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ.

5) Τίς θέσεις τοῦ Στύνκελ.
6) Τίς θέσεις τοῦ Κρούγκ.
7) Γενικό κατάλογο τῶν ὑλικῶν τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ (πάνω ἀπό 200 ἐργασίες).

Ἀπό τό σύνολο τῶν ντοκουμέντων αὐτῶν φαίνεται καθαρά ὅτι μποροῦμε ὁλοκληρωτικά (ἀφοῦ κάνουμε ἔγκαιρα τίς διορθώσεις στίς θέσεις καί στό σχέδιο εἰσήγησης τοῦ Κρζιζανόβσκι καί τό στείλουμε ἐξονόματος τῆς ΚΕ) νά ἔχουμε στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἀκριβῶς αὐτό πού χρειάζεται τό Κόμμα καί ἡ χώρα: μιά εἰσήγηση μέ πρακτικό πνεῦμα γιά «Τά βασικά καθήκοντα ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας», πού ταυτόχρονα θά τοποθετεῖ μέ πλατύτητα καί ἐνδιαφέρον τό σχέδιο τῶν ἐργασιῶν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων
Β. Λένιν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ «ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ»[9]

῾Η συνδιάσκεψη, σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ)[10], στρέφοντας γιά ἄλλη μιά φορά τήν προσοχή τῶν συνδικάτων στήν ἀνάγκη τῆς ἀπαρέγκλιτης ἐκπλήρωσής τους, τονίζει εἰδικά ὅτι ἡ προτεραιότητα μέ τήν ἔννοια τῆς τήρησης τοῦ ἑνιαίου σχεδίου πού ἀπαιτεῖ τήν καθιέρωση ὁρισμένης σειρᾶς προτεραιότητας στό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας, παραμένει ἀναμφισβήτητη. Ταυτόχρονα, σήμερα πρέπει, ὅπως ἔκρινε ἡ κομματική συνδιάσκεψη τοῦ Σεπτέμβρη 1920, νά ἀρχίσει τό βαθμιαῖο, ὅμως σταθερό πέρασμα ἀπό τήν προτεραιότητα στήν ἐξίσωση[11], ἰδιαίτερα στό ἔργο τῆς διάθεσης ἑνός μέρους τῶν καλύτερων ὀργανωτικῶν δυνάμεων ὁρισμένων συνδικάτων γιά τό δυνάμωμα ὅλου τοῦ ΠΚΣΣ γενικά, γιά τό δυνάμωμα τοῦ μηχανισμοῦ του, γιά τή μεγαλύτερη συστηματοποίηση τῆς δουλιᾶς σέ ὅλα τά συνδικάτα καί γιά τό δυνάμωμα ἔτσι τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος γενικά.

᾿Ιδιαίτερα αὐτό πρέπει νά γίνει γιά τήν Κεντρική ᾿Επιτροπή τοῦ ἑνιαίου συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στίς σιδηροδρομικές καί ὑδάτινες μεταφορές (Τσεκτράν)[12], πού πρέπει νά σταματήσει τό δυσανάλογο δυνάμωμά της σέ σύγκριση μέ τά ἄλλα συνδικάτα, καί οἱ πρόσθετες καλύτερες δυνάμεις πρέπει νά μεταφέρουν σέ ὅλο τό συνδικαλιστικό κίνημα τίς μεθόδους ἀνεβάσματος τοῦ δημοκρατισμοῦ, τῆς πρωτοβουλίας, τῆς συμμετοχῆς στή διεύθυνση τῆς βιομηχανίας, τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἅμιλλας καί ἄλλα, πού ἔδοσαν τά καλύτερα ἀποτελέσματα στήν πράξη.

῾Η συνδιάσκεψη, θεωρώντας ἐντελῶς ἀπαραίτητο, σύμφωνα μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ, νά ἀνεβεῖ, νά διευρυνθεῖ καί νά δυναμώσει ἡ συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή

διεύθυνση τῆς παραγωγῆς, ἀναθέτει στό ΠΚΣΣ νά συνοψίσει ἀμέσως τήν πρακτική πείρα πού ὑπάρχει ἀναφορικά μέ τό ζήτημα αὐτό στά καλύτερα συνδικάτα καί ἐπιχειρήσεις, ἐπεξεργαζόμενο ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακές ὁδηγίες, πού θά βοηθήσουν νά χρησιμοποιηθεῖ ἡ πείρα αὐτή ἀπό ὅλα τά συνδικάτα καί θά τά ὑποχρεώσει νά ἀρχίσουν τή χρησιμοποίησή της πιό δραστήρια καί πιό συστηματικά.

'Ιδιαίτερα σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν προσέλκυση τῶν εἰδικῶν.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1950 στήν 4η ἔκδοση τῶν 'Απάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 31ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤ ΣΟΚΟΛΝΙΚΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ 7 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1920

῾Ο σ. Λένιν στό λόγο του τόνισε ὅτι τό πιό βασικό εἶναι ἡ νίκη πού κερδίσαμε. ῾Η διεθνής ἀστική τάξη δέν μᾶς ἄφησε νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν παραγωγική ἐργασία, καί ὅλες οἱ δυνάμεις μας στή διάρκεια 3 ἐτῶν διατέθηκαν γιά τόν πόλεμο ἐνάντιά της. Τώρα εἶναι ἀπαραίτητο νά νικήσουμε καί στό ἐσωτερικό μέτωπο. ῾Η ἀστική τάξη μᾶς ἀπόσπασε ἀπό τή δουλιά αὐτή. ῾Ο σ. Λένιν ὑπόδειξε τά θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ προσεχοῦς συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, ὅπως τῶν μεταφορῶν, τό ἀγροτικό καί ἄλλα. ῾Ο Λένιν εἶπε ὅτι πρέπει νά μπορέσουμε νά μεταφέρουμε ὅλο τόν ἐνθουσιασμό καί τήν πειθαρχία στή δουλιά τῆς εἰρηνικῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας, καί νά πετύχουμε στόν τομέα αὐτό μαζική συμμετοχή τῶν ἁπλῶν ἀνθρώπων.

᾿Εκτός ἀπ᾿αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά κάνουμε πάλη κατά τῆς γραφειοκρατίας καί τοῦ ὑπαλληλικοῦ πνεύματος· πρέπει κι᾿ἐδῶ νά νικήσουμε. Γιά τό σκοπό αὐτό ἕνα μέσο ὑπάρχει: ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης καί τῆς πρωτοβουλίας τῆς ἴδιας τῆς μάζας τῶν ἐργατῶν. ῾Ο σ. Λένιν τελείωσε τό λόγο του, ἐκφράζοντας τήν ἀπόλυτη πεποίθηση ὅτι θά κατανικήσουμε τό κρύο καί τήν πείνα.

Σύντομη δημοσιογραφική περίληψη δημοσιεύτηκε στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1920 στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 251

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1957 στό περιοδικό «Βοπρόσι ῾Ιστόρii ΚΠΣΣ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΕΤΚΟΥΛΤ[13]

῾Η ΚΕ, ἐπικυρώνοντας τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, ἐγκρίνει βασικά τό σχέδιο ὁδηγιῶν πού κατάρτισε ἡ Γκλαβπολιτπροσβέτ[14] γιά τήν ἀνάπτυξή τους, ἀναθέτοντας στό Πολιτικό Γραφεῖο τήν τελική θεώρησή τους γιά τήν πιό ἀκριβή διατύπωση τῆς κύριας ἰδέας, ὅτι ἡ δουλιά τῆς Προλετκούλτ στόν τομέα τῆς ἐπιστημονικῆς καί πολιτικῆς διαφώτισης συγχωνεύεται μέ τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας καί τῶν Τμημάτων λαϊκῆς παιδείας τῶν κυβερνείων, ἐνῶ στόν καλλιτεχνικό τομέα (μουσική, θέατρο, εἰκαστικές τέχνες, λογοτεχνία) παραμένει αὐτόνομη, καί ὁ καθοδηγητικός ρόλος τῶν ὀργάνων τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας, πού ἐλέγχονται ἰδιαίτερα ἀπό τό ΚΚΡ, παραμένει μόνο γιά τήν πάλη κατά τῶν καθαρά ἀστικῶν παρεκκλίσεων.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι ῾Ιστόρii ΚΠΣΣ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)[15]

Νά άνατεθεῖ στόν Ζηνόβιεφ νά ἐπεξεργαστεῖ λεπτομερεῖς ὁδηγίες γιά τόν Κόππ καί τούς ἄλλους συντρόφους τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου καί γιά τούς συντρόφους πού δουλεύουν στή Γερμανία.

Νά διατυπωθεῖ ὅτι δεχόμαστε καί ἐκτιμοῦμε πολύ τή βοήθεια τῶν πλατιῶν μαζῶν τῶν ἐργατῶν στήν ἐκπλήρωση τῶν παραγγελιῶν γιά τή Ρωσία, συμπεριλαμβανομένων καί τῶν ἐργατῶν πού βρίσκονται στά πιό ἀντιδραστικά συνδικάτα.

Ταυτόχρονα νά ξεσκεπαστοῦν οἱ Λεγκίν καί Σία, πού θέλουν νά ἀποσπάσουν χρήματα γιά τόν ἑαυτό τους ἤ γιά τό κόμμα τους, καί νά μήν τούς δίνονται σέ καμιά περίπτωση χρήματα.

Τό κείμενο νά δοθεῖ στό Πολιτικό Γραφεῖο.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ[16]

(ΠΡΟΧΕΙΡΟ ΣΧΕΔΙΟ)

1. Στή σημερινή στιγμή, σέ συνδυασμό μέ τίς στρατιωτικές νίκες τῆς ΣΟΣΔΡ καί τή διεθνή της θέση γενικά, ἡ παραγωγική προπαγάνδα πρέπει νά καταλάβει ξανά τήν πρώτη θέση, νά ἐνισχυθεῖ καί νά δυναμώσει ὀργανωτικά.

2. Οἱ καθοδηγητικές ἐφημερίδες, καί πρῶτα-πρῶτα ἡ «᾿Ιζβέστιγια» καί ἡ «Πράβντα», πρέπει: (α) νά περιορίσουν τό χῶρο πού διατίθεται γιά τήν πολιτική καί νά αὐξήσουν τίς στῆλες τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας· (β) νά ἐπηρεάσουν ὅλη τή δουλιά τοῦ Κόμματος καί τῶν σοβιετικῶν ἱδρυμάτων μέ τήν ἔννοια τῆς διάθεσης περισσότερων δυνάμεων στήν παραγωγική προπαγάνδα· (γ) νά προσπαθοῦν νά ὀργανώνουν συστηματικά σέ παγκρατική κλίμακα τό ζήτημα τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, νά πάρουν πολλά μέτρα γιά τήν ἀνάπτυξη καί τή βελτίωσή της καί ἰδιαίτερα γιά τόν ἔλεγχο τῶν πραγματικῶν, τῶν ἔμπρακτων, ἐπιτυχιῶν της.

3. ᾿Επίσης ἡ δουλιά γιά τήν ἀνάδειξη ἱκανῶν διευθυντῶν, ὀργανωτῶν καί ἐφευρετῶν ἀπό τούς κόλπους τῆς ἐργατικῆς καί τῆς ἀγροτικῆς μάζας πρέπει νά συστηματοποιηθεῖ, νά πλατύνει καί νά ἀναπτυχθεῖ.

4. ῾Η παραγωγική προπαγάνδα σέ ὅλη τή ΣΟΣΔΡ πρέπει νά ἑνοποιηθεῖ κάτω ἀπό ἕνα καθοδηγητικό ὄργανο, μέ σκοπό νά ἐξοικονομηθοῦν δυνάμεις καί νά πάρει ἡ δουλιά αὐτή πιό σωστό προσανατολισμό. Ταυτόχρονα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία ἡ πιό πλατιά αὐτονομία, τοπική κι᾿ἐπαγγελματική. ῾Η συστηματική, σωστά τοποθετημένη ἀμοιβή (βραβεῖα σέ εἶδος κ. ἄ.) κάθε σημαντικῆς ἐπιτυχίας· ἡ ὀργάνωση ἀμερόληπτου καί ἁρμόδιου ἐλέγχου τῶν ἐπιτυχιῶν.

5. Ἑνιαῖο καθοδηγητικό ὄργανο τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας πρέπει νά εἶναι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή μιᾶς λαϊκῆς μαζικῆς ἐφημερίδας μέ ½ - 1 ἑκατομμύριο φύλλα.

Τέτια ἐφημερίδα πρέπει νά γίνει ἡ «Μπεντνοτά»[17].

Ὁ χωρισμός τῶν ἐφημερίδων αὐτοῦ τοῦ τύπου σέ ἐφημερίδες βιομηχανικές καί ἀγροτικές εἶναι ἐπιζήμιος, γιατί τό καθῆκον τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νά προσεγγίσει καί νά ἑνώσει τή βιομηχανία μέ τή γεωργία. Καί ἀπό πρακτική ἄποψη ὁ καθοδηγητικός ρόλος τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου τόσο στήν πόλη, ὅσο καί στό χωριό, καί εἰδικά στόν οὐρμπανισμό τῆς γεωργίας καί στόν ἐξηλεκτρισμό ὅλης τῆς χώρας, ἀπαιτεῖ ἑνιαία ἀκριβῶς παραγωγική ἐφημερίδα (καί ἑνιαία καθοδήγηση τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας) καί γιά τούς ἐργάτες καί γιά τούς ἀγρότες.

6. Ἡ καθοδηγητική Συντακτική ἐπιτροπή πρέπει ν'ἀποτελεῖται ἀπό 5 πρόσωπα: 1) ἀπό τό ΠΚΣΣ· 2) ἀπό τό ΑΣΛΟ· 3) ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας· 4) ἀπό τή Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης· 5) ἀπό τήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (ἤ διευθυντής). Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή καί ἡ ἐφημερίδα πρέπει νά ἀνήκουν στό ΠΚΣΣ. (Μπορεῖ νά εἶναι κι'ἕνας ἀκόμη ἀπό τήν Ἐπιτροπή ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης;)

7. Ἡ παραγωγική ἐφημερίδα πρέπει νά εἶναι ἐκλαϊκευμένη, μέ τήν ἔννοια ὅτι πρέπει νά εἶναι προσιτή στά ἑκατομμύρια, χωρίς ὅμως νά πέφτει στόν ἐκχυδαϊσμό. Νά μήν πέφτει στό ἐπίπεδο τοῦ ἀμόρφωτου ἀναγνώστη, ἀλλά νά τοῦ τό ἀνεβάζει διαρκῶς — βαθμιαῖα καί μέ πολλή προσοχή. Νά διαθέτει λίγο χῶρο, π.χ. ὄχι περισσότερο ἀπό τό ¼ γιά τήν πολιτική. Ὁ βασικός χῶρος νά διατεθεῖ γιά τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο, γιά τό μέτωπο ἐργασίας, τήν παραγωγική προπαγάνδα, γιά τή διδαχή τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν τῆς τέχνης νά διευθύνουν, γιά τόν ἔλεγχο ἄν ἐφαρμόζονται πραγματικά οἱ νόμοι καί τά μέτρα τῶν σοβιετικῶν ὀργάνων καί τῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν, γιά τήν πλατιά καί σωστή ἀνταλλαγή γνωμῶν μέ τό πλατύ ἀναγνωστικό κοινό.

8. Τό ὑλικό πού θά δημοσιεύεται στήν ἐφημερίδα, τό ὑλικό πού θά στέλνεται στήν ἐφημερίδα, καθώς καί τό ἄλλο ὑλικό πρέπει νά ἀναδημοσιεύεται συστηματικά καί περιοδικά σέ μπροσουρίτσες καί προκηρύξεις γιά νά ἐφοδιάζονται ὑποχρεωτικά οἱ βιβλιοθῆκες καί στή συνέχεια ὅλα τά ἐργοστάσια καί οἱ ἐπιχειρήσεις ἑνός συγκεκριμένου κλάδου παραγωγῆς (οἱ μπροσουρίτσες καί οἱ προκηρύξεις πρέπει νά ταξινομοῦν τό ὑλικό κατά κλάδο παραγωγῆς). Τό ὑλικό αὐτό, μαζί μέ τά ἐγχειρίδια καί τίς πληροφορίες σχετικά μέ τήν τεχνολογία τοῦ ἐξωτερικοῦ,

πρέπει νά χρησιμεύει γιά τή διάδοση τῆς ἐπαγγελματικο-τεχνικῆς *καί πολυτεχνικῆς* ἐκπαίδευσης.

Εἰδικότερα πρέπει νά γίνει ἀντικείμενο ἰδιαίτερης προσοχῆς ὁ τρόπος πού θά κατανέμονται πιό σωστά οἱ ἐφημερίδες, καθώς καί οἱ παραγωγικές μπροσοῦρες καί προκηρύξεις σέ *ὅλες* τίς βιβλιοθῆκες τῆς ΣΟΣΔΡ.

9. Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ σχεδιασμένα ὀργανωμένη καί συστηματική προσέλκυση τῶν μηχανικῶν, τῶν γεωπόνων, τῶν δασκάλων καί τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων πού ἔχουν μιά ὁρισμένη εἰδίκευση, γιά νά πάρουν μέρος στήν προπαγάνδα στόν τομέα τῆς παραγωγῆς (σέ σχέση μέ τήν ἐξάλειψη τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ).

Ὀργάνωση διαλέξεων, συζητήσεων, ἐκθέσεων κ. ἄ.

Ἐργασιακή ὑποχρέωση ὅλων ὅσοι μποροῦν νά ἐξηγήσουν στόν πληθυσμό τί θά πεῖ ἐξηλεκτρισμός, σύστημα Τέυλορ κτλ.

10. Πιό πλατιά καί συστηματική ἀξιοποίηση κινηματογραφικῶν ταινιῶν γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα. Ἀπό κοινοῦ δουλιά μέ τό τμῆμα κινηματογραφίας.

Σοβιετικοί δίσκοι γραμμοφώνου. Ἔκθεση διαγραμμάτων, πινάκων στίς λέσχες, στά ἀναγνωστήρια τῶν χωριῶν, στούς δρόμους κτλ. Νά τοιχοκολλοῦνται ἀφίσες καί πλακάτ κοντά στά ἐργοστάσια, στά ἐργαστήρια, στίς τεχνικές σχολές κτλ.

11. Νά ὀργανωθεῖ μαζί μέ τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐργασίας καί ἄλλα ἱδρύματα ἐποπτεία στόν τομέα τῆς παραγωγῆς. Συντονισμός τῆς δουλιᾶς της μέ τή δουλιά τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, καθώς καί τῆς δουλιᾶς τῶν ὀργανωτῶν καί τῶν διαφωτιστικῶν ἁμαξοστοιχιῶν καί ἀτμοπλοίων κτλ.

12. Προβολή τῶν ὑποδειγματικῶν ἐπιχειρήσεων, πλατιά διαφήμισή τους. Ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν πού ἀπόκτησαν πείρα βιομηχανικῆς δουλιᾶς στό ἐξωτερικό, σέ ἰδιαίτερα ἐργαστήρια ἤ συνοικίες, ἤ πυρῆνες κτλ. Χρησιμοποίησή τους γιά τήν ἐκπαίδευση τῶν καθυστερημένων, γιά τή διάδοση τῆς ἐπαγγελματικο-τεχνικῆς καί πολυτεχνικῆς ἐκπαίδευσης κτλ.

Ν. Λένιν

18. XI. 1920.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή 2-3η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΕΙΟΥ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

20-22 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1920 [18]

1

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ 21 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ

(Χειροκροτήματα.) Σύντροφοι! Πάνω στό ζήτημα τῆς διεθνοῦς θέσης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας πρέπει, ὅπως εἶναι φυσικό, νά μιλήσω κατά πρῶτο λόγο γιά τόν πολωνικό πόλεμο [19] καί τήν ἐκμηδένιση τοῦ Βράνγκελ. Νομίζω πώς σέ συγκέντρωση κομματικῶν στελεχῶν πού παρακολουθοῦν, βέβαια, τόν κομματικό Τύπο καί πού ἄκουσαν πολλές φορές τίς βασικές εἰσηγήσεις πάνω στό ζήτημα αὐτό, δέν εἶναι ἀνάγκη καί δέν θά εἶχε νόημα νά μιλήσω ἀναλυτικά γιά τίς λεπτομέρειες ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας καί χωριστά γιά τήν κάθε στροφή τῆς ἱστορίας τοῦ πολωνικοῦ πολέμου, γιά τό χαρακτήρα τῶν ἐπιθέσεών μας, γιά τή σημασία τῆς ἥττας μας κοντά στή Βαρσοβία. Ὑποθέτω πώς ἀπό τήν πλευρά αὐτή τό ζήτημα εἶναι τόσο γνωστό στήν πλειοψηφία τῶν συντρόφων, πού θά ἀναγκαζόμουν νά ξαναπῶ τά ἴδια καί αὐτό δέν θά ἱκανοποιοῦσε καθόλου τούς συντρόφους. Ἑπομένως δέν θά μιλήσω γιά τήν ἱστορία πού ἀφορᾶ τά διάφορα ἐπεισόδια καί καμπές τοῦ πολέμου μας μέ τήν Πολωνία. Θά σταθῶ μόνο στό συμπέρασμα πού προέκυψε τώρα.

Ὕστερα ἀπό τίς περίλαμπρες νίκες τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ τό καλοκαίρι καί μετά τή συντριπτική ἥττα μας κοντά στή Βαρσοβία, ὕστερα ἀπό τήν ὑπογραφή προκαταρκτικῆς εἰρήνης μέ τήν Πολωνία, πού τώρα ἀκριβῶς στή Ρίγα μετατρέπεται ἤ πρέπει νά μετατραπεῖ σέ ὁριστική εἰρήνη, οἱ πιθανότητες ὅτι ἡ προκαταρκτική αὐτή εἰρήνη θά γίνει πραγματικά μιά εἰρήνη ὁριστική μεγάλωσαν σέ τεράστιο βαθμό, μεγάλωσαν χάρη στή

συντριβή τοῦ Βράνγκελ. Τώρα πού καθορίστηκε ἡ συντριβή αὐτή, ὁ ἰμπεριαλιστικός Τύπος τῆς 'Αντάντ ἀρχίζει νά φανερώνει τά χαρτιά καί νά ὁμολογεῖ αὐτό πού περισσότερο ἀπόλα ἔκρυβε ὥς τώρα.

Δέν ξέρω ἄν προσέξατε ἕνα μικρό σχόλιο πού ἐμφανίστηκε στίς ἐφημερίδες σήμερα ἤ αὐτές τίς ἡμέρες, γιά τό ὅτι τό κυριότερο ὄργανο τῆς γαλλικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἀστικῆς τάξης, ἡ γαλλική ἐφημερίδα «Καιροί» («Temps»[20]), γράφει τώρα γιά τήν ὑπογραφή τῆς πολωνικῆς εἰρήνης, παρά τίς συμβουλές τῆς Γαλλίας. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς στό σημεῖο αὐτό οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ἀστικῆς τάξης εἶπαν μιάν ἀλήθεια πού θά ἤθελαν πάρα πολύ νά τήν κρύψουν, καί τήν ὁποία προσπαθοῦσαν πολύ καιρό νά τήν κρύψουν. Πετύχαμε, παρά τούς δυσμενεῖς ὅρους τῆς πολωνικῆς εἰρήνης (ἄν καί εἶναι πιό εὐνοϊκοί ἀπό τούς ὅρους πού προτείναμε οἱ ἴδιοι φέτος τόν 'Απρίλη στούς πολωνούς τσιφλικάδες γιά νά ἀποφύγουμε κάθε πόλεμο), καί εἶναι δυσμενεῖς ἀπό τήν ἄποψη τοῦ τί θά μπορούσαμε νά πετύχουμε, ἄν δέν μεσολαβοῦσε ἡ ἐξαιρετικά δύσκολη θέση μας κοντά στή Βαρσοβία, πετύχαμε νά ἐξασφαλίσουμε ὡστόσο τέτιους ὅρους πού τορπιλίζουν ἕνα τεράστιο μέρος ἀπό τό γενικό ἰμπεριαλιστικό σχέδιο. 'Η γαλλική ἀστική τάξη ὁμολογεῖ τώρα πώς αὐτή ἐπέμενε νά συνεχίσει ἡ Πολωνία τόν πόλεμο, πώς τάχθηκε ἐνάντια στήν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης, γιατί φοβόταν τή συντριβή τοῦ Βράνγκελ καί γιατί ἐπιθυμοῦσε νά ὑποστηρίξει μιά νέα ἐπέμβαση καί μιά νέα ἐκστρατεία ἐνάντια στή Σοβιετική Δημοκρατία. Παρόλο πού οἱ συνθῆκες τοῦ πολωνικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σπρώχνουν κι'ἔσπρωχναν στόν πόλεμο ἐνάντια στή Ρωσία, ὡστόσο, τό σχέδιο τῶν γάλλων ἰμπεριαλιστῶν ναυάγησε καί σάν ἀποτέλεσμα ἔχουμε τώρα κάτι πιό οὐσιαστικό ἀπό μιά ἁπλή ἀνάπαυλα.

Στή διάρκεια τῆς περασμένης τριετίας ἡ Πολωνία—ἕνα ἀπό τά μικρά κράτη πού περιλαμβάνονταν παλιότερα στήν πρώην ρωσική αὐτοκρατορία—ἀνῆκε σ'ἐκεῖνα τά κράτη πού ἐχθρεύονταν περισσότερο ἀπόλα τή μεγαλορωσική ἐθνότητα καί εἶχαν τίς περισσότερες διεκδικήσεις πάνω σέ ἕνα μεγάλο τμῆμα ἐδαφῶν πού δέν τά κατοικοῦσαν πολωνοί. Κλείσαμε ἐπίσης εἰρήνη μέ τή Φιλλανδία, τήν 'Εσθονία καί τή Λεττονία[21], παρά τή θέληση τῆς ἰμπεριαλιστικῆς 'Αντάντ, αὐτό ὅμως ἦταν εὐκολότερο νά τό πετύχουμε, γιατί ἡ ἀστική τάξη τῆς Φιλλανδίας, τῆς 'Εσθονίας καί τῆς Λεττονίας

δέν εἶχε δικούς της ἱμπεριαλιστικούς σκοπούς, πού θά ἔκαναν τήν πάλη ἐνάντια στή Σοβιετική Δημοκρατία ἀναγκαία, ἐνῶ οἱ βλέψεις τῆς πολωνικῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στρέφονταν ὄχι μόνο πρός τή Λιθουανία καί τή Λευκορωσία, ἀλλά καί πρός τήν Οὐκρανία. Ἐκτός ἀπ'αὐτό, στήν κατεύθυνση αὐτή τή σπρώχνει ὁ παλιός μακραίωνας ἀγώνας τῆς Πολωνίας, πού κάποτε ἦταν μεγάλη Δύναμη καί πού τώρα ἀντιπαρατίθεται σέ μιά μεγάλη Δύναμη—στή Ρωσία. Ἡ Πολωνία δέν μπορεῖ καί σήμερα νά ἐγκαταλείψει τόν παλιό αὐτό μακραίωνα ἀγώνα. Νά γιατί ἡ Πολωνία ἔδειξε πολύ περισσότερο πολεμικό μένος καί περισσότερο πεῖσμα ἐνάντια στή Δημοκρατία μας, καί νά γιατί τώρα ἡ ἐπιτυχία μας μέ τήν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης, παρά τή θέληση τῆς Ἀντάντ, εἶναι πολύ πιό σοβαρή. Ἄν ἡ Ἀντάντ στό σχέδιο πού ἑτοίμασε γιά μιά μακρόχρονη στρατιωτική ἐπέμβαση μπορεῖ νά ὑπολογίσει σέ κάποια δύναμη ἀπό ἐκεῖνες πού διατηροῦν τό ἀστικό καθεστώς καί συνορεύουν μέ τή Ρωσία, αὐτή εἶναι μόνο ἡ Πολωνία, γι'αὐτό τό λόγο σήμερα πού τά ἀστικά κράτη κατέχονται ἀπό ἕνα γενικό μίσος ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία, ὅλοι βλέπουν σάν ἄμεσο συμφέρον τους τήν κατάληψη τῆς ἀνατολικῆς Γαλικίας ἀπό τούς πολωνούς τσιφλικάδες.

Παρακάτω, ἡ Πολωνία διεκδικεῖ τήν Οὐκρανία καί τή Λιθουανία. Αὐτό δίνει στήν ἐκστρατεία ἕνα χαρακτήρα ἰδιαίτερα ὀξύ καί ἐπίμονο. Ὁ πολεμικός ἐφοδιασμός τῆς Πολωνίας φυσικά ἀποτελοῦσε τήν κυριότερη φροντίδα τῆς Γαλλίας καί τῶν ἄλλων Δυνάμεων, καί τά ποσά πού διατέθηκαν γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀνυπολόγιστα. Γι'αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά μεγάλη ἡ σημασία τῆς νίκης, πού σέ τελευταία ἀνάλυση κέρδισε ὁ Κόκκινος Στρατός, παρά τήν ἥττα του κοντά στή Βαρσοβία, γιατί ἔφερε τήν Πολωνία σέ κατάσταση, πού νά μήν ἔχει καθόλου δυνάμεις νά συνεχίσει τόν πόλεμο. Ὑποχρεώθηκε νά ὑπογράψει εἰρήνη, πού τῆς ἔδοσε λιγότερα ἀπό ὅσα τῆς προτείναμε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1920, πρίν ἀπό τήν πολωνική ἐπίθεση, ὅταν τῆς προτείναμε σύνορα ἐξαιρετικά πιό ἀσύμφορα γιά μᾶς, ἐπειδή δέν θέλαμε νά διακόψουμε τίς ἐργασίες τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Τότε ὁ Τύπος τῶν μικροαστῶν πατριωτῶν, στούς ὁποίους ἀνήκουν καί οἱ δικοί μας ἐσέροι καί μενσεβίκοι, κατηγοροῦσε τούς μπολσεβίκους γιά πνεῦμα συμβιβασμοῦ καί τή Σοβιετική ἐξουσία γιά στάση σχεδόν τολστοϊκή. Ἀποκαλοῦσε τολστοϊκή στάση

τό ὅτι συμφωνήσαμε γιά εἰρήνη μέ τήν τοτινή γραμμή τοῦ Πιλσούδσκι, γραμμή πού ἄφηνε στά χέρια τῆς Πολωνίας τό Μίνσκ, καί τά σύνορα περνοῦσαν πενήντα περίπου βέρστια καί σέ μερικά μέρη ἑκατό περίπου βέρστια ἀνατολικότερα ἀπό τά σύνορα πού καθορίστηκαν τώρα. Ἀλλά, βέβαια, στή συγκέντρωση τῶν κομματικῶν στελεχῶν δέν ὑπάρχει λόγος νά ἀναλύσω τό γιατί δεχτήκαμε καί ἔπρεπε νά δεχτοῦμε πιό χειρότερα σύνορα, ἄν πραγματικά δέν θά διακοπτόταν ἡ οἰκονομική δουλιά μας. Τό ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἡ Πολωνία, διατηρώντας τό ἀστικό καθεστώς, προκάλεσε μέ τόν πόλεμο ἕνα ἐξαιρετικό οἰκονομικό σμπαράλιασμα ὅλης τῆς χώρας, προκάλεσε μιά ἐξαιρετική αὔξηση τῆς δυσαρέσκειας, προκάλεσε τήν ἀστική τρομοκρατία πού ὀργιάζει ὄχι μόνο ἐνάντια στούς ἐργάτες τῆς βιομηχανίας, ἀλλά καί ἐνάντια στούς ἐργάτες γῆς. Ἡ γενική ἀστική κατάσταση τῆς Πολωνίας ἔγινε τόσο ἀσταθής πού δέν μποροῦσε νά γίνει λόγος γιά συνέχιση τοῦ πολέμου.

Οἱ ἐπιτυχίες πού σημείωσε στόν τομέα αὐτό ἡ Σοβιετική ἐξουσία εἶναι τεράστιες. Ὅταν πρίν ἀπό τρία χρόνια βάζαμε τό ζήτημα σχετικά μέ τά καθήκοντα καί τούς ὅρους τῆς νίκης τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία, λέγαμε πάντοτε καθαρά πώς ἡ νίκη αὐτή δέν μπορεῖ νά εἶναι σταθερή, ἐφόσον δέν τήν ὑποστηρίξει ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση στή Δύση, πώς σωστή ἐκτίμηση τῆς δικῆς μας ἐπανάστασης μπορεῖ νά γίνει μόνο ἀπό τήν ἄποψη τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης. Γιά νά πετύχουμε νά εἶναι σταθερή ἡ νίκη μας, πρέπει νά πετύχουμε τή νίκη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σέ ὅλες ἤ τουλάχιστο σέ μερικές ἀπό τίς κύριες καπιταλιστικές χῶρες, καί ὕστερα ἀπό τρίχρονο σκληρό καί πεισματικό πόλεμο βλέπουμε ἀπό ποιά ἄποψη οἱ προβλέψεις μας δέν δικαιώθηκαν καί ἀπό ποιά δικαιώθηκαν. Δέν δικαιώθηκαν ἀπό τήν ἄποψη ὅτι δέν εἴχαμε μιά γρήγορη καί ἁπλή λύση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Φυσικά, κανένας μας δέν περίμενε πώς θά μποροῦσε ἕνας τέτιος ἄνισος ἀγώνας, ὅπως ἦταν ὁ ἀγώνας τῆς Ρωσίας ἐνάντια σέ ὅλα τά καπιταλιστικά κράτη τοῦ κόσμου, νά κρατήσει τρία χρόνια. Ἀποδείχτηκε πώς οὔτε τό ἕνα μέρος, οὔτε τό ἄλλο, οὔτε ἡ Σοβιετική Ρωσική Δημοκρατία, οὔτε ὅλος ὁ ὑπόλοιπος καπιταλιστικός κόσμος εἶχε νικήσει ἤ εἶχε ἡττηθεῖ καί ταυτόχρονα ἀποδείχτηκε πώς, ἄν

οἱ προβλέψεις μας δέν ἐκπληρώθηκαν ἁπλά, γρήγορα καί ἄμεσα, ὡστόσο ἐκπληρώθηκαν στό βαθμό πού πετύχαμε τό κυριότερο, γιατί τό κυριότερο ἦταν νά διατηρήσουμε τή δυνατότητα ὕπαρξης τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας καί τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, ἀκόμη καί σέ περίπτωση πού θά καθυστεροῦσε ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση σέ ὅλο τόν κόσμο. Καί ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πρέπει νά ποῦμε πώς ἡ διεθνής θέση τῆς Δημοκρατίας διαμορφώθηκε τώρα ἔτσι, πού ἔδοσε τήν πιό καλή, τήν πιό ἀκριβή ἐπιβεβαίωση ὅλων τῶν ὑπολογισμῶν μας καί ὅλης τῆς πολιτικῆς μας.

Δέν χρειάζεται καί νά ἀποδείξουμε πώς δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά σύγκριση τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τίς στρατιωτικές δυνάμεις ὅλων τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή εἴμαστε δεκάδες καί ἑκατοντάδες φορές πιό ἀδύνατοι ἀπ'αὐτά, καί ὡστόσο ὕστερα ἀπό ἕνα τριετή πόλεμο ἀναγκάσαμε σχεδόν αὐτά τά κράτη νά παραιτηθοῦν ἀπό τή σκέψη γιά συνέχιση τῆς ἐπέμβασης. Ἑπομένως ἔγινε αὐτό πού πρίν ἀπό τρία χρόνια, σέ μιά ἐποχή πού ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος δέν εἶχε τελειώσει ἀκόμη, μᾶς φαινόταν ἐνδεχόμενο, δηλαδή νά παραταθεῖ γιά πολύ καιρό μιά κατάσταση πού δέν ἔχει καταλήξει οὔτε στή μιά, οὔτε στήν ἄλλη πλευρά. Ἀπό ποιά ὅμως αἰτία ἔγινε αὐτό; Αὐτό ἔγινε ὄχι γιατί εἴμαστε ἀπό στρατιωτική ἄποψη ἰσχυρότεροι καί ἡ Ἀντάντ ἀσθενέστερη, ἀλλά γιατί μέσα στά κράτη τῆς Ἀντάντ γινόταν ὅλο τόν καιρό μιά ἐντατική ἐσωτερική ἀποσύνθεση ἐνῶ, ἀντίθετα, σέ ἐμᾶς γινόταν διαρκῶς ἕνα ἐσωτερικό δυνάμωμα, καί αὐτό τό ἐπιβεβαιώνει καί τό ἀποδείχνει ὁ πόλεμος. Ἡ Ἀντάντ δέν μποροῦσε νά μᾶς πολεμήσει μέ τά δικά της στρατεύματα. Τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν δέν μποροῦσαν νά τούς ὑποχρεώσουν νά μᾶς πολεμήσουν. Τά καπιταλιστικά κράτη κατάφεραν νά βγοῦν ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο καπιταλιστικά. Κατάφεραν τήν κρίση πού τά ἀπειλοῦσε ἄμεσα νά τήν καθυστερήσουν καί νά τήν ἀναβάλουν, ὑπόσκαψαν ὅμως βασικά τήν κατάστασή τους σέ βαθμό, πού νά ἀναγκαστοῦν, παρόλες τίς τεράστιες στρατιωτικές τους δυνάμεις, νά ὁμολογήσουν, ὕστερα ἀπό τρία χρόνια, πώς δέν εἶναι σέ θέση νά συντρίψουν τή Σοβιετική Δημοκρατία, πού δέν ἔχει σχεδόν καμιά στρατιωτική δύναμη. Ἔτσι, τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά δικαιωθεῖ βασικά ἡ πολι-

τική μας καί ἡ πρόβλεψή μας σέ ὅλα της τά σημεῖα, καί σύμμαχοί μας πραγματικά ἀποδείχτηκαν οἱ καταπιεζόμενες μάζες σέ ὁποιοδήποτε καπιταλιστικό κράτος, γιατί οἱ μάζες αὐτές ματαίωσαν τόν πόλεμο. Βρεθήκαμε σέ μιά τέτια κατάσταση πού, χωρίς νά ἐξασφαλίσουμε τή διεθνή νίκη, πού εἶναι ἡ μοναδική καί σταθερή νίκη γιά μᾶς, ἀποκτήσαμε συνθῆκες, μέσα στίς ὁποῖες μποροῦμε νά ὑπάρχουμε δίπλα στά καπιταλιστικά κράτη, πού εἶναι σήμερα ἀναγκασμένα νά δημιουργήσουν ἐμπορικές σχέσεις μαζί μας. Στήν πορεία τῆς πάλης αὐτῆς κατακτήσαμε τό δικαίωμα τῆς ἀνεξάρτητης ὕπαρξής μας.

Ἔτσι, ρίχνοντας μιά ματιά γενικά στή διεθνή μας θέση, βλέπουμε πώς εἴχαμε τεράστιες ἐπιτυχίες, πώς δέν ἔχουμε μόνο μιά ἀνάπαυλα, ἀλλά κάτι πολύ πιό σημαντικό. Συνηθίσαμε νά λέμε ἀνάπαυλα ἕνα σύντομο ἐνδιάμεσο χρονικό διάστημα, πού στή διάρκειά του τά ἰμπεριαλιστικά κράτη εἶχαν πολλές φορές τή δυνατότητα νά ἐπαναλάβουν μιά πιό ἰσχυρή ἀπόπειρα πολέμου ἐνάντιά μας. Καί τώρα δέν θά ἐπιτρέψουμε νά μᾶς παρασύρει ὁ ἐνθουσιασμός καί νά ἀρνηθοῦμε τήν πιθανότητα μᾶς μελλοντικῆς στρατιωτικῆς ἐπέμβασης τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν στίς ὑποθέσεις μας. Εἶναι ἀνάγκη νά διατηροῦμε τή μαχητική μας ἑτοιμότητα. Ἄν ὅμως ρίξουμε μιά ματιά στίς συνθῆκες στίς ὁποῖες συντρίψαμε ὅλες τίς ἀπόπειρες τῆς ρωσικῆς ἀντεπανάστασης καί πετύχαμε μιά ἐπίσημη ὑπογραφή εἰρήνης μέ ὅλα τά κράτη τῆς Δύσης, τότε θά δοῦμε πώς δέν ἔχουμε ἁπλῶς μιά ἀνάπαυλα, ἔχουμε μιά νέα ἐποχή, μέσα στήν ὁποία κατακτήσαμε βασικά τό δικαίωμα τῆς διεθνοῦς ὕπαρξής μας μέσα στό δίκτυο τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν. Οἱ ἐσωτερικές συνθῆκες δέν ἐπέτρεψαν σέ κανένα ἰσχυρό καπιταλιστικό κράτος νά ρίξει τό στρατό του ἐνάντια στή Ρωσία· αὐτό δείχνει πώς στό ἐσωτερικό αὐτῶν τῶν χωρῶν ὡρίμασε ἡ ἐπανάσταση καί δέν τούς δίνει τή δυνατότητα νά μᾶς νικήσουν μέ τή βιασύνη πού θά ἤθελαν νά τό κάνουν. Ἐπί τρία χρόνια ὑπῆρχαν στό ἔδαφος τῆς Ρωσίας στρατεύματα ἀγγλικά, γαλλικά καί ἰαπωνικά. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς θά ἦταν ὑπεραρκετό γιά τά τρία αὐτά κράτη, μέ μιά ἐλάχιστη προσπάθεια νά μᾶς νικήσουν μέσα σέ μερικούς μῆνες, ἄν ὄχι σέ μερικές ἑβδομάδες. Ἄν καταφέραμε νά ἀναχαιτίσουμε τήν ἐπίθεση αὐτή, τό καταφέραμε μόνο χάρη στήν ἀποσύνθεση τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων,

στόν αναβρασμό πού άρχισε στίς γραμμές τῶν ἄγγλων καί τῶν ἰαπώνων. Αὐτή, λοιπόν, τή διαφορά τῶν ἰμπεριαλιστικῶν συμφερόντων ἐκμεταλλευτήκαμε ὅλη αὐτή τήν περίοδο. Τήν ἐπέμβαση τή νικήσαμε μόνο γιατί τά ἴδια τους τά συμφέροντα τούς χώριζαν, ἐνῶ ἐμᾶς μᾶς συσπείρωναν καί μᾶς δυνάμωναν. Ἔτσι ἐξασφαλίσαμε τήν ἀνάπαυλα καί ἐμποδίσαμε μιά πλήρη νίκη τοῦ γερμανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν ἐποχή τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ[22].

Τώρα, τόν τελευταῖο καιρό οἱ φαγωμάρες τους αὐτές δυνάμωσαν πιό πολύ, ἐξαιτίας ἰδιαίτερα τοῦ σχεδίου ὑπογραφῆς συμφώνου ἐκχωρήσεων μέ μιά ὁμάδα ἀπό τά πιό τρομερά σκυλόψαρα τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου, μέ ἐπικεφαλῆς ἕναν δισεκατομμυριοῦχο πού ὑπολογίζει νά συγκεντρώσει ὁλόκληρη ὁμάδα δισεκατομμυριούχων[23]. Τώρα ξέρουμε πώς δέν ὑπάρχει καμιά σχεδόν πληροφορία ἀπό τήν Ἄπω Ἀνατολή πού νά μή δείχνει πώς στήν Ἰαπωνία κυριαρχεῖ μιά ἐξαιρετική ἀγανάκτηση γιά τήν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας αὐτῆς, ἄν καί ἡ συμφωνία αὐτή δέν ἔγινε ἀκόμη, ἄν καί ὑπάρχει μόνο τό σχέδιό της. Ἡ ἰαπωνική ὅμως κοινή γνώμη ἄρχισε ἤδη νά ξεσηκώνεται καί διάβασα σήμερα μιά εἴδηση πού λέει πώς ἡ Ἰαπωνία κατηγορεῖ τή Σοβιετική Ρωσία ὅτι θέλει νά ὑποκινήσει τήν Ἰαπωνία ἐνάντια στήν Ἀμερική.

Ἐμεῖς σωστά ὑπολογίσαμε τήν ἔνταση αὐτή τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καί εἴπαμε στόν ἑαυτό μας ὅτι πρέπει νά ἐκμεταλλευτοῦμε συστηματικά τίς φαγωμάρες μεταξύ τους γιά νά δυσκολέψουμε τήν πάλη ἐνάντιά μας. Ὑπάρχει ἤδη πολιτική διάσταση στίς σχέσεις ἀνάμεσα στήν Ἀγγλία καί στή Γαλλία. Τώρα εἴμαστε σέ θέση πιά νά μιλᾶμε ὄχι μόνο γιά μιά ἀνάπαυλα, ἀλλά γιά σοβαρές πιθανότητες γιά μιά νέα πιό μακρόχρονη οἰκοδόμηση. Στήν πραγματικότητα ὥς τώρα δέν εἴχαμε καμιά βάση στίς διεθνεῖς σχέσεις. Τώρα τήν ἔχουμε αὐτή τή βάση καί αἰτία της εἶναι ἡ στάση τῶν μικρῶν κρατῶν πού βρίσκονται σέ πλήρη ἐξάρτηση ἀπό τίς μεγάλες Δυνάμεις καί ἀπό στρατιωτική καί ἀπό οἰκονομική ἄποψη. Σήμερα ἀποδείχνεται πώς ἡ Πολωνία, παρά τήν πίεση τῆς Γαλλίας, ἔκλεισε μαζί μας εἰρήνη. Τό μίσος τῶν πολωνῶν καπιταλιστῶν ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία εἶναι πολύ ἰσχυρό: πνίγουν μέ ἀφάνταση θηριωδία καί τίς πιό ἁπλές ἀπεργίες. Ὁ πόθος τους νά πολεμήσουν ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία εἶναι πάρα πολύ ἰσχυρός, ὡστόσο, παρόλα

αὐτά προτιμοῦν νά κλείσουν εἰρήνη μέ μᾶς, παρά νά ἐκπληρώσουν τούς ὅρους τῆς 'Αντάντ. Βλέπουμε πώς τά ἰμπεριαλιστικά κράτη κυριαρχοῦν πάνω σέ ὅλο τόν κόσμο, βλέπουμε ὅμως ταυτόχρονα ὅτι ἀποτελοῦν μιά μηδαμινή μερίδα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Καί τό γεγονός ὅτι βρέθηκε μιά χώρα πού στή διάρκεια μιᾶς τριετίας ἀντιστέκεται στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλισμό, ἄλλαξε σημαντικά τή διεθνή κατάσταση σέ ὅλο τόν κόσμο, καί γι'αὐτό ὅλα τά μικρά κράτη— καί αὐτά ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς— τείνουν σέ μιά εἰρήνη μαζί μας.

'Ο μεγαλύτερος παράγοντας πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ὑπάρχουμε στήν περίπλοκη καί ἐντελῶς ἐξαιρετική αὐτή κατάσταση, εἶναι ὁ παράγοντας ὅτι ἡ σοσιαλιστική χώρα ἀποκαθιστᾶ τίς ἐμπορικές σχέσεις της μέ τίς καπιταλιστικές χῶρες.

Μοῦ ἔτυχε νά δῶ πῶς ὁ Σπάργκο—ἕνας ἀμερικανός σοσιαλσωβινιστής πού συγγενεύει μέ τούς δικούς μας δεξιούς ἐσέρους καί μενσεβίκους, ἕνας ἀπό τούς παράγοντες τῆς ΙΙ Διεθνοῦς, μέλος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος 'Αμερικῆς[24], ἕνα εἶδος ἀμερικανοῦ 'Αλέξινσκι πού ἔγραψε ἕνα σωρό βιβλία ἐνάντια στούς μπολσεβίκους—μᾶς κατηγόρησε καί ἔφερε σάν ἀπόδειξη τῆς πλήρους χρεοκοπίας τοῦ κομμουνισμοῦ τό γεγονός ὅτι μιλοῦμε γιά δοσοληψίες μέ τά καπιταλιστικά κράτη. 'Ο ἀμερικανός αὐτός ἔγραφε: καλύτερη ἀπόδειξη γιά τήν ἀπόλυτη χρεοκοπία τοῦ κομμουνισμοῦ καί τήν ἀποτυχία τοῦ προγράμματός του δέν μπορῶ νά φανταστῶ. Νομίζω πώς ὅσοι θά μελετήσουν τό ζήτημα, θά ποῦν τό ἀντίθετο. Καλύτερη ἀπόδειξη τόσο τῆς ὑλικῆς, ὅσο καί τῆς ἠθικῆς νίκης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρωσίας ἐνάντια στούς καπιταλιστές ὅλου τοῦ κόσμου δέν μπορεῖ νά βρεῖ κανένας, ἀπό τό γεγονός ὅτι τά κράτη πού κίνησαν πόλεμο ἐνάντιά μας, τόσο ἐξαιτίας τῆς τρομοκρατίας πού ἀσκούσαμε, ὅσο καί ἐξαιτίας ὅλου τοῦ συστήματός μας, ὑποχρεώνονται παρά τή θέλησή τους νά ἀποκαταστήσουν μαζί μας ἐμπορικές σχέσεις, ἐνῶ ξέρουν πώς μ'αὐτό μᾶς δυναμώνουν. Αὐτό θά μποροῦσε νά ἐμφανιστεῖ σάν ἀπόδειξη τῆς χρεοκοπίας τοῦ κομμουνισμοῦ, ἄν θά ὑποσχόμασταν ἤ θά ὀνειρευόμασταν νά ἀλλάξουμε τήν ὄψη ὅλου τοῦ κόσμου μόνο μέ τίς δυνάμεις τῆς Ρωσίας. Ποτέ ὅμως δέν φτάσαμε σέ τέτιο σημεῖο παραφροσύνης· λέγαμε πάντοτε πώς ἡ ἐπανάστασή μας θά νικήσει, ὅταν θά τήν ὑποστηρίξουν οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν.

Συνέβηκε νά τήν ὑποστηρίξουν κατά τό μισό, γιατί ἀδυνάτισαν τό χέρι πού σηκώθηκε ἐνάντιά μας, ὡστόσο ὅμως καί μ'αὐτό μᾶς βοήθησαν.

Δέν θά σταθῶ περισσότερο στό ζήτημα αὐτό, θά σημειώσω μόνο πώς τώρα στόν Καύκασο διαμορφώνονται πολύ περίπλοκες συνθῆκες πού εἶναι πάρα πολύ δύσκολο νά τίς ξεδιαλύνουμε, ὁ πόλεμος μάλιστα μπορεῖ νά μᾶς ἐπιβληθεῖ καί ἀπό μέρα σέ μέρα. Ὁ πόλεμος ὅμως αὐτός, σέ στιγμή πού ἐξασφαλίστηκε σχεδόν ἡ εἰρήνη μέ τήν Πολωνία καί ἐκμηδενίστηκε ὁλοκληρωτικά ὁ Βράνγκελ, δέν μπορεῖ νά μᾶς τρομάζει καί πολύ καί, ἄν θά μᾶς τόν ἐπέβαλαν, τό προμήνυμά του θά εἶναι μιά μεγαλύτερη ἀκόμη ἰσχυροποίηση καί ἑδραίωση τῆς θέσης μας ἀπό προηγούμενα. Οἱ πληροφορίες τῶν ἐφημερίδων γιά ὅσα γίνονται στήν Ἀρμενία καί στήν Τουρκία σᾶς δίνουν κάποια εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ πράγματος[25]. Δημιουργεῖται μιά κατάσταση ἐξαιρετικά μπερδεμένη, ἐγώ ὅμως εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος πώς θά βγοῦμε ἀπ'αὐτή, διατηρώντας τήν εἰρήνη στή βάση τῆς σημερινῆς καί, φυσικά, πολύ εὐνοϊκῆς γιά μᾶς ἀπό μερικές πλευρές εἰρήνης, στή βάση πού μᾶς ἱκανοποιεῖ, μᾶς δίνει τή δυνατότητα τῆς οἰκονομικῆς ὕπαρξης. Καί πρός τήν κατεύθυνση αὐτή καταβάλλουμε ὅλες τίς προσπάθειές μας. Μπορεῖ ὅμως τά περιστατικά νά μᾶς ἐπιβάλουν ἀνοιχτά τόν πόλεμο ἤ νά μᾶς σπρώξουν σ'αὐτόν ἔμμεσα. Ἐμεῖς μποροῦμε νά ἀντικρύσουμε αὐτό τό πράγμα τελείως ἤρεμα· θά εἶναι ἕνας πόλεμος σέ μιά περιοχή ἀπόμακρη, μέ ἀπόλυτη δική μας ὑπεροχή δυνάμεων, πού θά μᾶς ἐξασφαλίσει ἴσως καί περισσότερα κέρδη ἀπό ὅσα μᾶς ἐξασφάλισε ὁ πολωνικός πόλεμος. Ὁ πολωνικός πόλεμος ἦταν πόλεμος διμέτωπος, ὅπου ὑπῆρχε καί ἕνας κίνδυνος ἀπομέρους τοῦ Βράνγκελ, πόλεμος πού δέν μποροῦσες νά τόν πεῖς περιφερειακό, γιατί ἡ γραμμή τοῦ Πιλσούδσκι περνοῦσε ὄχι καί πολύ μακριά ἀπό τή Μόσχα. Μ'αὐτά τελειώνω τήν ἀνασκόπηση τῆς διεθνοῦς κατάστασης.

Τώρα θά περάσω στήν ἐσωτερική κατάσταση. Μέ τήν οἰκτρή ἀποτυχία ὁλόκληρης σειρᾶς ἀπό ἀπόπειρες στρατιωτικῆς ἐπέμβασης, ἡ οἰκονομική μας κατάσταση βελτιώθηκε σέ πολύ σημαντικό βαθμό. Αἰτία μιᾶς τέτιας ἀπελπιστικῆς κατάστασης πού βρεθήκαμε παλιότερα, ἦταν τό ὅτι εἶχαν ἀποκοπεῖ ἀπό μᾶς, ἀπό τήν κεντρική Ρωσία, τή βιομηχανική Ρωσία, τήν προλεταριακή Ρωσία, τήν Πετρούπολη, τή Μόσχα, τό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, οἱ πιό σιτοπαραγωγικές περιο-

χές—ἡ Σιβηρία, ὁ Νότος, ἡ νοτιοανατολική περιοχή, εἶχε ἀποκοπεῖ μιά ἀπό τίς κυριότερες πηγές καυσίμων—τό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς, εἶχαν ἀποκοπεῖ οἱ πηγές πετρελαίου καί φαινόταν τελείως ἀπίστευτο πώς θά μποροῦσε ἡ Δημοκρατία νά ἀντέξει πραγματικά σέ μιά τέτια κατάσταση. Ξέρετε τί τρομερά δεινά, τί τεράστιες στερήσεις, πόσο μεγάλη ἔλλειψη ψωμιοῦ καί πόση πείνα περάσαμε μέ τήν ἀποκοπή αὐτή τῶν πιό σιτοπαραγωγικῶν καί τῶν πιό σπουδαίων οἰκονομικῶν περιοχῶν. Καί ἡ βάση τῆς βελτίωσης πού παρατηρεῖται τώρα εἶναι σέ σημαντικό βαθμό ἡ ἐπανάκτηση αὐτῶν τῶν περιοχῶν. Οἱ συγκεντρώσεις τροφίμων, χάρη στό γεγονός ὅτι μποροῦμε νά χρησιμοποιοῦμε τή Σιβηρία καί τόν Καύκασο καί χάρη στήν ἀναπτυσσόμενη ἀλλαγή ἀπό κοινωνική ἄποψη τῆς Οὐκρανίας πρός ὄφελός μας, μᾶς ἐγγυῶνται τώρα ὅτι ἀπό τήν προσεχή, τήν ἐπικείμενη ἐπισιτιστική ἐκστρατεία, ὄχι μόνο δέν θά βγοῦμε μέ τρύπιο σακί, ὅπως ἔγινε φέτος, ἀλλά καί μέ ἀρκετά ἀποθέματα γιά τήν ἐξασφάλιση τοῦ ἐπισιτισμοῦ ὅλων τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν. Αὐτή εἶναι ἡ πρώτη ἐκστρατεία πού μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε, χάρη στήν ἀναμφισβήτητη βελτίωση πού γίνεται στίς μεταφορές, ὅτι τό κράτος θά ἔχει στά χέρια του ἕνα ἐπισιτιστικό ἀπόθεμα ἀπό 250 ὥς 300 ἑκατομμύρια πούτια σιτηρά. Μέ τό ἀπόθεμα αὐτό ὄχι μόνο θά μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά σοσιαλιστική οἰκοδόμηση καί νά κάνουμε καί κάτι μικροπράγματα, ὅπως συνέβαινε ὥς τώρα, ἀλλά καί νά δράσουμε ἀποτελεσματικά μέ πραγματικές στρατιές ἐργασίας. Τότε θά ἔχουμε μιά πραγματική δυνατότητα νά βάλουμε ἑκατοντάδες χιλιάδες βιομηχανικούς ἐργάτες ἤ ἐργάτες πού ἐκτελοῦν ἐπισιτιστική δουλιά γιά τή βιομηχανία σέ ἐπείγουσα, σέ ζωτική δουλιά καί νά βελτιώσουμε τή δουλιά αὐτή ἔτσι, ὅπως ἔγινε μέ τή βελτίωση τῆς κατάστασης πού εἴχαμε στά καύσιμα, ἡ ὁποία μᾶς ἔδοσε τή δυνατότητα νά ἀνορθώσουμε τήν ὑφαντουργική βιομηχανία. Τό κυβερνεῖο τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ ἄρχισε νά βάζει σέ κίνηση τά ἐργοστάσιά του. Στήν ἀρχή δέν δούλευαν περισσότερα ἀπό 250 χιλιάδες ἀδράχτια, τώρα δουλεύουν ἤδη 500 μέ 600 χιλιάδες, κατά τό τέλος τοῦ χρόνου ὑπολογίζουμε νά τά ἀνεβάσουμε ὥς τό ἑκατομμύριο, καί στόν ἐρχόμενο χρόνο σκεπτόμαστε νά τά φτάσουμε στά 4 ἑκατομμύρια ἀδράχτια. Ἀπό τήν κατάσταση αὐτή, πού μέ πολύ μεγάλη δυσκολία τά βολεύαμε καί ξοδεύαμε τά παλιά ἀποθέματα, μόλις τώρα ἀρχίζουμε νά περνοῦμε σέ συνθῆκες

πού ἡ Ρωσία καταπιάνεται μέ τήν ἀνόρθωση τῆς καταστραμένης παραγωγῆς καί θά ἔχει τή δυνατότητα, παίρνοντας ἀπό τό χωριό σιτηρά, νά δίνει στόν ἀγρότη ἁλάτι, πετρέλαιο καί ὑφάσματα, ἔστω καί σέ μικρή ποσότητα. Χωρίς αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει οὔτε κάν λόγος γιά σοσιαλιστική οἰκοδόμηση.

Ἄν στό διεθνή τομέα ἀποκτήσαμε μιά βάση, βάζοντας τελεία καί παύλα σέ μιά σειρά πολεμικές ἐκστρατεῖες καί ἀποσπώντας εἰρηνικές συμφωνίες μέ μιά ὁλόκληρη σειρά κράτη, στόν οἰκονομικό τομέα μόλις τώρα ἐξασφαλίζουμε τή δυνατότητα νά ἔχουμε σιτάρι γιά τίς ἀνάγκες τῶν ἐργατῶν πού ἀπασχολοῦνται στή βιομηχανία, σιτάρι γιά τή βιομηχανία, δηλ. καύσιμα σέ τόση ποσότητα, ὥστε νά ἀρχίσουμε τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση. Καί στό σημεῖο αὐτό βρίσκεται τό κυριότερο καθῆκον μας, αὐτό ἀποτελεῖ τήν ἴδια τήν οὐσία τοῦ ζητήματος, ἐδῶ βρίσκεται ἡ στροφή πού ἀρκετές φορές προσπαθήσαμε νά κάνουμε. Θυμᾶμαι ὅτι τόν Ἀπρίλη τοῦ 1918 εἶχα πεῖ στή συνέλευση τῆς ΠΚΕΕ πώς τά στρατιωτικά μας καθήκοντα φαίνεται νά ἔχουν τελειώσει, πώς ὄχι μόνο πείσαμε τή Ρωσία, ὄχι μόνο τήν ἀποσπάσαμε ἀπό τούς ἐκμεταλλευτές καί τή δόσαμε στούς ἐργαζόμενους, ἀλλά καί χρειάζεται τώρα νά περάσουμε στά καθήκοντα τῆς διακυβέρνησης τῆς Ρωσίας ὁσοναφορᾶ τήν οἰκονομική οἰκοδόμηση[26]. Ἡ ἀνάπαυλα πού εἴχαμε τότε ἦταν τελείως ἀσήμαντη. Ὁ πόλεμος πού μᾶς ἐπέβαλαν, ἀρχίζοντας ἀπό τήν τσεχοσλοβάκικη ἐξέγερση τό καλοκαίρι τοῦ 1918[27], ἦταν ἐξαιρετικά σκληρός. Τήν ἀπόπειρα ὅμως αὐτή τήν κάναμε ἀρκετές φορές: καί τήν ἄνοιξη τοῦ 1918 καί, σέ μεγαλύτερη κλίμακα, τήν ἄνοιξη τούτου τοῦ χρόνου, ὅταν μπῆκε πρακτικά τό ζήτημα τῶν στρατιῶν ἐργασίας[28]. Τώρα τή στροφή αὐτή πρέπει νά τήν ξαναβάλουμε στήν πρώτη γραμμή καί νά ἐντείνουμε ὅλες μας τίς δυνάμεις γιά νά τήν πραγματοποιήσουμε. Αὐτό εἶναι τό ὑπέρτατο καθῆκον ὅλης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἀπό διεθνή ἄποψη, ἀπό τήν ἄποψη τῆς νίκης ἐνάντια στόν καπιταλισμό γενικά. Γιά νά νικήσουμε τόν καπιταλισμό γενικά πρέπει, πρῶτο, νά νικήσουμε τούς ἐκμεταλλευτές καί νά προασπίσουμε τήν ἐξουσία τῶν ἐκμεταλλευομένων—καθῆκον τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐκμεταλλευτῶν ἀπό τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις· δεύτερο, ἔχουμε τό δημιουργικό καθῆκον—νά οἰκοδομήσουμε νέες οἰκονομικές σχέσεις, νά δείξουμε τό παράδειγμα πῶς γίνεται αὐτό. Οἱ δυό αὐτές πλευρές τοῦ

καθήκοντος τῆς πραγματοποίησης τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης συνδέονται ἀδιάσπαστα καί κάνουν τήν ἐπανάστασή μας νά ξεχωρίζει ἀπό ὅλες τίς προηγούμενες, γιά τίς ὁποῖες ἦταν ἀρκετή ἡ καταστροφική πλευρά.

Ἄν, λοιπόν, δέν ἐκπληρώσουμε τό δεύτερο καθῆκον, τότε δέν θά βγεῖ τίποτε ἀπό ὁποιεσδήποτε ἐπιτυχίες, ὁποιεσδήποτε νίκες στό ζήτημα τῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐκμεταλλευτῶν, στό ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς ἀντίστασης ἐνάντια στό διεθνή ἰμπεριαλισμό, καί ἡ ἐπιστροφή στό παλιό θά εἶναι ἀναπόφευκτη. Σχετικά μ'αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀπό θεωρητική ἄποψη δεύτερη γνώμη. Τό πέρασμα ἐδῶ εἶναι ἐξαιρετικά ἀπότομο καί δύσκολο καί χρειάζεται ἄλλες μεθόδους, ἄλλη κατανομή καί χρησιμοποίηση τῶν δυνάμεων, ἄλλη κατεύθυνση τῆς προσοχῆς, τῆς ψυχολογίας κτλ. Στή θέση τῶν μεθόδων τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνατροπῆς τῶν ἐκμεταλλευτῶν καί τῆς ἀπόκρουσης τῶν ἐπιδρομέων πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε μεθόδους ὀργάνωσης, οἰκοδόμησης, πρέπει νά δείξουμε τί ἀξίζουμε, νά φανοῦμε μπροστά σέ ὅλο τόν κόσμο ὄχι μόνο σάν μιά δύναμη ἱκανή νά ἀντισταθεῖ στό στρατιωτικό στραγγαλισμό, ἀλλά καί σάν δύναμη πού μπορεῖ νά δόσει τό παράδειγμα. Πάντοτε, σέ ὅλα τά ἔργα τῶν μεγαλύτερων σοσιαλιστικῶν συγγραφέων μπορεῖ νά βρεῖ κανένας ὑποδείξεις σχετικά μέ τίς δυό αὐτές πλευρές τοῦ καθήκοντος τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης πού, σάν δυό πλευρές τοῦ ἴδιου καθήκοντος, ἀφοροῦν τόσο τόν ἐξωτερικό κόσμο, τά κράτη πού ἔμειναν στά χέρια τῶν καπιταλιστῶν, ὅσο καί τίς μή προλεταριακές μάζες τῆς ἴδιας τῆς χώρας. Πείσαμε τήν ἀγροτιά, ὅτι τό προλεταριάτο τῆς δίνει καλύτερες συνθῆκες ζωῆς ἀπ'ὅ,τι τῆς ἔδινε ἡ ἀστική τάξη, τήν πείσαμε στήν πράξη. Ὅταν ἡ ἀγροτιά, ἄν καί δυσαρεστημένη ἀπό τό μπολσεβίκικο καθεστώς, τό σύγκρινε ὡστόσο στήν πράξη μέ τά καθεστῶτα τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης, τοῦ Κολτσάκ καί ἄλλα, ἔβγαλε τό συμπέρασμα πώς οἱ μπολσεβίκοι τῆς ἐξασφάλισαν καλύτερη ζωή καί ἀπό στρατιωτική ἄποψη τήν ὑπεράσπισαν ἀπό τή βία ὅλων τῶν ἰμπεριαλιστῶν τοῦ κόσμου. Καί στό μεταξύ ἡ μισή ἀγροτιά μέσα στίς ἀστικές συνθῆκες ζοῦσε ἀστικά, ἀλλιῶς δέν μποροῦσε καί νά ζήσει. Τό προλεταριάτο πρέπει τώρα νά ἐκπληρώσει τό δεύτερο καθῆκον, νά δείξει στόν ἀγρότη ὅτι μπορεῖ νά τοῦ δόσει τό ὑπόδειγμα καί τήν πρακτική τέτιων οἰκονομικῶν σχέσεων πού θά ἀποδειχτοῦν ἀνώτερες ἀπό ἐκεῖνες, ὅπου κάθε ἀγροτική

οἰκογένεια ὀργανώνει ὅπως μπορεῖ τό νοικοκυριό της. Ἡ ἀγροτιά ὥς τώρα μόνο στήν παλιά αὐτή τάξη πραγμάτων πιστεύει, ὥς τώρα τή θεωρεῖ σάν κανονική. Σ'αὐτό δέν χωράει ἀμφιβολία. Εἶναι ἐντελῶς ἀνόητο νά πιστεύουμε πώς ἀπό τή δική μας προπαγάνδα θά ἀλλάξει τή στάση της ἀπέναντι στά ζωτικά προβλήματα, ἀπέναντι στήν οἰκονομία. Βρίσκεται σέ κατάσταση ἀναμονῆς, ἀπό οὐδέτερη-ἐχθρική πού ἦταν ἀπέναντί μας ἔγινε οὐδέτερη-φιλική. Προτιμάει ἐμᾶς ἀπό κάθε ἄλλη κυβέρνηση, γιατί βλέπει πώς τό ἐργατικό, τό προλεταριακό κράτος, ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου δέν εἶναι ὠμή βία καί σφετερισμός, ὅπως φανταζόταν, ἀλλά καλύτερος ὑπερασπιστής τῆς ἀγροτιᾶς ἀπ'ὅ,τι ἦταν οἱ κολτσακικοί, οἱ ντενικινικοί κτλ.

Αὐτό ὅμως δέν φτάνει. Δέν κάναμε τό κυριότερο πού πρέπει νά κάνουμε—νά δείξουμε πώς τό προλεταριάτο θά ἀνορθώσει τή μεγάλη παραγωγή καί τήν κοινωνική οἰκονομία ἔτσι, ὥστε νά περάσει ἡ ἀγροτιά σέ ἀνώτερο οἰκονομικό σύστημα. Ὀφείλουμε, ἀφοῦ ἀποδείξουμε πώς μέ τήν ἐπαναστατική ὀργάνωση εἴμαστε σέ θέση νά ἀποκρούσουμε τή βία σέ βάρος τῶν ἐκμεταλλευομένων, τό ἴδιο νά ἀποδείξουμε καί στόν ἄλλο τομέα, παρουσιάζοντας ἕνα παράδειγμα πού θά ἔπειθε ὄχι μέ λόγια, ἀλλά θά ἔδειχνε μέ ἔργα σέ ὅλη τήν τεράστια μάζα τῶν ἀγροτῶν καί στά μικροαστικά στοιχεῖα, καί στίς ὑπόλοιπες χῶρες πώς τό προλεταριάτο πού νίκησε στόν πόλεμο μπορεῖ νά δημιουργήσει τό κομμουνιστικό καθεστώς, τό κομμουνιστικό σύστημα. Τό καθῆκον αὐτό ἔχει παγκόσμια σημασία. Γιά νά κερδίσουμε τό δεύτερο μισό τῆς νίκης μέ τή διεθνή ἔννοια, πρέπει νά ἐκπληρώσουμε τό δεύτερο μισό καθῆκον, καί συγκεκριμένα στόν τομέα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Γι'αὐτό μιλήσαμε στήν τελευταία κομματική συνδιάσκεψη*, ἔτσι πού μοῦ φαίνεται πώς ἐδῶ δέν χρειάζεται καί δέν εἶναι δυνατό νά μιλήσω ἀναλυτικά γιά τίς ἰδιαίτερες πλευρές του· τό καθῆκον αὐτό τά περιλαμβάνει ὅλα στόν τομέα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Μίλησα μέ λίγα λόγια γιά τίς συνθῆκες πού ἐξασφαλίζουν ψωμί στούς ἀπασχολούμενους στή βιομηχανία ἐργάτες καί καύσιμα στή βιομηχανία. Οἱ συνθῆκες αὐτές εἶναι τό θεμέλιο πού ἐξασφαλίζει τή δυνατότητα τῆς παραπέρα οἰκοδόμησης. Πρέπει νά

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 285, 291. *Ἡ Σύντ.*

προσθέσω πώς στό ἐπικείμενο συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ὅπως θά εἴδατε ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη πού δημοσιεύτηκε στίς ἐφημερίδες, τό θέμα αὐτό τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης πρέπει νά εἶναι τό κεντρικό θέμα. Ὅλη ἡ ἡμερήσια διάταξη ἔχει γίνει μέ τέτιο τρόπο πού ὅλη ἡ προσοχή καί ἡ φροντίδα ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου, ὅλης τῆς μάζας τῶν σοβιετικῶν καί τῶν κομματικῶν στελεχῶν σέ ὅλη τή Δημοκρατία νά συγκεντρωθοῦν στήν οἰκονομική πλευρά, στήν ἀποκατάσταση τοῦ δικτύου τῶν μεταφορῶν, τῆς βιομηχανίας, σ'αὐτό πού ὀνομάστηκε προσεκτικά «βοήθεια στό ἀγροτικό νοικοκυριό», πού σημαίνει ὅμως κάτι πολύ περισσότερο, σημαίνει ὁλόκληρο σύστημα, μιά σειρά μελετημένων μέτρων γιά νά ἀνεβεῖ στό ὕψος πού πρέπει τό ἀγροτικό νοικοκυριό πού θά ὑπάρχει γιά πολύ καιρό ἀκόμη.

Σέ σχέση μ'αὐτά θά γίνει στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ εἰσήγηση γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας, γιά νά καθιερωθεῖ ἀπό τεχνική ἄποψη ἕνα ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, σχέδιο γιά τό ὁποῖο μιλήσαμε. Ἄν δέν δημιουργηθεῖ στή Ρωσία μιά νέα τεχνική βάση, ἀνώτερη ἀπό τήν προηγούμενη, δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας καί γιά κομμουνισμό. Κομμουνισμός εἶναι Σοβιετική ἐξουσία σύν ἐξηλεκτρισμός ὅλης τῆς χώρας, γιατί χωρίς ἐξηλεκτρισμό δέν εἶναι δυνατό νά ἀνεβάσουμε τή βιομηχανία. Τό καθῆκον αὐτό εἶναι καθῆκον διαρκείας, θά βαστάξει ὄχι λιγότερο ἀπό 10 χρόνια, μέ τόν ὅρο πώς θά τραβήξουμε στή δουλιά αὐτή τή μάζα τῶν τεχνικῶν πού θά δόσουν στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ μιά ὁλόκληρη σειρά ἀπό ἔντυπα στοιχεῖα, ὅπου γίνεται λεπτομερειακή ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου αὐτοῦ[29]. Θά χρειαστοῦν 10 τουλάχιστον χρόνια γιά νά μπορέσουμε νά βάλουμε τίς βάσεις αὐτοῦ τοῦ σχεδίου, νά δημιουργήσουμε 30 μεγάλες περιοχές ἠλεκτρικῶν σταθμῶν πού θά ἔδιναν τή δυνατότητα νά ἀναδιοργανώσουμε ὅλη τή βιομηχανία σέ σύγχρονη βάση. Ἐννοεῖται πώς χωρίς τήν ἀνασυγκρότηση αὐτή ὅλης τῆς βιομηχανίας, μέ τήν ἔννοια ὅτι θά δημιουργηθοῦν οἱ συνθῆκες γιά τή μεγάλη μηχανοποιητική παραγωγή, ἡ σοσιαλιστική οἰκοδόμηση δέν θά εἶναι παρά μόνο ἕνας σωρός ἀπό διατάγματα, θά συνδέει πολιτικά τήν ἐργατική τάξη μέ τήν ἀγροτιά, θά σώσει τήν ἀγροτιά ἀπό τόν κολτσακισμό, ἀπό τόν ντενικινισμό, θά εἶναι παράδειγμα γιά ὅλα τά κράτη τοῦ κόσμου, ἀλλά δέν θά ἔχει δική της βάση. Ὁ κομμουνισμός προϋποθέτει

Σοβιετική ἐξουσία, σάν πολιτικό ὄργανο, πού δίνει τή δυνατότητα στή μάζα τῶν καταπιεζομένων νά λύνει ὅλες τίς ὑποθέσεις, —χωρίς αὐτό δέν μπορεῖ νά νοηθεῖ κομμουνισμός. Καί σέ ὅλο τόν κόσμο βλέπουμε τήν ἀπόδειξη αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, γιατί ἡ ἰδέα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, τό πρόγραμμά της κερδίζει σέ ὅλο τόν κόσμο ἀναμφισβήτητη νίκη. Τό βλέπουμε σέ κάθε ἐπεισόδιο τῆς πάλης ἐνάντια στή ΙΙ Διεθνή, πού κρατιέται στή ζωή μέ τή βοήθεια τῆς ἀστυνομίας, τῶν παπάδων καί τῶν παλιῶν ἀστῶν ὑπαλλήλων τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Μ᾽αὐτό ἐξασφαλίζεται ἡ πολιτική πλευρά, ἡ οἰκονομική ὅμως θά ἐξασφαλιστεῖ τότε μόνο, ὅταν στό ρωσικό προλεταριακό κράτος θά συγκεντρωθοῦν πραγματικά ὅλα τά νήματα τῆς μεγάλης βιομηχανικῆς μηχανῆς, τῆς βασισμένης στή σύγχρονη τεχνική—αὐτό σημαίνει ἐξηλεκτρισμός καί γι᾽αὐτό χρειάζεται νά καταλαβαίνουμε τούς βασικούς ὅρους χρησιμοποίησης τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καί ἀνάλογα νά καταλαβαίνουμε καί τή βιομηχανία καί τή γεωργία. Τό καθῆκον εἶναι τεράστιο, γιά τήν πραγματοποίησή του χρειάζεται πολύ πιό μεγάλο χρονικό διάστημα ἀπ᾽ὅσο χρειάστηκε γιά νά ὑπερασπίσουμε τήν ὕπαρξή μας ἀπό τή στρατιωτική εἰσβολή. Δέν φοβόμαστε ὅμως αὐτό τό χρονικό διάστημα, θεωροῦμε κατάκτησή μας τό ὅτι προσελκύσαμε δεκάδες καί ἑκατοντάδες μηχανικούς καί ἐκπροσώπους τῆς ἐπιστήμης, διαποτισμένους μέ ἀστικές ἀντιλήψεις, τούς ἀναθέσαμε τήν ἀναδιοργάνωση ὅλης τῆς οἰκονομίας, τῆς βιομηχανίας καί τῆς γεωργίας, τούς κινήσαμε τό ἐνδιαφέρον καί πήραμε πολύ ὑλικό συγκεντρωμένο σέ μιά ὁλόκληρη σειρά ἀπό μπροσοῦρες. Κάθε περιοχή πού θά ἐξηλεκτρισθεῖ φωτίζεται ἀπό μιά ξεχωριστή μπροσούρα. Τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Βόρειας περιοχῆς εἶναι ἕτοιμο καί οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νά τό πάρουν. Γιά τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ θά ἐκδοθοῦν μπροσοῦρες πού εἶναι ἀφιερωμένες στήν κάθε περιοχή χωριστά καί δίνουν ὁλόκληρο τό σχέδιο τῆς ἀναδιοργάνωσης. Τό καθῆκον εἶναι ἀπό ὅλες τίς γωνιές, σέ κάθε κομματικό πυρήνα, σέ κάθε σοβιετικό ἵδρυμα νά γίνει συστηματική δουλιά πάνω στό ἑνιαῖο αὐτό σχέδιο, πού ὑπολογίζεται νά κρατήσει πολλά χρόνια, ὥστε στό κοντινό μέλλον νά εἴμαστε σέ θέση νά ξέρουμε συγκεκριμένα σέ τί βαθμό καί μέ τί τρόπο προχωροῦμε, χωρίς νά πέφτουμε σέ καμιά αὐταπάτη καί χωρίς νά κρύβουμε τίς δυσκολίες πού ἔχουμε νά ἀντιμετωπίσουμε. Τό καθῆκον αὐτό τοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου καί ἡ πραγματοποίησή του μέ κάθε θυσία στέκουν μπροστά σέ ὅλη τή Δημοκρατία. Τό Κομμουνιστικό κόμμα

πρέπει νά όργανώσει σέ σχέση μέ τό καθῆκον αὐτό ὅλη τή διαφώτιση, ὅλη τήν προπαγάνδα καί τήν κομματική δουλιά του. Γι'αὐτό μιλήσαμε θεωρητικά πολλές φορές, κανένας πάνω σ'αὐτό δέν διαφωνεῖ, ἀπ'αὐτό ὅμως οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό ἀπ'ὅ,τι ἔπρεπε νά γίνει ἴσως δέν ἔγινε.

Ἔχουμε συνηθίσει, ὅπως ἦταν φυσικό, στήν περίοδο τοῦ πολιτικοῦ πολέμου, ὅλοι μας ἀτσαλωθήκαμε στόν πολιτικο-στρατιωτικό ἀγώνα καί γι'αὐτό τό λόγο ὅ,τι ἔκανε τώρα ἡ σημερινή Σοβιετική ἐξουσία δέν εἶναι παρά μιά προσέγγιση σέ ἕνα καθῆκον πού ἀπαιτεῖ τώρα νά μεταφερθεῖ τό τραῖνο σέ ἄλλες γραμμές, καί τό τραῖνο αὐτό πρέπει νά τό τραβήξουν δεκάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι. Ἡ μεταφορά ἑνός τέτιου τραίνου σέ ἄλλες γραμμές, τή στιγμή πού σέ μερικά μέρη δέν ὑπάρχουν οὔτε γραμμές, χρειάζεται ἔντονη προσοχή, γνώση καί πολύ μεγάλη ἐπιμονή. Ἐπειδή τό πολιτιστικό ἐπίπεδο τῶν ἀγροτῶν καί τῆς ἐργατικῆς μάζας δέν ἀνταποκρινόταν στό καθῆκον, κι'ἐπειδή ταυτόχρονα συνηθίσαμε κατά 99% σχεδόν στά στρατιωτικο-πολιτικά καθήκοντα, ἀναβίωσε ἡ γραφειοκρατία. Αὐτό ὅλοι τό ὁμολογοῦν. Τό καθῆκον τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας εἶναι νά καταστρέψει ἐντελῶς τόν παλιό μηχανισμό, ὅπως καταστράφηκε τόν Ὀχτώβρη, καί νά παραδόσει τήν ἐξουσία στά Σοβιέτ· στό Πρόγραμμά μας ὅμως ὁμολογοῦμε ἤδη πώς εἴχαμε ἀναβίωση τῆς γραφειοκρατίας, πώς δέν ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ οἰκονομικές βάσεις γιά μιά πραγματική σοσιαλιστική κοινωνία.Οἱ μάζες τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν δέν ἔχουν πολιτισμένες συνθῆκες, μόρφωση, γενικά ἀνώτερο πολιτιστικό ἐπίπεδο. Αὐτό ἔγινε, γιατί τά στρατιωτικά καθήκοντα ἀπορροφοῦσαν ὅ,τι καλύτερο εἶχε τό προλεταριάτο. Τό προλεταριάτο πρόσφερε τεράστιες θυσίες γιά τά στρατιωτικά καθήκοντα, γιά τά ὁποῖα χρειάστηκε νά διατεθοῦν καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀγρότες· κι'ἔπρεπε νά πάρουμε στή δουλιά στοιχεῖα διαποτισμένα μέ ἀστικές ἀντιλήψεις, γιατί δέν ὑπῆρχε κανένας ἄλλος. Γι'αὐτό ἔπρεπε νά ποῦμε στό πρόγραμμα, σέ ἕνα τέτιο ντοκουμέντο, ὅπως εἶναι τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, πώς ἀναβίωσε ἡ γραφειοκρατία καί χρειάζεται συστηματική πάλη ἐνάντιά της[30]. Εἶναι εὐνόητο πώς ἡ γραφειοκρατία, πού ἔχει ἀναβιώσει στίς κρατικές ὑπηρεσίες, δέν μποροῦσε παρά νά ἔχει ὀλέθρια ἐπίδραση καί μέσα στίς κομματικές ὀργανώσεις, γιατί οἱ κορυφές τοῦ Κόμματος εἶναι καί κορυφές τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ: εἶναι τό ἴδιο πράγμα. Συνεπῶς, γιά νά ἐπισημάνουμε τό κακό—τήν παλιά γραφειοκρατία πού μποροῦσε νά ἐμφανιστεῖ

στόν κομματικό μηχανισμό—εἶναι φανερό καί φυσικό πώς στίς κομματικές ὀργανώσεις διαπιστώθηκαν ὅλα τά σημάδια τοῦ κακοῦ αὐτοῦ. Καί ἐπειδή ἔχουν ἔτσι τά πράγματα, τό ζήτημα μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ καί ἀπασχόλησε πολύ, καί δικαιολογημένα, τήν προσοχή τῆς συνδιάσκεψης αὐτῆς, γιατί ἡ κομματική ἀρώστια πού ἡ διαπίστωσή της ἔγινε στίς ἀποφάσεις τῆς γενικῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης[31], δέν ὑπάρχει μόνο στή Μόσχα, ἀλλά ἐπεκτείνεται καί σέ ὅλη τή Δημοκρατία. Αὐτό συνδέεται μέ τήν ἀνάγκη τῆς διεξαγωγῆς στρατιωτικο-πολιτικῆς δουλιᾶς, σέ περίοδο πού ἔπρεπε νά προσελκύσουμε τίς ἀγροτικές μάζες καί πού δέν μπορούσαμε νά εἴμαστε πιό ἀπαιτητικοί μέ τήν ἔννοια τῆς ἐπεξεργασίας ἑνός πλατύτερου σχεδίου, τό ὁποῖο νά συνδέεται μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπιπέδου τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτῶν, τοῦ ἐπιπέδου τῆς μάζας τῶν ἀγροτῶν.

Ἐπιτρέψτε μου, τελειώνοντας, νά πῶ μερικά λόγια γιά τήν ἐσωκομματική μας κατάσταση, γιά τήν πάλη, γιά τήν ἐκδήλωση τῆς ἀντιπολίτευσης, πού τήν ξέρουν πολύ καλά οἱ παρόντες καί ἡ ὁποία στή συνδιάσκεψη τῆς πόλης καί στή συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου τῆς Μόσχας μᾶς ἀπόσπασε πολλές δυνάμεις καί πολλή προσοχή, ἴσως πολύ περισσότερο ἀπ᾿ὅ,τι θά ἐπιθυμούσαμε ὅλοι μας. Εἶναι φυσικό πώς τό τεράστιο πέρασμα πού γίνεται τώρα, σέ στιγμή πού εἶναι ἐξαντλημένες οἱ δυνάμεις μας—δυνάμεις πού τράβηξε ἡ Δημοκρατία ἀπό τό προλεταριάτο καί τό Κόμμα στά τρία χρόνια τοῦ ἀγώνα—μᾶς ἔφερε σέ δύσκολη θέση, μᾶς ἔβαλε μπροστά σέ ἕνα καθῆκον πού δέν μποροῦμε νά καθορίσουμε ἐπακριβῶς τήν ἔκτασή του. Πρέπει νά ὁμολογήσουμε πώς δέν ξέρουμε τήν ἀκριβή ἔκταση τοῦ κακοῦ, πώς δέν μποροῦμε νά καθορίσουμε ἐπακριβῶς τίς ὁμάδες πού ὑπάρχουν καί τό συσχετισμό τους. Ἡ κυριότερη σημασία τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης εἶναι νά θέσει τό ζήτημα, νά μήν κρύβει τό κακό πού ὑπάρχει, νά ἐπιστήσει τήν προσοχή τοῦ Κόμματος σ᾿αὐτό καί νά καλέσει ὅλα τά μέλη τοῦ Κόμματος νά δουλέψουν γιά νά βρεθεῖ ἕνας τρόπος νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τό κακό αὐτό. Φυσικά, καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, καί ἀπό τήν ἄποψη, νομίζω, τῆς τεράστιας πλειοψηφίας τῶν κομματικῶν συντρόφων δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀμφιβολία (στό βαθμό πού ξέρω τίς ἀπόψεις τους, πού κανένας δέν τίς ἀπαρνεῖται) ὅτι, σχετικά μέ τήν κρίση τοῦ Κόμματος, μέσα στήν ἀντιπολίτευση πού ὑπάρχει ὄχι μόνο στή Μόσχα, ἀλλά καί σέ ὅλη τή Ρωσία, παρουσιάζονται πάρα πολλές τάσεις

τελείως ὑγιεῖς, ἀπαραίτητες καί ἀναπόφευκτες σέ στιγμές φυσιολογικῆς ἀνάπτυξης τοῦ Κόμματος καί περάσματος ἀπό μιά κατάσταση, ὅπου ὅλη ἡ προσοχή ἦταν στραμένη στά πολιτικά καί στά στρατιωτικά καθήκοντα, στήν κατάσταση τῆς οἰκοδόμησης καί τῆς ὀργάνωσης, ὅπου πρέπει νά ἀγκαλιάσουμε δεκάδες γραφειοκρατικές ὑπηρεσίες καί ὅπου τό πολιτιστικό ἐπίπεδο τῆς πλειοψηφίας τοῦ προλεταριάτου καί τῶν ἀγροτῶν δέν ἀνταποκρίνεται στό καθῆκον αὐτό. Ἡ Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση ὑπάρχει περισσότερο σάν ἐπιθυμία· δέν μπορούσαμε νά τή βάλουμε σέ λειτουργία, γιατί οἱ καλύτεροι ἐργάτες εἶχαν σταλεῖ στό μέτωπο καί γιατί τό πολιτιστικό ἐπίπεδο τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν δέν μποροῦσε νά ἀναδείξει στελέχη σέ σημαντική κλίμακα.

Φυσικά, ἡ ἀντιπολίτευση πού βάζει σάν σύνθημά της νά γίνει πολύ γρήγορα τό πέρασμα, νά ἐπιστρατευτοῦν ὅσο τό δυνατό πιό πολλές, φρέσκιες καί νεανικές δυνάμεις, νά τραβηχτοῦν οἱ κατά τόπους ἐργάτες σέ περισσότερο ὑπεύθυνες θέσεις, ἐμπνέεται ἀπό ἐξαιρετικά ὑγιεῖς ἐπιδιώξεις καί τάσεις καί ἔχει ἕνα πρόγραμμα πολύ ὑγιές. Οὔτε στήν ΚΕ, οὔτε στούς κύκλους τῶν ὑπεύθυνων κάπως συντρόφων ὑπάρχουν πάνω σ'αὐτό τό σημεῖο δυό διαφορετικές γνῶμες, ἀπ'ὅ,τι θά μποροῦσε νά κρίνει κανείς ἀπό τόν τρόπο πού ἐκφράστηκαν. Ὅμως δέν ὑπάρχει ἐπίσης ἀμφιβολία καί σέ τοῦτο, πώς δίπλα στίς ὑγιεῖς αὐτές τάσεις πού ὅλες συνενώνονται γύρω ἀπό τό πρόγραμμα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης, ὑπάρχουν καί ἄλλες τάσεις. Σέ ὅλες τίς συσκέψεις, ἀκόμη καί στίς προκαταρκτικές, ὅπου οἱ ἀντιπρόσωποι ἦταν περισσότεροι ἀπό τό συνηθισμένο ἀριθμό πού ἔχει ἡ σημερινή συνδιάσκεψη, δέν θά ἀκούγατε δυό γνῶμες πάνω στό ζήτημα αὐτό. Τό γενικό μας πρόγραμμα πρέπει νά ἐφαρμοστεῖ—γι'αὐτό δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία, καί μᾶς περιμένει τώρα μιά δύσκολη δουλιά. Φυσικά, στή δουλιά αὐτή δέν μπορεῖ πιά οὐσιαστικά νά περιοριστοῦμε στήν ἀνατροπή τοῦ ἑνός ἀντιπάλου καί στήν ἀπόκρουση τοῦ ἄλλου. Ἐδῶ ἔχουμε νά ἀντιμετωπίσουμε τό μικροαστικό στοιχεῖο πού μᾶς περιβάλλει κατά δεκάδες ἑκατομμύρια. Σέ σύγκριση μέ τή μικροαστική αὐτή μάζα εἴμαστε λιγότεροι, πολύ λίγοι. Πρέπει νά διαπαιδαγωγήσουμε τή μάζα αὐτή, νά τήν προετοιμάζουμε, καί στό μεταξύ ὅλες τίς ὀργανωμένες δυνάμεις πού εἶναι σέ θέση νά προετοιμάζουν αὐτή τή μάζα ἔπρεπε νά τίς ρίξουμε σέ μιά ἄλλη δουλιά πολύ ἐνδιαφέρουσα, δύσκολη καί πολύ ἐπικίνδυνη, στή δουλιά πού συνδέεται μέ πολλές θυσίες, δηλ. στόν πόλεμο.

Αὐτός εἶναι πιά ὁ νόμος τοῦ πολέμου καί ἀπ᾽αὐτόν δέν μποροῦμε νά ξεφύγουμε.

Σέ σχέση λοιπόν μέ τήν κατάσταση αὐτή, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά σκεφτοῦμε: ἔχουμε ἐδῶ πλήρη ἐξυγίανση τοῦ Κόμματος, πλήρη νίκη ἐνάντια στή γραφειοκρατία γιά νά ὀργανώσουμε τήν οἰκονομική οἰκοδόμηση πάνω σέ μιά βάση πιό σωστή, γιά νά πραγματοποιήσουμε τήν ᾽Εργατοαγροτική ᾽Επιθεώρηση ὄχι μόνο βγάζοντας διατάγματα, ἀλλά προσελκύοντας πραγματικά τίς ἐργατικές μάζες; Τό ἔργο αὐτό εἶναι δύσκολο καί τό κυριότερο καθῆκον μας, ἄν πρόκειται νά μιλήσουμε γιά κομματικά καθήκοντα, πρέπει νά εἶναι τοῦτο: ὅτι ὀφείλουμε νά πετύχουμε τή γρηγορότερη ἐξάλειψη τῆς λεγόμενης γραμμῆς τῆς ἀντιπολίτευσης. ῎Αν πρόκειται νά γίνει λόγος γιά διαφορετικές ἀπόψεις, γιά διαφορετική κατανόηση αὐτοῦ πού γίνεται, γιά διαφορετικά προγράμματα, ἔστω καί ὁσοναφορᾶ τή μελλοντική δράση, τότε ἡ ΚΕ πρέπει νά ἀντιμετωπίσει τό ζήτημα αὐτό μέ τή μεγαλύτερη προσοχή σέ ὅλες τίς συσκέψεις τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί στίς ὁλομέλειες, ὅπου ὑπάρχουν ἀπόψεις μέ διαφορετικές ἀποχρώσεις. Τό καθῆκον αὐτό θά τό ἐξασφαλίσει ἡ συντονισμένη δουλιά ὅλου τοῦ Κόμματος. Τό θεωροῦμε ἐξαιρετικά σπουδαῖο. Μᾶς περιμένει τώρα ἡ οἰκονομική δουλιά, μιά δουλιά πιό δύσκολη ἀπό τή στρατιωτική, πού τήν τελειώσαμε χάρη στόν ἐνθουσιασμό τῶν ἀγροτῶν, γιατί οἱ ἀγρότες προτίμησαν ἀναμφίβολα τό ἐργατικό κράτος ἀπό τό κράτος τοῦ Κολτσάκ. ᾽Εντελῶς διαφορετικά εἶναι τά πράγματα τώρα πού οἱ ἀγροτικές μάζες πρέπει νά περάσουν στήν οἰκοδόμηση, ἡ ὁποία εἶναι ἐντελῶς ξένη γι᾽αὐτές, πού δέν τήν καταλαβαίνουν καί δέν μποροῦν νά τήν πιστέψουν. Τό καθῆκον αὐτό ἀπαιτεῖ μεγαλύτερη συστηματικότητα, μεγαλύτερη ἐπιμονή, μεγαλύτερες ὀργανωτικές ἱκανότητες, καί στόν τομέα τῶν ὀργανωτικῶν ἱκανοτήτων ὁ ρῶσος ἴσως νά εἶναι ὁ χειρότερος ἄνθρωπος. Αὐτή εἶναι ἡ πιό ἄσχημη πλευρά μας· γι᾽αὐτό τό λόγο, ἄν στή δουλιά αὐτή κάποιος μᾶς ἐμποδίζει, πρέπει νά φροντίσουμε νά τόν ἀπομακρύνουμε τό γρηγορότερο. ῾Η ἀντιπολίτευση, πού ἀντιπροσωπεύει ἕνα μεταβατικό πέρασμα, ἔχει χωρίς ἀμφιβολία μέσα της κάτι τό ὑγιές, ὅταν ὅμως μετατρέπεται σέ ἀντιπολίτευση γιά τήν ἀντιπολίτευση, τότε πρέπει νά μπεῖ ὁπωσδήποτε τέρμα σ᾽αὐτό τό πράγμα. Πολύ καιρό χάσαμε μέ τούς διαπληκτισμούς, τά τσακώματα καί τίς φαγωμάρες καί πρέπει νά ποῦμε: «φτάνει!» καί νά φροντίσουμε σέ τοῦτες ἤ ἐκεῖνες τίς συνθῆκες νά ἐξυγιάνουμε τή δουλιά. Νά κάνουμε τίς τάδε καί τίς τάδε ὑποχωρήσεις,

καλύτερα περισσότερες παρά λιγότερες, σ'ἐκείνους πού εἶναι δυσαρεστημένοι, σ'ἐκείνους πού ὀνομάζουν τόν ἑαυτό τους ἀντιπολίτευση, ἀλλά νά πετύχουμε ὥστε ἡ δουλιά νά εἶναι συντονισμένη, γιατί χωρίς αὐτό τό πράγμα δέν μποροῦμε νά ὑπάρχουμε στίς συνθῆκες αὐτές πού βρισκόμαστε περικυκλωμένοι ἀπό ἐξωτερικούς καί ἐσωτερικούς ἐχθρούς.

Δέν χωράει ἀμφιβολία πώς τό παλιό, τό μικροαστικό στοιχεῖο, οἱ μικρονοικοκυρέοι εἶναι πολύ περισσότεροι ἀπό μᾶς. Αὐτοί εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπό τή σοσιαλιστική οἰκονομική παραγωγή, τήν ἑνωμένη γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐργατῶν. Ὅποιος ἦλθε σέ ἐπαφή μέ τό χωριό καί ὅποιος εἶδε τήν κερδοσκοπία στήν πόλη καταλαβαίνει θαυμάσια πώς ἡ κοινωνία αὐτή πού στηρίζεται στή μικροοικονομική οἰκοδόμηση εἶναι ἰσχυρότερη ἀπό μᾶς, γι'αὐτό ἐδῶ χρειάζεται δουλιά ἀπόλυτα συντονισμένη καί πρέπει νά τήν πετύχουμε μέ κάθε θυσία. Ὅταν μοῦ ἔτυχε νά παρακολουθήσω τίς διαμάχες καί τήν πάλη στίς ὀργανώσεις τῆς Μόσχας, τίς ἀτέλειωτες συζητήσεις πού γίνονταν στίς συνελεύσεις, τούς ἀτέλειωτους ἀλληλοδιαπληκτισμούς καί διαξιφισμούς, ἔβγαλα τό συμπέρασμα πώς εἶναι καιρός νά σταματήσει αὐτό τό πράγμα καί νά ἑνωθοῦμε ὅλοι πάνω στό πρόγραμμα δράσης πού ψήφισε ἡ συνδιάσκεψη. Πρέπει νά ποῦμε πώς φτάσαμε σ'αὐτό τό συμπέρασμα, ἀφοῦ τό πληρώσαμε ἀκριβά. Ἦταν λυπηρό νά βλέπει κανένας πώς στίς κομματικές συνελεύσεις οἱ ὧρες τρώγονται γιά ἕνα λογουχάρη τέτιο ζήτημα: ἄν ἦλθε ὁ τάδε ἔγκαιρα στή συνέλευση· ἄν τό τάδε πρόσωπο φέρθηκε ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς. Μήπως γι'αὐτό μαζεύονται στίς συνελεύσεις; Γι'αὐτό ὑπάρχει μιά ὁρισμένη ἐπιτροπή πού ἐξετάζει, ἄν φέρθηκε τό πρόσωπο πού ἀναφέρεται στόν κατάλογο μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο. Ἐδῶ ὅμως πρόκειται γιά τό περιεχόμενο τῆς συνέλευσης. Πάρτε λογουχάρη ἕναν ἔμπειρο κομματικό σύντροφο, ὅπως εἶναι ὁ Μποῦμπνοφ. Ἄκουσα τό λόγο του γιά τό πρόγραμμα δράσης πού παρουσίασε ἡ συνδιάσκεψη. Αὐτό συνοψίζεται στή μεγαλύτερη ἐλευθερία κριτικῆς. Ἡ συνδιάσκεψη ὅμως ἔγινε τό Σεπτέμβρη, ἐνῶ τώρα ἔχουμε Ὀχτώβρη. Ἡ ἐλευθερία κριτικῆς εἶναι θαυμάσιο πράγμα, ἀφοῦ ὅμως ὅλοι ἐμεῖς τήν παραδεχτήκαμε, δέν θά ἦταν ἁμαρτία νά ἀσχοληθοῦμε μέ τό ζήτημα καί τοῦ περιεχομένου τῆς κριτικῆς. Μέ τήν ἐλευθερία κριτικῆς μᾶς φοβέριζαν πολύ καιρό οἱ μενσεβίκοι, οἱ ἐσέροι καί ἄλλοι, ἐμεῖς ὅμως δέν φοβηθήκαμε. Ἄν ἐλευθερία κριτικῆς θά πεῖ ἐλευθερία γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ καπιταλισμοῦ, τότε θά τήν τσακίσουμε. Ἐμεῖς προχωρή-

σαμε. Ἡ ἐλευθερία κριτικῆς διακηρύχτηκε, μά πρέπει νά σκεφτοῦμε γιά τό περιεχόμενο τῆς κριτικῆς.

Κι᾿ἐδῶ πρέπει νά ὁμολογήσουμε κάτι τό θλιβερό, ὅτι δέν βλέπουμε τό περιεχόμενο τῆς κριτικῆς. Ἔρχεσαι στήν ἀχτίδα καί σκέπτεσαι: ποιό εἶναι τό περιεχόμενο τῆς κριτικῆς; Δέν μπορεῖ μέ τή βοήθεια τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων καί μέ παλιές γραφειοκρατικές μεθόδους νά ἐξαλειφθεῖ ἡ ἀγραμματωσύνη. Μέ ποιόν ἄλλο τρόπο μπορεῖ νά μπεῖ τέρμα στή γραφειοκρατία, ἄν ὄχι μέ τήν προσέλκυση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν; Καί στίς ἀχτιδικές συνελεύσεις τό περιεχόμενο τῆς κριτικῆς ἀφορᾶ μικροπράγματα, ἐνῶ γιά τήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση δέν ἄκουσα τίποτε, οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση. Δέν ἄκουσα πώς ἡ ἄλφα ἤ ἡ βήτα ἀχτίδα τράβηξε στήν ὑπόθεση αὐτή τούς ἐργάτες ἤ τούς ἀγρότες. Ἡ δουλιά γιά μιά πραγματική οἰκοδόμηση φαίνεται ἀπό τή χρησιμοποίηση τῆς κριτικῆς καί ἀπό τό περιεχόμενό της. Καί στή Μόσχα τό κάθε νοικοκυριό μικροῦ σπιτιοῦ, ἡ κάθε μεγάλη φάμπρικα, τό κάθε ἐργοστάσιο πρέπει νά ἔχουν τή δική τους πείρα. Ἄν θέλουμε νά παλέψουμε ἐνάντια στή γραφειοκρατία, πρέπει νά τραβήξουμε σ᾿αὐτή τήν πάλη τή βάση. Πρέπει νά ξέρουμε τί πείρα ἔχει ἡ τάδε φάμπρικα ἤ ἐργοστάσιο, τί ἔκαναν γιά νά διώξουν τούς τάδε γραφειοκράτες, τί πείρα εἶχε τό νοικοκυριό τῆς συνοικίας, τό καταναλωτικό σωματεῖο. Χρειάζεται ἡ πιό μεγάλη ταχύτητα κίνησης ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ, στό μεταξύ ὅμως δέν ἀκοῦς οὔτε κουβέντα γι᾿αὐτό τό πράγμα, ἐνῶ καυγάδες καί τσακωμούς ὅσους θέλεις. Φυσικά, μιά τόσο τεράστια ἀλλαγή δέν μποροῦσε νά γίνει χωρίς αὐτά τά σκουπίδια, χωρίς αὐτό τόν ἀφρό πού δέν εἶναι πάντα καθαρός. Εἶναι καιρός νά βάλουμε τό ζήτημα ὄχι μόνο γιά τήν ἐλευθερία τῆς κριτικῆς, ἀλλά καί γιά τό περιεχόμενό της. Εἶναι καιρός νά ποῦμε ὅτι, παίρνοντας ὑπόψη τήν πείρα μας, πρέπει νά κάνουμε μιά ὁλόκληρη σειρά ὑποχωρήσεις, πρέπει νά ποῦμε στόν ἑαυτό μας πώς στό μέλλον δέν θά ἐπιτρέψουμε πιά καί τήν παραμικρότερη παρέκκλιση πρός τίς φαγωμάρες. Πρέπει νά βάλουμε σταυρό στό παρελθόν μας καί νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν πραγματική οἰκονομική οἰκοδόμηση, μέ τήν ἀναδιοργάνωση ὅλης τῆς κομματικῆς μας δουλιᾶς ἔτσι, ὥστε τό Κόμμα νά καθοδηγεῖ τή σοβιετική οἰκονομική οἰκοδόμηση καί τίς πρακτικές ἐπιτυχίες, νά προπαγανδίζει περισσότερο μέ ἔργα παρά μέ λόγια. Μά τώρα, οὔτε τόν ἐργάτη, οὔτε τόν ἀγρότη θά τόν πεί-

σετε μέ τά λόγια, μπορεῖ νά τόν πείσετε μόνο μέ τό παράδειγμα. Πρέπει νά τούς πείσετε πώς θά μπορέσουν νά βελτιώσουν τό νοικοκυριό τους χωρίς τούς καπιταλιστές, πώς γιά νά σταματήσουν οἱ διαμάχες δέν χρειάζεται οὔτε ὁ βούρδουλας τῆς ἀστυνομίας, οὔτε ἡ πείνα τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀλλά ἡ καθοδήγηση κομματικῶν ἀνθρώπων. Τήν ἄποψη αὐτή λοιπόν πρέπει νά ἀκολουθήσουμε καί τότε θά σημειώνουμε ἐπιτυχίες στήν παραπέρα οἰκονομική οἰκοδόμηση, πού θά ὁδηγήσουν τή νίκη μας ἀπό διεθνή ἄποψη στήν πλήρη ὁλοκλήρωσή της.

Δημοσιεύτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1920
στήν μπροσούρα «Τά ἄμεσα προβλήματα
τῆς τρέχουσας δουλιᾶς τοῦ Κόμματος»,
ἔκδ. τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ)

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς μπροσούρας πού
παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα

2

ΛΟΓΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΟΣΧΑΣ 21 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ

Σύντροφοι, μοῦ ἔτυχε πολλές φορές, ἴσως πάρα πολλές φορές, νά πάρω μέρος σέ ἐκλογές: καί σέ κομματικές ἐκλογές πού ἔγιναν ὕστερα ἀπό ἀγώνα ἀνάμεσα σέ διάφορες ὁμάδες καί ρεύματα, ἀκόμη καί φράξιες· καί σέ ἐκλογές πού ἔγιναν μέσα στίς πιό σκληρές μορφές πάλης, κάτω ἀπό ἕναν ἀμοιβαῖο ἔλεγχο πού ἔφτανε στό σημεῖο νά μή θεωρεῖται ἔγκυρη καμιά ψηφοφορία καί σέ κανένα κομματικό πυρήνα, ἄν δέν ἦταν παρόντες πληρεξούσιοι ἀντιπρόσωποι καί ἀπό τίς δυό ὁμάδες καί ἄν δέν μετροῦσαν τίς συγκεντρωμένες ψήφους· ποτέ ὅμως δέν ἐφαρμόστηκε ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητας στήν ἐκλογή τῶν καθοδηγητικῶν ὀργάνων—τῆς 'Επιτροπῆς Πετρούπολης ἤ τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας, ἤ τῆς ΚΕ. Ὅταν στίς ἐκλογές παλεύουν δυό ὁμάδες, δυό ρεύματα ἤ φράξιες, τότε γιά νά συγκληθεῖ κομματική συνδιάσκεψη σάν ὄργανο πού θά πάρει ἀποφάσεις, ἤ κομματικό συνέδριο, ἡ ἀναλογική ἀντιπροσώπευση εἶναι ἀπαραίτητη. 'Αναλογική ὅμως ἀντιπροσώπευση γιά νά δημιουργηθεῖ ἐκτελεστικό ὄργανο πού θά κάνει πρακτική δουλιά, δέν χρησιμοποιήσαμε ποτέ καί εἶναι ἀμφίβολο, ἄν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ σωστή. Μοῦ φαίνεται πώς ὁ προηγούμενος ὁμιλητής, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἐγκατέλειψε ἤδη μόνος του τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητας, ὅταν μαζί μέ τόν 'Ιγκνάτοφ δήλωσε πώς ἡ ἀξία τοῦ καταλόγου πού πρότεινε βρίσκεται στήν ἀνάδειξη τῶν ἕντεκα, ὅπως εἶπε. 'Εγώ δέν ἔχω τή δυνατότητα νά ἐλέγξω τούς ἕντεκα ἀπό τούς 38, νομίζω πώς ἡ ὑποχώρηση θά ἔπρεπε νά εἶναι μεγαλύτερη ἀπό ὅ,τι θά ἐπιθυμοῦσε ἡ ἄμεση πλειοψηφία τῆς συνέλευσης ἤ ἡ ὁμάδα ἐκείνη πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό της ὀπαδό τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας. Τά ἐπιχειρήματα τῆς ἄποψης αὐτῆς τά

ἀνάπτυξα ἤδη, τό κυριότερο ὅμως πρέπει νά εἶναι τώρα ἡ ἐξασφάλιση τῆς ἐπιλογῆς τῶν προσώπων. Οἱ περισσότεροι σύντροφοι πού βρίσκονται στόν κατάλογο μοῦ εἶναι ἄγνωστοι, ἐσεῖς ὅμως πού ἔχετε θετική ψῆφο στή συνδιάσκεψη αὐτή, βέβαια γνωρίζετε ὅλους τούς συντρόφους καί νομίζω πώς θά καθοδηγηθεῖτε, χωρίς ἀμφιβολία, ἀπό τήν ἀντίληψη νά δημιουργήσετε μέ τήν ἐπιλογή γνωστῶν σας προσωπικά συντρόφων μιά ὁμάδα, πού θά ἦταν ἱκανή νά συντονίσει τή δουλιά, στήν ὁποία θά ἔβρισκε τήν ἔκφρασή του καθετί τό ὑγιές, πού κλείνει μέσα του ἕνα κομματικό ρεῦμα τόσο τό διαμορφωμένο, ὅσο καί τό ἀδιαμόρφωτο, ἤ ἕνα ρεῦμα πού παραμένει ἀκόμη ἀκαθόριστο ἀπό ὁρισμένες ἀπόψεις, ὅμως μιά ὁμάδα πού στό σύνολό της νά καθοδηγεῖ τήν πρακτική πολιτική, πού δέν θά ἀντιπροσωπεύει ἀναλογικά τίς ἀποχρώσεις τῆς δοσμένης συνέλευσης, ἀλλά θά κάνει δραστήρια πάλη—μιά πάλη ἐνάντια στούς ἐσωτερικούς καί ἐξωτερικούς μας ἐχθρούς μέσα στό πνεῦμα τῶν ἀποφάσεων τῆς συνδιάσκεψης—μέ τέτιο τρόπο, ὥστε νά μήν ὑπάρχει θέση γιά παρεξηγήσεις καί διαφωνίες. Νά γιατί τό καθοριστικό στή γνώμη σας πρέπει νά εἶναι: νά γνωρίζετε τά μέλη τῆς συνδιάσκεψης, προσωπικά κάθε ὑποψήφιο καί νά προτιμήσετε τήν ὁμάδα γιά τήν ὁποία ὑπάρχει ἐγγύηση γιά μιά συντονισμένη δουλιά καί ὄχι τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητας στίς ἐκλογές τοῦ ἐκτελεστικοῦ ὀργάνου, πού ποτέ δέν ἐφαρμόστηκε καί δέν θά ἦταν ἴσως σωστό νά ἐφαρμοστεῖ καί τώρα.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1952
στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἀπάντων
τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 31ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό στενογράφημα

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ 25 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1920[32]

ΣΥΝΤΟΜΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

(*Ἐκτενή εἰσήγηση πάνω στό πρῶτο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης — ἡ διεθνής καί ἡ ἐσωτερική κατάσταση τῆς Δημοκρατίας καί τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης — ἔκανε ὁ σύντροφος Λένιν, πού τόν ὑποδέχτηκε ὅλο τό ἀκροατήριο μέ θυελλώδεις ἐπευφημίες.*) Ὁ σύντροφος Λένιν ἀνάφερε τίς αἰτίες πού ἐμπόδισαν τό διεθνή ἰμπεριαλισμό νά πραγματοποιήσει τίς ἐπιδιώξεις του, δηλ. νά καταπνίξει τήν προλεταριακή Δημοκρατία, αἰτίες πού βρίσκονται κυρίως στήν ἀποσύνθεση τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος καί στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἀνάμεσα στούς ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν. Ἡ γλώσσα τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ μας εἶναι ἡ πιό πειστική καί κατανοητή γλώσσα γιά τούς ἅρπαγες καί τούς ληστές. Κι᾽ἔτσι αὐτοί ἀναγκάστηκαν νά μιλήσουν μαζί μας γιά ἐμπόριο. Ἡ νίκη ὅμως τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ δέν θά εἶναι ὁλοκληρωτική καί σταθερή, ἄν δέν ἐκπληρώσουμε τό παρακάτω καθῆκον πού εἶναι πιό δύσκολο καί πιό μεγάλο: ἡ ἄνοδος τῆς βιομηχανίας καί ἡ βελτίωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας.

Ὁ σύντροφος Λένιν ἔθιξε τό ζήτημα τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ, πού χωρίς αὐτόν ἡ ἀναγέννηση τῆς χώρας εἶναι ἀδύνατη. Ὁ εἰσηγητής μίλησε γιά τήν προσέλκυση τοῦ ξένου κεφαλαίου, τίς ἐκχωρήσεις, ἀναφέρθηκε στό ρόλο πού παίζει ἡ τυπογραφική παραγωγή γενικά στή λαϊκή οἰκονομία καί κα-

τέληξε μέ τήν πεποίθηση ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τῆς Ρωσίας θά ἐπιδείξουν ἕνα περίλαμπρο παράδειγμα νίκης στό εἰρηνικό μέτωπο, ὅπως τό ἔδειξαν ἤδη πολλές φορές καί στά πολεμικά μέτωπα. (Π α ρ α τ ε τ α μ έ ν α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 269, 30 τοῦ Νοέμβρη 1920

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΠΥΡΗΝΩΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) 26 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1920[33]

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στό πρῶτο σημείωμα ἕνας σύντροφος ρωτάει ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅλες οἱ ὑπηρεσίες μεταφέρονται στήν Πετρούπολη. Δέν εἶναι ἀλήθεια. Ἡ φήμη αὐτή δημιουργήθηκε ἀπό τό γεγονός ὅτι τό Σοβιέτ Μόσχας σκεπτόταν νά μεταφέρει, ἐξαιτίας τῆς στεγαστικῆς κρίσης, τίς ὑπηρεσίες πού δέν ἦταν ἀπαραίτητες ἀπό τή Μόσχα στήν Πετρούπολη. Διαπιστώθηκε πώς ἡ Πετρούπολη μπορεῖ νά δεχτεῖ μέχρι 10 000 σοβιετικούς ὑπαλλήλους ἀπό τούς 200 000 πού ὑπάρχουν στή Μόσχα. Γιά νά μελετηθεῖ ὁλόπλευρα τό ζήτημα αὐτό συγκροτήθηκε ἐπιτροπή πού ἄρχισε νά ἐργάζεται καί πού οἱ ἀποφάσεις της θά περάσουν ἀπό τό μεγάλο Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων[34]. Κι᾿ἔτσι, βλέπετε πώς ἡ φήμη σέ μερικά σημεῖα δέν εἶναι ἀκριβής.

Στό δεύτερο καί στό τρίτο σημείωμα γίνεται λόγος γιά τίς ἐκχωρήσεις. Ἐπιτρέψτε μου νά σταθῶ σ᾿αὐτό τό ζήτημα.

Ὁ ἀμερικανός σοσιαλιστής Σπάργκο, πού εἶναι κάτι σάν τόν δικό μας τόν᾿Αλέξινσκι, πού μισεῖ θανάσιμα τούς μπολσεβίκους, σέ ἕνα βιβλίο του γράφει πώς οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι μιά ἀπόδειξη τῆς χρεοκοπίας τοῦ κομμουνισμοῦ. Τό ἴδιο λένε καί οἱ δικοί μας μενσεβίκοι. Μᾶς προκαλοῦν κι᾿ἐμεῖς εἴμαστε ἕτοιμοι νά δεχτοῦμε τήν πρόκληση. Ἄς ἐξετάσουμε τό ζήτημα ἀπό τήν πρακτική ἄποψη. Ποιός χρεοκόπησε, ἐμεῖς ἤ ἡ εὐρωπαϊκή ἀστική τάξη; Τρία χρόνια μᾶς συκοφαντοῦσε, μᾶς θεωροῦσε σφετεριστές καί συμμορίτες, προσπαθοῦσε μέ ὅλα τά μέσα νά μᾶς καταβάλει καί τώρα ἀναγκάστηκε νά ὁμολογήσει πώς δέν μᾶς κατέβαλε, κι᾿αὐτό γιά μᾶς εἶναι ἤδη νίκη. Οἱ μενσεβίκοι λένε πώς μόνοι μας καταπιαστήκαμε τάχα νά νικήσουμε τή διεθνή ἀστική τάξη. Ἐμεῖς ὅμως πάντα λέγαμε πώς δέν εἴμαστε παρά μόνο ἕνας κρίκος στήν ἁλυσίδα τῆς παγκόσμιας ἐπανά-

στασης καί ποτέ δέν βάλαμε στόν ἑαυτό μας καθῆκον νά νικήσουμε μόνο μέ τίς δικές μας δυνάμεις. Ἡ παγκόσμια ἐπανάσταση δέν ἔγινε ἀκόμη, ἀλλά κι'ἐμᾶς δέν μᾶς νίκησαν ἀκόμη. Ὁ μιλιταρισμός ἀποσυντίθεται, ἐνῶ ἐμεῖς δυναμώνουμε, καί χρεοκόπησαν αὐτοί καί ὄχι ἐμεῖς.

Τώρα θέλουν νά μᾶς ὑποτάξουν μέ τίς συμβάσεις. Ἐφόσον ἡ ἐπανάσταση δέν ἔγινε, τό ἀστικό κεφάλαιο μᾶς χρειάζεται. Πῶς μποροῦμε νά ἐπιταχύνουμε τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας, ὅταν βρισκόμαστε στήν κατάσταση τῆς πιό ἀδύνατης οἰκονομικά χώρας; Μέ τή βοήθεια τοῦ ἀστικοῦ κεφαλαίου. Τώρα ἔχουμε δυό σχέδια ἐκχωρήσεων. Ἕνα σχέδιο σύμβασης ἐκχωρήσεων στήν Καμτσάτκα γιά 10 χρόνια. Ἐδῶ βρισκόταν ἕνας ἀμερικανός δισεκατομμυριοῦχος, πού μίλησε πολύ ἀνοιχτά γιά τούς σκοπούς τῆς σύμβασης καί συγκεκριμένα εἶπε πώς ἡ Ἀμερική θέλει νά ἔχει μιά βάση στήν Ἀσία σέ περίπτωση πολέμου μέ τήν Ἰαπωνία. Ὁ δισεκατομμυριοῦχος αὐτός εἶπε πώς, ἄν πουλήσουμε τήν Καμτσάτκα στήν Ἀμερική, μᾶς ὑπόσχεται ὅτι αὐτό θά προκαλέσει ἕναν τέτιο ἐνθουσιασμό τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, πού ἡ ἀμερικανική κυβέρνηση θά ἀναγνωρίσει ἀμέσως τή Σοβιετική ἐξουσία στή Ρωσία· ἄν ἁπλῶς τή νοικιάσουμε, τότε ὁ ἐνθουσιασμός θά εἶναι μικρότερος. Τώρα πηγαίνει στήν Ἀμερική νά ἀνακοινώσει πώς ἡ Σοβιετική Ρωσία δέν εἶναι καθόλου ἐκείνη πού νομίζανε.

Ἐμεῖς ὥς τώρα νικήσαμε τήν παγκόσμια ἀστική τάξη, γιατί δέν εἶναι σέ θέση νά ἑνωθεῖ. Καί ἡ συνθήκη τοῦ Μπρέστ, καί ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν[35] τούς διαιρούσανε. Τώρα μεγαλώνει μιά θανάσιμη ἔχθρα ἀνάμεσα στήν Ἀμερική καί στήν Ἰαπωνία. Τό ἐκμεταλλευόμαστε αὐτό καί προτείνουμε νά νοικιάσουμε τήν Καμτσάτκα παρά νά τή δόσουμε δωρεάν: ἀφοῦ μᾶς πῆρε ἡ Ἰαπωνία μέ τή στρατιωτική κατάληψη ἕνα τεράστιο κομμάτι ἐδάφους στήν Ἄπω Ἀνατολή[36]. Καί γιά μᾶς εἶναι πολύ πιό συμφέρον νά μή διακινδυνεύσουμε, νά νοικιάσουμε τήν Καμτσάτκα καί νά πάρουμε ἀπό κεῖ ἕνα μέρος προϊόντων, πολύ περισσότερο μάλιστα, ἀφοῦ οὐσιαστικά, ὅπως καί νά εἶναι δέν τήν ἐξουσιάζουμε καί δέν μποροῦμε νά τήν ἐκμεταλλευτοῦμε. Ἡ σύμβαση ἀκόμη δέν ὑπογράφηκε καί στήν Ἰαπωνία μιλοῦν ἤδη γι'αὐτή μέ ἀσυγκράτητο μίσος. Μέ τή σύμβαση αὐτή βαθύναμε ἀκόμη πιό πολύ τίς φαγωμάρες ἀνάμεσα στούς ἐχθρούς μας.

Ὁ δεύτερος τύπος ἐκχωρήσεων: θά δόσουμε μερικά ἑκατομμύρια ντεσιατίνες δάσος ἀπό τό κυβερνεῖο Ἀρχάνγκελσκ, πού

δέν μποροῦμε νά τό ἐκμεταλλευτοῦμε παρόλες τίς προσπάθειές μας. Τό ἔδαφος χωρίζεται μέ τέτιο τρόπο, ὥστε δίπλα στά νοικιασμένα κομμάτια θά βρίσκονται καί δικά μας, πού μποροῦμε νά τά καλλιεργήσουμε καί οἱ ἐργάτες μας θά μποροῦν νά διδάσκονται ἀπό τήν τεχνολογία τους. Ὅλο αὐτό εἶναι γιά μᾶς πολύ ὠφέλιμο.

Τώρα, ἡ τελευταία πλευρά τοῦ ζητήματος.

Οἱ ἐκχωρήσεις δέν σημαίνουν εἰρήνη, σημαίνουν ἐπίσης πόλεμο μέ ἄλλη μόνο μορφή πιό ἐπωφελή γιά μᾶς. Προηγούμενα ὁ πόλεμος γινόταν μέ τάνκς, κανόνια κτλ. πού μᾶς ἐμπόδιζαν νά δουλεύουμε, τώρα ὁ πόλεμος θά γίνεται στό οἰκονομικό μέτωπο. Θά προσπαθήσουν ἴσως νά ἀναστηλώσουν τήν ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου, ἀλλά δέν θά τά καταφέρουν χωρίς ἐμᾶς. Στή συνέχεια εἶναι ὑποχρεωμένοι νά πειθαρχοῦν σέ ὅλους τούς νόμους μας, οἱ ἐργάτες μας μποροῦν νά διδάσκονται ἀπ' αὐτούς, καί σέ περίπτωση πολέμου—καί πρέπει νά εἴμαστε πάντοτε ἕτοιμοι γιά ἕναν πόλεμο μέ τήν ἀστική τάξη—ὅλη ἡ περιουσία, σύμφωνα μέ τό δίκαιο τοῦ πολέμου, θά μείνει σ' ἐμᾶς. Ἐπαναλαμβάνω, οἱ ἐκχωρήσεις σημαίνουν συνέχιση τοῦ πολέμου στό οἰκονομικό πεδίο, ὅμως στήν περίπτωση αὐτή δέν καταστρέφουμε πιά, ἀλλά ἀναπτύσσουμε τίς παραγωγικές μας δυνάμεις. Χωρίς ἀμφιβολία, αὐτοί θά προσπαθήσουν νά μᾶς ξεγελάσουν καί νά παρακάμψουν τούς νόμους μας, ἔχουμε ὅμως γι'αὐτό τά ἀντίστοιχα ὄργανα: τήν Πανρωσική Ἔκτακτη Ἐπιτροπή, τήν Ἔκτακτη Ἐπιτροπή Μόσχας, τήν Ἔκτακτη Ἐπιτροπή κυβερνείων κτλ. καί εἴμαστε σίγουροι πώς θά νικήσουμε.

Πρίν ἐνάμιση χρόνο θέλαμε νά ὑπογράψουμε μιάν εἰρήνη, πού ἄφηνε στόν Ντενίκιν καί στόν Κολτσάκ τεράστιο μέρος τοῦ ἐδάφους. Αὐτοί δέν δέχτηκαν τήν εἰρήνη αὐτή καί τά ἔχασαν ὅλα[37]. Ἐμεῖς χαράξαμε σωστά τό δρόμο πρός τή διεθνή ἐπανάσταση, ὁ δρόμος ὅμως αὐτός δέν προχωρεῖ ἴσα, ἀλλά ζίκ-ζάκ. Ἐξασθενίσαμε τήν ἀστική τάξη, καί μέ τή στρατιωτική δύναμη δέν θά μᾶς νικήσει. Προηγούμενα μᾶς ἀπαγόρευαν νά κάνουμε κομμουνιστική προπαγάνδα· τώρα αὐτό τό πράγμα σταμάτησε πιά, θά ἦταν γελοῖο νά τό ζητοῦν. Μέσα στίς γραμμές τους προχωρεῖ ἡ ἐσωτερική ἀποσύνθεση καί αὐτό μᾶς ἐνισχύει. Δέν φανταζόμαστε πώς μόνο μέ τή στρατιωτική δύναμη θά νικήσουμε τή διεθνή ἀστική τάξη, καί ἄδικα μᾶς ἀποδίδουν οἱ μενσεβίκοι μιά τέτια τάση.

Ἐδῶ δέν ἄκουσα τήν εἰσήγηση τοῦ σ. Κάμενεφ γιά τή συνδιάσκεψη, ὅμως μπορῶ νά πῶς πώς ἀπό τή συνδιάσκεψη

αὐτή βγάζουμε ἕνα δίδαγμα: ὅπως καί ἄν ἔγινε ἡ πάλη, ὅποιες ἀναμνήσεις καί ἄν ὑπάρχουν, πρέπει νά μπεῖ σέ ὅλα ἕνα ὁριστικό τέλος· πρέπει νά θυμόμαστε πώς τό κυριότερο καί τό σπουδαιότερο καθῆκον εἶναι ἡ συσπείρωση τῶν δυνάμεών μας. Μᾶς περιμένει τό πέρασμα στά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Ὕστερα ἀπό ἕνα ἐξάχρονο πόλεμο τό πέρασμα αὐτό εἶναι δύσκολο καί πρέπει νά βαδίσουμε ἑνωμένοι μέ βάση τό πρόγραμμα τῶν ἀποφάσεων τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης, πού πρέπει νά ἐφαρμοστοῦν στήν πράξη. Ἡ πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία, ἡ οἰκονομική καί διοικητική δουλιά χρειάζονται συσπείρωση. Ἀπό μᾶς περιμένουν προπαγάνδα μέ τό παράδειγμα: πρέπει νά δείξουμε τό παράδειγμα στήν ἐξωκομματική μάζα. Ἡ ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων εἶναι δύσκολη καί σ'αὐτή πρέπει νά συγκεντρώσουμε τίς δυνάμεις μας καί νά περάσουμε στήν πρακτική δουλιά· σ'αὐτή σᾶς καλῶ.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 269,
30 τοῦ Νοέμβρη 1920

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό
κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»,
πού παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)[38]

Νά ἀνατεθεῖ στό Ε. 'Επισιτισμοῦ καί νά θεωρηθεῖ σάν βασικότατο πολιτικό καί οἰκονομικό καθῆκον ὁ ἐφοδιασμός τοῦ Μπακοῦ ὑποχρεωτικά καί τακτικά μέ τρόφιμα στά 100% τῆς νόρμας.

Νά γίνει πιό ἤπια ἡ ἐπισιτιστική πολιτική στό 'Αζερμπαϊτζάν, καί συγκεκριμένα: νά μήν πάρουμε καθόλου σιτηρά ἀπό τούς ἀγρότες τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν πέρα ἀπό τά ὅρια τοῦ Μουγκάν, ἐνῶ στό Μουγκάν νά πάρουμε πάρα πολύ προσεκτικά.

'Επίσης νά χρεωθεῖ ἀμέσως ὁ Φρούμκιν νά κάνει δυό φορές τό μήνα ἀκριβολογημένη ἔκθεση στήν ΚΕ καί στό Συμβούλιο Ἄμυνας[39] γιά τήν πιστή καί αὐστηρή ἔμπρακτη ἐκτέλεση τῶν ὁδηγιῶν αὐτῶν.

Νά ἐφαρμοστεῖ ἀπέναντι στή Γεωργία, 'Αρμενία, Τουρκία καί Περσία ἐξαιρετικά διαλλακτική πολιτική, δηλ. πολιτική πού ἀποσκοπεῖ πρῶτα ἀπόλα στό νά ἀποφύγουμε τόν πόλεμο.

Νά μή μπεῖ σάν καθῆκον μας ἡ ἐκστρατεία οὔτε κατά τῆς Γεωργίας, οὔτε κατά τῆς 'Αρμενίας, οὔτε κατά τῆς Περσίας.

Κύριο καθῆκον νά θεωρηθεῖ ἡ ὑπεράσπιση τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν καί ἡ σταθερή κυριαρχία σέ ὅλη τήν Κασπία θάλασσα.

Γι' αὐτό νά δυναμώσει καί νά ἐπιταχυνθεῖ μέ κάθε τρόπο ἡ μεταφορά τουλάχιστον 7 μεραρχιῶν στό 'Αζερμπαϊτζάν.

Νά δυναμώσει μέ κάθε τρόπο ἡ προπαγάνδα, ἡ διαφώτιση καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν 'Επιτροπῶν φτωχολογιᾶς[40] καί γενικά ἡ σοβιετική οἰκοδόμηση στό 'Αζερμπαϊτζάν, ἀναθέτοντας γιά τό σκοπό αὐτό στόν σ. Στάλιν μέσω τοῦ 'Οργανωτικοῦ Γραφείου νά συγκεντρώσει ἀπό παντοῦ ὅσο τό δυνατό περισσότερους μουσουλμάνους κομμουνιστές γιά δουλιά στό 'Αζερμπαϊτζάν.

Νά ἀνατεθεῖ στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Συγκοινωνιῶν καί στό ΑΣΜ[41] νά βροῦν τρόπο γιά τήν ἀποστολή καθημερινά στό Μπακού τουλάχιστον 8 ἀμαξοστοιχιῶν μέ στρατό, χωρίς νά ἐλαττωθεῖ ὁ ἐφοδιασμός τῆς Ρωσίας μέ τρόφιμα.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΑΧΤΙΔΑΣ ΖΑΜΟΣΚΒΟΡΕΤΣΙΓΕ 29 ΤΟΥ ΝΟΕΜΒΡΗ 1920

ΣΥΝΤΟΜΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

῾Ο σ. Λένιν μίλησε ἀρκετά ἀναλυτικά γιά τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατία, πού ἡ λεγόμενη «ἀντιπολίτευσή» μας τό παρουσιάζει σχεδόν σάν ζήτημα ἀρχῶν στίς διαφωνίες της μέ τήν πλειοψηφία τῆς συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου. ῾Ο σ. Λένιν, ἀναγνωρίζοντας πώς τό ἴδιο τό γεγονός ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση βάζει τό παραπάνω ζήτημα στήν ἡμερήσια διάταξη ἀποτελεῖ κάτι τό ὑγιές, ἐπιτέθηκε ταυτόχρονα ἐνάντια στήν ἀντιπολίτευση γιά τήν ἐπιπόλαιη ἀντιμετώπισή του. ῾Ο σ. Λένιν, ἀφοῦ ἀνάφερε τίς αἰτίες τῆς ἀναβίωσης τῆς γραφειοκρατίας στό Σοβιετικό μας κράτος καί τίς ρίζες πού τήν τρέφουν τή στιγμή αὐτή, ἔκανε αὐστηρές συστάσεις στούς συντρόφους νά φυλαχτοῦν ἀπό τήν ἰδέα πώς μποροῦμε νά παλέψουμε ἐνάντια στό κακό αὐτό μέ χάρτινες ἀποφάσεις, μέ μιά ξερή καί χωρίς περιεχόμενο κριτική. Καί οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι, πού στό ζήτημα αὐτό θέλουν νά ἀποκομίσουν κέρδη, μᾶς κατηγοροῦν πώς δέν εἴμαστε σέ θέση νά νικήσουμε τή γραφειοκρατία μέσα στό σοβιετικό μας μηχανισμό. Κάποτε οἱ κύριοι αὐτοί ἔλεγαν πώς δέν θά μπορέσουμε νά προασπίσουμε τό Σοβιετικό μας κράτος, ἐνῶ τώρα λένε: «ὅσο γιά νά τό προασπίσουν—τό προάσπισαν, μά ἡ γραφειοκρατία παρέμεινε στίς σοβιετικές ὑπηρεσίες, παρόλο πού ὁ Λένιν στό τάδε βιβλιαράκι του ἔγραφε πώς μέσα στό καθεστώς τῶν Σοβιέτ θά ἐξαφανιστεῖ τάχα ἡ γραφειοκρατία».

Μά τά πράγματα δέν εἶναι καθόλου ἔτσι.

Πρίν ἀπόλα ἔπρεπε νά βελτιωθοῦν οἱ γενικές συνθῆκες τῆς

ζωῆς γιά νά μήν εἶναι ἀναγκασμένος ὁ ἐργάτης νά τρέχει μέ τό τσουβάλι γιά σιτάρι, γιά νά περάσουν τό σχολειό τῆς 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης ἑκατοντάδες χιλιάδες καί ἑκατομμύρια ἐργαζόμενοι καί νά μάθουν νά κυβερνοῦν τό κράτος (κανένας, βλέπετε, δέν μᾶς τό δίδαξε αὐτό), γιά νά μπορέσουν νά ἀντικαταστήσουν ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀστούς γραφειοκράτες.

Μέ τήν εὐκαιρία αὐτή δυό λόγια καί γιά τήν 'Εργατοαγροτική 'Επιθεώρηση[42]. Τό ὄργανο αὐτό συγκροτήθηκε πρίν ἕνα περίπου χρόνο, ὥς τά σήμερα ὅμως δέν ἔδειξε καί πολύ πώς εἶναι ἕνα σχολειό προετοιμασίας γιά τή διακυβέρνηση τοῦ κράτους. Στόν τομέα αὐτό δέν θά ἐμπόδιζε νά δουλέψουν καί νά βγάλουν ὠφέλιμα διδάγματα οἱ σύντροφοι πού θέλουν πραγματικά νά ἐπισπεύσουμε τήν πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία.

'Ο σ. Λένιν παρατήρησε πώς τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατία παίρνει ἰδιαίτερη ὀξύτητα ἀκριβῶς στή Μόσχα, γιατί ἐδῶ οἱ σύντροφοι δέν ἔχουν νά κάνουν μόνο μέ τούς γραφειοκράτες τῆς Μόσχας, ἀλλά καί ὅλης τῆς Ρωσίας, γιατί ἐδῶ βρίσκονται οἱ κεντρικές ὑπηρεσίες. Στή Μόσχα ὑπάρχουν 200 000 δημόσιοι ὑπάλληλοι καί ἀπ'αὐτούς μποροῦν πολύ σύντομα νά μεταφερθοῦν στήν Πετρούπολη μαζί μέ τίς ἀντίστοιχες ὑπηρεσίες μόνο 10 000.

'Η γραφειοκρατία τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ δέν μποροῦσε παρά νά εἰσχωρήσει καί στόν κομματικό μηχανισμό, γιατί οἱ μηχανισμοί αὐτοί συνδέονται στενά μεταξύ τους. 'Η πάλη ἐνάντια στό κακό αὐτό σήμερα μπορεῖ καί πρέπει νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη, δέν πρέπει ὅμως νά κατεβεῖ στό ἐπίπεδο τῆς κριτικῆς γιά τήν κριτική, ἀλλά νά ἀνεβεῖ στό ἐπίπεδο τῶν πρακτικῶν ὑποδείξεων τῶν μεθόδων τῆς πάλης αὐτῆς καί πιό καλά στό ἐπίπεδο τῆς πραγματικῆς πάλης στίς ὑπηρεσίες, ὅπου δουλεύουν οἱ σύντροφοι πού κάνουν κριτική, καί τῆς ἀνακοίνωσης τῶν ἀποτελεσμάτων καί τῶν διδαγμάτων αὐτῆς τῆς πάλης.

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

'Ο σ. Λένιν στόν τελικό του λόγο μέ ἀρκετά ἔντονο ὕφος παρατήρησε στούς «ἀντιρησίες» του πώς δέν ταιριάζει στούς κομμουνιστές νά κάνουν μιά τέτια ἀστήρικτη κριτική, νά κατηγοροῦν ἔτσι ἀβάσιμα τήν ΚΕ χωρίς νά παρουσιάζουν ἔστω κι'ἕνα γεγονός, διασύροντας ὀνόματα ἔστω καί τῶν εἰδικῶν, νά

τούς βάζουν στό ἴδιο τσουβάλι τῶν «ἀστῶν», χωρίς νά προσπαθήσουν νά μάθουν ποιοί εἶναι αὐτοί. Ὁ σ. Λένιν ἀνάφερε μιά ὁλόκληρη σειρά ἀπό ὀνόματα ἐργατῶν, πού ἔδειξαν τί ἀξίζουν στή συνεργασία τους μέ τούς εἰδικούς, πού δημιούργησαν τίς πρέπουσες σχέσεις μαζί τους καί ἔβγαλαν ἀπ᾽αὐτούς αὐτό πού χρειάζεται. Οἱ ἐργάτες αὐτοί δέν παραπονοῦνται γιά τούς εἰδικούς, γκρινιάζουν ὅσοι δέν τά καταφέρνουν στή δουλιά. Ἄς πάρουμε, γιά παράδειγμα, τόν σ. Σλιάπνικοφ (ἕναν ἀπό τούς ἀντιρησίες, πού αὐτοσυστήθηκε σάν μέλος τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»[43], πού προσπαθεῖ μέ ὅλες τίς δυνάμεις του, ὅπως ἐκφράστηκε ὁ σ. Λένιν, «νά κλωσήσει διαφωνίες», διατυπώνοντας ἀντιρήσεις σ᾽ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ σ. Λένιν στήν εἰσήγησή του, ὅτι δηλαδή εἴμαστε χρεωμένοι ἀπέναντι στήν ἀγροτιά, καί ὑποδείχνοντας πώς στό ζήτημα αὐτό, λέει, ἡ «ἀντιπολίτευση διαφωνεῖ μέ τόν σ. Λένιν». Εἴτε, τόν ἴδιο τόν Σλιάπνικοφ, πού κλείνει ἐπίμονα τά μάτια μπροστά στήν ἀποτυχία τῆς δουλιᾶς του καί θέλει σώνει καί καλά τό ταξίδι του στό Ἀρχάνγκελσκ νά τό παρουσιάσει σάν ἐξορία ἀπομέρους τῆς ΚΕ. Εἴτε τόν σ. Μποῦμπνοφ πού τόσο πολύ μίλησε γιά τήν πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία καί δέν εἶπε τίποτε γιά τό πῶς παλεύει ὁ ἴδιος ἐνάντια στή γραφειοκρατία, ἔστω καί στή δική του Γενική Διεύθυνση ὑφαντουργίας, ὅπου δέν ὑπάρχει λιγότερη γραφειοκρατία, ἀλλά ἴσως περισσότερη ἀπ᾽ὅ,τι στίς ἄλλες ὑπηρεσίες. Γι᾽αὐτό — συμβούλευσε ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς τούς συντρόφους τῆς Ζαμοσκβορέτσιγε — ὅταν ἀκοῦτε μιά τέτια κριτική, κριτική χωρίς περιεχόμενο, κριτική γιά τήν κριτική, νά εἶστε προσεκτικοί, νά ψάχνετε μήπως πληγώθηκε ἀπό κάτι ὁ ἐγωισμός τοῦ συντρόφου πού κάνει κριτική, μήπως κάτι τόν ἔθιξε προσωπικά ἤ τόν στενοχώρησε, πράγμα πού τόν σπρώχνει σέ μιά ἀντιπολίτευση ἀστήρικτη, σέ μιά ἀντιπολίτευση γιά τήν ἀντιπολίτευση.

Στό κλείσιμο ὁ σ. Λένιν ἀπάντησε στίς γραπτές ἐρωτήσεις καί μίλησε διεξοδικά γιά τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 273, 4 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΜΕΣΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ[44]

§ 1. 1) Νά ἀνατεθεῖ στήν ἐπιτροπή νά ἐξετάσει συμπληρωματικά στή διάρκεια μιᾶς ἑβδομάδας τό ζήτημα:

πρῶτο, τῆς δυνατότητας κατάργησης τῶν *τοπικῶν* φόρων σέ χρῆμα καί νά συγκεντρώσει ἐξακριβωμένα στοιχεῖα τόσο γιά τά κυβερνεῖα Πετρούπολης καί Μόσχας, ὅσο καί γιά τά ἄλλα, ἄν εἶναι δυνατό, κυβερνεῖα·

δεύτερο, τῆς ἀνάγκης νά ἑτοιμαστεῖ καί νά ἐφαρμοστεῖ ταυτόχρονα τόσο ἡ κατάργηση τῶν φόρων σέ χρῆμα, ὅσο καί ἡ μετατροπή τοῦ παρακρατήματος σέ φόρο σέ εἶδος.

§ 2. 2) Νά ἀνατεθεῖ στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐσωτερικῶν νά ἀπευθυνθεῖ στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ μέ τήν παράκληση νά ζητήσει ἀπ'ὅλες τίς τοπικές Ἐκτελεστικές Ἐπιτροπές στοιχεῖα καί ὑλικό γιά τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ σχετικά μέ ὅλα τά ζητήματα πού ἀναφέρονται στήν § 1.

§ 3. 3) Νά ἀνατεθεῖ στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν νά ὑποβάλει στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων σχέδιο ἀπόφασης τοῦ ΣΛΕ πάνω στά ζητήματα πού ἀναφέρονται στήν § 1, ἀνάλογα μέ τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς.

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΣΛΕ[45]

Τό ΣΛΕ, θεωρώντας ἀναγκαῖο, λόγω τῆς καλυτέρευσης τῆς ἐξωτερικῆς καί τῆς ἐσωτερικῆς κατάστασης τῆς ΣΟΣΔΡ, νά μετατοπιστεῖ τό κέντρο βάρους τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας, σέ μεγαλύτερο βαθμό ἀπ'ὅ,τι ὥς τώρα, στά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης,

ἀπευθύνεται πρός τήν ΠΚΕΕ μέ τήν παράκληση νά κατοχυρώσει μέ νόμο τά παρακάτω μέτρα:

α) 1. Νά συμπληρωθεῖ τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας μέ τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας.

2. Νά δοθεῖ ἐντολή στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας νά συζητήσει τό χωρισμό τῶν συνεδριάσεών του σέ συνηθισμένες καί σέ είδικά οἰκονομικές*.

ἀντικαταστάθηκε

β) 3. Νά διευρυνθοῦν οἱ δικαιοδοσίες τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας καί νά συμπεριληφθοῦν σ'αὐτές:

1) (α) ἡ συνένωση ὅλης τῆς δουλιᾶς τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων·

2) (β) ἡ καθιέρωση καί ἡ πραγματοποίηση ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου τῆς ΣΟΣΔΡ·

3) (γ) ὁ προσανατολισμός τῆς δουλιᾶς τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων ἀνάλογα μέ τό σχέδιο αὐτό, καθώς ἐπίσης καί οἱ ἐξαιρέσεις ἀπό τό σχέδιο αὐτό σέ περίπτωση ἀνάγκης.

* Τό 2ο σημεῖο τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν ἔχει διαγραφεῖ. *Ἡ Σύντ.*

Νά ἀνατεθεῖ στήν ὑποεπιτροπή νά ἐπεξεργαστεῖ πιό λεπτομερειακά τήν § 6 τοῦ σχεδίου της (στήν τελική του μορφή) καί νά καταρτίσει ἀκριβή κατάλογο τῶν ἐπιτροπῶν πού ὑπάρχουν, οἱ ὁποῖες συνενώνουν τή δουλιά τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτροπάτων, ὅπου νά φαίνεται ἡ σχέση καί ἡ σύνδεσή τους μέ ὅλες τίς «εἰδικές ἐπιτροπές» πού προβλέπονται ἀπό τήν § 6.

Γράφτηκε τήν 1 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ[46]

'Ερεβάν. Πρός τόν Πρόεδρο τῆς 'Επαναστατικῆς Στρατιωτικῆς 'Επιτροπῆς τῆς 'Αρμενίας σ. Κασιάν

Στό πρόσωπό σας χαιρετίζω τήν ἐργατική Σοβιετική 'Αρμενία, πού ἀπελευθερώθηκε ἀπό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Δέν ἀμφιβάλλω πώς θά καταβάλετε ὅλες τίς προσπάθειές σας γιά τήν ἀποκατάσταση ἀδελφικῆς ἀλληλεγγύης ἀνάμεσα στούς ἐργαζόμενους τῆς 'Αρμενίας, τῆς Τουρκίας καί τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν.

'Ο Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων

Λένιν

Μόσχα, 2 τοῦ Δεκέμβρη 1920.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 273, 4 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

6 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1920

1
ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΧΩΡΗΣΕΙΣ

Σύντροφοι, μέ μεγάλη ἱκανοποίηση, ἄν καί πρέπει νά ὁμολογήσω μέ ἔκπληξη, εἶδα πώς τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων προκάλεσε τεράστιο ἐνδιαφέρον. Ἀπό παντοῦ ἀκούγονται φωνές, καί ἀκούγονται κυρίως ἀπό τά κάτω. Οἱ ἄνθρωποι ρωτοῦν πῶς γίνεται αὐτό; Διώξαμε τούς δικούς μας ἐκμεταλλευτές καί προσκαλοῦμε τούς ξένους;

Εἶναι εὐνόητο, γιατί οἱ φωνές αὐτές μοῦ προξενοῦν ἱκανοποίηση. Εἶναι φανερό πώς, ὅταν ἀκούγονται ἀπό τά κάτω φωνές φόβου μήπως γυρίσουν πίσω οἱ παλιοί καπιταλιστές, ὅταν οἱ φωνές αὐτές ἀκούγονται ἐξαιτίας μιᾶς τόσο ἀσήμαντης πράξης, ὅπως εἶναι τό διάταγμα τῶν ἐκχωρήσεων, σημαίνει πώς εἶναι πάρα πολύ ἰσχυρή ἀκόμη ἡ συνείδηση ὅτι ὁ καπιταλισμός εἶναι ἐπικίνδυνος καί πώς ἡ ὑποτίμηση τῆς πάλης ἐναντίον του περικλείνει μεγάλους κινδύνους. Αὐτό εἶναι, βέβαια, ὑπέροχο, καί πολύ πιό ὑπέροχο, γιατί οἱ φόβοι, ὅπως εἶπα ἤδη, προέρχονται ἀπό τά κάτω. Ὁσοναφορᾶ τό διάταγμα, ὁ σύντροφος πρόεδρος ἤδη τόνισε ὅτι τό διάταγμα αὐτό δέν ἔδοσε σαφή κατανόηση τῶν ζητημάτων. Καί πραγματικά ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, ὅμως τό ζήτημα εἶναι ὅτι ἡ σαφήνεια δέν ἦταν καθῆκον τοῦ διατάγματος. Καθῆκον του ἦταν νά δελεάσει τούς κυρίους καπιταλιστές ἀπό τό ἐξωτερικό. Καί φυσικά, ὅταν θέλεις νά τούς δελεάσεις, δέν μιλᾶς ὅπως μιλᾶς μπροστά στήν κομματική συνέλευση. Ἡ «Πράβντα» ὅμως δημοσίευσε ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού δέν ἔπρεπε νά δημοσιευτεῖ. Στήν κομματική συνέλευση ἐγώ δέν μπορῶ λοιπόν νά παραμένω πρόεδρος τοῦ

Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί νά μιλῶ ἔτσι, ὅπως μιλῶ μέ καπιταλιστές ἀπό τό ἐξωτερικό. Στήν κομματική συνέλευση λέγεται αὐτό πού δέν πρέπει νά τό ἀκούσουν οἱ καπιταλιστές ἀπό τό ἐξωτερικό. Ἡ «Πράβντα» δέν τυπώνεται μόνο γιά τά μέλη τοῦ Κόμματος, ἀλλά καί γιά τό ἐξωτερικό. Εὐχαριστῶ πολύ τό σύντροφο Στεπάνοφ πού δημοσίευσε ἤδη τή διάψευση ἀπ'ἀφορμή τό λόγο μου[47]. Γιά νά μή μέ βάζουν στό ἐξωτερικό στό ἑξῆς σέ τέτια θέση, παρακαλῶ ὅ,τι λέγεται στήν κομματική συνέλευση νά μή δημοσιεύεται, καί ἄν δημοσιεύεται, μόνο ὕστερα ἀπό τριπλή λογοκρισία, καί τίς ὁμιλίες νά τίς ἐπιμελεῖται ἄνθρωπος πού νιώθει καλά τί μπορεῖ νά λέμε στούς καπιταλιστές ἀπό τό ἐξωτερικό καί τί δέν πρέπει νά λέμε. Ἔτσι λοιπόν, ὕστερα ἀπό μιά τέτια μικρή εἰσαγωγή, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά περάσω στήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης—στό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων. Θά ἀρχίσω τήν ἔκθεση τοῦ θέματος ἀπό τή σκοπιά τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων.

Τό βασικό στό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων, ἀπό τήν ἄποψη τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων—κι'ἐδῶ ὑπάρχουν ἀντιλήψεις πολιτικές καί οἰκονομικές—τό βασικό στό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων, ἀπό τήν ἄποψη τῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων, εἶναι ἡ ἀρχή πού ὄχι μόνο τήν ἀφομοιώσαμε θεωρητικά, ἀλλά καί τήν ἐφαρμόζαμε πρακτικά, καί πού γιά πολύ καιρό ἀκόμη, ὥς τήν τελική νίκη τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ ὅλο τόν κόσμο, θά εἶναι γιά μᾶς ἡ βασική ἀρχή, καί συγκεκριμένα: ἄν πρέπει νά ἐκμεταλλευόμαστε τούς ἀνταγωνισμούς καί τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στούς δυό ἰμπεριαλισμούς, ἀνάμεσα στίς δυό ὁμάδες καπιταλιστικῶν κρατῶν, ὑποκινώντας τή μιά ἐνάντια στήν ἄλλη. Ἐφόσον δέν κατακτήσαμε ὅλο τόν κόσμο, ἐφόσον ἀπό οἰκονομική καί στρατιωτική ἄποψη θά εἴμαστε πιό ἀδύνατοι ἀπό τόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο, πρέπει νά τηροῦμε τόν ἑξῆς κανόνα: πρέπει νά ξέρουμε νά ἐκμεταλλευόμαστε τίς ἀντιθέσεις καί τούς ἀνταγωνισμούς τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Ἄν δέν τηρούσαμε τόν κανόνα αὐτό, ἀπό καιρό τώρα θά βρισκόμασταν, πρός ἱκανοποίηση τῶν καπιταλιστῶν, ὅλοι κρεμασμένοι στίς διάφορες ἀγριόλευκες. Τή βασική πείρα στόν τομέα αὐτό τήν ἀποκτήσαμε ὅταν συνάψαμε τή συνθήκη τοῦ Μπρέστ. Δέν πρέπει νά βγάλουμε τό συμπέρασμα πώς οἱ συνθῆκες μποροῦν νά εἶναι μόνο σάν τοῦ Μπρέστ καί τῶν Βερσαλλιῶν. Αὐτό εἶναι λάθος. Μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀκόμη καί μιά τρίτη συνθήκη εὐνοϊκή γιά μᾶς.

Τό Μπρέστ εἶναι ἀξιοσημείωτο, γιατί πρώτη φορά σέ γι-

γάντια κλίμακα, μέσα σέ ἀφάνταστες δυσκολίες, καταφέραμε νά ἐκμεταλλευτοῦμε τίς ἀντιθέσεις τῶν ἰμπεριαλιστῶν ἔτσι πού νά κερδίσει σέ τελευταία ἀνάλυση ὁ σοσιαλισμός. Τόν καιρό τοῦ Μπρέστ ὑπῆρχαν δυό φοβερά ἰσχυρές ὁμάδες ἰμπεριαλιστῶν ληστῶν: ἡ γερμανοαυστριακή καί ἡ ἀγγλο-αμερικανο-γαλλική. Βρίσκονταν σέ θανάσιμο ἀγώνα πού θά ἔπρεπε νά κρίνει πολύ σύντομα τήν τύχη τοῦ κόσμου. Ἄν ἐμεῖς ἀντέξαμε, μέ ὅλο πού εἴμασταν ἕνα μηδενικό ἀπό στρατιωτική ἄποψη, μέ ὅλο πού δέν εἴχαμε τίποτε καί ἀπό οἰκονομική ἄποψη κατρακυλούσαμε στό βάραθρο τῆς καταστροφῆς, ἄν ἐμεῖς ἀντέξαμε, τό θαῦμα αὐτό ἔγινε μόνο καί μόνο γιατί ἐκμεταλλευτήκαμε σωστά τή φαγωμάρα τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Κάναμε τεράστιες ὑποχωρήσεις στό γερμανικό ἰμπεριαλισμό καί, κάνοντας ὑποχωρήσεις ἀπέναντι στόν ἕνα ἰμπεριαλισμό, περιφρουρήσαμε ταυτόχρονα τόν ἑαυτό μας ἀπό τούς διωγμούς ἀπομέρους καί τῶν δυό ἰμπεριαλισμῶν. Ἡ Γερμανία δέν μποροῦσε νά ἀσχοληθεῖ μέ τό στραγγαλισμό τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας οὔτε οἰκονομικά, οὔτε πολιτικά, δέν τῆς ἔφταναν οἱ δυνάμεις. Τῆς παραχωρήσαμε τήν Οὐκρανία, ἀπ'ὅπου μπορεῖς νά πάρεις σιτάρι καί κάρβουνο ὅσο θέλεις, φυσικά, ἄν ξέρεις νά τά πάρεις, ἄν ἔχεις τή δύναμη νά τά πάρεις. Ὁ ἀγγλο-γαλλο-αμερικανικός ἰμπεριαλισμός δέν μποροῦσε νά μᾶς ἐπιτεθεῖ, γιατί εὐθύς ἐξαρχῆς τοῦ προτείναμε εἰρήνη. Τώρα στήν Ἀμερική βγαίνει ἕνα χοντρό βιβλίο τοῦ Ρόμπινς, ὅπου λέει: εἴχαμε διαπραγματεύσεις μέ τόν Λένιν καί τόν Τρότσκι καί εἴχαμε συμφωνία νά κλείσουμε εἰρήνη. Ἄν καί βοήθησαν τούς τσεχοσλοβάκους καί τούς ἔσπρωξαν στήν ἐπέμβαση, δέν μποροῦσαν ὅμως νά ἐπέμβουν, ἐπειδή ἦταν ἀπασχολημένοι μέ τό δικό τους πόλεμο.

Θά μποροῦσε νά φανεῖ πώς δημιουργήθηκε ἕνα εἶδος συνασπισμοῦ τῆς πρώτης σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας μέ τό γερμανικό ἰμπεριαλισμό ἐνάντια στόν ἄλλο ἰμπεριαλισμό. Κανέναν ὅμως συνασπισμό μ'αὐτούς δέν κλείσαμε, πουθενά δέν ξεπεράσαμε τά ὅρια πού θά ὑπονόμευαν καί θά δυσφημοῦσαν τή σοσιαλιστική ἐξουσία, ἀλλά ἐκμεταλλευτήκαμε τή φαγωμάρα ἀνάμεσα στούς δυό ἰμπεριαλισμούς ἔτσι πού τελικά ἔχασαν καί οἱ δυό. Ἡ εἰρήνη τοῦ Μπρέστ δέν ἔδοσε τίποτε στή Γερμανία, ἐκτός ἀπό μερικά ἑκατομμύρια πούτια σιτηρά, ἀντίθετα, μετάφερε στή Γερμανία τήν μπολσεβίκικη ἀποσύνθεση. Ἐμεῖς ὅμως κερδίσαμε χρόνο πού στή διάρκειά του ἄρχισε νά συγκροτεῖται ὁ Κόκκινος Στρατός. Ἀκόμη καί οἱ μεγάλες συμφορές τῆς Οὐκρανίας μποροῦν, ὅπως ἀποδείχτηκε,

νά θεραπευτοῦν, ἔστω καί μέ σκληρές καί βαριές θυσίες. Δέν ἐπακολούθησε αὐτό πού λογάριαζαν οἱ ἀντίπαλοί μας, ἡ γρήγορη κατάρευση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στή Ρωσία. Τό χρονικὄ διάστημα πού μᾶς ἔδοσε ἡ ἱστορία γιά ἀνάπαυλα, τό χρησιμοποιήσαμε κυρίως γιά νά δυναμώσουμε σέ τέτιο σημεῖο, ὥστε νά μήν μπορέσουν νά μᾶς νικήσουν μέ τή στρατιωτική δύναμη. Κερδίσαμε ὡς πρός τό ρυθμό, κερδίσαμε λίγο χρόνο, μόνο πού δόσαμε γι'αὐτό πάρα πολύ ἐδαφικό χῶρο. Τότε, θυμᾶμαι, φιλοσοφούσαμε: γιά νά κερδίσουμε χρόνο πρέπει νά δόσουμε χῶρο. 'Από πρακτική καί πολιτική ἄποψη ἐνεργήσαμε ἀκριβῶς σύμφωνα μέ τή θεωρία τῶν φιλοσόφων γιά τό χρόνο καί τό χῶρο: δόσαμε μεγάλο χῶρο, μά κερδίσαμε τόσο χρόνο, πού στή διάρκειά του ἦταν δυνατό νά δυναμώσουμε. Ὕστερα ἀπ'αὐτό, ὅταν ὅλοι οἱ ἰμπεριαλιστές θέλησαν νά ὀργανώσουν ἐνάντιά μας ἕνα μεγάλο πόλεμο, πείστηκαν πώς αὐτό εἶναι ἀδύνατο, δέν τούς ἔφταναν οὔτε τά μέσα, οὔτε οἱ δυνάμεις γιά ἕνα μεγάλο πόλεμο. Τότε δέν θυσιάσαμε τά ζωτικά συμφέροντά μας, θυσιάσαμε τά δευτερεύοντα καί φυλάξαμε τά ζωτικά.

'Εδῶ ἐξάλλου προβάλλει τό ζήτημα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. Ὁ ὀπορτουνισμός συνίσταται στό γεγονός ὅτι θυσιάζει τά ζωτικά συμφέροντα γιά νά βγάλει ὁρισμένα κέρδη προσωρινά καί μερικά. Νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ προβλήματος, ἄν πάρουμε τό θεωρητικό ὁρισμό τοῦ ὀπορτουνισμοῦ. 'Εδῶ πολλοί τά μπέρδεψαν. Μέ τήν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ θυσιάσαμε δευτερεύοντα, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σοσιαλισμοῦ, συμφέροντα τῆς Ρωσίας, ὅπως τά ἐννοοῦν ἀπό τήν ἄποψη τήν πατριωτική: δόσαμε τεράστιες θυσίες, ὡστόσο ὅμως ἦταν θυσίες δευτερεύουσες. Οἱ γερμανοί μισοῦσαν τήν 'Αγγλία μέ ὅλη τους τήν ψυχή. Μισοῦσαν ἐπίσης καί τούς μπολσεβίκους, ἐμεῖς ὅμως τούς ρίξαμε τό δόλωμα καί αὐτοί τσίμπησαν. Ὅλο τόν καιρό διαβεβαίωναν πώς δέν θά προχωρήσουν τόσο μακριά, ὅσο προχώρησε ὁ Ναπολέοντας, καί πραγματικά δέν ἔφτασαν στή Μόσχα, πῆγαν ὅμως στήν Οὐκρανία κι'ἐκεῖ ἀπότυχαν. Νόμιζαν πώς διδάχτηκαν πολλά ἀπό τόν Ναπολέοντα, ὅμως στήν πράξη ἀποδείχτηκε τό ἀντίθετο. Ὅσο γιά μᾶς κερδίσαμε πάρα πολλά.

Τό παράδειγμα τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ μᾶς δίδαξε πολλά. Σήμερα βρισκόμαστε ἀνάμεσα σέ δυό ἐχθρούς. 'Εφόσον καί τούς δυό μαζί δέν μποροῦμε νά τούς νικήσουμε, πρέπει νά ξέρουμε νά ὀργανώσουμε τίς δυνάμεις μας κατά τέτιο τρόπο,

ὥστε αὐτοί οἱ δυό νά τσακωθοῦν μεταξύ τους, γιατί πάντα, ὅταν δυό κλέφτες μαλώνουν, ὁ τίμιος ἄνθρωπος κερδίζει· μόλις ὅμως γίνουμε τόσο ἰσχυροί, ὥστε νά μπορέσουμε νά τσακίσουμε ὅλο τόν καπιταλισμό, ἀμέσως θά τόν ἁρπάξουμε ἀπό τό γιακά. Οἱ δυνάμεις μας μεγαλώνουν καί μάλιστα πολύ γρήγορα. Ἄν μέ τήν εἰρήνη τοῦ Μπρέστ πήραμε ἕνα μάθημα, πού δέν θά τό ξεχάσουμε ποτέ καί πού εἶναι, ἀπό τήν ἄποψη τῶν συμπερασμάτων, πλουσιότερο ἀπό κάθε ἄλλη προπαγάνδα καί κάθε ἄλλο κήρυγμα, ὡστόσο εἴμαστε σήμερα κερδισμένοι ἀπό τήν ἄποψη ὅτι σταθήκαμε στά πόδια μας. Εἴμαστε κυκλωμένοι ἀπό ἰμπεριαλιστικά κράτη πού μισοῦν τούς μπολσεβίκους μέ ὅλη τήν ψυχή τους, πού ξοδεύουν τεράστια χρηματικά ποσά, πνευματικές δυνάμεις, ἔντυπο ὑλικό κτλ. Καί πού δέν μπόρεσαν, ὡστόσο, στό στρατιωτικό τομέα τρία χρόνια τώρα νά μᾶς νικήσουν, παρόλο πού ἀπό στρατιωτικο-οικονομική ἄποψη εἴμαστε πάρα πολύ πιό ἀδύνατοι. Δέν ἔχουμε οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό τῆς δύναμης πού ἔχουν τά ἑνωμένα ἰμπεριαλιστικά κράτη, καί ὅμως δέν εἶναι σέ θέση νά μᾶς πνίξουν. Δέν μποροῦν νά μᾶς πνίξουν, γιατί οἱ στρατιῶτες τους δέν τούς ἀκοῦν· οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τους, κουρασμένοι ἀπό τόν πόλεμο, δέν θέλουν πόλεμο μέ τή Σοβιετική Δημοκρατία. Αὐτή εἶναι ἡ κατάσταση σήμερα, κι' ἀπ'αὐτή πρέπει νά ξεκινοῦμε. Εἶναι ἄγνωστο ποιά θά εἶναι ὕστερα ἀπό μερικά χρόνια, γιατί τά δυτικά κράτη χρόνο μέ τό χρόνο ξεκουράζονται ἀπό τόν πόλεμο.

Μέ τό ΙΙ συνέδριο τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς πατήσαμε γερά στίς ἰμπεριαλιστικές χῶρες ὄχι μόνο ἰδεολογικά, ἀλλά καί ὀργανωτικά. Σέ ὅλες τίς χῶρες ὑπάρχουν σήμερα πυρῆνες πού κάνουν ἀνεξάρτητη δουλιά καί θά ἐξακολουθήσουν νά τήν κάνουν. Ἡ δουλιά αὐτή ἔγινε. Ἡ ταχύτητα ὅμως, ὁ ρυθμός ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης στίς καπιταλιστικές χῶρες εἶναι πολύ πιό ἀργός ἀπό τό δικό μας. Ἦταν φανερό πώς μόλις οἱ λαοί ἀποκτήσουν εἰρήνη θά ἔχουμε ἀναπόφευκτα ἐπιβράδυνση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Γι'αὐτό, χωρίς νά μαντεύουμε τό μέλλον, σήμερα δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε πώς ὁ ρυθμός αὐτός θά ἀλλάξει καί θά γίνει γοργός. Τό καθῆκον μας εἶναι νά ἀποφασίσουμε τί πρέπει νά κάνουμε σήμερα. Οἱ ἄνθρωποι ζοῦν μέσα σέ ἕνα κράτος, καί τό κάθε κράτος ζεῖ μέσα σέ ἕνα σύστημα κρατῶν, πού βρίσκονται μεταξύ τους σέ ἕνα σύστημα ὁρισμένης πολιτικῆς ἰσορροπίας.

Ἄν πάρουμε ὑπόψη πώς οἱ καπιταλιστές ὅλης τῆς γῆς

ἀγόρασαν τή συντριπτική πλειοψηφία τῶν πιό πλούσιων πηγῶν πρώτων ὑλῶν ἤ, ἄν δέν τίς ἀγόρασαν, τίς ἅρπαξαν πολιτικά· μιά καί ὑπάρχει ἰσορροπία σέ καπιταλιστική βάση, πρέπει νά ξέρουμε νά τήν ὑπολογίζουμε, πρέπει νά ξέρουμε νά τήν ἐκμεταλλευτοῦμε. Δέν μποροῦμε νά κάνουμε πόλεμο ἐνάντια στή σημερινή 'Αντάντ. 'Η προπαγάνδα μας ἔγινε καί γίνεται θαυμάσια, γι'αὐτό εἴμαστε βέβαιοι. Πρέπει νά ἐκμεταλλευόμαστε πολιτικά τίς διαφωνίες ἀνάμεσα στούς ἀντιπάλους μας, καί μόνο τίς βαθιές διαφωνίες πού ἐξηγοῦνται ἀπό βαθύτατες οἰκονομικές αἰτίες. Ἄν προσπαθήσουμε νά ἐκμεταλλευτοῦμε τίς μικρές, τίς τυχαῖες διαφωνίες, θά βρεθοῦμε στή θέση τοῦ μικροῦ πολιτικάντη καί τοῦ φτηνοῦ διπλωμάτη. Μ'αὐτό ὅμως δέν θά ἔχουμε κανένα σοβαρό ἀποτέλεσμα. Οἱ διπλωμάτες πού ποντάρουν σέ τέτιες διαφωνίες, καί εἶναι πάρα πολλοί, ποντάρουν μερικούς μῆνες, κάνουν τήν καριέρα τους καί ὕστερα χρεοκοποῦν.

'Υπάρχουν ριζικές ἀντιθέσεις στό σύγχρονο καπιταλισμό πού πρέπει νά τίς ἐκμεταλλευόμαστε; 'Υπάρχουν τρεῖς βασικές πού θά ἤθελα νά τίς ἀναφέρω. 'Η πρώτη, ἡ πιό κοντινή σέ μᾶς, εἶναι οἱ σχέσεις τῆς 'Ιαπωνίας καί τῆς 'Αμερικῆς. 'Ο πόλεμος ἀνάμεσά τους ἑτοιμάζεται. Δέν μποροῦν νά ζήσουν εἰρηνικά στά παράλια τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, ἄν καί τά παράλια αὐτά χωρίζονται μέ 3 000 βέρστια. 'Ο ἀνταγωνισμός αὐτός πηγάζει, ἀναντίρρητα, ἀπό τίς σχέσεις πού ἔχουν οἱ καπιταλισμοί τους. 'Υπάρχει μιά τεράστια φιλολογία ἀφιερωμένη στό ζήτημα τοῦ μελλοντικοῦ ἰαπωνοαμερικανικοῦ πολέμου. Τό ὅτι ὁ πόλεμος ἑτοιμάζεται, τό ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτος εἶναι ἀναμφισβήτητο. Οἱ πασιφιστές προσπαθοῦν νά ἀποφύγουν τό ζήτημα αὐτό, νά τό συγκαλύψουν μέ γενικές φράσεις, γιά τόν καθένα ὅμως πού μελετάει τήν ἱστορία τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων καί τῆς διπλωματίας, δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἀμφιβολίας πώς ὁ πόλεμος ὡρίμασε οἰκονομικά καί προετοιμάζεται πολιτικά. Ἄν πάρεις ὁποιοδήποτε βιβλίο ἀφιερωμένο στό ζήτημα αὐτό, θά δεῖς ὅτι ὡρίμασε ὁ πόλεμος. 'Η γῆ μοιράστηκε. 'Η 'Ιαπωνία ἅρπαξε τεράστιες ἀποικίες. 'Η 'Ιαπωνία ἔχει 50 ἑκατομμύρια πληθυσμό, καί οἰκονομικά εἶναι συγκριτικά ἀδύνατη. 'Η 'Αμερική ἔχει ἑκατόν δέκα ἑκατομμύρια πληθυσμό, δέν ἔχει καθόλου ἀποικίες, ἄν καί εἶναι πολύ πιό πλούσια ἀπό τήν 'Ιαπωνία. 'Η 'Ιαπωνία ἅρπαξε τήν Κίνα πού ἔχει 400 ἑκατομμύρια πληθυσμό καί διαθέτει τά πλουσιότερα ἀποθέματα κάρβουνου στόν κόσμο. Πῶς θά διατηρηθεῖ ἡ κατάσταση αὐτή;

Εἶναι ἀστεῖο νά πιστεύουμε πώς ὁ πιό ἰσχυρός καπιταλισμός δέν θά ἀφαιρέσει ἀπό τόν πιό ἀδύνατο καπιταλισμό ὅλα ὅσα ὁ τελευταῖος λήστεψε. Μήπως σέ μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων μποροῦν οἱ ἀμερικανοί νά μείνουν ἀπαθεῖς; Μποροῦμε, λοιπόν, νά πιστεύουμε πώς μερικοί ἰσχυροί καπιταλιστές θά μείνουν δίπλα σέ ἀδύνατους καπιταλιστές, χωρίς νά τούς ἁρπάξουν κάτι; Τότε τί ἄλλο θά μποροῦν νά κάνουν; Ὅταν ὅμως ὑπάρχει μιά τέτια κατάσταση, μποροῦμε νά μείνουμε ἀπαθεῖς καί νά ποῦμε ἁπλῶς σάν κομμουνιστές: «θά προπαγανδίζουμε τόν κομμουνισμό στό ἐσωτερικό τῶν χωρῶν αὐτῶν». Αὐτό εἶναι σωστό, ὅμως δέν εἶναι τό πᾶν. Τό πρακτικό καθῆκον τῆς κομμουνιστικῆς πολιτικῆς εἶναι νά ἐκμεταλλεύεται τήν ἔχθρα αὐτή, ὑποκινώντας τόν ἕνα ἐνάντια στόν ἄλλο. Στό σημεῖο αὐτό προκύπτει μιά νέα κατάσταση. Ἄν πάρετε δυό ἰμπεριαλιστικές χῶρες, τήν Ἰαπωνία καί τήν Ἀμερική, θά δεῖτε πώς θέλουν νά πολεμήσουν, πώς θά πολεμήσουν γιά νά ἀποκτήσουν τά πρωτεῖα στόν κόσμο, τό δικαίωμα νά ληστεύουν. Ἡ Ἰαπωνία θά πολεμήσει γιά νά μπορέσει νά συνεχίσει τή ληστεία τῆς Κορέας, πού τή ληστεύει μέ πρωτοφανή θηριωδία, συνδυάζοντας ὅλες τίς νεότατες ἐφευρέσεις τῆς τεχνολογίας μέ τά καθαρά ἀσιατικά βασανιστήρια. Τελευταῖα πήραμε μιά κορεάτικη ἐφημερίδα πού ἐξιστορεῖ τί κάνουν οἱ ἰάπωνες. Αὐτοί συνδυάζουν ὅλες τίς μεθόδους τοῦ τσαρισμοῦ καί ὅλες τίς νεότερες τελειοποιήσεις τῆς τεχνολογίας μέ ἕνα καθαρά ἀσιατικό σύστημα βασανιστηρίων, μέ μιά πρωτοφανή θηριωδία. Αὐτόν ὅμως τόν κορεάτικο νόστιμο μεζέ θέλουν νά τόν ἁρπάξουν οἱ ἀμερικανοί. Φυσικά, ἡ ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας σέ ἕναν τέτιο πόλεμο θά ἦταν τό μεγαλύτερο ἔγκλημα, θά ἦταν προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ. Βέβαια, ἡ ὑποστήριξη τῆς μιᾶς χώρας ἐνάντια στήν ἄλλη θά ἦταν ἔγκλημα ἀπέναντι στόν κομμουνισμό, ἐμεῖς ὅμως, οἱ κομμουνιστές, πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε τή μιά χώρα ἐνάντια στήν ἄλλη. Μήπως κάνουμε ἕνα ἔγκλημα ἀπέναντι στόν κομμουνισμό; Ὄχι, γιατί τό κάνουμε αὐτό σάν σοσιαλιστικό κράτος, πού διεξάγει κομμουνιστική προπαγάνδα καί εἶναι ὑποχρεωμένο νά ἐκμεταλλεύεται τήν κάθε ὥρα πού τοῦ ἐξασφαλίζουν οἱ περιστάσεις γιά νά δυναμώσει μέ τήν πιό μεγάλη ταχύτητα. Ἀρχίσαμε νά δυναμώνουμε, μά δυναμώνουμε πολύ ἀργά. Ἡ Ἀμερική καί οἱ ἄλλες καπιταλιστικές χῶρες αὐξάνουν τήν οἰκονομική καί στρατιωτική ἰσχύ τους μέ ἰλιγγιώδη ταχύτητα. Ὅσο καί ἄν συγκεντρώνουμε τίς δυνάμεις μας, θά ἀναπτυσσόμαστε ἀσύγκριτα πιό ἀργά.

Πρέπει νά ἐκμεταλλευτοῦμε τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε: σ'αὐτό βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία τῶν ἐκχωρήσεων τῆς Καμτσάτκας. Μᾶς ἐπισκέφθηκε ὁ Βάντερλιπ, ἕνας μακρυνός συγγενής γνωστοῦ δισεκατομμυριούχου, ἄν τόν πιστέψουμε, γιατί ἡ ἀντικατασκοπεία μας στήν Πανρωσική Ἔκτακτη Ἐπιτροπή, ἄν καί ὑπέροχα ὀργανωμένη, δέν ἀγκάλιασε δυστυχῶς ἀκόμη τίς Βόρειες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, καί γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε ἐξακριβώσει ἀκόμη μόνοι μας τή συγγένεια αὐτῶν τῶν Βάντερλιπ. Μερικοί λένε πώς δέν ὑπάρχει καμιά συγγένεια μεταξύ τους. Δέν πρόκειται νά ἀσχοληθῶ μ'αὐτό, γιατί οἱ γνώσεις μου περιορίζονται σ'ἕνα βιβλίο τοῦ Βάντερλιπ πού διάβασα, ὄχι αὐτοῦ πού μᾶς ἐπισκέφθηκε καί πού τόν περιγράφουν σάν ἕναν ἄρχοντα πού τόν δέχονταν μέ μεγάλες τιμές ὅλοι οἱ βασιλιάδες καί οἱ ὑπουργοί—πράγμα ἀπ'ὅπου πρέπει νά συμπεράνουμε πώς τό πουγγί του εἶναι παραφουσκωμένο—ἐνῶ αὐτός συζητοῦσε μαζί τους μέ ἕνα ὕφος πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μιλοῦν μεταξύ τους σέ συνελεύσεις, σάν τή δική μας, καί ὅπου ὁ Βάντερλιπ μιλοῦσε ἤρεμα γιά τήν ἀνόρθωση τῆς Εὐρώπης. Ἄν οἱ ὑπουργοί μιλοῦσαν μαζί του μέ σεβασμό, σημαίνει πώς ὁ Βάντερλιπ ἔχει δεσμούς μέ τούς δισεκατομμυριούχους: τό βιβλίο του δείχνει τήν ἄποψη τοῦ ἐπιχειρηματία, ὁ ὁποῖος τίποτε ἄλλο δέν ξέρει καί πού, κοιτάζοντας τήν Εὐρώπη, λέει: «Ἴσως νά μή βγεῖ κανένα καλό, καί ὅλα νά πᾶνε κατά διαβόλου». Τό βιβλίο αὐτό εἶναι γεμάτο μίσος ἐνάντια στόν μπολσεβικισμό. Εἶναι ἕνα βιβλίο πάρα πολύ ἐνδιαφέρον καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς διαφώτισης, καλύτερο ἀπό κάθε ἄλλο κομμουνιστικό βιβλίο, γιατί τό τελικό συμπέρασμά του εἶναι: «φοβοῦμαι πώς ὁ ἄρωστος αὐτός δέν θά γίνει καλά, ἄν καί ἔχουμε πολλά χρήματα καί πολλά μέσα γιά νά τόν κάνουμε καλά».

Ὁ Βάντερλιπ ἔφερε μαζί του ἕνα γράμμα πρός τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Τό γράμμα αὐτό εἶναι πολύ ἐνδιαφέρον, γιατί μέ τήν ἐξαιρετική εἰλικρίνειά του, τόν κυνισμό καί τήν ὠμότητα ἑνός ἀμερικανοῦ κουλάκου λέει: «Ἐμεῖς τό 1920 εἴμασταν πολύ ἰσχυροί· ὁ στόλος μας τό 1923 θά εἶναι ἀκόμη πιό ἰσχυρός, ὅμως τή δύναμή μας τήν ἐμποδίζει ἡ Ἰαπωνία, καί θά χρειαστεῖ νά πολεμήσουμε ἐνάντιά της, μά δέν μπορεῖ νά πολεμήσουμε χωρίς πετρέλαιο. Ἄν μᾶς πουλήσετε τήν Καμτσάτκα, σᾶς ἐγγυῶμαι πώς ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ θά εἶναι τόσο μεγάλος πού θά μᾶς κάνει νά σᾶς ἀναγνωρίσουμε. Οἱ ἐκλογές γιά νέο πρόεδρο τό Μάρτη θά

δόσουν τή νίκη στό Κόμμα μας. Ἄν μᾶς ἐνοικιάσετε τήν Καμτσάτκα, τότε σᾶς δηλώνω πώς δέν πρόκειται νά ἔχουμε τέτιο ἐνθουσιασμό»[48]. Αὐτό εἶναι σχεδόν κατά λέξη τό περιεχόμενο πού ἔχει τό γράμμα του. Μπροστά μας βρίσκεται τελείως γυμνός ὁ ἰμπεριαλισμός πού οὔτε τό θεωρεῖ κάν ἀπαραίτητο νά σκεπαστεῖ μέ κάτι, πιστεύοντας πώς κι'ἔτσι εἶναι μεγαλοπρεπής. Ὅταν πήραμε τό γράμμα αὐτό, εἴπαμε: ἀπό δῶ πρέπει νά γαντζωθοῦμε καί μέ τά δυό μας τά χέρια. Τό ὅτι αὐτός ἀπό οἰκονομική πλευρά ἔχει δίκιο, ἀποδείχνει πώς τό Ρεπουμπλικανικό κόμμα στήν 'Αμερική βρίσκεται στίς παραμονές τῆς νίκης. Γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία τῆς 'Αμερικῆς βρέθηκαν στό Νότο ἄνθρωποι πού ψήφισαν ἐνάντια στούς δημοκράτες. Ὥστε εἶναι φανερό πώς ἔχουμε μπροστά μας ἕναν συλλογισμό τοῦ ἰμπεριαλιστῆ σωστό ἀπό οἰκονομική πλευρά. Ἡ Καμτσάτκα ἀνῆκε στήν πρώην Ρωσική αὐτοκρατορία. Αὐτό εἶναι σωστό. Σέ ποιόν ὅμως ἀνήκει σήμερα; Δέν εἶναι γνωστό. Σάν νά εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κράτους πού λέγεται Δημοκρατία τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς· τά σύνορα ὅμως αὐτοῦ τοῦ κράτους δέν εἶναι ἐπακριβῶς καθορισμένα[49]. Εἶναι ἀλήθεια πώς μερικά ντοκουμέντα πάνω σ'αὐτό γράφονται, αὐτά ὅμως, πρῶτο, δέν γράφτηκαν ἀκόμη καί, δεύτερο, ἀκόμη δέν ἐγκρίθηκαν. Στήν Ἄπω 'Ανατολή κυριαρχεῖ ἡ 'Ιαπωνία πού μπορεῖ νά κάνει ἐκεῖ ὅ,τι θέλει. Ἄν τήν Καμτσάτκα, πού νομικά ἀνήκει σέ μᾶς, ἐνῶ στήν πραγματικότητα τήν ἅρπαξε ἡ 'Ιαπωνία, τή δόσουμε στήν 'Αμερική, εἶναι φανερό πώς ἐμεῖς θά κερδίσουμε. Νά ἡ βάση τοῦ πολιτικοῦ μου συλλογισμοῦ καί, στηριγμένοι σ'αὐτόν, ἀποφασίσαμε ἀμέσως νά κλείσουμε ὁπωσδήποτε τή σύμβαση μέ τήν 'Αμερική. Φυσικά, στήν περίπτωση αὐτή πρέπει νά παζαρέψουμε, γιατί, ἄν δέν παζαρέψουμε, κανένας ἔμπορος δέν θά μᾶς σέβεται. Γι'αὐτό ὁ σ. Ρίκοφ καταπιάστηκε μέ τό παζάρεμα καί ἐμεῖς γράψαμε τό σχέδιο τῆς σύμβασης. Ὅταν ὅμως ἡ ὑπόθεση ἔφτασε στήν ὑπογραφή, τότε δηλώσαμε: «Ὅλοι ξέρουν ποιοί εἴμαστε, ἐσεῖς ὅμως ποιός εἶστε;». 'Αποδείχτηκε πώς ὁ Βάντερλιπ δέν μπορεῖ νά μᾶς δόσει ἐγγυήσεις· τότε τοῦ εἴπαμε πώς εἴμαστε διαλλακτικοί. Αὐτό δέν εἶναι παρά μόνο ἕνα σχέδιο, καί σεῖς ὁ ἴδιος εἴπατε πώς θά μπεῖ σέ ἰσχύ, ὅταν νικήσει τό Κόμμα σας, μά τό Κόμμα σας ἀκόμη δέν νίκησε, γι'αὐτό καί μεῖς θά περιμένουμε. Καί βγῆκε ἔτσι: γράψαμε τό σχέδιο σύμβασης πού ἀκόμη δέν ὑπογράφηκε, πού δίνει γιά 60 χρόνια τήν Καμτσάτκα—τήν τεράστια περιοχή τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς καί τῆς Βορειοδυτικῆς Σιβηρίας—στούς

ἀμερικανούς μέ δικαίωμα νά ἔχουν ἀγκυροβολεῖο πολεμικό στό λιμάνι πού λειτουργεῖ ὅλο τό χρόνο καί ὑπάρχει πετρέλαιο καί κάρβουνο.

Τό σχέδιο τῆς σύμβασης καμιά ὑποχρέωση δέν μᾶς ἐπιβάλλει, μποροῦμε νά ποῦμε ὁποιαδήποτε στιγμή ὅτι δέν ὑπάρχει σαφήνεια καί νά τό ἀρνηθοῦμε. Στήν περίπτωση αὐτή δέν χάνουμε παρά μόνο χρόνο στίς συζητήσεις μέ τόν Βάντερλιπ καί λίγα φύλλα χαρτί, ἐνῶ τώρα ἔχουμε κιόλας κερδίσει. Φτάνει νά πάρουμε τίς εἰδήσεις πού ἔρχονται ἀπό τήν Εὐρώπη γιά νά δοῦμε πώς κερδίσαμε. 'Από τήν 'Ιαπωνία δέν ὑπάρχει οὔτε μιά εἴδηση πού νά μή μιλάει γιά τή μεγάλη ἀνησυχία πού ἐπικρατεῖ ἐκεῖ γιά τίς ἐκχωρήσεις. 'Η 'Ιαπωνία δηλώνει: «Αὐτό δέν θά τό ἀνεχτοῦμε, αὐτό βλάπτει τά συμφέροντά μας». — 'Ορίστε, νικῆστε τήν 'Αμερική, δέν πρόκειται νά ἔχουμε γι'αὐτό ἀντιρρήσεις. Στρέψαμε ἤδη τήν 'Ιαπωνία ἐνάντια στήν 'Αμερική, γιά νά ἐκφραστῶ χοντρά, καί ἀπ'αὐτό εἴχαμε κέρδος. Κερδίσαμε καί ὁσοναφορᾶ τούς ἀμερικανούς.

Ποιός εἶναι αὐτός ὁ Βάντερλιπ; Δέν ἐξακριβώσαμε ποιός εἶναι, στόν καπιταλιστικό ὅμως κόσμο εἶναι ἀποδειγμένο ὅτι γιά ἁπλούς πολίτες δέν στέλνουν τηλεγραφήματα σέ ὅλο τόν κόσμο. Ὅταν λοιπόν ὁ Βάντερλιπ ἀναχώρησε ἀπό τή χώρα μας, στάλθηκαν τηλεγραφήματα σέ ὅλο τό κόσμο. Κι'αὐτός εἶπε παντοῦ, ὅπου πῆγε, ὅτι πέτυχε μιά ἐκχώρηση εὐνοϊκή, καί ἄρχισε νά ἐπαινεῖ παντοῦ τόν Λένιν. Αὐτός ὁ ἔπαινος ἔχει μέσα του καί κάποιο χιοῦμορ, μά ἐπιτρέψτε μου νά παρατηρήσω πώς καί μέσα στό χιοῦμορ αὐτό ὑπάρχει ὁρισμένη δόση πολιτικῆς. 'Ο Βάντερλιπ, ὅταν τέλειωσε ἐδῶ ὅλες τίς συνομιλίες, ζήτησε νά συναντηθεῖ μαζί μου. Συμβουλεύτηκα τούς ἐκπροσώπους τῶν ἀντίστοιχων ὑπηρεσιῶν καί ρώτησα, ἄν πρέπει νά τόν δεχτῶ. Μοῦ ἀπάντησαν: «Δεχτεῖτε τον, θά φύγει περισσότερο εὐχαριστημένος». 'Ο Βάντερλιπ ἦλθε, μιλήσαμε γιά ὅλες αὐτές τίς ὑποθέσεις· ὅταν μάλιστα ἄρχισε νά μοῦ λέει πώς ἔκανε στή Σιβηρία, ὅτι ξέρει τή Σιβηρία, πώς κατάγεται ἀπό ἐργάτες, ὅπως καί οἱ περισσότεροι ἀμερικανοί δισεκατομμυριοῦχοι κ. ἄ., ὅτι αὐτοί ἐκτιμοῦν μόνο τήν πρακτική, πώς ἕνα πράγμα τό ἐκτιμοῦν μόνο ὅταν τό δοῦν, τοῦ ἀπάντησα: «'Ορίστε, ἐσεῖς εἶστε πρακτικοί ἄνθρωποι, κοιτάξτε τί εἶναι τό σοβιετικό σύστημα καί μπάστε το καί στή χώρα σας». Μέ κοίταξε ἔκπληκτος ἀπό τή στροφή αὐτή τῆς συζήτησης καί μοῦ λέει στά ρωσικά (ὅλη ἡ συζήτηση γινόταν στά ἀγγλικά): «Ἴσως». Τόν ρώτησα κι'ἐγώ μέ ἔκπληξη ἀπό ποῦ ξέρει τά ρωσικά. «Γιατί νά μή τά ξέρω,

γύρισα τίς περισσότερες περιοχές τῆς Σιβηρίας καβάλα σέ ἄλογο ὅταν ἤμουν 25 χρονῶν. Καί κάτι ἀκόμη σάν χιοῦμορ θά ἀναφέρω τήν παρατήρηση τοῦ Βάντερλιπ. Ὅταν ἀποχαιρετιόμασταν εἶπε: «Πρέπει νά πῶ στήν Ἀμερική πώς ὁ μίστερ Λένιν (μίστερ στά ρωσικά θά πεῖ κύριος), πώς ὁ κύριος Λένιν δέν ἔχει κέρατα». Δέν κατάλαβα ἀμέσως τί ἤθελε νά πεῖ, ἐπειδή γενικά δέν ξέρω καλά τά ἀγγλικά. «Τί εἴπατε; ξαναπέστε το». Αὐτός, ἕνα ζωηρό γεροντάκι, δείχνει μέ μιά κίνηση τούς κροτάφους του καί λέει: «Δέν ἔχετε κέρατα». Ὁ διερμηνέας πού ἦταν παρών, λέει: «Μάλιστα, ἀκριβῶς ἔτσι». Στήν Ἀμερική ὅλοι πιστεύουν πώς πρέπει νά ἔχω κέρατα, δηλ. ὅλη ἡ ἀστική τάξη λέει πώς μέ σημάδεψε ὁ διάβολος. «Καί τώρα πρέπει νά πῶ πώς δέν ἔχετε κέρατα», εἶπε ὁ Βάντερλιπ. Ἀποχαιρετηθήκαμε πολύ ἐγκάρδια. Ἐξέφρασα τήν ἐλπίδα πώς στή βάση τῶν φιλικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στά δυό κράτη θά ὑπογραφεῖ ὄχι μόνο ἡ σύμβαση ἐκχωρήσεων, ἀλλά θά ἀναπτυχθεῖ κανονικά καί ἡ ἀμοιβαία οἰκονομική βοήθεια. Ὅλα ξετυλίχτηκαν σ' αὐτό τόν τόνο. Κι'έπειτα ἄρχισαν νά μεταδίδονται τά τηλεγραφήματα γιά τίς ἀφηγήσεις τοῦ Βάντερλιπ πού ἦλθε ἀπό τό ἐξωτερικό. Ὁ Βάντερλιπ σύγκρινε τόν Λένιν μέ τόν Οὐάσιγκτον καί τόν Λίνκολν. Ὁ Βάντερλιπ μοῦ ζήτησε μιά φωτογραφία μέ ὑπογραφή. Ἐγώ ἀρνήθηκα, γιατί ὅταν δίνεις φωτογραφία γράφεις: «Στόν σύντροφο τάδε», ἐνῶ δέν μπορεῖς νά γράψεις «στόν σύντροφο Βάντερλιπ». Ἐπίσης δέν ἦταν δυνατό νά γράψω στόν Βάντερλιπ μέ τόν ὁποῖο κλείνουμε ἐκχώρηση, γιατί ἡ ἐκχώρηση θά κλειστεῖ μέ τήν κυβέρνηση, ὅταν αὐτή ἀναλάβει τά καθήκοντά της. Πῶς νά γράψω, κι'ἐγώ δέν ξέρω. Θά ἦταν παράλογο νά δόσω τό πορτραῖτο μου στόν πασίγνωστο ἰμπεριαλιστή. Καί ὡστόσο πήραμε καί τέτιου εἴδους τηλεγραφήματα: ἀπό δῶ εἶναι φανερό πώς στήν ἰμπεριαλιστική πολιτική ὅλη αὐτή ἡ ἱστορία ἔπαιξε ἕναν ὁρισμένο ρόλο. Ὁ Χάρντινγκ — πρόσωπο πού ἐκλέχτηκε πρόεδρος, μά θά ἀναλάβει τήν προεδρία μόνο τόν ἐρχόμενο Μάρτη — ὅταν ἐμφανίστηκαν οἱ εἰδήσεις γιά τίς ἐκχωρήσεις στόν Βάντερλιπ, δημοσίευσε ἐπίσημη διάψευση πού λέει: «ἐγώ δέν ξέρω τίποτε, σχέσεις μέ τούς μπολσεβίκους δέν ἔχω, δέν ἄκουσα νά γίνεται λόγος γιά καμιά ἐκχώρηση». Αὐτό ἔγινε τόν καιρό τῶν ἐκλογῶν, καί τό νά ὁμολογήσεις τόν καιρό τῶν ἐκλογῶν πώς ἔχεις δοσοληψίες μέ τούς μπολσεβίκους, σημαίνει ἴσως νά χάσεις ψήφους. Γι'αὐτό ὁ Χάρντινγκ τό διέψευσε αὐτό ἐπίσημα. Ἔστειλαν τίς ἀνακοινώσεις αὐτές σέ ὅλες τίς ἐφημερίδες πού ἐπιτίθενται ἐνάντια στούς μπολσεβί-

κους καί εἶναι ὁλοκληρωτικά πουλημένες στά ἰμπεριαλιστικά κόμματα. Τά πολιτικά ὀφέλη ἀπό τήν 'Αμερική καί τήν 'Ιαπωνία γιά μᾶς εἶναι ὁλοφάνερα. 'Η παραπάνω ἀνακοίνωση γι'αὐτό καί ἔχει σημασία, γιατί δείχνει συγκεκριμένα ποιές ἐκχωρήσεις, μέ ποιούς ὅρους θέλουμε νά κλείσουμε. Φυσικά, δέν κάνει νά τό ποῦμε αὐτό στόν Τύπο. Αὐτό μπορεῖ νά τό ποῦμε μόνο στήν κομματική συνέλευση: ἀπό τόν Τύπο δέν πρέπει νά κρύψουμε τή συναλλαγή αὐτή, αὐτή εἶναι συμφέρουσα, δέν πρέπει νά λέμε οὔτε λέξη πού θά ἐμπόδιζε νά γίνει μιά τέτια συναλλαγή, γιατί αὐτό σημαίνει τεράστιο ὄφελος γιά μᾶς καί ἐξασθένιση καί τοῦ ἀμερικανικοῦ καί τοῦ ἰαπωνικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ἀπέναντί μας.

Ὅλη αὐτή ἡ συναλλαγή σημαίνει ἀποτράβηγμα τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων ἀπό μᾶς, γιά τήν ὥρα οἱ ἰμπεριαλιστές κάθονται καί ἀναστενάζουν καί περιμένουν πότε θά ἔλθει ἡ κατάλληλη στιγμή γιά νά πνίξουν τούς μπολσεβίκους, ἐνῶ ἐμεῖς ἀπομακρύνουμε αὐτή τή στιγμή. Ὅταν ἡ 'Ιαπωνία μπλέχτηκε στήν περιπέτεια τῆς Κορέας, οἱ ἰάπωνες ἔλεγαν στούς ἀμερικανούς: «Βέβαια, μποροῦμε νά νικήσουμε τούς μπολσεβίκους, τί θά μᾶς δόσετε ὅμως γι'αὐτό; Τήν Κίνα; Αὐτή κι'ἔτσι θά τήν πάρουμε, ἐδῶ ὅμως ἐμεῖς θά προχωρήσουμε δέκα χιλιάδες βέρστια γιά νά χτυπήσουμε τούς μπολσεβίκους, ἐνῶ οἱ ἀμερικανοί θά βρίσκονται στά νῶτα μας. Ὄχι, ἔτσι δέν γίνεται πολιτική». Τότε ἀκόμη θά μᾶς νικοῦσαν οἱ ἰάπωνες μέσα σέ μερικές ἑβδομάδες, ἄν ὑπῆρχε διπλή σιδηροδρομική γραμμή καί εἶχαν τή βοήθεια τῆς 'Αμερικῆς σέ μεταφορικά μέσα. Μᾶς ἔσωσε τό γεγονός ὅτι ἡ 'Ιαπωνία, καταβροχθίζοντας τήν Κίνα, δέν μποροῦσε νά προχωρήσει πρός τή Δύση, περνώντας ὅλη τή Σιβηρία καί ἔχοντας στά νῶτα τήν 'Αμερική, καί δέν ἤθελε νά βγάλει τά κάστανα ἀπό τή φωτιά γιά λογαριασμό τῆς 'Αμερικῆς.

Μιά σωτηρία πιό μεγάλη γιά μᾶς θά ἦταν, ἄν τά ἰμπεριαλιστικά κράτη μπλέκονταν σέ πόλεμο. 'Εφόσον εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἀνεχόμαστε τέτιους παλιανθρώπους, σάν τούς κλέφτες καπιταλιστές, πού ὁ καθένας τους τροχίζει τό μαχαίρι του ἐνάντιά μας, ἡ ἄμεση ὑποχρέωσή μας εἶναι νά τούς κάνουμε νά γυρίσουν τά μαχαίρια τους ὁ ἕνας ἐνάντια στόν ἄλλο. Ὅταν δυό κλέφτες μαλώνουν, οἱ τίμιοι ἄνθρωποι κερδίζουν. Τό ἄλλο κέρδος μας εἶναι καθαρά πολιτικό· ἀκόμη καί ἄν δέν κλείσουμε τή σύμβαση αὐτή τῶν ἐκχωρήσεων, αὐτό καί μόνο τό σχέδιο τῶν ἐκχωρήσεων θά μᾶς φέρει κάποιο κέρδος. Κέρδος οἰκονομικό: ἡ σύμβαση θά μᾶς ἐξασφαλίσει ὁρισμένα προϊόντα. Ἄν οἱ ἀμερικανοί ἄρχιζαν νά παίρνουν ἕνα μέρος τῶν προϊόντων, αὐτό

θά ἦταν κέρδος γιά μᾶς. Ἡ Καμτσάτκα ἔχει τόσα πετρέλαια καί μεταλλεύματα πού ὁπωσδήποτε δέν εἴμαστε σέ θέση νά τά ἐκμεταλλευτοῦμε.

Σᾶς ἀνάφερα μιά ἰμπεριαλιστική ἀντίθεση, πού εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τήν ἐκμεταλλευτοῦμε, ἡ ἀντίθεση αὐτή εἶναι ἀνάμεσα στήν Ἰαπωνία καί στήν Ἀμερική· ἡ ἄλλη εἶναι ἀνάμεσα στήν Ἀμερική καί σέ ὅλο τόν ὑπόλοιπο καπιταλιστικό κόσμο. Ὅλος σχεδόν ὁ καπιταλιστικός κόσμος τῶν «νικητῶν» βγῆκε ἀπό τόν πόλεμο μέ τεράστια κέρδη. Ἡ Ἀμερική εἶναι ἡ ἰσχυρή, σ'αὐτή τώρα χρωστοῦν ὅλοι, ἀπ'αὐτή ἐξαρτῶνται ὅλα, αὐτή μισεῖται περισσότερο ἀπ'ὅλους, αὐτή εἶναι πού ληστεύει ὅλους, καί αὐτή εἶναι πού ληστεύει πολύ πρωτότυπα. Ἡ Ἀμερική δέν ἔχει ἀποικίες. Ἡ Ἀγγλία βγῆκε ἀπό τόν πόλεμο μέ τεράστιες ἀποικίες. Ἡ Γαλλία τό ἴδιο. Ἡ Ἀγγλία πρότεινε στήν Ἀμερική μιά ἐντολή—αὐτή τή γλώσσα χρησιμοποιοῦν σήμερα—πάνω σέ μιά καταληστεμένη ἀποικία—ἐκείνη ὅμως δέν τή δέχτηκε. Οἱ ἀμερικανοί ἔμποροι σκέπτονται προφανῶς κάπως διαφορετικά. Εἶδαν πώς ὁ πόλεμος παίζει πολύ καθοριστικό ρόλο τόσο ἀναφορικά μέ τίς καταστροφές, ὅσο καί ἀναφορικά μέ τίς διαθέσεις τῶν ἐργατῶν καί κατάληξαν στό συμπέρασμα πώς δέν τούς συμφέρει νά δεχτοῦν τήν ἐντολή. Εἶναι ὅμως εὐνόητο πώς δέν πρόκειται νά ἀφήσουν τήν ἀποικία αὐτή νά τήν ἐκμεταλλευτοῦν ἄλλα κράτη. Ὅλη ἡ ἀστική φιλολογία δείχνει πώς μεγαλώνει τό μίσος ἐνάντια στήν Ἀμερική, ἐνῶ μέσα στήν Ἀμερική πληθαίνουν οἱ φωνές πού ζητοῦν νά γίνει μιά συμφωνία μέ τή Ρωσία. Ἡ Ἀμερική εἶχε συμφωνία μέ τόν Κολτσάκ νά τόν ἀναγνωρίσει καί νά τόν ὑποστηρίξει, ἐδῶ ὅμως τήν ἔπαθε ἤδη μιά φορά καί τό μόνο πού ἔκανε ἦταν νά βγεῖ ζημιωμένη καί ντροπιασμένη. Ἔτσι ἔχουμε μπροστά μας τό ἰσχυρότατο κράτος τοῦ κόσμου πού τό 1923 θά ἔχει ἕνα στόλο ἰσχυρότερο ἀπό τόν ἀγγλικό· τό κράτος ὅμως αὐτό συναντᾶ ὅλο καί μεγαλύτερο μίσος ἀπομέρους τῶν ἄλλων καπιταλιστικῶν χωρῶν. Πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας ὅλα αὐτά τά περιστατικά. Ἡ Ἀμερική δέν μπορεῖ νά μονοιάσει μέ τήν ὑπόλοιπη Εὐρώπη—εἶναι γεγονός ἀποδειγμένο ἀπό τήν ἱστορία. Κανένας δέν περιέγραψε τόσο καλά τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, ὅσο τήν περιέγραψε στό βιβλίο του ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἀγγλίας στίς Βερσαλλίες, Κέινς. Στό βιβλίο αὐτό ὁ Κέινς εἰρωνεύεται τόν Οὐίλσων καί τό ρόλο πού ἔπαιξε στή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν. Ὁ Οὐίλσων στή συνθήκη αὐτή φάνηκε ἕνας βλάκας μέ περικεφαλαία πού τόν κινοῦσαν σάν

πιόνι ὁ Κλεμανσώ καί ὁ Λόυντ Τζώρτζ. Ἔτσι ὅλα δείχνουν πώς ἡ Ἀμερική δέν μπορεῖ νά μονοιάσει μέ τίς ἄλλες χῶρες, γιατί ἀνάμεσά τους ὑπάρχει μιά πολύ βαθιά οἰκονομική φαγωμάρα, γιατί ἡ Ἀμερική εἶναι πιό πλούσια ἀπό τίς ἄλλες.

Ἑπομένως ὅλα τά ζητήματα τῶν ἐκχωρήσεων θά τά ἐξετάζουμε ἀπ'αὐτή τήν ὀπτική γωνία: καί στήν παραμικρή δυνατότητα νά ἐνισχυθεῖ ἡ φαγωμάρα ἀνάμεσα στήν Ἀμερική καί τόν ἄλλο καπιταλιστικό κόσμο—νά πιαστοῦμε ἀπ'αὐτό καί μέ τά δυό χέρια. Ἡ Ἀμερική βρίσκεται ἀναπόφευκτα σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀποικίες, καί ἄν δοκιμάσει νά τίς θίξει περισσότερο, θά μᾶς βοηθήσει δέκα φορές πιό πολύ. Στίς ἀποικίες κοχλάζει ἡ ὀργή, καί ὅταν τίς θίξεις, εἴτε τό θέλεις εἴτε ὄχι, εἴτε πλούσιος εἶσαι εἴτε ὄχι—καί ὅσο πιό πλούσιος εἶσαι τόσο πιό καλά γιά μᾶς—θά μᾶς βοηθήσεις, καί οἱ κύριοι Βάντερλιπ θά πάρουν φύσημα. Νά γιατί ἡ φαγωμάρα αὐτή εἶναι γιά μᾶς ἡ βασική ἔγνοια.

Ἔχουμε καί τρίτη φαγωμάρα ἀνάμεσα στήν Ἀντάντ καί στή Γερμανία. Ἡ Γερμανία ἡττήθηκε, τσακίστηκε ἀπό τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, ἔχει ὅμως τεράστιες οἰκονομικές δυνατότητες. Ἡ Γερμανία εἶναι ἡ δεύτερη χώρα τοῦ κόσμου ὁσοναφορᾶ τό βαθμό τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης, ἄν θά θεωρήσουμε σάν πρώτη τήν Ἀμερική. Οἱ εἰδικοί μάλιστα λένε πώς στή βιομηχανία ἠλεκτρισμοῦ βρίσκεται ψηλότερα ἀπό τήν Ἀμερική, κι'ἐσεῖς ξέρετε πώς ἡ βιομηχανία ἠλεκτρισμοῦ ἔχει τεράστια σημασία. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς πλατιᾶς χρησιμοποίησης τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἡ Ἀμερική βρίσκεται ψηλότερα, ἀπό τήν ἄποψη ὅμως τοῦ τεχνικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ ἡ Γερμανία στέκει ψηλότερα. Καί νά, στή χώρα αὐτή ἐπέβαλαν τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, κάτω ἀπό τήν ὁποία δέν μπορεῖ νά ζήσει. Ἡ Γερμανία εἶναι μιά ἀπό τίς πιό ἰσχυρές, τίς πιό προηγμένες καπιταλιστικές χῶρες, δέν μπορεῖ νά ἀνεχθεῖ τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, καί ἡ Γερμανία πρέπει νά ἀναζητήσει σύμμαχο ἐνάντια στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλισμό, γιατί καί ἡ ἴδια εἶναι ἰμπεριαλιστική, ἀλλά καί καταπιεσμένη. Νά ἡ κατάσταση πού πρέπει νά τήν ἐκμεταλλευτοῦμε. Καθετί πού ὀξύνει τόν ἀνταγωνισμό ἀνάμεσα στήν Ἀμερική καί στήν ὑπόλοιπη Ἀντάντ, ἀνάμεσα σέ ὅλη τήν Ἀντάντ καί στή Γερμανία, πρέπει νά τό ἐκμεταλλευτοῦμε ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐκχώρησης. Γι'αὐτό πρέπει νά προσπαθοῦμε νά τούς δελεάσουμε. Γι'αὐτό ἡ μπροσούρα, πού ὑποσχέθηκε νά τή φέρει ὁ Μιλιούτιν καί τήν ἔφερε καί θά διανεμηθεῖ στόν καθένα ἀπό σᾶς, περιέχει τά διατάγματα τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, πού εἶναι γραμμένα

ἔτσι πού θά κάνουν δελεαστικά τά τωρινά ἀντικείμενα τῶν ἐκχωρήσεων[50]. Στό βιβλίο αὐτό ἐπισυνάπτονται χάρτες μέ ἐπεξηγήσεις. Τό βιβλίο αὐτό θά τό μεταφράσουμε σέ ὅλες τίς γλῶσσες καί θά τό κυκλοφορήσουμε μέ κάθε τρόπο μέ τόν ὑπολογισμό νά προσελκύσουμε εἰδικά τή Γερμανία ἐνάντια στήν 'Αγγλία, ἐπειδή γιά τή Γερμανία ἡ ἐκχώρηση εἶναι μέσο σωτηρίας. Τήν 'Αμερική ἐνάντια στήν 'Ιαπωνία, ὅλη τήν 'Αντάντ ἐνάντια στήν 'Αμερική, ὅλη τή Γερμανία ἐνάντια στήν 'Αντάντ.

Αὐτές εἶναι οἱ τρεῖς περιπλοκές πού ὁδηγοῦν σέ ἀδιέξοδο ὅλο τό παιχνίδι τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Αὐτή εἶναι ὅλη ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Καί νά γιατί ἀπό πολιτική ἄποψη πρέπει μέ ὅλη τήν ψυχή μας — ἤ μάλλον δέν χρειάζεται ψυχή — μέ ὅλη τή λογική μας πρέπει νά εἴμαστε ὑπέρ τῶν ἐκχωρήσεων.

Τώρα περνάω στήν οἰκονομία. Ὅταν θίξαμε τό πρόβλημα τῆς Γερμανίας, μπήκαμε ἤδη στό ζήτημα τῆς οἰκονομίας. 'Η Γερμανία δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει οἰκονομικά ὕστερα ἀπό τήν εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν, καί ὄχι μόνο ἡ Γερμανία, ἀλλά καί ὅλες οἱ ἡττημένες χῶρες, ὅπως ἡ Αὐστροουγγαρία μέ τίς παλιές της διαστάσεις, ἄν καί ἕνα μέρος της πέρασε στά χέρια τῶν κρατῶν πού νίκησαν· δέν μπορεῖ ὅμως νά ὑπάρχει μέ τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν. Αὐτές οἱ χῶρες ἀποτελοῦν στήν Κεντρική Εὐρώπη μιά ἰσχυρότατη ἕνωση μέ τεράστια οἰκονομική καί τεχνική δύναμη. 'Από τήν οἰκονομική ἄποψη ὅλες αὐτές χρειάζονται γιά τήν ἀνόρθωση τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Ἄν θά διαβάσετε καί ξαναδιαβάσετε προσεκτικά τό διάταγμα τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη γιά τίς ἐκχωρήσεις, θά δεῖτε ὅτι τονίζουμε τή σημασία τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας καί τό κάνουμε σκόπιμα. Αὐτή ἡ ἄποψη εἶναι ἀναμφισβήτητα σωστή. Γιά τήν ἀνόρθωση τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν οἱ πρῶτες ὕλες τῆς Ρωσίας. Χωρίς τή χρησιμοποίηση αὐτῶν τῶν πρώτων ὑλῶν δέν μπορεῖ νά γίνει τίποτε, αὐτό ἀπό οἰκονομική ἄποψη εἶναι σωστό. Αὐτό τό παραδέχεται ὁ πιό βέρος ἀστός, πού μελετάει τήν οἰκονομία καί τή βλέπει ἀπό καθαρά ἀστική ἄποψη, αὐτό τό παραδέχεται ὁ Κέινς, πού ἔγραψε τό βιβλίο «Οἱ οἰκονομικές συνέπειες τῆς εἰρήνης». Κι 'αὐτός ὁ Βάντερλιπ, πού γύρισε ὅλη τήν Εὐρώπη σάν μεγιστάνας τοῦ χρήματος, παραδέχεται πώς δέν μπορεῖ νά ἀναζωογονηθεῖ ἡ οἰκονομία, γιατί εἶναι λίγες οἱ πρῶτες ὕλες σέ ὅλο τόν κόσμο, γιατί ἐξαντλήθηκαν ἀπό τόν πόλεμο. Λέει πώς πρέπει νά στηριχτοῦμε στή Ρωσία. Καί νά πού ἡ Ρωσία ἐμφανίζεται τώρα σέ ὅλο τόν κόσμο καί δηλώνει: ἀναλαμβάνουμε νά ἀνορθώσουμε τήν παγκόσμια οἰκονομία — νά

τό σχέδιό μας. Αὐτό ἀπό οἰκονομική ἄποψη εἶναι σωστό. Στό διάστημα αὐτό ἡ Σοβιετική ἐξουσία δυνάμωσε, καί ὄχι μόνο δυνάμωσε, ἀλλά καί ἐμφανίζεται μέ ἕνα σχέδιο ἀνόρθωσης ὅλης τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Ἡ σύνδεση τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας μέ τό σχέδιο τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ μπῆκε σωστά ἀπό ἐπιστημονική πλευρά. Μέ τό σχεδιό μας κερδίζουμε ὁπωσδήποτε ὄχι μόνο τή συμπάθεια ὅλων τῶν ἐργατῶν, ἀλλά καί τῶν συνετῶν καπιταλιστῶν, ἄσχετα ἄν γι'αὐτούς «ἐμεῖς εἴμαστε φρικτοί μπολσεβίκοι-τρομοκράτες» κτλ.· γι'αὐτό τό λόγο τό οἰκονομικό μας σχέδιο εἶναι σωστό, καί ὅλη ἡ μικροαστική δημοκρατία, διαβάζοντας τό σχέδιο αὐτό, θά κλίνει πρός τό μέρος μας, γιατί οἱ ἰμπεριαλιστές τσακώθηκαν κιόλας, ἐνῶ ἐδῶ προβάλλεται ἕνα σχέδιο πού καί οἱ τεχνικοί καί οἱ οἰκονομολόγοι τίποτε δέν ἔχουν νά ποῦν σέ βάρος του. Περνοῦμε στόν τομέα τῆς οἰκονομίας καί προτείνουμε σέ ὅλο τόν κόσμο ἕνα θετικό πρόγραμμα οἰκοδόμησης, ἀναπτύσσουμε τίς προοπτικές πού βασίζονται σέ οἰκονομικές ἀρχές καί πού ἡ Ρωσία δέν τίς θεωρεῖ σάν ἕνα ἐγωιστικό κέντρο πού νά καταστρέφει ὅλες τίς ἄλλες οἰκονομίες, τίς οἰκονομίες τῶν ἄλλων χωρῶν, ὅπως γινόταν πρίν, καί πού προτείνει νά κάνει τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας ἀπό παγκόσμια ἄποψη.

Μεταφέρουμε τό ζήτημα σέ ἀντικαπιταλιστικό ἐπίπεδο. Βγαίνουμε καί λέμε: ἀναλαμβάνουμε νά οἰκοδομήσουμε ὅλο τόν κόσμο πάνω σέ ὀρθολογιστικές οἰκονομικές βάσεις καί δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς αὐτό εἶναι σωστό. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς, ἄν καταπιαστοῦμε καί δουλέψουμε ὅπως πρέπει μέ τίς σύγχρονες μηχανές, μέ τή βοήθεια τῆς ἐπιστήμης, μποροῦμε νά ἀνορθώσουμε γρήγορα ὅλη τήν παγκόσμια οἰκονομία.

Κάνουμε ἐδῶ ἕνα εἶδος παραγωγικῆς προπαγάνδας, ὅταν λέμε στ'ἀφεντικά: «Ἐσεῖς, κύριοι καπιταλιστές, δέν κάνετε γιά τίποτε· τήν ὥρα πού ἐσεῖς καταστρέφεστε, ἐμεῖς οἰκοδομοῦμε μέ τό δικό μας τρόπο· γι'αὐτό κύριοι, δέν νομίζετε πώς εἶναι πιά καιρός νά συμφωνήσετε μαζί μας;». Σ'αὐτό ὅλοι οἱ καπιταλιστές τοῦ κόσμου πρέπει νά ἀπαντήσουν, ἔστω καί ξεροκαταπίνοντας: «Ἴσως νά εἶναι καιρός, ἐλᾶτε νά ὑπογράψουμε μιάν ἐμπορική συμφωνία».

Οἱ ἄγγλοι ὑπόγραψαν ἤδη ἕνα σχέδιο καί μᾶς τό ἔστειλαν[51]. Αὐτό συζητεῖται, κι'ἐδῶ ἀρχίζει μιά νέα ἐποχή. Ἔχασαν πιά στόν πόλεμο καί τώρα πρέπει νά πολεμήσουν στόν οἰκονομικό τομέα. Αὐτό γιά μᾶς εἶναι ἐντελῶς εὐνόητο. Δέν περ-

νοῦσε κάν ἀπό τό μυαλό μας πώς, ἀφοῦ πολεμήσαμε ἀρκετό καιρό, θά γίνει εἰρήνη καί τό μοσχαράκι τοῦ σοσιαλισμοῦ θά κάθεται δίπλα καί θά ἀγκαλιάζεται μέ τό λύκο τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὄχι. Τό γεγονός ὅτι εἶστε ὑποχρεωμένοι νά πολεμήσετε μαζί μας στόν οἰκονομικό τομέα, ἀποτελεῖ τεράστια πρόοδο. Σᾶς παρουσιάζουμε ἕνα παγκόσμιο πρόγραμμα, ἐξετάζοντας τίς ἐκχωρήσεις ἀπό τήν ἄποψη τῆς παγκόσμιας λαϊκῆς οἰκονομίας. Ἀπό οἰκονομική ἄποψη ἡ ὀρθότητα αὐτοῦ τοῦ πράγματος εἶναι ἀναμφισβήτητη. Οὔτε ἕνας μηχανικός, οὔτε ἕνας γεωπόνος, πού βάζει τό ζήτημα τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, δέν θά μπορέσει νά τό ἀπορίψει. Καί πολλοί καπιταλιστές λένε: «Χωρίς τή Ρωσία δέν θά ὑπάρχει σταθερό σύστημα καπιταλιστικῶν κρατῶν», ἐμεῖς ὅμως παρουσιάζαμε τό πρόγραμμα αὐτό μέ τήν ἰδιότητα τῶν οἰκοδόμων τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας, στηριγμένοι σέ ἄλλο σχέδιο. Αὐτό ἔχει τεράστια προπαγανδιστική σημασία. Κι'ἄν ἀκόμη δέν θά ἔχουμε καμιά ἐκχώρηση — κι'αὐτό τό θεωρῶ ἀπόλυτα πιθανό — κι'ἄν ἀκόμη ἀπ'ὅλον αὐτό τό θόρυβο γιά ἐκχωρήσεις δέν ἔχουμε παρά μόνο μερικές κομματικές συνελεύσεις καί διατάγματα, χωρίς νά πραγματοποιηθεῖ οὔτε μιά ἐκχώρηση, πάλι θά κερδίσουμε κάτι. Ἐκτός ἀπό τό γεγονός ὅτι παρουσιάσαμε ἕνα σχέδιο οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας, τραβοῦμε μέ τό μέρος μας ὅλα τά κράτη πού τά κατάστρεψε ὁ πόλεμος. Στό ΙΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς εἶπα πώς ὅλος ὁ κόσμος χωρίζεται σέ ἔθνη πού καταπιέζονται καί σέ ἔθνη πού κυριαρχοῦν*. Τά καταπιεζόμενα ἔθνη δέν εἶναι λιγότερα ἀπό τά 70% ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Ἡ συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν πρόσθεσε σ'αὐτά ἄλλα ἑκατό μέ 150 ἑκατομμύρια ἄτομα.

Πράγματι, ἐμεῖς ἐμφανιζόμαστε τώρα ὄχι μόνο σάν ἐκπρόσωποι τῶν προλετάριων ὅλων τῶν χωρῶν, ἀλλά καί σάν ἐκπρόσωποι τῶν καταπιεζόμενων λαῶν. Τελευταῖα βγῆκε τό περιοδικό τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς μέ τόν τίτλο: «Οἱ λαοί τῆς Ἀνατολῆς»[52]. Ἡ Κομμουνιστική Διεθνής ἔριξε γιά τούς λαούς τῆς Ἀνατολῆς τοῦτο τό σύνθημα: «Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν καί καταπιεζόμενοι λαοί, ἑνωθεῖτε!». Κάποιος σύντροφος ρώτησε: «Πότε ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή ἔδοσε ἐντολή νά ἀλλάξουν τά συνθήματα». Αὐτό πραγματικά δέν τό θυμοῦμαι. Βέβαια, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου» αὐτό δέν εἶναι σωστό, μά τό «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» γράφτηκε

* Βλ. *Ἅπαντα*, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 241. *Ἡ Σύντ.*

σέ τελείως διαφορετικές συνθῆκες, ἀλλά ἀπό τήν ἄποψη τῆς σημερινῆς πολιτικῆς αὐτό εἶναι σωστό. Οἱ σχέσεις ὀξύνθηκαν. Ὅλη ἡ Γερμανία βράζει, ὅλη ἡ Ἀσία βράζει. Ἔχετε διαβάσει ὅτι στήν Ἰνδία διαμορφώνεται ἕνα ἐπαναστατικό κίνημα. Στήν Κίνα ὑπάρχει ἕνα θανάσιμο μίσος ἐνάντια στούς ἰάπωνες, τό ἴδιο καί ἐνάντια στούς ἀμερικανούς. Στή Γερμανία ὑπάρχει τέτιο κοχλαστό μίσος ἐνάντια στήν Ἀντάντ, πού θά τό καταλάβει κανένας τότε μόνο, ὅταν προσέξει τό μίσος τῶν γερμανῶν ἐργατῶν ἐνάντια στούς δικούς τους καπιταλιστές· στήν πραγματικότητα δημιούργησαν στό πρόσωπο τῆς Ρωσίας τόν ἄμεσο ἐκπρόσωπο ὅλης τῆς μάζας τοῦ καταπιεζόμενου πληθυσμοῦ τῆς γῆς· οἱ λαοί διδάσκονται ἀπό τήν πορεία τῶν πραγμάτων νά βλέπουν τή Ρωσία σάν κέντρο ἕλξης. Τελευταῖα μιά μενσεβίκικη ἐφημερίδα στή Γεωργία ἔγραφε: «Ὑπάρχουν δυό δυνάμεις στή γῆ: ἡ Ἀντάντ καί ἡ Σοβιετική Ρωσία». Τί εἶναι οἱ μενσεβίκοι; Ἄνθρωποι πού γυρίζουν, ὅπου φυσάει ὁ ἀέρας. Ὅταν στό διεθνή τομέα εἴμασταν ἀδύνατοι, αὐτοί φώναζαν: «Κάτω οἱ μπολσεβίκοι». Ὅταν ἀρχίσαμε νά δυναμώνουμε φώναζαν: «Ἐμεῖς εἴμαστε οὐδέτεροι». Ὅταν τσακίσαμε τόν ἐχθρό, ἄρχισαν νά λένε: «Μάλιστα, ἐδῶ ὑπάρχουν δυό δυνάμεις».

Μέ τό διάταγμα γιά τίς ἐκχωρήσεις παρουσιάζουμε ἀπομέρους ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας ἕνα ἀδιάβλητο ἀπό οἰκονομική ἄποψη πρόγραμμα ἀνόρθωσης τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου πού ἔχει σάν βάση τή χρησιμοποίηση ὅλων τῶν πρώτων ὑλῶν, ὅπου κι ἄν βρίσκονται. Τό σημαντικό γιά μᾶς εἶναι νά μήν ὑπάρχει πουθενά πείνα. Ἐσεῖς, οἱ καπιταλιστές, δέν μπορεῖτε νά τήν ἐξαλείψετε, ἐμεῖς ὅμως μποροῦμε. Ἐνεργοῦμε σάν ἐκπρόσωποι τῶν 70% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Ὅποια ἔκβαση κι ἄν θά ἔχει ἡ ὑπόθεση τοῦ σχεδίου, ἡ σημασία του ἀπό οἰκονομική ἄποψη θά μείνει ἀδιαφιλονίκητη. Ἡ οἰκονομική πλευρά τῆς σύμβασης τῶν ἐκχωρήσεων ἔχει σημασία, ἀνεξάρτητα ἀκόμη κι ἀπό τό ἄν θά ὑπογραφεῖ ἤ ὄχι.

Ὅπως βλέπετε, χρειάστηκε νά κάνω μιά πολύ μεγάλη εἰσαγωγή γιά νά ἀποδείξω τά ὀφέλη τῶν ἐκχωρήσεων. Βέβαια, οἱ ἐκχωρήσεις ἔχουν σπουδαία σημασία γιά μᾶς καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς προμήθειας προϊόντων. Δέν χωράει συζήτηση πώς αὐτό εἶναι σωστό, ὅμως ἡ κυριότερη οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ἡ πολιτική του πλευρά. Πρίν ἀπό τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ θά πάρετε ἕναν τόμο μέ 600 σελίδες, εἶναι τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας. Τό σχέδιο αὐτό τό μελέτησαν προσεκτικά οἱ καλύτεροι γεωπόνοι καί μηχανικοί. Δέν μποροῦμε νά ἐπιταχύνουμε τήν ἐφαρμογή του

χωρίς τή βοήθεια τοῦ ἐξωτερικοῦ κεφαλαίου καί χωρίς μέσα παραγωγῆς. Γιά νά πάρουμε ὅμως βοήθεια πρέπει νά πληρώσουμε. Ὥς τώρα πολεμούσαμε ἐνάντια στούς καπιταλιστές, κι᾽αὐτοί μᾶς ἔλεγαν: ἤ θά σᾶς πνίξουμε, ἤ θά σᾶς ἀναγκάσουμε νά μᾶς πληρώσετε 20 δισεκατομμύρια. Αὐτοί ὅμως δέν εἶναι σέ θέση νά μᾶς πνίξουν, κι᾽ἐμεῖς δέν πρόκειται νά τούς πληρώσουμε χρέη. Γιά τήν ὥρα ἔχουμε κάποια ἀναβολή. Ἐφόσον ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό οἰκονομική βοήθεια, εἴμαστε σύμφωνοι νά σᾶς πληρώσουμε — ἔτσι μπαίνει τό ζήτημα καί κάθε ἄλλη τοποθέτησή του θά εἶναι οἰκονομικά ἀνεδαφική. Ἡ Ρωσία εἶναι καταστραμένη ἀπό βιομηχανική ἄποψη καί σέ σύγκριση μέ τήν προπολεμική περίοδο ἡ κατάσταση χειροτέρεψε δέκα φορές, ἄν ὄχι περισσότερο. Ἄν πρίν τρία χρόνια μᾶς ἔλεγαν πώς θά πολεμήσουμε τρία χρόνια ἐνάντια σέ ὅλο τόν καπιταλιστικό κόσμο, δέν θά τό πιστεύαμε. Τώρα θά μᾶς ποῦν: μά ἡ ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας μέ τό ἕνα δέκατο τοῦ προπολεμικοῦ ἐθνικοῦ πλούτου εἶναι ἕνα πρόβλημα ἀκόμη πιό δύσκολο. Πραγματικά, αὐτό εἶναι πιό δύσκολο κι᾽ἀπό τόν πόλεμο. Μπορούσαμε νά πολεμοῦμε μέ τή βοήθεια τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἐργατικῶν μαζῶν καί τῶν ἀγροτῶν, πού ἀμύνονταν ἐνάντια στούς τσιφλικάδες. Τώρα δέν πρόκειται πιά γιά ἄμυνα ἐνάντια στούς τσιφλικάδες, τώρα πρόκειται γιά τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας μέ ἀσυνήθιστες γιά τούς ἀγρότες συνθῆκες. Ἐδῶ ἡ νίκη δέν ἐξαρτιέται ἀπό τόν ἐνθουσιασμό, τήν ἔφοδο, τήν αὐτοθυσία, ἀλλά ἀπό τήν καθημερινή, τήν πληκτική, τήν ἀσήμαντη, τήν τρέχουσα δουλιά. Τό ἔργο αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητα πιό δύσκολο. Ποῦ θά βροῦμε τά μέσα παραγωγῆς πού χρειάζονται; Γιά νά προσελκύσουμε τούς ἀμερικανούς πρέπει νά τούς πληρώσουμε: αὐτοί εἶναι ἄνθρωποι τοῦ ἐμπορίου. Καί μέ τί θά τούς πληρώσουμε; Μέ χρυσό; Τό χρυσό ὅμως δέν μποροῦμε νά τόν σκορπᾶμε. Χρυσός μᾶς ἔμεινε λίγος. Ἀκόμη καί τό πρόγραμμα ἐξηλεκτρισμοῦ, δέν μποροῦμε νά τό καλύψουμε μέ χρυσό. Ὁ μηχανικός πού καθόριζε τό πρόγραμμα αὐτό θεωροῦσε ὅτι χρειάζεται ὄχι λιγότερο ἀπό 1,1 δισεκατομμύριο χρυσό γιά νά πραγματοποιηθεῖ τό πρόγραμμα ἐξηλεκτρισμοῦ. Τόσο ἀπόθεμα χρυσοῦ δέν ἔχουμε. Δέν μποροῦμε νά τούς δόσουμε πρῶτες ὕλες, γιατί τούς δικούς μας ἀκόμη δέν τούς θρέψαμε ὅλους. Ὅταν στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων μπῆκε τό ζήτημα νά δόσουμε 100 000 πούτια σιτάρι στούς ἰταλούς, σηκώθηκε ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος Ἐπισιτισμοῦ καί ἀρνήθηκε. Παζαρεύουμε γιά κάθε τραῖνο σιτηρῶν. Χωρίς σιτηρά δέν μπορεῖς νά ἀναπτύξεις τό ἐξωτερικό ἐμπόριο. Τί, λοιπόν, θά δόσουμε; Παλιοπράγματα; Πα-

λιοπράγματα ἔχουν πολλά. Μᾶς λένε: δόστε σιτηρά νά ἐμπορευτοῦμε· ἐμεῖς ὅμως δέν μποροῦμε νά δόσουμε σιτηρά. Γι᾽αὐτό λύνουμε τό πρόβλημα μέ τίς ἐκχωρήσεις.

Περνῶ στό ἑπόμενο σημεῖο. Ἡ ἐκχώρηση γεννάει καινούργιους κινδύνους. Ἀναφέρω ἐκεῖνο πού εἶπα στήν ἀρχή τοῦ λόγου μου, καί συγκεκριμένα ὅτι ἀκούγονται φωνές ἀπό τά κάτω, ἀπό τίς ἐργατικές μάζες: «Μήν πέφτετε στά νύχια τῶν καπιταλιστῶν, αὐτοί εἶναι ἄνθρωποι ἔξυπνοι καί καπάτσοι». Εἶναι εὐχάριστο νά τό ἀκοῦς αὐτό, γιατί βλέπεις πῶς ἀναπτύσσεται μιά τεράστια μάζα πού θά παλέψει ἐνάντια στούς καπιταλιστές καί μέ τά δόντια. Στά ἄρθρα τοῦ σ. Στεπάνοφ, πού τά ἔγραψε μέ ἕναν παιδαγωγικό σκοπό (στήν ἀρχή θά παραθέσω ὅλα τά ἐπιχειρήματα ἐνάντια στίς ἐκχωρήσεις, κι᾽ἔπειτα θά πῶ νά τίς δεχτοῦμε· μερικοί ὅμως ἀναγνῶστες, ὥσπου νά φτάσουν στό θετικό μέρος, μπορεῖ νά παρατήσουν τό διάβασμα, πιστεύοντας πώς οἱ ἐκχωρήσεις δέν χρειάζονται), ὑπάρχουν σωστές σκέψεις, δέν συμφωνῶ ὅμως ὅταν λέει πώς δέν πρέπει νά δόσουμε ἐκχωρήσεις στήν Ἀγγλία, γιατί θά ἔλθει ὁ Λόκκαρτ. Ἐμεῖς τά βγάλαμε πέρα μ᾽αὐτόν τότε πού ἡ Ἔκτακτη Ἐπιτροπή ἦταν ἕνα ὄργανο στά σπάργανά του καί δέν ἦταν τόσο γερή, ὅσο σήμερα. Ἄν τώρα, ὕστερα ἀπό τρία χρόνια πόλεμο, δέν μποροῦμε νά πιάνουμε τούς κατασκόπους, τότε πρέπει νά ποῦνε γιά μᾶς πώς δέν ἔπρεπε νά ἀναλάβουμε νά κυβερνήσουμε ἕνα κράτος. Λύνουμε προβλήματα ἀφάνταστα πιό δύσκολα. Παράδειγμα, τώρα στήν Κριμαία ὑπάρχουν 300 000 ἀστοί. Αὐτοί ἀποτελοῦν τήν ἑστία μιᾶς μελλοντικῆς αἰσχροκέρδειας, κατασκοπείας καί κάθε λογῆς βοήθειας στούς καπιταλιστές. Ἐμεῖς ὅμως δέν τούς φοβόμαστε. Λέμε, θά τούς πάρουμε, θά τούς κατανείμουμε, θά τούς ὑποτάξουμε, θά τούς ἀναπλάσουμε.

Εἶναι γελοῖο ὕστερα ἀπ᾽ αὐτό νά λέμε πώς οἱ ξένοι, πού θά προσκολληθοῦν σέ ὁρισμένες ἐκχωρήσεις, θά εἶναι ἐπικίνδυνοι γιά μᾶς ἤ πώς δέν θά τά καταφέρουμε νά τούς παρακολουθήσουμε. Δέν ὑπῆρχε λόγος νά περιφράξουμε τό περιβόλι, δέν ὑπῆρχε λόγος νά καταπιαστοῦμε νά κυβερνήσουμε τό κράτος. Ἐδῶ τό πρόβλημα εἶναι καθαρά ὀργανωτικό, δέν ἀξίζει τόν κόπο νά σταθοῦμε πολύ σ᾽αὐτό.

Βέβαια, θά ἦταν πολύ μεγάλο λάθος νά πιστεύουμε πώς οἱ ἐκχωρήσεις σημαίνουν εἰρήνη. Καθόλου. Οἱ ἐκχωρήσεις δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιά νέα μορφή πολέμου. Ἡ Εὐρώπη πολέμησε ἐνάντιά μας καί τώρα ὁ πόλεμος περνάει σέ καινούργιο πεδίο. Παλιότερα ὁ πόλεμος γινόταν στόν τομέα, ὅπου οἱ

ἰμπεριαλιστές ἦταν πάρα πολύ πιό ἰσχυροί στό στρατιωτικό τομέα. Ἄν ὑπολογίσουμε τά κανόνια καί τά πολυβόλα πού διέθεταν αὐτοί κι'ἐμεῖς καί τόν ἀριθμό τῶν στρατιωτῶν πού μπορεῖ ἡ κυβέρνησή μας κι'αὐτοί νά ἐπιστρατεύσουν, θά βγάζαμε τό συμπέρασμα πώς ἔπρεπε νά εἴχαμε ὁπωσδήποτε συντριβεῖ μέσα σέ δυό ἑβδομάδες. Ὅμως, στόν τομέα αὐτό ἀντέξαμε καί ἀναλαβαίνουμε νά συνεχίσουμε τόν πόλεμο, περνοῦμε στόν οἰκονομικό πόλεμο. Σέ μᾶς συγκεκριμένα λένε πώς δίπλα στό κομμάτι τῶν ἐκχωρήσεων, δίπλα στό τετράγωνο τῶν ἐκχωρήσεων θά εἶναι τό δικό μας τετράγωνο, ἔπειτα τό δικό τους τετράγωνο· θά μάθουμε ἀπ' αὐτούς πῶς ὀργανώνεται μιά ὑποδειγματική ἐπιχείρηση, ὀργανώνοντας δίπλα στή δική τους μιά δική μας ἐπιχείρηση. Ἄν δέν τό καταφέρουμε, τότε δέν χρειάζεται νά μιλᾶμε γιά τίποτε. Ὁ ἐξοπλισμός μιᾶς ἐπιχείρησης μέ τήν τελευταία λέξη τῆς τεχνικῆς στή στιγμή αὐτή δέν εἶναι εὔκολο ζήτημα· πρέπει νά τό μάθουμε αὐτό τό πράγμα, καί νά τό μάθουμε στήν πράξη, γιατί αὐτό δέν μαθαίνεται σέ κανένα σχολειό, πανεπιστήμιο καί φροντιστήριο, καί γι'αὐτό κάνουμε ἐκχωρήσεις μέ διάταξη σκακιοῦ: ἐλᾶτε καί διδαχτεῖτε ἐδῶ.

Οἰκονομικά ἔχουμε τεράστια ὀφέλη ἀπό τίς ἐκχωρήσεις. Βέβαια, οἱ καπιταλιστές, δημιουργώντας συνοικισμούς, θά φέρουν μαζί τους καί τίς καπιταλιστικές συνήθειες, θά διαφθείρουν τήν ἀγροτιά. Πρέπει ὅμως νά προσέχουμε, πρέπει νά ἀντιτάσσουμε σέ κάθε βῆμα τήν κομμουνιστική μας ἐπιροή. Καί αὐτό εἶναι ἕνας ἰδιόμορφος πόλεμος, ἕνα στρατιωτικό ἀναμέτρημα δυό συστημάτων, δυό κοινωνικῶν μορφῶν, δυό οἰκονομιῶν—τῆς κομμουνιστικῆς καί τῆς καπιταλιστικῆς. Θά ἀποδείξουμε πώς εἴμαστε ἰσχυρότεροι. Μᾶς λένε: «Λοιπόν, πολύ καλά, ἀντέξατε στό ἐξωτερικό μέτωπο, ἀρχίστε τήν οἰκοδόμηση· ἄντε νά οἰκοδομήσουμε καί θά δοῦμε ποιός θά νικήσει...». Βέβαια, τό πρόβλημα εἶναι δύσκολο, ἐμεῖς ὅμως λέγαμε καί λέμε: «Ὁ σοσιαλισμός ἔχει τή δύναμη τοῦ παραδείγματος». Ἡ βία ἰσχύει ἐνάντια σέ ὅσους θέλουν νά ἐπαναφέρουν τήν ἐξουσία τους. Σ'αὐτό ὅμως καί ἐξαντλεῖται ἡ σημασία τῆς βίας, ἀπό κεῖ καί πέρα ἰσχύει πιά ἡ ἐπιροή καί τό παράδειγμα. Πρέπει νά δείξουμε πρακτικά, μέ τό παράδειγμα, τή σημασία τοῦ κομμουνισμοῦ. Δέν ἔχουμε μηχανές, ὁ πόλεμος μᾶς κατάστρεψε, ὁ πόλεμος ἀπόσπασε ἀπό τή Ρωσία τίς οἰκονομικές πηγές, ὡστόσο δέν φοβόμαστε αὐτό τό ἀναμέτρημα, γιατί θά εἶναι ὠφέλιμο γιά μᾶς σέ ὅλους τούς τομεῖς.

Αὐτό τό ἀναμέτρημα θά εἶναι ἕνας πόλεμος πού στή διάρκειά του δέν ἐπιτρέπεται ἐπίσης νά κάνουμε καί τήν παραμικρότερη

ὑποχώρηση. Ὁ πόλεμος αὐτός μᾶς συμφέρει ἀπό κάθε ἄποψη, μᾶς συμφέρει καί τό πέρασμα ἀπό τόν παλιό πόλεμο στόν πόλεμο αὐτό, χωρίς νά χρειαστεῖ νά ποῦμε πώς σ᾿αὐτό ὑπάρχει καί κάποια ἔμμεση ἐγγύηση εἰρήνης. Εἶπα σέ μιά συνέλευση, γιά τήν ὁποία τόσο ἀποτυχημένα ἔγραψε ἡ «Πράβντα», πώς τώρα περάσαμε ἀπό τόν πόλεμο στήν εἰρήνη, μά δέν ξεχάσαμε πώς θά γυρίσουμε πάλι στόν πόλεμο*. Ὅσον καιρό θά ὑπάρχουν ὁ καπιταλισμός καί ὁ σοσιαλισμός, δέν μποροῦν νά ζήσουν εἰρηνικά: τελικά θά νικήσει ἤ ὁ ἕνας, ἤ ὁ ἄλλος· θά ψαλεῖ ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία ἤ τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, ἤ τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ. Πρόκειται λοιπόν γιά μιά ἀναβολή τοῦ πολέμου. Οἱ καπιταλιστές θά ἀναζητοῦν αἰτίες γιά νά πολεμήσουν. Ἄν θά δεχτοῦν τήν πρόταση καί συμφωνήσουν γιά ἐκχωρήσεις, θά τούς εἶναι δυσκολότερο. Ἀπό τό ἕνα μέρος, σέ περίπτωση πολέμου θά ἔχουμε τίς πιό καλές συνθῆκες· ἀπό τό ἄλλο μέρος, δέν θά συμφωνήσουν γιά ἐκχωρήσεις ἐκεῖνοι πού θέλουν νά πολεμήσουν. Ἡ ὕπαρξη ἐκχωρήσεων ἀποτελεῖ ἕνα οἰκονομικό καί πολιτικό ἐπιχείρημα ἐνάντια στόν πόλεμο. Τά κράτη πού θά μποροῦσαν νά πολεμήσουν ἐνάντιά μας δέν θά μπορέσουν νά πολεμήσουν, ἄν δεχτοῦν τίς ἐκχωρήσεις, γιατί αὐτό τούς δεσμεύει. Ἐμεῖς ἐκτιμοῦμε τόσο τή σύνδεση αὐτή, ὥστε δέν θά φοβόμαστε νά πληρώνουμε, πολύ περισσότερο πού θά πληρώνουμε ἀπό ἐκεῖνα τά παραγωγικά μέσα, τά ὁποῖα δέν μποροῦμε νά ἀναπτύξουμε. Γιά τήν Καμτσάτκα θά πληρώσουμε 100 000 πούτια ἀκάθαρτο πετρέλαιο, παίρνοντας ἀπ᾿αὐτά τά 2%, θά πληρώσουμε μέ ἀκάθαρτο πετρέλαιο. Ἄν δέν θά πληρώσουμε, δέν θά πάρουμε οὔτε καί τά 2 πούτια. Ἡ τιμή αὐτή εἶναι τοκογλυφική, μάλιστα, ἐφόσον ὅμως ὑπάρχει ὁ καπιταλισμός, δέν πρέπει νά περιμένουμε ἀπό αὐτόν μιά κατάλληλη τιμή. Ὀφέλη ὅμως ὑπάρχουν ἀναμφίβολα. Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ κινδύνου σύγκρουσης τοῦ καπιταλισμοῦ καί τοῦ μπολσεβικισμοῦ πρέπει νά ποῦμε πώς οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι συνέχιση τοῦ πολέμου, μά σέ ἄλλο πεδίο. Θά χρειαστεῖ νά παρακολουθοῦμε τόν ἀντίπαλο σέ κάθε βῆμα. Θά χρειαστοῦν ὅλα τά μέσα διοίκησης, ἐπίβλεψης, ἐπιροῆς, ἐπίδρασης. Κι᾿αὐτό εἶναι τό ἴδιο πράγμα μέ τόν πόλεμο. Ἔχουμε πολεμήσει σέ ἕναν πόλεμο πιό μεγάλο, μά σ᾿αὐτό τόν πόλεμο θά κινητοποιήσουμε πιό πολύ λαό ἀπ᾿ὅ,τι σ᾿ἐκεῖνον. Στόν πόλεμο αὐτό θά κινητοποιηθοῦν χωρίς ἐξαίρεση ὅλοι ὅσοι δουλεύουν, θά τούς λέμε καί θά τούς ἐξηγοῦμε: «Ἄν ὁ καπιταλισμός κάνει τό ἕνα ἤ τό ἄλλο, ἐσεῖς, οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες, πού

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 45. *Ἡ Σύντ.*

ἀνατρέψατε τούς καπιταλιστές, δέν πρέπει νά κάνετε λιγότερα ἀπ᾽αὐτούς. Πάρτε μαθήματα».

Εἶμαι βέβαιος πώς ἡ Σοβιετική ἐξουσία θά φτάσει καί θά ξεπεράσει τούς καπιταλιστές καί τό κέρδος πού θά ἔχουμε δέν θά εἶναι μόνο καθαρά οἰκονομικό. Θά πάρουμε αὐτά τά δυό δύσμοιρα ποσοστά, εἶναι πολύ λίγα, ὅμως εἶναι κάτι. Ἐπιπλέον, θά κατακτήσουμε τήν ἐπιστήμη καί τήν πρακτική πείρα: ὁποιοδήποτε σχολειό, ὁποιοδήποτε πανεπιστήμιο δέν ἀξίζουν τίποτε, ἐφόσον δέν ὑπάρχει πρακτική πείρα. Θά δεῖτε ἀπό τό συνημμένο χάρτη τῆς μπροσούρας—πού θά σᾶς παρουσιάσει ὁ σ. Μιλιούτιν—πώς δίνουμε ἐκχωρήσεις κυρίως στίς ἀκρινές περιοχές. Στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία τά δάση τῆς βόρειας περιοχῆς ἀνέρχονται σέ 70 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες. Περίπου 17 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες προορίζονται γιά τίς ἐκχωρήσεις. Ἡ ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν μας γίνεται κατά τετράγωνο, ὅπως εἶναι ἡ πλάκα τοῦ σκακιοῦ: τά δάση βρίσκονται στή Δυτική Σιβηρία καί στό μακρινό Βορά. Τίποτε δέν θά χάσουμε. Οἱ κυριότερες ἐκχωρήσεις βρίσκονται στή Δυτική Σιβηρία πού ὁ πλοῦτος της εἶναι ἀφάνταστος. Δέν θά μπορέσουμε νά ἐκμεταλλευτοῦμε οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό αὐτοῦ τοῦ πλούτου μέσα σέ δέκα χρόνια. Μέ τή βοήθεια ὅμως τῶν ξένων καπιταλιστῶν, παραχωρώντας τους ἕνα μεταλλεῖο, ἀποκτοῦμε τή δυνατότητα νά ἐκμεταλλευτοῦμε τά δικά μας μεταλλεῖα. Κάνοντας τίς ἐκχωρήσεις, ἐμεῖς διαλέγουμε τίς τοποθεσίες.

Πῶς θά ὀργανώσουμε τίς ἐκχωρήσεις ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐπίβλεψης; Οἱ καπιταλιστές θά προσπαθήσουν νά διαφθείρουν τήν ἀγροτιά μας, τίς μάζες μας. Ὁ ἀγρότης σάν μικρονοικοκύρης, τείνει ἀπό τήν ἴδια του τή φύση πρός τό ἐλεύθερο ἐμπόριο, ἐνῶ ἐμεῖς τή δουλιά αὐτή τή θεωροῦμε ἔγκλημα. Ἐδῶ πρόκειται γιά μιά πάλη σέ κρατικό ἐπίπεδο. Ἐδῶ πρέπει νά ἀντιπαραθέσουμε δυό τρόπους διαχείρισης τῆς οἰκονομίας: τό σοσιαλιστικό καί τόν καπιταλιστικό. Κι᾽ἐδῶ ἐπίσης πρόκειται γιά πόλεμο, ὅπου πρέπει νά δόσουμε ἀποφασιστική μάχη. Ἔχουμε τεράστια σιτοδεία, ἔλλειψη ζωοτροφῶν καί θνησιμότητα τῶν ζώων, ἐνῶ παράλληλα τεράστιες ἐκτάσεις γῆς μένουν ἀκαλλιέργητες. Τίς μέρες αὐτές θά ἐκδοθεῖ ἕνα διάταγμα πού στόχος του εἶναι ἡ διάθεση ὅλων μας τῶν δυνάμεων γιά τή σπορά μιᾶς ἐπιφάνειας ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερης καί γιά τή βελτίωση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας [53].

Στή συνέχεια, ἔχουμε ἕνα ἑκατομμύριο ντεσιατίνες παρθένα ἐδάφη πού θά μείνουν ἀκαλλιέργητα, γιατί δέν ἔχουμε ἀροτριῶντα ζῶα, δέν ἔχουμε τά ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα, ἐνῶ μέ τό τρακτέρ μπορεῖ νά ὀργώσεις τή γῆ αὐτή σέ ὁποιοδήποτε βάθος. Γι᾽αὐτό

μᾶς συμφέρει νά νοικιάσουμε τή γῆ αὐτή. Κι' ἄν ἀκόμη δόσουμε τά μισά προϊόντα, ἀκόμη καί τά τρία τέταρτα, πάλι θά εἴμαστε κερδισμένοι. Νά ποιά εἶναι ἡ πολιτική πού κατευθύνει τίς ἐνέργειές μας, καί μπορῶ νά πῶ πώς βάση τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν πρέπει νά εἶναι ὄχι μόνο οἱ οἰκονομικές ἀντιλήψεις καί ἡ ὅλη συγκυρία τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας, ἀλλά καί οἱ βαθιές πολιτικές ἀντιλήψεις. Κάθε ἄλλος τρόπος στήν ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος θά εἶναι κοντόφθαλμος. 'Εφόσον μπαίνει ζήτημα, ἄν οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι ὠφέλιμες ἤ ὄχι, ἡ οἰκονομική τους ὠφελιμότητα εἶναι ἀδιαφιλονίκητη. Χωρίς τίς ἐκχωρήσεις δέν μποροῦμε νά πραγματοποιήσουμε τό πρόγραμμά μας καί τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς χώρας· χωρίς τίς ἐκχωρήσεις δέν μποροῦμε σέ δέκα χρόνια νά ἀνορθώσουμε τήν οἰκονομία μας· μά ὅταν θά τήν ἀνορθώσουμε, θά εἴμαστε ἀκατανίκητοι γιά τό κεφάλαιο. Οἱ ἐκχωρήσεις δέν σημαίνουν εἰρήνη μέ τόν καπιταλισμό, ἀλλά πόλεμο σέ ἕνα νέο πεδίο. 'Ο πόλεμος μέ τά ὅπλα καί τά τάνκς ἀντικαθίσταται μέ τόν οἰκονομικό πόλεμο. Εἶναι ἀλήθεια πώς κι' αὐτός κλείνει μέσα του νέες δυσκολίες καί νέους κινδύνους. Εἶμαι ὅμως βέβαιος πώς θά τά βγάλουμε πέρα. Εἶμαι βέβαιος πώς μέ μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος τῶν ἐκχωρήσεων, θά πείσουμε εὔκολα τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν κομματικῶν συντρόφων ὅτι οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι ἀπαραίτητες· ὅσο γιά τόν ἐνστικτώδη φόβο, γιά τόν ὁποῖο μίλησα, ὁ φόβος αὐτός εἶναι ὠφέλιμος καί ὑγιής, καί θά τόν μετατρέψουμε σέ κινητήρια δύναμη πού θά μᾶς δόσει μιά νίκη πιό γρήγορη στόν ἐπικείμενο οἰκονομικό πόλεμο.

Δημοσιογραφική περίληψη δημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1920 στήν ἐφημερίδα «Κράσναγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 275

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1923 στά "Απαντα τοῦ Ν. Λένιν (Β. Οὐλιάνοφ), τόμ. XVII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό στενογράφημα

2
ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΧΩΡΗΣΕΙΣ

Σύντροφοι! Τά σημειώματα πού μοῦ ἔδοσαν εἶναι τόσα πολλά, ὥστε δέν θά μπορέσω νά ἀπαντήσω σέ ὅλα. 'Από τήν ἄλλη πλευρά, τά περισσότερα ἐπιχειρήματα ἀπορίφθηκαν ἤδη κατά τίς συζητήσεις, κι'ἔτσι στήν ἀρχή θά κάνω παρατηρήσεις μόνο ὁσοναφορᾶ τήν μπροσούρα «Σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις». Θά μιλήσω πιό λεπτομερειακά. 'Ο πρόλογος τοῦ σ. Λόμοφ σέ μιάμιση σελίδα ἐκθέτει τό ζήτημα πάρα πολύ σύντομα. Μετά τό ἴδιο τό διάταγμα τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη, ὅπου διατυπώνεται ἡ σκέψη γιά τά συμφέροντα τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. «'Η πορεία τῆς ἀνόρθωσης τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας καί μαζί καί ὅλης τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας μπορεῖ νά ἐπιταχυνθεῖ κατά πολύ μέ τήν προσέλκυση ξένων κρατικῶν καί δημοτικῶν ἱδρυμάτων, ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων, μετοχικῶν ἑταιριῶν, συνεταιρισμῶν καί ἐργατικῶν ὀργανώσεων ἄλλων κρατῶν γιά τήν ἐξόρυξη καί τήν ἐπεξεργασία τοῦ φυσικοῦ πλούτου τῆς Ρωσίας». Βέβαια, αὐτό ἔχει προπαγανδιστική μόνο σημασία, οἰκονομικά ὅμως εἶναι ἀναμφισβήτητο. Χρειάζεται νά ἀναστηλωθεῖ ἡ παγκόσμια οἰκονομία. 'Ο καπιταλισμός ἔτσι ἐνεργεῖ, ἐμεῖς ἐπίσης τό προτείναμε, ὅμως γιά τήν ὥρα ἡ παγκόσμια οἰκονομία παραμένει καπιταλιστική.

Θέλαμε νά δελεάσουμε τούς ξένους. Γι'αὐτό στό τέλος τοῦ διατάγματος ἀπαριθμοῦνται οἱ ὅροι:

Πρῶτο σημεῖο: «Στόν ἀνάδοχο θά δοθεῖ σάν ἀμοιβή ἕνα μερίδιο τοῦ προϊόντος, μερίδιο πού προκαθορίζεται ἀπό τό σύμφωνο, μέ δικαίωμα ἐξαγωγῆς στό ἐξωτερικό». Χωρίς αὐτό οἱ ξένοι δέν θά συμφωνήσουν. Τί μερίδιο, δέν ἀναφέρεται. Θά παλεύουμε γιά τό μερίδιο αὐτό, θά· κάνουμε παζάρια, θά παλεύουμε καί ὁ καθένας μας θά ἀρχίσει νά λογαριάζει τά

ὀφέλη. Ἐδῶ οἱ σύντροφοι εἶπαν ὅτι πρέπει νά ἔχουμε τά μάτια μας τέσσερα, αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα σωστό.

Δεύτερο σημεῖο: «Σέ περίπτωση χρησιμοποίησης ἰδιαίτερων τεχνικῶν βελτιώσεων σέ μεγάλη κλίμακα, θά παραχωρηθοῦν στόν ἀνάδοχο ἐμπορικά πλεονεκτήματα (ὅπως: ἐξασφάλιση μηχανῶν, εἰδικά σύμφωνα γιά μεγάλες παραγγελίες κτλ.)». Τί σημαίνει ἐμπορικό πλεονέκτημα; Αὐτό σημαίνει ὅτι μέ μιά φίρμα θά κλείσουμε συμφωνία πού θά τῆς δίνει τά πρωτεῖα, ἐνῶ αὐτό δέν θά ἰσχύει γιά ἄλλες. Καί ἄν ἡ φίρμα αὐτή πάρει ἐκχωρήσεις, μπορεῖ νά τίς ἐξαγοράσουμε ἀπ'αὐτή, μπορεῖ νά τήν πληρώσουμε καί ἀκριβότερα. Ὅμως τό κύριο εἶναι νά μᾶς δόσουν μηχανές. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ σκέψη αὐτή εἶναι ἀρκετά καθαρή καί πάλι θά ὑποστηρίζουμε σ'αὐτή τά στοιχεῖα προπαγάνδας.

Τρίτο σημεῖο: «Ἀνάλογα μέ τό χαρακτήρα καί τούς ὅρους τῆς ἐκχώρησης θά παραχωροῦνται ἐκχωρήσεις γιά μεγάλο χρονικό διάστημα, ἔτσι ὥστε νά ἐξασφαλίζεται πλήρως ἡ ἀποζημίωση τοῦ ἀνάδοχου γιά τόν κίνδυνο πιθανῆς ζημιᾶς καί γιά τά τοποθετημένα στίς ἐκχωρήσεις τεχνικά μέσα». Σχετικά μέ τή διάρκεια τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τῶν ἐκχωρήσεων. Εἶναι ἐντελῶς ἀκαθόριστο τό χρονικό διάστημα καί μέ ἄλλους ὅρους δέν μπορούσαμε νά δόσουμε τήν Καμτσάτκα, ἔχουν δίκιο οἱ σύντροφοι Φιόντοροφ καί Σκβορτσόφ ὅτι πρόκειται γιά εἰδική ἐκχώρηση, τή δίνουμε γιά σοβαρούς πολιτικούς λόγους. Δίνοντάς την μέ τέτιους ὅρους, δωρίζουμε πρόθυμα ἐκεῖνο πού δέν μᾶς χρειάζεται καί ἡ ἀπώλεια αὐτή δέν θά μᾶς στοιχίσει ἀκριβά οὔτε οἰκονομικά, οὔτε πολιτικά.

Τέταρτο σημεῖο: «Ἡ κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ ἐγγυᾶται ὅτι ἡ τοποθετημένη στήν ἐπιχείρηση περιουσία τοῦ ἀνάδοχου δέν πρόκειται νά ἐθνικοποιηθεῖ, οὔτε νά δημευτεῖ, οὔτε νά ἐπιταχθεῖ». Ξεχνᾶτε ὅμως ὅτι ὑπάρχει καί δικαστήριο; Αὐτή εἶναι μιά φράση πού τή σκεφτήκαμε καλά, γιά τήν ὁποία δείξαμε πολύ ἐνδιαφέρον. Ἀρχικά θέλαμε νά μιλήσουμε γι'αὐτό, μετά σκεφτήκαμε, τό ζυγίσαμε ἔτσι κι'ἀλλιῶς καί ἀποφασίσαμε ὅτι εἶναι προτιμότερο νά σιωπήσουμε. Τά λόγια εἶναι ἀσήμι, ἡ σιωπή χρυσάφι. Δέν πρόκειται νά γίνουν οὔτε δημεύσεις, οὔτε ἐπιτάξεις, ὅμως τό δικαστήριο ὑπάρχει καί τό δικαστήριο εἶναι δικό μας, καί ἀπ'ὅ,τι ξέρω, ἀποτελεῖται ἀπό πρόσωπα πού τά ἐκλέγουν τά Σοβιέτ. Ὅσοναφορᾶ ἐμένα προσωπικά δέν ἔχω γενικά καί τόσο ἄσχημη γνώμη γιά τά δικαστήριά μας. Γι'αὐτό καί τά χρησιμοποιοῦμε.

Πέμπτο σημεῖο: «Στόν ἀνάδοχο δίνεται τό δικαίωμα μίσθωσης ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων γιά τίς ἐπιχειρήσεις του στή ΣΟΣΔΡ μέ τόν ὅρο τῆς τήρησης τοῦ κώδικα ἐργατικῆς νομοθεσίας ἤ εἰδικοῦ συμφώνου πού νά ἐγγυᾶται τήν τήρηση ἀπέναντί τους ὁρισμένων ὅρων ἐργασίας πού περιφρουροῦν τή ζωή καί τήν ὑγεία τους». Ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά μᾶς κάνει νά εἴμαστε ἐπιφυλακτικοί. Καί ἄν οἱ ἐργάτες ἀπεργήσουν καί ἡ ἀπεργία εἶναι λογική, τότε θά ὑποστηρίξουμε μυστικά τούς ἀπεργούς. Μέ τί ἀπειλοῦν οἱ καπιταλιστές; «Θά σέ πετάξουμε στό δρόμο, θά πεινάσεις». Ἐδῶ ὅμως ἀπό κάπου, ἴσως, νά τούς δοθεῖ σιτηρέσιο, γιατί αὐτό εἶναι στό χέρι μας. Μποροῦμε νά τούς δόσουμε, καί θά τούς δόσουμε. Ἄν ὅμως ἡ ἀπεργία εἶναι ἀπερίσκεπτη, δέν εἶναι λογική, θά τούς καλέσουμε στό Σοβιέτ καί θά τούς κατσαδιάσουμε γιά καλά. Ἐδῶ γράφεται ὅτι ὑπάρχει εἰδική συμφωνία, αὐτό εἶναι διατυπωμένο πολύ προσεκτικά. Ὅμως σάν ἐξαίρεση αὐτό θά χρειαστεῖ νά τό ἐφαρμόσουμε στήν Καμτσάτκα, γιατί δέν μποροῦμε νά δημιουργήσουμε ἐκεῖ κανένα σοβιετικό ὄργανο. Γι᾽αὐτό ὁ Βάντερλιπ ἔπρεπε νά πεῖ: ὑπογράψτε εἰδική συμφωνία. Ἐμεῖς ὅμως οἱ ἴδιοι δέν δοκιμάσαμε ἀκόμη νά ἐφαρμόσουμε τούς νόμους μας στήν Καμτσάτκα.

Ἕκτο σημεῖο: «Ἡ κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ ἐγγυᾶται στόν ἀνάδοχο ὅτι δέν θά ἐπιτραπεῖ μέ ὁποιεσδήποτε ἀποφάσεις καί διατάγματα τῆς κυβέρνησης ἡ μονομερής ἀλλαγή τῶν ὅρων τοῦ συμφώνου γιά τίς ἐκχωρήσεις». Δέν πρόκειται νά ἀλλάξουμε μονομερῶς τούς ὅρους τοῦ συμφώνου, γιατί τότε κανένας δέν θά συμφωνήσει. Συνεπῶς, θά χρειαστοῦν κάποιοι μεσάζοντες. Ἀπό ποιούς; Τά οὐδέτερα κράτη εἶναι ὅλα καπιταλιστικά. Οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις; Ἴσως χρειαστεῖ νά καλέσουμε τίς μενσεβίκικες ἐργατικές ὀργανώσεις. Στή Δυτική Εὐρώπη αὐτές ἀποτελοῦν τήν πλειοψηφία. Ἴσως οἱ μενσεβίκοι θά ἀποφασίζουν μέ τή σειρά: ὁ ζυγός ἀριθμός ὑπέρ τῶν μπολσεβίκων, καί ὁ μονός ἀριθμός ὑπέρ τῶν καπιταλιστῶν. Καί ἄν, λοιπόν, δέν καταλήξουμε, μπορεῖ νά ἀκυρώσουμε τό σύμφωνο. Ὁ κίνδυνος αὐτός παραμένει, ἄν ὅμως τό σύμφωνο συνδέεται μέ περιουσιακά στοιχεῖα, αὐτό δέν ἀπαγορεύεται. Ἀπό τήν ἄποψη τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου αὐτό εἶναι ἕνα ἰδιωτικό σύμφωνο καί μποροῦμε νά τό ἀκυρώσουμε, ὅμως χρειάζεται νά πληρώσουμε. Ἄν ἐσύ τό ἀκύρωσες, πλήρωσε. Ὑπῆρξαν περιπτώσεις, ἀπό τήν πρακτική τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ὅταν κατά λάθος βυθιζόταν ξένο

πλοῖο στή διάρκεια τοῦ πολέμου. Νόμιζαν ὅτι εἶναι ἐχθρικό, ἐνῶ ἀποδειχνόταν ὅτι ἦταν οὐδέτερο. Τί θά γίνει; Θά πληρώσεις. Ἔτσι κι᾽ἐδῶ, στήν ἀνάγκη θά χρειαστεῖ νά πληρώσουμε. Διέξοδος ἀπό τόν πόλεμο, παρόλα αὐτά, ὑπάρχει. Ὁ πόλεμος βέβαια εἶναι σέ τελευταία ἀνάλυση τό κυριότερο καί βασικό ἐπιχείρημα. Φυσικά, ὡσότου ὑπάρχουν στόν κόσμο καπιταλιστές, θά εἴμαστε ἕτοιμοι γιά πόλεμο, ἐφόσον ἔχουμε σοσιαλιστικό κράτος. Παρακάτω, ἐμεῖς λοιπόν ἀνησυχοῦμε τώρα, κανείς ὅμως δέν πῆρε ἀκόμη ἐκχωρήσεις. Ὅταν ὁρισμένοι σύντροφοι λένε: «Νά, ἔφτασε τό τέλος, τώρα ὅλοι θά μᾶς ριχτοῦν», ἐγώ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἴσως κανείς γενικά νά μήν τό θελήσει αὐτό.

Πρῶτο μέρος: «Οἱ ἐκχωρήσεις δασῶν στή Δυτική Σιβηρία». Ὁ βόρειος θαλάσσιος δρόμος εἶναι ἀνοιχτός, μποροῦμε νά ἐξάγουμε, δέν ἔχουμε ὅμως στόλο. Ἕνας σύντροφος πληροφορεῖ ὅτι ἦλθαν ἀντιπρόσωποι πού θέλουν νά πάρουν 6000 ντεσιατίνες ἀβακοειδῶς. Ἡ μπροσούρα πού ἐκδόθηκε στό Βορά γράφει ὅτι, ἄν ὑπολογίσουμε τίς ἐναπομένουσες γραμμές τῶν ἠλεκτρικῶν σταθμῶν τῆς Πετρούπολης, τότε μποροῦμε νά τίς παραχωρήσουμε γιά τήν ἐξαγωγή ξυλείας ἀπό τίς βόρειες περιοχές, καί μποροῦμε νά ἀναπτύξουμε μιά τέτια παραγωγή πού θά μᾶς δίνει τό χρόνο 500 χιλιάδες συνάλλαγμα σέ χρυσό. Ἐνῶ ὅλος ὁ ἐξηλεκτρισμός, σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς τῆς Κρατικῆς ἐπιτροπῆς, θά στοιχίσει ἕνα δισεκατομμύριο ἑκατό ἑκατομμύρια. Θά μπορέσουμε νά τό κάνουμε αὐτό; Εἶναι ζήτημα. Οἱ ἐκχωρήσεις ὅμως διευκολύνουν τό καθῆκον αὐτό. Ἀπό καλό δέν προτείνουμε ἐκχωρήσεις, ὅταν πεινᾶμε ὅμως, ὅταν πρέπει νά βροῦμε μέ κάθε τρόπο λύση γιά νά ἀνασάνει ὁ λαός, τότε ἀναγκαζόμαστε νά σκεφτοῦμε διαφορετικά.

Τρίτο μέρος: «Οἱ ἐκχωρήσεις μεταλλωρυχείων στή Σιβηρία». Στή Σιβηρία ὑπάρχει ἀμέτρητος πλοῦτος χαλκοῦ. Ὁ χαλκός ἔχει ἐξαιρετική ἀξία στήν παγκόσμια οἰκονομία καί εἶναι ἕνα ἀπό τά κυριότερα μέταλλα γιά τόν ἐξηλεκτρισμό. Προτείνουμε ἐκχωρήσεις, χωρίς νά ξέρουμε ποιός θά τίς πάρει. Ἡ Ἀμερική ἤ οἱ γερμανοί; Ἡ Ἀμερική θά σκέπτεται ὅτι, ἄν δέν τίς πάρει ἡ ἴδια, τότε θά τίς πάρει ἡ Γερμανία.

Ὅταν πραγματοποιήσουμε τόν ἐξηλεκτρισμό, τότε θά εἴμαστε ἑκατό φορές πιό δυνατοί οἰκονομικά. Τότε θά μιλᾶμε μέ ἄλλη γλώσσα. Τότε θά μιλᾶμε γιά ἐξαγορά. Αὐτοί ξέρουν ὅτι ἡ σοσιαλιστική κοινωνία ὄχι μόνο δημιουργεῖ γρήγορα Κόκκινο Στρατό, ἀλλά καί κάτι ἄλλα μπορεῖ νά κάνει πιό γρήγορα.

Παρακάτω, γιά τίς ξεχωριστές ἐκχωρήσεις. 3 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες ὑπάρχουν μόνο στό Εὐρωπαϊκό τμῆμα τῆς Ρωσίας. Ἀπ'αὐτές πάνω ἀπό 800 000 ντεσιατίνες εἶναι στήν πρώην περιοχή τοῦ Στρατοῦ τοῦ Ντόν. Κρατικά νοικοκυριά καί ζῶα δέν ὑπάρχουν. Στόν Οὐράλη ποταμό ἐρημώθηκαν ὁλόκληρα κοζάκικα χωριά, μένουν ἀκαλλιέργητες θαυμάσιες χέρσες ἐκτάσεις. Ἄν ἀκόμη δόσουμε τά τρία τέταρτα ἀπό τή σοδιά τοῦ σιταριοῦ, θά πάρουμε τό ἕνα τέταρτο. Πρέπει νά ἐνισχύσουμε τίς μεταφορές καί τότε θά καταφέρουμε νά κλείσουμε συμφωνία γιά νά μᾶς προμηθεύουν φτηνότερα τρακτέρ.

Ἄν δέν μπορέσουμε νά καλλιεργήσουμε 3 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες θαυμάσιας γῆς πού μπορεῖ νά δόσει ἀπό 100 πούτια σιτάρι, τότε τί οἰκονομία εἶναι αὐτή; Τί πολιτική μπορεῖ νά εἶναι αὐτή;

Οἱ ἰταλοί ἐνδιαφέρονται γιά τό ζήτημα αὐτό, καί ἡ Ἰταλία βρίσκεται στίς παραμονές ἐπανάστασης. Στήν Ἰταλία τό κυριότερο ἐπιχείρημα κατά τῆς ἐπανάστασης εἶναι: «Δέν θά συντηρηθοῦμε, οἱ καπιταλιστικές χῶρες δέν θά δόσουν σιτηρά». Ἐνῶ τό σοσιαλιστικό κράτος λέει: «Ἔχω 3 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες γῆ, ἔχω πετρέλαιο καί βενζίνη». Πρέπει νά καταλάβουμε: μποροῦμε νά κάνουμε διαφώτιση σέ διάφορα ἐπίπεδα ὅτι ὁ καπιταλισμός εἶναι ἕνα ἄψυχο πράγμα καί ὅτι πρέπει νά τόν πνίξουμε. Εἴδαμε πολλά. Ὁ εὐρωπαῖος ὅμως ζεῖ σέ τέτιες συνθῆκες, ὅπως ὁ ρῶσος πού τόν ὁδήγησε στήν ἐπανάσταση ὁ βασανιστικός πόλεμος. Γι'αὐτούς ὁ πόλεμος τέλειωσε, αὐτοί ζοῦν, ληστεύοντας τούς ἄλλους λαούς. Γι'αὐτό πιό πολύ πιάνει αὐτό τό ἐπιχείρημα. Αὐτοί δέν μποροῦν νά ἀνορθώσουν τήν οἰκονομία, ἐμεῖς ὅμως προτείνουμε νά ἀρχίσει τώρα ἡ ἀνόρθωση. Ἐδῶ συνδυάζεται καί τό πολιτικό ἐπιχείρημα καί ἡ σοσιαλιστική διαφώτιση, ἀλλά σέ ἄλλη μορφή. Πρέπει νά ξέρουμε νά κάνουμε διαφώτιση, διαφορετικά θά πᾶνε χαμένα τά σχέδια τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Ἐμεῖς ὅμως δέν εἴμαστε μόνο προπαγανδιστές, ἐμεῖς εἴμαστε ἡ Σοσιαλιστική Δημοκρατία πού ὑψώθηκε ἐνάντια σέ ὅλα τά καπιταλιστικά κράτη τοῦ κόσμου. Ἐσεῖς δέν τά καταφέρνετε καλά στήν οἰκονομία, ἐνῶ ἐμεῖς τά καταφέρνουμε. Ἐδῶ ὑπάρχει δυνατότητα σύγκρισης.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1963
στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι ΚΠΣΣ»,
τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό στενογράφημα

ΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ ΣΤΗΝ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΕΙΩΝ[54]

Στό προεδρεῖο τῆς Πανρωσικῆς σύσκεψης τῶν διευθυντῶν τῶν τμημάτων γυναικῶν τῶν κυβερνείων

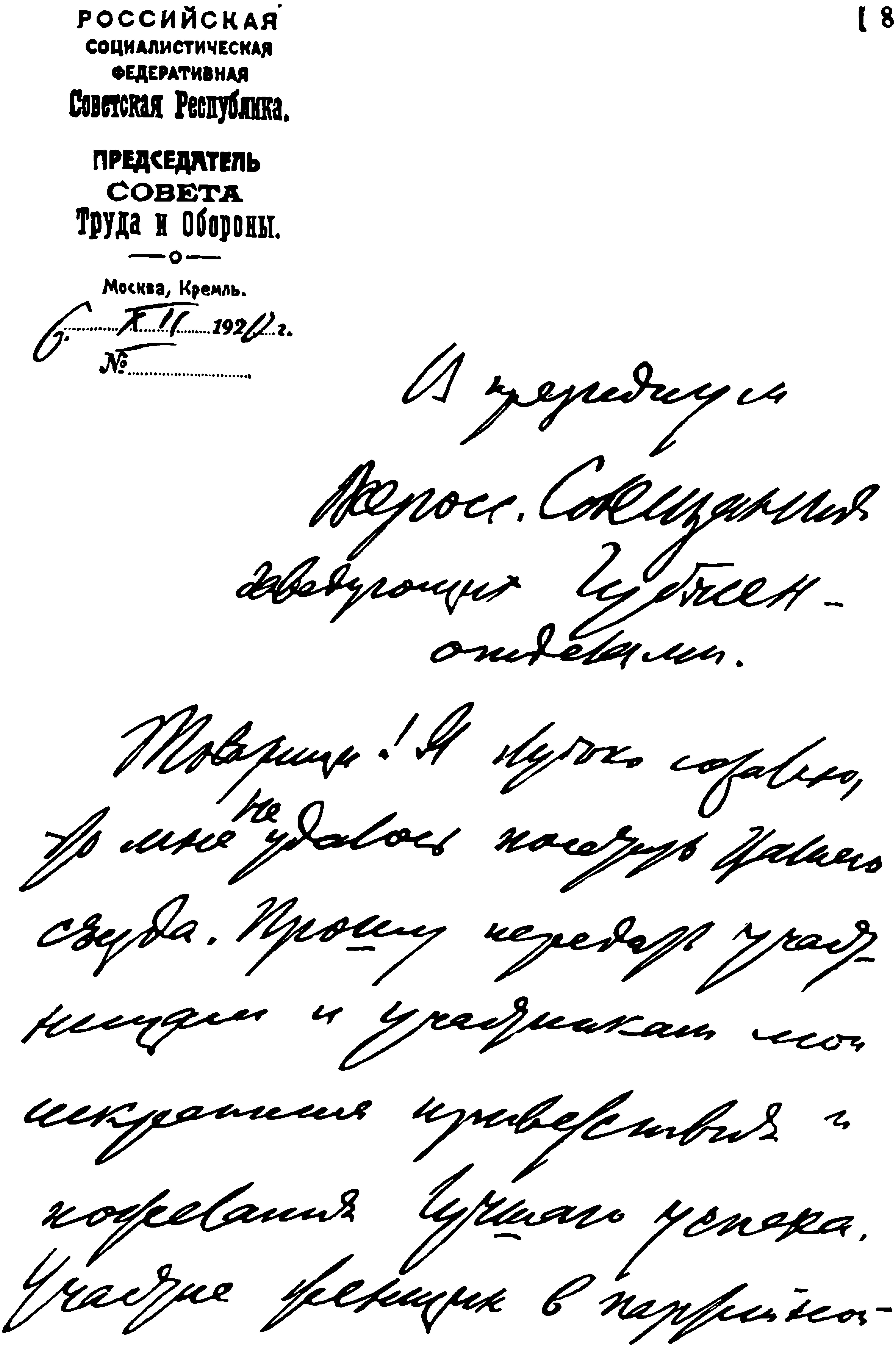
6. XII. 1920.

Σύντροφοι! Λυπᾶμαι πολύ πού δέν κατάφερα νά παραβρεθῶ στό συνέδριό σας. Παρακαλῶ νά διαβιβάσετε στίς γυναῖκες καί στούς ἄνδρες πού παίρνουν μέρος τόν εἰλικρινή μου χαιρετισμό καί τίς εὐχές μου νά ἔχετε τίς καλύτερες ἐπιτυχίες. Ἡ συμμετοχή τῶν γυναικῶν στήν κομματική καί στήν κρατική δουλιά ἀποκτᾶ τεράστια σημασία ἀκριβῶς τώρα πού ἔληξε ὁ πόλεμος καί τήν πρώτη θέση — ἐλπίζω γιά πολύ καιρό — πῆρε ἡ εἰρηνική ὀργανωτική δουλιά. Καί στή δουλιά αὐτή οἱ γυναῖκες πρέπει νά παίξουν πρωταρχικό ρόλο, καί βέβαια θά τόν παίξουν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΣΛΕ *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 286, 19 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

РОССИЙСКАЯ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ
ФЕДЕРАТИВНАЯ
Советская Республика.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ
СОВЕТА
Труда и Обороны.

Москва, Кремль.

6.XII.1920 г.

№.........

В президиум
Всеросс. Совещания
заведующих губжен-
отделами.

Товарищи! Я крайне сожалею,
что мне не удалось посетить Вашего
съезда. Прошу передать участ-
ницам и участникам мои
искренние приветствия и
пожелания лучшего успеха.
Участие женщин в партийно-

ʽΗ πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Χαιρετιστήριο στήν Πανρωσική σύσκεψη τῶν τμημάτων γυναικῶν
τῶν κυβερνείων.—6 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Σμίκρυνση

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ[55]

1. Νά δημιουργηθεῖ θέση βοηθοῦ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας καί νά συγκεντρωθοῦν στά χέρια τοῦ βοηθοῦ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου ὅλες οἱ διοικητικές δουλιές.

3. Νά κριθεῖ ἀπαραίτητη ἡ γενική ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, νά ἑτοιμαστεῖ ὅμως πιό ἐπισταμένα, εἰδικότερα ἀφοῦ συζητηθεῖ σέ μιά σειρά συσκέψεις σέ σύνδεση μέ τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Σ᾽αὐτές νά συζητηθεῖ ἐπίσης καί νά καθοριστεῖ μέ ἀκρίβεια ὁ καταμερισμός τῶν καθηκόντων ἀνάμεσα στό κεντρικό καί στά τοπικά ὄργανα τοῦ ΛΕ Παιδείας.

4. Νά κριθεῖ καταρχήν ἀπαραίτητη ἡ συγχώνευση τῶν σχολείων τοῦ 2ου βαθμοῦ (ἤ τῶν ἀνώτερων τάξεών τους) μέ τήν ἐπαγγελματικοτεχνική μόρφωση μέ δυό ἀπαραίτητους ὅρους: 1) ὑποχρεωτική διεύρυνση στά ἐπαγγελματικοτεχνικά σχολειά τῶν μαθημάτων γενικῆς μόρφωσης καί κομμουνισμοῦ· 2) ἄμεση ἐξασφάλιση καί ἔμπρακτο πέρασμα στήν πολυτεχνική μόρφωση, χρησιμοποιώντας γιά τή δουλιά αὐτή κάθε ἠλεκτρικό σταθμό καί κάθε κατάλληλο ἐργοστάσιο.

Ἡ πραγματοποίηση τῆς ἀναδιοργάνωσης αὐτῆς νά ἀναβληθεῖ μέχρι τή γενική ἀναδιοργάνωση.

5. Βοηθός τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου νά διοριστεῖ ὁ σ. Λίτκενς πού νά ἀφιερώνει ὑποχρεωτικά ὄχι λιγότερο ἀπό τό μισό ἐργάσιμο χρόνο στή Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης, μέχρι τότε πού ἡ Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης θά ἐξασφαλιστεῖ σέ ἀρκετό βαθμό μέ στελέχη.

6. Νά ἀνατεθεῖ στό Ὀργανωτικό Γραφεῖο: νά ἐπιταχύνει τήν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πολιτικῆς διαφώτισης σέ στελέχη καί ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ὁπωσδήποτε νά τήν ἐξασφαλίσει ὁλοκληρωτικά.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ[56]

1. Νά δοθοῦν ὁδηγίες στήν «*Ἰζβέστιγια*» καί στήν «*Πράβντα*» νά μετατραποῦν πιό πολύ σέ *παραγωγικά*, παρά σέ πολιτικά ὄργανα καί νά μάθουν *ὅλες* οἱ ἐφημερίδες τῆς ΣΟΣΔΡ νά κάνουν τό ἴδιο.

2. Νά μετατραπεῖ ἡ «*Μπεντνοτά*» σέ παραγωγική ἐφημερίδα μέ ὑποχρεωτική *συγκεκριμένη* ὕλη καί μέ τό καθῆκον νά συνδέσει στενά τούς ἀγρότες μέ τούς ἐργάτες καί τή γεωργία μέ τή βιομηχανία.

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΤΟ VIII ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ[57]

22-29 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1920

1

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΧΩΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ 21 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ[58]

Σύντροφοι, νομίζω ὅτι πήρατε ἀπόλυτα σωστή ἀπόφαση πού προτιμήσατε νά μιλήσω γιά τίς ἐκχωρήσεις στήν ὁμάδα πρῶτα. Τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων προκάλεσε παντοῦ, ὄχι μόνο στούς κομματικούς κύκλους καί στίς ἐργατικές μάζες, ἀλλά καί στίς πλατιές μάζες τῆς ἀγροτιᾶς, σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες πού ἔχουμε, μεγάλη δυσαρέσκεια, ἀκόμη καί ἀνησυχία. Ὅλοι οἱ σύντροφοι ἀναφέρουν πώς, ὕστερα ἀπό τό διάταγμα τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου, στίς περισσότερες συνελεύσεις τίς ἀφιερωμένες σέ διάφορα θέματα, τά περισσότερα ἐρωτήματα γραπτά καί προφορικά ὑποβάλλονταν γιά τίς ἐκχωρήσεις, καί ὁ γενικός τόνος τόσο τῶν γραπτῶν ἐρωτήσεων, ὅσο καί τῶν συζητήσεων ἦταν ὁ ὁ φόβος: διώξαμε τούς δικούς μας καπιταλιστές καί θέλουμε νά φέρουμε τούς ξένους. Νομίζω πώς οἱ φόβοι αὐτοί, τό πλατύ αὐτό ἐνδιαφέρον γιά τίς ἐκχωρήσεις, πού ἔδειξαν ὄχι μόνο οἱ κομματικοί σύντροφοι, εἶναι εὐχάριστο σημάδι πού μᾶς δείχνει πώς στά τρία αὐτά χρόνια μιᾶς ἀφάνταστα σκληρῆς πάλης τόσο δυνάμωσε ἡ ἐργατοαγροτική ἐξουσία καί τόσο ἑδραιώθηκε ἡ πείρα σχετικά μέ τούς καπιταλιστές, ὥστε οἱ πλατιές μάζες νά νομίζουν πώς ἡ ἐργατοαγροτική ἐξουσία εἶναι ἀρκετά σταθερή γιά νά τά βγάλει πέρα χωρίς ἐκχωρήσεις, καί ἔχουν ἀρκετά διδαχτεῖ, ὥστε χωρίς ἐξαιρετική ἀνάγκη νά μήν προβοῦν σέ ὁποιεσδήποτε συναλλαγές μέ τούς καπιταλιστές. Αὐτός ὁ ἔλεγχος ἀπό τά κάτω, αὐτοί οἱ φόβοι πού ξεκινοῦν ἀπό τίς μάζες, αὐτές οἱ δυσαρέσκειες τῶν ἐξωκομματικῶν κύκλων δείχνουν πώς παρακολουθοῦνται μέ ἐξαιρετική προσοχή οἱ σχέσεις μας μέ τούς καπιταλι-

στές. Νομίζω πώς ἀπό τήν ἄποψη αὐτή πρέπει νά χαιρετίσουμε ὁπωσδήποτε αὐτούς τούς φόβους σάν καλό σημάδι τῶν διαθέσεων τῶν μαζῶν.

Ὡστόσο, νομίζω ὅτι ὅλοι μας θά πειστοῦμε πώς στό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων δέν πρέπει νά μᾶς ὁδηγεῖ μόνο τό ἐπαναστατικό αὐτό ἔνστικτο. Ἀφοῦ ζυγίσουμε ὅλες τίς πλευρές τοῦ ζητήματος, θά πειστοῦμε πώς ἡ πολιτική πού ἐφαρμόσαμε ἦταν σωστή, καί αὐτή συνίσταται στό νά κάνουμε προτάσεις ἐκχωρήσεων. Μπορῶ νά πῶ μέ λίγα λόγια πώς τό κυριότερο θέμα στήν εἰσήγησή μου ἤ γιά τήν ἀκρίβεια στήν ἐπανάληψη τῆς συζήτησης πού ἔγινε τελευταῖα στή Μόσχα μέ ἀρκετές ἑκατοντάδες ὑπεύθυνα στελέχη*—γιατί δέν ἔχω ἑτοιμάσει καί δέν μπορῶ νά σᾶς παρουσιάσω μιά εἰσήγηση—τό κυριότερο θέμα τῆς συζήτησης αὐτῆς εἶναι νά ἀποδείξουμε τίς δυό θέσεις καί συγκεκριμένα, πρῶτο, πώς κάθε πόλεμος εἶναι ἡ συνέχεια τῆς πολιτικῆς πού ἐφαρμόστηκε στόν καιρό τῆς εἰρήνης, ἀλλά μέ ἄλλα μέσα καί, δεύτερο, πώς οἱ ἐκχωρήσεις πού δίνουμε, πού εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά δόσουμε, ἀποτελοῦν τή συνέχιση τοῦ πολέμου μέ ἄλλη μορφή, μέ ἄλλα μέσα. Γιά νά ἀποδείξω τίς δυό αὐτές θέσεις, γιά τήν ἀκρίβεια μόνο τή δεύτερη, γιατί ἡ πρώτη δέν χρειάζεται εἰδική ἀπόδειξη, θά ἀρχίσω ἀπό τήν πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος. Θά μιλήσω γιά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στά σύγχρονα καπιταλιστικά κράτη, πού εἶναι οὐσιαστικές, γιά νά καταλάβουμε ὅλη τή σημερινή ἐξωτερική πολιτική. Αὐτό εἶναι οὐσιαστικό γιά νά καταλάβουμε γιατί ἀκολουθήσαμε αὐτή τήν πολιτική.

Ὁ ἀμερικανός Βάντερλιπ εἶχε στείλει ἕνα γράμμα στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, στό ὁποῖο ἔλεγε: «Ἐμεῖς, οἱ ρεπουμπλικάνοι, πού ἀνήκουμε στό Κόμμα τῶν ρεπουμπλικάνων τῆς Ἀμερικῆς, στό Κόμμα τοῦ μεγαλύτερου χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, τό ὁποῖο συνδέεται μέ τίς ἀναμνήσεις τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ πολέμου ἐνάντια στίς Νότιες Πολιτεῖες, τώρα δέν βρισκόμαστε στήν ἐξουσία». Αὐτό τό ἔγραψε πρίν ἀκόμη ἀπό τίς ἐκλογές πού ἔγιναν τό Νοέμβρη: «Ἐμεῖς θά νικήσουμε στίς ἐκλογές τοῦ Νοέμβρη (τώρα νίκησαν), καί τό Μάρτη ὁ πρόεδρος θά εἶναι δικός μας. Ἡ πολιτική μας δέν θά ἐπαναλάβει ἐκεῖνες τίς βλακεῖες πού ἔκαναν τήν Ἀμερική νά ἀναμιχθεῖ στίς εὐρωπαϊκές ὑποθέσεις, θά ἀσχο-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 55-83. *Ἡ Σύντ.*

ληθοῦμε μέ τά συμφέροντά μας. Τά ἀμερικανικά μας συμφέροντα μᾶς ὁδηγοῦν σέ μιά σύγκρουση μέ τήν 'Ιαπωνία, μέ τήν 'Ιαπωνία θά πολεμήσουμε. Θά σᾶς ἐνδιέφερε, ἴσως, νά μάθετε πώς τό 1923 ὁ στόλος μας θά εἶναι ἰσχυρότερος ἀπό τόν ἀγγλικό. Γιά νά πολεμήσουμε χρειάζεται νά ἔχουμε στά χέρια μας πετρέλαιο, χωρίς πετρέλαιο δέν μποροῦμε νά κάνουμε ἕναν πόλεμο σύγχρονο. Ὄχι μόνο πρέπει νά ἔχουμε πετρέλαιο, ἀλλά πρέπει νά πάρουμε καί μέτρα, ὥστε νά μήν ἔχει πετρέλαιο ὁ ἀντίπαλος. 'Η 'Ιαπωνία βρίσκεται ἀπό τήν ἄποψη αὐτή σέ ἄσχημες συνθῆκες. Πολύ κοντά στήν Καμτσάτκα ὑπάρχει κάποιος κόλπος (ξέχασα τήν ὀνομασία του), ὅπου ὑπάρχουν πετρελαιοπηγές, αὐτό τό πετρέλαιο δέν θέλουμε νά πέσει στά χέρια τῶν ἰαπώνων. Ἄν μᾶς πουλήσετε αὐτό τό ἔδαφος, τότε σᾶς ἐγγυῶμαι πώς ὁ λαός μας θά εἶναι τόσο ἐνθουσιασμένος, ὥστε θά ἀναγνωρίσουμε ἀμέσως τήν κυβέρνησή σας. Ἄν δέν τό πουλήσετε, ἀλλά ἁπλῶς μᾶς τό ἐκχωρήσετε, δέν μπορῶ νά πῶ πώς δέν θά δεχτοῦμε νά ἐξετάσουμε τό σχέδιο αὐτό, ἀλλά δέν μπορῶ νά σᾶς ὑποσχεθῶ πώς θά προκαλέσει ἕναν τέτιο ἐνθουσιασμό πού θά ἐξασφάλιζε τήν ἀναγνώριση τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης».

Τό γράμμα τοῦ Βάντερλιπ ἐκθέτει μέ ἀπόλυτη εἰλικρίνεια καί πρωτάκουστο κυνισμό τήν ἄποψη τοῦ ἰμπεριαλιστῆ πού βλέπει καθαρά πώς πλησιάζει ὁ πόλεμος μέ τήν 'Ιαπωνία καί βάζει τό ζήτημα ἀνοιχτά καί καθαρά: κάντε αὐτή τή συναλλαγή μαζί μας καί θά ἔχετε ὁρισμένα ὀφέλη. Τό ζήτημα μπαίνει ἔτσι: ἡ Ἄπω 'Ανατολή, ἡ Καμτσάτκα κι'ἕνα κομμάτι τῆς Σιβηρίας βρίσκονται τώρα οὐσιαστικά στήν κατοχή τῆς 'Ιαπωνίας, ἐφόσον κυβερνοῦν ἐκεῖ οἱ στρατιωτικές της δυνάμεις, ἐφόσον, ὅπως ξέρετε, οἱ περιστάσεις ἐπέβαλαν τή δημιουργία ἑνός κράτους-συγκρουστήρα μέ τή μορφή τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς—ἐφόσον ξέρουμε πολύ καλά τί ἀπίστευτα δεινά ὑποφέρουν οἱ σιβηριανοί ἀγρότες ἀπό τόν ἰαπωνικό ἰμπεριαλισμό, πόσες ἀπίστευτες θηριωδίες ἔκαναν οἱ ἰάπωνες στή Σιβηρία. Αὐτό τό ξέρουν οἱ σύντροφοι ἀπό τή Σιβηρία: οἱ τελευταῖες ἐκδόσεις τους μιλοῦν[59] γι'αὐτό λεπτομερειακά. 'Ωστόσο δέν μποροῦμε νά κάνουμε πόλεμο μέ τήν 'Ιαπωνία καί πρέπει νά κάνουμε τό πᾶν, προσπαθώντας ὄχι μόνο νά ἀπομακρύνουμε τόν πόλεμο μέ τήν 'Ιαπωνία, ἀλλά καί νά τόν ἀποφύγουμε ἄν εἶναι δυνατό, γιατί γιά λόγους εὐνόητους ὁ πόλεμος αὐτός εἶναι τώρα πάνω ἀπό τίς δυνάμεις μας. Τήν ἴδια στιγμή ἡ 'Ιαπωνία, κόβο-

ντας τή σύνδεσή μας μέ τό διεθνές ἐμπόριο μέσω τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, μᾶς προξενεῖ τεράστια ζημιά. Στίς συνθῆκες αὐτές πού προχωρεῖ ἡ ρήξη, πού προχωρεῖ ἡ σύγκρουση τῆς 'Αμερικῆς μέ τήν 'Ιαπωνία—γιατί πολλές τώρα δεκαετίες γίνεται ἕνας πολύ πεισματικός ἀγώνας ἀνάμεσα στήν 'Ιαπωνία καί στήν 'Αμερική γιά τήν κατοχή τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ καί τῶν παραλίων του, καί ὅλη ἡ ἱστορία, ἡ διπλωματική, ἡ οἰκονομική καί ἡ ἐμπορική, πού ἀφορᾶ τόν Εἰρηνικό ὠκεανό καί τά παράλιά του, ὅλη εἶναι γεμάτη ἀπό ἀπόλυτα συγκεκριμένες ἐνδείξεις ὅτι ὡριμάζει ἡ σύγκρουση αὐτή καί κάνει ἀναπόφευκτο τόν πόλεμο ἀνάμεσα στήν 'Αμερική καί στήν 'Ιαπωνία—βρισκόμαστε στήν ἴδια κατάσταση πού βρισκόμασταν ἐπί τρία χρόνια: ἡ σοσιαλιστική Δημοκρατία εἶναι κυκλωμένη ἀπό ἰμπεριαλιστικές χῶρες, ἀσύγκριτα ἰσχυρότερες ἀπό μᾶς στό στρατιωτικό τομέα, πού βάζουν σέ ἐνέργεια ὅλα τά μέσα διαφώτισης καί προπαγάνδας γιά νά δυναμώσουν τό μίσος ἐνάντια στή Σοβιετική Δημοκρατία, καί δέν παραλείπουν καμιά εὐκαιρία γιά μιά στρατιωτική, ὅπως τή λένε, ἐπέμβαση, δηλαδή γιά τήν κατάπνιξη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Ἄν πάρουμε ὑπόψη αὐτό τό πράγμα καί ρίξουμε μιά γενική ματιά στήν τριετία πού πέρασε ἀπό τήν ἄποψη τῆς διεθνοῦς θέσης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας, τότε θά δοῦμε ὅτι μπορέσαμε νά ἀντέξουμε καί νά νικήσουμε τήν ἰσχυρή συμμαχία τῶν δυνάμεων τῆς 'Αντάντ, πού τήν ὑποστήριζαν οἱ δικοί μας λευκοφρουρίτες, μόνο καί μόνο γιατί δέν ὑπῆρχε ἀνάμεσα στίς δυνάμεις αὐτές καμιά ἑνότητα. Καταφέραμε νά νικήσουμε ὥς τώρα μόνο χάρη στίς βαθύτατες φαγωμάρες τῶν ἰμπεριαλιστικῶν δυνάμεων καί μόνο χάρη στό γεγονός ὅτι οἱ φαγωμάρες αὐτές δέν ἦταν κάτι τυχαῖες κομματικές ἐσωτερικές φαγωμάρες, ἀλλά μιά βαθύτατη ἀξεπέραστη ἀντίθεση τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῶν ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν πού, στηριζόμενες πάνω στήν ἀτομική ἰδιοκτησία πάνω στή γῆ καί στό κεφάλαιο, δέν μποροῦν παρά νά ἐφαρμόσουν τή ληστρική ἐκείνη πολιτική πού ματαίωσε τίς προσπάθειές τους νά ἑνώσουν τίς δυνάμεις τους ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία. Ἄς πάρουμε τήν 'Ιαπωνία, πού κρατοῦσε στά χέρια της ὅλη σχεδόν τή Σιβηρία καί μποροῦσε, φυσικά, σέ κάθε στιγμή νά βοηθήσει τόν Κολτσάκ—ἡ βασική αἰτία πού δέν τό ἔκανε βρίσκεται στό γεγονός ὅτι τά συμφέροντά της ἀντιτίθενται ριζικά στά συμφέροντα τῆς 'Α-

μερικῆς, ὅτι δέν ἤθελε νά βγάλει τά κάστανα ἀπό τή φωτιά γιά λογαριασμό τοῦ ἀμερικανικοῦ κεφαλαίου. Ξέροντας τήν ἀδυναμία αὐτή, δέν μπορούσαμε, φυσικά, νά ἐφαρμόσουμε ἄλλη πολιτική, παρά τήν πολιτική πού βάζει σάν στόχο της νά ἐκμεταλλευτεῖ αὐτή τήν ἀντίθεση τῆς 'Αμερικῆς καί τῆς 'Ιαπωνίας ἔτσι, ὥστε νά δυναμώσουμε καί νά τρενάρουμε τή δυνατότητα μιᾶς συμφωνίας 'Ιαπωνίας καί 'Αμερικῆς ἐνάντιά μας· ὅσο γιά τό ἄν εἶναι δυνατή μιά τέτια συμφωνία, ἔχουμε ἤδη ἕνα παράδειγμα: στίς ἀμερικανικές ἐφημερίδες δημοσιεύτηκε τό κείμενο συμφωνίας ὅλων τῶν χωρῶν πού ὑποσχέθηκαν νά ὑποστηρίξουν τόν Κολτσάκ[60].

Βέβαια, ἡ συμφωνία αὐτή διαλύθηκε, τίποτε ὅμως δέν εἶναι ἀδύνατο μέ τήν ἔννοια πώς αὐτοί θά προσπαθήσουν μέ τήν πρώτη εὐκαιρία νά ἀποκαταστήσουν τή συμφωνία αὐτή. Καί ὅσο πιό πολύ ἀναπτύσσεται τό κομμουνιστικό κίνημα, ὅσο πιό ἀπειλητικό γίνεται, τόσο πιό συχνές θά γίνουν οἱ ἀπόπειρές τους γιά νά πνίξουν τή Δημοκρατία μας. Καί ἀπό δῶ πηγάζει ἡ πολιτική μας νά ἐκμεταλλευτοῦμε τήν ἀντίθεση τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν γιά νά δυσκολέψουμε τή συμφωνία ἤ νά τήν κάνουμε, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, γιά τήν ὥρα ἀδύνατη. Αὐτή ἦταν ἐπί τρία χρόνια ἡ βασική γραμμή τῆς πολιτικῆς μας, πού προκάλεσε τήν ἀνάγκη τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ, προκάλεσε καί τήν ἀνάγκη τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης μέ τόν Μπούλλιτ, μιᾶς συνθήκης εἰρήνης καί ἀνακωχῆς, ἐξαιρετικά ἀσύμφορης γιά μᾶς. Καί ἡ γραμμή αὐτή εἶναι τώρα γιά μᾶς τόσο ξεκάθαρη, ὥστε πρέπει νά ἁρπαχτοῦμε καί μέ τά δυό χέρια ἀπό μιά παρόμοια πρόταση, ὅπως οἱ ἐκχωρήσεις. Δίνουμε τώρα στήν 'Αμερική τήν Καμτσάτκα πού, ὅπως καί νά εἶναι, οὐσιαστικά δέν εἶναι δική μας, γιατί ἐκεῖ βρίσκονται ἰαπωνικά στρατεύματα. Νά παλέψουμε ἐνάντια στήν 'Ιαπωνία σήμερα δέν εἴμαστε σέ θέση. Δίνουμε στήν 'Αμερική γιά οἰκονομική χρήση τό ἔδαφος αὐτό, ὅπου δέν ὑπάρχουν καθόλου δικές μας δυνάμεις καί ὅπου δέν μποροῦμε νά στείλουμε οὔτε στρατιωτικές, οὔτε ναυτικές δυνάμεις. Καί δίνοντάς το, παρασύρουμε τόν ἀμερικανικό ἰμπεριαλισμό ἐνάντια στόν ἰαπωνικό καί ἐνάντια στή γειτονική μας ἰαπωνική ἀστική τάξη, πού ὥς τά σήμερα κρατάει στά χέρια της τή Δημοκρατία τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς.

Ἔτσι, στίς διαπραγματεύσεις γιά τίς ἐκχωρήσεις, τά κυριότερα συμφέροντά μας ἦταν πολιτικά. Καί τά τελευταῖα γεγο-

νότα ἀπόδειξαν μέ ἀπόλυτη σαφήνεια πώς καί μόνο οἱ συζητήσεις γιά τίς ἐκχωρήσεις αὐτές ἦταν γιά μᾶς ἕνα κέρδος. Τίς ἐκχωρήσεις δέν τίς κάναμε ἀκόμη καί δέν μποροῦμε νά τίς κάνουμε, ἐφόσον ὁ ἀμερικανός πρόεδρος δέν ἀναλάβει τή διακυβέρνηση, κι'αὐτό δέν θά γίνει νωρίτερα ἀπό τό Μάρτη· ἐπιπλέον ἔχουμε τή δυνατότητα, ὅταν θά γίνει ἡ λεπτομερειακή ἐπεξεργασία τῆς σύμβασης, νά μή δεχτοῦμε νά τήν ὑπογράψουμε.

Συνεπῶς τό ζήτημα αὐτό ἀπό οἰκονομική πλευρά εἶναι τελείως δευτερεῦον, καί ὅλη ἡ οὐσία του βρίσκεται στό πολιτικό συμφέρον. Ὅτι κερδίσαμε ὅμως, τό δείχνουν ὅλες οἱ δημοσιογραφικές εἰδήσεις πού πήραμε. Ὁ ἴδιος ὁ Βάντερλιπ ἐπέμενε πώς τό σχέδιο γιά τίς ἐκχωρήσεις πρέπει νά μείνει γιά τήν ὥρα μυστικό. Πρέπει νά μείνει μυστικό ὥς τήν ὥρα πού θά νικήσει τό Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Κι' ἐμεῖς συμφωνήσαμε νά μή δημοσιεύσουμε τόσο τό γράμμα του, ὅσο καί ὅλο τό προκαταρκτικό σχέδιο. Ἀποδείχτηκε ὅμως πώς ἕνα τέτιο μυστικό δέν εἶναι δυνατό νά τό κρύψεις γιά πολύ καιρό. Καί μόλις ὁ Βάντερλιπ ἔφτασε στήν Ἀμερική, ἄρχισαν κιόλας ἀμέσως διάφορες ἀποκαλύψεις. Πρίν τίς ἐκλογές ὁ ὑποψήφιος πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς, πού τώρα ἔχει νικήσει πιά, ἦταν ὁ Χάρντινγκ. Ὁ Χάρντινγκ αὐτός δημοσίευσε στίς ἐφημερίδες μιά διάψευση τῆς διάδοσης πώς ἔχει μέσω τοῦ Βάντερλιπ ἐπαφές μέ τή Σοβιετική ἐξουσία. Ἡ διάψευσή του ἦταν πολύ κατηγορηματική, κι' ἔλεγε περίπου τά ἑξῆς: τόν Βάντερλιπ δέν τόν ξέρω καί κανενός εἴδους σχέσεις μέ τή Σοβιετική ἐξουσία δέν ἀναγνωρίζω. Εἶναι ὅμως ἐντελῶς εὐνόητος ὁ λόγος πού προκαλεῖ τή διάψευση αὐτή. Σέ παραμονές ἐκλογῶν στήν ἀστική Ἀμερική ἡ φήμη ὅτι εἶναι ὀπαδός μιᾶς συμφωνίας μέ τή Σοβιετική ἐξουσία, θά σήμαινε γιά τόν Χάρντινγκ ἀπώλεια, ἴσως, μερικῶν ἑκατοντάδων χιλιάδων ψήφων, καί γι'αὐτό βιάστηκε νά δημοσιεύσει πώς δέν ξέρει κανέναν Βάντερλιπ. Μόλις ὅμως τέλειωσαν οἱ ἐκλογές, ἀρχίσαμε νά παίρνουμε ἀπό τήν Ἀμερική ἐντελῶς διαφορετικές εἰδήσεις. Ὁ Βάντερλιπ σέ μιά σειρά ἄρθρα ἐφημερίδων συνιστᾶ μέ κάθε τρόπο τή συμφωνία μέ τή Σοβιετική ἐξουσία, σέ μιά ἐφημερίδα μάλιστα ἔγραψε πώς παρομοιάζει τόν Λένιν μέ τόν Οὐάσιγκτον. Ἀποδείχτηκε ἔτσι πώς ἔχουμε στίς ἀστικές χῶρες προπαγανδιστές ὑπέρ τῆς συμφωνίας μέ μᾶς, καί ἀποκτήσαμε τούς προπαγανδιστές αὐτούς ὄχι στό πρόσωπο τοῦ

σοβιετικοῦ πρεσβευτῆ, οὔτε καί ἀνάμεσα σέ κάποιους δημοσιογράφους, ἀλλά ἀνάμεσα στούς ἐκπροσώπους τῶν χειρότερων ἐκμεταλλευτῶν, ὅπως εἶναι ὁ Βάντερλιπ.

Ὅταν στή συγκέντρωση τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν διηγήθηκα αὐτά πού διηγοῦμαι τώρα ἐδῶ*, σηκώθηκε ἕνας σύντροφος ἐργάτης στά ἐργοστάσια τοῦ Βάντερλιπ, πού γύρισε ἀπό τήν Ἀμερική καί μᾶς ἔκφρασε τή φρίκη του, λέγοντας πώς σέ κανένα ἄλλο μέρος δέν εἶδε τέτια ἐκμετάλλευση, σάν κι'αὐτή πού εἶδε στά ἐργοστάσια τοῦ Βάντερλιπ. Καί νά πού στό πρόσωπο ἑνός τέτιου καρχαρία τοῦ καπιταλισμοῦ, ἀποκτήσαμε καί προπαγανδιστή τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μέ τή Σοβιετική Ρωσία· καί ἄν ἀκόμη δέν πετύχουμε τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό τήν προκείμενη σύμβαση τῶν ἐκχωρήσεων καί πάλι μποροῦμε νά ποῦμε πώς κερδίσαμε. Ἔχουμε πολλές πληροφορίες, μυστικές φυσικά, πού λένε πώς οἱ καπιταλιστικές χῶρες δέν ἐγκατέλειψαν τό σχέδιο νά ξαναρχίσουν τήν ἄνοιξη πόλεμο ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Ἔχουμε πολλές εἰδήσεις πού λένε πώς μερικά καπιταλιστικά κράτη παίρνουν προκαταρκτικά μέτρα, ἐνῶ οἱ λευκοφρουρίτες, μποροῦμε νά ποῦμε, κάνουν προπαρασκευαστική δουλιά σέ ὅλα τά κράτη. Γι'αὐτό, τό κυριότερο συμφέρον μας εἶναι νά ἀποκαταστήσουμε ἐμπορικές σχέσεις, καί γι'αὐτό τό πράγμα πρέπει νά ἔχουμε μέ τό μέρος μας ἔστω κι'ἕνα μέρος καπιταλιστῶν.

Ἡ πάλη στήν Ἀγγλία γίνεται ἀπό καιρό. Εἴμαστε ἤδη κερδισμένοι, γιατί ἀποκτήσαμε μερικούς ἀνθρώπους ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς πιό ἄγριας καπιταλιστικῆς ἐκμετάλλευσης, πού εἶναι ὑπέρ τῆς πολιτικῆς ἀποκατάστασης ἐμπορικῶν σχέσεων μέ τή Ρωσία. Δέν ἔχουμε ἀκόμη ὑπογράψει μιά σύμβαση μέ τήν Ἀγγλία, μιά ἐμπορική συμφωνία μέ τήν Ἀγγλία. Ὁ Κράσιν κάνει τώρα στό Λονδίνο δραστήριες διαπραγματεύσεις γι'αὐτό τό ζήτημα. Ἡ ἀγγλική κυβέρνηση μᾶς ὑπόβαλε ἕνα δικό της σχέδιο. Ἐμεῖς παρουσιάσαμε ἕνα δικό μας ἀντισχέδιο, ὡστόσο βλέπουμε πώς ἡ ἀγγλική κυβέρνηση τρενάρει τή συμφωνία, πώς ἐκεῖ κινεῖται δραστήρια τό στρατιωτικό ἀντιδραστικό κόμμα, πού κατάφερε ὥς τώρα νά ἐπικρατεῖ γιά νά ἐμποδίσει τήν ὑπογραφή τῶν ἐμπορικῶν συμφωνιῶν. Τό ἄμεσο συμφέρον μας καί τό ἄμεσο καθῆκον μας εἶναι νά ὑποστηρίξουμε καθετί πού μπορεῖ νά

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 62-66. *Ἡ Σύντ.*

ἐνισχύσει τά κόμματα καί τίς ὁμάδες πού ἐπιδιώκουν νά κλείσουν μαζί μας τή σύμβαση αὐτή. 'Αποκτήσαμε στό πρόσωπο τοῦ Βάντερλιπ ἕναν τέτιο ὀπαδό, καί αὐτό τό πράγμα δέν εἶναι ἁπλῶς τυχαῖο, δέν πρέπει νά τό ἐξηγοῦμε μόνο μέ τό γεγονός ὅτι ὁ Βάντερλιπ εἶναι ἕνα πνεῦμα ἐξαιρετικά ἐπιχειρηματικό ἤ μέ τό γεγονός ὅτι ὁ Βάντερλιπ ξέρει πολύ καλά τή Σιβηρία. 'Εδῶ ὑπάρχουν βαθύτερες αἰτίες πού ἔχουν σχέση μέ τήν ἀνάπτυξη τῶν συμφερόντων τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ὁ ὁποῖος κατέχει ἕναν ἀπίστευτο ἀριθμό ἀποικιῶν. 'Η ἀντίθεση ἀνάμεσα στόν ἀμερικανικό καί στόν ἀγγλικό ἰμπεριαλισμό ἐδῶ εἶναι βαθιά, καί τό ἐπιτακτικό καθῆκον μας εἶναι νά στηριζόμαστε σ'αὐτή.

'Ανάφερα πώς ὁ Βάντερλιπ εἶναι βαθύς γνώστης τῆς Σιβηρίας. Ὅταν οἱ διαπραγματεύσεις μας πλησίαζαν πρός τό τέλος, ὁ σύντροφος Τσιτσέριν εἶχε τή γνώμη πώς πρέπει νά δεχτοῦμε τόν Βάντερλιπ, γιατί αὐτό θά ἔχει ἐξαιρετική ἐπίδραση στίς μελλοντικές του ἐνέργειες στή Δυτική Εὐρώπη. Ἄν καί φυσικά ἡ προοπτική νά συζητήσω μέ ἕναν τέτιο καρχαρία τοῦ καπιταλισμοῦ, δέν ἦταν ἀπό τίς εὐχάριστες, ὡστόσο, ἀφοῦ ἀναγκάστηκα λόγω τῆς θέσης μου νά συζητήσω πολύ εὐγενικά ἀκόμη καί μέ τόν μακαρίτη τόν Μίρμπαχ, δέν μποροῦσε βέβαια νά μέ τρομάξει καί ἡ συζήτηση μέ τόν Βάντερλιπ. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι, ὅταν ἀλλάζαμε μέ τόν Βάντερλιπ διάφορες φιλοφρονήσεις, καί ἄρχισε νά λέει ἀστειευόμενος πώς οἱ ἀμερικανοί εἶναι ἐξαιρετικά πρακτικός λαός καί κανέναν δέν πιστεύουν, ἄν οἱ ἴδιοι δέν δοῦν μέ τά μάτια τους, τοῦ ἀπάντησα μισοαστειευόμενος: «'Ορίστε, τώρα κοιτάξτε πόσο καλά εἶναι στή Σοβιετική Ρωσία καί μπάστε το αὐτό καί στή χώρα σας, στήν 'Αμερική». Σ'αὐτό μοῦ ἀπάντησε, ὄχι ὅμως στά ἀγγλικά, ἀλλά στά ρωσικά: «Ἴσως». «Τί, ξέρετε καί ρωσικά;». Μοῦ λέει: «Πρίν ἀπό πολλά χρόνια ἔχω γυρίσει πέντε χιλιάδες βέρστια στή Σιβηρία, καί ἡ Σιβηρία μ'ἐνδιέφερε ἐξαιρετικά». 'Η ἀνταλλαγή φιλοφρονήσεων μέ τόν Βάντερλιπ σ'αὐτό τόν τόνο ἀστειότητας τέλειωσε μ'αὐτά πού μοῦ εἶπε φεύγοντας: «Μάλιστα, πρέπει νά ὁμολογήσω πώς ὁ μίστερ Λένιν δέν ἔχει κέρατα, καί εἶμαι ὑποχρεωμένος νά τό πῶ σέ ὅλους τούς γνωστούς μου στήν 'Αμερική». Φυσικά, δέν θά εἶχε τή θέση του ἕνα τέτιο ἀστεῖο, ἄν δέν παίρναμε καί ἄλλα δημοσιεύματα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Τύπου, πού λένε πώς ἡ Σοβιετική ἐξουσία εἶναι ἕνα τέρας, πώς δέν πρέπει νά συνάπτο-

νται σχέσεις μ'αὐτή. Στό πρόσωπο τοῦ Βάντερλιπ, ὀπαδοῦ τῆς ἀποκατάστασης ἐμπορικῶν σχέσεων μαζί μας, ἀποκτήσαμε τή δυνατότητα νά ρίξουμε μιά πέτρα στό βάλτο αὐτό.

Εἴχαμε τάχα ἔστω καί μιά εἴδηση ἀπό τήν 'Ιαπωνία, ἡ ὁποία νά μή μιλοῦσε γιά τήν ἐξαιρετική ἀνησυχία πού ἐπικρατεῖ στούς ἐμπορικούς κύκλους τῆς 'Ιαπωνίας; 'Η ἰαπωνική κοινή γνώμη λέει πώς δέν θά παραιτηθεῖ ποτέ ἀπό τά συμφέροντά της, πώς εἶναι ἐνάντια στίς ἐκχωρήσεις πού κάνει ἡ Σοβιετική ἐξουσία. Μέ λίγα λόγια πετύχαμε μιά τεράστια ὄξυνση τῆς ἔχθρας ἀνάμεσα στήν 'Ιαπωνία καί στήν'Αμερική, κι'ἔτσι πετύχαμε μιάν ἀναμφίβολη ἐξασθένιση τῆς πίεσης τῆς'Ιαπωνίας καί τῆς'Αμερικῆς ἐνάντιά μας.

Στήν ἴδια ἐκείνη συγκέντρωση τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν τῆς Μόσχας, ὅπου ἀνάφερα τό γεγονός αὐτό, τήν ὥρα τῆς συζήτησης μοῦ ὑποβλήθηκε ἕνα τέτιου εἴδους ἐρώτημα: «Συνάγεται—ὅπως ἔγραφε ἕνας σύντροφος—πώς ὑποκινοῦμε σέ πόλεμο τήν 'Ιαπωνία καί τήν 'Αμερική, ὅμως τόν πόλεμο θά τόν κάνουν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες. Καί, παρόλο πού αὐτά εἶναι ἰμπεριαλιστικά κράτη, ταιριάζει τάχα σ'ἐμᾶς, τούς σοσιαλιστές, νά ὑποκινοῦμε σέ πόλεμο δυό κράτη καί νά ὁδηγήσουμε τούς ἐργάτες στήν αἱματοχυσία;». Σ'αὐτό ἀπάντησα πώς, ἄν ὑποκινούσαμε πραγματικά τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες στόν πόλεμο, αὐτό θά ἦταν ἔγκλημα. Ὅλη ὅμως ἡ πολιτική καί ἡ προπαγάνδα μας δέν ἀποβλέπει καθόλου στό νά ὑποκινήσει τούς λαούς σέ ἕναν πόλεμο, ἀλλά νά βάλει τέρμα στόν πόλεμο. Καί ἡ πείρα ἀπόδειξε ἀρκετά πώς μόνο ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποτελεῖ διέξοδο ἀπό τούς αἰώνιους πολέμους. Ἔτσι, ἡ πολιτική μας δέν συνίσταται στήν ὑποκίνηση πολέμου. 'Εμεῖς τίποτε δέν κάναμε πού νά νά δικαιώνει ἄμεσα ἤ ἔμμεσα ἕναν πόλεμο ἀνάμεσα στήν 'Ιαπωνία καί στήν 'Αμερική. Ὅλη ἡ προπαγάνδα μας καί ὅλα τά ἄρθρα τοῦ Τύπου διασαφηνίζουν τήν ἀλήθεια πώς ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στήν 'Αμερική καί στήν 'Ιαπωνία θά εἶναι τό ἴδιο ἰμπεριαλιστικός πόλεμος, ὅπως ἦταν καί ὁ πόλεμος ἀνάμεσα στήν ἀγγλική καί στή γερμανική ὁμάδα τό 1914, πώς οἱ σοσιαλιστές δέν πρέπει νά σκέπτονται τήν ὑπεράσπιση τῆς πατρίδας, ἀλλά τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν καπιταλιστῶν, τήν ἐπανάσταση τῶν ἐργατῶν. 'Εφόσον ὅμως ἐμεῖς, πού κάνουμε ὅ,τι περνᾶ ἀπό τό χέρι μας γιά νά ἐπιταχύνουμε τήν ἐπανάσταση αὐτή, βρισκόμαστε στή θέση μιᾶς ἀδύνατης σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας, ἐνάντια στήν ὁ-

ποία ἐπιτίθενται οἱ ἰμπεριαλιστές-ληστές, εἶναι σωστή ἡ πολιτική μας νά ἐκμεταλλευτοῦμε τίς ἀντιθέσεις τους καί νά δυσκολέψουμε τή συνένωσή τους ἐνάντιά μας; Φυσικά, ἡ πολιτική αὐτή εἶναι σωστή. Τήν ἐφαρμόσαμε ἐπί τέσσερα χρόνια. Καί τό κυριότερο γεγονός πού ἐκφράζει αὐτή τήν πολιτική ἦταν ἡ συνθήκη τοῦ Μπρέστ. Τόν καιρό πού ὁ γερμανικός ἰμπεριαλισμός ἀντιστεκόταν, ἐμεῖς ἐκμεταλλευτήκαμε τίς ἀντιθέσεις τῶν ἰμπεριαλιστῶν καί καταφέραμε νά κρατηθοῦμε ἀκόμη καί τότε πού δέν εἶχε συγκροτηθεῖ ὁ Κόκκινος Στρατός.

Ὁρίστε ποιά εἶναι ἡ κατάσταση μέσα στήν ὁποία διαμορφώθηκε ἡ πολιτική μας τῶν ἐκχωρήσεων σχετικά μέ τήν Καμτσάτκα. Τέτιου εἴδους ἐκχωρήσεις εἶναι ἀρκετά σπάνιες. Στή συνέχεια θά μιλήσω γιά τόν τρόπο πού διαμορφώνονται τά ὑπόλοιπα ἀντικείμενα τῶν ἐκχωρήσεων. Τώρα θά περιοριστῶ στήν πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος. Θέλω νά τονίσω πώς στίς σχέσεις ἀνάμεσα στήν Ἰαπωνία καί στήν Ἀμερική κρύβεται ἡ ἐξήγηση τοῦ γεγονότος, γιατί μᾶς συμφέρει νά κάνουμε προτάσεις ἐκχωρήσεων ἤ νά ρίχνουμε τό δόλωμα τῶν ἐκχωρήσεων. Οἱ ἐκχωρήσεις προϋποθέτουν τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἀποκατάσταση εἰρηνικῶν συμφωνιῶν, τήν ἀποκατάσταση ἐμπορικῶν σχέσεων, προϋποθέτουν τή δυνατότητα νά ἀρχίσουμε μιά ἀπευθείας πλατιά ἀγορά τῶν ἀπαραίτητων γιά μᾶς μηχανῶν. Κι᾽ἐμεῖς πρέπει νά καταβάλλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες γιά νά τό πετύχουμε. Αὐτό ἀκόμη δέν τό πετύχαμε.

Ὁ σύντροφος πού ὑποβάλλει τό ἐρώτημα γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων μέ τήν Ἀγγλία ρωτάει, γιατί καθυστερεῖ ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας μέ τήν Ἀγγλία; Ἀπαντῶ: καθυστερεῖ γιατί ἡ ἀγγλική κυβέρνηση ταλαντεύεται. Ἡ πλειοψηφία τῆς ἐμπορικῆς καί βιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας εἶναι ὑπέρ τῆς ἀποκατάστασης τῶν σχέσεων καί βλέπει καθαρά πώς, ἄν προβεῖ σέ ἐνέργειες πού ἐξωθοῦν σέ πόλεμο, θά ριψοκινδυνεύσει ἐξαιρετικά καί θά ἐπιταχύνει τήν ἐπανάσταση. Θυμόσαστε πώς ἡ ἀγγλική κυβέρνηση, τόν καιρό τῆς ἐκστρατείας μας ἐνάντια στή Βαρσοβία, μᾶς ἀπείλησε μέ ἕνα τελεσίγραφο, δηλώνοντας πώς θά δόσει διαταγή στό στόλο της νά κινηθεῖ ἐνάντια στήν Πετρούπολη. Θυμόσαστε πώς ὅλη ἡ Ἀγγλία γέμισε ἀπό «Ἐπιτροπές δράσης»[61] καί οἱ μενσεβίκοι ἡγέτες τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἀγγλίας δήλωσαν ὅτι εἶναι ἐνάντια στόν πόλεμο καί ὅτι δέν θά ἐπιτρέψουν νά γίνει ὁ πόλεμος αὐτός. Ἀπό

τό ἄλλο μέρος, ἡ ἀντιδραστική μερίδα τῆς ἀγγλικῆς ἀστικῆς τάξης καί ἡ αὐλική στρατιωτική κλίκα εἶναι ὑπέρ τῆς συνέχισης τοῦ πολέμου. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς στήν ἐπιροή τους πρέπει νά ἀποδόσουμε τήν καθυστέρηση τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἐμπορικῆς συμφωνίας. Δέν πρόκειται νά σᾶς ἐξιστορήσω τίς διάφορες περιπέτειες τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν σχέσεων μέ τήν 'Αγγλία, τίς περιπέτειες τῆς σύμβασης αὐτῆς γιά τίς ἐμπορικές σχέσεις μέ τήν 'Αγγλία, γιατί αὐτό θά μέ ὁδηγοῦσε πολύ μακριά. Τόν τελευταῖο καιρό ἡ Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ Κόμματος βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά συζητήσει τό λεπτό αὐτό ζήτημα μέ μεγάλο ζῆλο. 'Επανερχόμασταν σ' αὐτό τό ζήτημα πάρα πολύ συχνά, στό σημεῖο μάλιστα αὐτό ἡ πολιτική μας ἦταν ξεκάθαρη: νά κάνουμε τίς μεγαλύτερες δυνατές ὑποχωρήσεις. 'Ο στόχος μας τώρα εἶναι νά πετύχουμε μιά ἐμπορική συμφωνία μέ τήν 'Αγγλία γιά νά ἀρχίσουμε μιά πιό ὁμαλή ἀνταλλαγή ἐμπορευμάτων, γιά νά ἐξασφαλίσουμε τή δυνατότητα νά ἀγοράσουμε ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα τίς ἀπαραίτητες μηχανές γιά τό πλατύ σχέδιο ἀνόρθωσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Ὅσο πιό γρήγορα τό κάνουμε αὐτό, τόσο πιό πολλές βάσεις θά ἔχουμε γιά τήν οἰκονομική μας ἀνεξαρτησία ἀπό τίς καπιταλιστικές χῶρες. Τώρα ἀκριβῶς, πού κάηκαν ἀπό τή στρατιωτική τους ἐπιδρομή ἐνάντια στή Ρωσία, δέν μποροῦν νά σκεφτοῦν ἀμέσως γιά μιά ἐπανάληψη τοῦ πολέμου· πρέπει νά ἁρπάξουμε τήν εὐκαιρία καί νά ἐπιδιώξουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις νά πετύχουμε ἐμπορικές σχέσεις καί ἄν ἀκόμη κάνουμε σέ ἀντάλλαγμα τίς μεγαλύτερες ὑποχωρήσεις, γιατί δέν πιστεύουμε οὔτε μιά στιγμή πώς οἱ ἐμπορικές σχέσεις μας μέ τά ἰμπεριαλιστικά κράτη θά εἶναι σταθερές: θά εἶναι ἕνα προσωρινό διάλειμμα. 'Η πείρα τῆς ἱστορίας τῶν ἐπαναστάσεων καί τῶν μεγάλων συγκρούσεων μᾶς διδάσκει πώς οἱ πόλεμοι, μιά σειρά πόλεμοι εἶναι ἀναπόφευκτοι. Ἕνα τέτιο ὅμως πράγμα, ὅπως εἶναι ἡ ὕπαρξη τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας δίπλα στίς καπιταλιστικές χῶρες—ἡ Σοβιετική Δημοκρατία κυκλωμένη ἀπό καπιταλιστικές χῶρες—εἶναι γιά τόν καπιταλισμό τόσο ἀπαράδεκτο, πού τά κράτη αὐτά θά ἐκμεταλλευτοῦν κάθε δυνατότητα γιά νά ἐπαναλάβουν τόν πόλεμο. Τώρα οἱ λαοί κουράστηκαν ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο καί ἀπειλοῦν νά ἐξεγερθοῦν, ἄν θά συνεχιστεῖ ὁ πόλεμος, δέν ἀποκλείεται ὅμως ἡ πιθανότητα ὅτι οἱ καπιταλιστές ὕστερα ἀπό λίγα χρόνια νά μπορέσουν νά τόν ἐπαναλάβουν. Νά γιατί πρέπει νά καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια γιά νά ἐκμεταλλευτοῦμε τή δυ-

νατότητα πού θά μᾶς παρουσιαστεῖ καί νά κλείσουμε ἐμπορικές συμφωνίες. Ἐδῶ μπορῶ νά πῶ τά παρακάτω (παρακαλῶ νά μή γραφτοῦν). Νομίζω ὅτι ἐδῶ ἐμεῖς, μέ τή σταθερή μας θέση ὅτι ἡ Κομμουνιστική Διεθνής δέν εἶναι κυβερνητικό ἵδρυμα, τελικά θά ἐπικρατήσουμε. Πολύ περισσότερο πού ἡ ἀστική τάξη τῆς Ἀγγλίας πρέπει νά δεῖ μέ τό λογικό της ὅτι εἶναι ἀνόητες οἱ προσπάθειες γιά ἐξέγερση ἐνάντια στήν ΙΙΙ Διεθνή. Ἡ ΙΙΙ Διεθνής ἱδρύθηκε τό Μάρτη τοῦ 1919. Τόν Ἰούλη τοῦ 1920 ἔγινε τό ΙΙ συνέδριο, καί ὕστερα ἀπ' αὐτό σέ ὅλες τίς χῶρες διακηρύχτηκαν ἀνοιχτά οἱ ὅροι τῆς Μόσχας[62]. Γίνεται ἀνοιχτή πάλη γιά τήν προσχώρηση στήν Κομμουνιστική Διεθνή. Παντοῦ ὑπάρχουν οἱ ὀργανωτικές βάσεις τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος. Στίς συνθῆκες αὐτές ἡ προσπάθεια νά μᾶς θέσουν σοβαρό τελεσιγραφικό ζήτημα—κάνετε τόν κόπο νά ἐξοφλήσετε τούς λογαριασμούς σας μέ τήν Κομμουνιστική Διεθνή—εἶναι πράγμα ἀπαράδεκτο. Ὅμως τό ὅτι αὐτοί δίνουν ἰδιαίτερη προσοχή σ' αὐτό, δείχνει ποῦ τούς πονάει καί τί δέν τούς ἀρέσει στήν πολιτική μας. Καί χωρίς αὐτό ἐμεῖς ξέραμε τί δέν τούς ἀρέσει στήν πολιτική μας. Ἄλλο ζήτημα, γιά τό ὁποῖο μπορεῖ νά μιλήσουμε στήν κομματική συνέλευση καί πού ἀνησυχεῖ τήν Ἀγγλία, εἶναι τό ζήτημα τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ Ἀγγλία θέλει νά μᾶς ὑποχρεώσει νά μή κάνουμε τίποτε ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας στήν Ἀνατολή. Εἴμαστε πρόθυμα ἕτοιμοι νά ἀναλάβουμε μιά τέτια ὑποχρέωση. Λογουχάρη, τό συνέδριο τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς[63], τό κομμουνιστικό συνέδριο, ἔγινε στό Μπακού, στήν ἀνεξάρτητη Δημοκρατία τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν καί ὄχι στή ΣΟΣΔΡ. Δέν θά μπορέσει ἡ ἀγγλική κυβέρνηση νά μᾶς καταγγείλει ὅτι κάνουμε ὁτιδήποτε ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας. Ἐπειδή δέν ξέρουν καλά τό Σύνταγμά μας, συγχέουν κάποτε τή Δημοκρατία τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν μέ τή Σοβιετική Δημοκρατία τῆς Ρωσίας. Καί στόν τομέα αὐτό οἱ νόμοι μας εἶναι ἀκριβολογημένοι καί συγκεκριμένοι, μποροῦμε εὔκολα νά ἀνασκευάσουμε τίς ψεύτικες ἑρμηνεῖες τῶν ἄγγλων ὑπουργῶν. Ὡστόσο, οἱ διαφωνίες στό θέμα αὐτό συνεχίζονται, καί γύρω ἀπό τά δυό αὐτά φλέγοντα ζητήματα πηγαινοέρχεται ὁ Κράσιν μαζί μέ τούς ὑπουργούς.

Τόν Ἰούλη, ὅταν ἡ Πολωνία κινδύνευε νά ἡττηθεῖ ὁλοκληρωτικά, ὅταν κινδύνευε νά συντριβεῖ ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό, ἡ Ἀγγλία πρότεινε ἕνα πλῆρες κείμενο συμφωνίας, στό ὁποῖο ἀναφερόταν: καταρχήν πρέπει νά δηλώσετε πώς

δέν θά διεξάγετε ἐπίσημη προπαγάνδα καί δέν θά κάνετε τίποτε ἐνάντια στά συμφέροντα τῆς 'Αγγλίας στήν 'Ανατολή. Αὐτό θά τό ἐπεξεργαστεῖ μιά μελλοντική πολιτική συνδιάσκεψη, ἐνῶ τώρα θά κλείσουμε τήν τάδε ἐμπορική συμφωνία. Σᾶς συμφέρει νά ὑπογράψετε; 'Απαντήσαμε: μᾶς συμφέρει. Λέμε καί τώρα πώς τή συμφωνία αὐτή τήν ὑπογράφουμε. Μιά πολιτική συνδιάσκεψη θά καθορίσει πιό συγκεκριμένα τά συμφέροντα τῆς 'Αγγλίας στήν 'Ανατολή. Κι' ἐμεῖς ἔχουμε μερικά συμφέροντα στήν 'Ανατολή, καί ὅταν χρειαστεῖ θά τά ἐκθέσουμε ἀναλυτικά. 'Η 'Αγγλία δέν μπορεῖ νά πεῖ ἀνοιχτά πώς ὑποχωρεῖ ἀπό τήν πρόταση πού ἔκανε τόν 'Ιούλη. Γι'αὐτό τρενάρει καί κρύβει ἀπό τό λαό της τήν ἀλήθεια σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις. Οἱ διαπραγματεύσεις βρίσκονται σέ μιά κατάσταση ἀβεβαιότητας, δέν μποροῦμε νά ἐγγυηθοῦμε, ἄν θά ὑπογραφεῖ ἡ συμφωνία. 'Η ἰσχυρή ἐπιροή πού ἀσκοῦν στήν 'Αγγλία ἡ παλατιανή καί ἡ στρατιωτική κλίκα δουλεύει ἐνάντια στή συμφωνία αὐτή. 'Εμεῖς ὅμως τώρα εἴμαστε ἀποφασισμένοι νά κάνουμε τίς μεγαλύτερες ὑποχωρήσεις καί νομίζουμε πώς ἔχουμε συμφέρον νά πετύχουμε μιά ἐμπορική συμφωνία καί νά ἀγοράσουμε ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα κάτι ἀπό τό βασικό ὑλικό γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν συγκοινωνιῶν, δηλαδή ἀτμομηχανές, γιά τήν ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας, γιά τόν ἐξηλεκτρισμό. Γιά μᾶς αὐτό εἶναι τό σπουδαιότερο. Ἄν θά τό ἐξασφαλίσουμε αὐτό, τότε μέσα σέ μερικά χρόνια θά δυναμώσουμε σέ τέτιο βαθμό, ὥστε καί στή χειρότερη ἀκόμη περίπτωση, ἄν θά γίνει ὕστερα ἀπό μερικά χρόνια μιά στρατιωτική ἐπέμβαση, θά ἀποτύχει, γιατί θά εἴμαστε ἰσχυρότεροι ἀπό ὅ,τι τώρα. 'Η πολιτική μας στήν Κεντρική 'Επιτροπή ἀκολουθεῖ τό δρόμο τῶν μεγαλύτερων ὑποχωρήσεων ἀπέναντι στήν 'Αγγλία. Καί ἄν οἱ κύριοι αὐτοί πιστεύουν ὅτι θά μᾶς πιάσουν σέ κάποιες ἐπίσημες ὑποσχέσεις, τότε τούς δηλώνουμε πώς ἡ κυβέρνησή μας καμιά ἐπίσημη προπαγάνδα δέν πρόκειται νά κάνει καί κανένα συμφέρον τῆς 'Αγγλίας στήν 'Ανατολή δέν ἔχουμε τήν πρόθεση νά θίξουμε. Ἄν ἐλπίζουν πώς μ'αὐτό κάτι θά κερδίσουν, ἄς δοκιμάσουν, ἐμεῖς δέν θά ὑποφέρουμε ἀπ'αὐτό.

Τώρα θά ἀναφερθῶ στό ζήτημα τῶν σχέσεων τῆς 'Αγγλίας μέ τή Γαλλία. 'Εδῶ οἱ σχέσεις εἶναι μπερδεμένες. 'Από τό ἕνα μέρος, ἡ 'Αγγλία μέ τή Γαλλία βρίσκονται στήν Κοινωνία τῶν 'Εθνῶν[64] καί εἶναι ὑποχρεωμένες νά ἐνεργοῦν μαζί, ἀπό τό ἄλλο μέρος, κάθε φορά πού ὀξύνεται ἡ κατάσταση,

δέν ἐνεργοῦν μαζί. Αὐτό φάνηκε καθαρά, ὅταν ὁ σ. Κάμενεφ βρισκόταν στό Λονδίνο καί μαζί μέ τόν Κράσιν ἔκανε διαπραγματεύσεις. Ἡ Γαλλία ἦταν ὑπέρ τῆς ὑποστήριξης τῆς Πολωνίας καί τοῦ Βράνγκελ, ἐνῶ ἡ ἀγγλική κυβέρνηση δήλωνε: «Ἐμεῖς δέν θά πᾶμε μέ τή Γαλλία». Οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι πιό εὐπρόσδεκτες γιά τήν Ἀγγλία, παρά γιά τή Γαλλία πού ἐλπίζει ἀκόμη νά τῆς ἐξοφληθοῦν τά χρέη, ἐνῶ στήν Ἀγγλία οἱ κάπως πρακτικοί καπιταλιστές ἔπαψαν πιά νά τό σκέπτονται. Καί ἀπό τήν πλευρά αὐτή ἔχουμε συμφέρον νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἀντίθεση ἀνάμεσα στήν Ἀγγλία καί στή Γαλλία, καί γι'αὐτό πρέπει νά ἐπιμένουμε στήν πρόταση—πού ἔχει πολιτική σημασία—τῶν ἐκχωρήσεων πρός τήν Ἀγγλία. Τώρα ἔχουμε ἕνα σχέδιο σύμβασης σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις δασῶν στό μακρινό Βορά. Βρισκόμαστε σέ συνθῆκες πού, χάρη στήν ἔλλειψη πολιτικῆς ἑνότητας ἀνάμεσα στήν Ἀγγλία καί στή Γαλλία, ἔχουμε τό χρέος νά μή διστάσουμε ἀκόμη καί νά ριψοκινδυνεύσουμε ὥς ἕνα ὁρισμένο βαθμό, μόνο καί μόνο γιά νά καταφέρουμε νά δυσκολέψουμε τή στρατιωτική συμμαχία τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας ἐνάντιά μας. Ἕνας καινούργιος πόλεμος ἐνάντιά μας, πού θά ὑποστηρίζεται ἀπό τήν Ἀγγλία καί τή Γαλλία, θά μᾶς φέρει (ἀκόμη καί σέ περίπτωση πού θά τελειώσει μέ μιά πλήρη νίκη μας, ὅπως τέλειωσε τώρα ὁ πόλεμος μέ τόν Βράνγκελ) τεράστιες δυσκολίες, θά δυσκολέψει τήν οἰκονομική ἀνάπτυξή μας, θά χειροτερέψει τήν κατάσταση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Γι'αὐτό πρέπει νά κάνουμε τό καθετί πού θά μᾶς φέρει τίς λιγότερες ζημιές. Καί εἶναι φανερό πώς οἱ ζημιές ἀπό τίς ἐκχωρήσεις δέν εἶναι τίποτε μπροστά σ'ἐκεῖνες πού θά μᾶς προξενοῦσε ἡ καθυστέρηση τῆς οἰκονομικῆς μας οἰκοδόμησης καί ἡ ἀπώλεια χιλιάδων ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, ἄν δέν καταφέρουμε νά ἀντισταθοῦμε στή συμμαχία τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Καί ἕνα ἀπό τά μέσα αὐτά τῆς ἀντίστασης στή συμμαχία τους εἶναι οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἀγγλία γιά τίς ἐκχωρήσεις. Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος.

Τέλος, ἄς πάρουμε τίς σχέσεις τῆς Ἀγγλίας καί ὅλης τῆς Ἀντάντ πρός τή Γερμανία. Ἡ Γερμανία εἶναι ἡ πιό προηγμένη χώρα, ἄν ἐξαιρέσουμε τήν Ἀμερική. Τό τεχνικό της μάλιστα ἐπίπεδο σχετικά μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας στέκει ψηλότερα. Κι'αὐτή λοιπόν ἡ χώρα, ἡ δεμένη μέ τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν, βρίσκεται σέ συνθῆκες πού εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει. Καί σέ μιά τέτια κατάσταση ἡ Γερμανία, φυσικά, σπρώχνεται σέ συμμαχία μέ τή Ρωσία. Ὅταν τά ρωσικά στρα-

τεύματα πλησίαζαν στή Βαρσοβία, ὅλη ἡ Γερμανία βρισκόταν σέ ἀναβρασμό. Ἡ συμμαχία μέ τή Ρωσία τῆς χώρας αὐτῆς πού στραγγαλίστηκε, πού ἔχει τή δυνατότητα νά κινητοποιήσει τεράστιες παραγωγικές δυνάμεις, ἦταν πού ὁδήγησε στό νά δημιουργηθεῖ στή Γερμανία ἕνα πολιτικό ἀνακάτωμα: οἱ γερμανοί μαυροεκατονταρχίτες συμβάδιζαν μέ τούς σπαρτακιστές[65] στό ζήτημα τῆς συμπάθειας πρός τούς ρώσους μπολσεβίκους. Καί αὐτό εἶναι τελείως εὐνόητο, γιατί πηγάζει ἀπό οἰκονομικούς λόγους· αὐτό ἀποτελεῖ τή βάση ὅλης τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης καί τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς.

Ἐφόσον εἴμαστε μόνοι μας καί ὁ καπιταλιστικός κόσμος εἶναι ἰσχυρός, ἡ ἐξωτερική μας πολιτική συνίσταται, ἀπό τό ἕνα μέρος, στό γεγονός ὅτι πρέπει νά ἐκμεταλλευτοῦμε τίς διαφωνίες τους (φυσικά τό πιό εὐχάριστο θά ἦταν νά νικήσουμε ὅλα τά ἰμπεριαλιστικά κράτη, ἀλλά αὐτό δέν εἴμαστε σέ θέση νά τό κάνουμε γιά ἕνα ἀρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα). Ἡ ὕπαρξή μας ἐξαρτᾶται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὑπάρχει, ἀπό τό ἕνα μέρος, ριζική διάσταση τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν καί ἀπό τό ἄλλο, ἀπό τό ὅτι ἡ νίκη τῆς Ἀντάντ καί ἡ εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν ἔριξαν τήν τεράστια πλειοψηφία τοῦ γερμανικοῦ ἔθνους σέ μιά κατάσταση πού τῆς εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει. Ἡ εἰρήνη τῶν Βερσαλλιῶν δημιούργησε μιά τέτια κατάσταση, πού ἡ Γερμανία δέν μπορεῖ νά ἐλπίζει σέ μιά ἀνάπαυλα, νά ἐλπίζει πώς δέν θά τή ληστεύουν, πώς δέν θά τῆς ἀφαιρέσουν τά μέσα γιά νά ἐπιζήσει, πώς δέν θά καταδικάσουν τόν πληθυσμό της στήν πείνα καί στόν ἀφανισμό, ἡ Γερμανία δέν μπορεῖ νά ἐλπίζει ἕνα τέτιο πράγμα καί, φυσικά, τό μοναδικό μέσο γιά τή σωτηρία της εἶναι μόνο ἡ συμμαχία μέ τή Σοβιετική Ρωσία, πρός τήν ὁποία στρέφει τά βλέμματά της. Τά ἰμπεριαλιστικά κράτη στρέφονται μέ λύσσα ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, μισοῦν τούς μπολσεβίκους, τουφεκίζουν τούς κομμουνιστές τῶν χωρῶν τους, ὅπως κάνουν οἱ πιό βέροι λευκοφρουρίτες. Ἡ γερμανική ἀστική κυβέρνηση μισεῖ θανάσιμα τούς μπολσεβίκους, ὅμως τά συμφέροντα τῆς διεθνοῦς θέσης της τή σπρώχνουν παρά τήν ἐπιθυμία της σέ μιά εἰρήνη μέ τή Σοβιετική Ρωσία. Αὐτό, σύντροφοι, εἶναι ὁ δεύτερος στυλοβάτης τῆς διεθνοῦς, τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς: νά ἀποδείξουμε στούς λαούς πού συνειδητοποιοῦν τόν ἀστικό ζυγό, ὅτι γι'αὐτούς δέν ὑπάρχει σωτηρία χωρίς τή Σοβιετική Δημοκρατία. Καί ἀφοῦ ἡ Σοβιετική Δημοκρατία, στή διάρκεια μιᾶς τριετίας, ἄντεξε στήν πίεση τῶν ἰμπεριαλιστῶν, αὐτό λέει πώς ὑπάρχει στόν κόσμο μιά χώρα, μόνο μιά χώρα, πού ἀποκρούει μέ

ἐπιτυχία αὐτό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἔστω κι'ἄν εἶναι χώρα τῶν «πειρατῶν», τῶν «ληστῶν», τῶν «συμμοριτῶν», τῶν μπολσεβίκων κτλ:, ἀκόμη κι'ἄν εἶναι ἔτσι, χωρίς τή χώρα αὐτή ἡ οἰκονομική κατάσταση δέν μπορεῖ νά βελτιωθεῖ.

Στήν κατάσταση αὐτή τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων ἀποκτᾶ μιά ἀκόμη πλευρά. Ἔχω στά χέρια μου τήν μπροσούρα αὐτή, τό διάταγμα αὐτό τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη γιά τίς ἐκχωρήσεις. Θά μοιραστεῖ σέ ὅλα τά μέλη τοῦ συνεδρίου. Σκεφτόμαστε τήν μπροσούρα γιά τίς ἐκχωρήσεις νά τήν ἐκδόσουμε στό ἐξωτερικό σέ ἀρκετές γλῶσσες[66]. Ὁ στόχος μας εἶναι νά κάνουμε ἀμέσως ὅ,τι εἶναι δυνατό γιά νά κεντρίσουμε τό ἐνδιαφέρον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν περισσότερων χωρῶν, προπαντός τῶν χωρῶν πού καταπιέζονται περισσότερο, γιά τίς ἐκχωρήσεις. Ἡ διάσταση τῶν συμφερόντων τῆς Ἰαπωνίας καί τῆς Ἀμερικῆς εἶναι πολύ μεγάλη. Δέν μποροῦν νά μοιράσουν μεταξύ τους τήν Κίνα, μιά σειρά νησιά κτλ. Ἡ διάσταση τῶν συμφερόντων ἀνάμεσα στή Γερμανία καί στήν Ἀντάντ εἶναι ἄλλου εἴδους. Ἡ ὕπαρξη τῆς Γερμανίας εἶναι ἀδύνατο νά συνεχιστεῖ, ἐξαιτίας τῶν συνθηκῶν πού τῆς δημιούργησε ἡ Ἀντάντ. Ὁ λαός ἐκεῖ πεθαίνει, γιατί ἡ Ἀντάντ τοῦ παίρνει τούς κινητῆρες καί τά ζῶα. Ἡ κατάσταση αὐτή σπρώχνει τή Γερμανία σέ μιά προσέγγιση μέ τή Σοβιετική Ρωσία. Δέν ξέρω τίς λεπτομέρειες τῆς συνθήκης ἀνάμεσα στή Γερμανία καί στήν Ἀντάντ, πάντως ὅμως, εἶναι γνωστό πώς μέ τή συνθήκη αὐτή ἀπαγορεύονται οἱ ἄμεσες ἐμπορικές σχέσεις ἀνάμεσα στή Γερμανία καί στή Σοβιετική Ρωσία. Καί ἄν κλείσαμε τή συμφωνία γιά τίς γερμανικές ἀτμομηχανές, τήν κλείσαμε ἔτσι, πού συμβαλλόμενη μέ μᾶς πλευρά δέν εἶναι ἡ Γερμανία, ἀλλά ἡ Σουηδία. Εἶναι ἀμφίβολο, ἄν ἡ Γερμανία θά μπορέσει νά ἀποκαταστήσει μαζί μας ἀνοιχτές ἐμπορικές σχέσεις νωρίτερα ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1921. Ὡστόσο, τά βήματά μας γιά ἐμπορικές σχέσεις μέ τή Γερμανία εἶναι πιό γοργά σέ σύγκριση μέ τήν Ἀντάντ. Οἱ συνθῆκες ὕπαρξης ὑποχρεώνουν τό λαό τῆς Γερμανίας στό σύνολό του, μαζί καί τούς γερμανούς μαυροεκατονταρχίτες καί τούς καπιταλιστές, νά ἐπιζητοῦν σχέσεις μέ τή Σοβιετική Ρωσία. Ἡ Γερμανία ἤδη συνδέεται μαζί μας μέ μερικές ἐμπορικές σχέσεις. Ἡ Γερμανία μπορεῖ ἀκόμη πιό πολύ νά ἀναπτύξει τίς σχέσεις μαζί μας, γιατί τῆς προτείνουμε ἐκχώρηση στόν τομέα τῶν τροφίμων. Ἔτσι εἶναι φανερό πώς μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο νά προβάλλουμε τίς ἐκχωρήσεις σάν μέσο οἰκονομικό, ἀνεξάρτητα ἀκόμη ἀπό τό βαθμό πού θά μπο-

ρούσαμε νά ἐφαρμόσουμε τό σχέδιό μας. Τό ἐνδιαφέρον γιά τίς ἐκχωρήσεις εἶναι τόσο φανερό, πού καί ἄν ἀκόμη δέν καταφέρουμε νά κάνουμε οὔτε μιά ἐκχώρηση, καί ἄν ἀκόμη δέν ὑπογραφεῖ οὔτε μιά σύμβασή μας (κι' αὐτό εἶναι ἐντελῶς πιθανό), κι' ἄν ἀκόμη συνέβαινε αὐτό, πάλι θά κερδίζαμε, πάλι πρέπει νά ἐφαρμόσουμε τήν πολιτική αὐτή, γιατί μ' αὐτή δυσκολεύουμε τήν ἐκστρατεία τῶν ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν ἐνάντιά μας.

'Ανεξάρτητα ἀπ' αὐτό, πρέπει νά δείξουμε γενικά σέ ὅλους τούς καταπιεζόμενους λαούς—καί αὐτό πηγάζει ἀπό τή συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν—πώς μιά χούφτα χῶρες στραγγαλίζουν τούς ἄλλους λαούς καί οἱ λαοί αὐτοί ζητοῦν τή βοήθειά μας ἀνοιχτά ἤ σκεπασμένα, συνειδητά ἤ ἀσυνείδητα, ὡστόσο ὅμως συνηθίζουν νά καταλαβαίνουν τήν οἰκονομική ἀναγκαιότητα τῆς συμμαχίας μέ τή Σοβιετική Ρωσία ἐνάντια στό διεθνή ἰμπεριαλισμό. Γι' αὐτό οἱ ἐπισιτιστικές ἐκχωρήσεις βγαίνουν ἀπό τά πλαίσια τῶν παλιῶν ἀστικῶν ἐκχωρήσεων, δέν εἶναι πιά ὅμοιες μέ τίς παλιές καπιταλιστικές ἐκχωρήσεις. Παραμένουν καπιταλιστικές, ἐφόσον λέμε στούς γερμανούς καπιταλιστές: φέρτε μας τόσα τρακτέρ καί θά σᾶς δόσουμε μιά ὑπέροχη χέρσα γῆ καί σιτάρι. Μέ τό τεράστιο κέρδος προσελκύουμε τό κεφάλαιο. 'Από τήν ἄποψη αὐτή ἡ ἐκχώρηση παραμένει καθαρά καπιταλιστική ἐπιχείρηση, ἀποκτᾶ ὅμως ἀφάνταστα μεγαλύτερη σημασία, ἀφοῦ ἡ Γερμανία, σάν ἔθνος, ἡ Αὐστρία καί οἱ ἄλλες χῶρες δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν, ἀφοῦ τούς χρειάζεται ἡ ἐπισιτιστική βοήθεια καί ἀφοῦ ὅλος ὁ λαός, ἀνεξάρτητα ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ καπιταλιστής κερδίζει 100% ἤ 200%, ἀφοῦ ὅλος ὁ λαός βλέπει, παρά τίς προλήψεις ἐνάντια στόν μπολσεβικισμό, πώς οἱ μπολσεβίκοι δημιουργοῦν τελείως διαφορετικές διεθνεῖς σχέσεις, πού δίνουν τή δυνατότητα σέ ὅλους τούς καταπιεζόμενους λαούς νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τόν ἰμπεριαλιστικό ζυγό. Γι' αὐτό ἡ ἐπιτυχία πού εἴχαμε στά τρία χρόνια πού μᾶς πέρασαν, θά εἶναι στόν ἐρχόμενο χρόνο μιά ἐπιτυχία ἀκόμη πιό μεγάλη στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. 'Η πολιτική μας συγκεντρώνει γύρω ἀπό τή Σοβιετική Δημοκρατία τίς καπιταλιστικές χῶρες πού τίς πνίγει ὁ ἰμπεριαλισμός. Νά γιατί ἡ πρόταση αὐτή τῶν ἐκχωρήσεων δέν ἔχει καπιταλιστική μόνο σημασία, νά γιατί ἡ πρόταση αὐτή εἶναι ἕνα χέρι πού δέν ἁπλώνεται μόνο στούς γερμανούς καπιταλιστές: «Φέρτε μας ἑκατοντάδες τρακτέρ καί πάρτε ἔστω καί 300% στό ρούβλι», ἀλλά ἕνα χέρι πού ἁπλώνεται στούς καταπιε-

ζόμενους λαούς, εἶναι ἡ συμμαχία τῶν καταπιεζόμενων μαζῶν πού ἀποτελεῖ ἕναν παράγοντα τῆς ἐπερχόμενης προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Εἶναι ἀβάσιμες οἱ ἀμφιβολίες καί οἱ φόβοι πού παρουσιάζονται ἀκόμη στίς προηγμένες χῶρες: ἡ Ρωσία μποροῦσε νά ριψοκινδυνεύσει σέ μιά σοσιαλιστική ἐπανάσταση, γιατί εἶναι μεγάλη καί ἔχει δικά της μέσα γιά νά ζήσει, ἐνῶ ἐμεῖς, οἱ βιομηχανικές χῶρες τῆς Εὐρώπης, δέν θά μπορέσουμε νά ἐπιχειρήσουμε ἕνα τέτιο πράγμα, γιατί δέν ἔχουμε συμμάχους· ἐμεῖς τούς λέμε: «Ἔχετε πιά σύμμαχο—τή Σοβιετική Ρωσία». Καί στό βαθμό πού θά πραγματοποιήσουμε τίς ἐκχωρήσεις, θά πραγματοποιήσουμε καί τή συμμαχία ἐκείνη πού θά ἐδραιώσει τή συμμαχία ἐνάντια στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλισμό. Τή θέση αὐτή δέν πρέπει νά τήν ξεχνᾶμε, αὐτή δικαιώνει τήν πολιτική μας τῶν ἐκχωρήσεων πού ἀκολουθοῦμε καί δείχνει πώς εἶναι ἀνάγκη νά πραγματοποιήσουμε τίς ἐκχωρήσεις αὐτές.

Στή συνέχεια μερικές ἀπόψεις καθαρά οἰκονομικές. Θά περάσω τώρα στίς οἰκονομικές ἀπόψεις καί θά διαβάσω μερικές θέσεις τοῦ νόμου, ἄν καί ἐλπίζω πώς οἱ παρευρισκόμενοι ἐδῶ σύντροφοι διάβασαν τό νόμο αὐτό τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη. Θά σᾶς τόν θυμίσω μέ λίγα λόγια: ὁ νόμος λέει πώς οἱ ἀνάδοχοι θά πάρουν σάν ἀνταμοιβή ἕνα μέρος ἀπό τά προϊόντα, πώς σέ περίπτωση ἰδιαίτερων τεχνικῶν τελειοποιήσεων εἴμαστε ἕτοιμοι νά τούς παραχωρήσουμε ἐμπορικά προνόμια, πώς ἡ προθεσμία τῶν ἐκχωρήσεων θά εἶναι μεγαλύτερης ἤ μικρότερης διάρκειας, ἀνάλογα μέ τόν ὄγκο καί τό χαρακτήρα τῶν δαπανῶν. Ἐγγυόμαστε πώς ἡ περιουσία πού θά ἐπενδυθεῖ στήν ἐπιχείρηση δέν θά δημεύεται καί δέν θά ἐπιτάσσεται.

Χωρίς αὐτά, φυσικά, τό ἰδιωτικό κεφάλαιο καί ὁ ἀτομικός ἰδιοκτήτης δέν μπορεῖ νά συνάψει σχέσεις μαζί μας. Ἀπό τό νόμο ὅμως ἀφαιρέθηκε τό ζήτημα τῶν δικαστηρίων, πού ἀρχικά τό σχέδιο τῆς σύμβασης τό ἔθιγε. Ὕστερα εἴδαμε πώς αὐτό δέν μᾶς συμφέρει. Ἔτσι ἡ δικαστική ἐξουσία στό ἔδαφός μας θά παραμένει στά χέρια μας. Σέ περίπτωση διαφορῶν, τό ζήτημα θά λυθεῖ ἀπό τούς δικαστές μας. Ἡ λύση ὅμως αὐτή δέν θά εἶναι ἡ ἐπίταξη, ἀλλά ἡ ἐφαρμογή τῶν νόμιμων δικαστικῶν δικαιωμάτων τῶν δικαστικῶν μας ἱδρυμάτων.

Τό πέμπτο σημεῖο μιλάει γιά τόν κώδικα ἐργασίας. Τό πρωταρχικό σχέδιο τῆς σύμβασης πρόβλεπε—καί αὐτό ἔγινε σέ συνεργασία μέ τόν Βάντερλιπ—πώς ἐξαιροῦνται ἀπό τήν

ἐφαρμογή τοῦ κώδικα ἐργασίας οἱ περιοχές ὅπου ζοῦν, δέν ξέρω καί ἐγώ ποιές, φυλές ὑπανάπτυκτες. Στίς περιοχές αὐτές δέν μπορεῖ νά ἐφαρμοστεῖ ὁ κώδικας ἐργασίας. Ἡ ἐξαίρεση συνίσταται στό γεγονός ὅτι στή θέση τοῦ κώδικα ἐργασίας θά ὑπογραφεῖ εἰδική συμφωνία πού θά παρέχει ἐγγυήσεις στούς ἐργάτες.

Τό τελευταῖο σημεῖο εἶναι ἐκεῖνο, ὅπου ἐγγυόμαστε στόν ἀνάδοχο ὅτι δέν θά γίνουν μονόπλευρες τροποποιήσεις. Χωρίς αὐτό, φυσικά, δέν μπορεῖ κάν νά γίνει λόγος γιά παροχή ἐκχωρήσεων. Τί σημαίνει, ὅμως, δέν θά γίνουν μονόπλευρες τροποποιήσεις; Τό ζήτημα αὐτό ἔμεινε ἀνοιχτό. Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τό κείμενο τῆς σύμβασης πού ἀφορᾶ τήν κάθε ἐκχώρηση. Μπορεῖ νά παραπεμφθεῖ στή διαιτησία μερικῶν οὐδέτερων κρατῶν. Αὐτό εἶναι τό σημεῖο πού μπορεῖ νά δόσει ἀφορμή σέ διαφωνίες καί ἀφήνει ὁρισμένα περιθώρια στόν καθορισμό τῶν ἴδιων τῶν ὅρων τῆς ἐκχώρησης. Πρέπει νά ἀναφέρουμε, γιά παράδειγμα, πώς οἱ μενσεβίκοι ἡγέτες τῶν ἐργατῶν θεωροῦνται στόν καπιταλιστικό κόσμο ἄνθρωποι τῆς ἐμπιστοσύνης. Αὐτοί παίρνουν μέρος στίς ἀστικές κυβερνήσεις καί εἶναι πολύ δύσκολο γιά τίς ἀστικές κυβερνήσεις νά ἐξαιρέσουν τέτιους μεσάζοντες ἤ διαιτητές σάν τούς μενσεβίκους ἤ τούς σοσιαλπροδότες τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Στό μεταξύ, ἡ πείρα μᾶς ἔδειξε πώς αὐτοί οἱ κύριοι ἀμερικανοί ἤ εὐρωπαῖοι μενσεβίκοι, ὅταν τά πράγματα ὀξύνονται κάπως σοβαρά, δέν ξέρουν τί στάση νά κρατήσουν καί ἀναγκάζονται νά ὑποκύψουν στήν πίεση τῶν ἐπαναστατικῶν μαζῶν, παραμένοντας ἀντίπαλοι τῆς ἐπανάστασης. Τό ζήτημα αὐτό μένει ἀνοιχτό. Δέν μποροῦμε νά τό λύσουμε προκαταβολικά.

Ἀπό τούς ὅρους πού σᾶς διάβασα βλέπετε ὅτι οἱ οἰκονομικές σχέσεις ἀνάμεσα στούς καπιταλιστές-ἀναδόχους καί στή σοσιαλιστική Δημοκρατία ἀπέχουν πολύ ἀπό τό νά εἶναι στέρεες καί σταθερές. Εἶναι εὐνόητο πώς ὁ καπιταλιστής πού διατηρεῖ τήν ἀτομική ἰδιοκτησία καί τίς σχέσεις ἐκμετάλλευσης, δέν μπορεῖ παρά νά εἶναι στή σοσιαλιστική Δημοκρατία ἕνα ξένο σῶμα. Καί ἀπό δῶ βγαίνει αὐτό πού ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά κυριότερα ἀντικείμενα τῆς εἰσήγησής μου: ὅτι οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι ἡ συνέχιση τοῦ πολέμου, μόνο μέ ἄλλη μορφή. Τώρα θά περάσω στή λεπτομερή ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος· στήν ἀρχή θέλω νά σᾶς ἐκθέσω τίς τρεῖς κύριες κατηγορίες ἤ τά ἀντικείμενα τῶν ἐκχωρήσεων.

Στήν μπροσούρα αὐτή καταγωρήσαμε τόν κατάλογο τῶν κυριότερων ἀντικειμένων τῶν ἐκχωρήσεων καί οἱ σύντροφοι τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας, πού ἔδοσαν τά στοιχεῖα γιά τήν μπροσούρα αὐτή καί τή συνέταξαν, ἔχουν ἐπισυνάψει χάρτες πού δείχνουν παραστατικά τά ἀντικείμενα αὐτῶν τῶν ἐκχωρήσεων. Στούς χάρτες αὐτούς φαίνεται πώς τά ἀντικείμενα τῶν ἐκχωρήσεων χωρίζονται σέ τρεῖς κύριες κατηγορίες: πρώτη—οἱ δασικές ἐκχωρήσεις στό μακρινό Βορά, δεύτερη—οἱ ἐπισιτιστικές ἐκχωρήσεις, τρίτη—οἱ μεταλλευτικές ἐκχωρήσεις στή Σιβηρία.

Οἱ δασικές ἐκχωρήσεις στό μακρινό Βορά τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας—ὅπου ὑπάρχουν δεκάδες καί ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ντεσιατίνες δασῶν, πού δέν εἴμαστε καθόλου σέ θέση νά τά ἐκμεταλλευτοῦμε ἀπό ἔλλειψη συγκοινωνιῶν, μέσων παραγωγῆς, ἀπό ἔλλειψη τῆς δυνατότητας νά μεταφερθοῦν τρόφιμα γιά τούς ἐργάτες πού δουλεύουν ἐκεῖ, ὅπου ἕνα κράτος πού διαθέτει ἰσχυρό στόλο ἔχει τή δυνατότητα νά προετοιμάσει τακτικά διάφορα δασικά ἐμπορεύματα καί νά τά ἐξαγάγει σέ τεράστιες ποσότητες—παρουσιάζουν γιά μᾶς ὁλοφάνερο οἰκονομικό συμφέρον.

Ἄν θέλουμε τήν ἀνταλλαγή ἐμπορευμάτων μέ τό ἐξωτερικό—καί τή θέλουμε, καταλαβαίνουμε τήν ἀνάγκη της—τό βασικό μας συμφέρον εἶναι νά πάρουμε ἀπό τίς καπιταλιστικές χῶρες ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα ἐκεῖνα τά μέσα παραγωγῆς (ἀτμομηχανές, μηχανές, ἠλεκτρικά μηχανήματα), χωρίς τά ὁποῖα δέν θά μπορέσουμε νά ἀνορθώσουμε τή βιομηχανία μας κάπως σοβαρά, καί σέ μερικές περιπτώσεις δέν θά μπορέσουμε καί καθόλου, ἐπειδή δέν μποροῦμε νά προμηθευτοῦμε τίς ἀπαραίτητες γιά τά ἐργοστάσιά μας μηχανές. Πρέπει νά ἐξαγοράσουμε τόν καπιταλισμό, προσφέροντάς του ἕνα ἐξαιρετικά μεγάλο κέρδος. Αὐτός θά βγάλει παραπανίσια κέρδη—καλά, λοιπόν, ἄς ἔχει καί τά παραπανίσια αὐτά κέρδη—ἐμεῖς θά πάρουμε ἐκεῖνο τό βασικό, πού μέ τή βοήθειά του θά δυναμώσουμε, θά ὀρθοποδήσουμε ὁριστικά καί θά τόν νικήσουμε οἰκονομικά. Γιά νά πάρουμε ἄριστες μηχανές κ. ἄ. πρέπει νά πληρώσουμε. Μέ τί θά πληρώσουμε; Ἔχουμε ἀρκετά ἑκατομμύρια ἀπόθεμα σέ χρυσό πού μᾶς ἔμεινε. Θά δεῖτε στό εἰδικό σχέδιο τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας πώς τό σχέδιο αὐτό, πού καταρτίστηκε γιά δεκάδες χρόνια, μαζί μέ τά συμπληρωματικά ἔργα γιά τήν ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας, θά ἀπαιτήσει δαπάνες, σύμφωνα μέ ἕναν χοντρικό λογαριασμό, μέχρι 17 δισεκατομμύρια

χρυσά ρούβλια. Μόνο ὁ ἐξηλεκτρισμός θά στοιχίσει ἀμέσως-ἀμέσως πάνω ἀπό ἕνα δισεκατομμύριο χρυσά ρούβλια. Ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά τό καλύψουμε μέ τό ἀπόθεμά μας σέ χρυσό· ἡ ἐξαγωγή τροφίμων εἶναι γιά μᾶς ἐντελῶς ἀνεπιθύμητη καί ἐπικίνδυνη, γιατί δέν ἔχουμε πλήρη ἐπάρκεια εἰδῶν ἐπισιτισμοῦ γιά τή βιομηχανία μας, καί ὅμως πρέπει νά καλύψουμε αὐτές τίς ἀνάγκες. Κι ἐδῶ δέν ὑπάρχει γιά μᾶς πιό κατάλληλο οἰκονομικά ἀντικείμενο ἀπό τά δάση τοῦ μακρινοῦ Βορᾶ· κι ἔχουμε ἀνυπολόγιστες ἐκτάσεις δασῶν πού σαπίζουν καί χάνονται, γιατί δέν ἔχουμε τήν οἰκονομική δυνατότητα νά τά ἐκμεταλλευτοῦμε. Καί στό μεταξύ ἡ ξυλεία στή διεθνή ἀγορά ἀντιπροσωπεύει μιά ἀξία τεράστια. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ὁ μακρινός Βοράς εἶναι κατάλληλος γιά μᾶς καί πολιτικά, γιατί εἶναι μιά ἀπομακρυσμένη περιοχή. Οἱ ἐκχωρήσεις αὐτές μᾶς συμφέρουν καί πολιτικά καί οἰκονομικά, καί σ᾽αὐτές πρέπει νά ἐπιμείνουμε περισσότερο ἀπό ὅλα. Ὁ Μιλιούτιν ἀνακοίνωσε στή σύσκεψη, πού ἔγινε στή Μόσχα, καί γιά τήν ὁποία σᾶς μίλησα[67], πώς προχωροῦν οἱ διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἀγγλία σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις αὐτές στή βορειο-ευρωπαϊκή Ρωσία. Ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀρκετές δεκάδες ἑκατομμύρια ντεσιατίνες δάση. Ἄν δόσουμε στούς ἐνοικιαστές τρία ἤ πέντε ἑκατομμύρια ντεσιατίνες δάσους χωρισμένες ἀβακοειδῶς, δημιουργώντας γιά μᾶς τή δυνατότητα χρησιμοποίησης ἐκσυγχρονισμένων ἐπιχειρήσεων, τή δυνατότητα νά διδαχτοῦμε, ἐξασφαλίζοντας μέ συμφωνία τή δυνατότητα συμμετοχῆς τῶν τεχνικῶν μας στίς ἐπιχειρήσεις αὐτές, κερδίζουμε πολλά καί δυσκολεύουμε τίς ἐναντίον μας στρατιωτικές ἐπιχειρήσεις τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν πού συναλλάσσονται μαζί μας, γιατί ὁ πόλεμος σαρώνει τά πάντα, καί σέ περίπτωση πολέμου οἱ οἰκοδομές, οἱ ἐγκαταστάσεις, οἱ συγκοινωνίες θά μείνουν σέ μᾶς. Ταυτόχρονα δέν διευκολύνονται οἱ ἐπιχειρήσεις ἐνάντιά μας κάποιων νέων, ἴσως, Κολτσάκ, Ντενίκιν κτλ.

Δεύτερη κατηγορία ἐκχωρήσεων εἶναι οἱ ἐπισιτιστικές. Ἐκτός ἀπό τή Δυτική Σιβηρία, ὅπου ὑπάρχουν ἀχανεῖς ἐκτάσεις ἐξαιρετικῆς γῆς, ἀπρόσιτης γιά μᾶς, γιατί βρίσκεται μακριά ἀπό τίς συγκοινωνίες—μόνο στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία καί κατά μῆκος τοῦ ποταμοῦ Οὐράλη ὑπάρχει μιά ἐξαιρετική γῆ—τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας ἔδοσε ἀνάλογη ἐντολή καί διαπιστώθηκε πώς οἱ ἐκτάσεις πού δέν θά μπορέσουμε νά καλλιεργήσουμε ἀνέρχονται τουλάχιστο σέ 3 ἑκατομμύρια ντεσιατίνες κατά μῆκος τοῦ Οὐράλη, πού τίς ἐγκατέλειψαν οἱ

κοζάκοι μέ τό νικηφόρο τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὅταν ἔφυγαν ὁλόκληροι κοζάκικοι οἰκισμοί. Ἐκεῖ ὑπάρχει θαυμάσια γῆ πού πρέπει νά ὀργωθεῖ, πού ὅμως δέν θά μπορέσουμε, παρόλα αὐτά νά τήν καλλιεργήσουμε ἀπό ἔλλειψη ζώων καί λόγω τοῦ ἀδυνατίσματος τῶν παραγωγικῶν μας δυνάμεων.

Στά κρατικά νοικοκυριά τῆς περιοχῆς τοῦ Ντόν ὑπάρχουν 800 000 περίπου ντεσιατίνες πού δέν μποροῦμε νά τίς καλλιεργήσουμε· γιά τήν καλλιέργειά τους χρειάζεται τεράστιος ἀριθμός ζώων ἤ ὁλόκληρες μονάδες τρακτέρ πού δέν τά ἔχουμε, πού θά μποροῦσαν ὅμως νά τά διαθέσουν μερικές καπιταλιστικές χῶρες, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἐπιτακτική ἀνάγκη ἀπό εἴδη ἐπισιτισμοῦ—ὅπως εἶναι ἡ Αὐστρία, ἡ Γερμανία, ἡ Βοημία—καί νά ἀποκτήσουν στή θερινή ἐποχή ἐξαιρετικό σιτάρι. Δέν ξέρουμε κατά πόσο θά καταφέρουμε νά τό πραγματοποιήσουμε αὐτό. Τώρα σέ μᾶς λειτουργοῦν δυό ἐργοστάσια τρακτέρ, στή Μόσχα καί στήν Πετρούπολη, ἐξαιτίας ὅμως τῶν δυσκολιῶν πού παρουσιάζονται δέν μποροῦν νά παράγουν τρακτέρ σέ μεγάλο ἀριθμό. Θά μπορούσαμε νά βελτιώσουμε τήν κατάσταση, ἀγοράζοντας μεγαλύτερο ἀριθμό τρακτέρ. Τά τρακτέρ εἶναι τό σπουδαιότερο μέσο γιά τή ριζική στροφή τῆς παλιᾶς γεωργίας καί τήν αὔξηση τῶν ὀργωμάτων. Μέ τίς ἐκχωρήσεις αὐτές μποροῦμε νά δείξουμε σέ μιά ὁλόκληρη σειρά χῶρες πώς εἴμαστε σέ θέση νά ἀναπτύξουμε σέ τεράστιες διαστάσεις τήν παγκόσμια οἰκονομία.

Καί ἄν ἡ προπαγάνδα μας καί ἡ πρότασή μας δέν θά στεφθοῦν μέ ἐπιτυχία, καί ἄν ἡ πρότασή μας δέν γίνει δεκτή, πάλι θά ὑπάρχει ἕνα ὄφελος ὄχι μόνο πολιτικό, ἀλλά καί σοσιαλιστικό. Αὐτό πού γίνεται στόν καπιταλιστικό κόσμο δέν εἶναι ἁπλῶς κατασπατάληση τοῦ πλούτου, ἀλλά παραλογισμός καί ἔγκλημα, γιατί σέ μερικές χῶρες παρατηρεῖται ἀφθονία τροφίμων πού δέν μποροῦν νά πουληθοῦν ἐξαιτίας τῶν συναλλαγματικῶν ἐπαναστάσεων, γιατί τό χρῆμα ἔχασε τήν ἀξία του σέ μιά ὁλόκληρη σειρά χῶρες πού ἡττήθηκαν. Τεράστιες ποσότητες τροφίμων σαπίζουν, ἐνῶ τόν ἴδιο καιρό δεκάδες ἑκατομμύρια πληθυσμοῦ κυριολεκτικά πεινοῦν καί πεθαίνουν σέ χῶρες σάν τή Γερμανία. Αὐτό τό παράλογο πράγμα, αὐτό τό ἔγκλημα τοῦ καπιταλισμοῦ γίνεται ὁλοφάνερο σέ ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες καί τίς μικρές χῶρες πού περιβάλλουν τή Ρωσία. Βγαίνει ἡ Σοβιετική Δημοκρατία καί λέει: «Ἔχουμε ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐξαιρετικές ἐκτάσεις πού μποροῦν νά καλλιεργηθοῦν μέ τρακτέρ, κι'

ἐσεῖς ἔχετε τρακτέρ, ἔχετε βενζίνη, ἔχετε ἐκπαιδευμένους τεχνικούς· ἐμεῖς, λοιπόν, προτείνουμε σέ ὅλους τούς λαούς, μαζί καί στούς λαούς τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, ἡ ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας καί ἡ σωτηρία ὅλων τῶν λαῶν ἀπό τήν πείνα νά εἶναι ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῶν προσπαθειῶν μας». Ἄν οἱ καπιταλιστές δέν τό καταλαβαίνουν αὐτό εἶναι ἀπόδειξη τοῦ σαπίσματος, τοῦ παραλογισμοῦ καί τῆς ἐγκληματικότητας τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος. Αὐτό δέν θά ἔχει μόνο προπαγανδιστική σημασία, θά εἶναι καί κομμουνιστική ἔκκληση γιά ἐπανάσταση, γιατί δείχνει μέ βεβαιότητα, πού γίνεται ὅλο καί πιό πολύ συνείδηση ὅλων τῶν λαῶν, πώς ὁ καπιταλισμός καταρέει, πώς δέν μπορεῖ νά ἱκανοποιήσει τίς ἀνάγκες τῆς κοινωνίας. Μιά μηδαμινή μειοψηφία ἰμπεριαλιστικῶν χωρῶν πλουτίζει, ἐνῶ πολλές ἄλλες χῶρες βρίσκονται κυριολεκτικά στό χεῖλος τοῦ ἀφανισμοῦ. Ἡ παγκόσμια οἰκονομία θέλει ἀναδιοργάνωση. Καί ἡ Σοβιετική Δημοκρατία ἐμφανίζεται μ'αὐτό τό σχέδιο ἀναδιοργάνωσης, μ'αὐτή τήν ἐντελῶς πρακτική, ἀδιαφιλονίκητη, ἐφαρμόσιμη πρόταση καί λέει: «Ἐσεῖς στόν καπιταλισμό πεθαίνετε ἀπό τήν πείνα, παρόλο τόν τρομακτικό πλοῦτο τῶν τεχνικῶν μέσων. Ἐμεῖς ἔχουμε τή δυνατότητα, συνδυάζοντας τήν τεχνολογία σας μέ τίς δικές μας πρῶτες ὕλες, νά ἐξαλείψουμε τήν κρίση, ἀλλά μπαίνουν ἐμπόδιο οἱ καπιταλιστές. Ἐμεῖς τούς προτείναμε νά γίνει αὐτό τό πράγμα, μά αὐτοί βάζουν ἐμπόδια, τό τορπιλίζουν». Αὐτή εἶναι ἡ δεύτερη κατηγορία ἐκχωρήσεων: τῶν τροφίμων ἤ τῶν τρακτέρ.

Ἡ τρίτη κατηγορία εἶναι οἱ μεταλλευτικές ἐκχωρήσεις. Αὐτές μνημονεύονται στό χάρτη τῆς Σιβηρίας, ὅπου σημειώνεται λεπτομερειακά ἡ κάθε τοποθεσία, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος στίς ἐκχωρήσεις. Ὁ ὀρυκτός πλοῦτος τῆς Σιβηρίας εἶναι κυριολεκτικά μυθώδης κι'ἐμεῖς, ἀκόμη καί στήν καλύτερη περίπτωση, σέ περίπτωση μεγάλης ἐπιτυχίας δέν θά μπορούσαμε μέσα σέ μερικά χρόνια νά ἐκμεταλλευτοῦμε τό ἕνα ἑκατοστό του. Ὁ πλοῦτος αὐτός βρίσκεται σέ τέτιες συνθῆκες πού ἀπαιτεῖται ἐξοπλισμός μέ τίς καλύτερες μηχανές. Ἐδῶ ὑπάρχουν προϊόντα, σάν τό μετάλλευμα χαλκοῦ, πού γιά τίς καπιταλιστικές χῶρες, γιά τήν ἠλεκτρική βιομηχανία εἶναι πάρα πολύ ἀπαραίτητα, γιατί ὑπάρχει μεγάλη ἔλλειψη ἀπ'αὐτά τά προϊόντα. Ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά ἀνορθώσουμε τήν παγκόσμια οἰκονομία καί νά ἀνεβάσουμε τό ἐπίπεδο τῆς παγκόσμιας τεχνικῆς, ἄν ἀποκαταστήσουν κανονικές σχέσεις μαζί μας.

Ὁσοναφορᾶ τήν ἐφαρμογή τους, οἱ ἐκχωρήσεις αὐτές,

φυσικά, εἶναι δύσκολες, δηλ. παρουσιάζουν περισσότερες δυσκολίες ἀπ'ὅ,τι παρουσιάζουν οἱ δασικές καί οἱ ἐπισιτιστικές. Στήν περίπτωση τῶν ἐπισιτιστικῶν ἐκχωρήσεων, πρόκειται γιά ἐξορμήσεις πού θά γίνουν μέ τρακτέρ μέσα σέ μιά περίοδο σύντομη. Οἱ δασικές ἐπίσης δέν εἶναι τόσο δύσκολες, πιό πολύ μάλιστα γιατί ὁ τομέας αὐτός εἶναι ἀπρόσιτος γιά μᾶς, μά οἱ μεταλλευτικές ἐκχωρήσεις βρίσκονται ἐνμέρει κοντά στή σιδηροδρομική γραμμή, ἐνμέρει σέ περιοχές πυκνοκατοικημένες, κι'ἐδῶ ὁ κίνδυνος εἶναι μεγάλος, κι'ἐμεῖς θά ζυγίσουμε μέ περισσότερη προσοχή, ἄν πρέπει νά τίς δόσουμε, καί θά βάλουμε συγκεκριμένους ὅρους, γιατί δέν ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία πώς οἱ ἐκχωρήσεις σημαίνουν ἕνα νέο πόλεμο. Οἱ καπιταλιστές μᾶς ἔρχονται γιά νά ἀνοίξουν ἕνα νέο πόλεμο μαζί μας, ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη τῶν καπιταλιστῶν σημαίνει ἤδη πόλεμο ἐνάντια στό σοσιαλιστικό κόσμο πού τούς περιβάλλει. Οἱ οἰκονομικές καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις μέσα στό σοσιαλιστικό κράτος σημαίνουν πόλεμο ὑπέρ τοῦ ἐλεύθερου ἐμπορίου, πόλεμο ἐνάντια στήν πολιτική τοῦ παρακρατήματος, πόλεμο ὑπέρ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἐνάντια στή δημοκρατία πού κατάργησε τήν ἰδιοκτησία αὐτή. Καί πάνω στήν οἰκονομική αὐτή βάση ἀναπτύσσονται μιά σειρά ἀμοιβαῖες σχέσεις (ὅπως εἶναι οἱ ἐμπόλεμες σχέσεις ἀνάμεσα στή «Σούχαρεβκα» [68] καί τίς ὑπηρεσίες μας). Μπορεῖ νά μᾶς ποῦν: κλείνετε τή «Σούχαρεβκα» κι'ἀνοίγετε μιά νέα σειρά «Σούχαρεβκες», ἀφήνοντας ἐλεύθερη τήν εἴσοδο στούς καπιταλιστές. 'Εμεῖς σ' αὐτό δέν κλείνουμε τά μάτια καί λέμε πώς, ἀφοῦ ὥς τώρα νικήσαμε, ἀφοῦ νικήσαμε ὅταν οἱ ἐχθροί μας ἔβαζαν σέ ἐνέργεια ὅλα τά μέσα γιά νά τορπιλίσουν τίς ἐπιχειρήσεις μας, ὅταν τό τορπίλισμα αὐτό γινόταν καί ἀπό τά μέσα καί ἀπό τά ἔξω, πῶς εἶναι δυνατό νά μή μπορέσουμε νά τά βγάλουμε πέρα, νά παρακολουθήσουμε ὁρισμένες περιοχές, ὅταν ἔχουμε καθορισμένους ὅρους καί καθορισμένες σχέσεις; 'Εμεῖς ἔχουμε πρακτική πείρα πάλης ἐνάντια στή στρατιωτική κατασκοπεία, ἐνάντια στό σαμποτάζ ἀπομέρους τοῦ κεφαλαίου. Παλέψαμε ὅταν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἦταν τρυπωμένοι μέσα στίς ἴδιες τίς ὑπηρεσίες μας, καί δέν θά μπορέσουμε λοιπόν νά τά καταφέρουμε, ὅταν θά μπαίνουν οἱ καπιταλιστές στή χώρα μας μέ ὀνομαστικούς καταλόγους καί μέ προκαθορισμένους ὅρους; Ξέρουμε φυσικά πώς τούς ὅρους αὐτούς θά τούς παραβιάζουν, καί θά παλεύουμε ἐνάντια σ'αὐτές τίς παραβιάσεις. Αὐτό ὅμως, σύντροφοι, εἶναι πόλεμος ἀνάμεσα στίς ἐκχωρήσεις καί στίς βάσεις τοῦ καπιταλισμοῦ. 'Εφόσον

δέν ἀνατρέψαμε τό κεφάλαιο στίς ἄλλες χῶρες, ἐφόσον εἶναι πολύ ἰσχυρότερο ἀπό μᾶς, θά μπορεῖ σέ ὁποιαδήποτε στιγμή νά στρέψει τίς δυνάμεις του ἐνάντιά μας, νά ἀρχίσει ξανά πόλεμο ἐνάντιά μας. Καί γι'αὐτό πρέπει νά γίνουμε ἰσχυρότεροι, μά γιά νά γίνουμε πρέπει νά ἀναπτύξουμε τή μεγάλη βιομηχανία, πρέπει νά βελτιώσουμε τίς μεταφορές. 'Εφαρμόζοντας αὐτή τήν πολιτική διακινδυνεύουμε, γιατί θά δημιουργηθοῦν ξανά ἐμπόλεμες σχέσεις, θά ἀρχίσει ξανά ὁ ἀγώνας, καί ἄν δοκιμάσουν νά ὑπονομεύσουν τήν πολιτική μας, τότε θά τούς πολεμήσουμε. Θά ἦταν μεγάλο λάθος νά νομίζουμε πώς ἡ εἰρηνική σύμβαση τῶν ἐκχωρήσεων εἶναι εἰρηνική σύμβαση μέ τούς καπιταλιστές. 'Η σύμβαση αὐτή εἶναι σχετικά μιά σύμβαση πολεμική, ἀλλά μιά σύμβαση λιγότερο ἐπικίνδυνη γιά μᾶς, λιγότερο ἐπαχθής γιά τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, λιγότερο ἐπαχθής ἀπ'ὅ,τι ἦταν τή στιγμή πού ἔριξαν ἐνάντιά μας τά καλύτερα τάνκς καί κανόνια, καί γι'αὐτό πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε ὅλα τά μέσα ὥστε, κάνοντας οἰκονομικές ὑποχωρήσεις, νά καταφέρουμε νά ἀναπτύξουμε τίς οἰκονομικές μας δυνάμεις, νά διευκολύνουμε τήν ὑπόθεση τῆς οἰκονομικῆς μας ἀνόρθωσης. Φυσικά, οἱ καπιταλιστές δέν θά ἐκπληρώσουν τίς συμβάσεις, λένε οἱ σύντροφοι πού φοβοῦνται τίς ἐκχωρήσεις. Εἶναι αὐτονόητο πώς δέν ἐπιτρέπεται καθόλου νά ἐφησυχάζουμε μέ τήν ἐλπίδα ὅτι οἱ καπιταλιστές θά ἐκπληρώνουν τή σύμβαση. Θά εἶναι ἕνας πόλεμος, καί τό τελευταῖο ἐπιχείρημα, πού γενικά παραμένει ἐπιχείρημα, πού μπαίνει στίς σχέσεις τῆς σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας, εἶναι ὁ πόλεμος.

'Ο πόλεμος αὐτός μᾶς ἀπειλεῖ τώρα ἀπό ὥρα σέ ὥρα. Διεξάγουμε εἰρηνικές διαπραγματεύσεις μέ τήν Πολωνία, καί ὑπάρχουν ὅλες οἱ πιθανότητες γιά τήν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης ἤ τουλάχιστο, γιά νά εἴμαστε ἀκριβέστεροι, πάρα πολλές πιθανότητες γιά τή σύναψη αὐτῆς τῆς εἰρήνης. Μά δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς οἱ Σάβινκοφ καί οἱ γάλλοι καπιταλιστές δουλεύουν γιά νά τορπιλίσουν τή συνθήκη αὐτή. ῎Αν ὄχι σήμερα, αὔριο ὁ πόλεμος εἶναι δυνατός γιά τούς καπιταλιστές, καί εὐχαρίστως θά τόν ἄρχιζαν τώρα ἀμέσως, ἄν δέν εἶχαν βάλει γνώση ἀπό τήν πεῖρα μιᾶς τριετίας. Οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι ὥς ἕνα βαθμό ἐπικίνδυνες· οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι ζημιά· οἱ ἐκχωρήσεις εἶναι συνέχιση τοῦ πολέμου. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, μά ὁ πόλεμος αὐτός εἶναι πιό συμφερτικός γιά μᾶς. ῞Οταν ἀποκτήσουμε τό ἀπαιτούμενο μίνιμουμ μέσων παραγωγῆς, ἀτμομηχανές καί μηχανές, τότε δέν θά εἴμαστε ἀπό οἰκονομική ἄποψη ἐκεῖνοι

πού εἴμαστε ὥς τώρα, καί τότε οἱ ἰμπεριαλιστικές χῶρες θά εἶναι ἀκόμη λιγότερο ἐπικίνδυνες γιά μᾶς.

Μᾶς εἶπαν πώς οἱ ἀνάδοχοι θά δημιουργήσουν ἐξαιρετικές συνθῆκες γιά τούς ἐργάτες τους, θά τούς φέρουν καλύτερα ροῦχα, καλύτερα παπούτσια, καλύτερα τρόφιμα. Αὐτή θά εἶναι τότε ἡ προπαγάνδα τους στούς ἐργάτες μας, πού εἶναι ἀναγκασμένοι νά ὑποβληθοῦν σέ στερήσεις καί γιά πολύ καιρό θά ὑποβάλλονται σ'αὐτές. Ἔτσι θά ἔχουμε: ἀπό τό ἕνα μέρος, μιά σοσιαλιστική Δημοκρατία, ὅπου οἱ ἐργάτες δυστυχοῦν καί ἀπό τό ἄλλο, μιά καπιταλιστική νησίδα, ὅπου οἱ ἐργάτες ζοῦν ὑπέροχα. Τέτιοι φόβοι ἀκούγονται πολύ συχνά στίς κομματικές μας συνελεύσεις. Φυσικά, ὁ κίνδυνος αὐτός ὑπάρχει καί δείχνει πώς οἱ ἐκχωρήσεις σημαίνουν συνέχιση τοῦ πολέμου καί ὄχι εἰρήνη· ἀλλά, ἐφόσον τή στιγμή πού δοκιμάζαμε πολύ πιό μεγάλες στερήσεις βλέπαμε τούς ἐργάτες τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν νά ἔρχονται μέ τό μέρος μας, ἄν καί ἤξεραν πώς οἱ οἰκονομικές συνθῆκες πού τούς περιμένουν στή Ρωσία εἶναι πολύ χειρότερες, εἶναι δυνατό νά μή μπορέσουμε νά ἀμυνθοῦμε ἀπό μιά τέτια προπαγάνδα μέ τήν ἀντιπροπαγάνδα μας, εἶναι τάχα ἀδύνατο νά μή μπορέσουμε νά ἀποδείξουμε στούς ἐργάτες πώς ὁ καπιταλισμός μπορεῖ φυσικά νά δημιουργήσει καλύτερες συνθῆκες σέ ὁρισμένες ὁμάδες ἐργατῶν τους, ἀλλά ἀπ'αὐτό οἱ συνθῆκες τῆς ὑπόλοιπης μάζας τῶν ἐργατῶν δέν βελτιώνονται; Τέλος, γιατί ἀπ'ὅλες τίς ἐπαφές μέ τήν ἀστική Εὐρώπη καί 'Αμερική, βγαίναμε πάντα ἐμεῖς κερδισμένοι καί ὄχι αὐτοί; Καί γιατί μέχρι σήμερα αὐτοί εἶναι πού φοβοῦνται νά στείλουν τίς ἀντιπροσωπεῖες σ'ἐμᾶς καί ὄχι ἐμεῖς σ'αὐτούς; Ὥς τώρα ἀπό τίς ἀντιπροσωπεῖες, πού ἔχουν στείλει αὐτοί σ'ἐμᾶς, καταφέρναμε πάντοτε νά ἀποσπάσουμε μιά μερίδα, ἔστω καί μικρή, μέ τό μέρος μας, ἄν καί οἱ ἀντιπροσωπεῖες ἀποτελοῦνταν κυρίως ἀπό μενσεβίκικα στοιχεῖα καί ἀπό ἀνθρώπους πού μᾶς ἐπισκέφθηκαν γιά λίγο καιρό. Καί θά φοβηθοῦμε τώρα, μήπως δέν τά καταφέρουμε νά ἐξηγήσουμε τήν ἀλήθεια στούς ἐργάτες; Θά κάναμε πολύ ἄσχημα, ἄν τό φοβόμασταν αὐτό, ἄν αὐτές τίς ἀντιλήψεις τίς βάζαμε πιό ψηλά ἀπό τό ἄμεσο συμφέρον μας, τό ὁποῖο στίς ἐκχωρήσεις ἔχει τή μεγαλύτερη σημασία.

Ἡ κατάσταση τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν μας παραμένει δύσκολη. Πρέπει νά τή βελτιώσουμε. Στό σημεῖο αὐτό δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει καμιά ἀμφιβολία. Νομίζω πώς θά συμφωνήσουμε ὅτι ἡ πολιτική τῶν ἐκχωρήσεων εἶναι ἐπίσης πολιτική συνέχι-

σης τοῦ πολέμου, ἀλλά τό καθῆκον μας εἶναι νά κρατήσουμε στή ζωή τή μοναδική σοσιαλιστική Δημοκρατία, πού εἶναι περικυκλωμένη ἀπό καπιταλιστές ἐχθρούς, νά διατηρήσουμε τή Δημοκρατία, τήν ἀμέτρητα πιό ἀδύνατη ἀπό τούς καπιταλιστές ἐχθρούς της πού τήν περικυκλώνουν, νά ἀπομακρύνουμε μ' αὐτό τή δυνατότητα τῶν ἐχθρῶν νά συνάψουν μιά συμμαχία μεταξύ τους γιά τόν ἀγώνα ἐνάντιά μας, νά ἐμποδίσουμε τήν ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς τους, νά μή τούς δόσουμε τή δυνατότητα νά νικήσουν· τό καθῆκον μας εἶναι νά ἐξασφαλίσουμε γιά τή Ρωσία τά ἀπαραίτητα ἐργαλεῖα καί μέσα γιά τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας της, γιατί ὅταν τά ἐξασφαλίσουμε, τότε θά σταθοῦμε τόσο σταθερά στά πόδια μας, πού κανένας καπιταλιστής ἐχθρός δέν θά μᾶς τρομάζει. Νά ποιά ἦταν ἡ ἄποψη πού μᾶς καθοδήγησε στήν πολιτική μας σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις, πολιτική πού τήν ἐξέθεσα.

Δημοσιεύτηκε στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1920 στήν μπροσούρα: Β. Λένιν. «Γιά τίς ἐκχωρήσεις (Εἰσήγηση στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ)». Μόσχα, Κρατικό ἐκδοτικό

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό στενογράφημα πού παραβλήθηκε μέ τό δοκίμιο τῆς μπροσούρας πού τό κοίταξε ὁ Β. Ι. Λένιν

2

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΧΩΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ 21 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Σύντροφοι! Πῆρα πάρα πολλά σημειώματα καί θά ἀπαντήσω σύντομα σ'αὐτά πού δέν δόθηκαν ἀκόμη ἀπαντήσεις. Στήν ἀρχή ὅμως θά διαβάσω ἀκόμη ἕνα σημείωμα πληροφοριακοῦ χαρακτήρα, πού νομίζω ὅτι εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό.

Στό συνέδριο τοῦ νομοῦ 'Αρζαμάς τοῦ κυβερνείου Νίζνι Νόβγκοροντ ἕνας ἐξωκομματικός ἀγρότης ἀπ'ἀφορμή τίς ἐκχωρήσεις δήλωσε τό ἑξῆς, τό ὁποῖο καί σᾶς τό ἀνακοινώνω σάν χαρακτηριστική ἔνδειξη: «Σύντροφοι! Σᾶς στέλνουμε στό Πανρωσικό συνέδριο καί δηλώνουμε ὅτι ἐμεῖς, οἱ ἀγρότες, εἴμαστε ἕτοιμοι τρία χρόνια ἀκόμη νά πεινάσουμε, νά κρυώσουμε, νά κάνουμε ὑποχρεωτική ἐργασία, μόνο μή πουλᾶτε μέ τίς ἐκχωρήσεις τή μάνα-Ρωσία».

Νομίζω ὅτι τό σημείωμα αὐτό θά εἶναι πολύ ὠφέλιμο καί θά πρέπει νά μπεῖ στήν ἐπίσημη εἰσήγηση στό συνέδριο*, γιατί αὐτό θά δείξει τήν πλευρά ἐκείνη πού οἱ καπιταλιστές δέν τήν ἔχουν ὑπόψη τους καί σχετικά μέ τήν ὁποία ἐμεῖς καθόλου δέν κρύβουμε ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει κίνδυνος, ὅτι γιά τόν κίνδυνο αὐτό πρέπει νά ἔχουμε τά μάτια μας ἀνοιχτά. Ὅτι οἱ ὑπομνήσεις αὐτές ἐντείνουν τήν προσοχή τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, γι'αὐτό ἔχω ἤδη μιλήσει, ὅταν ὅμως ἀπό τό ἀγράμματο περιβάλλον τῆς ἀγροτιᾶς γίνονται τέτιες ὑπομνήσεις, αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη σπουδαιότητα, γιατί ὑπογραμμίζει τό καθῆκον πού ἔχει ἐξαιρετική σημασία σήμερα, ἐπειδή στό συνέδριο αὐτό θά πρέπει νά

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 135. *Ἡ Σύντ.*

ἐξετάσετε τά νομοσχέδια πού ὑποβλήθηκαν στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά τή βοήθεια στήν ἀγροτική οἰκονομία. Πρέπει νά καταφέρουμε νά πείσουμε τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες, νά τούς πάρουμε μέ τό μέρος μας καί νά πετύχουμε τήν ἀνάπτυξη τῆς πρωτοβουλίας τους. Ἕνα τέτιο σημείωμα δείχνει ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ἀπόλυτη δυνατότητα νά σημειώσουμε τεράστια ἐπιτυχία καί θά τή σημειώσουμε.

Τώρα ἕνα ἄλλο σημείωμα:

Δέν θά στρέψουν οἱ καπιταλιστές-ἀνάδοχοι τίς ἐργατικές προλεταριακές μάζες ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία μέ τό ὅτι ἐμεῖς, μέ τήν οἰκονομική κρίση πού περνᾶμε καί τήν ἐρήμωση πού ἔχουμε, δέν θά εἴμαστε σέ θέση νά ἱκανοποιήσουμε τόν ἐργάτη ἔτσι, ὅπως θά μπορέσουν νά τόν ἱκανοποιήσουν οἱ καπιταλιστές;

'Εγώ τόνισα ἤδη ὅτι στίς περισσότερες προηγμένες χῶρες οἱ ἐργάτες τροφοδοτοῦνται καλύτερα ἀπ'ὅ,τι στή χώρα μας, ὁ ρῶσος ὅμως ἐργάτης ἀπό ὅλες τίς προηγμένες χῶρες ἕλκεται μέ ὅλες του τίς δυνάμεις πρός τή Σοβιετική Ρωσία, χωρίς νά κλείνει καθόλου τά μάτια μπροστά στίς στερήσεις πού πέφτουν στούς ἐργάτες.

Δέν θά ἐμφανιστοῦν μαζί μέ τούς ἄγγλους καί τούς ἀμερικανούς καπιταλιστές καί οἱ ρῶσοι Ριαμπουσίνσκι καί τό ὑπόλοιπο σκυλολόι;

Αὐτό πρέπει νά τό συνδέσουμε μέ τό σημείωμα πού ρωτάει, ἄν οἱ ἀνάδοχοι θά ἔχουν τό δικαίωμα τῆς ἑτεροδικίας. 'Ασφαλῶς ὄχι, μέ κανένα τρόπο δέν θά τούς δόσουμε τό δικαίωμα τῆς ἑτεροδικίας. Τό δικαίωμα τῆς ἑτεροδικίας παραχωρεῖται μόνο στούς πρεσβευτές, καί μάλιστα κάτω ἀπό ὁρισμένους ὅρους. Ἄν ὁ Ριαμπουσίνσκι ὑπολογίζει ὅτι θά κρυφτεῖ ἀπό τά ἁρμόδια ὄργανα, νομίζω ὅτι κάνει λάθος.

Στή συνέχεια, σύντροφοι, σᾶς ἀνακοινώνω ὅτι ὁ σύντροφος Λεζάβα γράφει: «'Ο Βάντερλιπ παρουσίασε πληρεξούσιο ἀπό δέκα μεγάλα καπιταλιστικά συνδικάτα. Αὐτό ἐλέγχθηκε ἀπό εἰδικά ὄργανά μας. Αὐτό τό ἐπιβεβαίωσε ἤδη ὁ Κράσιν ἀπό τό Λονδίνο, ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἐξακρίβωσε τή σοβαρότητα τῶν ὁμάδων πού ἐξουσιοδότησαν τόν Βάντερλιπ».

'Επαναλαμβάνω στούς συντρόφους πού ρωτοῦν γιατί δέν δημοσιεύτηκε τό σύμφωνο, ὅτι δέν μᾶς συμφέρει νά δημοσιεύσουμε τό σύμφωνο, ἐπειδή οἱ καπιταλιστές πού τσακώνονται μεταξύ τους νομίζουν ὅτι στό σύμφωνο ὑπάρχουν πολύ χειρότερα πράγματα. Αὐτό τό ἀποδείχνει ὁ θόρυβος πού ξεσηκώθηκε στόν Τύπο. Ἄς τό νομίζουν, ἐμεῖς δέν σκοπεύουμε καθόλου νά

τούς ἀπογοητεύσουμε. Αὐτοί ὅμως πού θέλουν νά γνωριστοῦν μέ τό σύμφωνο αὐτό, ἔχουν ὅλη τή δυνατότητα νά τό κάνουν. Ἐκτός ἀπ᾽αὐτό ἐγώ τόνισα ὅτι τό σύμφωνο μπορεῖ νά μπεῖ σέ ἰσχύ ὕστερα ἀπό τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων τοῦ νέου Προέδρου τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Ἐνῶ τό συνέδριο τοῦ Κόμματός μας θά γίνει τό Φλεβάρη[69]. Συνεπῶς, τό Κόμμα ἔχει ὅλη τή δυνατότητα νά κάνει ὅ,τι χρειάζεται, νά ἐλέγξει καί νά ἀποφασίσει.

Παρακαλῶ νά ἐξηγήσετε, ἄν εἶναι δυνατό, γιά πόσον καιρό παραχωρήθηκε ἡ Καμτσάτκα (ἤ γιά πόσον καιρό σχεδιάζεται νά παραχωρηθεῖ) καί ἄν ὑπάρχει ἐκτός ἀπό τό πολιτικό καί οἰκονομικό ὄφελος γιά τή ΣΟΣΔΡ καί σέ ποιά μορφή;

Ἡ Καμτσάτκα δέν παραχωρήθηκε καί πρίν ἀπό τό Μάρτη δέν μπορεῖ νά παραχωρηθεῖ. Τό οἰκονομικό ὄφελος πού θά ἔχουμε εἶναι ὅτι, σύμφωνα μέ τό σχέδιο τοῦ συμφώνου, ἕνα μέρος τῶν προϊόντων ἀπό τά μεταλλευτικά πλούτη, πού θά ἀρχίσουν αὐτοί νά ἐξορύσσουν, εἶναι ὑποχρεωμένοι νά τό δόσουν σέ μᾶς.

Παραχωρώντας ἐκχωρήσεις, δέν παραδεχόμαστε μ᾽αὐτό τόν τρόπο ὅτι εἶναι μακρόχρονη ἡ ὕπαρξη τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν καί δέν θεωροῦμε ὅτι ἡ θέση μας γιά γρήγορη παγκόσμια ἐπανάσταση εἶναι λαθεμένη;

Σ᾽αὐτό ἀπάντησε ὁ Μπουχάριν. Τό ζήτημα δέν εἶναι ὅτι θεωροῦμε μακρόχρονη τήν ὕπαρξή τους, ἀλλά ὅτι γιγάντιες δυνάμεις τά σπρώχνουν στό γκρεμό. Ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξή μας καί ἡ ἐπιτάχυνση τῆς ἐξόδου ἀπό τήν κρίσιμη κατάστασή μας καί τήν πείνα εἶναι γιγάντια δύναμη καί παράγοντας ἐπανάστασης, πράγματα πιό ἰσχυρά ἀπό ἐκεῖνες τίς πενταροδεκάρες πού θά πάρουν αὐτοί ἀπό μᾶς ἀπό τήν ἄποψη τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας. Μιά ἐπιπλέον ἑκατοντάδα καί χιλιάδα μηχανῶν καί ἀτμομηχανῶν ἔχει τεράστια σημασία γιά μᾶς, γιατί συντομεύουμε τό χρονικό διάστημα τῆς ἀνόρθωσης τῶν μεταφορῶν, τό ὁποῖο ὁ Τρότσκι τό ὑπολόγισε σέ τεσσεράμισι χρόνια καί πού τό ἐλάττωσε σέ τριάμισι χρόνια, καί πού μποροῦμε νά τό ἐλαττώσουμε κατά ἕνα χρόνο ἀκόμη. Καί τό λιγόστεμα τῆς ἐρήμωσης καί τῆς πείνας κατά ἕνα χρόνο ἔχει τεράστια σημασία γιά μᾶς.

Καί τί θά γίνει ἄν ἡ Ἰαπωνία ἀποφασίσει καί καταλάβει μέ τά στρατεύματά της τήν Καμτσάτκα καί τήν ἀνακηρύξει δική της γιά νά μήν ἐπιτρέψει σέ μᾶς νά τήν παραχωρήσουμε στήν Ἀμερική;

Οὐσιαστικά ἡ Ἰαπωνία καί τώρα κατέχει τήν Καμτσάτκα, καί ἄν μποροῦσε νά τό κάνει αὐτό θά τό ἔκανε, ὅμως δέν μπορεῖ, γιατί φοβᾶται τήν Ἀμερική.

Πέστε, ποῦ θά βρεῖ ὁ καπιταλιστής ἐργατική δύναμη; Θά φέρει μαζί του; Ζήτημα εἶναι. Ἄν ὅμως πάρει ρώσους ἐργάτες, ἐκτός ἀπό τό ὅτι τούς ρώσους ἐργάτες θά τούς ἔχει στό χέρι ὁ καπιταλιστής, αὐτό θά φέρει διατάραξη καί στή δική μας ἀγορά ἐργασίας, πράγμα πού θά φέρει διατάραξη καί στό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο.

Δέν καταλαβαίνω μέ ποιό τρόπο θά διαταραχτεῖ τό οἰκονομικό σχέδιο, ἐπειδή θά πᾶνε νά δουλέψουν ἐκεῖ οἱ ἐργάτες μας. Οἱ ἐργάτες δέν μποροῦν νά πᾶνε ἐκεῖ, χωρίς τή συγκατάθεση τῶν συνδικάτων, τῶν οἰκονομικῶν μας ὀργανώσεων, τοῦ Κόμματός μας. Οἱ ἐργάτες τῶν προηγμένων καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων θά μάθουν στούς δικούς μας ἐργάτες τίς καλύτερες μεθόδους παραγωγῆς. Οἱ ἐργάτες μας, πειθαρχώντας στούς καπιταλιστικούς ὅρους ἐργασίας, θά τήν ὑποτάξουν στό δικό μας κώδικα ἐργασίας ἤ στά εἰδικά σύμφωνα πού τούς περιορίζουν, χωρίς καθόλου νά φοβοῦνται νά φύγουν ἀπό κεῖ, ἄν οἱ ὅροι εἶναι ἄσχημοι. Ἄν οἱ ὅροι εἶναι ἀσύμφοροι, οἱ ἐργάτες θά φύγουν. Μερικοί σύντροφοι φοβοῦνται ὅτι οἱ ὅροι θά εἶναι καλοί, ἄλλοι ὅτι θά εἶναι ἄσχημοι. Κι'ἐμεῖς ἐπίσης, ὅπως οἱ ἐργάτες μας καί οἱ ἀγρότες μας, θά παρακολουθοῦμε τό ζήτημα καί θά πάρουμε τά ἀνάλογα μέτρα.

Ὅταν παραχωρηθοῦν οἱ ἐκχωρήσεις καί ἀρχίσουν οἱ ἀνάδοχοι νά δουλεύουν, θά εἶναι νόμιμη ἡ δουλιά τοῦ ΚΚΡ γιά τήν ὀργάνωση κομμουνιστικῶν πυρήνων ἀνάμεσα στούς ἐργαζόμενους στά ἐδάφη τοῦ συμφώνου τῶν ἐκχωρήσεων ἤ θά εἶναι μόνο παράνομη;

Ἐδῶ πρόκειται γιά ὄχι σωστή ἀντίληψη σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις καί τούς ἀναδόχους. Ὁ ἀνάδοχος δέν εἶναι ἐξουσία. Δέν παίρνει κανένα ἔδαφος γιά τόν ἑαυτό του, ἐκτός ἀπό τήν περιοχή πού πρόκειται νά ἐκμεταλλευτεῖ οἰκονομικά. Ὅλα τά ὄργανα ἐξουσίας, ὅλα τά δικαστήρια παραμένουν στά χέρια μόνο τῆς ΣΟΣΔΡ.

Ἄν στήν Ἀμερική ἡ ἀνεργία ἐπιταχύνει τήν ἐπανάσταση, τότε ἐμεῖς μέ τίς ἐκχωρήσεις δίνουμε τή δυνατότητα στήν Ἀμερική νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν κρίση, δηλαδή νά καθυστερήσει τήν ἐπανάσταση.

Αὐτό εἶναι τό ἐπιχείρημα πού ἀπόκρουσε ὁ σ. Μπουχάριν.

Ἄν ἡ διεθνής ἀστική τάξη μάθει τήν τακτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας γιά τίς ἐκχωρήσεις, ποιά θά εἶναι ἡ θέση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας; Δέν θά εἶναι αὐτό ἐπιζήμιο γιά μᾶς;

Ἀντίθετα, ὅλοι στήν Εὐρώπη ξέρουν γιά τίς ἐκχωρήσεις καί ὁ θόρυβος πού ξεσηκώθηκε ἐκεῖ ἀποδείχνει ὅτι ἡ ἀστική τάξη ἀνησυχεῖ. Παρατηρεῖται σ'αὐτή ὁ φόβος νά μήν ἀργοπορήσουν. Ὅλοι οἱ καπιταλιστές, πού δέν θέλουν νά ριψοκινδυ-

νεύσουν, ἀναπτύσσοντας τίς σχέσεις τους μέ τή Ρωσία, ἤδη αἰσθάνθηκαν ὅτι ἔμειναν πίσω, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι μέ πιό ἐπιχειρηματικό πνεῦμα κάνουν καλές δουλιές. Κι᾽ἐμεῖς ἐκμεταλλευόμαστε τίς ἀντιθέσεις τῶν καπιταλιστῶν.

῾Υπάρχουν προγράμματα ἤ σχέδια ἐκχωρήσεων γιά μεγάλες βιομηχανικές ἐπιχειρήσεις στή Μόσχα καί γενικά στίς Κεντρικές περιοχές; Λέγεται, π.χ., γιά τρεῖς τέτιες ἐκχωρήσεις στή Μόσχα, στό Γιαροσλάβλ καί στήν πόλη Λιούμπερτσι.

Δέν ξέρω τίποτε γιά τίς ἐκχωρήσεις αὐτές. Στήν πόλη Λιούμπερτσι ὑπάρχει ἀμερικανικό ἐργοστάσιο, πού σέ ὅλο αὐτό τό διάστημα δέν ἐθνικοποιήθηκε καί δέν ὑπάρχει ἐκεῖ καμιά ἐκχώρηση. ῾Η μοναδική ἐκχώρηση στίς Κεντρικές περιοχές, γιά τήν ὁποία μίλησαν οἱ σύντροφοι ἀπό τό ΑΣΛΟ, σάν ἐνδεχόμενη, εἶναι ἡ ἐκχώρηση πού προτείνεται νά δοθεῖ στούς γερμανούς χημικούς γιά τήν ἀνάπτυξη ἐπιχειρήσεων βαφῆς καί ἡ παραχώρηση σ᾽αὐτούς μιᾶς ἀπό τίς φάμπρικες. Στό ΣΛΕ ὅλοι ἐκφράστηκαν ὅτι μπορεῖ νά δοθεῖ, ὅμως οἱ συνομιλίες δέν εἶχαν κανένα πρακτικό ἀποτέλεσμα.

῾Η Γερμανία εἶναι τόσο μπροστά ἀπό τή χώρα μας, πού στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο ἀκόμη καί οἱ προηγμένες χῶρες βρέθηκαν σέ δύσκολη θέση, ὅταν ἡ γερμανική χημική βιομηχανία ἔπαψε νά τίς προμηθεύει χημικά προϊόντα. ᾽Εμεῖς ὅμως γιά νά ἀναπτύξουμε τή χημική βιομηχανία, πρέπει νά εἴμαστε ἕτοιμοι νά πληρώσουμε περισσότερα στούς γερμανούς χημικούς. ῾Ο καλύτερος τρόπος γιά νά διδαχτοῦμε εἶναι: νά δόσουμε ἐκχώρηση μιά ἀπό τίς φάμπρικες στούς γερμανούς. Στό ζήτημα αὐτό κανένα σχολειό, καμιά διάλεξη δέν θά βοηθήσουν τόσο, ὅσο ἡ πρακτική δουλιά στή φάμπρικα, ὅπου μπορεῖ κανείς νά ἐκπαιδεύσει τόν ἐργάτη μέσα σέ μισό χρόνο καί μετά νά ἀναγκάσει νά χτιστεῖ δίπλα ἄλλη μιά παρόμοια φάμπρικα. Νά φοβηθοῦμε ὅτι οἱ γερμανοί μέ μιά φάμπρικα μποροῦν νά μᾶς κάνουν τίποτε μέ τή γνωστή διεθνή τους θέση, εἶναι ἀστεῖο. Στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾽Επιτρόπων δέν ὑπῆρξαν διαφωνίες, καταρχήν αὐτό μπορεῖ νά γίνει. Δυστυχῶς, τό ζήτημα αὐτό δέν βρῆκε πρακτική λύση. Πρέπει νά ὑπογραμμίσω ὅτι πάρα πολύ μιλᾶμε γιά τίς ἐκχωρήσεις, ὅμως ὥς τώρα δέν καταφέραμε νά δόσουμε οὔτε μιά ἐκχώρηση. Θά τό θεωρήσουμε μεγάλη ἐπιτυχία, ἄν δόσουμε ἔστω καί μιά ἐκχώρηση, ὅταν θά δεῖτε τούς συγκεκριμένους ὅρους τῆς ἐκχώρησης.

Παρακάτω.

Σέ ποιές χῶρες μποροῦμε νά δόσουμε ἐκχωρήσεις; Μπορεῖ νά δόσουμε στήν Πολωνία;

Νομίζουμε πώς μποροῦμε νά δόσουμε σέ ὅλες τίς χῶρες, ὅπως ἐπίσης καί στήν Πολωνία.

Δέν μποροῦν οἱ καπιταλιστές νά χρησιμοποιήσουν τίς ἐκχωρήσεις γιά νά προλάβουν τίς κρίσεις στίς χῶρες τους κι'ἔτσι νά καθυστερήσουν τήν κοινωνική ἐπανάσταση;

Ἄν οἱ καπιταλιστές μποροῦσαν νά ἀποτρέψουν τίς κρίσεις στίς χῶρες τους, τότε ὁ καπιταλισμός θά ἦταν αἰώνιος. Αὐτοί εἶναι, ἀναμφίβολα, τυφλά πιόνια στό γενικό μηχανισμό, αὐτό τό ἀπόδειξε ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος. Ὁ κάθε μήνας ἀποδείχνει ὅτι ἡ κρίση τοῦ καπιταλισμοῦ δυναμώνει, ἡ ἀποσύνθεση σέ ὅλο τόν κόσμο παίρνει ὅλο καί περισσότερη ἔκταση καί μόνο στή Ρωσία ἄρχισε μιά ἄνοδος πρός τή σταθερή καί σοβαρή καλυτέρευση τῆς κατάστασης.

Μποροῦν οἱ ἀνάδοχοι νά δημιουργήσουν γιά τούς ἐργάτες τους καλύτερες συνθῆκες, μέ σκοπό νά σπείρουν τή διχόνοια ἀνάμεσα στούς ἐργάτες.

Μέ αὐτό δέν θά δυναμώσουν τή διχόνοια ἀνάμεσα στούς ἐργάτες μας, ἐμεῖς δυναμώσαμε κατά πολύ.

Θά ὀργανωθοῦν συνδικαλιστικοί πυρῆνες στό ἔδαφος τῶν ἀναδόχων;

Στούς ἀναδόχους παραχωρεῖται ἡ οἰκονομική ἐκμετάλλευση, οἱ ἀρχές καί οἱ νόμοι παραμένουν μόνο σοβιετικοί.

Θά μπορούσατε νά πεῖτε γιά τούς ὅρους πού μᾶς ἐξασφαλίζουν ἀπό τόν κίνδυνο διαστρέβλωσης τοῦ σοβιετικοῦ κρατικοῦ συστήματος καί τῆς ἐφαρμογῆς καπιταλιστικῆς τάξης πραγμάτων;

Οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι οἱ νόμοι τῆς ΣΟΣΔΡ. Ἄν ὁ συμβαλλόμενος τούς παραβιάζει, ἔχουμε δικαίωμα νά ἀκυρώσουμε τό σύμφωνο.

Σέ τί συνίσταται τό προκαταρκτικό σχέδιο συμφώνου μέ τούς ἀμερικανούς ἰμπεριαλιστές σχετικά μέ τήν ἐκχώρηση στήν Καμτσάτκα;

Εἶπα ὅτι ἡ ἐκχώρηση δίνεται γιά 50-60 χρόνια. Ἐμεῖς παίρνουμε ἕνα μέρος τῶν προϊόντων, αὐτοί ἀποκτοῦν τό δικαίωμα νά χτίσουν στρατιωτική καί ναυτική βάση στόν κόλπο πού εἶναι λίγο μακρύτερα ἀπό τήν πετρελαιοπηγή.

Ἐσεῖς λέτε ὅτι ἡ παραχώρηση ἐκχωρήσεων σέ καπιταλιστές καταπιεζόμενων χωρῶν, ὅπως ἡ Γερμανία, ἔχει πιό πολύ σημασία ἀπ'ὅ,τι σέ ἄλλες χῶρες. Πῶς βλέπετε ἐσεῖς τό γεγονός ὅτι οἱ καπιταλιστές τῶν καταπιεζόμενων χωρῶν, ἀφοῦ πάρουν ἐκχωρήσεις, θά καλυτερέψουν τήν οἰκονομική

κατάσταση τῆς χώρας, πράγμα πού μπορεῖ νά ἀπομακρύνει τήν ἐπανάσταση σ'αὐτή;

Ἡ διεθνής κατάσταση ἀπό ἐπαναστατική ἄποψη στρέφεται γύρω ἀπό τήν πάλη τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ἐνάντια στίς ὑπόλοιπες, στίς καπιταλιστικές χῶρες. Νά δυναμώσει ἡ Σοβιετική Ρωσία καί νά γίνει ἀκατανίκητη, αὐτό εἶναι τό κύριο καί συνδέεται μέ τήν πάλη τῶν καταπιεζόμενων καί τῶν ἀποικιακῶν χωρῶν.

Ποιό ρόλο παίζει τό βαμπάκι τοῦ Τουρκεστάν στίς ἐκχωρήσεις;

Ὥς τώρα δέν ἔγινε λόγος γιά παραχώρηση βαμπακιοῦ τοῦ Τουρκεστάν, δέν συζητήθηκε τό ζήτημα αὐτό.

Θά δοθοῦν ἐκχωρήσεις γιά τήν ἀνασυγκρότηση βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καί θά δοθοῦν σιδηροδρομικές γραμμές γιά ἐκχωρήσεις;

Αὐτό ἀποκλείεται, τό σιδηροδρομικό δίκτυο ἀποτελεῖ μιά ἀδιαίρετη ἑνιαία ἐπιχείρηση.

Συζητήθηκε μήπως τό ζήτημα γιά ἐκχωρήσεις στά σφαγεῖα;

Δέν ἄκουσα.

Στίς διαμαρτυρίες κατά τῶν ἐκχωρήσεων πού γίνονται στίς ἐπαρχίες, ἐκδηλώνονται ἐντελῶς καθαρά ὄχι ὑγιεῖς διαθέσεις, ἀλλά πατριωτικά αἰσθήματα ἑνός ἰσχυροῦ μικροαστικοῦ στρώματος τοῦ χωριοῦ καί τῶν μικροαστῶν τῆς πόλης.

Ὁ πατριωτισμός τοῦ ἀνθρώπου πού προτιμᾶ νά πεινάσει τρία χρόνια, παρά νά δόσει τή Ρωσία στούς ξένους, αὐτός εἶναι πραγματικός πατριωτισμός, χωρίς τόν ὁποῖο δέν θά μπορούσαμε νά ἀντέξουμε τρία χρόνια. Χωρίς τόν πατριωτισμό αὐτό δέν θά μπορούσαμε νά ὑπερασπίσουμε τή Σοβιετική Δημοκρατία, νά καταργήσουμε τήν ἀτομική ἰδιοκτησία, δέν θά μπορέσουμε νά πάρουμε τώρα τό παρακράτημα τῶν 300 ἑκατομμυρίων πουτιῶν. Αὐτός εἶναι ὁ καλύτερος ἐπαναστατικός πατριωτισμός. Τό ὅτι οἱ κουλάκοι εἶναι σύμφωνοι νά πεινάσουν τρία χρόνια, ὅμως νά μήν ἀφήσουν νά ἔλθουν ξένοι καπιταλιστές, ἀπό τούς ὁποίους ὁ κουλάκος κάτι θά ἀποκτήσει, αὐτό δέν εἶναι σωστό. Δέν πρόκειται γιά τούς κουλάκους, ἀλλά γιά τό μεσαῖο ἐξωκομματικό ἀγρότη.

Δέν πρέπει νά φοβόμαστε μιά ἐνδεχόμενη σοβαρή ἐπίθεση τῆς 'Ιαπωνίας ἐνάντια στή Σοβιετική μας Ρωσία, λόγω τοῦ πιθανοῦ πολέμου ἀνάμεσα στήν 'Αμερική καί στήν 'Ιαπωνία; Τί θά κάνουμε στήν περίπτωση αὐτή; Θά ὑπερασπίσουμε τή χώρα μας ἀπό τήν 'Ιαπωνία σέ συμμαχία μέ τήν ἰμπεριαλιστική 'Αμερική, χρησιμοποιώντας τήν ἰσχύ της σάν μιά πραγματική δύναμη;

'Ασφαλῶς θά τήν ὑπερασπίσουμε καί τό εἴπαμε πολλές φορές ὅτι γιά τή σταθεροποίηση τῆς σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας ἡ συμμαχία μέ τόν ἕνα ἰμπεριαλισμό ἐνάντια στόν ἄλλο, ἀπό ἄποψη ἀρχῶν δέν εἶναι πράγμα ἀπαράδεκτο. 'Η ἐπίθεση τῆς 'Ιαπωνίας κατά τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας εἶναι τώρα πολύ πιό δύσκολη ἀπ'ὅ,τι ἦταν πρίν ἕνα χρόνο.

'Εξηγεῖστε τήν πολιτική τῆς 'Αντάντ ἀπέναντι στήν Τουρκία καί τίς δικές μας ἀμοιβαῖες σχέσεις.

Γιά τό ζήτημα αὐτό δέν ταιριάζει, βέβαια, νά μιλᾶμε ἀνοιχτά στήν ἐπίσημη εἰσήγηση, γιατί οἱ σχέσεις μας εἶναι ἐξαιρετικά πολύπλοκες. 'Εδῶ ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπό τό σύνθετο παιχνίδι τῶν σχέσεων στήν ἀστική Γεωργία πού βρίσκεται στίς παραμονές τῆς καταστροφῆς. Οἱ σύντροφοι πού ἐνδιαφέρονται γι'αὐτό, εἶμαι βέβαιος ὅτι μέ τεράστιο ἐνδιαφέρον καί πρός μεγάλο ὄφελός τους θά ἀκούσουν τήν εἰσήγηση τοῦ σ. Μεστσεριακόφ, διευθυντῆ τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού γύρισε ἀπό τή Γεωργία, ὅπου παρέμεινε μερικές ἑβδομάδες, ἄν ὄχι μῆνες, καί συγκέντρωσε πολύ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τό μενσεβίκικο βασίλειο. 'Η Γεωργία βρίσκεται στίς παραμονές τῆς καταστροφῆς. 'Η τουρκική ἐπίθεση ὑπολογιζόταν νά γίνει ἐνάντιά μας. 'Η 'Αντάντ ἔσκαβε τό λάκκο γιά μᾶς καί ἔπεσε ἡ ἴδια σ'αὐτόν, ἐμεῖς πήραμε τή Σοβιετική 'Αρμενία.

'Επικεφαλῆς στήν Τουρκία βρίσκονται καντέτοι, ὀχτωβριστές, ἐθνικιστές, πού εἶναι ἕτοιμοι νά μᾶς πουλήσουν στήν 'Αντάντ. Αὐτό ὅμως εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολο νά τό κάνουν, γιατί ὁ τουρκικός λαός εἶναι ἀγανακτισμένος ἀπό τή φοβερή καταπίεση ἀπομέρους τῆς 'Αντάντ, καί οἱ συμπάθειες πρός τή Σοβιετική Ρωσία μεγαλώνουν τόσο περισσότερο, ὅσο πιό πολύ βοηθᾶμε τήν ἀνεξάρτητη Δημοκρατία τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν νά πραγματοποιήσει σωστά τήν ἀπελευθέρωση τῶν μουσουλμάνων ἀγροτῶν πού ἔδιωξαν τούς τσιφλικάδες καί πού φοβοῦνται ὅμως νά πάρουν τή γῆ καί οἱ ὁποῖοι, ὕστερα ἀπό ἕνα χρονικό διάστημα, θά πάψουν νά φοβοῦνται· ὅταν ὅμως οἱ ἀγρότες πάρουν τή γῆ, τότε ὁ τοῦρκος τσιφλικάς δέν θά κρατηθεῖ γιά πολύ καιρό.

'Εμεῖς προσωπικά εἴμαστε καί θά εἴμαστε ἐξαιρετικά εἰρηνόφιλοι στόν Καύκασο, κι'ἄς ἔχουν ὑπόψη τους οἱ σύντροφοι τοῦ Καυκάσου ὅτι δέν θά ἐπιτρέψουμε οὔτε τήν παραμικρή ἀπροσεξία πού μπορεῖ νά μᾶς μπλέξει σέ πόλεμο. 'Η πολιτική μας τῆς εἰρήνης σημείωσε τέτια ἐπιτυχία ὥς τώρα, πού ἡ 'Αντάντ δείχνει νευρικότητα, παίρνει ἀποφασιστικά μέτρα ἐνάντιά μας, ὅμως αὐτά καταλήγουν μόνο ἐνάντιά της.

Τί θά γίνει παραπέρα μέ τή Γεωργία;

Αὐτό δέν τό ξέρει ἀκόμη οὔτε ὁ 'Αλλάχ τῶν μουσουλμάνων, ἄν ὅμως εἴμαστε συγκρατημένοι, κάτι θά κερδίσουμε, χωρίς νά χάσουμε τίποτε.

Ρωτοῦν ἄν ἔγιναν συζητήσεις γιά ἄλλες ἐκχωρήσεις, ἐκτός ἀπό τήν Καμτσάτκα. Γιά καμιά ἄλλη ἐκχώρηση δέν ἔγινε συζήτηση μέ τόν Βάντερλιπ.

Σχετικά μέ τή διανομή τῶν ὑλικῶν. Δέν κάνει νά διανεμηθοῦν, πρῶτο, γιατί τά τυπογραφεῖα εἶναι ἀπασχολημένα καί, δεύτερο, γιά νά μή δοθεῖ ἡ δυνατότητα νά πάρουν τό ὑλικό αὐτό στό ἐξωτερικό, ὅπου ἐπιδιώκουν νά τορπιλίσουν τό ἔργο μας. 'Εμεῖς ὅμως δέν κλείσαμε ἀκόμη συμφωνία οὔτε γιά μιά ἐκχώρηση, δέν ἔχουμε στά χέρια μας κανένα σύμφωνο· πρέπει στήν ἀρχή νά κλείσουμε σύμφωνο καί μετά πιά νά μιλᾶμε γιά τούς κινδύνους. Μέχρι στιγμῆς δέν ἔχουμε τίποτε καί ἐνεργοῦμε μισονόμιμα.

Πῶς θά ἐνεργήσουμε σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις, καθώς ἐπίσης καί μέ τίς ἐργασίες καί τά ἔργα πού θά κάνουν οἱ ἀνάδοχοι σέ περίπτωση: α) παραβίασης ἀπομέρους τους τῶν νόμων τῆς ΣΟΣΔΡ, β) πολέμου μέ τό κράτος πού ἐκπρόσωπός του εἶναι ὁ ἀνάδοχος καί γ) μέ ἄλλα;

Σέ περίπτωση παραβίασης τοῦ συμφώνου οἱ ἀνάδοχοι θά παραπέμπονται στό δικαστήριο σύμφωνα μέ τούς νόμους τῆς ΣΟΣΔΡ. Σέ περίπτωση πολέμου τό σύμφωνο γιά ἐκχωρήσεις παραβιάζεται καί ἡ περιουσία, σύμφωνα μέ τούς νόμους τοῦ πολέμου, περιέρχεται στή ΣΟΣΔΡ.

'Η ἀστική τάξη τῆς Ρωσίας, πού κατέφυγε στό ἐξωτερικό, μπορεῖ νά πάρει μέρος στήν ἐκμετάλλευση τῶν ἐκχωρήσεων μέ τά κεφάλαιά της. Δέν θά συμβεῖ νά ἐμφανιστοῦν οἱ παλιοί ἰδιοκτῆτες μέ τό προκάλυμα τοῦ ξένου κεφαλαίου;

Ἄν ὁ παλιός ἰδιοκτήτης μέ τό προκάλυμα τοῦ ξένου κεφαλαίου θελήσει νά ἀνοίξει ἐπιχείρηση στά βόρεια δάση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, αὐτό δέν εἶναι καί τόσο φοβερό. Θά βρεθοῦν πολλοί παλιοί ἰδιοκτῆτες καί στό κέντρο τῆς Μόσχας. Γι'αὐτό, τούς ὅρους πού θά ὑποβληθοῦν, ὅταν θά ἔχουμε τόν κατάλογο ὅλων τῶν ξένων πού θά ἔρχονται, πρέπει νά τούς φοβόμαστε χίλιες φορές λιγότερο ἀπ'ὅ,τι τούς ἰδιοκτῆτες πού δροῦν στίς ἐπιχειρήσεις μας καί τούς ὁποίους, δυστυχῶς, δέν τούς θέσαμε κάτω ἀπό τόν ἔλεγχό μας.

Τονίσατε καί ὑπογραμμίσατε τήν πολιτική σημασία τῶν ἐκχωρήσεων. Αὐτό εἶναι κατανοητό. Τήν ἐπαρχία ὅμως τήν ἀνησυχεῖ πιό πολύ τό ἑξῆς: θά ὑπάρξουν ἐκχωρήσεις, θά ὑπάρξουν ἐμπορικές σχέσεις. Ποιούς κινδύ-

νους καί τί ἀπειλές περικλείνει αὐτό γιά τή Δημοκρατία μέ τήν ἔννοια τῆς ἀποσύνθεσης καί τοῦ τορπιλισμοῦ τοῦ σοβιετικοῦ καθεστῶτος ἀπό τά μέσα (πιθανό νά ἔχουμε δυνάμωμα τῆς αἰσχροκέρδειας κτλ.) καί πῶς θά προφυλάξουμε τόν ἑαυτό μας;

Μίλησα ἤδη γιά τό ζήτημα αὐτό. Ἡ αἰσχροκέρδεια μᾶς ἀπειλοῦσε τρομερά μέ τή μορφή τῆς «σούχαρεβκα», ἐνάντια στήν ὁποία παλεύαμε διαρκῶς. Φυσικά, καταλαβαίνουμε ὅτι μέ τό κλείσιμο τῆς Σούχαρεβκα ἡ αἰσχροκέρδεια παρόλα αὐτά ἔμεινε καί ἔμεινε παντοῦ ὅπου ὑπάρχει μικροϊδιοκτήτης, καί τέτιους ἰδιοκτῆτες ἔχουμε δεκάδες ἑκατομμύρια. Νά ποῦ βρίσκεται ὁ πραγματικός κίνδυνος καί ὄχι στό μεγάλο κεφάλαιο, πού θά τό βάλουμε κάτω ἀπό εἰδική ἐπίβλεψη ἀπ᾽ὅλες τίς πλευρές. Δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ἀκόμη ὅτι θά ἔχουμε ἕνα σύμφωνο, πού θά μποροῦμε ὁποιαδήποτε στιγμή νά τό ἀκυρώσουμε, καί ἐδῶ ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος βρίσκεται στήν πληρωμή ποινικῆς ρήτρας.

Πέστε, πῶς ἔχει τό ζήτημα μέ τά τσαρικά χρέη, θά δεχτεῖ ἡ ᾽Αντάντ νά κλείσει ὁποιεσδήποτε συμφωνίες, χωρίς τήν ἐξόφληση τῶν χρεῶν;

Ἤδη ἡ ᾽Αγγλία συμφωνεῖ τώρα νά μή ζητήσει ἀπό μᾶς χρέη, γιατί τούς προτείναμε ἕνα σχέδιο ἐμπορικῆς συμφωνίας. Μέ βάση τό σχέδιο αὐτό ἀρχίζουν τώρα ἐμπορικές συναλλαγές, σύμφωνα μέ τό σχέδιο αὐτό δέν εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά πληρώσουμε τά χρέη. ᾽Εγώ λέω ὅτι ἡ ᾽Αγγλία συμφωνεῖ, ἡ Γαλλία ὅμως δέν θέλει. Νά, στή Γαλλία ἐμεῖς λέμε ὅτι καταρχήν δέν ἀρνούμαστε. Γιά τό συγκεκριμένο ποσό τῶν πληρωμῶν θά μιλήσουμε στή συνδιάσκεψη, στήν ὁποία ἑτοιμαζόμαστε νά ποῦμε ὅτι οἱ ἴδιοι εὐθύνονται γιά ὅλες τίς ζημιές πού μᾶς προξένησαν μέ τήν ἐπέμβασή τους. Πάνω στό ζήτημα αὐτό ἐργάζεται μιά εἰδική ἐπιτροπή καί σύμφωνα μέ τούς πρώτους ὑπολογισμούς τό ποσό ἀνέρχεται σέ 10 δισεκατομμύρια χρυσά ρούβλια.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1963
στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό στενογράφημα

3

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 22 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

(*Φωνές ἀπό τήν αἴθουσα*: «Ζήτω ὁ σύντροφος Λένιν!». *Θύελλα χειροκροτημάτων. Θυελλώδεις ἐπευφημίες*.) Σύντροφοι, πρόκειται νά ἐκθέσω τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῆς κυβέρνησης. Τό καθῆκον τῆς εἰσήγησής μου δέν τό καταλαβαίνω σάν μιά ἀπαρίθμηση ἔστω καί τῶν πιό βασικῶν καί τῶν πιό σπουδαίων νομοσχεδίων καί μέτρων τῆς ἐργατοαγροτικῆς ἐξουσίας. Νομίζω πώς δέν θά σᾶς ἐνδιέφερε ἐπίσης καί δέν θά εἶχε οὐσιαστική σημασία ἡ ἐξιστόρηση τῶν γεγονότων πού μεσολάβησαν σ'αὐτό τό διάστημα. Νομίζω πώς πρέπει νά προσπαθήσω νά γενικεύσω τά κυριότερα διδάγματα πού ἀποκομίσαμε στό χρόνο αὐτό, τόν ὄχι λιγότερο πλούσιο ἀπό ἀπότομες στροφές τῆς πολιτικῆς, σέ σύγκριση μέ τά προηγούμενα χρόνια τῆς ἐπανάστασης, καί ἀπό τή γενίκευση τῶν διδαγμάτων τῆς πείρας ἑνός χρόνου νά βγάλουμε τά πιό ἐπείγοντα πολιτικά καί οἰκονομικά καθήκοντα πού μπαίνουν μπροστά μας, πάνω στά ὁποῖα ἡ Σοβιετική ἐξουσία τόσο μέ τά νομοσχέδιά της πού ὑποβλήθηκαν γιά ἐξέταση καί ἔγκριση, ὅσο καί μέ τό σύνολο τῶν μέτρων της, στηρίζει τώρα τίς περισσότερες ἐλπίδες, τούς δίνει τή μεγαλύτερη σημασία, καί ἀπό τήν ἐκπλήρωσή τους περιμένει σοβαρές ἐπιτυχίες στόν τομέα τῆς οἰκονομικῆς μας οἰκοδόμησης. Γι'αὐτό, ἐπιτρέψτε μου νά περιοριστῶ σέ σύντομες μόνο παρατηρήσεις γιά τή διεθνή θέση τῆς Δημοκρατίας καί γιά τά κυριότερα συμπεράσματα τοῦ περασμένου χρόνου στόν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Όλοι σας ξέρετε, βέβαια, πώς οἱ πολωνοί τσιφλικάδες καί καπιταλιστές, κάτω ἀπό τήν πίεση καί τήν ἐπιβολή τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, καί ὄχι μόνο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μᾶς ἐπέβαλαν τόν πόλεμο. Ξέρετε πώς τόν Ἀπρίλη αὐτοῦ τοῦ χρόνου προτείναμε στήν πολωνική κυβέρνηση εἰρήνη μέ ὅρους ἀσύγκριτα πιό εὐνοϊκούς γι'αὐτή ἀπό τούς τωρινούς, καί μόνο κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς ἀπόλυτης ἀνάγκης, ὕστερα ἀπό πλήρη ἀποτυχία τῶν διαπραγματεύσεών μας γιά ἀνακωχή μέ τήν Πολωνία, ἀναγκαστήκαμε νά προχωρήσουμε στόν πόλεμο πού ἔληξε, ὡστόσο, παρά τήν πολύ βαριά ἥττα πού ἔπαθαν τά στρατεύματά μας κοντά στή Βαρσοβία, ἐξαιτίας τῆς ἀναμφισβήτητης καταπόνησής τους ἀπό τόν πόλεμο, μέ εἰρήνη πιό εὐνοϊκή γιά μᾶς ἀπό ἐκείνη πού προτείναμε στήν Πολωνία τόν Ἀπρίλη. Ἡ προκαταρκτική εἰρήνη μέ τήν Πολωνία ὑπογράφηκε, καί τώρα γίνονται διαπραγματεύσεις γιά τήν ὑπογραφή τῆς ὁριστικῆς εἰρήνης. Δέν κρύβουμε καθόλου τόν κίνδυνο πού ἀποτελεῖ ἡ πίεση πού ἀσκοῦν μερικές ἀπό τίς πιό πεισματώδεις καπιταλιστικές χῶρες, καθώς καί ἡ πίεση πού ἀσκοῦν ὁρισμένοι κύκλοι τῶν ρώσων λευκοφρουριτῶν, μέ σκοπό νά μήν ἀφήσουν τίς διαπραγματεύσεις αὐτές νά καταλήξουν σέ εἰρήνη. Πρέπει ὅμως νά ποῦμε πώς ἡ πολιτική τῆς Ἀντάντ, πού ἀποβλέπει στή στρατιωτική ἐπέμβαση καί στή συντριβή τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας μέ τά ὅπλα, ἀποτυχαίνει ὅλο καί περισσότερο, καί ὅλο καί πιό πολλά κράτη, πού κρατοῦν ἀναμφισβήτητα ἐχθρική στάση ἀπέναντι στή Σοβιετική ἐξουσία, τά τραβᾶμε μέ τό μέρος τῆς εἰρηνικῆς μας πολιτικῆς. Ὁ ἀριθμός τῶν κρατῶν πού ὑπέγραψαν τή συνθήκη εἰρήνης μεγαλώνει, καί ὑπάρχει μεγάλη πιθανότητα πώς πολύ σύντομα ἡ ὁριστική συνθήκη εἰρήνης μέ τήν Πολωνία θά ὑπογραφεῖ, καί μ'αὐτό τόν τρόπο θά καταφερθεῖ ἕνα ἀκόμη σοβαρό χτύπημα στή συμμαχία τῶν καπιταλιστικῶν δυνάμεων, πού προσπαθοῦν νά μᾶς ἀποσπάσουν τήν ἐξουσία μέ τόν πόλεμο.

Σύντροφοι, ἀσφαλῶς ξέρετε, ἐπίσης πώς οἱ προσωρινές ἀποτυχίες μας στόν πόλεμο ἐνάντια στήν Πολωνία καί ἡ δύσκολη κατάστασή μας σέ μερικές στιγμές τοῦ πολέμου, ὀφείλονταν στό γεγονός ὅτι ἔπρεπε νά πολεμᾶμε ἐνάντια στόν Βράνγκελ, πού τόν ἀναγνώρισε ἐπίσημα μιά ἰμπεριαλιστική δύναμη[70] καί τοῦ ἔδινε κολοσσιαῖα μέσα ὑλικῆς, στρατιωτικῆς καί ἄλλης βοήθειας. Καί εἴμασταν ὑποχρεωμένοι, γιά νά τελειώσουμε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα τόν πόλεμο, νά καταφύγουμε στή γρήγορη συγκέντρωση τῶν στρατευμάτων,

ὥστε νά καταφέρουμε ἀποφασιστικό χτύπημα στόν Βράνγκελ. Ξέρετε, φυσικά, τό σπάνιο ἡρωισμό πού ἔδειξε ὁ Κόκκινος Στρατός, ὑπερπηδώντας ἐμπόδια καί ἐκπορθώντας ὀχυρά πού καί οἱ στρατιωτικοί εἰδικοί καί οἱ στρατιωτικές αὐθεντίες τά θεωροῦσαν ἀπόρθητα. Μιά ἀπό τίς πιό λαμπρές σελίδες τῆς ἱστορίας τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική, ἡ ἀποφασιστική καί ἐξαιρετικά γρήγορη νίκη, πού σημείωσε ἐνάντια στόν Βράνγκελ. Ἔτσι τέλειωσε ὁ πόλεμος πού μᾶς ἐπέβαλαν οἱ λευκοφρουρίτες καί οἱ ἰμπεριαλιστές.

Τώρα μποροῦμε μέ πολύ μεγαλύτερη πεποίθηση καί σιγουριά νά καταπιαστοῦμε μέ τήν οἰκονομική οἰκοδόμηση—μιά δουλιά πού τήν ἀγαπᾶμε, πού εἶναι ἀπαραίτητη καί καιρό τώρα προσελκύει τό ἐνδιαφέρον μας, μέ τήν πεποίθηση πώς οἱ καπιταλιστές ἀφέντες δέν θά μπορέσουν τόσο εὔκολα, ὅσο παλιότερα, νά τορπιλίσουν αὐτή τή δουλιά. Ἀλλά, βέβαια, πρέπει νά εἴμαστε σέ ἐπιφυλακή. Σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἔχουμε σιγουρευτεῖ πιά ἀπό ἕναν πόλεμο. Καί ἡ ἔλλειψη τῆς σιγουριᾶς αὐτῆς δέν βρίσκεται καθόλου στό ὅτι δέν ἔχουμε ἀκόμη ἐπίσημες συνθῆκες εἰρήνης. Ξέρουμε πολύ καλά πώς τά ὑπολείμματα τοῦ στρατοῦ τοῦ Βράνγκελ δέν ἐξοντώθηκαν, ἀλλά κρύφτηκαν ὄχι πολύ μακριά καί βρίσκονται κάτω ἀπό τήν κηδεμονία καί τήν προστασία τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν καί ἀνασυγκροτοῦνται μέ τή βοήθειά τους, πώς οἱ ὀργανώσεις τῶν ρώσων λευκοφρουριτῶν δουλεύουν ἐντατικά, προσπαθώντας νά σχηματίσουν ξανά διάφορα στρατιωτικά τμήματα καί νά τά προετοιμάσουν, μαζί μέ τίς δυνάμεις πού ἔχει ὁ Βράνγκελ, γιά μιά νέα ἔφοδο ἐνάντια στή Ρωσία στήν κατάλληλη στιγμή.

Γι'αὐτό τό λόγο πρέπει νά εἴμαστε γιά κάθε ἐνδεχόμενο ἑτοιμοπόλεμοι. Χωρίς νά ἐπαναπαυθοῦμε στά χτυπήματα πού καταφέραμε ἤδη στόν ἰμπεριαλισμό, πρέπει νά ἔχουμε μέ κάθε θυσία τόν Κόκκινο Στρατό μας ἀπολύτως ἑτοιμοπόλεμο καί νά ἐνισχύσουμε τή μαχητική του ἱκανότητα. Αὐτό, φυσικά, δέν μᾶς ἐμποδίζει νά ἀπελευθερώσουμε ἕνα μέρος τοῦ στρατοῦ καί νά τό ἀποστρατεύσουμε γρήγορα. Ὑπολογίζουμε πώς ἡ τεράστια πείρα πού ἀπόκτησε ὁ Κόκκινος Στρατός καί οἱ καθοδηγητές του στήν περίοδο τοῦ πολέμου θά μᾶς βοηθήσουν τώρα νά βελτιώσουμε τό ποιόν του. Καί θά καταφέρουμε ὥστε μέ τόν περιορισμό τοῦ στρατοῦ νά διατηρήσουμε τό βασικό του πυρήνα, πού δέν θά φορτώνει ἀβάσταχτα βάρη στή Δημοκρατία, ἀπό τήν ἄποψη τῆς συ-

ντήρησής του, καί ταυτόχρονα μέ τόν ἐλαττωμένο ἀριθμό στρατοῦ θά ἐξασφαλίσουμε καλύτερα ἀπό πρίν τή δυνατότητα σέ περίπτωση ἀνάγκης νά δημιουργήσουμε ξανά καί νά κινητοποιήσουμε μιά στρατιωτική δύναμη ἀκόμη μεγαλύτερη.

Καί εἴμαστε βέβαιοι πώς ὅλα τά γειτονικά κράτη, πού ἔχασαν ἤδη πολλά, ὑποστηρίζοντας συνωμοσίες τῶν λευκοφρουριτῶν ἐναντίον μας, διδάχτηκαν ἀρκετά ἀπό τό ἀδιαφιλονίκητο δίδαγμα τῆς πείρας καί ἐκτίμησαν ὅπως ἔπρεπε τό διαλλακτικό μας πνεῦμα πού ὅλοι τό ἑρμήνευαν σάν ἀδυναμία μας. Ὕστερα ἀπό τήν πείρα μιᾶς τριετίας ἔπρεπε νά ἔχουν πειστεῖ πώς τή στιγμή πού δείχνουμε τήν πιό σταθερή καί εἰρηνική διάθεση, τήν ἴδια στιγμή εἴμαστε ἕτοιμοι ἀπό στρατιωτική ἄποψη. Καί κάθε ἀπόπειρα πολέμου ἐνάντιά μας θά ἔχει σάν συνέπεια γιά τά κράτη, πού θά μπλεχτοῦν σέ ἕναν τέτιο πόλεμο, τή χειροτέρευση τῶν συνθηκῶν, πού θά μποροῦσαν νά ἔχουν χωρίς τόν πόλεμο καί πρίν τόν πόλεμο, σέ σχέση μέ ἐκεῖνες πού θά ἀποκτήσουν μέ τόν πόλεμο καί ὕστερα ἀπό τόν πόλεμο. Αὐτό ἀποδείχτηκε γιά κάμποσα κράτη. Κι᾽αὐτό τό πράγμα εἶναι μιά κατάκτησή μας πού δέν θά τήν ἐγκαταλείψουμε καί πού δέν θά τήν ξεχάσει κανένα κράτος ἀπό ἐκεῖνα πού εἶναι τριγύρω μας ἤ ἔχουν πολιτική ἐπαφή μέ τή Ρωσία. Χάρη σ᾽αὐτό οἱ σχέσεις μας μέ τά γειτονικά κράτη βελτιώνονται συνεχῶς. Ξέρετε πώς ὑπογράφηκε ὁριστική εἰρήνη μέ μιά ὁλόκληρη σειρά κράτη πού βρίσκονται στά δυτικά σύνορα τῆς Ρωσίας πού ἀνῆκαν παλιότερα στήν ἄλλοτε Ρωσική Αὐτοκρατορία καί πού ἡ ἀνεξαρτησία τους καί ἡ κυριαρχία τους ἀναγνωρίστηκε ἀνεπιφύλακτα—σύμφωνα μέ τίς βασικές ἀρχές τῆς πολιτικῆς μας—ἀπό τή Σοβιετική ἐξουσία. Ἡ εἰρήνη πάνω σ᾽αὐτές τίς βάσεις ἔχει ὅλες τίς πιθανότητες νά εἶναι πιό σταθερή ἀπ᾽ὅ,τι θά ἐπιθυμοῦσαν οἱ καπιταλιστές καί μερικά κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ὁσοναφορᾶ τή λεττονική κυβέρνηση, πρέπει νά πῶ πώς κάποτε ὑπῆρχε κάποιος κίνδυνος ἐπιδείνωσης τῶν σχέσεών μας πού μποροῦσε, ἐνδεχομένως, νά φτάσει ἀκόμη καί στό νά δημιουργηθεῖ ἡ σκέψη γιά διακοπή τῶν διπλωματικῶν σχέσεων. Ἡ τελευταία ὅμως ἀναφορά τοῦ ἀντιπροσώπου μας στή Λεττονία ἀναφέρει πώς ἔγινε ἤδη ἀλλαγή στήν πολιτική, διαλύθηκαν πολλές παρεξηγήσεις καί ἐξαλείφθηκαν πολλές δικαιολογημένες αἰτίες γιά δυσαρέσκεια. Ὑπάρχει σοβαρή ἐλπίδα πώς πολύ σύντομα θά ἔχουμε στενές οἰκονομικές σχέσεις

μέ τή Λεττονία, πού στήν ἀνταλλαγή ἐμπορευμάτων μέ τή Δυτική Εὐρώπη ἐννοεῖται ὅτι θά μᾶς εἶναι ἀκόμη πιό ὠφέλιμη ἀπ'ὅ,τι εἶναι ἡ 'Εσθονία καί τά ἄλλα κράτη πού συνορεύουν μέ τή ΣΟΣΔΡ.

Πρέπει νά ἀναφέρω, ἐπίσης, σύντροφοι πώς ἡ πολιτική μας στήν 'Ανατολή αὐτό τό χρόνο σημείωσε μεγάλες ἐπιτυχίες. Πρέπει νά χαιρετίσουμε τή δημιουργία καί τήν ἑδραίωση τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν τῆς Μπουχαρᾶ, τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν καί τῆς 'Αρμενίας, πού ἀποκατέστησαν ὄχι μόνο τήν πλήρη ἀνεξαρτησία τους, ἀλλά καί πού τήν ἐξουσία τήν πῆραν στά χέρια τους οἱ ἐργάτες καί ἀγρότες. Οἱ Δημοκρατίες αὐτές ἀποτελοῦν ἀπόδειξη καί ἐπιβεβαίωση τοῦ γεγονότος πώς οἱ ἰδέες καί οἱ ἀρχές τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας εἶναι προσιτές καί ἄμεσα ἐφαρμόσιμες ὄχι μόνο σέ χῶρες ἀναπτυγμένες ἀπό βιομηχανική ἄποψη, ὄχι μόνο στίς χῶρες πού ἔχουν ἕνα κοινωνικό στήριγμα σάν τό προλεταριάτο, ἀλλά καί σ'ἐκεῖνες πού ἔχουν μιά βάση σάν τήν ἀγροτιά. 'Η ἰδέα τῶν Σοβιέτ τῶν ἀγροτῶν νίκησε. 'Η ἐξουσία εἶναι ἐξασφαλισμένη στά χέρια τῶν ἀγροτῶν· στά χέρια τους βρίσκεται ἡ γῆ καί τά μέσα παραγωγῆς. Οἱ φιλικές σχέσεις τῶν ἀγροτο-σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν μέ τή Ρωσική σοσιαλιστική Δημοκρατία στερεώθηκαν ἤδη μέ τά πρακτικά ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς μας.

Μποροῦμε νά χαιρετίσουμε ἐπίσης καί τήν ἐπικείμενη ὑπογραφή τῆς συμφωνίας μέ τήν Περσία[71], μέ τήν ὁποία ἐξασφαλίσαμε φιλικές σχέσεις, γιατί συμπίπτουν τά ζωτικά συμφέροντα ὅλων τῶν λαῶν πού ὑποφέρουν ἀπό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Πρέπει νά σημειώσουμε ἀκόμη πώς ἀποκαθίστανται καί ἑδραιώνονται διαρκῶς οἱ φιλικές μας σχέσεις μέ τό 'Αφγανιστάν καί πιό πολύ μέ τήν Τουρκία. 'Οσοναφορᾶ τήν Τουρκία, οἱ χῶρες τῆς 'Αντάντ ἔκαναν τό πᾶν ἀπό τήν πλευρά τους γιά νά κάνουν ἀδύνατη τήν ἀποκατάσταση ὁμαλῶν κάπως σχέσεων ἀνάμεσα στήν Τουρκία καί στίς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τό περιστατικό αὐτό μαζί μέ τή σταθεροποίηση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ἐξασφαλίζει—παρόλες τίς ἀντιδράσεις καί τίς μηχανοραφίες τῆς ἀστικῆς τάξης, παρόλη τή διατήρηση ἀστικῶν χωρῶν γύρω ἀπό τή Ρωσία—τή σταθεροποίηση ὅλο καί πιό πολύ τῆς συμμαχίας καί τῶν φιλικῶν σχέσεων τῆς Ρωσίας μέ τά καταπιεζόμενα ἀνατολικά ἔθνη, γιατί ὁ κυριότερος παράγοντας σέ ὅλη τήν πολι-

τική εἶναι ἡ ἰμπεριαλιστική βία ἐνάντια στούς λαούς πού δέν εἶχαν τήν εὐτυχία νά βρεθοῦν ἀνάμεσα στούς νικητές, καί ἡ παγκόσμια αὐτή πολιτική τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ προκαλεῖ τήν προσέγγιση, τή συμμαχία καί τή φιλία ὅλων τῶν καταπιεζόμενων λαῶν. Καί ἡ ἐπιτυχία πού εἴχαμε στό σημεῖο αὐτό καί στή Δύση ὁσοναφορᾶ τά πιό ἐξευρωπαϊσμένα κράτη δείχνει πώς οἱ πραγματικές βάσεις τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς εἶναι σωστές καί πώς ἡ βελτίωση τῆς διεθνοῦς θέσης μας στηρίζεται σέ στέρεη βάση. Εἴμαστε βέβαιοι πώς μέ τή συνέχιση ἀπομέρους μας τῆς φιλειρηνικῆς πολιτικῆς, μέ τίς ὑποχωρήσεις πού θά κάνουμε (καί πρέπει νά τίς κάνουμε γιά νά ἀποφύγουμε τόν πόλεμο), παρόλες τίς μηχανοραφίες καί τά σχέδια τῶν ἰμπεριαλιστῶν, πού φυσικά ἔχουν πάντα τή δυνατότητα νά μᾶς διαβάλουν στό ἕνα ἤ στό ἄλλο κράτος, παρόλα αὐτά, ἡ βασική γραμμή τῆς πολιτικῆς μας καί τά βασικά συμφέροντα πού πηγάζουν ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία τῆς ἰμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς θά ἐπικρατήσουν καί θά ὑποχρεώνουν ὅλο καί πιό πολύ τή ΣΟΣΔΡ νά συνδέεται στενότερα μέ τά γύρω της γειτονικά κράτη πού ὁ ἀριθμός τους αὐξάνει διαρκῶς. Καί αὐτό εἶναι μιά ἐγγύηση πώς θά ἀφοσιωθοῦμε ἀποτελεσματικά στήν ὑπόθεση τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης, θά μπορέσουμε γιά ἕνα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα νά δουλεύουμε ἥσυχα, σταθερά καί σίγουρα.

Πρέπει ἐπίσης νά πῶ ὅτι τώρα γίνονται διαπραγματεύσεις μέ τήν 'Αγγλία γιά τήν ὑπογραφή ἐμπορικῆς συμφωνίας. Δυστυχῶς οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές παρατείνονται πολύ περισσότερο ἀπ'ὅ,τι θά ἐπιθυμούσαμε, μά ἐμεῖς δέν φταῖμε καθόλου γι'αὐτό. Τόν 'Ιούλη ἀκόμη, τόν καιρό τῶν πιό μεγάλων ἐπιτυχιῶν τῶν σοβιετικῶν στρατευμάτων, ἡ ἀγγλική κυβέρνηση μᾶς πρότεινε ἕνα σχέδιο συμφωνίας πού ἐξασφάλιζε τή δυνατότητα ἐμπορικῶν σχέσεων· ἐμεῖς μείναμε ἀπόλυτα σύμφωνοι, μά ἀπό τότε παρεμποδίζει τήν ὑπόθεση αὐτή ἡ πάλη τῶν ρευμάτων μέσα στήν ἀγγλική κυβέρνηση καί μέσα στό ἀγγλικό κράτος. Βλέπουμε τίς ταλαντεύσεις τῆς ἀγγλικῆς κυβέρνησης, τίς ἀπειλές της ὅτι θά διακόψει τελείως τίς σχέσεις της μαζί μας, ὅτι θά στείλει ἀμέσως τό στόλο της ἐνάντια στήν Πετρούπολη. Τό εἴδαμε αὐτό, μά εἴδαμε ταυτόχρονα πώς ἡ ἀπάντηση στήν ἀπειλή αὐτή ἦταν νά γεμίσει ὅλη ἡ 'Αγγλία ἀπό «'Επιτροπές δράσης». Εἴδαμε πώς οἱ πιό ἀδιάλλακτοι ὀπαδοί τοῦ ὀπορτουνιστικοῦ

ρεύματος καί οἱ ἡγέτες τους κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἐργατῶν ἀναγκάστηκαν νά ἀκολουθήσουν τό δρόμο μιᾶς πολιτικῆς τελείως «μή συνταγματικῆς», πού οἱ ἴδιοι τήν κατέκριναν χθές. Ἀποδείχτηκε πώς ἡ δύναμη τῆς πίεσης καί τῆς συνειδητότητας τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, παρόλες τίς μενσεβίκικες προλήψεις πού κυριαρχοῦσαν ὥς τά σήμερα στό ἀγγλικό συνδικαλιστικό κίνημα, πρόβαλε τόσο πολύ, πού ἔσπασε τίς αἰχμές τῆς φιλοπόλεμης πολιτικῆς τῶν ἰμπεριαλιστῶν. Καί τώρα, συνεχίζοντας τήν εἰρηνική πολιτική, ἀκολουθοῦμε τήν ἴδια βάση τοῦ σχεδίου τοῦ Ἰούλη, πού μᾶς πρότεινε ἡ ἀγγλική κυβέρνηση. Εἴμαστε ἕτοιμοι νά ὑπογράψουμε ἐμπορική συμφωνία ἀμέσως, καί ἄν δέν ὑπογράφηκε ὥς τώρα, τήν εὐθύνη τήν ἔχουν ἀποκλειστικά τά ρεύματα καί οἱ τάσεις τῶν ἀγγλικῶν κυβερνητικῶν κύκλων πού θέλουν νά τορπιλίσουν τήν ἐμπορική συμφωνία, πού, παρά τή θέληση τῆς πλειοψηφίας ὄχι μόνο τῶν ἐργατῶν, ἀλλά καί τῆς ἀγγλικῆς ἀστικῆς τάξης, θέλουν νά ἔχουν γιά μιά φορά ἀκόμη τά χέρια τους ἐλεύθερα, ὥστε νά μπορέσουν νά κάνουν ἐπίθεση ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Αὐτή εἶναι δουλιά δική τους.

Ὅσο περισσότερο χρόνο θά συνεχίζεται ἡ πολιτική αὐτή ἀπό μερικούς σημαίνοντες κύκλους τῆς Ἀγγλίας, ἀπό τούς κύκλους τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου καί τῶν ἰμπεριαλιστῶν, τόσο περισσότερο ἡ πολιτική αὐτή θά ἐπιδεινώνει τήν οἰκονομική κατάσταση, τόσο πιό πολύ θά καθυστερεῖ τή μισοσυμφωνία πού τώρα εἶναι ἀπαραίτητη ἀνάμεσα στήν ἀστική Ἀγγλία καί στή Σοβιετική Δημοκρατία, τόσο πιό πολύ θά φέρνει τούς ἰμπεριαλιστές στό σημεῖο πού θά εἶναι ὑποχρεωμένοι ἀργότερα νά δεχτοῦν ὄχι μισοσυμφωνία, ἀλλά πλήρη συμφωνία.

Σύντροφοι, πρέπει νά πῶ ὅτι μέ τήν ἐμπορική αὐτή συμφωνία μέ τήν Ἀγγλία ἔχει σχέση ἕνα ζήτημα, πού εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό σοβαρά στήν οἰκονομική μας πολιτική—τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων. Ἀνάμεσα στούς πιό σημαντικούς νόμους πού ψήφισε ἡ Σοβιετική ἐξουσία στήν περίοδο γιά τήν ὁποία γίνεται ὁ ἀπολογισμός, συγκαταλέγεται καί ὁ νόμος τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη αὐτοῦ τοῦ χρόνου γιά τίς ἐκχωρήσεις. Ὅλοι σας φυσικά ξέρετε τό κείμενο αὐτοῦ τοῦ νόμου. Ὅλοι σας ξέρετε πώς τώρα δημοσιεύσαμε συμπληρωματικά στοιχεῖα πού θά μποροῦσαν νά ἐνημερώσουν ἄριστα ὅλα τά μέλη τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ πάνω στό ζήτημα αὐτό. Ἐκδόσαμε μιά ἰδιαίτερη μπροσούρα, ὅπου δημοσιεύεται ὄχι μόνο τό κείμενο αὐτοῦ τοῦ διατάγματος,

ἀλλά καί ἀπαριθμοῦνται οἱ κυριότεροι τομεῖς τῶν ἐκχωρήσεων καί συγκεκριμένα: οἱ ἐπισιτιστικές, οἱ δασικές καί οἱ μεταλλευτικές. Πήραμε μέτρα, ὥστε ἡ δημοσίευση τοῦ κειμένου αὐτοῦ τοῦ διατάγματος νά φτάσει ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα στά κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί πιστεύουμε πώς ἡ πολιτική μας τῶν ἐκχωρήσεων θά ἔχει ἐπιτυχίες καί ἀπό τήν πρακτική της πλευρά. Δέν κρύβουμε καθόλου τούς κινδύνους πού συνδέονται μέ τήν πολιτική αὐτή, τούς κινδύνους γιά τή σοσιαλιστική Σοβιετική Δημοκρατία καί μάλιστα γιά μιά χώρα ἀδύνατη καί καθυστερημένη. 'Εφόσον ἡ Σοβιετική μας Δημοκρατία θά παραμείνει μιά ξέμακρη περιοχή, ἀπομονωμένη ἀπό τόν καπιταλιστικό κόσμο, θά ἦταν τελείως γελοία φαντασιοπληξία καί οὐτοπία νά σκεπτόμαστε γιά μιά πλήρη οἰκονομική μας ἀνεξαρτησία καί γιά ἐξάλειψη τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου κινδύνου. Φυσικά, ἐφόσον παραμένουν τέτιες ριζικές ἀντιθέσεις, παραμένουν καί οἱ κίνδυνοι καί δέν μπορεῖς νά τούς ξεφύγεις. Πρέπει μόνο νά κρατήσουμε γερά γιά νά τούς ξεπεράσουμε, πρέπει νά μποροῦμε νά ξεχωρίσουμε τούς κινδύνους πού ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπό ἐκείνους πού ἔχουν μικρότερη σημασία καί νά προτιμοῦμε τούς μικρότερους σέ σημασία, ἀπό τούς μεγαλύτερους.

Τελευταῖα μᾶς πληροφόρησαν πώς στό νομαρχιακό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τοῦ 'Αρζαμάς τοῦ κυβερνείου Νίζνι-Νόβγκοροντ ἕνας ἐξωκομματικός ἀγρότης, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τίς ἐκχωρήσεις, δήλωσε: «Σύντροφοι! Σᾶς στέλνουμε στό Πανρωσικό συνέδριο καί δηλώνουμε πώς ἐμεῖς, οἱ ἀγρότες, εἴμαστε ἕτοιμοι τρία χρόνια ἀκόμη νά πεινάσουμε, νά κρυώσουμε, νά κάνουμε κάθε λογῆς ὑποχρεωτική ἐργασία, μόνο μήν πουλᾶτε μέ τίς ἐκχωρήσεις τή μάνα-Ρωσία». Χαιρετίζω μέ ἐξαιρετική χαρά τίς διαθέσεις αὐτές πού ἔχουν διαδοθεῖ πλατιά, πάρα πολύ πλατιά. Νομίζω πώς εἶναι πολύ ἐνδεικτικό γιά μᾶς τό γεγονός ὅτι στήν ἐξωκομματική ἐργαζόμενη μάζα ὄχι μόνο τῶν ἐργατῶν, ἀλλά καί τῶν ἀγροτῶν, μέσα σέ τρία χρόνια ὡρίμασε μιά πολιτική καί οἰκονομική πείρα, πού μᾶς δίνει τή δυνατότητα καί μᾶς ἐπιβάλλει νά θεωροῦμε τό πολυτιμότερο ἀπ' ὅλα τήν ἀπελευθέρωση ἀπό τούς καπιταλιστές, πού μᾶς ὑποχρεώνει νά ἔχουμε τριπλή ἐπαγρύπνηση καί ἐξαιρετική δυσπιστία σέ κάθε ἐνέργεια, ἡ ὁποία κλείνει μέσα της νέους ἐνδεχόμενους κινδύνους ἀπό τήν πλευρά τῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ καπιταλισμοῦ. Δέν χωρᾶ ἀμφιβολία πώς κάτι τέτιες δηλώσεις τίς ἀκοῦμε μέ μεγάλη προσοχή, πρέπει ὅμως νά ποῦμε πώς ἐδῶ δέν πρόκειται γιά ἕνα

ξεπούλημα τῆς Ρωσίας στούς καπιταλιστές, ἀλλά γιά ἐκχωρήσεις, καί πρέπει νά σημειωθεῖ πώς κάθε σύμβαση ἐκχώρησης θά ἰσχύει γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα, μέ μιά συγκεκριμένη συμφωνία καί θά κατοχυρώνεται μέ ὅλες τίς ἀπαραίτητες ἐγγυήσεις, πού ἔχουν μελετηθεῖ προσεκτικά, πού θά μελετηθοῦν καί θά συζητηθοῦν πολλές φορές ἀκόμη μαζί σας στό σημερινό συνέδριο καί σέ ὅλες τίς μελλοντικές συσκέψεις, καί οἱ προσωρινές αὐτές συμβάσεις δέν μοιάζουν μέ ἕνα ξεπούλημα. Δέν ἔχουν καμιά σχέση μέ ἕνα ξεπούλημα τῆς Ρωσίας, ἀλλά ἀποτελοῦν μιά ὁρισμένη οἰκονομική ὑποχώρηση ἀπέναντι στούς καπιταλιστές γιά νά ἐξασφαλίσουμε μέ τόν τρόπο αὐτό τή δυνατότητα νά ἀποκτήσουμε ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα τίς ἀπαραίτητες μηχανές καί ἀτμομηχανές, χωρίς τίς ὁποῖες δέν μποροῦμε νά πραγματοποιήσουμε τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας μας. Δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά περιφρονοῦμε ὁποιοδήποτε μέτρο, πού θά μποροῦσε ἔστω καί λίγο νά βοηθήσει στή βελτίωση τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν.

Πρέπει νά κάνουμε ὅ,τι εἶναι δυνατό γιά μιά γρήγορη ἀποκατάσταση τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων. Καί οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές γίνονται τώρα μισονόμιμα. Παραγγέλλουμε ἀτμομηχανές καί μηχανές σέ ποσότητες πού δέν εἶναι καθόλου ἀρκετές, ὡστόσο ὅμως ἀρχίσαμε νά τίς παραγγέλλουμε. Ἄν θά κάνουμε νόμιμα διαπραγματεύσεις, τότε θά ἀναπτύξουμε τίς δυνατότητες αὐτές σέ τεράστια κλίμακα. Μέ τή βοήθεια τῆς βιομηχανίας θά πετύχουμε πολλά καί μάλιστα σ'ἕνα χρονικό διάστημα πιό σύντομο, ἀλλά κι'ἄν ἀκόμη ἔχουμε μεγάλη ἐπιτυχία, τό διάστημα αὐτό θά μετριέται σέ χρόνια, σέ μιά σειρά χρόνια. Πρέπει νά θυμόμαστε πώς, ἄν τώρα νικήσαμε στρατιωτικά καί ἐξασφαλίσαμε μιά εἰρήνη, ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει πώς κανένα μεγάλο ζήτημα δέν ἔχει λυθεῖ καί ἡ τύχη καμιᾶς ἐπανάστασης δέν ἔχει κριθεῖ διαφορετικά, παρά μέ μιά σειρά πολέμους. Καί τό δίδαγμα αὐτό δέν πρόκειται νά τό ξεχάσουμε. Τώρα ὁρισμένα ἰσχυρά κράτη πῆραν ἕνα καλό μάθημα γιά τό τί θά πεῖ πόλεμος μέ μᾶς, μά δέν μποροῦμε νά ἐγγυηθοῦμε, ἄν αὐτό θά βαστάξει πολύ. Πρέπει νά περιμένουμε ὅτι μέ τήν παραμικρότερη ἀλλαγή τῆς κατάστασης οἱ ἰμπεριαλιστές ληστές θά στραφοῦν ξανά ἐναντίον μας. Πρέπει νά εἶμαστε ἕτοιμοι γι'αὐτό. Γι'αὐτό πρῶτα ἀπόλα πρέπει νά ἀνορθώσουμε τήν οἰκονομία μας, νά τή στεργιώσουμε καλά στά πόδια της. Χωρίς τόν ἐξοπλισμό της, χωρίς μηχανές ἀπό τίς καπιταλιστικές χῶρες δέν μποροῦμε νά τήν ἀνορθώσουμε γρήγορα. Καί δέν θά τσιγκουνευτοῦμε στήν

περίπτωση αὐτή νά ἀφήσουμε μεγάλα κέρδη στούς καπιταλιστές, ἀρκεῖ μόνο νά πετύχουμε τήν ἀνόρθωση αὐτή. Πρέπει οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες νά διαπνέονται ἀπό ἕνα πνεῦμα σάν τῶν ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν, πού εἶπαν πώς δέν φοβοῦνται τίς θυσίες καί τίς στερήσεις. Συναισθανόμενοι τόν κίνδυνο τῆς καπιταλιστικῆς ἐπέμβασης, δέν βλέπουν τίς ἐκχωρήσεις ἀπό συναισθηματική ἄποψη, ἀλλά βλέπουν σ᾿αὐτές τή συνέχιση τοῦ πολέμου, μέ τή μετατόπιση μόνο τῆς ἀμείλικτης πάλης σέ ἄλλο πεδίο, βλέπουν τή δυνατότητα νέων προσπαθειῶν τῆς ἀστικῆς τάξης νά ἀναστηλώσει τόν παλιό καπιταλισμό. Αὐτό εἶναι θαυμάσιο, αὐτό μᾶς δίνει τήν ἐγγύηση πώς ἡ ἐπαγρύπνηση γιά τά συμφέροντά μας καί ἡ περιφρούρησή τους δέν θά εἶναι μόνο ζήτημα τῶν ὀργάνων τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἀλλά τοῦ κάθε ἐργάτη καί ἀγρότη. Καί τότε, εἴμαστε βέβαιοι, θά μπορέσουμε νά ὀργανώσουμε τήν περιφρούρηση τῶν συμφερόντων μας, ἀκόμη καί στήν περίπτωση τῆς ἐκπλήρωσης τῶν συμβάσεων τῶν ἐκχωρήσεων, σέ μιά τέτια βάση πού δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά ἐπιστροφή τῆς ἐξουσίας τῶν καπιταλιστῶν· καί θά τά καταφέρουμε ὥστε νά περιοριστεῖ στό ἐλάχιστο ὁ κίνδυνος αὐτός, ὥστε νά εἶναι μικρότερος ἀπό τόν κίνδυνο τοῦ πολέμου, ὥστε νά γίνει δύσκολη ἡ ἐπανάληψη τοῦ πολέμου καί εὔκολη ἡ δυνατότητα γιά μιά ἀνακαίνιση καί ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας σέ πιό γρήγορο χρονικό διάστημα, σέ λιγότερα χρόνια (γίνεται λόγος γιά μιά σειρά χρόνια ἀρκετά μεγάλη).

Σύντροφοι, τά οἰκονομικά προβλήματα, τό οἰκονομικό μέτωπο ξαναπροβάλλει τώρα μπροστά μας σάν τό κυριότερο καί τό βασικότερο μέτωπο. Ἐξετάζοντας τό νομοθετικό ὑλικό γιά τό ὁποῖο πρέπει νά σᾶς κάνω ἕναν ἀπολογισμό, πείστηκα πώς τά περισσότερα μέτρα καί οἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ὅσο καί τοῦ Συμβουλίου Ἄμυνας εἶναι τώρα μέτρα δευτερεύοντα, ἐπουσιώδη καί συχνά τελείως ἀσήμαντα, πού ἔχουν σχέση μέ τήν οἰκονομική αὐτή δράση. Φυσικά, δέν περιμένετε νά σᾶς ἀπαριθμήσω τά μέτρα αὐτά. Αὐτό θά ἦταν ἐξαιρετικά ἀνιαρό καί χωρίς κανένα ἀπολύτως ἐνδιαφέρον. Θά ἤθελα μόνο νά ὑπενθυμίσω πώς δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού παίρνει τό μέτωπο ἐργασίας τήν πρώτη θέση. Ἄς θυμηθοῦμε τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ ΠΚΕΕ στίς 29 τοῦ Ἀπρίλη 1918*. Ἦταν ἡ ἐποχή

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 277-280. *Ἡ Σύντ.*

πού ἡ εἰρήνη, τήν ὁποία μᾶς ἐπέβαλαν στό Μπρέστ, κομμάτιασε τή Ρωσία οἰκονομικά, καί ἡ ὑπερβολικά ληστρική συνθήκη μᾶς ἔβαλε κάτω ἀπό ἐξαιρετικά δύσκολες συνθῆκες. Τότε φάνηκε καθαρά πώς μποροῦμε νά ὑπολογίσουμε σέ μιά ἀνάπαυλα, πού θά μᾶς δημιουργοῦσε συνθῆκες γιά τήν ἀποκατάσταση εἰρηνικῆς οἰκονομικῆς δράσης καί ἀμέσως—ἄν καί ξέρουμε τώρα πώς ἦταν πολύ βραχυπρόθεσμη—ἡ ΠΚΕΕ στήν ἀπόφαση τῆς 29 τοῦ 'Απρίλη μετατόπισε ὅλη τήν προσοχή στήν οἰκονομική αὐτή οἰκοδόμηση. 'Η ἀπόφαση αὐτή, ἡ ὁποία δέν καταργήθηκε καί πού εἶναι γιά μᾶς νόμος, μᾶς δίνει μιά σωστή προοπτική πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐκτιμήσουμε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀντιμετωπίζαμε τό πρόβλημα αὐτό καί νά δοῦμε ποιό πράγμα πρέπει τώρα νά προσέξουμε πολύ γιά νά φέρουμε σέ πέρας τή δουλιά μας.

'Από τήν ἐξέταση τῆς ἀπόφασης αὐτῆς γίνεται φανερό πώς πολλά ζητήματα, πού πρέπει τώρα νά λύσουμε, εἶχαν μπεῖ ἐντελῶς συγκεκριμένα, σταθερά καί ἀρκετά ἀποφασιστικά ἀκόμη τόν 'Απρίλη τοῦ 1918. Ὅταν τό θυμόμαστε αὐτό τό πράγμα λέμε: ἡ ἐπανάληψη εἶναι ἡ μητέρα τῆς μάθησης. Καί δέν διστάζουμε νά ἐπαναλαμβάνουμε τώρα τίς βασικές αὐτές ἀλήθειες τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Θά τίς ἐπαναλάβουμε πολλές φορές ἀκόμη, κοιτάξτε ὅμως ποιά διαφορά ὑπάρχει ἀνάμεσα σ'ἐκείνη τή διακήρυξη ἀφηρημένων ἀρχῶν πού ἔγινε τό 1918 καί στήν οἰκονομική τούτη δουλιά πού ἄρχισε πρακτικά πιά. Καί, παρόλες τίς τεράστιες δυσκολίες καί τή μόνιμη ὑπονόμευση τῶν ἐργασιῶν μας, πλησιάζουμε ὅλο καί πιό κοντά καί πιό συγκεκριμένα στήν πρακτική τοποθέτηση τῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων. Θά τά ἐπαναλαμβάνουμε πολλές-πολλές φορές ἀκόμη. Ἄν δέν κάνουμε ἀναρίθμητες ἐπαναλήψεις, ἄν δέν γυρίσουμε κάπως πρός τά πίσω, ἄν δέν κάνουμε ἔλεγχο καί ὁρισμένες διορθώσεις, ἄν δέν χρησιμοποιήσουμε καινούργιες μεθόδους, ἄν δέν ἐντείνουμε τίς δυνάμεις μας γιά νά πείσουμε τώρα τούς καθυστερημένους καί τούς ἀπροετοίμαστους, δέν μποροῦμε νά τά βγάλουμε πέρα στήν οἰκοδόμηση.

Τώρα ὅλη ἡ οὐσία τῆς πολιτικῆς στιγμῆς βρίσκεται στό ὅτι περνᾶμε ἀκριβῶς μιά περίοδο καμπῆς, μιά περίοδο μεταβατική, κάποιο ζίκ-ζάκ, μιά περίοδο πού περνᾶμε ἀπό τόν πόλεμο στήν οἰκονομική οἰκοδόμηση. Αὐτό γινόταν καί προηγούμενα, μά δέν γινόταν σέ τέτιες μεγάλες διαστάσεις. Τό πράγμα πρέπει νά μᾶς θυμίζει ξανά ποιά εἶναι τά γενικά πο-

λιτικά καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ποιά εἶναι ἡ ἰδιομορφία αὐτοῦ τοῦ περάσματος. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου πέτυχε, γιατί κατάφερε νά συνδυάσει τόν ἐξαναγκασμό μέ τήν πειθώ. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου δέν φοβᾶται τόν ἐξαναγκασμό καί τή σκληρή, τήν ἀποφασιστική, τήν ἀμείλικτη ἐκδήλωση τοῦ κρατικοῦ ἐξαναγκασμοῦ, γιατί ἡ πρωτοπόρα τάξη, πού καταπιέστηκε ἀπό τόν καπιταλισμό περισσότερο ἀπό ὅλους, ἔχει τό δικαίωμα νά ἐφαρμόσει τόν ἐξαναγκασμό αὐτό, γιατί τόν ἐφαρμόζει γιά τά συμφέροντα ὅλων τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ἐκμεταλλευομένων καί διαθέτει τέτια μέσα ἐξαναγκασμοῦ καί πειθοῦς πού δέν τά διέθετε καμιά ἀπό τίς προηγούμενες τάξεις, ἄν καί εἶχαν ἀσύγκριτα μεγαλύτερη ὑλική δυνατότητα προπαγάνδας καί διαφώτισης ἀπό μᾶς.

Ἄν βάλουμε τό ζήτημα τοῦ ἀπολογισμοῦ τῆς τρίχρονης πείρας μας (γιατί εἶναι δύσκολο πάνω σέ μερικά βασικά σημεῖα νά κάνουμε τόν ἀπολογισμό ἑνός χρόνου), ἄν βάλουμε τό ἐρώτημα πῶς ἐξηγοῦνται σέ τελευταία ἀνάλυση οἱ νίκες μας ἐνάντια σ'ἕναν ἐχθρό πολύ πιό ἰσχυρό, πρέπει νά ἀπαντήσουμε: ἐξηγοῦνται, γιατί μέσα στήν ὀργάνωση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ ἐφαρμόστηκε ὑπέροχα ἡ συνέπεια καί ἡ σταθερότητα τῆς προλεταριακῆς καθοδήγησης στό ζήτημα τῆς συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῆς ἐργαζόμενης ἀγροτιᾶς ἐνάντια σέ ὅλους τούς ἐκμεταλλευτές. Πῶς μπόρεσε κι'ἔγινε αὐτό; Γιατί ἡ τεράστια μάζα τῆς ἀγροτιᾶς τό δέχτηκε αὐτό τόσο πρόθυμα; Γιατί ἡ ἀγροτιά, πού στή συντριπτική της πλειοψηφία ἦταν ἐξωκομματική, πείστηκε πώς δέν ἔχει ἄλλη σωτηρία, ἄν δέν ὑποστηρίξει τή Σοβιετική ἐξουσία. Καί πείστηκε γι'αὐτό φυσικά ἀπό τήν πείρα καί ὄχι ἀπό τά βιβλία ἤ τήν προπαγάνδα. Τήν ἔπεισε ἡ πείρα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί εἰδικά ἡ συμμαχία τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων μας, συμμαχία πού συγγενεύει πιό πολύ μέ ὁρισμένα βασικά γνωρίσματα τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ. Ἡ πείρα τῆς συμμαχίας αὐτῶν τῶν κομμάτων τῶν μικροϊδιοκτητῶν μέ τούς τσιφλικάδες καί τούς καπιταλιστές, καθώς καί ἡ πείρα ἀπό τόν Κολτσάκ καί τόν Ντενίκιν ἔπεισαν τήν ἀγροτική μάζα πώς δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει κανένας μέσος δρόμος, πώς ἡ πολιτική τῆς Σοβιετικῆς εὐθυγραμμίας εἶναι σωστή, πώς ἡ σιδερένια καθοδήγηση τοῦ προλεταριάτου εἶναι τό μοναδικό μέσο πού σώζει τόν ἀγρότη ἀπό τήν ἐκμετάλλευση καί τή βία. Καί μόνο γιά τό λόγο ὅτι μπορέσαμε νά πείσου-

με στό σημεῖο αὐτό τήν ἀγροτιά, μόνο γι'αὐτό ἡ πολιτική μας τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, ἡ βασισμένη στή στέρεη καί ἀκλόνητη αὐτή πεποίθηση, εἶχε τόσο τεράστια ἐπιτυχία.

Τώρα πρέπει νά θυμόμαστε ὅτι, περνώντας στό μέτωπο τῆς ἐργασίας, ἔχουμε νά ἀντιμετωπίσουμε αὐτό τό καθῆκον σέ νέες συνθῆκες, σέ πλατύτερη κλίμακα, τό ἴδιο ὅμως καθῆκον πού εἴχαμε νά ἀντιμετωπίσουμε, ὅταν πολεμούσαμε μέ τούς λευκοφρουρίτες, ὅταν οἱ ἐργατοαγροτικές μάζες ἔδειχναν ἕναν τέτιο ἐνθουσιασμό καί μιά τέτια ἔνταση δυνάμεων, πού δέν ὑπῆρξε οὔτε μποροῦσε νά ὑπάρχει σέ ἄλλα κράτη καί σέ ὁποιουσδήποτε πολέμους. Οἱ ἐξωκομματικοί ἀγρότες, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἀγρότης τοῦ 'Αρζαμάς πού ἀνάφερα πρίν λίγο τά λόγια του, πραγματικά, ἀπό τήν παρατήρηση καί τή γνώση τῆς ζωῆς σχημάτισαν τήν πεποίθηση ὅτι οἱ ἐκμεταλλευτές ἀποτελοῦν ἕναν ἐχθρό ἀμείλικτο καί ὅτι χρειάζεται μιά ἐξουσία ἀμείλικτη γιά νά τούς τσακίσει. Κι'ἐμεῖς καταφέραμε νά προσελκύσουμε μιά μεγάλη, ὅσο ποτέ ἄλλοτε, μάζα λαοῦ στή συνειδητή ἀντιμετώπιση τοῦ πολέμου καί στήν ἐνεργό βοήθειά της σ'αὐτόν. Αὐτό πού ἔγινε στή Σοβιετική ἐξουσία μέ τούς κομματικούς καί ἐξωκομματικούς ἐργάτες καί τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες (καί ἡ μάζα τῶν ἀγροτῶν εἶναι ἐξωκομματική), νά ὑποστηρίζουν δηλαδή ὅλοι ἀνεξαίρετα καί νά κατανοήσουν τόν πόλεμο, δέν ἔγινε ἔστω καί στό $1/_{10}$ σέ κανένα ἄλλο πολιτικό καθεστώς. Καί αὐτός εἶναι ὁ βασικός λόγος πού νικήσαμε, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἕναν ἐχθρό ἰσχυρότερο. 'Εδῶ ἐπιβεβαιώνεται μιά ἀπό τίς πιό βαθιές θέσεις τοῦ μαρξισμοῦ, πού εἶναι ταυτόχρονα καί ἡ πιό ἁπλή καί κατανοητή. Ὅσο πιό μεγάλη εἶναι ἡ ἔξαρση, ὅσο πιό μεγάλο εἶναι τό πλάτος τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τόσο πιό μεγάλος εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν ἀνθρώπων πού παίρνει μέρος στά γεγονότα αὐτά καί, ἀντίθετα, ὅσο πιό βαθύς εἶναι ὁ μετασχηματισμός πού θέλουμε νά κάνουμε, τόσο πιό πολύ πρέπει νά ἀνεβάζουμε τό ἐνδιαφέρον καί τή συνειδητή στάση ἀπέναντι σ'αὐτόν, νά πείσουμε ὅλο καί νέα ἑκατομμύρια καί δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ὅτι αὐτό τό πράγμα εἶναι ἀναγκαῖο. 'Η ἐπανάστασή μας ἄφησε, σέ τελευταία ἀνάλυση, πολύ πίσω της ὅλες τίς ἄλλες ἐπαναστάσεις, γιατί ξεσήκωσε μέσω τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας κι'ἔκανε νά πάρουν ἐνεργό μέρος στήν οἰκοδόμηση τοῦ κράτους δεκάδες ἑκατομμύρια ἄνθρωποι, πού προηγούμενα ἦταν ἀδιάφοροι ἀπέναντι στήν οἰκοδόμηση αὐτή. Τώρα θά ἐξετάσουμε ἀπό τήν πλευρά αὐτή τό ζήτημα τῶν νέων καθηκόντων πού μπῆ-

καν μπροστά μας, πού τά εἴδατε διατυπωμένα σέ δεκάδες καί ἑκατοντάδες ἀποφάσεις τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας τήν περίοδο αὐτή, πού ἀποτελοῦσαν κατά τά $^9/_{10}$ τή δουλιά τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας (γι'αὐτό θά μιλήσω παρακάτω) καί ἴσως περισσότερο ἀπό τή μισή δουλιά τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων—θά ἐξετάσουμε τό ζήτημα τῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων: δημιουργία ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου, ἀναδιοργάνωση τῶν ἴδιων τῶν βάσεων τῆς οἰκονομίας τῆς Ρωσίας, τῶν ἴδιων τῶν βάσεων τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ. Αὐτά εἶναι καθήκοντα πού ἀπαιτοῦν τό τράβηγμα ὅλων ἀπολύτως τῶν μελῶν τῶν συνδικάτων σ'αὐτό τό ἐντελῶς καινούργιο ἔργο πού δέν τούς ἐνδιέφερε στήν περίοδο τοῦ καπιταλισμοῦ. Βάλτε τώρα τό ἐρώτημα: ὑπάρχουν ἐδῶ οἱ ὅροι γιά μιά γρήγορη καί σίγουρη νίκη, πού δημιουργήθηκε τόν καιρό τοῦ πολέμου, οἱ ὅροι πού συνίστανται στό τράβηγμα τῶν μαζῶν στή δουλιά; Πείστηκαν τά μέλη τῶν συνδικάτων καί ἡ πλειοψηφία τῶν ἐξωκομματικῶν γιά τήν ἀνάγκη τῶν νέων μεθόδων μας, γιά τήν ἀνάγκη τῶν νέων μεγάλων καθηκόντων μας τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης, πείστηκαν γιά ὅλα αὐτά ἔτσι, ὅπως εἶχαν πειστεῖ γιά τήν ἀνάγκη νά τά δόσουν ὅλα γιά τόν πόλεμο, νά θυσιάσουν τά πάντα γιά τή νίκη στό μέτωπο τοῦ πολέμου; Ἄν βάλετε ἔτσι τό ἐρώτημα, τότε πρέπει νά ἀπαντήσετε: χωρίς ἀμφιβολία, ὄχι. Ἀπέχουν πολύ ἀπό τό νά ἔχουν πειστεῖ γι'αὐτό στό βαθμό πού χρειάζεται.

Ὁ πόλεμος ἐπί ἑκατοντάδες καί χιλιάδες χρόνια ἦταν ἕνα ζήτημα εὐνόητο καί συνηθισμένο. Οἱ παλιές πράξεις τῆς τσιφλικάδικης βίας καί θηριωδίας ἦταν τόσο χειροπιαστές, πού ἦταν εὔκολο νά πειστεῖ ἀκόμη καί ἡ ἀγροτιά τῶν πιό σιτοπαραγωγικῶν περιοχῶν, πού εἶχε ἐλάχιστους δεσμούς μέ τή βιομηχανία, ἀκόμη κι'αὐτή τήν ἀγροτιά δέν ἦταν δύσκολο νά τήν πείσουμε πώς πολεμούσαμε γιά τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων κι'ἔτσι νά προκαλέσουμε ἕνα γενικό σχεδόν ἐνθουσιασμό. Τώρα θά εἶναι δυσκολότερο νά δόσεις στίς ἀγροτικές μάζες καί στά μέλη τῶν συνδικάτων νά καταλάβουν αὐτά τά καθήκοντα, νά καταλάβουν πώς δέν μποροῦμε νά ζοῦμε μέ τόν παλιό τρόπο, πώς ὅσο καί ἄν ρίζωσε στή διάρκεια δεκαετιῶν ἡ καπιταλιστική ἐκμετάλλευση, πρέπει νά τήν κατανικήσουμε. Πρέπει νά δόσουμε σέ ὅλους νά καταλάβουν πώς ἡ Ρωσία ἀνήκει σ'ἐμᾶς, πώς ἐμεῖς καί μόνο ἐμεῖς, οἱ ἐργατικές καί ἀγροτικές μάζες, μέ τή δράση μας, μέ τήν αὐστηρή ἐργασιακή μας πειθαρχία, μποροῦμε νά ἀναδημιουργήσουμε τούς παλιούς οἰκονομικούς ὅρους ὕπαρξης καί νά ἐφαρμόσουμε ἕνα μεγάλο

οἰκονομικό πρόγραμμα. Ἔξω ἀπ'αὐτό δέν ὑπάρχει σωτηρία. Ἐμεῖς εἴμαστε καί θά εἴμαστε πίσω ἀπό τά καπιταλιστικά κράτη· θά τσακιστοῦμε, ἄν δέν πετύχουμε τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας μας. Νά γιατί τίς παλιές ἀλήθειες, πού μόλις τώρα σᾶς τίς ὑπενθύμισα, τίς παλιές ἀλήθειες γιά τή σπουδαία σημασία τῶν ὀργανωτικῶν προβλημάτων, γιά τήν ἐργασιακή πειθαρχία, γιά τόν ἀφάνταστα μεγάλο ρόλο τῶν συνδικάτων, πού στόν τομέα αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖος—γιατί ἄλλη ὀργάνωση πού νά συνενώνει τίς πλατιές μάζες δέν ὑπάρχει—αὐτές τίς παλιές ἀλήθειες ὄχι μόνο πρέπει νά τίς ἐπαναλαμβάνουμε, ἀλλά καί νά καταλαβαίνουμε βαθιά τό γεγονός ὅτι ἄρχισε τό πέρασμα ἀπό τά στρατιωτικά στά οἰκονομικά καθήκοντα.

Στό στρατιωτικό τομέα εἴχαμε πλήρη ἐπιτυχία, καί τώρα πρέπει νά προετοιμάσουμε μιά τέτια ἐπιτυχία σέ ζητήματα ἀκόμη πιό δύσκολα, πού ἀπαιτοῦν ἐνθουσιασμό καί αὐταπάρνηση ἀπό τήν τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Πρέπει νά πείσουμε γιά τά νέα καθήκοντα ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους πού ζοῦσαν ἀπό γενιά σέ γενιά στή σκλαβιά καί τήν καταπίεση, μέσα σέ μιά κατάσταση πού πνιγόταν κάθε αὐτενέργεια· ἑκατομμύρια εἶναι οἱ ἐργάτες πού ἀνήκουν στά συνδικάτα, μά πού δέν εἶναι ἀκόμη πολιτικά συνειδητοποιημένοι, πού δέν συνήθισαν νά βλέπουν πώς εἶναι ἀφέντες· πρέπει νά τούς ὀργανώσουμε ὄχι γιά νά ἀντισταθοῦν στήν ἐξουσία, ἀλλά γιά νά τήν ὑποστηρίξουν, γιά νά ἀναπτύξουν τά μέτρα τῆς ἐργατικῆς τους ἐξουσίας, γιά νά τά ἐφαρμόσουν ὥς τό τέλος. Τό πέρασμα αὐτό συνδέεται μέ δυσκολίες· δέν εἶναι ἕνα νέο καθῆκον ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἁπλῆς διατύπωσης, μά εἶναι νέο, γιατί τό οἰκονομικό καθῆκον γιά πρώτη φορά τώρα μπαίνει σέ μαζική κλίμακα, κι'ἐμεῖς πρέπει νά καταλαβαίνουμε καί νά μήν ξεχνοῦμε πώς ὁ πόλεμος στό οἰκονομικό μέτωπο θά εἶναι πιό δύσκολος καί πιό μακρόχρονος· γιά νά νικήσουμε στό μέτωπο αὐτό, πρέπει νά κάνουμε πιό πολλούς ἐργάτες καί ἀγρότες πρωτόβουλους, δραστήριους καί ἀφοσιωμένους. Κι'αὐτό μπορεῖ νά γίνει—γι'αὐτό μιλάει ἡ πείρα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης πού ἀποκτήσαμε—γιατί οἱ μάζες ἔχουν βαθιά ἐπίγνωση τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ δυστυχία, τό κρύο, ἡ πείνα καί ὅλες οἱ στερήσεις συνδέονται μέ τήν ἀνεπάρκεια τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Τώρα πρέπει νά στρέψουμε τήν προσοχή μας στή μεταφορά ὅλης τῆς διαφώτισης καί ὅλης τῆς προπαγάνδας ἀπό τό πολιτικό καί στρατιωτικό πεδίο στό πεδίο τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Πολλές φορές τό διακηρύξαμε, ἀλλά αὐτό δέν

εἶναι ἀρκετό, κι᾽ἐγώ νομίζω πώς ἀπό τά μέτρα ἐκεῖνα πού στό χρόνο αὐτό πῆρε ἡ Σοβιετική ἐξουσία, ξεχωρίζει ἰδιαίτερα ἡ δημιουργία Κεντρικοῦ Γραφείου παραγωγικῆς προπαγάνδας, τοῦ Πανρωσικοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου Συνδικάτων[72], ὁ συντονισμός τῆς δουλιᾶς αὐτοῦ τοῦ Γραφείου μέ τή δουλιά τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πολιτικῆς διαφώτισης, ἡ ἔκδοση συμπληρωματικῶν ἐφημερίδων, ὀργανωμένων σύμφωνα μέ τό παραγωγικό σχέδιο, ἔχοντας στό κέντρο τῆς προσοχῆς μας ὄχι μόνο τήν παραγωγική προπαγάνδα, ἀλλά καί τήν ὀργάνωσή της σέ παγκρατική κλίμακα.

῾Η ἀνάγκη τῆς ὀργάνωσης τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας σέ παγκρατική κλίμακα πηγάζει ἀπό ὅλες τίς ἰδιομορφίες τῆς πολιτικῆς στιγμῆς. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο καί γιά τήν ἐργατική τάξη καί γιά τά συνδικάτα καί γιά τήν ἀγροτιά· αὐτό εἶναι τό ἐπιτακτικότερο καθῆκον τοῦ κρατικοῦ μας μηχανισμοῦ πού ἡ χρησιμοποίησή του γι᾽αὐτό τό σκοπό δέν εἶναι καθόλου ἱκανοποιητική. Οἱ γνώσεις μας γιά τόν τρόπο πού πρέπει νά διευθύνουμε τή βιομηχανία, πού πρέπει νά κεντρίσουμε τό ἐνδιαφέρον τῶν μαζῶν, οἱ γνώσεις μας ἀπό τά βιβλία γιά τό ζήτημα αὐτό εἶναι χίλιες φορές περισσότερες ἀπό τά παραδείγματα ἐφαρμογῆς αὐτῶν τῶν γνώσεων στήν πράξη. Πρέπει νά τά καταφέρουμε, ὥστε ὅλα χωρίς ἐξαίρεση τά μέλη τῶν συνδικάτων νά ἐνδιαφέρονται γιά τήν παραγωγή καί νά μή ξεχνοῦν πώς ἡ Σοβιετική Ρωσία θά εἶναι σέ θέση νά νικήσει μόνο ἄν αὐξήσει τήν παραγωγή της, ἄν ἀνεβάσει τήν παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας. Καί μόνο μ᾽αὐτό τόν τρόπο ἡ Σοβιετική Ρωσία θά συντομεύσει κατά δέκα χρόνια τήν περίοδο τῶν φοβερῶν συνθηκῶν, κάτω ἀπό τίς ὁποῖες βρίσκεται σήμερα, τήν πείνα καί τό κρύο πού τώρα ὑποφέρει. Ἄν δέν καταλάβουμε τό καθῆκον αὐτό, ὅλοι μποροῦμε νά χαθοῦμε, γιατί ὅταν ὁ μηχανισμός μας θά εἶναι ἀδύνατος θά πρέπει νά ὑποχωροῦμε, γιατί οἱ καπιταλιστές μποροῦν σέ ὁποιαδήποτε στιγμή νά ξαναρχίσουν τόν πόλεμο, μόλις ἀναπαυθοῦν λίγο, ἐνῶ ἐμεῖς δέν θά εἴμαστε τότε σέ θέση νά συνεχίσουμε τόν πόλεμο αὐτό. Δέν θά εἴμαστε τότε σέ θέση νά δείξουμε τή δύναμη τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν μας καί θά τσακιστοῦμε στόν τελευταῖο αὐτό πόλεμο. Τό ζήτημα μπαίνει ἀκριβῶς ἔτσι, μιά μεγάλη σειρά πολέμων ἔκρινε ὥς τώρα τήν τύχη ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων, ὅλων τῶν μεγάλων ἐπαναστάσεων. Μιά τέτια μεγάλη ἐπανάσταση εἶναι καί ἡ ἐπανάστασή μας. Τελειώσαμε τή μιά περίοδο πολέμων, πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γιά τή δεύτερη· μά δέν ξέρουμε πότε θά ἔλθει καί πρέπει

νά ἐνεργήσουμε ἔτσι, ὥστε, ὅταν θά ἔλθει, νά μπορέσουμε νά βρεθοῦμε στό ὕψος πού ἀπαιτεῖ ἡ κατάσταση. Νά γιατί δέν πρέπει νά παραιτηθοῦμε ἀπό τά μέτρα τοῦ ἐξαναγκασμοῦ καί ὄχι μόνο γιατί διαφυλάσσουμε τήν προλεταριακή δικτατορία, πού τήν κατάλαβαν πιά καί οἱ μάζες τῆς ἀγροτιᾶς καί οἱ ἐξωκομματικοί ἐργάτες πού τά ξέρουν ὅλα γιά τήν προλεταριακή δικτατορία μας καί δέν τή φοβοῦνται, δέν τήν τρέμουν, γιατί βλέπουν σ'αὐτή τό στήριγμα καί τή σιγουριά, δηλ. ἐκεῖνο πού μποροῦν νά ἀντιπαραθέσουν στούς τσιφλικάδες καί στούς καπιταλιστές, καί χωρίς τό ὁποῖο δέν μποροῦν νά νικήσουν.

Αὐτή τή συνείδηση, αὐτή τήν πεποίθηση πού, ὁσοναφορᾶ τά στρατιωτικά καί τά πολιτικά καθήκοντα, ρίζωσε βαθιά στήν ψυχή τῆς ἀγροτικῆς μάζας, πρέπει νά τή μεταφέρουμε καί στά οἰκονομικά καθήκοντα. Αὐτό τό πέρασμα μπορεῖ νά μήν πετύχει μονομιᾶς. Ἴσως νά μή μπορέσει νά γίνει χωρίς ὁρισμένες ταλαντεύσεις καί ὑποτροπές τῆς παλιᾶς τσαπατσουλιᾶς καί τῆς μικροαστικῆς ἰδεολογίας. Πρέπει νά καταπιαστοῦμε μέ μεγαλύτερο ἀκόμη ἐνθουσιασμό καί ζῆλο μέ τή δουλιά αὐτή, χωρίς νά ξεχνοῦμε ὅτι θά τά καταφέρουμε νά πείσουμε τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες καί τά μέλη τῶν συνδικάτων πού δέν ἔχουν ἀναπτυγμένη συνειδητότητα, γιατί ἡ ἀλήθεια εἶναι μέ τό μέρος μας, γιατί δέν μπορεῖ νά καταριφθεῖ τό ἐπιχείρημα ὅτι στή δεύτερη περίοδο τῶν πολέμων χωρίς τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς δέν θά μπορέσουμε νά νικήσουμε τούς ἐχθρούς μας· πρέπει μόνο νά τά καταφέρουμε, ὥστε πολλά ἑκατομμύρια ἄνθρωποι νά δοῦν πιό βαθιά τή σημασία τοῦ πολέμου στό οἰκονομικό μέτωπο. Αὐτό εἶναι τό καθῆκον τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, αὐτό εἶναι τό καθῆκον τοῦ ΠΚΣΣ, αὐτό εἶναι τό καθῆκον ὅλων τῶν κομματικῶν στελεχῶν, αὐτό εἶναι τό καθῆκον ὅλων τῶν μηχανισμῶν τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, αὐτό εἶναι τό καθῆκον ὅλης τῆς προπαγάνδας μας, μέ τήν ὁποία κερδίσαμε τίς παγκόσμιες ἐπιτυχίες μας, γιατί ἡ προπαγάνδα μας ἔλεγε πάντα σέ ὅλο τόν κόσμο καί λέει στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες τήν ἀλήθεια, ἐνῶ κάθε ἄλλη προπαγάνδα τούς λέει ψέματα. Πρέπει νά μεταφέρουμε τώρα τήν προπαγάνδα μας σ'αὐτό πού εἶναι πολύ πιό δύσκολο, σ'αὐτό πού ἀφορᾶ τήν καθημερινή δουλιά τῶν ἐργατῶν στά ἐργαστήρια ὅσο δύσκολες κι'ἄν εἶναι οἱ συνθῆκες αὐτῆς τῆς δουλιᾶς, ὅσο κι'ἄν εἶναι ἔντονες οἱ ἀναμνήσεις τοῦ χθεσινοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος, πού καλλιεργοῦσε στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες τή δυσπιστία ἀπέναντι στήν ἐξουσία. Πρέπει

νά πείσουμε καί τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες πώς, χωρίς ἕνα νέο συνδυασμό δυνάμεων, χωρίς νέες μορφές κρατικῆς συνένωσης, χωρίς νέες μορφές πού συνδέονται μέ τόν ἐξαναγκασμό αὐτό, δέν θά βγοῦμε ἀπό τό βάλτο, ἀπό τό βάραθρο τῆς οἰκονομικῆς καταστροφῆς, πού στήν ἄκρη του στεκόμαστε, καί πού ἀρχίσαμε κιόλας νά βγαίνουμε.

Θά περάσω, σύντροφοι, σέ μερικά στοιχεῖα τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς καί τῶν οἰκονομικῶν μας προβλημάτων πού δίνουν, νομίζω, τό χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς σημερινῆς πολιτικῆς στιγμῆς καί ὅλου τοῦ περάσματος πού μᾶς περιμένει. Πρίν ἀπόλα πρέπει νά ἀναφέρω τό ἀγροτικό μας σχέδιο, τό νομοσχέδιο τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καί τή βοήθεια στήν ἀγροτική οἰκονομία, τό νομοσχέδιο πού δημοσιεύτηκε φέτος στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη καί πού τά βασικά του σημεῖα ἔγιναν γνωστά ἀπό πρίν σέ ὅλα τά τοπικά στελέχη μέ ἕνα εἰδικό ραδιοτηλεγράφημα πού φώτιζε τήν ἴδια τήν οὐσία τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ.

Πρέπει ἀμέσως νά ὀργανωθεῖ ἔτσι ἡ δουλιά, ὥστε τό νομοσχέδιο αὐτό—ξεκινώντας ἀπό τήν τοπική πείρα (κι'αὐτό ἀπ'αὐτή ξεκινᾶ) στίς ἐπαρχίες αὐτό τό αἰσθάνονται ἤδη—νά ἐξεταστεῖ πολύ προσεκτικά ἀπό τό συνέδριο, καθώς καί ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῶν τοπικῶν 'Εκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν καί τῶν τμημάτων τῶν 'Εκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν. 'Ασφαλῶς, δέν θά βρεθεῖ πιά τώρα κανένας σύντροφος πού θά ἀμφέβαλλε γιά τήν ἀνάγκη νά παρθοῦν εἰδικά καί δραστήρια μέτρα βοήθειας ὄχι μόνο μέ τήν ἔννοια τῆς ἐνθάρυνσης, ἀλλά καί μέ τήν ἔννοια τοῦ ἐξαναγκασμοῦ γιά νά αὐξηθεῖ ἡ γεωργική παραγωγή.

Εἴμαστε καί παραμένουμε χώρα μικροαγροτική καί τό πέρασμα στόν κομμουνισμό εἶναι γιά μᾶς ἀφάνταστα πιό δύσκολο ἀπ'ὅ,τι θά ἦταν σέ ὁποιεσδήποτε ἄλλες συνθῆκες. Γιά νά πραγματοποιηθεῖ τό πέρασμα αὐτό χρειάζεται μιά συμμετοχή τῶν ἴδιων τῶν ἀγροτῶν δέκα φορές πιό μεγάλη ἀπό ὅ,τι στόν πόλεμο. 'Ο πόλεμος μποροῦσε κι'ἔπρεπε νά ἀπαιτήσει τήν κινητοποίηση μιᾶς μερίδας τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό ἐνήλικους ἄρρενες. 'Αλλά ἡ χώρα μας, μιά χώρα ἀγροτική, ἐξαντλημένη καί τώρα, πρέπει νά κινητοποιήσει ὅλους χωρίς ἐξαίρεση τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες: ἄντρες καί γυναῖκες. Γιά νά πειστοῦμε ἐμεῖς, οἱ κομμουνιστές, τά στελέχη τῶν ἀγροτικῶν τμημάτων πώς χρειάζεται ἡ ὑποχρεωτική ἐργασία γιά τό κράτος, δέν εἶναι δύσκολο. Πιστεύω πώς σ'αὐτό δέν θά ὑπάρχει καμιά βασική

διαφωνία, ὅταν θά συζητηθεῖ ἐδῶ τό νομοσχέδιο τῆς 14 τοῦ Δεκέμβρη πού τίθεται ὑπόψη σας. Πρέπει νά καταλάβουμε τήν ἄλλη δυσκολία: νά πειστοῦν οἱ ἐξωκομματικοί ἀγρότες. Οἱ ἀγρότες δέν εἶναι σοσιαλιστές. Καί τό νά καταστρώνουμε τά σοσιαλιστικά μας σχέδια σάν νά ἦταν αὐτοί σοσιαλιστές σημαίνει πώς χτίζουμε στήν ἄμμο, σημαίνει πώς δέν καταλαβαίνουμε τά καθήκοντά μας, σημαίνει πώς δέν μάθαμε στά τρία χρόνια νά ἐναρμονίζουμε τά προγράμματά μας καί νά συντονίζουμε τίς ἐνέργειές μας μέ τή φτωχή καί κάποτε ἄθλια πραγματικότητα, στήν ὁποία βρισκόμαστε. Ἐδῶ πρέπει νά ἔχουμε σαφή εἰκόνα τῶν καθηκόντων πού στέκουν μπροστά μας. Τό πρῶτο καθῆκον εἶναι νά συνενώσουμε τούς κομμουνιστές-στελέχη τῶν ἀγροτικῶν τμημάτων, νά γενικεύσουμε τήν πείρα τους, νά συλλάβουμε ἐκεῖνο πού ἔγινε κατά τόπους καί νά τό εἰσάγουμε στά νομοσχέδια πού θά ἐκδοθοῦν στό κέντρο ἀπό τά κυβερνητικά ὄργανα, ἀπό τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Κι'ἐλπίζουμε πώς αὐτό ὅλοι μαζί θά τό κάνουμε. Αὐτό ὅμως εἶναι μόνο τό πρῶτο βῆμα. Τό δεύτερο βῆμα εἶναι νά πείσουμε τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες, προπαντός τούς ἐξωκομματικούς, γιατί αὐτοί ἀποτελοῦν τή μάζα καί γιατί θά μπορέσουμε νά κάνουμε αὐτό πού εἴμαστε σέ θέση νά κάνουμε μόνο ἄν ἀναπτύξουμε στή μάζα αὐτή, πού ἀπό μόνη της εἶναι δραστήρια καί πρωτόβουλη, τή συνείδηση πώς εἶναι ἀνάγκη νά καταπιαστεῖ μέ τό ἔργο αὐτό. Τό ἀγροτικό νοικοκυριό δέν μπορεῖ πιά νά ὑπάρχει μέ τόν παλιό τρόπο. Ἄν καταφέραμε νά βγοῦμε ἀπό τήν πρώτη περίοδο τῶν πολέμων, ἀπό τή δεύτερη περίοδο τῶν πολέμων δέν θά βγοῦμε τόσο εὔκολα, καί γι'αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά προσέξουμε ἰδιαίτερα τήν πλευρά αὐτή.

Πρέπει τήν ἀναμφισβήτητη αὐτή ἀλήθεια νά τήν καταλάβει κάθε ἐξωκομματικός ἀγρότης καί εἴμαστε βέβαιοι πώς θά τήν καταλάβει. Ὁ ἀγρότης αὐτός δέν τά ἔζησε ἄδικα τά ἔξι αὐτά βασανιστικά καί δύσκολα χρόνια. Δέν μοιάζει μέ τόν προπολεμικό μουζίκο. Ὑπόφερε σκληρά, σκέφτηκε πολύ καί πέρασε πολλές τέτιες πολιτικές καί οἰκονομικές δυσκολίες, πού τόν ἀνάγκασαν νά ξεχάσει πολλά ἀπό τά παλιά. Νομίζω πώς ὁ ἴδιος καταλαβαίνει κιόλας πώς δέν μπορεῖ νά ζήσει μέ τόν παλιό τρόπο, πώς πρέπει νά ζήσει διαφορετικά, κι'ἐμεῖς πρέπει ὅλα τά μέσα τῆς προπαγάνδας μας, ὅλες τίς κρατικές μας δυνατότητες, ὅλες τίς γνώσεις μας, ὅλα τά κομματικά μας μέσα, ὅλες τίς κομματικές μας δυνάμεις, ὅλα αὐτά νά τά στρέψουμε ἀποφασιστικά στό νά πείσουμε τόν ἐξωκομματικό ἀγρότη· καί μόνο τότε

τό ἀγροτικό μας νομοσχέδιο—πού ἐλπίζω πώς θά τό ψηφίσετε ὁμόφωνα, καί θά τό ψηφίσετε, φυσικά, μέ τίς ἀπαιτούμενες τροποποιήσεις καί συμπληρώσεις—θά ἔχει μιά πραγματική βάση. Τότε μόνο θά εἶναι τό νομοσχέδιο αὐτό σταθερό, ὅπως εἶναι σταθερή ἡ πολιτική μας, ὅταν θά πείσουμε τήν πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν καί τήν τραβήξουμε στό ἔργο αὐτό, γιατί—ὅπως παρατήρησε σωστά ὁ σ. Κουράγεφ σ'ἕνα ἄρθρο του, στηριζόμενος στήν πείρα τῆς Ταταρικῆς Δημοκρατίας—οἱ ἐργαζόμενοι μεσαῖοι καί φτωχοί ἀγρότες εἶναι φίλοι τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἐνῶ οἱ τεμπέληδες εἶναι ἐχθροί της. Νά ἡ πραγματική ἀλήθεια, πού δέν ἔχει τίποτε τό σοσιαλιστικό, πού ὅμως εἶναι τόσο ἀναμφισβήτητη καί ὁλοφάνερη, ὥστε σέ ὁποιαδήποτε ἀγροτική συγκέντρωση, σέ ὁποιαδήποτε συνέλευση ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν θά περνάει στή συνείδησή τους καί θά γίνει πεποίθηση τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τοῦ ἐργαζόμενου ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Σύντροφοι, νά τί ἤθελα νά σᾶς τονίσω περισσότερο ἀπόλα τώρα, πού περάσαμε ἀπό τήν περίοδο τῶν πολέμων στήν οἰκονομική οἰκοδόμηση. Σέ μιά χώρα μικροαγροτῶν τό κύριο καί βασικό καθῆκον μας εἶναι νά καταφέρουμε νά περάσουμε στόν κρατικό ἐξαναγκασμό, γιά νά βελτιώσουμε τήν ἀγροτική οἰκονομία, ἀρχίζοντας ἀπό τά πιό ἀπαραίτητα, τά πιό ἐπιτακτικά, τά ἐντελῶς προσιτά κι'ἐντελῶς κατανοητά γιά τόν ἀγρότη μέτρα. Κι'αὐτό θά μπορέσουμε νά τό πετύχουμε μόνο ὅταν καταφέρουμε νά πείσουμε τά νέα ἑκατομμύρια πού δέν εἶναι προετοιμασμένα γι'αὐτή τή δουλιά. Γιά τό σκοπό αὐτό πρέπει νά κινήσουμε ὅλες τίς δυνάμεις μας καί νά φροντίσουμε ὥστε ὁ μηχανισμός τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, δυναμωμένος καί δραστήριος, νά ἀποκτήσει βάση καί νά προετοιμαστεῖ γιά μιά νέα ἐξόρμηση πειθοῦς, καί τότε θά τελειώσουμε τήν ἐκστρατεία αὐτή νικηφόρα. Τώρα ἀρχίζει ἡ ἐκστρατεία ἐνάντια στά ὑπολείμματα τῆς ρουτίνας, τῆς ἀμορφωσιᾶς καί τῆς δυσπιστίας πού βασιλεύει μέσα στίς ἀγροτικές μάζες. Μέ τά παλιά μέτρα δέν πρόκειται ἐδῶ νά νικήσουμε· μέ τά μέτρα ὅμως τῆς προπαγάνδας, τῆς διαφώτισης καί τῆς ὀργανωμένης ἐπίδρασης πού διδαχτήκαμε, θά νικήσουμε καί θά πετύχουμε, ὥστε ὄχι μόνο νά γίνουν δεκτά τά διάφορα διατάγματα, νά δημιουργηθοῦν διάφορες ὑπηρεσίες, νά ἀρχίζουν τή δουλιά τους τά χαρτιά—δέν ἀρκεῖ μόνο νά δίνονται διαταγές—ἀλλά καί νά σπαρθοῦν ὅλα τήν ἄνοιξη πιό καλά ἀπό ἄλλοτε καί νά γίνει μιά ὁρισμένη βελτίωση, ἔστω καί ἡ πιό στοιχειώδης, στό νοικοκυριό τοῦ μικροαγρότη—καί ὅσο προσεκτι-

κότερα γίνεται, τόσο πιό καλά θά είναι—μά ή βελτίωση αὐτή πρέπει ὁπωσδήποτε νά γίνει σέ μαζική κλίμακα. Ἄν καταλάβουμε σωστά τό καθῆκον μας καί στρέψουμε ὅλη τήν προσοχή μας στόν ἐξωκομματικό ἀγρότη, ἄν συγκεντρώσουμε σ᾿αὐτό ὅλη τήν τέχνη, ὅλη τήν πείρα πού ἀποκτήσαμε στά τρία χρόνια, τότε θά νικήσουμε. Χωρίς μιά τέτια νίκη, χωρίς μιά πρακτική μαζική βελτίωση τῆς οἰκονομίας τῆς μικρῆς ἀγροτιᾶς δέν ὑπάρχει σωτηρία γιά μᾶς: χωρίς τή βάση αὐτή δέν εἶναι δυνατή καμιά οἰκονομική οἰκοδόμηση καί τά ὁποιαδήποτε μεγάλα σχέδια εἶναι ἕνα μηδενικό. Ἄς τό θυμοῦνται αὐτό οἱ σύντροφοι κι᾿ἄς τό βάλουν στό μυαλό τῶν ἀγροτῶν· ἄς ποῦν στούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες τοῦ Ἀρζαμάς, πού φτάνουν στά δέκα, δεκαπέντε ἑκατομμύρια, πώς δέν μποροῦμε αἰωνίως νά πεινοῦμε καί νά κρυώνουμε, γιατί στήν ἑπόμενη περίοδο τῶν πολέμων θά μᾶς ἀνατρέψουν. Αὐτό εἶναι τό κρατικό συμφέρον, τό συμφέρον τοῦ κράτους μας. Ὅποιος παρουσιάζει στό ζήτημα αὐτό τήν παραμικρότερη ἀδυναμία, τήν παραμικρότερη ἀμέλεια, εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐγκληματίας ἀπέναντι στήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία, αὐτός βοηθάει τόν τσιφλικά καί τόν καπιταλιστή· καί ὁ τσιφλικάς καί ὁ καπιταλιστής ἔχουν κοντά τους τό στρατό τους, τόν ἔχουν ἕτοιμο γιά νά τόν ρίξουν ἐνάντιά μας, μόλις ἀντιληφθοῦν πώς ἀδυνατίζουμε. Καί δέν ὑπάρχουν ἄλλα μέσα γιά νά δυναμώσουμε ἀπό τό νά ἀνορθώσουμε τό κυριότερο στήριγμά μας—τή γεωργία καί τή βιομηχανία τῶν πόλεων—καί δέν μποροῦμε νά τό ἀνορθώσουμε ἀλλιῶς, παρά μόνο πείθοντας γι᾿αὐτό τόν ἐξωκομματικό ἀγρότη, κινητοποιώντας ὅλες τίς δυνάμεις γιά νά τόν βοηθήσουμε, γιά νά τοῦ δόσουμε πρακτική βοήθεια.

Ὁμολογοῦμε πώς εἴμαστε ὀφειλέτες ἀπέναντι στόν ἀγρότη. Πήραμε ἀπ᾿αὐτόν σιτάρι καί τοῦ δόσαμε χαρτονομίσματα, τοῦ πήραμε δανεικά, πρέπει νά τοῦ ἐπιστρέψουμε αὐτό τό δάνειο καί θά τό ἐπιστρέψουμε, ἀνορθώνοντας τή βιομηχανία μας. Ἀλλά γιά νά τήν ἀνορθώσουμε χρειάζονται πλεονάσματα ἀγροτικῆς παραγωγῆς. Νά γιατί τό ἀγροτικό μας νομοσχέδιο δέν ἔχει μόνο τή σημασία ὅτι πρέπει νά πετύχουμε πρακτικούς σκοπούς, ἔχει ἀκόμη καί τούτη τή σημασία—ὅτι συγκεντρώνονται γύρω ἀπ᾿αὐτό, σάν γύρω ἀπό μιά ἑστία, ἑκατοντάδες ἀποφάσεις καί νομοσχέδια τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Θά περάσω τώρα στόν τρόπο πού διαμορφώνεται τή στιγμή αὐτή σέ μᾶς ἡ βάση τῆς βιομηχανικῆς μας οἰκοδόμησης, ἡ βάση γιά νά μπορέσουμε νά ἀρχίσουμε τήν ἀνόρθωση τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας. Καί στό σημεῖο αὐτό, ἀπό τό σωρό

τῶν ἀπολογισμῶν πού πήρατε ἤ θά πάρετε αὐτές τίς μέρες ἀπό ὅλα τά 'Επιτροπάτα, πρέπει νά σᾶς ἐπιστήσω πρῶτα ἀπόλα τήν προσοχή σ'ἕνα μέρος τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ 'Επιτροπάτου μας 'Επισιτισμοῦ. Τό κάθε 'Επιτροπάτο θά σᾶς στείλει σέ λίγες μέρες ἕνα σωρό ἀπολογισμούς μέ στοιχεῖα παρμένα ἀπό τή ζωή, πού σάν σύνολο προκαλοῦν κατάπληξη μέ τήν ἀφθονία τους, πρέπει ὅμως ἀπ'αὐτό νά ξεχωρίζουμε τό πιό οὐσιαστικό γιά νά ἔχουμε μιά ἐπιτυχία, ὅσο κι'ἄν αὐτή εἶναι μικρή, νά ξεχωρίζουμε τό βασικό γιά τήν ἐφαρμογή ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ μας προγράμματος, γιά νά ἀνορθώσουμε τή λαϊκή μας οἰκονομία καί τή βιομηχανία μας. Μιά, λοιπόν, ἀπ'αὐτές τίς βάσεις εἶναι ἡ κατάσταση τῶν ἐπισιτιστικῶν μας συγκεντρώσεων. Στήν μπροσούρα αὐτή πού σᾶς μοιράστηκε—ἀπολογισμός τῆς τριετίας τοῦ 'Επιτροπάτου 'Επισιτισμοῦ—ὑπάρχει ἕνας πίνακας ἀπό τόν ὁποῖο θά σᾶς διαβάσω μόνο τούς συνολικούς ἀριθμούς καί μάλιστα στρογγυλεμένους, γιατί εἶναι δύσκολο νά διαβάζεις ἀριθμούς καί ἰδιαίτερα νά τούς ἀκοῦς. Εἶναι οἱ ἀριθμοί τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν χρονιάτικων συγκεντρώσεων. 'Από τήν 1η Αὐγούστου 1916 ὥς τήν 1η Αὐγούστου 1917 συγκεντρώθηκαν 320 ἑκατομμύρια πούτια, τόν ἑπόμενο χρόνο 50, ἔπειτα 100 καί 200 ἑκατομμύρια πούτια. Οἱ ἀριθμοί αὐτοί—320, 50, 100 καί 200—ἀποτελοῦν τή βάση τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, τῶν ἔργων τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στόν οἰκονομικό τομέα, τήν προετοιμασία τοῦ θεμελίου αὐτοῦ, πού ἔχοντάς το ἀρχίζουμε νά πραγματοποιοῦμε τήν οἰκοδόμησή μας. Τά 320 ἑκατομμύρια πούτια πρίν τήν ἐπανάσταση εἶναι τό ἐλάχιστο περίπου ποσό πού χωρίς αὐτό δέν μποροῦμε νά οἰκοδομήσουμε.'Ο πρῶτος χρόνος τῆς ἐπανάστασης μέ τά 50 ἑκατομμύρια ἦταν χρόνος πείνας, κρύου καί μεγάλης φτώχιας· ὁ δεύτερος χρόνος εἶναι ὁ χρόνος τῶν 100 ἑκατομμυρίων· ὁ τρίτος τῶν 200 ἑκατομμυρίων. Ἔχουμε κάθε χρόνο διπλασιασμό. Σύμφωνα μέ πληροφορίες πού μοῦ ἔδοσε χθές ὁ Σβιντέρσκι, στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη εἶχαν συγκεντρωθεῖ 155 ἑκατομμύρια. Εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ὀρθοποδοῦμε μέ ἀσυνήθιστη ἔνταση, μέ πρωτοφανεῖς δυσκολίες, ἀντιμετωπίζοντας συχνά τό πρόβλημα νά ἐξασφαλιστοῦμε μέ τρόφιμα χωρίς τή Σιβηρία, χωρίς τόν Καύκασο καί χωρίς τό Νότο. Τώρα, μιά καί δόσαμε πάνω ἀπό 150 ἑκατομμύρια, μποροῦμε νά ποῦμε χωρίς ὑπερβολή ὅτι, παρόλη τήν τεράστια δυσκολία, τό πρόβλημα αὐτό τό λύσαμε ὡστόσο. Θά διαθέτουμε ἀπόθεμα 300 περίπου ἑκατομμυρίων, ἴσως καί περισσότερο, γιατί χωρίς ἕνα τέτιο ἀπόθεμα εἶναι

ἀδύνατο νά ἀνασυγκροτήσουμε τή βιομηχανία τῆς χώρας, εἶναι ἀδύνατο νά σκεφτοῦμε γιά τήν ἀναζωογόνηση τῶν μεταφορῶν, εἶναι ἀκόμη ἀδύνατο νά καταπιαστοῦμε μέ τά μεγάλα προβλήματα τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καμιά σοσιαλιστική χώρα, σάν κράτος τῆς ἐργατοαγροτικῆς ἐξουσίας, ἐφόσον δέν μπορεῖ μέ τίς κοινές προσπάθειες τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν νά συγκεντρώσει ἕνα τέτιο ἐπισιτιστικό ἀπόθεμα γιά νά ἐξασφαλίσει τή διατροφή τῶν ἐργατῶν πού ἀπασχολοῦνται στή βιομηχανία, γιά νά ἔχει τή δυνατότητα νά μετακινεῖ δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐργάτες ἐκεῖ πού τούς χρειάζεται ἡ Σοβιετική ἐξουσία. Χωρίς αὐτό θά ἔχουμε μόνο κουβέντες. Οἱ πραγματικές βάσεις τῆς οἰκονομίας εἶναι τό ἐπισιτιστικό ἀπόθεμα. Καί στό σημεῖο αὐτό εἴχαμε τεράστιες ἐπιτυχίες. Ξεκινώντας ἀπό τίς ἐπιτυχίες αὐτές, ἔχοντας τό ἀπόθεμα αὐτό, μποροῦμε νά ἀρχίσουμε τήν ἀνασυγκρότηση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Ξέρουμε πώς κερδίσαμε τίς ἐπιτυχίες αὐτές μέ τεράστιες στερήσεις, μέ πείνα καί ὑποσιτισμό τῆς ἀγροτιᾶς, καί ὅλα αὐτά μποροῦν νά δυναμώσουν περισσότερο. Ξέρουμε πώς ἡ χρονιά τῆς ξηρασίας ὄξυνε ἀφάνταστα τά βάσανα καί τίς στερήσεις τῶν ἀγροτῶν. Γι'αὐτό βάζουμε στήν πρώτη γραμμή τά μέτρα βοήθειας πού ἐκτίθενται στό νομοσχέδιο πού ἀνάφερα. Θεωροῦμε τό ἐπισιτιστικό αὐτό ἀπόθεμα σάν ἀπόθεμα ἀνασυγκρότησης τῆς βιομηχανίας, σάν ἀπόθεμα βοήθειας στήν ἀγροτιά. Χωρίς αὐτό τό ἀπόθεμα ἡ κρατική ἐξουσία εἶναι ἕνα τίποτε. Χωρίς ἕνα τέτιο ἀπόθεμα ἡ σοσιαλιστική πολιτική παραμένει μόνο ἕνας πόθος.

Καί δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε πώς στήν ἐπισιτιστική προπαγάνδα, πού ἀποφασίσαμε ὁριστικά νά κάνουμε, προστίθεται ἀκόμη ἕνας τρόπος ἐπίδρασης ἄλλου εἴδους, ἡ πριμοδότηση σέ εἶδος. Καί ἀπό τά σπουδαιότερα διατάγματα καί ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων καί τοῦ Συμβουλίου "Αμυνας ἦταν ὁ νόμος γιά τήν πριμοδότηση σέ εἶδος. Δέν μπορέσαμε νά ἐκδόσουμε μονομιᾶς αὐτό τό νόμο. 'Από τόν 'Απρίλη, ἄν θά προσέξετε, ἀκολουθεῖ μιά ἀτέλειωτη ἁλυσίδα ἀπό ἀποφάσεις καί ψηφίσματα καί μόνο τότε ἐκδόθηκε, ὅταν μέ τίς τεράστιες προσπάθειες τῶν μεταφορῶν μας καταφέραμε νά δημιουργήσουμε ἕνα ἐπισιτιστικό ἀπόθεμα ἀπό μισό ἑκατομμύριο πούτια. Μισό ἑκατομμύριο πούτια — εἶναι ἕνας ἀριθμός πολύ πενιχρός. Οἱ ἀπολογισμοί, πού θά διαβάσατε ἀσφαλῶς χθές στήν «'Ιζβέστιγια», δείχνουν πώς ἀπ'αὐτές τίς 500 000 πούτια ξοδεύτηκαν κιόλας οἱ 170 000. Τό ἀπόθεμα, ὅπως βλέπετε, εἶναι

ἀσήμαντο καί κάθε ἄλλο παρά ἀρκετό, ὡστόσο ὅμως μπήκαμε στό δρόμο πού θά ἀκολουθήσουμε παραπέρα. Αὐτό δείχνει πώς δέν ἀρκεῖ μόνο ἡ πειθώ γιά νά περάσουμε σέ νέες μεθόδους δουλιᾶς. Δέν ἀρκεῖ νά λέμε στούς ἀγρότες καί στούς ἐργάτες: δυναμῶστε τήν ἐργασιακή πειθαρχία. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, πρέπει νά τούς βοηθήσουμε, πρέπει νά ἀνταμείβουμε ἐκείνους πού ἐξακολουθοῦν, ὕστερα ἀπό ἀνυπολόγιστα βάσανα, νά δείχνουν ἡρωισμό στό ἐργασιακό μέτωπο. Τό ἀπόθεμα τό δημιουργήσαμε, μά ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά χρησιμοποιεῖται ἱκανοποιητικά: τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων ἔχει μιά ὁλόκληρη σειρά στοιχεῖα πού λένε ὅτι στήν πράξη ἡ πριμοδότηση σέ εἶδος σημαίνει συνήθως μιά ἁπλή προσαύξηση τοῦ μισθοῦ ἐργασίας. Πολλά ἀκόμη πρέπει νά γίνουν στό σημεῖο αὐτό. Καί παράλληλα μέ τίς συσκέψεις καί τά συμπληρωματικά σχέδια πού γίνονται στό κέντρο, νά γίνει καί μιά ἄλλη δουλιά πολύ πιό σπουδαία—ἡ δουλιά κατά τόπους καί μέσα στίς πλατιές μάζες. Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανένας πώς τό κράτος ὄχι μόνο πείθει, ἀλλά καί ἀμείβει τούς καλούς δουλευτές μέ καλύτερες συνθῆκες ζωῆς, καί γιά νά τό καταλάβει αὐτό δέν χρειάζεται νά εἶναι σοσιαλιστής· καί στό σημεῖο αὐτό ἔχουμε ἀπό τά πρίν τή συμπάθεια τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατικῶν καί ἀγροτικῶν μαζῶν. Χρειάζεται μόνο νά διαδόσουμε τή σκέψη αὐτή πιό πλατιά καί νά ὀργανώσουμε σέ κάθε τόπο πιό πρακτικά τή δουλιά αὐτή.

Ἄν περάσουμε τώρα στά καύσιμα, θά δεῖτε ἀπό τίς θέσεις τοῦ σ. Ρίκοφ τούς ἀριθμούς, στούς ὁποίους φαίνεται ἡ βελτίωση πού πετύχαμε, βελτίωση ὄχι μονάχα σέ καυσόξυλα, ἀλλά καί σέ πετρέλαιο. Τώρα, μέ τόν τεράστιο ἐνθουσιασμό πού δείχνουν οἱ ἐργάτες στή Δημοκρατία τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, μέ τίς φιλικές σχέσεις πού ἀποκαταστήσαμε μ' αὐτή τή Δημοκρατία, μέ τούς ἄξιους καθοδηγητές πού ἔστειλε ἐκεῖ τό Συμβούλιο Λαϊκῆς Οἰκονομίας, ἡ ὑπόθεση τοῦ πετρελαίου πάει καλά, καί ἀρχίζουμε νά στεκόμαστε στά πόδια μας καί στό ζήτημα τῶν καυσίμων. Τήν παραγωγή κάρβουνου τοῦ Ντονιέτς, ἀπό 25 ἑκατομμύρια πούτια τό μήνα, τήν ἀνεβάζουμε σέ 50 ἑκατομμύρια, χάρη στή δουλιά τῆς ἐξουσιοδοτημένης ἐπιτροπῆς πού στάλθηκε στό Ντονμπάς μέ πρόεδρο τόν σ. Τρότσκι καί ἡ ὁποία πῆρε ἀπόφαση νά σταλοῦν ἐκεῖ γιά δουλιά ὑπεύθυνα καί ἔμπειρα στελέχη. Τώρα στάλθηκε ἐκεῖ σάν καθοδηγητής ὁ σ. Πιατακόφ.

Ἔτσι, σχετικά μέ τά καύσιμα, γιά νά ἔχουμε ἐπιτυχίες, πήραμε ὁρισμένα μέτρα. Τό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς, πού

εἶναι μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες βάσεις μας, βρίσκεται πιά στή διάθεσή μας. Μποροῦμε νά βροῦμε στά πρακτικά τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων καί τοῦ Συμβουλίου Ἄμυνας ἀποφάσεις πού ἀφοροῦν τό Ντονμπάς. Σ'αὐτά γίνεται λόγος γιά ἀποστολή ἐπιτόπου ἀνώτερων ἐπιτροπῶν μέ κύρος, πού νά συνδέουν τούς ἐκπροσώπους τῆς Κεντρικῆς ἐξουσίας μέ τά τοπικά στελέχη. Εἶναι ἀνάγκη νά βελτιώσουμε τή δουλιά τῶν τοπικῶν ὀργάνων, καί νομίζω πώς οἱ ἐπιτροπές θά πετύχουν τή βελτίωση αὐτή. Θά δεῖτε τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς τῶν ἐπιτροπῶν αὐτῶν πού θά ὀργανώνουμε καί στό μέλλον. Μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐντείνουμε τίς προσπάθειές μας στόν κύριο κλάδο τῆς βιομηχανίας μας—ὅπως εἶναι τά καύσιμα.

Πρέπει νά πῶ πώς στόν τομέα τῶν καυσίμων ἔχουμε μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες ἐπιτυχίες, πού συνίσταται στόν ὑδραυλικό τρόπο ἐξόρυξης τῆς τύρφης. 'Η τύρφη εἶναι ἕνα καύσιμο πού ἀφθονεῖ στή χώρα μας, μά πού δέν μπορούσαμε νά τό χρησιμοποιήσουμε, γιατί μέχρι τώρα εἴμασταν ἀναγκασμένοι νά δουλεύουμε σέ ἀφόρητες συνθῆκες. Τώρα, λοιπόν, ὁ νέος αὐτός τρόπος θά μᾶς βοηθήσει νά βγοῦμε ἀπό τή μεγάλη ἔλλειψη τῶν καυσίμων, πού εἶναι ἕνας ἀπό τούς φοβερούς κινδύνους στό οἰκονομικό μας μέτωπο. Γιά πολλά χρόνια δέν θά εἴμαστε σέ θέση νά βγοῦμε ἀπό τό ἀδιέξοδο αὐτό, ἄν μείνουμε μέ τίς παλιές μεθόδους διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας, ἄν δέν ἀνασυγκροτήσουμε τή βιομηχανία καί τίς μεταφορές. Τά στελέχη τῆς ἐπιτροπῆς μας γιά τήν τύρφη βοήθησαν δυό ρώσους μηχανικούς νά φέρουν σέ πέρας τή νέα αὐτή ἐφεύρεση καί πέτυχαν, ὥστε ὁ νέος αὐτός τρόπος γρήγορα νά φτάσει στήν ὁλοκλήρωσή του. Κι'ἔτσι βρισκόμαστε στίς παραμονές μιᾶς μεγάλης ἐπανάστασης, πού ἀπό οἰκονομική ἄποψη θά εἶναι γιά μᾶς ἕνα μεγάλο στήριγμα. Δέν πρέπει νά ξεχνοῦμε πώς ἔχουμε ἀνυπολόγιστα κοιτάσματα τύρφης. Δέν μποροῦμε ὅμως νά τά ἐκμεταλλευτοῦμε, γιατί δέν μποροῦμε νά στείλουμε ἀνθρώπους στή δουλιά αὐτή πού εἶναι τρομερά βαριά. Τό καπιταλιστικό καθεστώς μποροῦσε νά στέλνει ἀνθρώπους σέ δουλιές τρομερά βαριές. Ὅταν ὑπῆρχε τό καπιταλιστικό κράτος, οἱ ἄνθρωποι πήγαιναν νά δουλέψουν ἐκεῖ γιατί πεινοῦσαν, στήν ἐποχή ὅμως τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους δέν μποροῦμε νά τούς στέλνουμε σ'αὐτές τίς τρομερά βαριές δουλιές, καί ἐθελοντικά κανένας δέν πηγαίνει. Τό καπιταλιστικό καθεστώς ὅλα τά ἔκανε γιά τά ἀνώτερα στρώματα. Γιά τά κατώτερα δέν ἐνδιαφερόταν.

Πρέπει νά χρησιμοποιοῦμε παντοῦ περισσότερες μηχανές,

πρέπει νά περάσουμε στήν ὅσο τό δυνατό εὐρύτερη χρησιμοποίηση τῶν μηχανικῶν μέσων. Ἡ ἐξόρυξη τύρφης μέ ὑδραυλικό τρόπο, πού τόσο ἐπιτυχημένα προώθησε τό ΑΣΛΟ, δημιουργεῖ τή δυνατότητα ἐξόρυξης καυσίμων σέ τεράστιες ποσότητες καί ἐξαλείφει τήν ἀνάγκη τῆς προσέλκυσης εἰδικευμένων ἐργατῶν, γιατί μέ τόν τρόπο αὐτό μποροῦν νά δουλέψουν καί ἀνειδίκευτοι ἐργάτες. Τέτιες μηχανές βγάλαμε, καί θά συμβούλευα τούς συντρόφους ἀντιπροσώπους νά παρακολουθήσουν τήν κινηματογραφική ἀπεικόνιση τῶν ἐργασιῶν γιά τήν ἐξόρυξη τῆς τύρφης, πού τήν παρουσίασαν στή Μόσχα καί μποροῦν νά τήν προβάλουν γιά τούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου. Ἡ ταινία αὐτή θά δόσει μιά συγκεκριμένη εἰκόνα γιά τό ποῦ βρίσκεται μιά ἀπό τίς βάσεις τῆς νίκης ἐνάντια στή μεγάλη ἔλλειψη τῶν καυσίμων. Κατασκευάσαμε τίς μηχανές πού δουλεύουν μέ τό νέο τρόπο, τίς φτιάξαμε ὅμως ἄσχημα. Οἱ ἀποστολές στό ἐξωτερικό τώρα πού διευθετοῦνται οἱ ἀνταλλαγές ἐμπορευμάτων μέ τό ἐξωτερικό ἤ ἔστω καί μέ τίς μισονόμιμες ἐμπορικές σχέσεις θά μᾶς βοηθήσουν νά πάρουμε ἄριστα κατασκευασμένες τίς μηχανές αὐτές πού σχεδίασαν οἱ ἐφευρέτες μας. Καί μέ τόν ἀριθμό αὐτῶν τῶν μηχανῶν, μέ τήν ἐπιτυχή δουλιά τῆς Γενικῆς ἐπιτροπῆς τύρφης καί τοῦ ΑΣΛΟ στόν τομέα αὐτό θά μετριοῦνται ὅλες οἱ οἰκονομικές μας ἐπιτυχίες, γιατί ἄν δέν ὑπερνικήσουμε τήν ἔλλειψη καυσίμων δέν μποροῦμε νά νικήσουμε στό οἰκονομικό μέτωπο. Μ᾽αὐτό συνδέονται καί οἱ πιό ζωτικές ἐπιτυχίες στόν τομέα τῆς ἀνασυγκρότησης τῶν μεταφορῶν.

Ἐξάλλου, ἀπό τίς θέσεις τῶν σ.σ. Ἐμσάνοφ καί Τρότσκι θά εἴδατε ἤδη πώς ἐδῶ στόν τομέα αὐτό ἔχουμε νά κάνουμε μέ ἕνα πραγματικό σχέδιο ἐπεξεργασμένο γιά πολλά χρόνια. Ἡ ὑπ᾽ἀριθ. 1042 Διαταγή πρόβλεπε πέντε χρόνια[73], καί μποροῦμε σέ πέντε χρόνια νά ἀνορθώσουμε τίς μεταφορές μας, μποροῦμε νά λιγοστέψουμε τόν ἀριθμό τῶν ἀτμομηχανῶν πού ἔχουν βλάβες, καί μάλιστα θά ἤθελα νά τονίσω, σάν τό πιό δύσκολο, τήν ὑπόδειξη στήν 9η θέση πού λέει πώς τό χρονικό αὐτό διάστημα τό συντομεύσαμε κιόλας.

Ὅταν, λοιπόν, ἐμφανίζονται μεγάλα προγράμματα, ὑπολογισμένα γιά πολλά χρόνια, βρίσκονται συχνά σκεπτικιστές πού λένε: τί μᾶς χρειάζεται νά σκεπτόμαστε γιά πολλά χρόνια μπροστά, ἄς δόσει ὁ θεός νά κάνουμε αὐτό πού χρειάζεται τώρα. Πρέπει, σύντροφοι, νά μποροῦμε νά συνδυάζουμε καί τό ἕνα καί τό ἄλλο· δέν πρέπει νά δουλεύουμε χωρίς νά ἔχουμε ἕνα πρόγραμμα μακρόχρονης προοπτικῆς πού ἀποβλέπει σέ μιά σοβαρή ἐπιτυ-

χία. Τό ὅτι αὐτό πραγματικά εἶναι ἔτσι, τό δείχνει, χωρίς ἀμφιβολία, ἡ βελτίωση τῆς δουλιᾶς τῶν μεταφορῶν. Ἐφιστῶ τήν προσοχή σας σ᾽ἐκεῖνο τό μέρος τῆς 9ης θέσης, ὅπου λέει πώς τό χρονικό διάστημα γιά τήν ἀνόρθωση τῶν μεταφορῶν ἦταν πέντε χρόνια, μά τό διάστημα αὐτό συντομεύτηκε ἤδη, γιατί δουλεύουμε πάνω ἀπό τή νόρμα· τό χρονικό διάστημα καθορίζεται σέ τρισήμισι χρόνια. Ἔτσι πρέπει νά δουλεύουμε καί στούς ὑπόλοιπους οἰκονομικούς κλάδους. Καί σ᾽αὐτό συγκεντρώνεται ὅλο καί περισσότερο τό πρακτικό, τό πραγματικό καθῆκον τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας. Παρακολουθώντας τήν πείρα τῆς ἐπιστήμης καί τῆς πρακτικῆς, πρέπει νά ἐπιδιώκουμε κατά τόπους νά ἐκπληρώνεται σταθερά τό σχέδιο γρηγορότερα ἀπ᾽ ὅ,τι καθορίστηκε, γιά νά βλέπουν οἱ μάζες πώς τή μακρόχρονη ἐκείνη περίοδο πού μᾶς χώριζε ἀπό τήν πλήρη ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας, μπορεῖ νά τή συντομεύσει ἡ πείρα. Αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς. Ἐμπρός, σέ κάθε ἐργαστήρι, σέ κάθε ντεπό, σέ κάθε περιοχή, νά βελτιώσουμε τήν οἰκονομία καί τότε θά συντομεύσουμε τήν προθεσμία. Κι᾽ἐμεῖς τή συντομεύουμε. Μή φοβόσαστε τά προγράμματα πού ἔχουν προοπτική γιά πολλά χρόνια: χωρίς αὐτά οἰκονομική ἀναγέννηση δέν γίνεται, ἐμπρός λοιπόν νά ριχτοῦμε κατά τόπους στήν πραγματοποίησή τους.

Εἶναι ἀπαραίτητο τά οἰκονομικά σχέδια νά ἐκπληρώνονται σύμφωνα μέ ἕνα συγκεκριμένο πρόγραμμα καί νά σημειώνεται καί νά ἐνθαρύνεται ἡ ὑπερεκπλήρωση τοῦ προγράμματος αὐτοῦ: οἱ μάζες πρέπει ὄχι μόνο νά ξέρουν καλά, ἀλλά καί νά νιώθουν πώς ἡ συντόμευση τῆς περιόδου τῆς πείνας, τοῦ κρύου καί τῆς φτώχιας ἐξαρτᾶται ὁλοκληρωτικά ἀπό τό ἄν θά ἐκπληρώσουν γρήγορα τά οἰκονομικά μας σχέδια. Ὅλα τά σχέδια τῶν διαφόρων κλάδων παραγωγῆς πρέπει νά εἶναι αὐστηρά συντονισμένα, συνδεμένα καί ὅλα μαζί πρέπει νά ἀποτελοῦν τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο πού τόσο πολύ μᾶς χρειάζεται.

Σέ σχέση μ᾽αὐτό μπαίνει μπροστά μας τό καθῆκον τῆς συνένωσης τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων σέ ἕνα ἑνιαῖο οἰκονομικό κέντρο. Τό καθῆκον αὐτό τό μελετήσαμε καί ὑποβάλλουμε στήν ἔγκρισή σας τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ τελευταίου.

Τό σχέδιο αὐτό θά τό ἐξετάσετε καί ἐλπίζω πώς θά ἐγκριθεῖ ὁμόφωνα μέ τίς ἀπαραίτητες τροποποιήσεις. Τό σχέδιο αὐτό ὡς πρός τό περιεχόμενό του εἶναι πολύ μετριοπαθές, μά ἡ σημασία του εἶναι ἀρκετά μεγάλη, γιατί μᾶς χρειάζεται ἕνα ὄργανο πού

νά ξέρει πιό καλά τό ρόλο του καί νά συνενώνει όλη τήν οικονομική δουλιά πού κατέχει τώρα τήν πρώτη θέση.

Τό καθῆκον αὐτό ἔθιξε ἤδη στά προσυνεδριακά ὑλικά καί ὁ σ. Γκοῦσεφ μέ τήν μπροσούρα του, πού μέ τήν εὐκαιρία αὐτή πρέπει νά ποῦμε πώς δέν εἶναι τόσο πετυχημένη, ὅσο ἦταν ἡ προηγούμενη μπροσούρα του[74]. Στήν μπροσούρα αὐτή παρουσιάζεται ἕνα ἐκτεταμένο σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας μέ τήν ἔνταξη σ'αὐτό τό ὄργανο πολλῶν ἐπιφανῶν στελεχῶν, ἀνάμεσα στά ὁποῖα βρίσκουμε καί τά ὀνόματα τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Ρίκοφ. Θά ἔλεγα: δέν χρειάζεται τόση φαντασιοκοπία. Δέν μποροῦμε νά βγοῦμε μ'ἕνα πήδημα ἀπό τό μηχανισμό πού δημιουργήθηκε στή διάρκεια μιᾶς τριετίας. Ξέρουμε τίς τεράστιες ἀδυναμίες του, στό συνέδριο αὐτό θά μιλήσουμε ἀναλυτικά γι'αὐτές. Τό ζήτημα αὐτό μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη, σάν ἕνα ἀπό τά κυριότερα θέματα. Ἔχω ὑπόψη μου τό θέμα τῆς βελτίωσης τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ. Πρέπει ὅμως νά δουλεύουμε τώρα μέ προσοχή, στό μέτρο πού εἶναι ἀπαραίτητο, ἀλλάζοντας τό μηχανισμό μας μέ βάση τήν πρακτική πείρα. Ὁ σ. Γκοῦσεφ εἰρωνεύεται τό σχέδιο πού ἔχουμε προτείνει καί λέει πώς στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας προτείνουμε νά προστεθεῖ καί τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας. Σωστά, ἕνα τέτιο ἀκριβῶς σχέδιο καί προτείνουμε. Στό σχέδιο παραχωροῦμε μιά πολύ περιορισμένη θέση στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας μέ τή μορφή μιᾶς 'Επιτροπῆς ἐργασίας καί ἄμυνας στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων. Ὡς τώρα δουλεύαμε στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας χωρίς νά ἔχουμε κανένα κανονισμό. Τά πλαίσια τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων καί τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας δέν ἦταν καλά καθορισμένα· κάποτε βγαίναμε ἀπό τά ὅρια καί ἐνεργούσαμε σάν νομοθετική ὑπηρεσία. 'Αλλά πάνω στή βάση αὐτή δέν εἴχαμε ποτέ προστριβές. 'Αντιμετωπίζαμε τίς περιπτώσεις αὐτές, παραπέμποντάς τες ἀμέσως στό ΣΛΕ. Ὅταν διαπιστώθηκε ἡ ἀνάγκη νά δημιουργήσουμε ἀπό τό ΣΕΑ ἕνα ὄργανο πού νά κάνει πιό ἑνιαία τήν οἰκονομική πολιτική, τότε τέθηκε μπροστά μας τό ζήτημα πῶς θά καθορίσουμε τίς σχέσεις αὐτές ἀπό τή νομοθετική πλευρά. Δυό σχέδια ὑπάρχουν μπροστά μας: πρῶτο ὁ διαχωρισμός τοῦ κύκλου δικαιοδοσίας τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ. Γιά νά γίνει ὅμως αὐτό χρειάζεται νά ἀπασχοληθοῦν πολλές δυνάμεις κωδικοποίησης, νά ξοδευτεῖ ἕνα σωρό χαρτί καί ὡστόσο αὐτό δέν θά ἀποτελέσει ἐγγύηση πώς θά ἀποφύγουμε τά λάθη.

Θά ἀκολουθήσουμε ἕναν ἄλλο δρόμο. Τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας θεωροῦνταν σάν κάτι τό σχεδόν ἰσότιμο μέ τό ΣΛΕ. Παραιτούμαστε ἀπό τήν ἰδέα αὐτή. Ἄς εἶναι τό ὄργανο αὐτό μιά ἐπιτροπή τοῦ ΣΛΕ. Θά ἀποφύγουμε ἔτσι ἕνα σωρό προστριβές καί θά κερδίσουμε στό ζήτημα τῆς γρήγορης πρακτικῆς ἐκπλήρωσης τῶν ἀποφάσεων. Ἄν κάποιο μέλος τοῦ ΣΛΕ δέν εἶναι εὐχαριστημένο, ἄς ἀπευθυνθεῖ στό ΣΛΕ, γιατί μποροῦμε νά τό συγκαλέσουμε μέσα σέ λίγες ὧρες. Θά ἐξαλείψουμε ἔτσι τίς προστριβές ἀνάμεσα στίς ὑπηρεσίες καί θά συστήσουμε ἀπό τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας ἕνα ὄργανο πού νά δουλεύει γρήγορα. Αὐτό τό καθῆκον δέν εἶναι εὔκολο. Συνδέεται μέ τήν πραγματική δημιουργία ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου. Τό καθῆκον γιά τό ὁποῖο ὡστόσο δουλέψαμε ἀρκετά καί τό ὁποῖο προετοιμαζόταν ἐπί δυό χρόνια εἶναι νά πετύχουμε τή συνένωση τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων. Νά γιατί ἐφιστῶ τήν προσοχή σας στό νομοσχέδιο αὐτό γιά τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας καί ἐλπίζω πώς μέ τίς ἀπαραίτητες προσθῆκες θά τό ἐγκρίνετε καί τότε ἡ δουλιά γιά τή συνένωση τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων θά προχωρήσει ὁμαλότερα, γρηγορότερα, σταθερότερα καί ἀποφασιστικότερα.

Θά σταθῶ στό τελευταῖο σημεῖο—στό θέμα τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ, πού μπῆκε στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου, σάν εἰδικό θέμα, καί πρόκειται νά ἀκούσετε μιά ἔκθεση πάνω σ᾽αὐτό. Νομίζω πώς βρισκόμαστε σέ μιά περίοδο μεγάλης στροφῆς, πού δείχνει πάντως ὅτι ἀρχίζουν οἱ μεγάλες ἐπιτυχίες τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Στό βῆμα τῶν Πανρωσικῶν συνεδρίων θά ἐμφανίζονται στό ἑξῆς ὄχι μόνο πολιτικοί καί διοικητές, ἀλλά καί μηχανικοί καί γεωπόνοι. Αὐτό θά εἶναι ἡ ἀρχή τῆς πιό εὐτυχισμένης ἐποχῆς, ὅπου οἱ πολιτικοί θά λιγοστεύουν διαρκῶς. Θά μιλοῦν γιά τήν πολιτική ἀραιότερα καί ὄχι τόσο ἐκτεταμένα καί θά μιλοῦν περισσότερο οἱ μηχανικοί καί οἱ γεωπόνοι. Γιά νά περάσουμε πραγματικά στό ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης, πρέπει ἡ συνήθεια αὐτή νά ἀρχίσει ἀπό τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί νά ἐφαρμοστεῖ ἀπό τά πάνω ὥς τά κάτω σέ ὅλα τά Σοβιέτ καί τίς ὀργανώσεις, σέ ὅλες τίς ἐφημερίδες, σέ ὅλα τά ὄργανα τῆς προπαγάνδας καί τῆς διαφώτισης, σέ ὅλα τά ἱδρύματα.

Τήν πολιτική, χωρίς ἀμφιβολία, τήν ξέρουμε· στό σημεῖο αὐτό δέν μᾶς βάζουν κάτω, ἐδῶ ἔχουμε βάσεις. Μέ τήν οἰκονομία ὅμως τά πράγματα πᾶνε ἄσχημα. Ἀπό δῶ κι᾽ἐμπρός ἡ καλύτερη πολιτική εἶναι νά κάνουμε λιγότερη πολιτική. Κινητοποιεῖστε

πιό πολλούς μηχανικούς καί γεωπόνους, πάρτε μαθήματα ἀπ'αὐτούς, ἐλέγξτε τή δουλιά τους, μετατρέψτε τά συνέδρια καί τίς διασκέψεις ὄχι σέ ὄργανα πανηγυρικῶν συγκεντρώσεων, ἀλλά σέ ὄργανα ἐλέγχου τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτυχιῶν, σέ ὄργανα ὅπου θά μπορούσαμε νά διδαχτοῦμε πραγματικά τήν οἰκονομική οἰκοδόμηση.

Θά ἀκούσετε τήν ἔκθεση τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς γιά τόν ἐξηλεκτρισμό, πού ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ στίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1920. Τό προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ στίς 21 τοῦ Φλεβάρη ὑπόγραψε τό τελικό διάταγμα γιά τή σύνθεση αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς καί μιά ὁλόκληρη σειρά ἀπό ἄριστους εἰδικούς καί στελέχη τοῦ ΑΣΛΟ σέ πρώτη σειρά, πάνω ἀπό ἑκατό, διατέθηκαν ὁλοκληρωτικά γι'αὐτή τήν ὑπόθεση· σ'αὐτούς προστίθενται καί οἱ καλύτερες δυνάμεις τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν καί τοῦ Λαϊκοῦ'Επιτροπάτου Γεωργίας."Εχουμε μπροστά μας τά ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας μέ τή μορφή τοῦ μικροῦ αὐτοῦ τόμου πού σήμερα ἤ αὔριο θά μοιραστεῖ σέ ὅλους σας. 'Ελπίζω πώς δέν θά τρομάξετε ἀπό τό μικρό αὐτό τόμο. Νομίζω πώς δέν θά μοῦ εἶναι δύσκολο νά σᾶς πείσω γιά τήν ἰδιαίτερη σημασία αὐτοῦ τοῦ μικροῦ τόμου. Κατά τή γνώμη μου, εἶναι τό δεύτερο πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας. "Εχουμε τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος πού τό ἀνάλυσαν θαυμάσια οἱ σ.σ. Πρεομπραζένσκι καί Μπουχάριν σ'ἕνα βιβλιαράκι λιγότερο χοντρό, μά ἐξαιρετικά πολύτιμο. Εἶναι τό πολιτικό πρόγραμμα, ἡ ἀπαρίθμηση τῶν καθηκόντων μας, εἶναι φώτισμα τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στίς τάξεις καί στίς μάζες. Πρέπει ὅμως καί νά θυμόμαστε πώς εἶναι καιρός νά μποῦμε πραγματικά σ'αὐτό τό δρόμο καί νά ἀναμετρήσουμε τά πρακτικά του ἀποτελέσματα. Τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας δέν μπορεῖ νά παραμένει μόνο πρόγραμμα τοῦ Κόμματος. Πρέπει νά μετατραπεῖ σέ πρόγραμμα τῆς οἰκονομικῆς μας οἰκοδόμησης, διαφορετικά εἶναι ἀκατάλληλο καί γιά πρόγραμμα τοῦ Κόμματος. Πρέπει νά συμπληρωθεῖ μέ τό δεύτερο πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, μέ τό σχέδιο τῶν ἐργασιῶν γιά τήν ἀνόρθωση ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας καί τήν ἀνύψωσή της στό ἐπίπεδο τῆς σύγχρονης τεχνολογίας. Χωρίς τό σχέδιο τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ δέν μποροῦμε νά περάσουμε στήν πραγματική οἰκοδόμηση. Μιλώντας γιά τήν ἀνόρθωση τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καί τῶν μεταφορῶν, γιά τήν ἁρμονική τους συνένωση, δέν μποροῦμε παρά νά μιλοῦμε καί γιά ἕνα πλατύ οἰκονομικό σχέδιο. Πρέπει νά καταλήξουμε στήν

ἔγκριση ἑνός ὁρισμένου σχεδίου· αὐτό, φυσικά, θά εἶναι σχέδιο πού θά ἐγκριθεῖ μόνο σάν μιά κατά προσέγγιση μελέτη. Τό πρόγραμμα αὐτό δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀναλλοίωτο σάν τό πραγματικό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, πού ὑπόκειται σέ ἀλλαγές μόνο στά συνέδρια τοῦ Κόμματος. Ὄχι, τό πρόγραμμα αὐτό θά βελτιώνεται, θά μελετιέται, θά τελειοποιεῖται καί θά τροποποιεῖται κάθε μέρα, σέ κάθε ἐργαστήρι, στήν κάθε ἐπαρχία. Αὐτό μᾶς χρειάζεται σάν ἕνα πρῶτο σχεδίασμα, πού θά ἀποβεῖ γιά ὅλη τή Ρωσία ἕνα μεγάλο οἰκονομικό σχέδιο μέ μιά προοπτική τουλάχιστο δέκα χρόνων, πού θά δείχνει πῶς θά δημιουργήσουμε στή Ρωσία μιά πραγματική οἰκονομική βάση, ἀπαραίτητη γιά τόν κομμουνισμό. Ὅταν παλεύαμε καί βγήκαμε νικητές στά πολεμικά μέτωπα, ποιό ἦταν ἕνα ἀπό τά ἰσχυρότερα κίνητρα πού δεκαπλασίαζαν τίς δυνάμεις μας, τή δραστηριότητά μας; Ἡ συναίσθηση τοῦ κινδύνου. Ὅλοι ρωτοῦσαν: μποροῦν νά γυρίσουν στή Ρωσία οἱ τσιφλικάδες καί οἱ καπιταλιστές; Καί ἀπαντοῦσαν: μποροῦν. Γι'αὐτό ἐντείναμε ἑκατό φορές τίς δυνάμεις μας, τίς ἐντείναμε καί νικήσαμε.

Πάρτε τό οἰκονομικό μέτωπο καί ρωτῆστε: μπορεῖ οἰκονομικά νά γυρίσει ὁ καπιταλισμός στή Ρωσία; Παλέψαμε μέ τή «Σούχαρεβκα». Στίς μέρες πού θά ἄνοιγε τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τό ὄχι εὐχάριστο αὐτό ἵδρυμα τό ἔκλεισε τό Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί κόκκινων στρατιωτῶν βουλευτῶν τῆς Μόσχας. (Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.) Ἡ «Σούχαρεβκα» ἔκλεισε, δέν εἶναι ὅμως φοβερή αὐτή ἡ «Σούχαρεβκα» πού ἔκλεισε. Ἔκλεισε ἡ πρώην «Σούχαρεβκα» στήν πλατεία τῆς Σούχαρεβκα, κι'αὐτή δέν ἦταν δύσκολο νά κλείσει. Φοβερή εἶναι ἡ «Σούχαρεβκα» πού ζεῖ στήν ψυχή καί στίς ἐνέργειες κάθε μικρονοικοκύρη. Αὐτή τή «Σούχαρεβκα» πρέπει νά κλείσουμε. Ἡ «Σούχαρεβκα» αὐτή εἶναι ἡ βάση τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἐφόσον αὐτή ὑπάρχει, οἱ καπιταλιστές μποροῦν νά γυρίσουν στή Ρωσία καί μποροῦν νά γίνουν πιό δυνατοί ἀπό μᾶς. Αὐτό πρέπει νά τό νιώσουμε καλά. Αὐτό πρέπει νά εἶναι τό κυριότερο κίνητρο στή δουλιά μας καί ὁ ὅρος, τό μέτρο τῶν πραγματικῶν μας ἐπιτυχιῶν. Ἐφόσον θά ζοῦμε σέ μικροαγροτική χώρα, θά ὑπάρχει στή Ρωσία μιά οἰκονομική βάση πιό σταθερή γιά τόν καπιταλισμό, παρά γιά τόν κομμουνισμό. Αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνοῦμε. Ὁ καθένας πού παρακολούθησε προσεκτικά τή ζωή τοῦ χωριοῦ καί τήν παράβαλε μέ τή ζωή τῆς πόλης, ξέρει πώς δέν ξεριζώσαμε τίς ρίζες τοῦ καπιταλισμοῦ καί δέν ὑπονομεύσαμε τά θεμέλια, τίς βάσεις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ. Ὁ

τελευταῖος στηρίζεται στό μικρό νοικοκυριό καί γιά νά τόν ὑπονομεύσουμε ἕνα μέσο ὑπάρχει: νά μεταφέρουμε τήν οἰκονομία τῆς χώρας, μαζί καί τή γεωργία, σέ νέα τεχνική βάση, στήν τεχνική βάση τῆς σύγχρονης μεγάλης παραγωγῆς. Τέτια βάση εἶναι μόνο ὁ ἠλεκτρισμός.

Κομμουνισμός εἶναι ἡ Σοβιετική ἐξουσία σύν ἐξηλεκτρισμός ὅλης τῆς χώρας. Διαφορετικά ἡ χώρα θά μείνει μικροαγροτική κι'αὐτό πρέπει νά τό καταλάβουμε καλά. 'Εμεῖς εἴμαστε πιό ἀδύνατοι ἀπό τόν καπιταλισμό ὄχι μόνο σέ παγκόσμια κλίμακα, ἀλλά καί στό ἐσωτερικό τῆς χώρας. Αὐτό τό ξέρουν ὅλοι. Αὐτό τό καταλάβαμε καί θά ὁδηγήσουμε τά πράγματα ὥς τό σημεῖο νά μετατραπεῖ ἡ οἰκονομική βάση ἀπό μικροαγροτική σέ μεγαλοβιομηχανική. Μόνο ὅταν θά ἐξηλεκτριστεῖ ἡ χώρα, ὅταν ἡ βιομηχανία, ἡ ἀγροτική οἰκονομία καί οἱ μεταφορές θά ἀποκτήσουν τήν τεχνική βάση τῆς σύγχρονης μεγάλης βιομηχανίας, μόνο τότε θά νικήσουμε ὁριστικά.

'Επεξεργαστήκαμε ἤδη τό προκαταρκτικό σχέδιο τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς χώρας καί πάνω σ'αὐτό τό σχέδιο ἐργάστηκαν διακόσια ἄτομα ἀπό τίς καλύτερες ἐπιστημονικές καί τεχνικές δυνάμεις μας. Ἔχει καταρτιστεῖ τό σχέδιο πού γιά μιά μεγάλη περίοδο, τουλάχιστο γιά δέκα χρόνια, καθορίζει τά ὑλικά καί τά κονδύλια πού θά χρειαστοῦν. Τό σχέδιο αὐτό δείχνει πόσα ἑκατομμύρια βαρέλια τσιμέντο καί πόσα ἑκατομμύρια τοῦβλα μᾶς χρειάζονται γιά νά πραγματοποιήσουμε τόν ἐξηλεκτρισμό. Γιά νά λυθοῦν τά προβλήματα τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ πού ἔχουν σχέση μέ τά χρηματικά ποσά, θά χρειαστοῦν ὅπως ὑπολογίζεται 1-1,2 δισεκατομμύρια χρυσά ρούβλια. Ξέρετε πώς δέν εἴμαστε σέ θέση νά καλύψουμε ὅλο τό ποσό αὐτό μέ τό ἀπόθεμά μας σέ χρυσό. Δέν εἶναι μεγάλο καί τό ἐπισιτιστικό μας ἀπόθεμα. Γι'αὐτό τούς λογαριασμούς αὐτούς πρέπει νά τούς καλύψουμε μέ τίς ἐκχωρήσεις, σύμφωνα μέ τό σχέδιο πού σᾶς ἐξέθεσα. Θά δεῖτε τούς λογαριασμούς, θά δεῖτε πῶς σχεδιάζεται πάνω στή βάση αὐτή ἡ ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας μας καί τῶν μεταφορῶν μας.

Δέν εἶναι πολύς καιρός πού ἔτυχε νά βρεθῶ σέ μιά ἀγροτική γιορτή σέ ἕνα ἀπόκεντρο μέρος τοῦ κυβερνείου Μόσχας, στήν ἐπαρχία Βολοκολάμσκ, ὅπου οἱ ἀγρότες ἔχουν ἠλεκτρικό φωτισμό[75]. Εἶχε ὀργανωθεῖ μιά συγκέντρωση στό δρόμο καί ἕνας ἀγρότης βγῆκε καί ἄρχισε νά μιλάει· στό λόγο του χαιρέτιζε τό νέο αὐτό γεγονός στή ζωή τῶν ἀγροτῶν. 'Εμεῖς, οἱ ἀγρότες, εἶπε, ζούσαμε στό σκοτάδι, καί νά

τώρα πού ἔχουμε φῶς, «ἕνα φῶς ὄχι φυσικό, πού θά φωτίζει τό σκοτάδι πού εἴχαμε οἱ ἀγρότες». Ἐγώ προσωπικά δέν παραξενεύτηκα ἀπό τά λόγια αὐτά. Φυσικά γιά τήν ἐξωκομματική ἀγροτική μάζα τό ἠλεκτρικό φῶς εἶναι φῶς «ὄχι φυσικό», γιά μᾶς ὅμως εἶναι ἀφύσικο τό ὅτι ἑκατοντάδες καί χιλιάδες χρόνια οἱ ἀγρότες καί οἱ ἐργάτες μποροῦσαν νά ζοῦν σέ ἕνα τέτιο σκοτάδι, στή φτώχια, καταπιεζόμενοι ἀπό τούς τσιφλικάδες καί τούς καπιταλιστές. Ἀπό τό σκοτάδι αὐτό δέν μπορεῖ κανείς νά βγεῖ γρήγορα. Πρέπει ὅμως νά πετύχουμε σήμερα, ὥστε κάθε ἠλεκτρικός σταθμός, πού θά χτιστεῖ ἀπό μᾶς, νά μετατραπεῖ σέ ἕνα πραγματικό στήριγμα διαφώτισης, νά καταπιαστεῖ, ἄς ποῦμε, μέ τήν ἠλεκτρική μόρφωση τῶν μαζῶν. Χρειάζεται νά μάθουμε ὅλοι, γιατί οἱ μικροί αὐτοί ἠλεκτροσταθμοί, πού ἔχουμε ἤδη δεκάδες, συνδέονται μέ τήν ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας. Ἔχουμε ἐπεξεργασμένο σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ, μά ἡ πραγματοποίησή του ὑπολογίζεται νά γίνει σέ χρόνια. Πρέπει νά πραγματοποιήσουμε μέ κάθε θυσία αὐτό τό σχέδιο καί νά συντομεύσουμε τό χρόνο τῆς ἐκπλήρωσής του. Ἐδῶ πρέπει νά γίνει τό ἴδιο πού ἔγινε μέ ἕνα ἀπό τά πρῶτα οἰκονομικά σχέδιά μας, μέ τό σχέδιο τῆς ἀνόρθωσης τῶν μεταφορῶν—μέ τή Διαταγή ἀριθ. 1042, πού ἡ πραγματοποίησή του προβλέπεται σέ πέντε χρόνια, πού ὅμως περιορίστηκε τώρα σέ τρισήμισι, γιατί πραγματοποιεῖται πάνω ἀπό τή νόρμα. Γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ θά μᾶς εἶναι ἀπαραίτητη, ἴσως, μιά προθεσμία δέκα ἤ εἴκοσι χρόνων, γιά νά συντελεστοῦν οἱ μετασχηματισμοί πού ἀποκλείουν τήν ἐπάνοδο στόν καπιταλισμό. Καί αὐτό θά εἶναι ἕνα πρωτόφαντο στόν κόσμο παράδειγμα ταχύτατης κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά πραγματοποιήσουμε τό σχέδιο αὐτό καί νά συντομεύσουμε τήν προθεσμία ἐκπλήρωσής του.

Γιά πρώτη φορά ἀρχίζουμε νά κάνουμε τό οἰκονομικό ἔργο μέ τέτιο τρόπο, ὥστε ἐκτός ἀπό μερικά σχέδια πού ἐμφανίζονταν σέ ὁρισμένα τμήματα τῆς βιομηχανίας, ὅπως λογουχάρη στίς μεταφορές, καί πού ἐφαρμόζονταν καί σέ ἄλλα τμήματα τῆς βιομηχανίας, ἀποκτοῦμε ἐπίσης καί ἕνα γενικό πλάνο, ὑπολογισμένο γιά πολλά χρόνια. Τό ἔργο αὐτό εἶναι δύσκολο, εἶναι ἔργο πού ἀποσκοπεῖ στή νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ.

Πρέπει ὅμως νά ξέρουμε καί νά θυμόμαστε πώς δέν μποροῦμε νά ἐφαρμόσουμε τόν ἐξηλεκτρισμό, ὅταν ἔχουμε ἀναλφάβητους. Δέν ἀρκεῖ ἡ προσπάθεια τῆς ἐπιτροπῆς μας γιά τήν ἐξάλειψη τοῦ

ἀναλφαβητισμοῦ. Αὐτή ἔκανε πολλά σέ σύγκριση μ᾽ἐκεῖνο πού ὑπῆρχε, ἔκανε ὅμως λίγα σέ σχέση μ᾽ἐκεῖνο πού ἔπρεπε. Ἐκτός ἀπό τήν ἀνάγνωση καί γραφή, χρειάζονται πολιτισμένοι, συνειδητοί, μορφωμένοι ἐργαζόμενοι, πρέπει ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν νά ἔχει ξεκαθαρισμένη ἀντίληψη τῶν καθηκόντων πού ἔχουμε νά ἀντιμετωπίσουμε. Τό πρόγραμμα αὐτό τοῦ Κόμματος πρέπει νά γίνει τό βασικό βιβλίο πού εἶναι ἀνάγκη νά εἰσαχθεῖ σέ ὅλα τά σχολεῖα. Θά βρεῖτε σ᾽αὐτό, δίπλα στό γενικό σχέδιο ἐφαρμογῆς τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ, εἰδικά σχέδια, γραμμένα γιά κάθε περιοχή τῆς Ρωσίας. Καί ὁ κάθε σύντροφος πού θά πάει στόν τόπο δουλιᾶς θά ἔχει μιά συγκεκριμένη μελέτη γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ στήν περιοχή του, μιά μελέτη γιά τό πέρασμα ἀπό τό σκοτάδι στήν κανονική ζωή. Κι᾽ἔπειτα, σύντροφοι, μπορεῖ καί πρέπει νά συγκρίνετε, νά ἐπεξεργάζεστε, νά ἐλέγχετε ἐπιτόπου τίς θέσεις πού ἔχετε πάρει, φροντίζοντας ὥστε σέ κάθε σχολειό, σέ κάθε κύκλο, στό ἐρώτημα τί εἶναι ὁ κομμουνισμός, νά δίνετε ἀπάντηση ὄχι μόνο μ᾽αὐτά πού γράφει τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, ἀλλά νά γίνεται λόγος καί γιά τόν τρόπο πού θά βγοῦμε ἀπό τήν κατάσταση τοῦ σκοταδιοῦ.

Τά καλύτερα στελέχη, οἱ οἰκονομολόγοι-εἰδικοί ἐκπλήρωσαν τό καθῆκον πού τούς ἀνατέθηκε γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας καί ἀνόρθωσης τῆς οἰκονομίας της. Τώρα πρέπει νά τά καταφέρουμε, ὥστε νά μάθουν οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες πόσο μεγάλο καί δύσκολο εἶναι τό καθῆκον αὐτό, πῶς πρέπει νά ἀρχίσουμε καί πῶς νά καταπιαστοῦμε μέ τήν ἐκπλήρωσή του.

Πρέπει νά ἐπιδιώξουμε ὥστε κάθε ἐργοστάσιο, κάθε ἠλεκτρικός σταθμός νά μετατραπεῖ σέ ἑστία διαφώτισης, καί ὅταν ἡ Ρωσία σκεπαστεῖ μ᾽ἕνα πυκνό δίκτυο ἠλεκτρικῶν σταθμῶν καί ἰσχυρῶν τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων, τότε ἡ κομμουνιστική οἰκονομική μας οἰκοδόμηση θά γίνει πρότυπο γιά τή μελλοντική σοσιαλιστική Εὐρώπη καί Ἀσία. (Θυελλώδη, παρατεταμένα χειροκροτήματα.)

Δημοσιεύτηκε τό 1921 στό βιβλίο «Τό ὄγδοο Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργ., ἀγρ., κόκκινων στρατ. καί κοζάκων βουλευτῶν. Στενογραφημένα πρακτικά»

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα

4

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 22 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ[76]

Σύντροφοι, ἐπιτρέψτε μου νά ἀρχίσω ἀπό ὁρισμένες παρατηρήσεις πού ἔκαναν οἱ ὁμιλητές καί ἀπό τά πιό οὐσιαστικά τουλάχιστο σημειώματα. Ἀπό τήν κριτική τοῦ σ. Κορζίνοφ ξεχώρισα τή σκέψη γιά τούς μηχανικούς καί τούς γεωπόνους. Εἶναι ἀνάγκη νά ἐνισχύσουμε τήν κατάρτιση μηχανικῶν καί γεωπόνων ἀπό ἐργάτες καί ἀγρότες. Αὐτό πρέπει ἀναμφισβήτητα νά γίνει, καί γιά τήν ὑπόθεση αὐτή ἡ Σοβιετική ἐξουσία παίρνει μέτρα, ὅμως δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε ὅτι θά ἔχουμε γρήγορα ἐπιτυχία καί, παρόλο πού ἐδῶ δέν θά χρειαστεῖ τόσος καιρός, ὅσος χρειάστηκε γιά τόν ἐξηλεκτρισμό, ὡστόσο θά χρειαστοῦν ὁπωσδήποτε μερικά χρόνια· καί δέν εἶναι σωστή ἡ πρόταση τοῦ Κορζίνοφ, πού λέει ὅτι πρέπει νά ἀναβληθοῦν ὅλες οἱ δουλιές μέχρις ὅτου βγάλουμε δικούς μας γεωπόνους. Ἐμεῖς πρέπει νά βροῦμε καί νά πάρουμε τούς καλύτερους γεωπόνους, νά τούς καλοῦμε ἐπίμονα στίς συνελεύσεις μας, νά ζητᾶμε ἀπ' αὐτούς λογοδοσία καί μ' αὐτό τόν τρόπο νά ξεχωρίσουμε τούς πρόθυμους καί τούς μορφωμένους ἀπό τούς ἄλλους.

Ὁ σ. Κορζίνοφ βρέθηκε στήν ἀντιπολίτευση χάρη τῆς ἀντιπολίτευσης, ὅταν λέει ὅτι ἔπρεπε νά ἀνακοινωθεῖ νωρίτερα τό διάταγμα γιά τίς ἐκχωρήσεις. Ὅμως ἡ δουλιά μας στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων καί στό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας εἶναι τέτια πού πρέπει νά ἀπαντᾶμε ἀμέσως, καί σέ μᾶς ἡ κατάσταση ἔχει ἔτσι πού, ἄν δέν ὑπάρχουν διαφωνίες στήν ΚΕ καί στό ΣΛΕ, οἱ ἀποφάσεις παίρνονται ἀμέσως. Ἄν τό διάταγμα γιά τίς ἐκχωρήσεις δέν εἶναι σωστό, τότε πρέπει νά προτείνουμε

νά ἀκυρωθεῖ, γιατί ἡ κυριότερη ἐκχώρηση μέ τόν Βάντερλιπ θά μετατραπεῖ σέ ἐπίσημο σύμφωνο ὄχι νωρίτερα ἀπό τό Μάρτη τοῦ ἐρχόμενου χρόνου.

Τότε, ὅταν ἐκδίδαμε τό διάταγμα αὐτό, κύριος σκοπός μας ἦταν καί παραμένει νά ἐπιταχύνουμε τή δυνατότητα σύναψης ἐμπορικῆς συμφωνίας καί νά δελεάσουμε τούς καπιταλιστές μέ τίς ἐκχωρήσεις. Γιά τήν πολιτική αὐτή πλευρά μίλησα ἄμεσα στήν εἰσήγησή μου, στήν ὁποία καί δέν ἄκουσα ἀντιρήσεις καί γι'αὐτό ἀπόρησα, ὅταν ὁ σ. 'Ιγκνάτοφ, γιά νά κάνει ὁπωσδήποτε ἀντιπολίτευση, εἶπε ὅτι δέν πῆγαν καλά τά πράγματα μέ τόν Βάντερλιπ, ὅτι ἐμεῖς δέν ἐξακριβώσαμε τό ποιόν του. 'Εγώ διάβασα ἀνακοίνωση τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου, ὅτι ὅλα τά στοιχεῖα γιά τήν ὁμάδα πού ἐκπροσωποῦσε ὁ Βάντερλιπ ἐλέγχθηκαν, ἐξακριβώθηκαν στό ἐξωτερικό καί δέν διαψεύστηκαν. 'Ο ἴδιος ὁ Βάντερλιπ τόνισε ὅτι μέχρις ὅτου λάβει τή διακυβέρνηση τῆς χώρας ὁ ὑποψήφιος τοῦ Ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος, μέχρις ὅτου ἀναλάβει τά καθήκοντά του ὁ νέος πρόεδρος δέν μπορεῖ νά κλειστεῖ καμιά συμφωνία, γιατί ἡ συμφωνία αὐτή πρέπει νά ἐγκριθεῖ ἀπό τήν ἀμερικανική κυβέρνηση.

Μέ τό σύμφωνο αὐτό παραχωρεῖται στρατιωτική βάση στήν ἀμερικανική κυβέρνηση. Συνεπῶς, καί ἄν ἀκόμη αὐτός ὁ Οὐάσιγκτον Βάντερλιπ, γιά τόν ὁποῖο ὁ σ. Ριαζάνοφ εἶπε λεπτομέρειες πού δέν ἔχουν καθόλου σχέση μέ τήν ὑπόθεση, καί εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτό συμβαίνει τακτικά μέ τόν Ριαζάνοφ, ἄν ἀκόμη ὁ Βάντερλιπ δέν ἀντιπροσώπευε κανέναν καί ἦταν ἁπλῶς ἀπατεώνας, δηλαδή τό σχέδιο συμφώνου ἀποσκοποῦσε στό νά πάρει ἡ κυβέρνηση τῶν 'Ενωμένων Πολιτειῶν στρατιωτική βάση πού νά στρέφεται κατά τῆς 'Ιαπωνίας, δέν πρόκειται ἐδῶ νά βρεθοῦμε ἐξαπατημένοι, γιατί στήν 'Αμερική πρόεδρος τῶν 'Ενωμένων Πολιτειῶν θά εἶναι πραγματικά ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος. Μετά τόν Βάντερλιπ θά ἔχουμε τή δυνατότητα νά κρίνουμε τελικά γιά τήν ἐμπορική αὐτή συμφωνία. Ὅλη ἡ κριτική τοῦ 'Ιγκνάτοφ ἐξανεμίζεται, γιατί ἁπλῶς ἀντιμετωπίζει μέ ἀδιαφορία αὐτό πού εἰπώθηκε στή σύσκεψη.

'Ο σ. Κορζίνοφ εἶπε ὅτι ἔπρεπε νωρίτερα νά προλάβουμε τό ζήτημα σχετικά μέ τήν Πολωνία. 'Εδῶ ἦταν ἐξαιρετικά δύσκολη ἡ κατάσταση καί ἦλθε στιγμή πού τά στρατεύματά μας προχωροῦσαν καί πού ἡ Κεντρική 'Επιτροπή εἶχε λόγους νά πιστεύει ὅτι, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ κατάσταση περιπλέχτηκε, μποροῦμε νά πετύχουμε πολλά, περνώντας στήν ἐπίθεση.

Σέ μιά τέτια ἐποχή ὅταν, μετά τή διακοίνωση τοῦ Κῶρζον τῆς 11 τοῦ 'Ιούλη[77], ἀπαιτοῦνταν νά δοθεῖ ἀπάντηση μέσα σέ μερικές ἡμέρες, δέν ὑπῆρχε δυνατότητα νά γίνουν κομματικές συγκεντρώσεις καί νά μπεῖ τό ζήτημα αὐτό. Κάθε σύντροφος ξέρει ὅτι, ἄν μπορούσαμε νά περάσουμε στήν κατάλληλη στιγμή σέ ἐπιθετικό πόλεμο, ποτέ δέν θά ἀρνιόμασταν νά τό κάνουμε αὐτό. Καί πουθενά, ποτέ ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, δέν θά ὑπῆρχε καμιά ἀντιπολίτευση. 'Εμεῖς εἴδαμε ἀκριβῶς μιά ἀντίθετη ἀντιπολίτευση, ὅταν μᾶς κατηγοροῦσαν γιά ὄχι ἀρκετά δραστήρια ἐξωτερική πολιτική. Τό ὅτι ἐδῶ ἔγιναν λάθη, αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅμως εἶναι ἐξίσου ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ συζητήσεις τώρα γι'αὐτά τίποτε δέν θά δόσουν, γιατί δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν παλιά μας δράση. Ὅταν περάσει καιρός, ὅταν συγκεντρωθοῦν τά ντοκουμέντα καί τά ὑλικά, τότε θά μπορέσουμε νά ἐκτιμήσουμε ὁλοκληρωτικά τό λάθος μας. Γι'αὐτό στήν ὁμιλία τοῦ σ. Κορζίνοφ δέν βλέπω ἀπολύτως τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό ἐπιθυμία νά κάνει ἀντιπολίτευση. Ἄλλη φορά, ὅταν θά βρισκόμαστε σέ εὐνοϊκές συνθῆκες, κατά τόν ἴδιο τρόπο θά ἐκμεταλλευτοῦμε τίς ἐπιτυχίες μας. Καί ὅσο τό Κόμμα δέν τό ἀπαγορεύσει, πάντα θέ περνᾶμε στήν ἐπίθεση. Νομίζω ὅτι ἀντίθετη πολιτική δέν θά προτείνει οὔτε τό Κόμμα, οὔτε ἕνα μέλος του σέ καμιά συνέλευση.

Σχετικά μέ τίς παρατηρήσεις τοῦ συντρόφου Γκοῦσεφ, πρέπει νά πῶ ὅτι βλέπω τό λάθος μου στό ὅτι μετάφερα τήν πολεμική στήν ἐπίσημη εἰσήγηση, καί γι'αὐτό ἤδη πρότεινα νά βγεῖ ἀπό τό ἐπίσημο κείμενο τῆς εἰσήγησης αὐτό τό μέρος, ὅπως ἐπίσης καί νά προστεθεῖ τό χαιρετιστήριο πρός τή Σοβιετική 'Αρμενία, πού ἀπό ἀσυγχώρητη ἀμέλεια ξέχασα νά βάλω στήν εἰσήγησή μου.

Μάταια ὁ σ. Γκοῦσεφ μιλάει ἐδῶ ὅτι ἐγώ ἐπαίνεσα τή σεμνότητά μου, ἡ ὑπόθεση δέν βρίσκεται καθόλου σ'αὐτό, ἀλλά στό ὅτι μέ τό πέρασμα σέ μιά πιό σοβαρή πρακτική προσέγγιση τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων καί στήν πραγματοποίηση ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου πρέπει νά φοβόμαστε τή σχεδιομανία.

Ὁ σ. Γκοῦσεφ λέει πώς ἐγώ δέν ἔκανα κριτική στήν μπροσούρα του στό σύνολό της. Ὅμως αὐτό εἶναι κεντρικό σημεῖο: ὁ σ. Τρότσκι καί ὁ σ. Ρίκοφ καλοῦνται νά ἐγκαταλείψουν τίς κρατικές ὑπηρεσίες καί νά μποῦν στό Συμβούλιο Ἄμυνας πού, ὄντας ὄχι ὑπηρεσιακό, θά δημιουργήσει γιά τόν ἑαυτό του ἕνα νέο μηχανισμό. Δέν καταλαβαίνω πῶς μπορεῖ νά

ξαναβάζουμε καί νά ὑποστηρίζουμε ἐδῶ ἕνα τέτιο ζήτημα ὕστερα ἀπό τρία χρόνια Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Δέν μπορῶ νά βρῶ λέξεις γιά νά ἐκφράσω τήν ἀπορία μου, αὐτό δέν δείχνει καθόλου σοβαρότητα, αὐτό σημαίνει νά διαλύεις τίς ὑπηρεσίες σέ ἕνα μέρος καί νά τίς δημιουργεῖς σέ ἄλλο. Αὐτό σημαίνει νά μήν καταλαβαίνεις τί εἶδους εἶναι ὁ δικός μας μηχανισμός. Δέν ξέρω, ἄν μπόρεσε ὁ σ. Ποπόφ νά ἐκτυπώσει τήν προκήρυξη πού μοῦ ἔδοσε. Σ'αὐτή ὑπάρχει μιά ἐπιλογή ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1920. Ξέρετε ὅτι ἡ ἀπογραφή αὐτή διεξήχθηκε ἱκανοποιητικά καί θά δόσει πάρα πολλά πολύτιμα στοιχεῖα γιά τόν ἀριθμό τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων στή Μόσχα. Μιά τέτια ἀπογραφή κάναμε ἤδη τό 1919, τώρα ἔχουμε μιά ἀπογραφή πιό πλήρη. Σύμφωνα μ'αὐτή ὄχι λιγότεροι ἀπό 230 χιλιάδες εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι: στά βασικότερα 'Επιτροπάτα 30 χιλιάδες, μάλιστα πιό πολλοί· στό Σοβιέτ Μόσχας 70 χιλιάδες[78]. Πάρτε ὑπόψη σας τούς ἀριθμούς αὐτούς, σκεφτεῖτε τους καλά καί μετά ἀναλογιστεῖτε: τί θά γίνει, ἄν πάρετε ἕναν σύντροφο μέ ἐπιροή, μέ τό πιό μεγάλο κύρος, πού δημιούργησε μιά ὁρισμένη σχολή ἐργασίας στήν ὑπηρεσία του, τόν πάρετε ἀπό τήν ὑπηρεσία αὐτή καί τόν τοποθετήσετε νά ἐργαστεῖ γιά τή συνένωση μερικῶν ὑπηρεσιῶν, τί θά δόσει αὐτό, ἐκτός ἀπό χάος; Μά μποροῦμε νά καταλαβαίνουμε ἔτσι τό καθῆκον τῆς πάλης κατά τῆς γραφειοκρατίας; Αὐτό δείχνει ὄχι σοβαρή ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος, αὐτό δείχνει ὅτι δέν ἀντιλαμβανόμαστε καθόλου τήν πραγματικότητα. 'Εγώ καταλαβαίνω τή σοβαρότητα τῆς γραφειοκρατίας, ὅμως στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος δέν μιλᾶμε γιά ἐξάλειψή της. Αὐτό δέν εἶναι ζήτημα συνεδρίου, αὐτό εἶναι ζήτημα ὁλόκληρης ἐποχῆς καί σεῖς ἔχετε εἰδική εἰσήγηση, ἀφιερωμένη στό ζήτημα αὐτό.

Καί μήπως μπορεῖ νά θεωρηθεῖ πιθανό ὅτι, μεταθέτοντας μέ μιά μονοκοντυλιά στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας συντρόφους πού δημιούργησαν τήν πιό καλή ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς στήν ἄλφα ἤ βήτα ἀπό τίς σπουδαιότερες ὑπηρεσίες, θά ἔχετε μιά νέα ὑπηρεσία μέ ἀκαθόριστες ἁρμοδιότητες, πού δέν θά συνενώνει οἰκονομικά. "Οταν στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας μπῆκε πρακτικά τό ζήτημα τί σημαίνει οἰκονομικά καί τί μή οἰκονομικά, τότε ὄχι μόνο τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου ἔλεγε ὅτι εἶναι οἰκονομικό Λαϊκό 'Επιτροπάτο, ἀλλά καί τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Οἰκονομικῶν. 'Αλλά καί χωρίς τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Υγιεινῆς μπορεῖς νά κάνεις οἰκονομική δουλιά; Φυσικά, ὅταν καταφέρουμε νά σημειώσουμε σοβαρές ἐ-

πιτυχίες στό ἔργο τῆς οἰκονομικῆς ἀναδημιουργίας, τότε οἱ σχέσεις τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν μή οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων ἴσως νά γίνουν διαφορετικές, ἀφοῦ πρῶτα σημειώσουμε μεγάλες ἐπιτυχίες στό ἔργο τῆς ἀλλαγῆς τῶν βάσεων τῆς οἰκονομίας. Σήμερα τίποτε τό παρόμοιο δέν ἔχουμε. Γι'αὐτό, τό νά βλέπει κανείς μέ τόση ἐλαφρότητα τό ζήτημα τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν, ὅπως τό βλέπει ὁ σ. Γκοῦσεφ, πού ἔχει ἐπαναλάβει παράλληλα σέ ἄλλα μέρη τῆς μπροσούρας του θαυμάσιες σκέψεις, τίς ὁποῖες διατύπωσε σέ προηγούμενη μπροσούρα του, τό νά βλέπει κανείς ἔτσι τό ζήτημα, δέν εἶναι καθόλου σωστό.

Δέν θά μιλήσω γιά τό λόγο τοῦ Ριαζάνοφ, γιατί τόν ἀνασκεύασε ἀρκετά ὁ Κάμενεφ. Θά ὑπενθυμίσω μόνο ὅτι καί ὁ Ριαζάνοφ καί ὁ παρασυρμένος ἀπό τό κακό του παράδειγμα Γκοῦσεφ, ἄρχισαν νά λένε ὅτι κάπου ἄκουσαν, ἴσως ἀπό μένα, ὅτι ἐγώ ἤθελα στό ΣΛΕ, κατά τά λόγια τοῦ πρώτου νά πνιγῶ καί κατά τά λόγια τοῦ δεύτερου νά αὐτοκτονήσω. Ἄν οἱ σύντροφοι πιάνονται ἀπό κάθε ὀργισμένη λέξη πού θά πεῖς ὅταν εἶσαι πολύ κουρασμένος καί σέ ἀναγκάσουν νά μιλᾶς γι'αὐτή μπροστά σέ χίλιους ἀνθρώπους, νομίζω ὅτι μ'αὐτό θά κλονίσουν μιά γιά πάντα κάθε ἐμπιστοσύνη πρός τή σοβαρότητα τῆς ὁμιλίας τους. (Χειροκροτήματα.)

Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι ἐμεῖς, στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων, ἀσχολούμαστε μέ πολλές μικροδουλιές, αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Ἄν ἀπό τό γεγονός αὐτό ὁ Μαξίμοβσκι βρῆκε τήν εὐκαιρία νά ἐπιδείξει τήν ἀντιπολίτευσή του καί τό ὑπογράμμισε αὐτό ἰδιαίτερα, τότε ὀφείλω νά πῶ ὅτι δέν ὑπάρχει οὔτε μπορεῖ νά ὑπάρξει κρατικό ἵδρυμα πού νά μήν ἀσχολεῖται μέ μικροδουλιές. 'Εσεῖς δέν προσθέσατε καί τό γεγονός ὅτι ἡ ΚΕ ἔλυνε ζητήματα πού συνδέονται μέ τήν πολιτική. 'Εφόσον θά κυβερνᾶ τό Κόμμα ἐξουσίας, ἐφόσον τό Κόμμα αὐτό πρέπει νά λύνει ὅλα τά ζητήματα τῶν διάφορων διορισμῶν, δέν θά ἐπιτρέψετε νά κάνει τούς σοβαρότατους αὐτούς κρατικούς διορισμούς ἕνα μή καθοδηγητικό κόμμα. Στό κάτω-κάτω τό σπουδαῖο δέν εἶναι ποιός καί τί εἴδους πολιτική θά ἐφαρμόσει. Μήπως ἡ ΚΕ δέν ἀσχολεῖται μέ μικροδουλιές; Ὅσες θέλεις. Μήπως δέν ὑπάρχει ἡμερήσια διάταξη, πού μετά τή λήξη της καί ἀφοῦ συζητηθοῦν στά γρήγορα μερικές δεκάδες θέματα, ὄχι μόνο θά πεῖς ὅτι εὐχαρίστως θά πάω νά πνιγῶ, ἀλλά καί κάτι χειρότερο; 'Επαναλαμβάνω ὅτι τό νά μέ πιάσει κανείς ἀπό μιά τέτια δήλωση δέν εἶναι καθόλου δύσκολο, ὅμως νά μιλᾶς ἐδῶ καί νά κάνεις ἀπό τό ζήτημα αὐτό ἀντιπολίτευση καί νά μιλᾶς

ἐνάντια στίς μικροδουλιές, αὐτό δείχνει ἔλλειψη σοβαρότητας. Ἄν κάναμε ἀπόπειρα μέσα σ'ἕνα ὄργανο, πού καθορίζει γενικά μόνο τίς βασικές ἀρχές, νά ξεχωρίσουμε ἕνα ἄλλο ὄργανο πού νά ἀποφασίζει τίς δευτερεύουσες πρακτικές μικροδουλιές, τότε θά καταστρέφαμε τήν ὅλη ὑπόθεση. Γιατί θά ἀποσπούσαμε τή γενίκευση ἀπό τά γεγονότα καί ἡ ἀπόσπαση τῆς γενίκευσης ἀπό τά γεγονότα θά εἶναι μιά φαντασιοκοπία καί ἕνα ἔργο ἐπιπόλαιο. Δέν πρέπει στήν ΚΕ νά διαχωριστοῦν τά ζητήματα σέ θεμελιακά καί σέ ἐπουσιώδη, γιατί σέ κάθε ἐπουσιῶδες ζήτημα μπορεῖ νά παρουσιαστεῖ μιά πλευρά θεμελιακοῦ χαρακτήρα.

Τό ζήτημα δέν εἶναι οὔτε στόν 'Ιβάν Σιντόροβιτς, οὔτε στόν Σιντόρ Κάρποβιτς. Τό ζήτημα δέν εἶναι νά βάλουμε στή θέση τοῦ 'Ιβάν τόν Κάρπ ἤ τό ἀντίθετο. Κι'ἄν αὐτοί δέν τό θελήσουν αὐτό; Κι'ἄν ὁ 'Ιβάν καί ὁ Κάρπ εἶναι καί οἱ δυό τους Λαϊκοί ἐπίτροποι, τότε τί θά γίνει; Στήν ΚΕ ὑπάρχει Γραμματεία, ὑπάρχει 'Οργανωτικό Γραφεῖο, ὑπάρχει Πολιτικό Γραφεῖο, τέλος συνέρχονται ὁλομέλειες τῆς ΚΕ, καί πολύ συχνά μάλιστα ὥς καί στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ φτάνουν ζητήματα πολύ ἀσήμαντα καί ἐξαιρετικά ἀνιαρά καί ἀκόμη μερικά πού τά συζητᾶς ὧρες ὁλόκληρες καί σοῦ ἔρχεται νά πᾶς νά πνιγεῖς. Ὅμως νά κάνεις διαχωρισμό τῶν ζητημάτων σέ ἐπουσιώδη καί σέ θεμελιακά αὐτό σημαίνει νά τορπιλίσεις κάθε ἀρχή τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Παράλληλα δέν πρέπει νά λέει κανείς ὅτι ἡ ΚΕ φορτώνει τά ἄλλα ἱδρύματα μέ μικροδουλιές. Μέχρι στιγμῆς δέν μπορέσαμε ἀκόμη νά ἀλλάξουμε τό Σύνταγμα καί δουλεύουμε αὐτόνομα. Κι'ἄν γιά μερικά ζητήματα πετύχαμε συμφωνία καί γιά ἄλλα ἔγιναν συζητήσεις, αὐτό εἶναι ἐντελῶς ἀναπόφευκτο μέ αὐτό τό μηχανισμό πού διαθέτουμε. Κι'ἄν ἡ ΚΕ γίνει ὄργανο ἐλέγχου κι'ἄν στόν σ. Καλίνιν στό γενικό καταμερισμό τῆς δουλιᾶς πέφτει τό καθῆκον τῆς παρακολούθησης τῆς διαφώτισης καί χρειάζεται νά ὑπάρχουν γενικά ἔστω καί οἱ προσωπικές του ἐντυπώσεις κατά τίς περιοδεῖες καί μετά τήν ὁλοκλήρωση τῆς δουλιᾶς αὐτῆς, ἀπ'αὐτό ἀναμφίβολα δέν πρέπει νά φωνάζει κανείς ὅτι ὅλα τά ζητήματα μεταβιβάζονται ἀπό τό ΣΛΕ στήν ΚΕ ἤ τό ἀντίθετο. Αὐτό σημαίνει νά δημιουργήσεις νέα σύγχυση καί νέο κυκεώνα, ἐνῶ ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης δέν ἀλλάζει. Τά ἀνώτερα ὄργανα εἶναι ἀπαραίτητα γιά τόν ἔλεγχο καί γιά νά ἀπορίπτουν ὁρισμένα ζητήματα.

'Εδῶ μίλησαν καί παραπονέθηκαν ὅτι τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ ἔχει παραφορτωθεῖ μέ ὑποθέσεις καί, παρόλο πού αὐτό εἶναι τό ἀνώτερό μας ὄργανο, ἔχει παραφορτωθεῖ μέ ἐντελῶς

ἐπουσιώδεις ὑποθέσεις. Ὅμως θά ρωτοῦσα ὅλους τούς παρόντες ἐδῶ, πόσοι ἀπό σᾶς διάβασαν δεκάδες πρακτικά ἀπό τίς δουλιές μας αὐτές; Ποιός τά διάβασε ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος; Ἀσφαλῶς κανείς, γιατί εἶναι ἀνιαρό πράγμα, δέν τά διαβάζεις ὥς τό τέλος. Καί ὀφείλω νά πῶ ὅτι κάθε μέλος τοῦ Κόμματός μας καί κάθε πολίτης τῆς Δημοκρατίας ἔχει τό δικαίωμα νά ὑποβάλει τό πιό μηδαμινό ζήτημα, τήν πιό μηδαμινή περίπτωση ὥς τήν ΠΚΕΕ. Τό ζήτημα αὐτό θά περάσει ἀπ'ὅλη τήν κλίμακα, ἀπό τό Γραφεῖο κτλ. στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ, ὅπου καί θά ἐξεταστεῖ. Κι'ἔτσι θά γίνεται μέχρι τήν πλήρη κομμουνιστική ἀναδιαπαιδαγώγηση τῶν ἐργαζομένων, πού θά ἀρχίσει σέ μᾶς ὕστερα ἀπό μερικές δεκαετίες μετά τήν πλήρη ἀποπεράτωση τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ. Ἐμεῖς ἀπό τήν ἄποψη αὐτή δέν φοβόμαστε τίς ἀλλαγές.

Τώρα περνάω σέ μερικά ἀπό τά σημειώματα. Ὁ σ. Μίνκιν γράφει:

Ἀνάφερε ὁ σ. Σλιάπνικοφ στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων γιά τίς ἀσχημίες πού γίνονται στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, ἤ μήπως αὐτό ἀφέθηκε νά εἰπωθεῖ στό συνέδριο; Ἄν αὐτό ἀναφέρθηκε, τότε τί μέτρα πάρθηκαν γιά τήν ἐξάλειψή τους;

Γιά νά ἀπαντήσω στό ζήτημα αὐτό ἀπευθύνθηκα στό σύντροφο Σερεμπριακόφ πού εἶναι πιό κατατοπισμένος ἀπό μένα. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τόν ὅρισε στήν ἐπιτροπή, στήν ὁποία μπῆκαν οἱ σύντροφοι Σερεμπριακόφ, Τζερζίνσκι, Κρεστίνσκι καί Λεζάβα, γιά τή λήψη μέτρων βελτίωσης τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐσωτερικῶν, γιατί ὑπῆρχαν πληροφορίες ἀπό τούς ἐκπροσώπους μας στό ἐξωτερικό ὅτι οἱ σχέσεις αὐτές δέν ἦταν καθόλου ἱκανοποιητικές. Στήν παράκλησή μου ὁ Σερεμπριακόφ ἀπαντᾶ στό σημείωμα τοῦ ἀντιπροσώπου Μίνκιν ὡς ἑξῆς: «Ὁ σ. Μίνκιν δηλώνει...» (δ ι α β ά ζ ε ι).

Μετά τήν ἐπιτροπή συγκροτήθηκε ἀκόμη μιά ὑποεπιτροπή. Εἶναι πολύ εὔκολο νά παριστάνεις τήν ἀντιπολίτευση, γιατί σέ μᾶς γίνονται ἀσχημίες σέ κάθε Ἐπιτροπάτο καί ἡ ἀτυχής ὑπενθύμιση γιά τίς ἐγγυήσεις καί γιά τούς 30 000 ὑπαλλήλους στό τεχνικό ἐκδοτικό τοῦ Ἐπιτροπάτου εἶναι πολύ χαρακτηριστική, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἐδῶ θά βρεῖτε πάντοτε χτυπητές ἀσχημίες. Τό ἴδιο θά βρεῖτε καί σέ κάθε μεραρχία τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Ὡστόσο ὁ Κόκκινος Στρατός μας συνεχῶς νικοῦσε.

"Ολο τό ζήτημα βρίσκεται στό ὅτι χρειάζεται ἔγκαιρα νά ἀπευθύνεσαι στό ὄργανο ἐκεῖνο πού ἔχει χρέος νά διορθώνει, καί νά μήν ἀφηγεῖσαι γι'αὐτό τό πράγμα ἐδῶ, ὅπου ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά συγκεντρώσουμε ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά τό ὅτι ὁ σ. Ριαζάνοφ ἄκουσε κάτι γιά κάποιον σύντροφο καί δέν ἐξακρίβωσε τίποτε καί οὔτε ἔμαθε κάτι τό συγκεκριμένο. Αὐτό εἶναι δημοκρατικός συγκεντρωτισμός; "Οχι, αὐτό δέν εἶναι καθόλου δημοκρατικός συγκεντρωτισμός, δέν εἶναι κάν συγκεντρωτισμός, ἀλλά ἀκαταστασία καί χάος. Οἱ αἰτήσεις παραπόνων πρέπει νά δίνονται στά κομματικά ὄργανα. "Αν ἕνα ὄργανο δέν ἐκπληρώσει τό χρέος του, τότε ἄς τοῦ ζητηθεῖ αὐστηρά ὁ λόγος.

'Ανάμεσα στά σημειώματα πού δόθηκαν πρέπει νά ἀναφερθεῖ τό ζήτημα τῆς μείωσης τοῦ στρατοῦ. Γι'αὐτό τό πράγμα ὁ σ. Τρότσκι θά κάνει εἰδική ἀνακοίνωση, κι'ἐσεῖς ἀποφασίστε, ἄν κρίνετε κατάλληλο νά συζητηθεῖ τό ζήτημα αὐτό σήμερα ἤ νά τό ἀφήσουμε γιά μιά ἀπό τίς ἐπόμενες εἰδικές συνεδριάσεις τῆς ὁμάδας. Μπορῶ νά πῶ ὅτι, ὕστερα ἀπό τή σύσταση τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀποστράτευση μέ ἐπικεφαλῆς τόν Τρότσκι καί τόν Τζερζίνσκι, στήν ΚΕ πάρθηκε ἀπόφαση νά ἀρχίσει ἡ ἀποστράτευση, ἡ ὁποία καί πραγματοποιεῖται. Μέ τή δουλιά αὐτή ἀσχολεῖται ἡ στρατιωτική ὑπηρεσία καί θά πάρετε ἀκριβεῖς πληροφορίες.

Τό ὄργανο τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί "Αμυνας ὑπονοεῖται σάν ἕνα ὄργανο μεταβατικῆς περιόδου πού πρέπει νά συνενώσει τά οἰκονομικά Λαϊκά 'Επιτροπάτα καί μετά νά διαλυθεῖ, ἤ αὐτό ἀποτελεῖ τή βάση τοῦ μελλοντικοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου, κι'ἐπίσης σέ τί μηχανισμούς στηρίζεται τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας κατά τόπους;

Αὐτό τό ζήτημα δέν ἔχει ἐπιλυθεῖ, καί νομίζουμε τό νά μπεῖ αὐτό τώρα εἶναι ματαιοπονία. Στήν ἡμερήσια διάταξή μας ἔχει μπεῖ ὁ ἔλεγχος τῆς ὀργάνωσής τοῦ 'Επιτροπάτου. Τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων συγκρότησε μιά ὀργανωτική σύσκεψη πού πρέπει νά ἐπανεξετάσει τό μηχανισμό τῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων ἀπό τήν ἄποψη τῶν καθηκόντων τά ὁποῖα ἔχουν νά ἐκπληρώσουν καί σέ συνδυασμό μ'αὐτό νά ἐξετάσουν τό ζήτημα τοῦ προσωπικοῦ τους. Τό νά ἀπασχοληθοῦμε τώρα μέ τή δημιουργία ἄλλου μηχανισμοῦ, διαλύοντας τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας, εἶναι πράγμα ἀδύνατο χωρίς τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ. Τώρα θά σᾶς διανεμηθοῦν διάφορα στοιχεῖα γιά τόν ἐξηλεκτρισμό καί τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας θά χρειαστεῖ νά πάρει ὑπόψη του αὐτά πού θά προκύψουν ἀπό τόν ἔλεγχο τῶν στοιχείων αὐτῶν καί ἀπό

τίς ἐκθέσεις. Σήμερα διαθέτουμε ἕνα ὄργανο τό ὁποῖο μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο, πού κακά ἤ καλά, πάντως δουλέψαμε μαζί του καί ἀνταποκριθήκαμε στά καθήκοντα πού ἔμπαιναν μπροστά μας. Καί δέν σκοπεύουμε νά ἐπιτρέψουμε τίς ἀναδιοργανώσεις νωρίτερα ἀπ'ὅ,τι θά μᾶς δείξει ἡ πράξη γιά τό πῶς θά ἐκπληρώνεται τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο. Ἐδῶ πρέπει ἑφτά φορές νά μετρᾶς καί μιά νά κόβεις.

Ποιός θά κλείνει σύμφωνα γιά ἐκχωρήσεις στήν Ἄπω Ἀνατολή, ἐμεῖς ἤ ὁ συγκρουστήρας, καί στή μιά καί στήν ἄλλη περίπτωση γιατί;

Αὐτό, σύντροφοι, εἶναι λεπτό θέμα. Τήν ἔννοια συγκρουστήρας εἶναι τόσο δύσκολο νά τήν καθορίσεις, ὅταν μᾶς ρωτοῦν: ἐσεῖς ἤ ὁ συγκρουστήρας; Ὑπάρχει ἀπό τό ἕνα μέρος ὁ συγκρουστήρας καί ἀπό τό ἄλλο τό ἀντίστοιχο κομματικό γραφεῖο τοῦ ΚΚΡ. Συγκρουστήρας σημαίνει συγκρουστήρας γιά νά καιροφυλακτεῖ καί μετά νά κατατροπώσει τούς ἰάπωνες. Σέ ποιόν ἀνήκει ἡ Καμτσάτκα, δέν ξέρω, στήν πραγματικότητα ἀνήκει στούς ἰάπωνες πού εἶναι δυσαρεστημένοι, γιατί τή δίνουμε στούς ἀμερικανούς. Μᾶς ρωτᾶνε, παίρνουν ὑπόψη τίς ὁδηγίες μας καί κανένας δέν διαμαρτυρήθηκε γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τόν Βάντερλιπ, καμιά ὁμάδα κομματικῶν συντρόφων δέν θεώρησε τό ζήτημα τόσο σοβαρό, ὥστε νά ἀπαιτήσει νά μπεῖ αὐτό στήν ὁλομέλεια τῆς ΠΚΕΕ καί νά ἐξεταστεῖ στήν Ἐπιτροπή ἐλέγχου. Αὐτό εἶναι δικαίωμα κάθε μέλους τοῦ Κόμματος καί κανείς δέν ἔκανε χρήση τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ. Ὅποιος μάθει τά γεγονότα πού ἀναβάλλουν τή σύναψη συμφώνου ὥς τό Μάρτη, αὐτός δέν θά προσπαθήσει νά κάνει χρήση τοῦ δικαιώματός του.

Πῶς βλέπετε τά συνδικάτα στή σημερινή στιγμή σέ σχέση μέ τίς ἐκχωρήσεις; Εἶναι σωστό ὅτι εἶστε ὀπαδός τῆς ὀργάνωσης συνδικάτων τῶν ἀγροτῶν;

Ὀφείλω νά πῶ ὅτι στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος ὑπάρχει ἡ θέση γιά τήν ἀνάγκη ἀναζήτησης νέων μορφῶν συνδικάτων πού θά συνενώνουν τό φτωχό τμῆμα τῆς ἀγροτιᾶς[79]. Τό καθῆκον ἔχει μπεῖ στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος καί πολλές φορές τόνισα ὅτι, ἄν κι'ἐμεῖς σήμερα δέν εἴμαστε σέ θέση νά ἐκπληρώσουμε τό καθῆκον αὐτό, ὅμως δέν πρέπει νά τό ἀπορίψουμε. Δέν πρέπει νά περιοριζόμαστε μόνο στή δουλιά τῆς Πανρωσικῆς παραγωγικῆς ἕνωσης τῶν ἐργατῶν γῆς[80], πού εἶναι τόσο ἀδύναμη καί πού δέν μπορεῖ νά δόσει μεγάλα στελέχη. Ὅταν βρισκόμαστε σέ κατάσταση πού στήν ἀγροτιά γίνεται μιά διαδικασία ἰσοπέδωσης, εὐθυγράμμισης, συνένωσης τῆς ἐργαζόμενης ἀγροτιᾶς, τοῦ

μή κουλάκικου τμήματος τῆς ἀγροτιᾶς, τό καθῆκον αὐτό δέν μπορεῖ νά ἀφαιρεθεῖ ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης. Ἐνίσχυση τῆς δουλιᾶς τῶν συνδικάτων σημαίνει διάδοσή της ὄχι μόνο στό ἀγροτικό προλεταριάτο, ἀλλά σέ ὅλη τήν ἐργαζόμενη ἀγροτιά. Πῶς θά γίνει αὐτό, ἀκόμη δέν τό ξέρουμε. Ἐμεῖς βάλαμε τό καθῆκον αὐτό στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, θά ἐπανέλθουμε σ'αὐτό πολλές φορές καί θά ἐπιδιώξουμε ὥστε τό καθῆκον αὐτό νά ἐκπληρώνεται πρακτικά καί ἀπό διάφορες πλευρές. Περισσότερα γιά τό ζήτημα αὐτό δέν μπορῶ νά πῶ.

Ὅταν συναφθοῦν συμφωνίες γιά ἐκχωρήσεις, στά συνδικάτα φυσικά θά πέσουν τά ἐξαιρετικά ὑπεύθυνα καθήκοντα τῆς ἐποπτείας, τοῦ ἐλέγχου καί τῆς σύνδεσης μέ τούς ἐργάτες μας πού θά δουλεύουν στίς ἐκχωρήσεις αὐτές. Τί πρακτική ἐξέλιξη θά πάρει τό καθῆκον αὐτό, γιά τήν ὥρα δέν ξέρουμε. Τό νά μπεῖ τώρα τό θέμα αὐτό στήν ἡμερήσια διάταξη δέν εἶναι ὀρθολογικό, γιατί μπροστά στά συνδικάτα μπαίνουν πιό σοβαρά καθήκοντα.

Στήν πάλη μας ἐνάντια στή γραφειοκρατία χρειάζεται ὁπωσδήποτε ἡ βοήθεια τῶν συνδικάτων, σ'αὐτά πρέπει νά στηριζόμαστε. Αὐτό ἔχει ἤδη διατυπωθεῖ στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος[81]. Ἀπό δῶ φαίνεται τί μακρόχρονη πάλη χρειάζεται νά γίνει καί τί συστηματική δουλιά ἔχουμε νά κάνουμε. Ὅταν μᾶς δοθοῦν στοιχεῖα ὅτι στόν τάδε ἐργοστασιακό συνοικισμό τό ἔργο τῆς ἐποπτείας ὀργανώθηκε κατά τό δείνα τρόπο καί ἐπιτεύχθηκαν ὁρισμένα ἀποτελέσματα, καί ὅτι στήν τάδε συνοικία, νομό κτλ. ὀργανώθηκε ἀλλιῶς, τότε μόνο θά τά ζυγίσουμε ὅλα αὐτά, τότε ἡ ὑπόθεση θά τραβήξει μπροστά καί θά ἐκφραστεῖ ὄχι μόνο στίς συζητήσεις γιά τήν «προπαγάνδα τῆς πατάτας», ἀλλά θά τραβήξει στό δρόμο τοῦ ἐλέγχου τῶν πρακτικῶν βημάτων πού ἔγιναν καί στή βάση αὐτῶν θά πάρουμε πρακτικά μέτρα πού ἔχουν ἤδη δόσει ἀποτελέσματα.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
σύμφωνα μέ τό στενογράφημα

5

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΡΩΣΙΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ 23 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

(Χειροκροτήματα.) Σύντροφοι, θά περιοριστῶ σέ μερικές παρατηρήσεις πάνω στούς λόγους καί στίς δηλώσεις πού ἀκούσατε τώρα ἐδῶ. Ἕνα ἀπό τά σημειώματα πού πῆρα ἐκφράζει τήν ἀπορία καί ρωτάει τί ὠφέλεια μπορεῖ νά ἔχει τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ἀκούγοντας τέτιες δηλώσεις καί τέτιους λόγους. Πιστεύω πώς οἱ περισσότεροι ἀπό σᾶς δέν θά συμφωνήσουν μέ τή γνώμη αὐτή. Δέν χωράει ἀμφιβολία πώς τό νά ὑπομνήσει κανείς τίς συνέπειες πού μποροῦν νά ἔχουν μερικά — ἴσως τώρα ἀρκετά δημοφιλῆ — λόγια στήν πολιτική μας κατάσταση, ἔτσι, ὅπως ἔχουν διατυπωθεῖ ἀπό τά κόμματα, πού ἕνα μέρος τους ἔφερε τώρα στή δημοσιότητα τίς δηλώσεις τους, τό νά ὑπομνήσει κανείς αὐτό τό πράγμα, δέν μπορεῖ ποτέ νά εἶναι ἀνώφελο. Πάρτε, λογουχάρη, τούς συλλογισμούς τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Κόμματος τῶν μενσεβίκων ἤ καλύτερα μιᾶς μερίδας αὐτοῦ τοῦ Κόμματος. Δέν φταῖμε ἐμεῖς πού τά Κόμματα τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, διατηρώντας μέχρι σήμερα τόν τίτλο τους, παρουσιάζουν μιά ὁμάδα ἀπό ἑτερόκλιτα μέρη, μιά τέτια διαρκή ἐναλλαγή τῶν ρόλων τους πού τούς κάνει νά εἶναι, τό θέλουν ἤ ὄχι, συνειδητά ἤ ἀσυνείδητα, συνεργοί τοῦ διεθνοῦς ἰμπεριαλισμοῦ. Αὐτό φαίνεται ἀπό τίς διακηρύξεις καί τούς λόγους τους πού ἄκουσε τό συνέδριο.

Μέ κατηγόρησαν, λογουχάρη, ὅτι πρόβαλα μιά νέα θεωρία σχετικά μέ μιά ἐπικείμενη νέα περίοδο πολέμων. Δέν χρειάζεται νά κάνω καμιά μακρινή ἱστορική ἀναδρομή γιά νά δείξω ποῦ στηρίζονταν τά λόγια μου. Δέν εἶναι πολύς καιρός πού ξεμπερ-

δέψαμε μέ τόν Βράνγκελ, ἀλλά τά στρατεύματα τοῦ Βράνγκελ βρίσκονται κάπου, ὄχι πολύ μακριά ἀπό τά σύνορα τῆς Δημοκρατίας μας καί κάτι περιμένουν. Ἑπομένως, ὅποιος ξεχνάει τό διαρκή κίνδυνο πού μᾶς ἀπειλεῖ, ἕναν κίνδυνο πού δέν θά σταματήσει ἐφόσον θά ὑπάρχει παγκόσμιος ἰμπεριαλισμός—ὅποιος τό ξεχνάει, ξεχνάει τήν ἐργατική μας Δημοκρατία. Ὅταν μᾶς λένε λοιπόν πώς ἀκολουθοῦμε τό δρόμο τῆς μυστικῆς διπλωματίας, ὅταν μᾶς λένε πώς πρέπει νά κάνουμε μόνο ἀμυντικό πόλεμο, τή στιγμή πού πάνω ἀπό τά κεφάλια μας κρέμεται ὥς τά σήμερα τό μαχαίρι, τή στιγμή πού, παρά τίς ἀναρίθμητες προτάσεις καί τίς ἀφάνταστες ὑποχωρήσεις πού κάναμε, κανένα ἀπό τά μεγάλα κράτη δέν ἔχει κλείσει ὥς τώρα εἰρήνη μαζί μας, ὅταν μᾶς τά λένε αὐτά, σημαίνει πώς ἐπαναλαμβάνουν τίς παλιές φράσεις τοῦ μικροαστικοῦ πασιφισμοῦ πού ἀπό καιρό ἔχασαν κάθε νόημα. Ἄν μπροστά σέ τέτιες μόνιμα δραστήριες ἐχθρικές ἀπέναντί μας δυνάμεις δίναμε τήν ὑπόσχεση, ὅπως μᾶς συμβουλεύουν, πώς δέν θά προβοῦμε ποτέ σέ ὁρισμένες ἐνέργειες πού ἀπό στρατιωτική καί στρατηγική ἄποψη μποροῦν νά θεωρηθοῦν ἐπιθετικές, δέν θά εἴμασταν μόνο βλάκες, ἀλλά καί ἐγκληματίες. Νά ποῦ μποροῦν νά μᾶς ὁδηγήσουν αὐτές οἱ πασιφιστικές φράσεις καί ἀποφάσεις. Ὁδηγοῦν στό συμπέρασμα πώς θέλουν τή Σοβιετική ἐξουσία, τήν κυκλωμένη ἀπό ἐχθρούς, νά τή δέσουν χειροπόδαρα καί νά τήν παραδόσουν στά σκυλόψαρα τοῦ διεθνοῦς ἰμπεριαλισμοῦ γιά νά τήν κατασπαράξουν.

Δέν μπορεῖ κανείς νά μή χαμογελάσει, ὅταν τούς ἀκούει σέ συνέχεια νά μιλοῦν γιά τήν ἑνότητα τοῦ προλεταριάτου, νά λένε πώς ἐμεῖς παραβιάζουμε τήν ἑνότητα αὐτή. Ἐδῶ στόν τόπο μας ἀκούσαμε γιά τήν ἑνότητα τοῦ προλεταριάτου καί τώρα τό εἴδαμε καί στήν πράξη πώς ἡ ἑνότητα τοῦ προλεταριάτου στήν ἐποχή τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ μόνο ἀπό ἕνα ἄκρο ἐπαναστατικό κόμμα τοῦ μαρξισμοῦ, μόνο μέ τήν ἀμείλικτη πάλη ἐνάντια σέ ὅλα τά ἄλλα κόμματα. (Θυελλώδη χειροκροτήματα.)

Στή συνέχεια μᾶς μιλοῦν γιά τόν ἐξοπλισμό ὅλου τοῦ λαοῦ, ἐπαναλαμβάνοντας τό γνωστό παλιό ἀστικό δημοκρατικό σύνθημα, τή στιγμή πού μέσα στό λαό αὐτό μαίνεται ἡ πιό σκληρή ταξική πάλη.

Χθές εἶχα τήν εὐχάριστη εὐκαιρία, γιά λίγο, δυστυχῶς, νά παραβρεθῶ σέ μιά μικρή ἀνεπίσημη σύσκεψη ἐξωκομματικῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου μας—τῶν ἀγροτῶν, καί πῆρα

πάρα πολλά ἀπό τίς συζητήσεις τους πάνω στά πιό φλέγοντα ζητήματα τῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ, πάνω στά ζητήματα τῶν τροφίμων, τῆς καταστροφῆς, τῆς φτώχιας, πού ὅλοι σας τά ξέρετε[82]. 'Από τίς συζητήσεις αὐτές ἐκεῖνο πού μοῦ χτύπησε περισσότερο στό μάτι ἦταν τοῦτο: πόσο βαθιά εἶναι ἡ πάλη ἀνάμεσα στό φτωχό, στόν πραγματικά ἐργαζόμενο καί στόν κουλάκο ἤ στόν τεμπέλη. 'Η μεγαλύτερη σημασία τῆς ἐπανάστασής μας βρίσκεται στό ὅτι βοηθήσαμε νά μπεῖ καί στό πιό χαμηλό στρῶμα τοῦ χωριοῦ, στή μάζα, πού ἔχει πολύ χαμηλή πολιτική συνείδηση, στή μάζα τῶν ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν τό βασικό αὐτό ζήτημα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ὄχι μόνο θεωρητικά, ἀλλά καί πρακτικά. Σήμερα σέ ὅλα τά χωριά, μικρά καί μεγάλα, τῆς ἀπέραντης Σοβιετικῆς Ρωσίας ἀναλύουν, συζητοῦν καί πείθονται γιά τό ποιόν ὠφελοῦν τά πολιτικά καί οἰκονομικά μας μέτρα· παντοῦ, καί στίς πιό ἀπόμακρες γωνιές τῆς ἐπαρχίας, οἱ ἄνθρωποι ξεκαθαρίζουν τό ζήτημα τῆς ἐργαζόμενης ἀγροτιᾶς καί τοῦ κουλάκου. Κάποτε κατηγορεῖ ὁ ἕνας τόν ἄλλο μέ ὑπερβολική θέρμη καί πάθος, πάντως ὅμως, ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, ξεκαθαρίζουν καί καταλαβαίνουν πώς εἶναι ἀπαραίτητο καί ὑποχρεωτικό νά βοηθηθεῖ καί νά ὀρθοποδήσει ὁ ἐργαζόμενος ἀγρότης καί νά ἀποκρουστοῦν ὅλες οἱ ἐπιθέσεις τοῦ ἀφηνιασμένου κουλάκου.

'Η ταξική πάλη ἔγινε πραγματικότητα στό χωριό, στούς κόλπους τῆς ἀγροτικῆς μάζας κι'ἐμεῖς κάναμε καί κάνουμε τό πᾶν γιά νά εἶναι ἡ πάλη αὐτή συνειδητή. Καί ὅταν ὕστερα ἀπό ὅλα αὐτά βγαίνουν οἱ ἡγέτες κάποιας ἰδιαίτερης «Διεθνοῦς»[83] καί μιλοῦν γιά ἐξοπλισμό τοῦ λαοῦ, νιώθεις νά γίνεσαι κυριολεκτικά μαθητής τῆς προκαταρκτικῆς τάξης στά ζητήματα τοῦ μαρξισμοῦ καί τοῦ σοσιαλισμοῦ. Τό νά ξεχνάει κανένας τήν ταξική πάλη, πού μαίνεται σέ ὅλο τόν κόσμο, σημαίνει ὅτι βοηθάει χωρίς νά τό θέλει τούς ἰμπεριαλιστές ὅλου τοῦ κόσμου ἐνάντια στό ἀγωνιζόμενο προλεταριάτο. Σύνθημα τῶν ἐχθρῶν μας εἶναι ὁ ἐξοπλισμός τοῦ λαοῦ, ἐνῶ ἐμεῖς στεκόμαστε στή βάση τοῦ ταξικοῦ ἐξοπλισμοῦ, στηριγμένοι σ'αὐτή τή βάση νικήσαμε καί θά νικοῦμε πάντοτε. (Θυελλώδη χειροκροτήματα.)

Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων μᾶς εἶπαν ἐδῶ πῶς μποροῦμε κι'ἐπιτρέπουμε ἕνα τέτιο πράγμα, ὅπως εἶναι οἱ ἐκχωρήσεις, χωρίς ειδική λαϊκή σύσκεψη, καί μᾶς ρωτοῦν γιατί δέν βάζουμε στό κέντρο τῆς οἰκονομικῆς μας πολιτικῆς τήν ἐργασιακή ἰσότητα (στήν ἀπόφαση τῶν ἐσέρων αὐτή ἡ

ἐργασιακή ἰσότητα ἀποκαλεῖται «ἐργασιακή ἐξουσία», ἐνῶ στήν ἀπόφαση τῶν μενσεβίκων παραφράζεται καί ἀποκαλεῖται ἰσότητα τῶν ἐργαζομένων τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ). Τί σημαίνουν ὅμως οἱ φράσεις αὐτές γιά τήν «ἐργασιακή ἐξουσία», ἄν ὄχι διαφώτιση γιά ἀνεξαρτησία τῶν συνδικάτων ἀπό τήν ταξική προλεταριακή ἐξουσία; Γιά τήν «ἀνεξαρτησία» αὐτή τῶν συνδικάτων ἐνδιαφέρεται καί κλαίει μαζί μέ τούς μενσεβίκους καί τούς ἐσέρους ὅλος ὁ δυτικοευρωπαϊκός ἀστικός Τύπος.

Ὅταν ὁ Μάρτοφ παρουσιάστηκε στό συνέδριο τῶν ἀνεξάρτητων στή Χάλλη καί μίλησε, χωρίς νά ἐμποδίζεται ἀπό τή δυσάρεστη σ'αὐτόν δικτατορία τῶν μπολσεβίκων, γιά ὅλα ὅσα ἤθελε, τί ἔγινε; Ὕστερα ἀπό μερικές μέρες ὁ λόγος τοῦ Μάρτοφ ἐμφανίστηκε ὁλόκληρος σάν νόστιμο φαγητό στόν πιό ἀντιδραστικό καί ἰμπεριαλιστικό Τύπο τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Τύπος αὐτός εὐχαρίστησε τόν πολίτη Μάρτοφ (μάλιστα ἐκεῖ δέν λένε πολίτη, ἀλλά κύριο), γιατί ξεσκέπασε τά σχέδια τῶν μπολσεβίκων. Ὅταν ἐκφωνοῦνται τέτιοι λόγοι στίς συνθῆκες τῆς παγκόσμιας πάλης ἐνάντιά μας, τί ἄλλο εἶναι, ἄν ὄχι ἕνα μικρό κομμάτι τῆς πολιτικῆς τῆς Ἀντάντ; Ἐσεῖς, φυσικά, μπορεῖτε νά πεῖτε πώς ἡ διατύπωση αὐτή τῆς ἰδέας σας γιά τήν ἐργασιακή ἐξουσία κτλ. εἶναι μιά μικροαστική ἀνοησία, στήν πράξη ὅμως, τό ἐπαναλαμβάνω, αὐτό δέν εἶναι παρά ἕνα κομματάκι τῆς πολιτικῆς τῆς Ἀντάντ. Ἄν αὔριο βρεθεῖ ἐδῶ ἕνας μεσολαβητής τῆς Ἀντάντ, τότε ὁ λόγος σας θά σταλεῖ σέ ὅλες τίς καπιταλιστικές χῶρες κι'ἐκεῖ θά τυπωθεῖ σέ ἑκατομμύρια ἀντίτυπα γιά νά ἐξαπατήσουν καί νά παραπλανήσουν μέ τό λόγο σας, πολίτη Ντάν, ἕνα μέρος ἀπό τούς ἀσυνειδητοποίητους ἐργάτες τῆς Εὐρώπης.

Κατά τόν πολίτη Ντάν βγῆκε πώς μέ τά λόγια μου γιά τήν ἐργασιακή πειθαρχία ὑπερασπίζω μόνο τόν ἐξαναγκασμό. Ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων ἦταν περισσότερο συγκεκριμένος καί εἶπε πώς ὑπερασπίζω τόν ἐξαναγκασμό πάνω στή βάση τῆς πειθοῦς. Ὅλη ἡ πολιτική μας δίνει μιάν ἀπάντηση καθαρή σ'αὐτό τό ζήτημα. Δέν ἀρνιόμαστε καθόλου πώς εἴμαστε ἀλάθητοι στή δουλιά μας, ὁρίστε, δεῖξτε μας ὅμως τά λάθη αὐτά, δεῖξτε μας ἄλλους τρόπους, ὅμως ἄλλους τρόπους ἐδῶ δέν ἀκούσαμε. Οὔτε οἱ μενσεβίκοι, οὔτε οἱ ἐσέροι δέν μᾶς λένε: «Νά ἡ ἀνέχεια, νά ἡ φτώχια τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν, μά νά κι'ὁ δρόμος γιά νά βγοῦμε ἀπό τή φτώχια αὐτή». Ὄχι, ἕνα τέτιο πράγμα δέν λένε. Λένε μόνο πώς αὐτό πού κάνουμε εἶναι ἐξαναγκασμός. Μάλιστα, αὐτό δέν μποροῦμε νά

τό άρνηθοῦμε. Μά σᾶς ρωτᾶμε, πολίτη Ντάν: τό ὑποστηρίζετε αὐτό ἤ ὄχι; Νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία, νά ποιά εἶναι ἡ βάση τοῦ ζητήματος. Ἀπαντεῖστε συγκεκριμένα: ναί ἤ ὄχι; «Οὔτε ναί, οὔτε ὄχι». Βλέπετε, αὐτοί θέλουν νά μιλοῦν μόνο γιά τήν ἐργασιακή ἐξουσία, γιά τό ὅτι ἐπιβουλευόμαστε τήν ἐλευθερία τῶν ἀγροτῶν. Ἀλλά τί εἶναι οἱ ἀγρότες; Μήπως τό Σοβιετικό μας Σύνταγμα δέν λέει πώς οἱ ἀγρότες εἶναι ἐργαζόμενοι, ἄνθρωποι τοῦ μόχθου; Τούς ἀγρότες αὐτούς τούς σεβόμαστε καί τούς θεωροῦμε ἰσότιμα ἀδέλφια τῶν ἐργατῶν. Χωρίς τήν ἀγροτιά αὐτή δέν θά μπορούσαμε νά κάνουμε οὔτε ἕνα βῆμα στή σοβιετική πολιτική μας. Ἀνάμεσα στόν ἐργαζόμενο ἀγρότη καί στόν ἐργάτη ὑπάρχει ἀδελφική συμφωνία, πού καταγράφηκε στό Σύνταγμα. Ὑπάρχει ὅμως καί ἕνα ἄλλο στοιχεῖο τῆς ἀγροτιᾶς, τό στοιχεῖο ἀπό τό ὁποῖο ἀποτελοῦνται τά ἑκατομμύρια τῆς «Σούχαρεβκα». Ἐλπίζω πώς ὁποιαδήποτε συνέλευση, ἀκόμη καί ἐξωκομματικῶν, θά μπορέσει νά τό ἀναλύσει προσεκτικά καί νά τό καταλάβει. Μήπως οἱ ἀγρότες πού κερδοσκοποῦν εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῶν ἐργαζομένων; Νά ποιά εἶναι ἡ οὐσία τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων τοῦ χωριοῦ. Οἱ ἀγρότες, οἱ μικρονοικοκυρέοι καί οἱ ἐργάτες εἶναι διαφορετικές τάξεις καί τή διαφορά ἀνάμεσά τους θά τήν ἐξαλείψουμε, ὅταν ἐξαλείψουμε τίς βάσεις τοῦ μικροῦ νοικοκυριοῦ καί δημιουργήσουμε τίς νέες βάσεις τῆς γιγάντιας μεγάλης ἐκμηχανισμένης οἰκονομίας, ὅπως ἀνάφερα ἤδη στήν εἰσήγησή μου. Αὐτό εἶναι οἰκονομικά ἀναπόφευκτο καί οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι πού μίλησαν ἐδῶ, ψελίζουν σιγανά γιά κάποια ἐργασιακή ἰσότητα ὅλων τῶν ἀγροτῶν καί τῶν ἐργατῶν. Αὐτό ὅμως εἶναι μόνο λόγια, πού ἀπό τήν οἰκονομική μάλιστα πλευρά δέν εἶναι σωστά καί τά ἀνατρέπει ὁ ἐπιστημονικός μαρξισμός. Πάρτε τήν ἐπανάστασή μας στή Σιβηρία καί στή Γεωργία, πάρτε τήν πείρα τῆς διεθνοῦς ἐπανάστασης καί θά πεισθεῖτε μέ τά μάτια σας πώς τά παχιά αὐτά λόγια γιά ἐργασιακή ἰσότητα εἶναι ἕνα ψέμα. Αὐτά τά λόγια ἀποτελοῦν τήν πολιτική τῆς ἀστικῆς τάξης ἐνάντιά μας καί τίποτε ἄλλο.

Ὁ Ντάν εἶπε ἐδῶ πώς τάχα στό γραφεῖο τῆς Ἔκτακτης Πανρωσικῆς Ἐπιτροπῆς ὑπάρχει ἕνα χαρτί πού λέει πώς οἱ μενσεβίκοι δέν ὑπόκεινται στήν ἀμνηστία τοῦ Ὀχτώβρη, καί ὁ πολίτης Ντάν ἀπό δῶ βγάζει τό συμπέρασμα πώς ἡ Ἔκτακτη Πανρωσική Ἐπιτροπή δίνει ὁδηγίες καί ἐξουσιάζει τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ. Ἐμεῖς πού βρισκόμαστε στήν ἐξουσία μποροῦμε νά τό πιστέψουμε αὐτό; Μήπως τά 70-80% τῶν κομμουνιστῶν πού

βρίσκονται ἐδῶ δέν ξέρουν πώς ἐπικεφαλῆς τῆς Ἔκτακτης Πανρωσικῆς Ἐπιτροπῆς βρίσκεται ὁ Τζερζίνσκι, μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος, ἐνῶ στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ βρίσκονται ἔξι μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματός μας; Στίς συνθῆκες αὐτές, φυσικά, οὔτε σκέψη μπορεῖ νά γίνει πώς τό Προεδρεῖο τῆς ΕΠΕ εἴτε ἡ ἄμεση διοίκηση τῆς ΕΠΕ δίνει ὁδηγίες καί ἐξουσιάζει τό Προεδρεῖο τῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς. Αὐτό ἁπλούστατα εἶναι γελοῖο. Σ'αὐτό, ἐννοεῖται, δέν ὑπάρχει τίποτε τό ἐνδιαφέρον καί ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Κόμματος τῶν μενσεβίκων ἐδῶ ἔπαιξε ἁπλῶς μιά κωμωδία. Θά ἤθελα ὅμως ὕστερα ἀπό μερικές μέρες νά προσέξετε μιά ὁποιαδήποτε ἀστική ἐφημερίδα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἤ τῆς Ἀμερικῆς μέ τιράζ μισό ἑκατομμύριο ἤ ἕνα ἑκατομμύριο φύλλα καί θά δεῖτε πώς θά δημοσιευτεῖ ἐκεῖ μέ τεράστιους, μέ πηχαίους τίτλους ὅτι ὁ πολίτης Ντάν ἀποκάλυψε πώς ἡ ΕΠΕ δίνει ἐντολές καί ἐξουσιάζει τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ.

Δημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920 στό δελτίο «Τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Ἡμερήσιο δελτίο τοῦ συνεδρίου», τεῦχ. 9

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ δελτίου, πού παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα

6

ΛΟΓΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ ΤΟΥ ΣΛΕ «ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ» ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ 24 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ[84]

Σύντροφοι, πρῶτα ἀπ'ὅλα θά πῶ δυό λόγια σχετικά μέ τή λαθεμένη ἑρμηνεία τοῦ ζητήματος τῆς βίας. Γιά νά δείξω τήν παρερμηνεία αὐτή, θά διαβάσω τρεῖς σειρές ἀπό τά πρακτικά τοῦ VIII συνεδρίου[85].

Ὅλος ὁ λόγος μου ἐνάντια στή βία ἀφοροῦσε τό ζήτημα τῆς κομμούνας. Νομίζω πώς καί ἡ παραμικρή βία στόν τομέα αὐτό εἶναι ἐπιζήμια. Μερικοί πᾶνε νά ἑρμηνεύσουν τό λόγο αὐτό, σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς κομμούνας, ὅπου τόνιζα πώς εἶναι κουτό νά χρησιμοποιήσουμε βία γιά νά ὀργανώσουμε κομμοῦνες, σάν ἕνα λόγο πού ἀφορᾶ τό ζήτημα τῆς πειθοῦς καί τοῦ ἐξαναγκασμοῦ γενικά. Αὐτό εἶναι πολύ παρατραβηγμένο καί λαθεμένο. Σχετικά μέ τό νομοσχέδιό μας καί μέ τήν ἀνταλλαγή γνωμῶν πού ἄρχισε, πρέπει νά πῶ πώς ὁ τρόπος πού βάζουν μερικοί τό ζήτημα, θέλοντας νά τοῦ δόσουν ἕνα χαρακτήρα πιό ἀριστερό, δέν μοῦ φαίνεται τόσο πρακτικός. Δέν εἶδα νά ἔχουν καμιά συγκεκριμένη καί πρακτική σημασία οἱ προτάσεις πού ἔκανε ὁ σ. Χάνοφ, πού λέει πώς εἶναι ἄκρος ἀριστερός. Θεωρῶ σάν τήν πιό ἐπιζήμια συμβουλή, τή συμβουλή τοῦ σ. Σλίχτερ δηλ. νά μή μετατρέψουμε τό νομοσχέδιο αὐτό σέ νόμο, ἀλλά νά τό ἀφήσουμε νά τό ψηφίσει ἡ ἑπόμενη σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ. Στό ΣΛΕ προσπαθήσαμε νά δόσουμε τό γρηγορότερο μιά μορφή ὅσο μπορεῖ πιό καλά προετοιμασμένη στό νομοσχέδιο αὐτό, ὥστε τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ὅπου θά πάρουν μέρος κυρίως ἀντιπρόσωποι ἀπό τίς ἐπαρχίες, νά προλάβει νά πάρει μιά ὁριστική ἀπόφαση. Ὑπάρχει κίνδυνος νά ἀργήσουμε στή διεξαγωγή τῆς

καμπάνιας αὐτῆς στίς ἐπαρχίες. Γι'αὐτό χρειάζεται νά ἔχουμε ὁδηγίες. Χρειάζονται τουλάχιστο δυό-τρεῖς ἑβδομάδες γιά νά προετοιμάσουμε τίς ὁδηγίες. Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἐπιζήμιο ἀπό τή συμβουλή πού ἔδοσε ὁ σ. Σλίχτερ, μιλώντας σέ ἄλλο σημεῖο τῆς ἡμερήσιας διάταξης γιά τά δικαιώματα τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ κυβερνείου. 'Η οὐσία τοῦ νομοσχεδίου εἶναι νά πάρουμε πρακτικά μέτρα βοήθειας πρός τό ἀγροτικό ἀτομικό νοικοκυριό, πού εἶναι τό ἐπικρατέστερο, μιᾶς τέτιας βοήθειας πού θά περιλάμβανε ὄχι μόνο τήν ἐνθάρυνση, ἀλλά καί τόν ἐξαναγκασμό.

Πρέπει νά πῶ ὅτι ἐδῶ στό νομοσχέδιο γίνεται συγκεκριμένη ὑπόδειξη γιά ποιά μέτρα μιλᾶμε. Τό πιό σπουδαῖο ἄρθρο, τό 11ο, λέει πώς ἡ 'Επιτροπή καλλιέργειας τοῦ κυβερνείου, κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση καί τόν ἔλεγχο τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας, μπορεῖ νά ἐκδίδει «ὑποχρεωτικούς κανόνες σχετικά μέ τίς βασικές μεθόδους μηχανικῆς καλλιέργειας τῶν χωραφιῶν καί τῆς βελτίωσης τῶν λιβαδιῶν, τή διεξαγωγή τῆς σπορᾶς καί τούς τρόπους διαφύλαξης τῆς φυσικῆς γονιμότητας τοῦ ἐδάφους». 'Από ποῦ θά παρθοῦν οἱ ὑποχρεωτικοί αὐτοί κανόνες; Παρακάτω λέγεται πώς θά παρθοῦν κυρίως ἀπό τίς μεθόδους πού ἐφαρμόζουν οἱ φιλόπονοι γεωργοί. Ποιές μεθόδους πρέπει νά κατοχυρώνουμε μέ νόμο; Πρέπει νά κατοχυρώσουμε μέ νόμο καί νά διαδόσουμε τίς γνωστές μεθόδους, τίς μεθόδους βελτίωσης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Στό τέλος διαβάζουμε: «ἀπαγορεύεται ἡ εἰσαγωγή κανόνων καί ἀπαιτήσεων: 1) πού προκαλοῦν τή ριζική ἀλλαγή τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ, ὅταν οἱ κανόνες καί οἱ ἀπαιτήσεις αὐτές δέν εἰσάγονται μέ πρόταση τῶν ἐπαρχιακῶν συνεδρίων, ἤ ὅταν τό κράτος δέν ἐφοδιάζει τή δοσμένη περιοχή μέ βελτιωμένα ἐργαλεῖα καί μέσα παραγωγῆς, 2) ἀπαιτήσεις πού εἶναι δύσκολο νά ἐφαρμοστοῦν ἀπό ἕνα νοικοκυριό μέσης κατάστασης καί 3) ἀπαιτήσεις πού εἶναι ριψοκίνδυνες».

'Εδῶ ἕνας σύντροφος βρῆκε πώς μιά ἀδυναμία τῆς εἰσήγησης τοῦ σ. 'Οσίνσκι ἦταν οἱ ἐξαιρετικά πρακτικές, οἱ συγκεκριμένες ὑποδείξεις· αὐτό ἀντιβαίνει στή σωστή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. 'Αντίθετα, τό πιό πολύτιμο στοιχεῖο στήν εἰσήγηση τοῦ σ. 'Οσίνσκι ἦταν πώς ἅρπαξε τόν ταῦρο ἀπό τά κέρατα, σᾶς κάλεσε νά καταπιαστεῖτε μέ τήν ἐξέταση τῶν ἄμεσα πρακτικῶν ζητημάτων, δηλαδή τί θά γίνει μέ τό σπόρο, ὅτι δέν πρέπει νά ἀφήσουμε νά φαγωθεῖ ὁ σπόρος. Αὐτό ἀκριβῶς τό πράγμα θά εἶναι πολύ πιό δύσκολο στήν Εὐρωπαϊκή Ρωσία, παρά στήν πλουσιότατη περιοχή τοῦ 'Αλτάι ὅπου, ὅπως φαίνεται, εἶναι

πολύ εὔκολο νά δίνει κανείς διαταγές. 'Αφοῦ ἐκεῖ εἶναι εὔκολο νά δίνονται διαταγές, θά ἔχετε πρακτικές ἐπιτυχίες μέ τίς διαταγές. Τότε τό κάθε γεωργικό τμῆμα κυβερνείου—τοῦ 'Αλτάι ἤ κάποιου ἄλλου—θά ἀξίζει νά ἐνθαρύνεται στό μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.

Δυστυχῶς, πολύ διαφορετικά εἶναι τά πράγματα στά πολύ πιό φτωχά κυβερνεῖα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας. 'Εδῶ ὅλο τό καθῆκον τῆς σημερινῆς καμπάνιας μας, ὅπως ἀκριβῶς καί ὅλο τό καθῆκον τοῦ συνεδρίου μας, εἶναι νά θέσουμε τό ζήτημα μακριά ἀπό κάθε σκέψη γενικοῦ χαρακτήρα, στήν ὁποία μᾶς καλοῦν καί ὁ Σλίχτερ καί οἱ ἄλλοι σύντροφοι. 'Εγώ θά ἤθελα νά ζητήσω νά γίνει ἡ τοποθέτηση τῶν ζητημάτων πολύ πιό πρακτικά καί συγκεκριμένα, καί χαιρετίζω τήν κατεύθυνση πού ἔδοσε στό ζήτημα αὐτό ὁ 'Οσίνσκι. Ἄς μιλήσουμε γιά τό τί ἔγινε μέ τό σπόρο. Τό σπόρο θά τόν φᾶνε. Πρέπει νά τόν γλιτώσουμε. Πῶς θά ἐνεργήσουμε στήν περίπτωση αὐτή πιό πρακτικά; Πρέπει νά τόν μαζέψουμε σέ μιά κοινή ἀποθήκη καί πρέπει νά δόσουμε στόν ἀγρότη τήν ἐγγύηση καί τή διαβεβαίωση πώς ὁ σπόρος αὐτός δέν θά χαραμιστεῖ ἐξαιτίας τῆς γραφειοκρατίας καί τῆς κακῆς διανομῆς του, πώς ὁ σκοπός μας τώρα εἶναι νά ἀναλάβει τό κράτος νά φυλάξει τήν ἀπαραίτητη ποσότητα σπόρου γιά ὁλόκληρη τή σπορά. Γι'αὐτό τό πράγμα θά πείσουμε ὁπωσδήποτε τόν μεσαῖο ἀγρότη, γιατί εἶναι μιά ἀνάγκη ὁλοφάνερη. Ἄν μερικοί φέρουν ἀντιρήσεις πώς δέν μποροῦμε νά δουλέψουμε γιά τόν Τσιουρούπα, καί τόν φαντάζονται σάν ἕνα ἁρπακτικό θηρίο, θά τούς ποῦμε: «'Αφῆστε τά ἀστεῖα σας, ἀπαντεῖστε στό ἐρώτημα ἀνοιχτά, μέ ποιό τρόπο θά ἀνορθώσετε τή βιομηχανία;». Δόστε στόν ἀγρότη ἀγροτικά μέσα παραγωγῆς καί ἐργαλεῖα. Γιά νά ἔχει τό κράτος ὅλα τά ἀπαραίτητα ἀποθέματα γιά νά καλύψει τίς κρατικές ἀνάγκες καί ὅλα τά γεωργικά καί τεχνικά ἐργαλεῖα, θά χρειαστοῦν ὅλο καί πιό πολλά ἀποθέματα, ἐνῶ ἐμεῖς μόλις καί μετά βίας πλησιάζουμε στή στιγμή πού θά μπορέσουμε νά ἔχουμε αὐτά τά ἀποθέματα. Νά γιατί νομίζω πώς εἶναι ἐσφαλμένη ἡ γνώμη πώς ἐδῶ μπερδεύονται τά καθήκοντα τῶν σοβχόζ καί τῶν κολχόζ. Τό ζήτημα τῶν κολχόζ δέν βρίσκεται στήν ἡμερήσια διάταξη. Ξέρω πώς τά κολχόζ εἶναι τόσο πολύ ἀτακτοποίητα, βρίσκονται σέ τέτια ἀξιοθρήνητη κατάσταση πού δικαιώνουν τόν τίτλο τοῦ φτωχοκομείου. Δέν ἔχω ἀντιρήσεις νά δόσουν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνε-

δρίου ἐντολή στό ΣΛΕ ἤ τήν ΠΚΕΕ νά παρθοῦν τά ἀπαραίτητα εἰδικά μέτρα γιά νά βελτιωθεῖ ἡ δουλιά τῆς Πανρωσικῆς Ἕνωσης τῶν ἐργατῶν γῆς καί ξυλείας. Ἡ Ἕνωση στόν τομέα αὐτό ἀποτελεῖ σπουδαιότατο στήριγμα, ἀρκεῖ μόνο νά συγκεντρώσει γύρω της τά πραγματικά μισοπρολεταριακά στοιχεῖα, πού εἶναι ἱκανά νά μᾶς βοηθήσουν γιά νά γίνουμε πραγματικοί νοικοκυρέοι. Δέν ἔχω γι'αὐτό καμιά ἀντίρηση.

Τό καθῆκον ὅμως πού βάζει τό παρόν νομοσχέδιο εἶναι ἄλλο. Ἡ κατάσταση σήμερα τῶν σοβχόζ στίς περισσότερες περιπτώσεις εἶναι χαμηλότερη ἀπό τή μέση κατάσταση. Πρέπει νά στηριχτοῦμε στόν ἰδιώτη ἀγρότη, αὐτός τέτιος εἶναι καί γρήγορα δέν πρόκειται νά ἀλλάξει καί νά ἐπιθυμήσει τό πέρασμα στό σοσιαλισμό καί στήν κολλεκτιβοποίηση. Ἀπό τίς γενικές συζητήσεις πρέπει νά περάσουμε στόν τρόπο πού θά κάνουμε τό πρῶτο πρακτικό βῆμα, ὁπωσδήποτε τήν ἄνοιξη αὐτή, καί σέ καμιά περίπτωση ἀργότερα, καί μόνο μιά τέτια τοποθέτηση τοῦ ζητήματος θά εἶναι ἀποδοτική. Γιά νά πραγματοποιηθεῖ αὐτό πρέπει νά ἐγκριθεῖ τώρα ἀμέσως τό νομοσχέδιο, ἀφοῦ προετοιμάστηκε ἤδη ἀπό τό ΣΛΕ, νά γίνουν οἱ ἀνάλογες τροποποιήσεις καί ἀλλαγές τώρα ἀμέσως καί δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά καθυστερήσει ἡ δουλιά.

Ὁσοναφορᾶ τήν κοινωνικοποίηση τῶν ἐργαλείων, ἐσεῖς βλέπετε καλύτερα ποιοί γενικοί ὑποχρεωτικοί κανόνες μποροῦν νά καθοριστοῦν ἀπό τό κράτος. Θά σᾶς προειδοποιοῦσα νά φυλαχτεῖτε ἀπ'αὐτό. Ἔχουμε νόμο πού δίνει τό δικαίωμα νά κοινωνικοποιοῦμε τά ἐργαλεῖα τῶν πλούσιων ἀγροτῶν[86]. Στά μέρη ὅπου μπορεῖ νά γίνει μέ ἐπιτυχία αὐτή ἡ κοινωνικοποίηση εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία δήμευσης μέ τήν ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ νόμου. Μά ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά εἶναι παντοῦ καί πάντοτε ἀπόλυτα καθορισμένες οἱ μέθοδοι γιά τήν ἐφαρμογή αὐτοῦ τοῦ μέτρου· γι'αὐτό τό λόγο τό νά συμπεριλάβουμε αὐτό τό πράγμα στό νόμο, πού ὁ ἄμεσος σκοπός του εἶναι ἄλλος, σημαίνει ὅτι δημιουργοῦμε ἕνα κίνδυνο διασπορᾶς τῶν δυνάμεών μας, ἕνα κίνδυνο νά μή μποροῦμε νά συγκεντρώσουμε τίς δυνάμεις μας ἐκεῖ, ὅπου πρέπει νά ρίξουμε κυρίως τό βάρος μας καί ὅπου χρειάζεται ἴσως πίεση. Ἄς συγκεντρώσουμε καλύτερα ὅλες τίς δυνάμεις μας σ'αὐτό πού εἶναι ἀπόλυτα ἐπιτακτικό στό νά μαζευτεῖ μέ κάθε θυσία σπόρος σέ ἀρκετή ποσότητα, στό νά μή μείνουν χωράφια ἄσπαρτα, στό νά ἀρχίσει ἡ βελτίωση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἡ ἀποδειγμένη ἀπό τήν πείρα, μαζικά, σέ μαζική κλίμακα, ἐκεῖ πού ὑπερτεροῦν

οἱ ἐργαζόμενοι—οἱ φτωχοί καί οἱ μεσαῖοι. Αὐτό εἶναι τό ζήτημα. Ὅσο λιγότερα μέτρα πάρουμε τώρα, τόσο πιό καλά θά εἶναι γιά μᾶς, γιατί, ἐφαρμόζοντας σταθερά ἕνα μικρό ἀριθμό μέτρων, θά βάλουμε ὅλη τή μηχανή τῆς ἀνόδου τῆς γεωργίας σέ σωστό δρόμο καί θά δυναμώσουμε, θά ἐδραιώσουμε τήν πεποίθηση στούς ἀγρότες πώς ὁ δρόμος μας εἶναι σωστός. Ἄν ὅμως ξανοιχτοῦμε περισσότερο ἀπ'ὅ,τι μᾶς ἐπιτρέπουν οἱ δυνάμεις μας, θά ἐκθέσουμε ἁπλῶς τόν ἑαυτό μας στά μάτια τῶν ἀγροτῶν. Ἄν ὑπάρχουν κυβερνεῖα, ὅπου μέ τίς διαταγές μπορεῖτε νά κάνετε περισσότερα—ἀπαγόρευση δέν ὑπάρχει. Στό ζήτημα αὐτό εἰπώθηκε: πάρε ὑπόψη σου ὅλη τήν ἀγροτική πείρα, πάρε ὑπόψη σου τί εἶσαι σέ θέση νά κάνεις ὡς πρός τή συγκέντρωση ἀροτριώντων ζώων καί ἐργαλείων. Ἄν ἔμειναν στό κυβερνεῖο ἐργαλεῖα ἀπαραίτητα γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία σέ καλή κατάσταση, τότε ἐκεῖ θά ἔχουμε ἐπιτυχία. Ἄν ὅμως ὁ νόμος αὐτός ἐπεκταθεῖ καί στά κυβερνεῖα, ὅπου ἡ κατάσταση ἀπό τήν ἄποψη αὐτή εἶναι πολύ χειρότερη καί ὁ ἀγρότης δέν εἶναι σέ θέση νά τόν ἐφαρμόσει, ἡ διαταγή θά μείνει στό χαρτί, θά κρέμεται στόν ἀέρα καί οἱ ἀγρότες ἀντί νά καταλάβουν τή σπουδαιότητα αὐτοῦ τοῦ μέτρου, θά ἀπογοητευτοῦν καί αὐτό ἀκριβῶς εἶναι πού φοβᾶμαι περισσότερο στό μέλλον καί γι'αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀρχίζουμε πρῶτα-πρῶτα ἀπό ἐκεῖνο πού εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖο, δηλ. ἀπό τή διαφύλαξη τοῦ σπόρου.

Ἄς περάσουμε τώρα στά μέτρα ἐκεῖνα τῆς βελτίωσης τοῦ μικροῦ ἀγροτικοῦ ἀτομικοῦ νοικοκυριοῦ, πού εἶναι τελείως πραγματοποιήσιμα καί πού πρέπει νά τά συζητήσουμε ἀμέσως, νά τά συζητήσουμε διεξοδικά καί νά προσδόσουμε ἐδῶ σ'αὐτά ἰσχύ διαταγμάτων, ἰσχύ νόμων μέ ὑποχρεωτικούς κανόνες, χρησιμοποιώντας ὑποχρεωτικά τόν ἐξαναγκασμό καί τήν ἀπαιτητικότητα, ὥστε ὅ,τι ἀποφασίστηκε ὕστερα ἀπό ἐπανειλημμένες συζητήσεις νά πραγματοποιηθεῖ μέ κάθε θυσία. Θά πρότεινα νά χωριστοῦμε σέ τμήματα τώρα ἀμέσως, χωρίς νά περιμένουμε τή στιγμή νά γίνει ἡ ἔκθεση στή γενική συνέλευση τοῦ συνεδρίου, ὕστερα ἀπό τήν ὁποία θά μποροῦσαν νά σχηματιστοῦν ἐπίσημα τά τμήματα αὐτά. Ἀπό τό ἀνεπίσημο αὐτό τμῆμα, πού μποροῦμε νά τό σχηματίσουμε ἀμέσως ἤ πάντως σήμερα, θά μπορέσουμε νά περάσουμε στόν ἐπίσημο σχηματισμό του, μά δέν θά ἦταν σωστό νά τό ἀναβάλουμε γιά μιά ἤ γιά μισή μέρα. Ἔχουμε, βλέπετε, συνολικά διόμισι χιλιάδες ἀντιπροσώπους, κι'ἐγώ νομίζω πώς τό ἕνα δέκατο ἀπ'αὐτούς ἀφομοίωσε πρακτικά τό ζήτημα αὐτό ὕστερα ἀπό δουλιά ἀρκε-

τῶν χρόνων, καί ὅταν ἔχουμε διακόσιους πενήντα ἀνθρώπους, δηλαδή πάνω ἀπό εἰκοσιπέντε σέ κάθε περιοχή, ἐφόσον ἡ Δημοκρατία μας εἶναι χωρισμένη σέ ἐννιά ἀγροτικές-οἰκονομικές περιοχές, νομίζω πώς μποροῦμε μέ τόν ἀριθμό αὐτό τῶν ἀντιπροσώπων νά προβοῦμε τώρα ἀμέσως στή συζήτηση τοῦ πρακτικοῦ ζητήματος, στή συζήτηση τῶν συγκεκριμένων μέτρων πού πρέπει νά πάρουμε.

Ποιά μέτρα συγκεκριμένα καί γιά ποιά περιοχή πρέπει νά πάρουμε, νά ψηφίσουμε γιά τή βελτίωση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας; Σέ μιά περιοχή μπορεῖ, ἴσως, νά πάρουμε μέτρα σχετικά μέ τήν ὑποχρεωτική σπορά, σέ ἄλλη μπορεῖ νά προετοιμαστεῖ τό ἔδαφος γιά ἔκδοση πιό αὐστηρῶν διαταγῶν, σάν κι᾽αὐτές γιά τίς ὁποῖες μίλησε ὁ σύντροφος πού μόλις τήν ἄνοιξη γνώρισε τό κυβερνεῖο τοῦ ᾽Αλτάι. Σέ τρίτη περιοχή μποροῦν, ἴσως, νά ἐφαρμοστοῦν μέτρα πού νά ἀφοροῦν τό ἔγκαιρο ὄργωμα καί σβάρνισμα, κινητοποιώντας τούς γεωπόνους καί τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες. Νομίζω πώς πρέπει τώρα ἀμέσως νά σχηματίσουμε τά τμήματα μέ τό χώρισμα τῶν περιοχῶν σέ ἀχτίδες, γιατί δέν ἐπιτρέπεται νά ἐφαρμόσουμε τά ἴδια μέτρα σέ διαφορετικές ἀχτίδες καί νά ἀφιερώσουμε μισή μέρα ἤ καί μιά μέρα στή συζήτηση τῶν ζητημάτων πού δέν ἀναφέρονται ἀνοιχτά στό νομοσχέδιο, πού ἀποτελοῦν ὅμως τό πιό σπουδαῖο σημεῖο τοῦ νομοσχεδίου. Τό νομοσχέδιο αὐτό λέει: προετοιμαστεῖτε κατά τόν κατάλληλο τρόπο νά πείσετε τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες, κι᾽ἀφοῦ στόν τομέα αὐτό καθυστερήσαμε, τότε στηριζόμενοι στή μαζική αὐτή ζύμωση πού ἀναπτύσσουμε καί θά ἀναπτύξουμε ἑκατό φορές περισσότερο καί ἐντονότερα ἀπ᾽ὅ,τι ὥς τώρα, στηριζόμενοι σ᾽αὐτή, θά μπορέσουμε νά ἐπεξεργαστοῦμε γιά τήν κάθε ἀχτίδα καί τό κάθε κυβερνεῖο τά μέτρα ἐκεῖνα πού γιά τήν ἐπιτυχία τους θά καταβάλουμε τεράστιες προσπάθειες, τίς ἴδιες καί μεγαλύτερες ἀπό ἐκεῖνες πού καταβάλαμε στόν τομέα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐπισιτιστικῆς πολιτικῆς. ᾽Εκεῖ εἴχαμε ἕνα καθῆκον ὄχι τόσο περίπλοκο, πού ἀπαιτοῦσε ἀπό τούς ἀγρότες νά παραδόσουν μιά ὁρισμένη ποσότητα προϊόντων, ἐνῶ ἐδῶ ἀπαιτεῖται ἀπό τούς ἀγρότες νά κάνουν στό ἴδιο τό νοικοκυριό τους τίς ἀλλαγές πού ἡ παγκρατική ἐξουσία θεωρεῖ ἀπαραίτητες. Τό βασικό εἶναι νά μή γίνουν λάθη στόν καθορισμό τῶν ἀλλαγῶν αὐτῶν. Νά ποιό εἶναι τό πιό σπουδαῖο. Τό ὅτι ὁ σ. Κουράγεφ ἔβαλε τά ζητήματα αὐτά συγκεκριμένα, ἐγώ βλέπω σ᾽αὐτό μιά κατεύθυνση σωστή, καί τό πέρασμα ἀπό τίς σκέψεις αὐτές γιά τό γενικό σχέδιο τῆς

κολλεκτιβοποίησης, γιά τό ρόλο τῶν σοβχόζ (τά ὁποῖα μερικές φορές παίζουν πολύ ἄσχημο ρόλο), γιά τή μαρξιστική μέθοδο ἀντιμετώπισης τῆς συγκέντρωσης προϊόντων, σημαίνει πώς ἀπό τό ἄμεσο πρακτικό ἔργο πᾶμε πίσω πρός τίς γενικές συζητήσεις πού μπορεῖ νά εἶναι καί ὠφέλιμες, ὄχι ὅμως στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, πού ἔχει νά ἐκδόσει ἕνα κρατικό διάταγμα πολύ μεγάλης σημασίας. Γιά νά προετοιμάσουμε αὐτό τό μέτρο πρέπει νά μελετήσουμε πολύ ἐπισταμένα ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ δράση καί ὁ ρόλος τῶν ἀγροτικῶν Σοβιέτ. Πρέπει νά σκεφτοῦμε πολύ, μήπως ὁ πρόεδρος τοῦ ἀγροτικοῦ Σοβιέτ εἶναι τώρα τό πρόσωπο πού κυρίως ἐφαρμόζει τά μέτρα στήν ἀγροτιά, γιά τά ὁποῖα μποροῦμε νά τόν συμβουλευόμαστε; Μήπως εἶναι ὠφέλιμο νά ἀναθέσουμε στό ἴδιο πρόσωπο τήν προεδρία τοῦ ἀγροτικοῦ Σοβιέτ καί τήν προεδρία τῆς ἐπιτροπῆς σύμπραξης; Ἐδῶ βάζω ἐρωτηματικό. Θά ἤθελα οἱ σύντροφοι πού ξέρουν τή δουλιά κατά τόπους νά προσέξουν τό ζήτημα αὐτό. Πρέπει οἱ ἐπιτροπές σύμπραξης νά συζητήσουν ποιά μέτρα πρέπει νά κατοχυρωθοῦν μέ νόμο. Στή συζήτηση αὐτή δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβόμαστε τούς ἐξωκομματικούς. Ὅλες τίς προτάσεις τους θά τίς ζυγίσουμε καί θά ξέρουμε συγκεκριμένα ποιός εἶναι μέ τό μέρος μας καί ποιός ἐνάντιά μας. Πρέπει νά ἐπιδιώξουμε ὥστε σέ κάθε κοινότητα, σέ κάθε χωριό νά εἶναι τά πράγματα καθαρά. Καί τά μέτρα πού σημειώθηκαν εἶναι πραγματικά ἐφαρμόσιμα, καί μέ μιά ὁρισμένη ὑπερένταση μποροῦν νά ἐφαρμοστοῦν αὐτή κιόλας τήν ἄνοιξη. Θά πρότεινα νά τελειώσουμε τή σύσκεψη τῆς ὁμάδας. Ὅταν θεωρήσετε πώς οἱ γενικές συζητήσεις ἔχουν ἐξαντληθεῖ, πρέπει νά σχηματίσουμε τά τμήματα κατά περιφέρειες κι᾽ἀμέσως νά ἀρχίσουμε ἐδῶ τή συζήτηση τοῦ ζητήματος στά τμήματα κατά ἰδιαίτερες περιφέρειες πού διαφέρουν ἀναμεταξύ τους ἀπό τίς τάδε ἤ τίς τάδε ἀγροτοοικονομικές ἰδιομορφίες. Πρακτικά αὐτό εἶναι σωστό καί ἐγγυᾶται τήν ἐπιτυχία τοῦ νομοσχεδίου.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930
στή 2-3η ἔκδοση τῶν Ἀπάντων
τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό στενογράφημα

7

ΛΟΓΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΣΛΕ «ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ» ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ 27 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Σύντροφοι, ή ΚΕ σήμερα έξέτασε τό ζήτημα σχετικά μέ τήν άπόφαση πού πῆρε ή όμάδα γιά τήν άπάλειψη τῶν λέξεων «όρισμένων άγροτονοικοκυρέων» στό σημεῖο έκεῖνο τῆς άπόφασης πού άφορᾶ τήν άγροτική οίκονομία καί μιλάει γιά τή βελτίωση καί τήν άμοιβή. Ἡ ΚΕ πῆρε τήν παρακάτω άπόφαση καί μέ έξουσιοδότησε νά τήν ύπερασπίσω[87]. (Διαβάζει.) Νά, σύντροφοι, τό κείμενο τῆς άπόφασης τῆς ΚΕ. Ἐπιτρέψτε μου τώρα νά έκθέσω τίς αίτίες γιά τίς όποῖες δέν μπορέσαμε καθόλου νά συμφωνήσουμε μέ τήν άπόφαση τῆς όμάδας. Ἐμεῖς δέν άμφιβάλλαμε, καί στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ ύπογραμμίστηκε ίδιαίτερα, ὅτι οί βασικές σκέψεις άπό τίς όποῖες καθοδηγοῦνταν ή όμάδα στήν άπόφασή της νά άπορίψει τήν πριμοδότηση όρισμένων άγροτονοικοκυρέων ἦταν ό φόβος μήπως έμεῖς θά πριμοδοτήσουμε τόν κουλάκο, καί ή έπιθυμία στήν πρώτη γραμμή καί πρίν άπόλα νά μπεῖ ή πριμοδότηση τοῦ άγροτικοῦ συνεταιρισμοῦ τῆς άγροτικῆς κοινότητας, τῆς συλλογικότητας, τῆς κοινῆς καί ὄχι τῆς άτομικῆς έργασίας. Σ'αύτό εἴμαστε άπόλυτα σύμφωνοι. Ὅμως θεωροῦμε ὅτι άπό τίς σκέψεις αύτές, τίς έντελῶς σωστές, τίς άδιαφιλονίκητες γιά κάθε μαρξιστή άπό ἄποψη άρχῶν, πού δέν έπιδέχονται άμφιβολία, τίς έξαιρετικά πολύτιμες άπό τήν ἄποψη τῆς άγροτιᾶς, άπό τίς σκέψεις αύτές δέν πρέπει νά φτάσει κανείς στό σημεῖο τῆς παντελοῦς άπόριψης τῆς πριμοδότησης όρισμένων νοικοκυρέων.

Ἐπιτρέψτε μου νά άναφέρω λίγα πράγματα άπό τήν ίστορία τῆς έμφάνισης τοῦ νόμου αύτοῦ. Παρακολούθησα πολύ προσε-

κτικά τήν ἱστορία τῆς ἔγκρισής του σέ μᾶς, στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων, καί ὀφείλω νά πῶ ὅτι στό πρῶτο σχέδιο, πού ἐκπονήθηκε ἀπό τό 'Επιτροπάτο 'Επισιτισμοῦ εἶχε μπεῖ, μιλώντας γενικά, προσανατολισμός πρός τόν φιλόπονο νοικοκύρη. 'Η οὐσία ὅμως τῶν προτάσεων πού ὑπέβαλε ὁ σ. Σερεντά βρισκόταν στό ὅτι δέν εἶναι σωστό νά προσανατολιζόμαστε στόν φιλόπονο νοικοκύρη, ἀλλά πρέπει νά ἔχουμε προσανατολισμό πρός τόν ἀγροτικό συνεταιρισμό, τή συλλογικότητα. Σ' αὐτό τό ζήτημα ἡ στάση τοῦ ΣΛΕ καί, τουλάχιστο, ἡ δική μου, εἶναι ἡ ἑξῆς: ἐδῶ πρέπει νά ζυγίσει κανείς τά ὑπέρ καί τά κατά, ἀφοῦ ρωτηθοῦν ἄνθρωποι ἀπό τίς ἐπαρχίες. Πραγματικά ἡ ἀπόριψη τῆς πριμοδότησης ὁρισμένων νοικοκυρέων μοῦ φάνηκε ὄχι σωστή, ὅμως τό ὅτι στήν πρώτη γραμμή πρέπει νά μπεῖ ὁ ἀγροτικός συνεταιρισμός, αὐτό ἴσως εἶναι καί καλό, ἄν οἱ ἄνθρωποι ἀπό τίς ἐπαρχίες πού ἔχουν καί πρακτική πείρα ὑποστηρίξουν ὅτι αὐτό μπορεῖ καί πρέπει νά γίνει. 'Από τήν πάλη αὐτή τῶν δυό ἀπόψεων καί προῆλθε ἡ διατύπωση πού ἐγκρίθηκε στό νομοσχέδιο τοῦ ΣΛΕ: νά ἀφεθεῖ καί τό ἕνα καί τό ἄλλο, ἀφοῦ καθοριστοῦν ἀκριβεῖς συσχετισμοί ἀνάμεσα στή μιά καί στήν ἄλλη μορφή πριμοδότησης. Παράλληλα, κατά τήν παραπέρα ἐπεξεργασία παρουσιάστηκαν φυσικά ἀντιλήψεις, πού εἶχαν ἤδη διαμορφωθεῖ στό ΣΛΕ, ὅτι αὐτό εἶναι ἔργο τῶν ὁδηγιῶν. Καί στήν ἀπόφαση τοῦ ΣΛΕ ἀναφέρεται ὅτι οἱ ὁδηγίες πρέπει σέ καθορισμένη μέ ἀκρίβεια προθεσμία νά ἐκπονηθοῦν ἀπό τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας, νά συμφωνήσει μ' αὐτές τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Επισιτισμοῦ καί νά ἐγκριθοῦν ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων. Σέ ἐξαίρεση ἀπό τό γενικό κανόνα, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο ἡ ἔγκριση τῶν ὁδηγιῶν γίνεται μέ μιά διαταγή τοῦ ἀντίστοιχου Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου, ἐμεῖς ἐδῶ ἀποφασίσαμε ὄχι μόνο τόν ἔλεγχο, συμμετοχή δυό Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων, ἀλλά προσθέσαμε εἰδικά ὅτι τό ΣΛΕ ζητᾶ νά ἐγκρίνει τό ἴδιο τίς ὁδηγίες. Φαίνεται καθαρά ὅτι ἀπό τίς ὁδηγίες ἐξαρτῶνται πάρα πολλά.

Ὕστερα ἀπό ὁρισμένες ἐξηγήσεις τῶν συντρόφων, ἡ ἀπόφασή σας γιά νά μή πριμοδοτοῦνται τά ἀτομικά νοικοκυριά ἔγινε σέ μᾶς ξεκάθαρη. 'Η ΚΕ κατάλαβε ποῦ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Καί ἡ οὐσία βρίσκεται στό νά μή γίνει πριμοδότηση ἄδικη, πριμοδότηση τῶν κουλάκων. Εἶναι εὐνόητο ὅτι πιό καλά εἶναι ὀργανωμένο τό νοικοκυριό τοῦ εὔπορου ἀγρότη καί τοῦ κουλάκου πού, φυσικά, στό χωριό βρίσκεις ὅσους θέλεις, καί γιά τό ζήτημα αὐτό οὔτε στιγμή δέν ἀμφιβάλλουμε. Ἄν ἐμεῖς,

ἀνταμείβοντας ἕνα ἐπιμελημένο νοικοκυριό, δέν ἐνδιαφερθοῦμε γιά τό πῶς πετυχαίνεται ἡ ἐπιμέλεια αὐτή, τότε βέβαια αὐτός πού θά ἔχει τίς πιό φροντισμένες οἰκονομικές ἐπιτυχίες θά εἶναι ὁ κουλάκος. Καί ἄν δέν δόσουμε σημασία στό ζήτημα μέ τί ἀντάλλαγμα πετυχαίνεται ἡ οἰκονομική βελτίωση, τότε ὁ κουλάκος θά ἀποκτήσει ἕνα ἄδικο προνόμιο. Ἄν τόν ἀνταμείψουμε μέ μέσα παραγωγῆς, δηλ. μέ ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ τή διεύρυνση τοῦ νοικοκυριοῦ, τότε θά γίνουμε ἔμμεσα, καί ἴσως ὄχι ἐντελῶς ἔμμεσα, συμμέτοχοι τῆς ἀνάπτυξης τῶν κουλάκων, γιατί, ἀμείβοντας τόν φιλόπονο νοικοκύρη, χωρίς νά πάρουμε ὑπόψη ὅτι ἡ καλή ἐπιτυχία ὀφείλεται σέ κουλάκικες μεθόδους καί μάλιστα ἀμείβοντας μέ τέτια πράγματα, ὅπως εἶναι τά μέσα παραγωγῆς, δηλ. μέ αὐτά μέσω τῶν ὁποίων ὁ κουλάκος μπορεῖ νά ἐνισχύσει παραπέρα τήν ἐπιροή του, ἐμεῖς, ἀσφαλῶς, ἐρχόμαστε σέ ἀντίθεση μέ τίς βασικές θέσεις ὄχι μόνο τῆς ἀγροτικῆς, ἀλλά καί τῆς ὅλης σοβιετικῆς πολιτικῆς καί παραβιάζουμε μιά βασική ἀρχή: νά ὑποστηρίζουμε τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων ἐνάντια στά συμφέροντα τῶν κουλάκων. Μ'αὐτό ἐμεῖς πραγματικά ὑπονομεύουμε μέ τόν πιό ριζικό τρόπο τίς ἀρχές καί τίς βάσεις ὅλης γενικά τῆς σοβιετικῆς πολιτικῆς καί ὄχι μόνο ὅλης τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς.

Ἄν ὅμως ἀπ'αὐτό βγάλει κανείς τό συμπέρασμα ὅτι δέν μᾶς χρειάζεται νά πριμοδοτήσουμε ὁρισμένους νοικοκυρέους, τότε πάρτε αὐτό τό παράδειγμα: ἐμεῖς πριμοδοτοῦμε ὁρισμένους ἐργάτες στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια, ὅπου ἡ συλλογικότητα τῆς δουλιᾶς, ἡ κοινωνικοποίησή της ἔφτασαν σέ ἀσύγκριτα ὑψηλότερο ἐπίπεδο ἀπ'ὅ,τι στή γεωργία. Τί νά κάνουμε λοιπόν γιά τήν ἀγροτική οἰκονομία; Σέ μιά χώρα ἐξαιρετικά ἀγροτική, ὅπου ἡ προσωπική, ἡ ἀτομική ἐργασία τοῦ ἀγρότη κυριαρχεῖ κατά τά $^{9}/_{10}$, καί τό πιό πιθανό κατά τά 99%, ἔχουμε 20 ἑκατομμύρια ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, πού θέλουμε νά τά ἀναπτύξουμε καί ὀφείλουμε ὁπωσδήποτε νά τό κάνουμε. Ξέρουμε ὅτι μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ ἡ ἐργασία τους μόνο ὕστερα ἀπό ἀρκετά, ἀπό πολλά χρόνια ριζικῆς τεχνικῆς μεταρύθμισης. Στά τρία αὐτά χρόνια κάτι διδαχτήκαμε στήν πρακτική μας δουλιά. Ξέρουμε πῶς θά ἐξασφαλιστοῦν οἱ βάσεις τοῦ κομμουνισμοῦ στή γεωργία, αὐτό μπορεῖ νά γίνει ἔπειτα ἀπό μιά τεράστια τεχνική ἐξέλιξη. Ἔχουμε καθαρή εἰκόνα τοῦ ἐπεξεργασμένου αὐτοῦ σχεδίου μέ τίς τοποθεσίες τῶν ἠλεκτροσταθμῶν, ξέρουμε τό πρόγραμμα-μίνιμουμ, τό πρόγραμμα τῶν ἑπόμενων δέκα χρόνων, ὅμως στό βιβλίο αὐτό γιά τόν ἐξηλεκ-

τρισμό ἔχουμε καί τό πρόγραμμα-μάξιμουμ, ὅπου ἔχει σχεδιαστεῖ μιά γιγάντια δουλιά γιά πολλά χρόνια. Ὅμως τώρα ἔχουμε 20 ἑκατομμύρια ξεχωριστά νοικοκυριά, πού ὀργανώνουν τήν οἰκονομία τους ξεχωριστά καί δέν μποροῦν νά κάνουν ἀλλιῶς· καί ἄν ἐμεῖς δέν τά ἀνταμείβουμε γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγικότητάς τους, αὐτό θά ἀποτελέσει βασικό λάθος, αὐτό σημαίνει καθαρά ὅτι τό παραξηλώνουμε καί ὅτι δέν θέλουμε νά δοῦμε τήν πραγματικότητα πού μᾶς χτυπᾶ στά μάτια, πού πρέπει νά τήν παίρνουμε ὑπόψη μας καί ἀπό τήν ὁποία πρέπει νά ξεκινήσουμε. Βέβαια, θά ἦταν ἐπιθυμητό νά ἀναπτύσσονταν τά νοικοκυριά μέσω τοῦ κολλεκτιβισμοῦ, κατά ὁλόκληρες κοινότητες, συνεταιρισμούς κτλ. Ἄν ἐσεῖς, δουλεύοντας στίς ἐπαρχίες, στηρίξετε τήν ἀνάπτυξη τῶν νοικοκυριῶν πάνω σ'αὐτή τή βάση, πραγματοποιήσετε τήν ἀνάπτυξη ὁλόκληρου συνεταιρισμοῦ ἤ ὁλόκληρης ἐπαρχίας, αὐτό εἶναι ἐξαίρετο· τότε ὅ,τι καλύτερο ὑπάρχει γιά πριμοδότηση δόστε το σ'αὐτούς. Ὅμως εἴσαστε βέβαιοι ὅτι θά τό πετύχετε, μήπως αὐτό εἶναι φαντασία πού στήν πρακτική δουλιά θά δημιουργήσει μεγάλα λάθη;

Γι'αὐτό κι'ἐμεῖς σᾶς προτείνουμε τό τελευταῖο μέρος τῆς ἀπόφασης τῆς ΚΕ, μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἐπεξεργασία ἤ παραλλαγή, πού μπορεῖ, σύμφωνα μέ τίς γνῶμες τῶν ἀνθρώπων τῆς πρακτικῆς δράσης νά περιληφθεῖ στήν ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, γιά νά ἐπιλυθεῖ τό ζήτημα αὐτό καί ἀπό σᾶς, ὥστε νά πεῖτε ἐδῶ: ἡ ἀμοιβή καί ἡ πριμοδότηση ὁρισμένων νοικοκυριῶν ἐπιτρέπεται, ὅμως μέ τούς γνωστούς τρεῖς ὅρους. Πρῶτο, πριμοδότηση τῶν ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν κατά πρῶτο λόγο, τῶν ἀγροτονοικοκυρέων σέ δεύτερη σειρά μέ ὅ,τι μένει ἀπό τήν πριμοδότηση, μ'αὐτό θά συμφωνήσουμε. Τό δεύτερο σημεῖο ἀναφέρει: νά μήν ἀνταμείβονται τά ξεχωριστά ἐκεῖνα νοικοκυριά πού σημείωσαν οἰκονομική ἐπιτυχία μέ κουλάκικες μεθόδους, νά μήν μπεῖ ἔτσι τό ζήτημα: εἶχες οἰκονομική ἐπιτυχία, θά πριμοδοτηθεῖς. Ὄχι, ἄν κάποιος σημείωσε οἰκονομική ἐπιτυχία, ὅμως ἐφάρμοσε κουλάκικη μέθοδο, εἴτε μέ τή μορφή δανείου, ξεπληρωμῆς μέ δουλιά, αἰσχροκέρδειας (καί οἱ κουλάκικες μέθοδοι ἐφαρμόζονται μερικές φορές μέ τήν καταστρατήγηση τοῦ νόμου), ἄν κάποιος χρησιμοποιήσει τήν παραμικρή κουλάκικη μέθοδο καί ἔχει ἐπιτυχία, αὐτός στερεῖται ὁποιασδήποτε πριμοδότησης. Νά ὁ δεύτερος περιορισμός πού ἱκανοποιεῖ ἀκόμη περισσότερο τή θεμελιακή σας ἄποψη τῆς πάλης ἐνάντια στούς κουλάκους καί τῆς ὑποστήριξης τοῦ ἐργαζόμενου μεσαίου καί φτωχοῦ ἀγρότη. Τρίτος περιορισμός —

τί νά δίνεται σάν πρίμ. Μπορεῖ νά δίνονται μέσα παραγωγῆς, ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ τή διεύρυνση καί τή βελτίωση τοῦ νοικοκυριοῦ: ἐργαλεῖα, μηχανές· μπορεῖ νά δίνονται εἴδη κατανάλωσης, ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ τίς οἰκονομικές ἀνάγκες, ὅπως ὁ ἐξωραϊσμός τῆς κατοικίας, ἀπό τόν ὁποῖο ἡ ζωή γίνεται ὀμορφότερη καί ἡ οἰκιακή διαβίωση καλύτερη. 'Εμεῖς λέμε: «Δίνετε σέ ξεχωριστούς νοικοκυρέους μόνο εἴδη κατανάλωσης καί οἰκιακῆς χρήσης καί, φυσικά, διακριτικά παράσημα». 'Εσεῖς ἤδη ἐγκρίνατε ἐδῶ τήν καθιέρωση τοῦ παράσημου τῆς 'Εργατικῆς Κόκκινης Σημαίας[88]. "Οσο γιά τά μέσα παραγωγῆς, μπορεῖ σέ ξεχωριστούς νοικοκυρέους νά δίνονται τέτιου εἴδους καί σέ τέτια βάση πού νά μήν μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν κατά κουλάκικο τρόπο. Νά μή δίνονται μηχανές, ἀκόμη καί στόν πιό φιλόπονο νοικοκύρη, ἀκόμη καί ἄν αὐτός εἶχε ἐπιτυχίες χωρίς τήν παραμικρή ἐφαρμογή κουλάκικων μεθόδων. Δέν πρέπει νά δίνεται μηχανή, γιατί αὐτή ἡ ἴδια ἡ χρησιμοποίησή της ἀπαιτεῖ ἐργασία συλλογική, καί ὁ νοικοκύρης πού παίρνει μηχανή δέν μπορεῖ νά τή χρησιμοποιήσει μόνος του.

Αὐτές εἶναι οἱ σκέψεις ἀπό τίς ὁποῖες καθοδηγήθηκε ἡ ΚΕ καί μέ βάση τίς ὁποῖες ἀπευθυνθήκαμε σέ σᾶς μέ τήν παράκληση νά ἐπανεξετάσετε ἀκόμη μιά φορά τήν ἀπόφασή σας, νά ἀνταλλάξετε γνῶμες καί, ἄν θεωρεῖτε δυνατό νά τήν ἀλλάξετε, ἐπιτρέποντας τήν πριμοδότηση ὁρισμένων νοικοκυρέων μέ τήν τήρηση τῶν παραπάνω τριῶν ὅρων. "Αν δέν τό ἀποφασίσετε αὐτό, δέν θά μπορέσουμε νά ἔχουμε τά ἀπαιτούμενα ἀποτελέσματα, γιατί σέ μιά κουρασμένη καί καταστραμένη χώρα ἡ βελτίωση τῆς οἰκονομίας δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς ὑπερένταση τῶν δυνάμεων καί τούς ἐξαιρετικά φιλόπονους πρέπει νά τούς ἀνταμείβουμε. Νά γιατί φρονοῦμε ὅτι, ἀκούγοντας αὐτές μας τίς σκέψεις, θά συμφωνήσετε νά ἐπιτραπεῖ ἡ πριμοδότηση μέ τούς παραπάνω τρεῖς περιοριστικούς ὅρους, οἱ ὁποῖοι πραγματικά εἶναι ἀπαραίτητοι πρός τό συμφέρον τῆς οἰκονομικῆς μας οἰκοδόμησης.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό στενογράφημα

8

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ 27 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ

Πρίν άπαντήσω στά σημειώματα, πρέπει νά πώ καθαρά, άν ύπάρχει πραγματική διαφωνία άνάμεσα στήν όμάδα καί στήν ΚΕ. Όσοναφορᾶ τούς πρώτους όμιλητές: έμεῖς ψηφίσαμε μιά όρισμένη άπόφαση, έχοντας ύπόψη τήν πάλη ένάντια στούς κουλάκους, όμως τότε δέν κατείχαμε άκόμη τίς μεθόδους πάλης πού έχουμε ύποδείξει στίς τρεῖς συμπληρώσεις. Τί εἶπαν οί σύντροφοι πού τάχτηκαν έδῶ ένάντια στίς συμπληρώσεις αύτές; Στήν ούσία δέν εἶπαν τίποτε. Ό σύντροφος κόκκινος στρατιώτης-άγρότης πού μίλησε έδῶ[89] εἶπε ότι ύπάρχουν κουλάκοι, ότι αύξάνεται ό άριθμός τους, όμως λέμε κατηγορηματικά: άν αύτοί εἶναι κουλάκοι, τότε δέν θά πριμοδοτηθοῦν. Αύτό σᾶς προτείνεται νά τό συμπεριλάβετε στό νόμο. Έκτός άπ'αύτό, άν ό μεσαῖος άγρότης βελτιώνει άτομικά τό νοικοκυριό του, όμως μπορεῖ τή βελτίωση αύτή νά τή χρησιμοποιήσει γιά νά μετατραπεῖ σέ κουλάκο, τότε άπαγορεύεται νά δίνεται σ'αύτόν πρίμ. Συνεπῶς, τί έπιχείρημα άνάφεραν έδῶ ένάντια στίς δικές μας σκέψεις; Κανένα. Έπαναλαμβάνουν ότι οί κουλάκοι δέν πρέπει νά πριμοδοτοῦνται. Μά έμεῖς εἴμαστε σύμφωνοι μ'αύτό.

Περνῶ τώρα στά σημειώματα πού ύποβλήθηκαν. Πρῶτο σημείωμα:

1) Ποιό θά εἶναι τό κριτήριο τοῦ «φιλόπονου κουλάκου» καί τοῦ «φιλόπονου μεσαίου άγρότη»;

2) Άς ύποθέσουμε ότι έμεῖς έδῶ θά βροῦμε αύτό τό κριτήριο, θά έκπονήσουμε ένα σχέδιο, όμως πῶς θά καταφέρουμε νά τό έφαρμόσουμε στίς έπαρχίες καί πολύ περισσότερο σ'έκεῖνες πού άκόμη μέχρι σήμερα καθοδηγητικό ρόλο παίζουν έκεῖ οί κουλάκοι;

3) Ποῦ θά βρίσκεται ό διαχωρισμός, θά πριμοδοτεῖται όλόκληρη όμάδα ή ό κάθε νοικοκύρης, ή θά πριμοδοτεῖται καί ό ένας καί ό άλλος;

Πρῶτο. Ὁ ἀγρότης τό ξέρει αὐτό καλύτερα. Ἄν στό νόμο ἀναφέρεται ὅτι ἀπαγορεύεται ἡ πριμοδότηση σ'αὐτόν πού ἐφάρμοσε κουλάκικη μέθοδο, τότε αὐτή ἡ ἔννοια ὑπερβαίνει τήν ἔννοια κουλάκος. Κουλάκος εἶναι ὅποιος γενικά ἐφαρμόζει κουλάκικη μέθοδο, ἐνῶ κουλάκικη μέθοδο ἐφαρμόζει χωριστά σχεδόν κάθε μεσαῖος ἀγρότης. Ἑπομένως, ἐμεῖς ὄχι μόνο ἀπαγορεύουμε νά δίνεται πρίμ στούς κουλάκους, ἀλλά καί σέ κάθε μεσαῖο ἀγρότη, ἄν αὐτός ἐφαρμόζει κουλάκικη μέθοδο, κι'αὐτές οἱ μέθοδοι εἶναι ἐξαιρετικά πολύμορφες. Ὄχι μόνο σάν κι'αὐτή τή χοντροκομένη μέθοδο, πού γιά 5 πούτια σιτάρι ἀγόρασαν ἕνα παραπανίσιο ἄλογο[90]. Μά σέ τέτιον ἄραγε κουλάκο θά δόσουν πρίμ; Γιατί προδικάζετε ὅτι στό χωριό θά κλείσουν τά μάτια μπροστά στό γεγονός αὐτό; Κι'ἄν ἐσεῖς ρωτᾶτε ποῦ βρίσκεται τό κριτήριο τοῦ φιλόπονου κουλάκου καί τοῦ φιλόπονου μεσαίου ἀγρότη, στίς ἐπαρχίες αὐτό τό ξέρουν θαυμάσια. Ἐμεῖς δέν σκοπεύουμε νά συντάξουμε νόμο γιά τό παραπάνω ζήτημα, γιατί αὐτό σημαίνει νά γραφτεῖ ὁλόκληρος τόμος γιά τό πῶς οἱ ἄνθρωποι ἐφαρμόζουν κουλάκικη μέθοδο, ἀφοῦ στίς ἐπαρχίες ὅλοι τό ξέρουν αὐτό θαυμάσια.

Δεύτερο. Μά μήπως ἐσεῖς δέν ἔχετε νομαρχιακές ἐπιτροπές τοῦ Κόμματος, μήπως τό ζήτημα αὐτό δέν θά περάσει ἀπό τούς ἀγροτικούς συνεταιρισμούς, ἀπό τίς γεωργικές ὑπηρεσίες τῆς ἐπαρχίας, ἀπό τόν πυρήνα τοῦ Κόμματος; Καί πῶς μιλᾶμε γιά πάλη στίς ἐπαρχίες ἐνάντια στόν κουλάκο, ὅταν δέν ὑπάρχουν τοπικοί πυρῆνες γιά τήν πάλη αὐτή; Τό ἐπιχείρημα αὐτό μοῦ εἶναι ἀκατανόητο.

Τρίτο. Στό νόμο ἀναφέρεται ὅτι στήν πρώτη σειρά προβάλλεται ἡ πριμοδότηση τῆς ὁμάδας καί σέ δεύτερη ἡ πριμοδότηση τοῦ κάθε νοικοκύρη. Τόν πιό λεπτομερειακό διαχωρισμό θά τόν καθορίσει κάθε νομαρχιακή ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος καί ὅλα τά ἄλλα ὄργανα πού ὑπάρχουν κατά τόπους.

Δεύτερο σημείωμα:

Ὅταν ἡ ΚΕ ἐπιφέρει τροπολογία, θεωρεῖ τήν τροπολογία αὐτή σάν πολιτική πράξη μέ σκοπό νά κεντρίσει τό ἐνδιαφέρον τοῦ «φιλόπονου ἀγρότη» γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί γενικά τῆς βιομηχανίας, ὥστε μετά τή λήξη ὁρισμένης περιόδου νά ἐφαρμοστεῖ εὐκολότερα ἡ κοινή καλλιέργεια; Ἄν εἶναι δυνατό, ἀπαντεῖστε.

Πρῶτο, νά μιά ἀπόδειξη ὅτι στό ζήτημα αὐτό δέν ὑπάρχει τίποτε τό εἰδικά πολιτικό πού θά ἔπρεπε νά τό κρύβουμε ἀπό τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες. Γι'αὐτό θεωρῶ ἀπόλυτα σωστό καί νομίζω πώς πρέπει νά μᾶς γίνει συνήθεια γιά τέτια ζητήματα νά

προσκαλοῦμε στήν ὁμάδα τούς ἐξωκομματικούς. Αὐτοί δέν πρόκειται νά ἀποφασίζουν στήν ὁμάδα, ὅμως γιατί νά μή τούς συμβουλευόμαστε; Ἡ οἰκονομική μας πρακτική ἔδειξε ὅτι πρέπει νά πᾶμε ἀπό τήν ἀτομική ἐργασία στή συλλογική. Ἀφοῦ ὅμως πρῶτα δοκιμάσουμε τί σημαίνει αὐτός ὁ δρόμος, δέν πρέπει νά σηκώσουμε τά χέρια, ἀλλά πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι αὐτό τό δρόμο πρέπει νά πάρουμε, καί ὅσο ἀργότερα, τόσο τό καλύτερο.

Τρίτο σημείωμα:

Ἔχω τή γνώμη ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά τονιστεῖ στούς ὀπαδούς τῶν κοινῶν πριμοδοτήσεων: διαθέτουν ἀρκετά ἀλέτρια καί ἄλλα ἐργαλεῖα γιά νά πριμοδοτεῖται ὁ συνεταιρισμός ἤ ὄχι; Ἄν ὄχι, τότε λοιπόν γιά ποιό πράγμα γίνεται ἡ συζήτηση;

Τό ἐπιχείρημα αὐτό δέν εἶναι σωστό. Γιά τήν πριμοδότηση ἔχουμε γενικά λίγα πράγματα, καί τά ἀλέτρια εἶναι τόσο λίγα πού, σάν μέσο παραγωγῆς, δέν θά τά δίνουμε σέ ξεχωριστά ἄτομα, ἀλλά θά τά δίνουμε σέ ὁλόκληρους συνεταιρισμούς. Ὅμως, γιατί ὅταν ἔχουμε τή δυνατότητα, νά μή δόσουμε ἀλέτρι σέ ἕναν ἀγρότη πού κατέβαλε πολλές προσπάθειες γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητας; Καί ποιός ἀποφασίζει, ἄν αὐτός εἶναι κουλάκικο στοιχεῖο εἴτε ὄχι; Πρέπει ν'ἀφουγκραζόμαστε ὅ,τι λένε ἀπό κάτω.

Τό ἑπόμενο σημείωμα:

Σᾶς παρακαλῶ, ἄν εἶναι δυνατό, νά μοῦ ἀπαντήσετε τώρα ἀμέσως στό πίσω μέρος τοῦ σημειώματος γιά τό παρακάτω ζήτημα. Στό νομό Σβιατοκρεστόβσκ τοῦ κυβερνείου Σταυρούπολης ὅπου δουλεύω καθορίστηκε ὑποχρεωτική συγκέντρωση 10 000 000 πούτια σιτηρῶν ὥς τήν 1 τοῦ Δεκέμβρη 1920. Συγκεντρώθηκαν 3 200 000 πούτια. Λόγω τῆς χαμηλῆς ἐκπλήρωσης τῆς ὑποχρέωσης ἐφαρμόζουμε ἐντατικά τήν ἐπίταξη τῆς περιουσίας τῶν κουλάκικων στοιχείων καί γι'αὐτό σᾶς παρακαλῶ καί πάλι νά ἀπαντήσετε τί νά κάνουμε παραπέρα; Νά κάνουμε ἐπίταξη ἤ μόνο σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις, ὥστε νά μήν καταστρέφονται τά νοικοκυριά;

Αὐτό δέν ἔχει σχέση μέ τό νόμο πού ἐμεῖς συζητᾶμε. Ἐνεργεῖστε ὅπως ἐνεργούσατε καί πρίν. Σέ αὐστηρή ἀντιστοιχία μέ τό διάταγμα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί σύμφωνα μέ τήν κομμουνιστική σας συνείδηση ἐνεργεῖτε καί στό ἑξῆς ἐλεύθερα, ὅπως ἐνεργούσατε ὥς τώρα.

Τό παρακάτω σημείωμα:

Πῶς νά ξεχωρίσουμε ἀπό τήν ἔννοια «φιλόπονος ἀγρότης» τόν «φιλόπονο κουλάκο»;

Γι'αὐτό τό ζήτημα ὅλα ὑπάρχουν στό νόμο μας, καί ἄν

ἐσεῖς ἐδῶ ρωτᾶτε, αὐτό σημαίνει ὅτι κάνετε κατάχρηση τῶν ἐρωτημάτων.

Παρακάτω ρωτοῦν:

Ποιός καί πῶς μπορεῖ νά καθορίσει τόν φιλόπονο ἀγρότη, π.χ. σέ κάποιο χωριό; Ἄν αὐτό θά τό κάνουν αἱρετά ἤ πληρεξούσια πρόσωπα στό χωριό, τότε θά ἔχουμε κακή χρήση τῶν αἱρετῶν καί τῶν πληρεξουσίων.

Ἐγώ τόνισα ἤδη ὅτι μέ τή δουλιά αὐτή πρέπει νά ἀσχοληθεῖ τό Κόμμα μας, ἔχουμε Ἐπιτροπές φτωχολογιᾶς καί στήν Οὐκρανία Ἐπιτροπές φτωχῶν ἀγροτῶν.

1) Παρακαλῶ νά πάρετε ὑπόψη σας. Πριμοδότησαν ἀγροτονοικοκυρέους γιά τήν παράδοση κανναβιοῦ τό 1920. Ἔτσι, αὐτοί πῆραν μέχρι 100 πήχεις ὕφασμα, ἐνῶ ἡ φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ γιά τό 1920 δέν πῆρε ἀκόμη οὔτε ἕναν πήχυ.

2) Παίρνεται ὑπόψη ὅτι τό μέτρο τῆς πριμοδότησης ὁρισμένων ἀγροτονοικοκυρέων ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιά τή συλλογική συνένωση καί ἐνμέρει δυναμώνει τά κλονισμένα καπιταλιστικά στηρίγματα στή γεωργία;

Σύντροφοι, ξέρετε ὅτι σέ μᾶς τά ἀτομικά ἀγροτικά νοικοκυριά εἶναι, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, στηρίγματα τοῦ καπιταλισμοῦ. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, κι'ἐγώ τό τόνισα στήν ἔκθεσή μου, λέγοντας ἀνοιχτά ὅτι δέν εἶναι τόσο φοβερή ἡ «Σούχαρεβκα» πού ἦταν στήν πλατεία Σούχαρεβκα ἤ μυστικά σέ κάποια ἄλλη πλατεία, ἀλλά ἡ «Σούχαρεβκα» πού ὑπάρχει στήν ψυχή κάθε ἀγρότη-ἀτομικοῦ ἰδιοκτήτη*. Μποροῦμε νά ξεφύγουμε ἀπ'αὐτό μέσα σέ ἕνα ἤ σέ δυό χρόνια; Δέν μποροῦμε. Ὅμως ἡ βελτίωση τῆς οἰκονομίας μᾶς χρειάζεται τώρα. Ἐσεῖς ἔχετε ὁδηγό σας τήν ὑπέροχη ἐπιδίωξη τοῦ κομμουνισμοῦ, ἀλλά θέλετε νά πηδήξετε ἀπό τόν ὄροφο αὐτό σ'αὐτή τήν κορυφή, ὅμως ἐμεῖς λέμε—δέν γίνεται, ἐνεργεῖστε μέ περίσκεψη καί βαθμιαῖα.

Παρακάτω:

Γιατί τό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ καί ἄλλα ἱδρύματα δέν δίνουν προϊόντα γιά τήν πριμοδότηση τῶν πρωτοπόρων ἐργατῶν τῆς 3ης κατηγορίας;

Δέν ξέρω τό λόγο, ὅμως ἔχω τή γνώμη ὅτι αὐτό γίνεται, γιατί ἔχουμε πάρα πολύ λίγα προϊόντα γιά πριμοδότηση.

Θά εἴχατε τήν καλωσύνη νά μοῦ ἀπαντήσετε πῶς βλέπει ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ τό ζήτημα τῆς πριμοδότησης τῶν πιό εὔπορων ἀγροτῶν, δηλαδή αὐτῶν πού ἔχουν μεγάλες ἐκτάσεις γῆς καί τίς καλλιεργοῦν μόνοι τους; Καί παράλληλα, ποιά θά εἶναι ἡ θέση τῶν μικροκαλλιεργητῶν, οἱ ὁποῖοι

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 114, 127. *Ἡ Σύντ.*

δέν ἔχουν τή δυνατότητα νά διακριθοῦν λόγω τοῦ μικροῦ κλήρου πού διαθέτουν;

Γιατί αὐτός ἔχει μεγάλη ἔκταση γῆς; Ἄν αὐτό εἶναι ἄδικο, γιατί ὁ συνεταιρισμός καί ἡ Γεωργική ὑπηρεσία δέν τοῦ τό παίρνουν; Ἐπειδή οἱ ἄλλοι δέν εἶναι σέ θέση νά τό καλλιεργήσουν. Γιατί, λοιπόν, νά τόν τιμωρήσουμε, ἀφοῦ αὐτός μοχθεῖ σ'αὐτό; Κι'ἄν μοχθεῖ σάν κουλάκος, τότε μή τοῦ δίνετε τίποτε, ἄν θησαυρίζει ἀδικώντας, τότε πάρτε το ἀπ'αὐτόν καί δόστε το σέ ἄλλους, σ'αὐτούς πού ἀσχολοῦνται μέ τό νοικοκυριό, καί μήν ἐπιτίθεστε στόν ἄνθρωπο γιά τό γεγονός καί μόνο ὅτι ἔχει πολλή γῆ. Στή Ρωσία δέν ὑπάρχει ἀτομική ἰδιοκτησία, ἡ γῆ διανέμεται ἀπό σᾶς τούς ἴδιους καί ἀπό τό συνεταιρισμό. Στή Ρωσία ὑπάρχουν ἄνθρωποι πού κατέχουν μεγάλη ἔκταση γῆς. Ἄν αὐτό τό βλέπουν τά σοβιετικά ὄργανα καί ἡ κομματική ἐπιτροπή καί δέν παίρνουν κανένα μέτρο, τότε πρέπει νά τά διαλύσουμε, καί ὄχι νά ἀρνιόμαστε νά δόσουμε στούς ἀνθρώπους πρίμ.

Τά τελευταῖα δυό σημειώματα. Τό πρῶτο:

Τό ἄρθρο αὐτό τοῦ νομοσχεδίου θά ἐφαρμόζεται καί στήν Οὐκρανία;

Νομίζω, ναί, καί λυποῦμαι πολύ πού ἐδῶ δέν μίλησε οὔτε ἕνας ἀπό τούς συντρόφους πού δουλεύουν στίς οὐκρανικές Ἐπιτροπές φτωχολογιᾶς, καί γι'αὐτό θεωρῶ μεγάλο λάθος πού σταμάτησαν πρόωρα οἱ ὁμιλίες.

Τό δεύτερο:

Ἄν ἡ ὁμάδα ἀπορίψει τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ, τότε θά εἴμαστε ἄξια μέλη τοῦ ΚΚΡ ἤ θά δείξουμε τό πεῖσμα μας;

Στό σημείωμα αὐτό ἀπαντῶ μέ ἕνα ντοκουμέντο πού ὀνομάζεται «Καταστατικό τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας». Στό ντοκουμέντο αὐτό καί στήν § 62 διαβάζουμε: «Στά ζητήματα τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς καί τῆς τρέχουσας δουλιᾶς ἡ ὁμάδα εἶναι αὐτόνομη»[91]. Ἑπομένως, ὅλα τά μέλη τῆς ὁμάδας ἔχουν τό δικαίωμα καί εἶναι ὑποχρεωμένα νά ψηφίσουν κατά συνείδηση καί ὄχι καθ'ὑπόδειξη τῆς ΚΕ. Ἄν ἐσεῖς, ψηφίζοντας κατά συνείδηση, πάρετε δεύτερη ἀπόφαση ἐνάντια στήν πρόταση τῆς ΚΕ, τότε μέ βάση ἀκριβῶς τήν § 62 εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά συγκαλέσουμε καί τώρα ἀμέσως θά συγκαλέσουμε τήν ΚΕ σέ συνεδρίαση, στήν ὁποία θά στείλετε τούς ἐκπροσώπους σας. Ἕνα τόσο σοβαρό ζήτημα εἶναι καλύτερα νά συζητηθεῖ δυό καί τρεῖς φορές, γιά νά γίνει προσπάθεια ἐξάλειψης τῆς

οὐσιαστικῆς διαφωνίας πού ὑπάρχει ἀνάμεσά μας. Νά πῶς ἔχει τό ζήτημα, νά πῶς πρέπει νά ἐνεργοῦμε. Τώρα πρέπει νά ψηφίσουμε ὄχι γιατί τό ἀνώτερο ὄργανο τοῦ Κόμματος πρότεινε ὁδηγίες, ἀλλά γιατί σᾶς πείσαμε ἐδῶ ἤ ὄχι.

Δέν εἶναι σωστό αὐτό πού εἰπώθηκε ἐδῶ ὅτι τό ζήτημα ἔχει ἀδύνατες βάσεις μιά πού ἔστειλαν τόν σύντροφο Λένιν νά τό ὑπερασπίσει[92]. Αὐτό εἶναι λάθος, γιατί τό καταστατικό τοῦ Κόμματος καθόρισε μέ ἀκρίβεια τά δικαιώματά σας. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Εἶναι λάθος, κατά δεύτερο λόγο, γιατί στήν ΚΕ δέν ὑπῆρξε καμιά διαφωνία πάνω στό ζήτημα αὐτό, ἀλλά ἀμέσως εἴπαμε: παρασυρθήκαμε ἀπό τήν πάλη μέ τούς κουλάκους καί ξεχάσαμε τό μέτρο. Ἄς ὑπενθυμίσουμε, λοιπόν, τό μέτρο.

Ἡ ΚΕ ὅρισε δυό συντρόφους, γιατί αὐτά τά δυό μέλη τῆς ΚΕ ἔτυχε στήν πορεία τῆς συζήτησης τοῦ σχεδίου νά πάρουν ἐνεργότερο μέρος ἀπό τά ἄλλα, καί τά ἴδια συμμετεῖχαν στίς συζητήσεις. Καί ἐγώ καί ἐπίσης ὁ Πρεομπραζένσκι ἔτυχε νά ἐξετάσουμε λεπτομερειακά ὅλα τά σχέδια. Γι'αὐτό συνέβη νά μᾶς ὁρίσουν ἐμᾶς τούς δυό.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
σύμφωνα μέ τό στενογράφημα

9
ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟ

Τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ,

ἀφοῦ ἄκουσε τήν εἰσήγηση τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς γιά τόν ἐξηλεκτρισμό, ἐκφράζει τίς εὐχαριστίες του πρῶτα-πρῶτα στό προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ, στή συνέχεια στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας καί στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Συγκοινωνιῶν καί ἰδιαίτερα στήν 'Επιτροπή ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας.

Τό συνέδριο ἀναθέτει στήν Πανρωσική Κεντρική 'Εκτελεστική 'Επιτροπή, στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων, στό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας καί στό προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ, ὅπως καί στά ἄλλα Λαϊκά 'Επιτροπάτα νά ἀποπερατώσουν τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου αὐτοῦ καί νά τό ἐγκρίνουν, ὑποχρεωτικά μάλιστα, στήν πιό σύντομη προθεσμία.

Τό συνέδριο στή συνέχεια ἀναθέτει στήν κυβέρνηση καί παρακαλεῖ τό ΠΚΣΣ καί τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων νά πάρουν ὅλα τά μέτρα γιά τήν πιό πλατιά προπαγάνδιση τοῦ σχεδίου αὐτοῦ καί τήν ἐνημέρωση τῶν πιό πλατιῶν μαζῶν τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ πάνω σ'αὐτό. 'Η μελέτη τοῦ σχεδίου αὐτοῦ πρέπει νά εἰσαχθεῖ σέ ὅλα χωρίς ἐξαίρεση τά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς Δημοκρατίας· κάθε ἠλεκτρικός σταθμός, κάθε ἐργοστάσιο καί σοβχόζ, πού κάπως ὑποφερτά ὀργανώθηκαν πρέπει νά γίνουν κέντρα ἐκλαΐκευσης τῶν γνώσεων στόν τομέα τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καί στόν τομέα τῆς σύγχρονης βιομηχανίας καί κέντρα προπαγάνδισης τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ καί συστηματικῆς διδασκαλίας του. Ὅλοι ὅσοι ἔχουν ἐπαρκή κατάρτιση, ἐπιστημονική ἤ πρακτική, πρέπει νά κινητοποιη-

θοῦν χωρίς ἐξαίρεση γιά τήν προπαγάνδιση τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ καί τή διδασκαλία τῶν ἀπαραίτητων γνώσεων γιά τήν κατανόησή του.

Τό συνέδριο ἐκφράζει τήν ἀκλόνητη πεποίθησή του, πώς ὅλα τά σοβιετικά ἱδρύματα, ὅλα τά Σοβιέτ τῶν βουλευτῶν, ὅλοι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἐργαζόμενοι ἀγρότες θά ἐντείνουν ὅλες τίς δυνάμεις τους καί δέν θά σταματήσουν μπροστά σέ ὁποιεσδήποτε θυσίες γιά νά ἐφαρμόσουν ὁπωσδήποτε καί παρόλα τά ἐμπόδια τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 21 καί 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή 2-3η ἔκδοση τῶν 'Απάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

10

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ

῾Υποχρεώνονται ὅλα τά μέλη τοῦ ΚΚΡ (μπ) ὥς τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) (6/ΙΙ. 1921):

1) νά γνωριστοῦν στόν ἀνώτατο προσιτό σ᾽αὐτά βαθμό μέ τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ·

2) νά πάρουν μέτρα γιά τήν ὅσο τό δυνατό πλατύτερη καί λεπτομερέστερη μελέτη ἐπιτόπου τοῦ σχεδίου κάθε περιοχῆς·

3) νά προετοιμάσουν γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ πρακτικές προτάσεις

τόσο γιά τούς τρόπους πλατύτερης ἐνημέρωσης ὅλων τῶν ἐργαζομένων πάνω στό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ,

ὅσο καί γιά τούς τρόπους τῆς ἄμεσης ἔναρξης τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου αὐτοῦ σέ ὅλες τίς γωνιές τῆς χώρας.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 21 καί 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή 2-3η ἔκδοση τῶν ῾Απάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. XXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

11

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ἡ πριμοδότηση ὁρισμένων ἀγροτονοικοκυρέων πρέπει,

πρῶτο, νά μπεῖ σέ δεύτερη μοίρα σέ σύγκριση μέ τήν πριμοδότηση ὁλόκληρων συνεταιρισμῶν καί γενικά ὁμάδων·

δεύτερο, πρέπει νά πριμοδοτοῦνται καί γενικά νά ἀνταμείβονται ὁρισμένοι ἀγροτονοικοκυρέοι μόνο μέ τήν αὐστηρότατη τήρηση τοῦ ὅρου ὅτι ὁρισμένα νοικοκυριά σημείωσαν οἰκονομικές ἐπιτυχίες χωρίς τήν παραμικρή χρήση κουλάκικων μεθόδων·

τρίτο, πρέπει νά ἀνταμείβονται ὁρισμένοι ἀγροτονοικοκυρέοι μέ διακριτικά παράσημα, ἀντικείμενα ἀτομικῆς χρήσης, εἴδη οἰκιακῆς χρήσης κτλ., ὅμως μέ μέσα παραγωγῆς ἐπιτρέπεται ἡ πριμοδότηση ὁρισμένων ἀγροτονοικοκυρέων μόνο μέ τήν ἀπόλυτα ὑποχρεωτική τήρηση τοῦ ὅρου ὅτι σάν πρίμ νά δίνονται μόνο τέτια μέσα παραγωγῆς καί μόνο σέ τέτια βάση πού τά μέσα αὐτά νά μήν μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν σάν ὄργανα μετατροπῆς τοῦ νοικοκύρη σέ κουλάκο[93].

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Ὀχτώβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΠΡΕΣΝΙΑ

Πρίν ἀπό δεκαπέντε χρόνια τό προλεταριάτο τῆς Μόσχας ὕψωσε τή σημαία τῆς ἐξέγερσης ἐνάντια στόν τσαρισμό[94]. Αὐτό ἀποτέλεσε τό ἀποκορύφωμα τῆς ἀνάπτυξης τῆς πρώτης ἐργατικῆς ἐπανάστασης ἐνάντια στόν τσαρισμό. Οἱ ἐργάτες ἡττήθηκαν καί ἡ Πρέσνια βάφτηκε μέ τό αἷμα τῶν ἐργατῶν. Ὁ ἀξέχαστος ἡρωισμός τῶν ἐργατῶν τῆς Μόσχας ἔδοσε τό παράδειγμα πάλης σέ ὅλες τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς Ρωσίας. Οἱ μάζες ὅμως αὐτές τότε ἀκόμη ἦταν πολύ καθυστερημένες, πολύ κομματιασμένες καί δέν ὑποστήριξαν τούς ἥρωες τῆς Πρέσνια καί τῆς Μόσχας, πού ξεσηκώθηκαν μέ τό ὅπλο στό χέρι ἐνάντια στήν τσαρική καί τήν τσιφλικάδικη μοναρχία.

Τήν ἥττα τῶν ἐργατῶν τῆς Μόσχας τήν ἀκολούθησε ἡ ἥττα ὅλης τῆς πρώτης ἐπανάστασης. Ἡ πιό ἄγρια τσιφλικάδικη ἀντίδραση βασάνιζε δώδεκα χρόνια ὅλους τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, ὅλους τούς λαούς τῆς Ρωσίας.

Ὁ ἄθλος τῶν ἐργατῶν τῆς Πρέσνια δέν πῆγε χαμένος. Οἱ θυσίες τους δέν ἦταν μάταιες. Ἔγινε τό πρῶτο ρῆγμα στήν τσαρική μοναρχία, τό ὁποῖο μεγάλωνε ἀργά, μά σταθερά καί ἐξασθένιζε τό παλιό, τό μεσαιωνικό καθεστώς.

Ὁ ἄθλος τῶν ἐργατῶν τῆς Μόσχας προκάλεσε στίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς πόλης καί τοῦ χωριοῦ ἀναβρασμό, πού παρόλους τούς διωγμούς τά ἴχνη του δέν εἶχαν σβήσει.

Πρίν ἀπό τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη 1905 ὁ λαός τῆς Ρωσίας δέν ἦταν σέ θέση νά κάνει μιά μαζική, ἔνοπλη πάλη ἐνάντια στούς ἐκμεταλλευτές.

Ὕστερα ἀπό τό Δεκέμβρη δέν ἦταν πιά ὁ ἴδιος λαός. Ἀναγεννήθηκε. Πῆρε τό μαχητικό βάφτισμα τοῦ πυρός. Ἀ-

τσαλώθηκε στήν ἐξέγερση. Προετοίμασε τίς γραμμές τῶν μαχητῶν πού νίκησαν τό 1917 καί πού τώρα—μέσα ἀπό ἀπίστευτες δυσκολίες, ὑπερνικώντας τά βάσανα τῆς πείνας καί τῆς καταστροφῆς πού προξένησε ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος—ὑπερασπίζονται τήν ὑπόθεση τῆς παγκόσμιας νίκης τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ζήτω οἱ ἐργάτες τῆς Κόκκινης Πρέσνια, τό πρωτοπόρο τμῆμα τῆς παγκόσμιας ἐργατικῆς ἐπανάστασης!

Δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη 1920 στό δελτίο «Τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Καθημερινό δελτίο τοῦ συνεδρίου», τεῦχ. 5
Ὑπογραφή: N. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ δελτίου

ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΟΥ σ. ΤΡΟΤΣΚΙ[95]

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΟΥ VIII ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ, ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΣΧΑΣ — ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)
30 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1920

Σύντροφοι, πρίν ἀπόλα πρέπει νά ζητήσω συγνώμη πού παραβιάζω τήν κανονική σειρά, γιατί γιά νά πάρει κανείς μέρος στίς συζητήσεις θά ἔπρεπε, φυσικά, νά ἀκούσει τήν εἰσήγηση, τή συνεισήγηση καί τίς συζητήσεις. Δυστυχῶς, αἰσθάνομαι τόσο ἄρωστος πού δέν εἶμαι σέ θέση νά τό τηρήσω αὐτό. Εἶχα ὅμως χθές τή δυνατότητα νά διαβάσω τά βασικά ἔντυπα ντοκουμέντα καί νά ἑτοιμάσω τίς σημειώσεις μου. Φυσικά, ἡ παράβαση τῆς κανονικῆς σειρᾶς πού ἀνάφερα, σᾶς δημιουργεῖ δυσχέρειες: μή ξέροντας τί εἶπαν οἱ ἄλλοι, ἴσως, ἐπαναλαμβάνω τά ἴδια χωρίς νά ἀπαντήσω σ'αὐτά πού θά ἔπρεπε νά ἀπαντήσω. Δέν μποροῦσα ὅμως νά κάνω διαφορετικά.

Τό βασικό μου ὑλικό εἶναι ἡ μπροσούρα τοῦ σ. Τρότσκι «Γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Συγκρίνοντας αὐτή τήν μπροσούρα μέ τίς θέσεις πού εἶχε προτείνει στήν Κεντρική Ἐπιτροπή, διαβάζοντάς την μέ προσοχή, ἀπορῶ γιά τά πάμπολλα θεωρητικά λάθη καί τίς ἐξωφρενικές ἀνακρίβειες πού περιέχονται σ'αὐτή. Πῶς μποροῦσε, ἀρχίζοντας μιά μεγάλη κομματική συζήτηση πάνω σ'αὐτό τό ζήτημα, ἀντί νά δόσει τό πιό μελετημένο πράγμα, νά φτιάξει ἕνα πράγμα τόσο ἀποτυχημένο; Θά σημειώσω σέ συντομία τά βασικά σημεῖα πού, κατά τή γνώμη μου, περιέχουν θεμελιακά θεωρητικά λάθη.

Τά συνδικάτα εἶναι ὄχι μόνο ἱστορικά ἀπαραίτητα, μά εἶναι καί ἡ ἱστορικά ἀναπόφευκτη ὀργάνωση τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου, πού στίς συνθῆκες τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου τό ἀγκαλιάζει σχεδόν ὁλόκληρο. Αὐτή εἶναι ἡ πιό

βασική προϋπόθεση, ἀλλά ὁ σ. Τρότσκι τήν ξεχνᾶ πάντοτε, δέν ξεκινᾶ ἀπ'αὐτή, δέν τήν ἐκτιμᾶ. Στό μεταξύ τό θέμα πού βάζει: «Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων», εἶναι ἕνα θέμα ἀφάνταστα πλατύ.

Ἀπ'ὅσα εἴπαμε βγαίνει ἤδη τό συμπέρασμα πώς σέ ὅλη τήν πραγματοποίηση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων εἶναι ἐξαιρετικά οὐσιώδης. Τί λογῆς ὅμως εἶναι αὐτός ὁ ρόλος; Περνώντας στήν ἐξέταση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, πού εἶναι ἕνα ἀπό τά πιό βασικά θεωρητικά ζητήματα, καταλήγω στό συμπέρασμα ὅτι ἔχουμε ἐδῶ ἕνα ρόλο ἐξαιρετικά ἰδιόμορφο. Ἀπό τό ἕνα μέρος, τά συνδικάτα ἀγκαλιάζουν ὅλους ἀνεξαιρέτως, περιλαμβάνοντας στίς γραμμές τῆς ὀργάνωσης τούς βιομηχανικούς ἐργάτες, τά συνδικάτα εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς τάξης πού διοικεῖ, κυριαρχεῖ καί κυβερνᾶ, τῆς τάξης πού πραγματοποιεῖ τή δικτατορία, τῆς τάξης πού πραγματοποιεῖ τόν κρατικό καταναγκασμό. Ὅμως ἡ ὀργάνωση αὐτή δέν εἶναι ὀργάνωση κρατική, δέν εἶναι ὀργάνωση καταναγκασμοῦ, εἶναι ὀργάνωση διαπαιδαγωγική, ὀργάνωση προσέλκυσης, ἐκπαίδευσης, εἶναι σχολεῖο, σχολεῖο διεύθυνσης, σχολεῖο οἰκονομικῆς διαχείρισης, σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ. Εἶναι σχολεῖο ἐντελῶς ἀσυνήθιστου τύπου, γιατί ἔχουμε νά κάνουμε ὄχι μέ δασκάλους καί μαθητές, ἀλλά ἔχουμε νά κάνουμε μέ κάποιο ἐξαιρετικά ἰδιόμορφο συνδυασμό αὐτοῦ πού ἔμεινε ἀπό τόν καπιταλισμό καί πού δέν μποροῦσε νά μή μείνει, καί αὐτοῦ πού προβάλλουν ἀπό μέσα τους τά ἐπαναστατικά πρωτοπόρα τμήματα, ἡ ἐπαναστατική—μποροῦμε νά ποῦμε—πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου. Γι'αὐτό, τό νά μιλάει κανείς γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων, χωρίς νά παίρνει ὑπόψη του αὐτές τίς ἀλήθειες, σημαίνει νά καταλήγει ἀναπόφευκτα σέ μιά σειρά λάθη.

Τά συνδικάτα, ἀπό τήν ἄποψη τῆς θέσης τους στό σύστημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, βρίσκονται—ἄν μπορεῖ κανείς νά ἐκφραστεῖ ἔτσι—ἀνάμεσα στό Κόμμα καί στήν κρατική ἐξουσία. Κατά τό πέρασμα στό σοσιαλισμό ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἀναπόφευκτη, ἡ δικτατορία ὅμως αὐτή δέν πραγματοποιεῖται ἀπό τήν καθολική ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας. Γιατί; Σχετικά μ'αὐτό μποροῦμε νά διαβάσουμε στίς θέσεις τοῦ II συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς γιά τό ρόλο τοῦ πολιτικοῦ κόμματος γενικά. Ἐδῶ δέν θά σταθῶ πάνω σ'αὐτό. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι τό Κόμμα ἀφομοιώνει, μποροῦμε νά ποῦμε, τήν πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου καί ἡ πρωτοπορία αὐτή πραγματοποιεῖ τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Καί ὅταν δέν ἔχεις ἕνα τέτιο θεμέλιο σάν τά συνδικάτα, δέν μπορεῖς νά πραγματοποιεῖς τή δικτατορία, δέν μπορεῖς νά ἐκπληρώνεις τίς κρατικές λειτουργίες. Κι᾽αὐτές πάλι εἶσαι ὑποχρεωμένος νά τίς πραγματοποιεῖς μέσω μιᾶς σειρᾶς ἰδιαίτερων ὀργάνων, πού κι᾽αὐτά πάλι εἶναι κάποιου νέου τύπου, συγκεκριμένα: μέσω τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ποῦ βρίσκεται ἡ ἰδιομορφία αὐτῆς τῆς κατάστασης ἀπό ἄποψη πρακτικῶν συμπερασμάτων; Στό ὅτι τά συνδικάτα δημιουργοῦν τή *σύνδεση* τῆς πρωτοπορίας μέ τίς μάζες, στό ὅτι τά συνδικάτα μέ τήν καθημερινή δουλιά πείθουν τίς μάζες, τίς μάζες τῆς τάξης πού εἶναι ἡ μόνη ἱκανή νά μᾶς ὁδηγήσει ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό. Αὐτό ἀπό τό ἕνα μέρος. ᾽Από τό ἄλλο μέρος, τά συνδικάτα εἶναι «δεξαμενή» τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Νά τί εἶναι τά συνδικάτα στή μεταβατική περίοδο ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό. Δέν μπορεῖς γενικά νά πραγματοποιήσεις αὐτό τό πέρασμα χωρίς τήν ἡγεμονία τῆς τάξης πού εἶναι ἡ μόνη διαπαιδαγωγημένη ἀπό τόν καπιταλισμό γιά τή μεγάλη παραγωγή καί ἡ μόνη ἀπαλλαγμένη ἀπό τά συμφέροντα τοῦ μικροϊδιοκτήτη. Δέν μπορεῖς ὅμως νά πραγματοποιήσεις τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου μέσω τῆς καθολικῆς ὀργάνωσής του. Γιατί ὄχι μόνο σέ μᾶς, μιά ἀπό τίς πιό καθυστερημένες καπιταλιστικές χῶρες, ἀλλά καί σέ ὅλες τίς ἄλλες καπιταλιστικές χῶρες τό προλεταριάτο ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νά εἶναι τόσο διηρημένο, τόσο ταπεινωμένο, τόσο ἐξαγορασμένο σέ μερικά μέρη (συγκεκριμένα: ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό σέ ὁρισμένες χῶρες) πού ἡ καθολική ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου δέν μπορεῖ νά πραγματοποιήσει ἄμεσα τή δικτατορία του. Τή δικτατορία μπορεῖ νά τήν πραγματοποιήσει μόνο ἡ πρωτοπορία πού ἀφομοίωσε τήν ἐπαναστατική δραστηριότητα τῆς τάξης. Ἔτσι εἶναι σάν νά ἔχουμε μιά σειρά ὀδοντωτούς τροχούς. Καί τέτιου εἴδους εἶναι ὁ μηχανισμός τῆς ἴδιας τῆς βάσης τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τῆς ἴδιας τῆς οὐσίας τοῦ περάσματος ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό. ᾽Απ᾽αὐτό γίνεται κιόλας φανερό πώς, ὅταν ὁ σ. Τρότσκι, τονίζοντας τήν «ἰδεολογική σύγχυση», μιλάει στήν πρώτη θέση γιά τήν κρίση εἰδικά καί συγκεκριμένα τῶν συνδικάτων, σ᾽αὐτό ὑπάρχει βασικά κάτι τό ὄχι σωστό ἀπό ἄποψη ἀρχῶν. Προκειμένου νά μιλήσει κανείς γιά κρίση, μπορεῖ νά μιλάει γι᾽αὐτή μόνο ὕστερα ἀπό ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς στιγμῆς. «᾽Ιδεολογική σύγχυση» ἔχει ἀκριβῶς ὁ Τρότσκι, γιατί στό βασικό ζήτημα τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων, στή μεταβατική περίοδο ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό, αὐτός ἀκριβῶς ἄφησε νά τοῦ

διαφύγει, δέν πῆρε ὑπόψη του ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει ἕνα πολύπλοκο σύστημα μερικῶν ὀδοντωτῶν τροχῶν καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει σύστημα ἁπλό, γιατί δέν μπορεῖς νά πραγματοποιεῖς τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, χρησιμοποιώντας ἕνα καθολικά ὀργανωμένο προλεταριάτο. Δέν μπορεῖς νά πραγματοποιεῖς τή δικτατορία χωρίς μερικά «λουριά μεταβίβασης» ἀπό τήν πρωτοπορία πρός τή μάζα τῆς πρωτοπόρας τάξης, ἀπό τήν τάξη αὐτή πρός τή μάζα τῶν ἐργαζομένων. Στή Ρωσία ἡ μάζα αὐτή εἶναι ἀγροτική, σέ ἄλλες χῶρες τέτια μάζα δέν ὑπάρχει, ὅμως καί στίς πιό προοδευμένες χῶρες ὑπάρχει μή προλεταριακή μάζα ἤ μάζα ὄχι καθαρά προλεταριακή. Ἀπό δῶ κιόλας βγαίνει πραγματικά μιά ἰδεολογική σύγχυση. Μόνο πού ἄδικα ὁ Τρότσκι κατηγορεῖ γι'αὐτή ἄλλους.

Ὅταν ἐξετάζω τό ζήτημα τοῦ παραγωγικοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων βλέπω τή θεμελιακή ἀνακρίβεια τοῦ Τρότσκι, ὅτι συνεχῶς μιλάει γι'αὐτό «ἀπό ἄποψη ἀρχῶν», μιλάει γιά «γενική ἀρχή». Σέ ὅλες τίς θέσεις του γίνεται λόγος ἀπό «ἄποψη γενικῆς ἀρχῆς». Ἡ τοποθέτηση τοῦ ζητήματος καί μόνο ἀπ'αὐτό εἶναι ριζικά λαθεμένη. Καί δέν μιλῶ πιά γιά τό IX συνέδριο τοῦ Κόμματος πού μίλησε ἀρκετά καί μέ τό παραπάνω γιά τόν παραγωγικό ρόλο τῶν συνδικάτων[96]. Ἀφήνω πού ὁ ἴδιος ὁ Τρότσκι παραθέτει στίς ἴδιες τίς θέσεις του τίς πέρα γιά πέρα σαφεῖς δηλώσεις τοῦ Λοζόβσκι καί τοῦ Τόμσκι, πού πρέπει σ'αὐτόν νά ἐμφανίζονται, ὅπως λένε οἱ γερμανοί, σάν «παιδί γιά δάρσιμο» ἤ σάν ἀντικείμενο πού πάνω του μπορεῖ κανείς νά ἀσκήσει τήν πολεμική του. Διαφωνίες ἀρχῶν δέν παρουσιάζονται, καί πάνω σ'αὐτό ἡ ἐκλογή τῶν Τόμσκι καί Λοζόβσκι, πού ἔγραψαν πράγματα πού τά παραθέτει ὁ ἴδιος ὁ Τρότσκι, δέν ἦταν πετυχημένη. Τίποτε τό σοβαρό στόν τομέα διαφωνίας ἀρχῶν δέν θά βροῦμε ἐδῶ, μέ ὅσο ζῆλο καί ἄν ψάξουμε. Γενικά τό τεράστιο λάθος, τό λάθος ἀρχῆς βρίσκεται στό ὅτι ὁ σ. Τρότσκι τραβάει τό Κόμμα καί τή Σοβιετική ἐξουσία πρός τά πίσω, βάζοντας τό ζήτημα «ἀπό ἄποψη ἀρχῶν» τώρα. Περάσαμε, δόξα νάχει ὁ θεός, ἀπό τίς θεωρητικές ἀρχές στήν πρακτική, στή θετική δουλιά. Στό Σμόλνι φαφλατίζαμε γιά ἀρχές καί ἀναμφισβήτητα παραπάνω ἀπ'ὅ,τι χρειαζόταν. Τώρα, ὕστερα ἀπό τρία χρόνια, γιά ὅλα τά σημεῖα τοῦ ζητήματος τῆς παραγωγῆς, γιά μιά σειρά συστατικά στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ὑπάρχουν διατάγματα —πολύ θλιβερό πράγμα εἶναι αὐτά τά διατάγματα—πού τά ὑπογράφουμε κι'ἔπειτα ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τά ξεχνοῦμε καί μεῖς οἱ ἴδιοι δέν τά ἐκτελοῦμε. Κι'ἔπειτα ἐπινοοῦνται συλλογισμοί γιά

ἀρχές, ἐπινοοῦνται διαφωνίες ἀρχῶν. Θά ἀναφερθῶ ἀργότερα σ'ἕνα διάταγμα πού ἀφορᾶ τό ζήτημα τοῦ παραγωγικοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων*, διάταγμα πού τό ξέχασαν ὅλοι, μαζί κι'ἐγώ, πράγμα γιά τό ὁποῖο πρέπει νά ὁμολογήσω τό λάθος μου.

Οἱ ὑπάρχουσες πραγματικές διαφωνίες δέν ἀφοροῦν καθόλου ζητήματα γενικῶν ἀρχῶν, ἄν δέν παρθοῦν ὑπόψη αὐτές πού ἀπαρίθμησα. Τίς «διαφωνίες» μου ὅμως μέ τόν σ. Τρότσκι, πού ἀπαρίθμησα, ἔπρεπε νά τίς τονίσω, γιατί ὁ σ. Τρότσκι, παίρνοντας ἕνα πλατύ θέμα: «Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων» ἔπεσε, κατά τή γνώμη μου, σέ μιά σειρά λάθη πού συνδέονται μέ τήν ἴδια τήν οὐσία τοῦ ζητήματος τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ἄν ὅμως τό ἀφήσουμε αὐτό κατά μέρος, τότε γεννιέται τό ἐρώτημα γιά ποιό λόγο, ἀλήθεια, δέν γίνεται σέ μᾶς μιά μονιασμένη δουλιά πού μᾶς εἶναι τόσο ἀπαραίτητη; Ἐξαιτίας τῆς διαφωνίας πάνω στό ζήτημα τῶν μεθόδων γιά τό *πλησίασμα* τῆς μάζας, τῆς κατάκτησης τῆς μάζας, τῆς *σύνδεσης* μέ τή μάζα. Σ'αὐτό βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία. Καί σ'αὐτό ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ ἰδιομορφία τῶν συνδικάτων, σάν θεσμοῦ πού δημιουργήθηκε στόν καπιταλισμό, πού εἶναι ἀναπόφευκτος κατά τό πέρασμα ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό, πού ἡ ὕπαρξή του στό ἀπώτερο μέλλον εἶναι ἀμφίβολη. Εἶναι μακρινό αὐτό τό μέλλον πού τά συνδικάτα θά μποῦν κάτω ἀπό ἐρωτηματικό· γι'αὐτό θά μιλήσουν τά ἐγγόνια μας. Σήμερα ὅμως τό ζήτημα εἶναι πῶς θά πλησιάσουμε τή μάζα, θά τήν κατακτήσουμε, θά συνδεθοῦμε μαζί της, πῶς θά στρώσουμε τά πολύπλοκα λουριά μεταβίβασης τῆς δουλιᾶς (τῆς δουλιᾶς γιά τήν πραγματοποίηση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου). Σημειῶστε πώς ὅταν μιλῶ γιά πολύπλοκα λουριά μεταβίβασης τῆς δουλιᾶς, δέν ἔχω στό νοῦ μου τόν κρατικό μηχανισμό. Τό τί θά γίνει ἀκόμη ἐκεῖ σχετικά μέ τήν πολυπλοκότητα τῶν λουριῶν μεταβίβασης — αὐτό εἶναι ἄλλη παράγραφος. Αὐτή τή στιγμή μιλῶ μόνο ἀφηρημένα καί ἀπό ἄποψη ἀρχῶν γιά τή σχέση ἀνάμεσα στίς τάξεις στήν καπιταλιστική κοινωνία· ἐκεῖ ὑπάρχει προλεταριάτο, ὑπάρχουν μή προλεταριακές ἐργαζόμενες μάζες, ὑπάρχει μικροαστική τάξη καί ὑπάρχει καί ἀστική τάξη. Καί μόνο ἀπ'αὐτή τήν ἄποψη, ἀκόμη καί ἄν δέν ὑπῆρχε γραφειοκρατία στό μηχανισμό τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἔχουμε ἤδη τήν ἐξαιρετική πολυπλοκότητα τῶν λουριῶν μεταβίβασης, ἐξαιτίας αὐτοῦ πού δημιούργησε ὁ

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 225. *Ἡ Σύντ.*

καπιταλισμός. Καί κυρίως αὐτό πρέπει νά σκεφτοῦμε, ὅταν βάζουμε τό ἐρώτημα, σέ τί συνίσταται ἡ δυσκολία τοῦ «καθήκοντος» τῶν συνδικάτων. Ἡ πραγματική διαφωνία, ἐπαναλαμβάνω, δέν βρίσκεται καθόλου ἐκεῖ πού τή βλέπει ὁ σ. Τρότσκι, ἀλλά στό ζήτημα πῶς θά κατακτήσουμε τή μάζα, στό ζήτημα πῶς θά τήν πλησιάσουμε, πῶς θά συνδεθοῦμε μαζί της. Πρέπει νά πῶ πώς, ἄν μελετούσαμε λεπτομερειακά, ἐξονυχιστικά, ἔστω καί μικρό μέρος τῆς πρακτικῆς μας δράσης, τῆς πείρας μας, θά ἀποφεύγαμε ἑκατοντάδες περιττές «διαφωνίες» καί λάθη ἀρχῶν, πού εἶναι γεμάτη ἡ μπροσούρα αὐτή τοῦ σ. Τρότσκι. Λογουχάρη, ὁλόκληρες θέσεις σ᾽αὐτή τήν μπροσούρα εἶναι ἀφιερωμένες στήν πολεμική ἐνάντια στό «σοβιετικό τρεϊντγιουνιονισμό». Δέν εἴχαμε σκοτοῦρες—ἀνακαλύψαμε καινούργιο σκιάχτρο. Καί ποιό εἶναι αὐτό; Εἶναι ὁ σ. Ριαζάνοφ. Γνωρίζω τόν σ. Ριαζάνοφ καμιά εἰκοσαριά καί πάνω χρόνια. Ἐσεῖς τόν γνωρίζετε λιγότερο ἀπό μένα σέ χρόνια, μά ὄχι λιγότερο στήν οὐσία. Ξέρετε θαυμάσια ὅτι στίς δυνατές πλευρές πού ἔχει δέν ἀνήκει ἡ ἀξιολόγηση τῶν συνθημάτων. Καί στίς θέσεις θά παρουσιάζουμε σάν «σοβιετικό τρεϊντγιουνιονισμό», αὐτά πού ὁ σ. Ριαζάνοφ εἶπε κάποτε ὄχι πολύ εὔστοχα! Μά εἶναι σοβαρό αὐτό; Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε θά ἔχουμε «σοβιετικό τρεϊντγιουνιονισμό», «σοβιετικό ἀντικλείσιμο εἰρήνης» καί δέν ξέρω τί ἄλλο ἀκόμη. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἕνα σημεῖο πού νά μήν εἶναι δυνατό νά σκαρωθεῖ ἕνας σοβιετικός «ισμός». (Ρ ι α ζ ά ν ο φ: «σοβιετικός ἀντιμπρεστισμός»). Μάλιστα, πολύ σωστά, «σοβιετικός ἀντιμπρεστισμός».

Στό μεταξύ, διαπράττοντας αὐτή τήν ἐπιπολαιότητα, ὁ σ. Τρότσκι πέφτει ἀμέσως σ᾽ἕνα λάθος. Ἀπ᾽ὅσα λέει βγαίνει πώς ἡ ὑπεράσπιση τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξης δέν εἶναι ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων στό ἐργατικό κράτος. Αὐτό εἶναι λάθος. Ὁ σ. Τρότσκι μιλάει γιά «ἐργατικό κράτος». Συγνώμη, αὐτό εἶναι ἀφηρημένη ἔννοια. Ὅταν τό 1917 γράφαμε γιά ἐργατικό κράτος, αὐτό ἦταν εὐνόητο· τώρα ὅμως, ὅταν μᾶς λένε: «Γιατί νά ὑπερασπίζουμε, ἀπό ποιόν νά ὑπερασπίζουμε τήν ἐργατική τάξη, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει ἀστική τάξη, ἀφοῦ τό κράτος εἶναι ἐργατικό», τότε στό σημεῖο αὐτό κάνουν ὁλοφάνερο λάθος. Ὄχι ἐντελῶς ἐργατικό, κι᾽ἐδῶ εἶναι ὁ κόμπος. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἕνα ἀπό τά βασικά λάθη τοῦ σ. Τρότσκι. Τώρα ἀπό τίς γενικές ἀρχές περάσαμε στήν πρακτική ἐξέταση καί τά διδάγματα, κι᾽ἀπό τό ξεκίνημα αὐτό γιά τό πρακτικό καί τό θετικό μᾶς τραβοῦν πίσω. Αὐτό δέν

ἐπιτρέπεται. Πρῶτο, στήν πραγματικότητα, τό κράτος μας δέν εἶναι ἐργατικό, ἀλλά ἐργατοαγροτικό. Καί ἀπ'αὐτό προκύπτουν πάρα πολλά (Μ π ο υ χ ά ρ ι ν: Τί λογῆς; 'Εργατοαγροτικό;). Καί παρόλο πού ὁ σ. Μπουχάριν φωνάζει ἀπό πίσω: «Τί λογῆς; 'Εργατοαγροτικό;», ἐγώ δέν θά τοῦ ἀπαντήσω. Καί ὅποιος θέλει, ἄς θυμηθεῖ τό συνέδριο τῶν Σοβιέτ πού μόλις τέλειωσε καί θά βρεῖ ἕτοιμη τήν ἀπάντηση.

Καί δέν εἶναι μόνο αὐτό. 'Από τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας ἕνα ντοκουμέντο, πού ὁ συγγραφέας τοῦ «'Αλφάβητου τοῦ κομμουνισμοῦ» τό ξέρει πολύ καλά—ἀπό τό πρόγραμμα αὐτό εἶναι ἤδη φανερό πώς ἔχουμε κράτος ἐργατικό *μέ γραφειοκρατική διαστρέβλωση*. Καί τή θλιβερή αὐτή—πῶς νά τήν ποῦμε—λοιπόν ἐτικέτα ὑποχρεωθήκαμε νά τήν κρεμάσουμε στό κράτος αὐτό. 'Ορίστε ποιά εἶναι ἡ πραγματικότητα τοῦ περάσματος. Τί λοιπόν, σέ ἕνα τέτιο κράτος, ὅπως δημιουργήθηκε στήν πράξη, τά συνδικάτα δέν ἔχουν νά ὑπερασπίσουν τίποτε, μποροῦμε χωρίς αὐτά νά τά βγάλουμε πέρα στήν ὑπεράσπιση τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν συμφερόντων τοῦ καθολικά ὀργανωμένου προλεταριάτου; Αὐτό εἶναι ἕνας συλλογισμός λαθεμένος πέρα γιά πέρα θεωρητικά. Αὐτό μᾶς μεταφέρει στήν περιοχή τοῦ ἀφηρημένου ἤ τοῦ ἰδανικοῦ πού θά φτάσουμε ὕστερα ἀπό 15-20 χρόνια, μά καί σ' αὐτό δέν εἶμαι βέβαιος, δηλ. ὅτι θά τό φτάσουμε σέ ἕνα τέτιο ἀκριβῶς χρονικό διάστημα. Μπροστά μας ὅμως εἶναι μιά πραγματικότητα πού τήν ξέρουμε καλά, ἐκτός ἄν θολώνουμε τό μυαλό μας, ἄν παρασυρόμαστε ἀπό διανοουμενίστικες συζητήσεις ἤ ἀφηρημένους συλλογισμούς, ἤ ἀπ'αὐτό πού καμιά φορά φαίνεται σάν «θεωρία», ἐνῶ στήν πράξη εἶναι πλάνη, ἕνας λαθεμένος ὑπολογισμός τῶν ἰδιομορφιῶν τοῦ περάσματος. Τό σημερινό μας κράτος εἶναι τέτιο, πού τό καθολικά ὀργανωμένο προλεταριάτο πρέπει νά ὑπερασπίζει τόν ἑαυτό του κι'ἐμεῖς πρέπει νά χρησιμοποιοῦμε τίς ἐργατικές αὐτές ὀργανώσεις γιά νά ὑπερασπίζουμε τούς ἐργάτες ἀπό τό κράτος τους, καί γιά νά ὑπερασπίζουν οἱ ἐργάτες τό κράτος μας. Καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη ὑπεράσπιση πραγματοποιεῖται μέσω τῆς ἰδιόμορφης συνύφανσης τῶν κρατικῶν μας μέτρων καί τῆς συμφωνίας μας, τῆς «σύμφυσης» μέ τά συνδικάτα μας.

Γι'αὐτή τή σύμφυση θά ἀναγκαστῶ νά ξαναμιλήσω ἀκόμη. Καί μόνο ἡ λέξη αὐτή δείχνει ὅτι, τό νά ἐπινοεῖς ἐδῶ ἐχθρό μέ τή μορφή τοῦ «σοβιετικοῦ τρεϊντγιουνιονισμοῦ» σημαίνει νά κάνεις λάθος. Γιατί ἡ ἔννοια «σύμφυση» σημαίνει ὅτι ὑπάρχουν *διαφορετικά* πράγματα, πού *πρέπει* ἀκόμη νά συμφύσου-

με· ἡ ἔννοια «σύμφυση» σημαίνει ὅτι πρέπει νά ξέρει κανείς νά χρησιμοποιεῖ τά μέτρα τῆς κρατικῆς ἐξουσίας γιά νά ὑπερασπίζει *ἀπ'*αὐτή τήν κρατική ἐξουσία τά ὑλικά καί τά πνευματικά συμφέροντα τοῦ καθολικά ἑνωμένου προλεταριάτου. Καί ὅταν ἀντί τῆς διαδικασίας τῆς σύμφυσης θά ἔχουμε *συγκόλληση* καί *συγχώνευση*, τότε θά συνέλθουμε σέ συνέδριο, ὅπου θά ἔχουμε γόνιμη συζήτηση τῆς πρακτικῆς πείρας καί ὄχι τῶν «διαφωνιῶν» ἀρχῶν ἤ τῶν ἀφηρημένων θεωρητικῶν συλλογισμῶν. Ἡ προσπάθεια νά βρεθοῦν διαφωνίες ἀρχῶν μέ τόν σ. Τόμσκι καί τόν σ. Λοζόβσκι, πού στόν σ. Τρότσκι ἐμφανίζονται σάν συνδικαλιστές «γραφειοκράτες»—σχετικά μέ τό ποιός ἔχει σ'αὐτή τή διαμάχη γραφειοκρατικές τάσεις, θά μιλήσω παρακάτω—εἶναι ἐπίσης ἀποτυχημένη. Ξέρουμε πολύ καλά πώς, ἄν ὁ σ. Ριαζάνοφ παρουσιάζει κάποτε τή μικρή ἀδυναμία νά σκαρώνει ὁπωσδήποτε ἕνα σύνθημα καί μάλιστα σχεδόν σύνθημα ἀρχῶν, ὅμως ὁ σ. Τόμσκι κοντά στά πάμπολλα ἄλλα κουσούρια του δέν ἔχει κι'αὐτό τό κουσούρι. Γι'αὐτό μοῦ φαίνεται πώς τό νά ἀνοίξει κανείς στό ζήτημα αὐτό μάχη ἀρχῶν ἐνάντια στόν σ. Τόμσκι (ὅπως κάνει ὁ σ. Τρότσκι)—εἶναι ἄνω ποταμῶν. Κι'αὐτό μέ ἀφήνει πραγματικά κατάπληκτο. Ἕναν καιρό ὅλοι μας κάναμε πολλά λάθη σχετικά μέ φραξιονιστικές, θεωρητικές καί κάθε λογῆς ἄλλες διαφωνίες—ὡστόσο κάναμε φυσικά καί κάτι τό χρήσιμο—καί σάν νά μεγαλώσαμε πιά ἀπό τότε. Καί εἶναι καιρός ἀπό τίς ἐπινοήσεις καί τά παραφουσκώματα τῶν θεμελιακῶν διαφωνιῶν νά περάσουμε στή θετική δουλιά. Δέν ἄκουσα ποτέ πώς στόν Τόμσκι ὑπερισχύει ὁ θεωρητικός, ὅτι ὁ Τόμσκι ἔχει ἀξίωση γιά τίτλο θεωρητικοῦ· ἴσως αὐτό εἶναι ἀδυναμία του, αὐτό εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ἀλλά τό ὅτι ὁ Τόμσκι, πού δούλεψε μονιασμένα μέ τό συνδικαλιστικό κίνημα, πρέπει νά ἀντανακλᾶ, συνειδητά ἤ ἀσυνείδητα—αὐτό εἶναι ἄλλο ζήτημα, δέν λέω πώς τό κάνει αὐτό πάντοτε συνειδητά—πρέπει λόγω τῆς κατάστασής του νά ἀντανακλᾶ τό πολύπλοκο αὐτό πέρασμα, καί ὅταν τῆς μάζας κάτι τῆς πονεῖ, μά δέν ξέρει καί ἡ ἴδια τί τῆς πονεῖ, δέν ξέρει κι'αὐτός τί πονεῖ (χειροκροτήματα, γέλια) καί συνάμα φωνάζει, τότε σᾶς βεβαιώνω πώς αὐτό εἶναι προσφορά καί ὄχι ἀδυναμία. Εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι στόν Τόμσκι θά βρεθοῦν πολλά ἐπιμέρους θεωρητικά λάθη. Καί ἄν ὅλοι μας καθήσουμε στό τραπέζι καί ἀρχίσουμε νά γράφουμε μελετημένα μιά ἀπόφαση ἤ θέσεις, θά τά διορθώσουμε ὅλα, μπορεῖ καί νά μήν ἀρχί-

σουμε νά τά διορθώνουμε, γιατί ή παραγωγική δουλιά είναι πιό ένδιαφέρουσα άπό τή διόρθωση τῶν θεωρητικῶν μικροδιαφωνιῶν.

Τώρα περνῶ στό θέμα «παραγωγική δημοκρατία», τό κάνω, σάν νά λέμε, γιά τόν Μπουχάριν. Ξέρουμε πολύ καλά πώς κάθε ἄνθρωπος ἔχει τίς μικρές ἀδυναμίες του, καί ὅτι μικροαδυναμίες ἔχουν καί οί μεγάλοι ἄνδρες, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ Μπουχάριν. Ὅταν ὁ λόγος στολίζεται μέ περικοκλάδες, ἐδῶ πιά ὁ Μπουχάριν δέν μπορεῖ νά μήν εἶναι ὑπέρ. Στήν ὁλομέλεια τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη, αὐτός ἔγραψε τήν ἀπόφαση γιά τήν παραγωγική δημοκρατία σχεδόν μέ πάθος. Καί ὅσο περισσότερο σκέπτομαι αὐτή τήν «παραγωγική δημοκρατία», τόσο πιό καθαρά βλέπω τή θεωρητική ψευτιά, τό ἀστόχαστο. Τίποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό σαλάτα δέν ὑπάρχει ἐδῶ. Καί πάνω σ'αὐτό τό παράδειγμα πρέπει νά εἰπωθεῖ ἀκόμη μιά φορά, τουλάχιστο στήν κομματική συνέλευση: «Σύντρ. Ν. Ι. Μπουχάριν, λιγότερες λεκτικές περικοκλάδες—θά εἶναι ὄφελος γιά σᾶς, γιά τή θεωρία, γιά τή δημοκρατία». (Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.) Ἡ παραγωγή χρειάζεται πάντοτε. Ἡ δημοκρατία εἶναι μιά ἀπό τίς κατηγορίες τοῦ πολιτικοῦ μόνο τομέα. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἀντίρηση γιά τή χρησιμοποίηση αὐτῆς τῆς λέξης σέ λόγο, σέ ἄρθρο. Τό ἄρθρο παίρνει καί ἐκφράζει ἔντονα ἕνα συσχετισμό, κι'αὐτό ἀρκεῖ. Ἀλλά, ὅταν τό μετατρέπετε σέ θέση, ὅταν θέλετε νά τό κάνετε σύνθημα πού συνενώνει τούς «συμφωνοῦντες» μέ τούς διαφωνοῦντες, ὅταν—ὅπως λέει ὁ Τρότσκι—τό Κόμμα πρέπει νά «διαλέξει ἀνάμεσα σέ δυό τάσεις», αὐτό ἠχεῖ ἐντελῶς παράξενα. Θά μιλήσω ἰδιαίτερα γιά τό ἄν θά πρέπει τό Κόμμα νά «διαλέξει» καί ποιός φταίει πού φέρανε τό Κόμμα σέ κατάσταση, ὥστε πρέπει νά «διαλέξει». Κι'ἐφόσον ἦλθαν ἔτσι τά πράγματα, πρέπει νά ποῦμε: «Πάντως διαλέγετε λιγότερα παρόμοια θεωρητικά λαθεμένα συνθήματα, ὅπως τό σύνθημα «παραγωγική δημοκρατία», πού δέν περιέχουν τίποτε ἐκτός ἀπό σύγχυση». Καί ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν δέν μελέτησαν καλά καί οἱ δυό τους τόν ὅρο αὐτό ἀπό θεωρητική πλευρά καί τά μπέρδεψαν. Ἡ «παραγωγική δημοκρατία» κατευθύνει σέ σκέψεις πού δέν ἀνήκουν καθόλου στόν κύκλο τῶν ἰδεῶν πού τούς συνεπῆραν. Αὐτοί ἤθελαν νά ὑπογραμμίσουν, νά συγκεντρώσουν περισσότερη προσοχή στήν παραγωγή. Τό νά ὑπογραμμίσει κανείς σέ ἄρθρο, σέ ὁμιλία—εἶναι ἄλλο πράγμα, ὅταν ὅμως τό μετατρέπει σέ θέσεις, καί ὅταν τό Κόμμα πρέπει νά διαλέγει, ἐγώ λέω: νά καταψηφίσετε τόν

ὅρο αὐτό, γιατί δέν εἶναι παρά μιά σύγχυση. Ἡ παραγωγή χρειάζεται πάντοτε, ἡ δημοκρατία ὄχι πάντοτε. Ἡ παραγωγική δημοκρατία γεννάει μιά σειρά σκέψεις ριζικά λαθεμένες. Χθές ἀκόμη διακηρύσσαμε τή μονοπρόσωπη διεύθυνση. Δέν ἐπιτρέπεται νά τά κάνουμε σαλάτα, δημιουργώντας τόν κίνδυνο νά μπερδευτοῦν οἱ ἄνθρωποι: πότε δημοκρατία, πότε μονοπρόσωπη διεύθυνση, πότε δικτατορία. Δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ἀπαρνούμαστε καί τή δικτατορία—ἀκούω πώς ὁ Μπουχάριν βρυχᾶται ἀπό πίσω: «Πολύ σωστά». (Γέλια. Χειροκροτήματα.)

Παρακάτω. Ἀπό τό Σεπτέμβρη μιλᾶμε γιά πέρασμα ἀπό τήν προτεραιότητα στήν ἐξίσωση, τό ἀναφέρουμε στήν ἀπόφαση τῆς παγκομματικῆς συνδιάσκεψης πού ἐπικυρώθηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή[97]. Τό ζήτημα εἶναι δύσκολο. Γιατί ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά συνδυάσουμε τήν ἐξίσωση μέ τήν προτεραιότητα, ἐνῶ οἱ ἔννοιες αὐτές ἀποκλείουν ἡ μιά τήν ἄλλη. Ὡστόσο μελετήσαμε λιγάκι μαρξισμό, μελετήσαμε πῶς καί πότε μπορεῖ καί πρέπει νά συνδέουμε τίς ἀντιθέσεις. Καί τό κυριότερο: στή διάρκεια τρισήμισι χρόνων τῆς ἐπανάστασής μας ἐπανειλημμένα συνδέσαμε ἀντιθέσεις στήν πράξη.

Εἶναι φανερό ὅτι τό ζήτημα πρέπει νά τό ἐξετάσουμε προσεκτικά καί μελετημένα. Ἐξάλλου, ἀκόμη καί στίς θλιβερές ἐκεῖνες ὁλομέλειες τῆς ΚΕ*, ὅπου σχηματίστηκαν ἑφτάδες καί ὀχτάδες καί ἡ περιβόητη «ὁμάδα συγκρουστήρας» τοῦ σ. Μπουχάριν[99], μιλήσαμε κι᾿ἐκεῖ γι᾿αὐτά τά θεμελιακά ζητήματα, διαπιστώνοντας ἀπό τότε πώς τό πέρασμα ἀπό τήν προτεραιότητα στήν ἐξίσωση δέν εἶναι εὔκολο. Γιά νά ἐκπληρώσουμε λοιπόν τήν ἀπόφαση αὐτή τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Σεπτέμβρη, πρέπει λιγάκι νά δουλέψουμε. Γιατί μπορεῖ νά συνδυάσει κανείς τίς ἀντίθετες αὐτές ἔννοιες ἔτσι, πού νά βγεῖ κακοφωνία, μπορεῖ ὅμως κι᾿ἔτσι, πού νά βγεῖ συμφωνία. Προτεραιότητα εἶναι ἡ προτίμηση ἑνός κλάδου παραγωγῆς ἀπ᾿ὅλους τούς ἀπαραίτητους κλάδους παραγωγῆς, λόγω τῆς μέγιστης ἐπιτακτικότητάς του. Σέ τί λοιπόν ἡ προτίμηση; Πόσο μεγάλη μπορεῖ νά εἶναι ἡ προτίμηση; Τό ζήτημα αὐτό εἶναι δύσκολο καί

* Πρόκειται γιά τίς ὁλομέλειες τῆς ΚΕ τοῦ Νοέμβρη καί τοῦ Δεκέμβρη 1920. Βλ. στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 255 τῆς 13-XI-1920 καί ἀρ. φύλ. 281 τῆς 14-XII-1920 τά κείμενα τῶν ἀποφάσεων πού ψηφίστηκαν, καθώς καί τήν ἔκθεση στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ»[98], ἀρ. φύλ. 26 τῆς 20-XII-1920.

πρέπει νά πῶ ὅτι γιά τή λύση του δέν εἶναι ἀρκετός μόνο ὁ ζῆλος στήν ἐκτέλεση, δέν εἶναι ἀρκετός καί ὁ ἄνθρωπος ὁ ἡρωικός πού μπορεῖ νά ἔχει πολλά λαμπρά προσόντα, μά πού εἶναι καλός στή θέση του· ἐδῶ πρέπει κανείς νά ξέρει τόν τρόπο νά ἀντικρύσει ἕνα πολύ ἰδιόμορφο ζήτημα. Ὅταν λοιπόν βάζουμε τό ζήτημα τῆς προτεραιότητας καί τῆς ἐξίσωσης, πρέπει πρίν ἀπόλα νά τό ἀντιμετωπίζουμε μέ περίσκεψη, κι'αὐτό εἶναι ἀκριβῶς πού δέν βλέπουμε στήν ἐργασία τοῦ σ. Τρότσκι· ὅσο περισσότερο τροποποιεῖ τίς ἀρχικές του θέσεις, τόσο περισσότερες εἶναι οἱ λαθεμένες. Νά τί διαβάζουμε στίς τελευταῖες θέσεις του:

«...Στόν τομέα τῆς *κατανάλωσης*, δηλαδή τῶν συνθηκῶν τῆς ἀτομικῆς διαβίωσης τῶν ἐργαζομένων, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐφαρμόζουμε τή γραμμή ἐξίσωσης. Στόν τομέα τῆς *παραγωγῆς* ἡ ἀρχή τῆς προτεραιότητας θά παραμένει γιά μᾶς ἀποφασιστική γιά πολύ καιρό ἀκόμη...» (θέση 41, σελ. 31 στήν μπροσούρα τοῦ Τρότσκι).

Θεωρητικά αὐτό εἶναι ὁλοκληρωτική σύγχυση. Εἶναι ἐντελῶς λαθεμένο. Προτεραιότητα εἶναι προτίμηση καί προτίμηση χωρίς κατανάλωση εἶναι μηδέν. Ἄν μέ τήν προτίμηση πρόκειται νά παίρνω ὅλο-ὅλο 50 γραμμάρια ψωμί, τότε νά μοῦ λείπει αὐτή ἡ προτίμηση. Προτίμηση στήν προτεραιότητα εἶναι προτίμηση καί στήν κατανάλωση. Χωρίς αὐτό ἡ προτεραιότητα εἶναι χίμαιρα, ἀέρας φρέσκος, κι'ἐμεῖς ὡστόσο εἴμαστε ὑλιστές. Καί οἱ ἐργάτες εἶναι ὑλιστές. Ἀφοῦ λές προτεραιότητα, τότε δόσε καί ψωμί, καί ροῦχα, καί κρέας. Μόνο ἔτσι καταλαβαίναμε καί καταλαβαίνουμε τό ζήτημα, ὅταν συζητούσαμε στό Συμβούλιο Ἄμυνας ἑκατοντάδες φορές αὐτά τά ζητήματα, πάνω σέ συγκεκριμένες περιπτώσεις πού ὁ ἕνας τραβοῦσε τίς μπότες πρός τό μέρος του, λέγοντας: «Ἔχω προτεραιότητα», καί ὁ ἄλλος ἔλεγε: «Δόσ'ἐδῶ τίς μπότες, διαφορετικά οἱ οὐντάρνικοι ἐργάτες σου δέν θά ἀντέξουν καί ἡ προτεραιότητά σου πάει χαμένη».

Καί τό συμπέρασμα εἶναι πώς στίς θέσεις τοῦ Τρότσκι τό ζήτημα τῆς ἐξίσωσης καί τῆς προτεραιότητας μπαίνει ἐντελῶς λαθεμένα. Κι'ἐκτός ἀπ'αὐτό ἔχουμε ὑποχώρηση ἀπό ἐκεῖνο πού εἴχαμε πρακτικά ἐλέγξει καί κατακτήσει. Αὐτά δέν ἐπιτρέπονται καί τίποτε τό καλό δέν μπορεῖ νά βγεῖ ἀπό μιά τέτια γραμμή.

Παρακάτω: Τό ζήτημα τῆς «σύμφυσης». Σήμερα τό πιό σωστό θά ἦταν νά μή μιλᾶμε γιά «σύμφυση». Ἀργυρό τό μίλημα καί χρυσό τό σῶπα. Γιατί; Γιατί μέ τή σύμφυση ἔχουμε

ἤδη καταπιαστεῖ πρακτικά· δέν ἔχουμε οὔτε ἕνα μεγάλο συμβούλιο λαϊκῆς οἰκονομίας κυβερνείου, οὔτε ἕνα μεγάλο τμῆμα τοῦ Πανρωσικοῦ Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας καί τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν κτλ., ὅπου ἡ σύμφυση νά μήν ἔγινε *πρακτικά*. Εἶναι ὅμως τά ἀποτελέσματα ἀπολύτως καλά; Ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ὁ κόμπος. Μελέτησε τήν *πρακτική πείρα* τοῦ πῶς ἔγινε ἡ σύμφυση καί τί ἐπιτεύχθηκε μ'αὐτή. Τά διατάγματα πού ἔμπασαν τή σύμφυση στά διάφορα ἱδρύματα εἶναι τόσο πολλά, πού δέν μπορεῖς νά τά ἀπαριθμήσεις. Ἀλλά νά μελετήσουμε πρακτικά τί βγῆκε ἀπ'αὐτό, τί ἔδοσε ἡ τάδε σύμφυση τοῦ τάδε κλάδου βιομηχανίας, ὅταν τό τάδε μέλος τοῦ συνδικάτου τοῦ κυβερνείου εἶχε τήν τάδε θέση στό Συμβούλιο Λαϊκῆς Οἰκονομίας τοῦ κυβερνείου, ποῦ ὁδήγησε αὐτό, πόσους μῆνες πραγματοποιοῦσε αὐτή τή σύμφυση κτλ.—νά μελετήσουμε πρακτικά τήν ἴδια τήν ἔμπρακτη πείρα μας, δέν τά καταφέραμε ἀκόμη. Τά καταφέραμε νά σκαρώσουμε διαφωνία ἀρχῶν γιά τή σύμφυση καί νά κάνουμε καί λάθος, γιά τέτια εἴμαστε μαστόροι, νά μελετήσουμε ὅμως τήν ἴδια τήν πείρα μας καί νά τήν ἐλέγξουμε —δέν εἴμαστε ἄξιοι. Ὅταν θά ἔχουμε συνέδρια τῶν Σοβιέτ, ὅπου ἐκτός ἀπό τά τμήματα μελέτης τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, ἀπό τή σκοπιά τούτης ἤ ἐκείνης τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου γιά τήν καλυτέρευση τῆς γεωργίας, θά ἔχουμε τμήματα γιά τή μελέτη τῆς σύμφυσης, γιά τή μελέτη τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς σύμφυσης στήν ἀλευροβιομηχανία τοῦ κυβερνείου Σαράτοφ, στή μεταλλουργία τῆς Πετρούπολης, στήν ἀνθρακοβιομηχανία τοῦ Ντονμπάς κτλ., ὅταν τά τμήματα αὐτά, ἀφοῦ συγκεντρώσουν ἕνα σωρό ὑλικά, δηλώσουν: «Μελετήσαμε τό τάδε καί τό τάδε», τότε θά πῶ: «Μάλιστα, ἀρχίσαμε νά ἀσχολούμαστε μέ τή δουλιά, βγήκαμε ἀπό τήν παιδική ἡλικία!». Ὅταν ὅμως, ἀφοῦ καταναλώσαμε τρία χρόνια γιά τή σύμφυση, μᾶς σερβίρουν «θέσεις», στίς ὁποῖες σκαρώνουν διαφωνίες ἀρχῶν γιά τή σύμφυση, τί μπορεῖ νά εἶναι πιό θλιβερό καί πιό λαθεμένο ἀπό αὐτό; Μπήκαμε στό δρόμο τῆς σύμφυσης καί δέν ἀμφιβάλλω ὅτι μπήκαμε σωστά, ὅμως δέν μελετήσαμε ἀκόμη ὅσο πρέπει τά ἀποτελέσματα τῆς πείρας μας. Γι'αὐτό ἡ μόνη ἔξυπνη τακτική στό ζήτημα τῆς σύμφυσης εἶναι: γιά τήν ὥρα νά σωπαίνεις.

Πρέπει νά μελετηθεῖ ἡ πρακτική πείρα. Ὑπόγραφα διατάγματα καί ἀποφάσεις, πού περιέχουν ὑποδείξεις γιά συμφύσεις στήν πράξη καί ἡ πράξη εἶναι ἑκατό φορές σπουδαιότερη ἀπό κάθε θεωρία. Γι'αὐτό, ὅταν λένε: «Ἐλᾶτε νά μιλήσουμε γιά τή

«σύμφυση»», ἐγώ ἀπαντῶ: «'Ελᾶτε νά μελετήσουμε αὐτό πού κάναμε». Ὅτι κάναμε πολλά λάθη, εἶναι ἀναμφισβήτητο. 'Επίσης μπορεῖ πολλά διατάγματά μας νά θέλουν τροποποίηση. Συμφωνῶ σ' αὐτό καί δέν ἔχω τήν παραμικρή συμπάθεια πρός τά διατάγματα. 'Αλλά τότε κάνετε πρακτικές προτάσεις: νά τροποποιήσουμε τό τάδε καί τό τάδε. Νά, αὐτή θά εἶναι μιά πρακτική τοποθέτηση τοῦ ζητήματος. Αὐτό δέν θά εἶναι μιά ἄγονη δουλιά. Νά, αὐτό δέν θά ὁδηγήσει σέ γραφειοκρατική σχεδιομανία. Ὅταν παίρνω στήν μπροσούρα τοῦ Τρότσκι τό κεφάλαιο VI: «Πρακτικά συμπεράσματα», βλέπω ὅτι τά πρακτικά συμπεράσματά του πάσχουν ἀπ'αὐτό ἀκριβῶς τό ἁμάρτημα. Γιατί ἐκεῖ ἀναφέρεται ὅτι τό Πανρωσικό Κεντρικό Συμβούλιο τῶν Συνδικάτων καί τό Προεδρεῖο τοῦ 'Ανώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας πρέπει νά ἀποτελοῦνται ἀπό τό ἕνα τρίτο μέχρι τό ἕνα δεύτερο ἀπό μέλη πού ἀνήκουν καί στά δυό ὄργανα, καί οἱ ἐπιτροπές κατά τό ἕνα δεύτερο μέχρι τά δυό τρίτα κτλ. Γιατί; Γιατί ἔτσι, «μέ τό μάτι». Φυσικά στά διατάγματά μας οἱ τέτιου εἴδους συσχετισμοί καθορίζονται πολλές φορές ἀκριβῶς «μέ τό μάτι», γιατί ὅμως στά διατάγματα αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο; Δέν εἶμαι συνήγορος ὅλων τῶν διαταγμάτων καί δέν θέλω νά παρουσιάζω τά διατάγματα καλύτερα ἀπ'ὅ,τι εἶναι στήν πραγματικότητα. 'Εκεῖ τά συμβατικά μεγέθη, ὅπως τό ἕνα δεύτερο, τό ἕνα τρίτο ὅλων τῶν μελῶν κτλ. καθορίζονταν σχεδόν πάντοτε «μέ τό μάτι». Ὅταν τό διάταγμα λέει ἕνα τέτιο πράγμα, αὐτό σημαίνει: ἐσεῖς δοκιμάστε νά τό κάνετε ἔτσι, κι'ἐμεῖς ἀργότερα θά ζυγίσουμε τά ἀποτελέσματα τῆς «δοκιμῆς» σας. 'Αργότερα θά ξεδιαλύνουμε τί ἀκριβῶς βγῆκε. Ὅταν τό ξεδιαλύνουμε, θά προχωροῦμε μπροστά. Τή σύμφυση τήν κάνουμε καί θά τήν κάνουμε ὁλοένα καί καλύτερα, γιατί γινόμαστε ὅλο καί πιό πρακτικοί, ὅλο καί πιό θετικοί.

'Αλλά νομίζω πώς ἄρχισα νά ἀσχολοῦμαι μέ τήν «παραγωγική προπαγάνδα»; 'Αλλιῶς δέν γίνεται! Ὅταν μιλᾶς γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή εἶναι ἀπαραίτητο νά θίξεις αὐτό τό ζήτημα.

Καί περνῶ στό ζήτημα τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας. Κι'αὐτό τό ζήτημα εἶναι ἐπίσης ζήτημα πρακτικό καί τό βάζουμε μέ πρακτικό τρόπο. 'Υπάρχουν κρατικά ἱδρύματα γιά τή διεξαγωγή τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, πού ἔχουν ἤδη δημιουργηθεῖ. Δέν ξέρω, ἄν τά ὄργανα αὐτά εἶναι καλά ἤ κακά, πρέπει νά τά δοκιμάσουμε καί δέν εἶναι καθόλου ἀνάγκη νά γράφονται «θέσεις» γιά τό ζήτημα αὐτό.

῎Αν πρόκειται νά μιλήσουμε ὁλόπλευρα γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή, τότε γιά τό ζήτημα τῆς δημοκρατίας δέν χρειάζεται νά ἀναφέρουμε τίποτε ἄλλο, ἐκτός ἀπό τό συνηθισμένο δημοκρατισμό. Τεχνάσματα σάν τήν «παραγωγική δημοκρατία» εἶναι λαθεμένα καί τίποτε δέν πρόκειται νά βγεῖ ἀπ᾿αὐτά. Πρῶτο αὐτό. Δεύτερο, ἡ παραγωγική προπαγάνδα. Τά ἱδρύματα ἔχουν ἤδη δημιουργηθεῖ. Οἱ θέσεις τοῦ Τρότσκι μιλοῦν γιά παραγωγική προπαγάνδα. Μάταιος κόπος, γιατί στό σημεῖο αὐτό οἱ «θέσεις» εἶναι πιά ξεπερασμένες. ῎Αν εἶναι καλό ἤ κακό τό ἵδρυμα, δέν ξέρουμε ἀκόμη. Θά τό δοκιμάσουμε στήν πράξη καί τότε θά δοῦμε. ᾿Ελᾶτε νά τά μελετᾶμε καί νά τά ἐξετάζουμε. ῞Ας ὑποθέσουμε ὅτι στό συνέδριο συγκροτοῦνται 10 τμήματα ἀπό δέκα ἄτομα τό καθένα. «᾿Ασχολήθηκες μέ τήν προπαγάνδα στήν παραγωγή; Πῶς καί τί βγῆκε;». ᾿Αφοῦ τό μελετήσουμε, θά ἀμείψουμε αὐτόν πού σημείωσε ἰδιαίτερη ἐπιτυχία, θά ἀπορίψουμε τήν ἀποτυχημένη πείρα. ᾿Εμεῖς ἔχουμε πιά πρακτική πείρα, ἀδύνατη, μικρή, ὡστόσο ἔχουμε, κι᾿ἀπ᾿αὐτή μᾶς τραβοῦν πίσω, πρός τίς «θέσεις ἀρχῶν». Αὐτό εἶναι μάλλον «ἀντιδραστικό» κίνημα, παρά «τρεϊντγιουνιονισμός».

Παρακάτω, τρίτο, οἱ πριμοδοτήσεις. Αὐτός εἶναι ὁ παραγωγικός ρόλος καί τό καθῆκον τῶν συνδικάτων: νά δίνονται πριμοδοτήσεις *σέ εἶδος*. Αὐτό ἄρχισε πιά. ῾Η ὑπόθεση μπῆκε μπρός. Πεντακόσιες χιλιάδες πούτια σιτάρι δόθηκαν γι᾿αὐτό τό σκοπό κι᾿ἑκατόν ἑβδομήντα χιλιάδες ἔχουν ἤδη ξοδευτεῖ. Δέν ξέρω, ἄν ξοδεύτηκαν καλά καί σωστά. Στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων τονίστηκε: δέν τά διαθέτουν σωστά, ἀντί γιά πριμοδότηση βγαίνει ἐπιμίσθιο: αὐτό τό τόνισαν καί συνδικαλιστικά στελέχη καί ὑπάλληλοι τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Εργασίας. Συγκροτήσαμε ἐπιτροπή γιά νά μελετήσει τό ζήτημα, μά δέν τέλειωσε ἀκόμη ἡ μελέτη. Δόθηκαν ἑκατόν ἑβδομήντα πούτια σιτάρι, πρέπει ὅμως νά δίνονται ἔτσι πού νά ἀνταμείβεται αὐτός πού ἔδειξε ἡρωισμό, ζῆλο στήν ἐκτέλεση, ταλέντο καί ἀφοσίωση ἑνός οἰκονομικοῦ διαχειριστῆ, μέ μιά λέξη τά προσόντα πού ἐξυμνεῖ ὁ Τρότσκι. Τώρα ὅμως τό ζήτημα δέν εἶναι νά ἐξυμνοῦμε στά γραπτά μας, ἀλλά νά δόσουμε ψωμί καί κρέας. Δέν εἶναι καλύτερα νά πάρουμε, πού λέει ὁ λόγος, τό κρέας ἀπό τήν ἄλφα κατηγορία ἐργατῶν καί νά τό δόσουμε σάν πριμοδότηση σέ ἄλλους, σέ «οὐντάρνικους» ἐργάτες; Μιά τέτια προτεραιότητα δέν τήν ἀρνούμαστε. Τέτια προτεραιότητα χρειάζεται. Θά μελετᾶμε ἐπισταμένα τήν πρακτική πείρα τοῦ τρόπου πού ἐφαρμόζουμε τήν προτεραιότητα.

Ἔπειτα, τέταρτο, τά πειθαρχικά δικαστήρια. Ὁ παραγωγικός ρόλος τῶν συνδικάτων, ἡ «παραγωγική δημοκρατία», καί ἄς μή κακοφανεῖ στόν σ. Μπουχάριν, εἶναι καθαρή σαπουνόφουσκα, ὅταν δέν ἔχουμε πειθαρχικά δικαστήρια. Καί στίς θέσεις σας δέν ὑπάρχει τέτιο πράγμα. Ἔτσι, καί ἀπό ἄποψη ἀρχῶν, καί θεωρητικά, καί πρακτικά, σχετικά μέ τίς θέσεις τοῦ Τρότσκι καί τή στάση τοῦ Μπουχάριν, βγαίνει ἕνα καί μόνο συμπέρασμα: καί μή χειρότερα!

Κι'ἀκόμη περισσότερο καταλήγω σ'αὐτό τό συμπέρασμα, ὅταν λέω στόν ἑαυτό μου: δέν τοποθετεῖτε τό ζήτημα μαρξιστικά. Δέν φτάνει πού στίς θέσεις ὑπάρχουν πολλά θεωρητικά λάθη. Ὁ τρόπος πού ἀξιολογεῖτε «τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων» δέν εἶναι μαρξιστικός, γιατί δέν ἐπιτρέπεται νά καταπιάνεται κανείς μέ τόσο πλατύ θέμα, χωρίς νά ἐμβαθύνει στίς ἰδιομορφίες τῆς τρέχουσας στιγμῆς ἀπό τήν πολιτική της πλευρά. Μά ἐμεῖς μέ τόν σ. Μπουχάριν δέν γράφαμε τυχαῖα στήν ἀπόφαση τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ γιά τά συνδικάτα πώς ἡ πολιτική εἶναι ἡ πιό συμπυκνωμένη ἔκφραση τῆς οἰκονομίας.

Ἀναλύοντας τήν τρέχουσα πολιτική στιγμή, θά μπορούσαμε νά ποῦμε ὅτι περνᾶμε μιά μεταβατική περίοδο μεταβατικῆς περιόδου. Ὁλόκληρη ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι μιά μεταβατική περίοδος, τώρα ὅμως μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἔχουμε ἕνα σωρό νέες μεταβατικές περιόδους. Ἀποστράτευση, τέλος τοῦ πολέμου, δυνατότητα μιᾶς πολύ πιό μακρόχρονης ἀνάπαυλας, ἀπ'ὅ,τι προηγούμενα, πιό σταθεροῦ περάσματος ἀπό τό πολεμικό μέτωπο στό μέτωπο ἐργασίας. Ἀπ' αὐτό καί μόνο, μόνο ἀπ'αὐτό ἀλλάζει ἤδη ἡ στάση τῆς τάξης τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν τάξη τῆς ἀγροτιᾶς. Πῶς ἀλλάζει; Αὐτό πρέπει νά τό δοῦμε προσεκτικά, κι'αὐτό τό πράγμα δέν βγαίνει ἀπό τίς θέσεις. Ὡσότου δέν τό δοῦμε, ὥς τότε πρέπει νά ξέρουμε νά περιμένουμε. Ὁ λαός παρακουράστηκε, πολλά ἀποθέματα τά ὁποῖα ἔπρεπε νά χρησιμοποιηθοῦν σέ ὁρισμένους κλάδους παραγωγῆς πού ἔχουν προτεραιότητα, ἔχουν ἤδη χρησιμοποιηθεῖ, ἡ στάση τοῦ προλεταριάτου ἀπέναντι στήν ἀγροτιά ἀλλάζει. Ἡ κούραση ἀπό τόν πόλεμο εἶναι κολοσσιαία, οἱ ἀνάγκες αὐξήθηκαν, ἐνῶ ἡ παραγωγή δέν αὐξήθηκε ἤ δέν αὐξήθηκε ἀρκετά. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, τόνισα ἤδη στήν εἰσήγησή μου στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ τό γεγονός ὅτι τότε μόνο ἐφαρμόζαμε σωστά καί μ'ἐπιτυχία τόν καταναγκασμό, ὅταν πρῶτα τόν τοποθετούσαμε στή βάση τῆς

πειθοῦς*. Πρέπει νά πῶ ὅτι ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν δέν πῆραν καθόλου ὑπόψη τους τή σπουδαιότατη αὐτή προϋπόθεση.

Τοποθετήσαμε ἄραγε ὅλα τά νέα παραγωγικά καθήκοντα σέ μιά ἀρκετά πλατιά καί γερή βάση πειθοῦς; Ὄχι, ἁπλῶς μόλις ἀρχίσαμε νά τό κάνουμε αὐτό. Δέν προσελκύσαμε ἀκόμη τίς μάζες. Μποροῦν ὅμως οἱ μάζες νά περάσουν μονομιᾶς στά νέα αὐτά καθήκοντα; Δέν μποροῦν, γιατί τό ζήτημα, λ.χ., ἄν πρέπει νά πετάξουμε τόν τσιφλικά-Βράνγκελ, καί ἄν πρέπει νά λογαριάζουμε τίς θυσίες πού θά χρειαστοῦν γι'αὐτό, ἕνα τέτιο ζήτημα δέν χρειάζεται πιά ἰδιαίτερη προπαγάνδα. Ἐνῶ τό ζήτημα τοῦ παραγωγικοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων ὅταν ἔχουμε ὑπόψη μας ὄχι τό ζήτημα «ἀρχῶν», ὄχι τούς συλλογισμούς γιά σοβιετικό «τρεϊντγιουνιονισμό» καί παρόμοιες σαπουνόφουσκες, ἀλλά τήν πρακτική πλευρά τῆς ὑπόθεσης, τότε πρέπει νά ποῦμε ὅτι μόλις ἀρχίσαμε νά τό ἐπεξεργαζόμαστε, μόλις δημιουργήσαμε τό ὄργανο τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας· δέν ἔχουμε ἀκόμη πείρα. Καθιερώσαμε τίς πριμοδοτήσεις σέ εἶδος, πείρα ὅμως δέν ἔχουμε ἀκόμη. Δημιουργήσαμε τά πειθαρχικά δικαστήρια, δέν ξέρουμε ὅμως ἀκόμη τά ἀποτελέσματα. Καί τό σπουδαιότερο ἀπό πολιτική ἄποψη εἶναι ἀκριβῶς ἡ προετοιμασία τῶν μαζῶν. Προετοιμάσαμε τό ζήτημα, τό μελετήσαμε, ἐμβαθύναμε σ' αὐτό, τό ζυγίσαμε ἀπ'αὐτή τήν πλευρά; Κάθε ἄλλο. Καί σ' αὐτό βρίσκεται τό θεμελιακό, τό βαθύτατο κι'ἐπικίνδυνο πολιτικό λάθος, γιατί ἐδῶ περισσότερο παρά σέ ὁποιοδήποτε ἄλλο ζήτημα πρέπει νά ἐνεργεῖς σύμφωνα μέ τόν κανόνα: «ἑφτά φορές μέτρα καί μιά κόβε», ἐδῶ ὅμως βάλθηκαν νά κόβουν, χωρίς ποτέ νά μετρήσουν. Λένε πώς «τό Κόμμα πρέπει νά διαλέξει ἀνάμεσα σέ δυό τάσεις», μά δέν μέτρησαν οὔτε μιά φορά, καί κοντά σ' αὐτό σοφίστηκαν καί τό ψεύτικο σύνθημα τῆς «παραγωγικῆς δημοκρατίας».

Πρέπει νά καταλάβουμε τή σημασία αὐτοῦ τοῦ συνθήματος, ἰδιαίτερα σέ μιά πολιτική στιγμή πού ἡ γραφειοκρατία ἐμφανίστηκε μπροστά στίς μάζες μέ ὁλοφάνερη γι'αὐτές μορφή καί πού ἐμεῖς βάλαμε στήν ἡμερήσια διάταξη τό ζήτημα τῆς γραφειοκρατίας. Ὁ σ. Τρότσκι λέει στίς θέσεις του ὅτι σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας στό συνέδριο δέν ἀπομένει «παρά ἡ ὁμόφωνη ἐπικύρωση». Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Δέν φτάνει ἡ ἐπικύρωση· ἐπικυρώνω, θά πεῖ κατοχυρώνω αὐτό πού ἔχει καλοζυγιστεῖ καί μετρηθεῖ, στό μεταξύ τό ζήτημα τῆς παραγωγικῆς δημοκρατίας κάθε ἄλλο παρά ἔχει ἐντελῶς ζυγι-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 139-140. *Ἡ Σύντ.*

στεῖ, δοκιμαστεῖ, ἐλεγχθεῖ. Γιά σκεφθεῖτε, τί ἑρμηνεία μπορεῖ νά προκύψει στίς μάζες, ὅταν τούς ρίχνουν τό σύνθημα τῆς «παραγωγικῆς δημοκρατίας».

«'Εμεῖς, οἱ ἁπλοί ἄνθρωποι, οἱ ἄνθρωποι τῆς σειρᾶς, λέμε ὅτι πρέπει νά ἀνανεώσουμε, πρέπει νά διορθώσουμε, πρέπει νά διώξουμε τούς γραφειοκράτες, καί σύ πᾶς νά μᾶς κόψεις μέ τίς φλυαρίες, καταπιάσου, λέει, μέ τήν παραγωγή, δεῖξε δημοκρατία στίς ἐπιτυχίες τῆς παραγωγῆς, ἐγώ ὅμως θέλω νά καταπιαστῶ μέ τήν παραγωγή ὄχι μέ τέτια γραφειοκρατική σύνθεση τῶν διοικήσεων, τῶν γενικῶν διευθύνσεων κτλ., ἀλλά μέ ἄλλη». 'Εσεῖς δέν ἀφήσατε τίς μάζες νά συζητήσουν, νά ἀφομοιώσουν, νά μελετήσουν, δέν ἀφήσατε τό Κόμμα νά ἀποκτήσει τήν καινούργια πείρα, καί ἀμέσως βιάζεστε, τό παραξηλώνετε, δημιουργεῖτε φόρμουλες θεωρητικά ψεύτικες. Καί πόσο θά πολλαπλασιάσουν τό λάθος αὐτό οἱ γεμάτοι ὑπερβολικό ζῆλο ἐκτελεστές; 'Ο πολιτικός καθοδηγητής εὐθύνεται ὄχι μόνο γιά τό πῶς καθοδηγεῖ, ἀλλά καί γιά τό τί κάνουν αὐτοί πού καθοδηγεῖ. Μερικές φορές, τό τί κάνουν δέν τό ξέρει, συχνά δέν τό θέλει, ἡ εὐθύνη ὅμως πέφτει σ'αὐτόν.

Περνῶ τώρα στίς ὁλομέλειες τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Νοέμβρη (9 τοῦ Νοέμβρη) καί τοῦ Δεκέμβρη (7 τοῦ Δεκέμβρη) πού φανέρωσαν ὅλα αὐτά τά λάθη ὄχι πιά σάν λογικές ἀναλύσεις, προτάσεις, θεωρητικούς συλλογισμούς, ἀλλά στήν πράξη. Στήν ΚΕ εἴχαμε σύγχυση καί ἀναμπουμπούλα· αὐτό συμβαίνει πρώτη φορά στήν ἱστορία τοῦ Κόμματός μας σέ καιρό ἐπανάστασης καί εἶναι ἐπικίνδυνο. Τό κυριότερο ἦταν ὅτι εἴχαμε διχασμό, ὅτι παρουσιάστηκε ἡ ὁμάδα «συγκρουστήρας» τοῦ Μπουχάριν, τοῦ Πρεομπραζένσκι καί τοῦ Σερεμπριακόφ, πού ἔβλαψε καί προκάλεσε σύγχυση πιό πολύ ἀπ'ὅλους.

Θυμηθεῖτε τήν ἱστορία τοῦ Γκλαβπολιτπούτ [100] καί τῆς Τσεκτράν. 'Η ἀπόφαση τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ τόν 'Απρίλη 1920 ἀνάφερε ὅτι συγκροτεῖται τό Γκλαβπολιτπούτ, ὄργανο «προσωρινό» καί συνάμα ὅτι πρέπει *«στό συντομότερο δυνατό χρονικό διάστημα»* νά περάσουμε σέ ὁμαλή κατάσταση [101]. Τό Σεπτέμβρη διαβάζετε: «Περνᾶτε σέ ὁμαλή κατάσταση»*. Τό Νοέμβρη (9 Νοέμβρη) συνέρχεται ἡ ὁλομέλεια καί ὁ Τρότσκι φέρνει τίς θέ-

* Βλ. «'Ιζβέστιγια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ», ἀρ. φύλ. 26, σελ. 2, ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ Σεπτέμβρη, παράγρ. 3: «Στή συνέχεια, ἡ ΚΕ θεωρεῖ ὅτι ἡ δύσκολη κατάσταση τῶν συνδικάτων μεταφορῶν, πού προκάλεσε τή δημιουργία τοῦ Γκλαβπολιτπούτ καί τοῦ Πολιτβόντ [102], πού εἶναι προσωρινοί μοχλοί γιά τήν ἐνίσχυση καί τό στρώσιμο τῆς δουλιᾶς, σήμερα καλυτέρευσε σημαντικά. Γι'αὐ-

σεις του, τίς σκέψεις του γιά τρεϊντγιουνιονισμό. Όσο καλές καί άν ήταν μερικές φράσεις του σχετικά μέ τήν παραγωγική προπαγάνδα, έπρεπε νά πούμε πώς όλα αυτά δέν έχουν καθόλου θέση, δέν άφορούν τήν ύπόθεση, ότι αποτελούν ένα βήμα πρός τά πίσω, πώς τώρα δέν επιτρέπεται νά ασχολούμαστε μ'αυτά στήν ΚΕ. Ό Μπουχάριν λέει: «αυτό είναι πολύ καλό». Ίσως καί νά είναι πολύ καλό, όμως αυτό δέν είναι απάντηση στήν ερώτηση. Ύστερα από σφοδρές συζητήσεις παίρνεται απόφαση μέ 10 ψήφους υπέρ καί 4 κατά, όπου μέ ευγενικό καί συντροφικό τρόπο αναφέρεται πώς ή Τσεκτράν μόνη της «έβαλε ήδη στήν ημερήσια διάταξη» «τό δυνάμωμα καί τήν ανάπτυξη τών μεθόδων τής προλεταριακής δημοκρατίας μέσα στό συνδικάτο». Άναφέρεται ότι ή Τσεκτράν πρέπει «νά πάρει δραστήριο μέρος στίς γενικές εργασίες τού ΠΚΣΣ, μπαίνοντας σ'αυτό μέ τά ίδια δικαιώματα, όπως καί οί άλλες συνδικαλιστικές ενώσεις».

Ποιά είναι ή βασική σκέψη αυτής τής απόφασης τής ΚΕ; Είναι ξεκάθαρο: «Σύντροφοι τής Τσεκτράν! εκτελείτε όχι μόνο τυπικά, αλλά καί ουσιαστικά τίς αποφάσεις τού συνεδρίου καί τής ΚΕ, γιά νά βοηθήσετε μέ τή δουλιά σας όλα τά συνδικάτα, γιά νά μήν υπάρχει ίχνος γραφειοκρατίας, προτίμησης, ξιπασιάς πώς τάχα εμείς είμαστε καλύτεροι από σάς, πιό πλούσιοι από σάς, παίρνουμε μεγαλύτερη βοήθεια».

Ύστερα απ'αυτό, περνάμε στήν πρακτική δουλιά. Συγκροτείται επιτροπή, δημοσιεύεται ή σύνθεσή της. Ό Τρότσκι αποχωρεί από τήν επιτροπή, τήν τορπιλίζει, δέν θέλει νά δουλέψει. Γιατί; Ό λόγος είναι ένας: ό Λουτοβίνοφ παριστάνει κάποτε τήν αντιπολίτευση. Είναι αλήθεια πώς καί ό Όσίνσκι κάνει τό ίδιο. Θά τό πώ ανοιχτά—τό παιχνίδι αυτό είναι δυσάρεστο. Άλλά είναι λόγος αυτός; Ό Όσίνσκι έκανε θαυμάσια τήν καμπάνια τής σποράς. Έπρεπε νά δουλέψει μαζί του, παρά τήν «αντιπολιτευτική καμπάνια» τού σ. Όσίνσκι, καί ένας τέτιος τρόπος, όπως τό τορπίλισμα τής επιτροπής, είναι γραφειοκρατικός, όχι σοβιετικός, όχι σοσιαλιστικός, λαθεμένος καί πολιτικά επιζήμιος. Τή στιγμή πού στήν «αντιπολίτευση» πρέπει νά χωρίσουμε τό υγιές από τό αρωστιάρικο, μιά τέτια μέθοδος είναι τριπλά λαθεμένη καί πολιτικά επιζήμια. Όταν ό Όσίνσκι κάνει «αντιπολιτευτική καμπάνια» τού λέω: «ή καμπάνια αυτή είναι

τό, τώρα μπορεί καί πρέπει νά αρχίσουμε τήν εργασία ενσωμάτωσης τών οργανώσεων αυτών στά συνδικάτα σάν συνδικαλιστικών οργάνων πού προσαρμόζονται καί συγχωνεύονται στό συνδικαλιστικό μηχανισμό».

ἐπιζήμια», ἐνῶ στήν καμπάνια τῆς σπορᾶς χαίρεσαι βαθιά. Τό ὅτι ὁ Λουτοβίνοφ κάνει λάθος μέ τήν «ἀντιπολιτευτική καμπάνια» του, ὅπως καί ὁ Ἰστσένκο καί ὁ Σλιάπνικοφ, δέν θά τό ἀρνηθῶ ποτέ, αὐτό ὅμως δέν εἶναι λόγος γιά νά τορπιλίζεις τήν ἐπιτροπή.

Ποιό ἦταν τό πραγματικό νόημα τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς; Τό νόημά της ἦταν νά περάσουμε ἀπό τίς διανοουμενίστικες συζητήσεις γιά κούφιες διαφωνίες στήν πρακτική δουλιά. Γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα, γιά τίς πριμοδοτήσεις, γιά τά πειθαρχικά δικαστήρια — νά γιά ποιά θά ἔπρεπε νά μιλᾶμε καί πάνω σέ τί θά ἔπρεπε νά δουλέψει ἡ ἐπιτροπή. Στό σημεῖο αὐτό ὁ σ. Μπουχάριν, ἀρχηγός τῆς «ὁμάδας-συγκρουστήρα», μαζί μέ τόν Πρεομπραζένσκι καί τόν Σερεμπριακόφ, βλέποντας τόν ἐπικίνδυνο διχασμό τῆς ΚΕ, βάλθηκε νά δημιουργήσει συγκρουστήρα, τέτιο συγκρουστήρα πού δυσκολεύομαι νά βρῶ κατάλληλη κοινοβουλευτική ἔκφραση γιά νά περιγράψω τό συγκρουστήρα αὐτό. Ἄν ἤξερα νά ζωγραφίζω γελοιογραφίες, ὅπως ξέρει ὁ σ. Μπουχάριν, θά τόν ζωγράφιζα ἔτσι: ἕνας ἄνθρωπος μέ ἕναν κουβά πετρέλαιο πού τό σιγορίχνει στή φωτιά, καί θά ἔβαζα ἐπιγραφή: «πετρέλαιο γιά συγκρουστήρα». Ὁ σ. Μπουχάριν ἤθελε νά φτιάξει κάτι· δέν χωράει ἀμφιβολία πώς εἶχε τήν πιό ἀγαθή καί «συγκρουστική» πρόθεση. Ὡστόσο τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά μή φτιάξει συγκρουστήρα, ἀλλά νά παραλείψει νά ἐκτιμήσει τήν πολιτική στιγμή καί ἐκτός ἀπ᾽αὐτό νά κάνει καί θεωρητικά λάθη.

Ἔπρεπε νά βγάλουμε ὅλες αὐτές τίς διαμάχες σέ πλατιά συζήτηση; Νά ἀσχολούμαστε μ᾽αὐτά τά κουροφέξαλα; Νά χάνουμε πρίν ἀπό τό συνέδριο τοῦ Κόμματος τίς πολύτιμες βδομάδες μας; Μπορούσαμε σ᾽αὐτό τό διάστημα νά ἐπεξεργαστοῦμε καί νά μελετήσουμε τό ζήτημα τῶν πριμοδοτήσεων, τῶν πειθαρχικῶν δικαστηρίων, τῆς σύμφυσης. Νά αὐτά εἶναι τά ζητήματα πού θά λύναμε πρακτικά στήν ἐπιτροπή τῆς ΚΕ. Ἄν ὁ σ. Μπουχάριν ἤθελε νά φτιάξει συγκρουστήρα καί ὄχι νά βρεθεῖ στή θέση τοῦ ἀνθρώπου πού λέει ἡ παροιμία: «γιά ἀλλοῦ πήγαινε, καί ἀλλοῦ βρέθηκε», θά ἔπρεπε νά πεῖ καί νά ἐπιμένει γιά τήν παραμονή τοῦ σ. Τρότσκι στήν ἐπιτροπή. Καί ἄν τό ἔλεγε καί τό ἔκανε αὐτό, τότε θά βγαίναμε σέ πρακτικό δρόμο, τότε θά ξεδιαλύναμε σ᾽αὐτή τήν ἐπιτροπή τί λογῆς εἶναι στήν πράξη ἡ μονοπρόσωπη διεύθυνση, ἡ δημοκρατία, οἱ διορισμένοι κτλ.

Παρακάτω: τό Δεκέμβρη (ὁλομέλεια τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη) εἴχαμε ἔλθει ἤδη σέ ρήξη μέ τούς ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, πού ὁδήγησε στήν ὄξυνση τῆς διένεξης, μέ ἀποτέλεσμα νά συγκεντρωθοῦν στήν ΚΕ 8 ψῆφοι ἐνάντια στίς 7 δικές μας. Ὁ σ.

Μπουχάριν έγραψε βιαστικά τό «θεωρητικό» μέρος τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας τοῦ Δεκέμβρη, προσπαθώντας «νά συμφιλιώσει» καί νά βάλει μπρός τό «συγκρουστήρα», εἶναι ὅμως εὐνόητο πώς ὕστερα ἀπό τό τορπίλισμα τῆς ἐπιτροπῆς ἡ ἐνέργεια αὐτή δέν μποροῦσε νά φέρει κανένα ἀποτέλεσμα.

Ποιό ἦταν, λοιπόν, τό λάθος τοῦ Γκλαβπολιτπούτ καί τῆς Τσεκτράν; Κάθε ἄλλο παρά τό ὅτι ἐφάρμοζαν τόν καταναγκασμό. 'Αντίθετα, σ' αὐτό συμβάλανε. Τό λάθος τους ἦταν ὅτι δέν μπόρεσαν ἔγκαιρα καί χωρίς προστριβές νά περάσουν, σύμφωνα μέ τήν ἀπαίτηση τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ, σέ μιά ὁμαλή συνδικαλιστική δουλιά, δέν μπόρεσαν νά προσαρμοστοῦν, ὅπως ἔπρεπε στά συνδικάτα, δέν μπόρεσαν νά τά βοηθήσουν, καθιερώνοντας ἰσότιμες μέ τά συνδικάτα σχέσεις. Ὑπάρχει πολύτιμη στρατιωτική πείρα: ἡρωισμός, ζῆλος στήν ἐκτέλεση κτλ. Ὑπάρχει καί ἡ κακή πλευρά στήν πείρα τῶν χειρότερων στοιχείων ἀπό τούς στρατιωτικούς: γραφειοκρατία, ξιπασιά. 'Αποδείχτηκε πώς οἱ θέσεις τοῦ Τρότσκι, παρά τή θέλησή του καί σέ ἄγνοιά του, ὑποστηρίζουν ὄχι τό καλύτερο, ἀλλά τό χειρότερο ἀπό τή στρατιωτική πείρα. Πρέπει νά θυμόμαστε πώς ὁ πολιτικός καθοδηγητής εὐθύνεται ὄχι μόνο γιά τήν πολιτική του, ἀλλά καί γιά τό τί κάνουν αὐτοί πού καθοδηγεῖ.

Τό τελευταῖο πού θά ἤθελα νά σᾶς πῶ καί πού ἐξαιτίας του ἀναγκάστηκα χθές νά πῶ τόν ἑαυτό μου ἀνόητο, εἶναι ὅτι μοῦ διέφυγαν οἱ θέσεις τοῦ σ. Ρουτζουτάκ. Ἡ ἀδυναμία τοῦ Ρουτζουτάκ εἶναι ὅτι δέν ξέρει νά τά λέει φωναχτά, ἐπιβλητικά καί ὡραῖα. Δέν τό πρόσεξες, πάει, σοῦ ξέφυγε. Χθές, μή ἔχοντας τή δυνατότητα νά πάω στίς συνεδριάσεις, ξεφύλλιζα τά ὑλικά μου καί βρῆκα σ'αὐτά ἕνα τυπωμένο φυλλάδιο πού εἶχε ἐκδοθεῖ γιά τήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, ἡ ὁποία ἔγινε στίς 2-6 τοῦ Νοέμβρη 1920. Τό φυλλάδιο ἔχει τόν τίτλο: «Τά παραγωγικά καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Θά σᾶς διαβάσω ὁλόκληρο αὐτό τό φυλλάδιο, δέν εἶναι μεγάλο.

ΓΙΑ ΤΗΝ V ΠΑΝΡΩΣΙΚΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ

Τά παραγωγικά καθήκοντα τῶν συνδικάτων

(ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΤΟΥ σ. ΡΟΥΤΖΟΥΤΑΚ)

1. 'Αμέσως μετά τήν 'Οχτωβριανή ἐπανάσταση τά συνδικάτα βρέθηκαν νά εἶναι *σχεδόν τά μόνα* ὄργανα πού, παράλληλα μέ τήν ἐφαρμογή τοῦ ἐργατικοῦ *ἐλέγχου*, μποροῦσαν κι'ἔπρεπε νά ἀναλάβουν τό ἔργο τῆς ὀργάνωσης καί τῆς *διεύθυνσης τῆς παραγωγῆς*. Στήν πρώτη περίοδο ὕπαρξης

τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ὁ κρατικός μηχανισμός τῆς διεύθυνσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας δέν εἶχε ἀκόμη τακτοποιηθεῖ, ἐνῶ τό σαμποτάρισμα πού ἔκαναν οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν ἐπιχειρήσεων καί τό ἀνώτερο τεχνικό προσωπικό ἔβαζε μπροστά στήν ἐργατική τάξη μέ ὀξύτητα τό καθῆκον τῆς διάσωσης τῆς βιομηχανίας καί τῆς ἀποκατάστασης τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας ὅλου τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ τῆς χώρας.

2. Στήν ἑπόμενη περίοδο ἐργασίας τοῦ ΑΣΛΟ, πού ἕνα σημαντικό μέρος αὐτῆς τῆς ἐργασίας περιορίστηκε στήν κατάργηση τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καί στήν ὀργάνωση τῆς διεύθυνσής τους ἀπομέρους τοῦ κράτους, *τά συνδικάτα ἔκαναν αὐτή τή δουλιά παράλληλα καί ἀπό κοινοῦ μέ τά κρατικά ὄργανα* διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας.

῾Η ἀδυναμία τῶν κρατικῶν ὀργάνων ὄχι μόνο ἐξηγοῦσε, ἀλλά καί δικαίωνε παρόμοιο *παραλληλισμό*· ὁ παραλληλισμός αὐτός δικαιώθηκε ἱστορικά ἀπό τό γεγονός τῆς ἀποκατάστασης πλήρους ἐπαφῆς ἀνάμεσα στά συνδικάτα καί στά ὄργανα διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας.

3. ῾Η ἄσκηση τῆς διεύθυνσης ἀπό τά κρατικά οἰκονομικά ὄργανα, ἡ βαθμιαία ἀφομοίωση ἀπομέρους τους τοῦ μηχανισμοῦ παραγωγῆς καί διεύθυνσής της, τοῦ συντονισμοῦ τῶν ξεχωριστῶν τμημάτων αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ—ὅλα αὐτά *εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τό κέντρο βάρους τῆς δουλιᾶς στή διεύθυνση τῆς βιομηχανίας* καί στήν κατάρτιση τοῦ προγράμματος τῆς παραγωγῆς *νά μεταφερθεῖ στά κρατικά αὐτά ὄργανα.* Γι᾽αὐτό ἡ δουλιά τῶν συνδικάτων στόν τομέα τῆς ὀργάνωσης τῆς παραγωγῆς περιορίστηκε σέ *συμμετοχή στή συγκρότηση τῶν συμβουλίων* τῶν κεντρικῶν διευθύνσεων, τῶν κέντρων καί τῶν διευθύνσεων τῶν ἐργοστασίων.

4. Σήμερα ξαναβρισκόμαστε μπροστά στό ἄμεσο καθῆκον τῆς ἀποκατάστασης στενότατης σύνδεσης ἀνάμεσα στά οἰκονομικά ὄργανα τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί στά συνδικάτα, σήμερα πού ἡ μέ κάθε θυσία ὀρθολογική χρησιμοποίηση κάθε ἐργασιακῆς μονάδας καί ἡ προσέλκυση τοῦ συνόλου τῆς μάζας τῶν παραγωγῶν σέ μιά συνειδητή συμμετοχή της στή διαδικασία τῆς παραγωγῆς εἶναι ἀπαραίτητη· σήμερα, πού ὁ κρατικός μηχανισμός τῆς οἰκονομικῆς διεύθυνσης μέ τή βαθμιαία ἀνάπτυξη καί τήν πολυπλοκότητά του μετατράπηκε σέ μιά γραφειοκρατική μηχανή δυσανάλογα ὀγκώδη, τεράστια σέ σύγκριση μέ τήν ἴδια τήν παραγωγή, σπρώχνει ἀναπόφευκτα τά συνδικάτα σέ μιά ἄμεση συμμετοχή τους στήν ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς ὄχι μόνο μέ τήν προσωπική τους ἀντιπροσώπευση στά οἰκονομικά ὄργανα, ἀλλά καί σάν ὀργάνωση στό σύνολό της.

5. ᾽Ενῶ τό ΑΣΛΟ ἀντιμετωπίζει τήν κατάρτιση γενικοῦ προγράμματος παραγωγῆς, ξεκινώντας ἀπό τήν *ὕπαρξη τῶν ὑλικῶν στοιχείων τῆς παραγωγῆς* (πρώτων ὑλῶν, καυσίμων, κατάστασης τῶν μηχανῶν κτλ.), τά συνδικάτα πρέπει νά ἀντιμετωπίζουν τό ζήτημα αὐτό *ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς* γιά τά καθήκοντα τῆς παραγωγῆς καί τήν ὀρθολογική της χρησιμοποίηση. Γι᾽αὐτό τό γενικό *πρόγραμμα παραγωγῆς πρέπει καί τμηματικά καί στό σύνολο νά συνταχτεῖ μέ τήν ἀπαραίτητη συμμετοχή τῶν συνδικάτων,* ὥστε ἡ χρησιμοποίηση τῶν ὑλικῶν πόρων τῆς παραγωγῆς καί ἡ ἐργασία νά συνδυαστοῦν μέ τόν πιό ὀρθολογικό τρόπο.

6. ῾Η καθιέρωση πραγματικῆς ἐργασιακῆς πειθαρχίας, ἡ ἀποτελεσματική πάλη ἐνάντια στίς λιποταξίες ἀπό τή δουλιά κτλ. μποροῦν νά νοηθοῦν

μόνο, ἐφόσον στήν πραγματοποίηση τῶν καθηκόντων αὐτῶν *συμμετέχει συνειδητά* ὁλόκληρη ἡ μάζα αὐτῶν πού παίρνουν μέρος στήν παραγωγή. Αὐτό δέν κατορθώνεται μέ *γραφειοκρατικές μεθόδους καί διαταγές ἀπό τά πάνω,* ἀλλά εἶναι ἀπαραίτητο ὁ καθένας πού δουλεύει στήν παραγωγή νά καταλάβει τήν ἀναγκαιότητα καί τή σκοπιμότητα τῶν παραγωγικῶν καθηκόντων πού ἐκτελεῖ· ὁ καθένας πού δουλεύει στήν παραγωγή νά συμμετέχει ὄχι μόνο στήν ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν πού ἔρχονται ἀπό τά πάνω, ἀλλά καί νά συμμετέχει συνειδητά στή διόρθωση ὅλων τῶν τεχνικῶν καί ὀργανωτικῶν ἐλλείψεων στόν τομέα τῆς παραγωγῆς.

Τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στόν τομέα αὐτό εἶναι τεράστια. Πρέπει νά μάθουν *τά μέλη τους σέ κάθε τμῆμα,* σέ κάθε φάμπρικα *νά σημειώνουν καί νά σταθμίζουν ὅλες τίς ἐλλείψεις στή χρησιμοποίηση τῆς ἐργατικῆς δύναμης, πού προέρχονται ἀπό τήν ὄχι σωστή χρησιμοποίηση* τῶν τεχνικῶν μέσων ἤ τή μή ἱκανοποιητική διοικητική δουλιά. *Τό σύνολο τῆς πείρας τῶν χωριστῶν ἐπιχειρήσεων* καί τῆς παραγωγῆς πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ στήν ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στήν κωλυσιεργία, στήν τσαπατσουλιά καί στή γραφειοκρατία.

7. Γιά νά τονιστεῖ ἰδιαίτερα ἡ σπουδαιότητα τῶν παραγωγικῶν αὐτῶν καθηκόντων, πρέπει νά τά τοποθετήσουμε ὀργανωτικά σέ συγκεκριμένη θέση τῆς τρέχουσας συγκεκριμένης δουλιᾶς. *Τά οἰκονομικά τμήματα* πού, σύμφωνα μέ ἀπόφαση τοῦ III Πανρωσικοῦ συνεδρίου ὀργανώνονται στά συνδικάτα, πρέπει, ἀναπτύσσοντας τή δουλιά τους, νά φωτίζουν καί νά καθορίζουν βαθμιαῖα τό χαρακτήρα ὅλης τῆς συνδικαλιστικῆς δουλιᾶς. Ἔτσι στίς σημερινές, λ.χ., κοινωνικές συνθῆκες, ὅταν ὅλη ἡ παραγωγή ἀποβλέπει στήν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τῶν ἴδιων τῶν ἐργαζομένων, *τό μισθολόγιο καί ἡ πριμοδότηση πρέπει νά βρίσκονται σέ στενότατη σύνδεση καί ἐξάρτηση μέ τό βαθμό ἐκπλήρωσης τοῦ σχεδίου παραγωγῆς.* Ἡ πριμοδότηση σέ εἶδος καί ἡ σέ εἶδος πληρωμή ἑνός μέρους τοῦ μισθοῦ ἐργασίας πρέπει βαθμιαῖα νά μετατραποῦν σέ *σύστημα ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν* ἀνάλογα μέ τό ἐπίπεδο τῆς παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας.

8. Ἡ τέτια ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τῶν συνδικάτων πρέπει, ἀπό τό ἕνα μέρος, νά βάλει τέρμα στήν ὕπαρξη *παράλληλων ὀργάνων (πολιτικῶν τμημάτων κτλ.)* καί ἀπό τό ἄλλο—νά ἀποκαταστήσει στενή σύνδεση τῶν μαζῶν μέ τά ὄργανα διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας.

9. Ὕστερα ἀπό τό III συνέδριο τά συνδικάτα δέν κατόρθωσαν νά πραγματοποιήσουν σέ σημαντικό βαθμό τό πρόγραμμά τους στόν τομέα τῆς συμμετοχῆς τους στήν οἰκοδόμηση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, ἀπό τό ἕνα μέρος, ἐξαιτίας τῶν *πολεμικῶν συνθηκῶν,* καί ἀπό τό ἄλλο—ἐξαιτίας τῆς *ὀργανωτικῆς ἀδυναμίας* τους καί τῆς ἀπόσπασής τους ἀπό τήν καθοδηγητική καί τήν πρακτική δουλιά τῶν οἰκονομικῶν ὀργάνων.

10. Γι᾽αὐτό τά συνδικάτα πρέπει νά βάλουν μπροστά τους τά ἀκόλουθα ἄμεσα πρακτικά καθήκοντα: α) δραστήρια συμμετοχή στή λύση τῶν ζητημάτων τῆς παραγωγῆς καί τῆς διεύθυνσης· β) ἄμεση συμμετοχή, ἀπό κοινοῦ μέ τά ἀντίστοιχα οἰκονομικά ὄργανα, στήν *ὀργάνωση ἁρμόδιων* ὀργάνων διεύθυνσης· γ) ἐπιμελής ἀπογραφή διαφόρων *τύπων διεύθυνσης* καί ἐπίδραση στήν παραγωγή τους· δ) ὑποχρεωτική συμμετοχή στήν ἐκπόνηση καί στόν καθορισμό τῶν οἰκονομικῶν *σχεδίων* καί τῶν παραγωγικῶν

προγραμμάτων· ε) *ὀργάνωση τῆς ἐργασίας* ἀνάλογα μέ τήν προτεραιότητα τῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων· στ) ἀνάπτυξη πλατιᾶς ὀργάνωσης τῆς παραγωγικῆς *διαφώτισης καί προπαγάνδας*.

11. Τά οἰκονομικά τμήματα τῶν *ἑνώσεων* καί τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων πρέπει νά μετατραποῦν πραγματικά σέ ταχείας λειτουργίας ἰσχυρούς μοχλούς τῆς σχεδιασμένης συμμετοχῆς τῶν συνδικάτων στήν ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς.

12. Στόν τομέα τῆς σχεδιασμένης ὑλικῆς ἐξασφάλισης τῶν ἐργατῶν πρέπει τά συνδικάτα τήν *ἐπιροή τους* νά τή μεταφέρουν *στά ὄργανα κατανομῆς τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Επισιτισμοῦ* τόσο τά τοπικά, ὅσο καί τό κεντρικό, μέ τήν πρακτική καί θετική συμμετοχή καί τόν *ἔλεγχό* τους σέ ὅλα τά ὄργανα κατανομῆς, δίνοντας ἰδιαίτερη προσοχή στή δράση τῶν κεντρικῶν καί κυβερνειακῶν *ἐπιτροπῶν ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν*.

13. 'Επειδή ἡ λεγόμενη «προτεραιότητα», χάρη στίς στενές κλαδικές ἐπιδιώξεις ὁρισμένων γενικῶν διευθύνσεων, κέντρων κτλ., κατάντησε νά πάρει τόν πιό ἀκατάστατο χαρακτήρα, τά συνδικάτα πρέπει νά ὑποστηρίξουν παντοῦ τήν πραγματική ἐφαρμογή τῆς προτεραιότητας στήν οἰκονομία καί τήν ἀναθεώρηση τοῦ σημερινοῦ συστήματος καθορισμοῦ τῆς προτεραιότητας ἀνάλογα μέ τή σπουδαιότητα τῆς παραγωγῆς καί τούς ὑλικούς πόρους τῆς χώρας.

14. 'Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει νά δοθεῖ στή λεγόμενη ὑποδειγματική ὁμάδα ἐπιχειρήσεων, μετατρέποντάς τες σέ πραγματικά ὑποδειγματικές μέ τή δημιουργία ἁρμόδιας διεύθυνσης, τήν ἐργασιακή πειθαρχία καί τή δράση τῆς συνδικαλιστικῆς ὀργάνωσης.

15. Στόν τομέα τῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας τά συνδικάτα ἐκτός ἀπό τήν καλή συστηματοποίηση τῶν μέτρων πού ἀφοροῦν τό μισθολόγιο, τήν ὁλόπλευρη ἀναθεώρηση τῆς νόρμας ἀπόδοσης, πρέπει νά πάρουν σταθερά στά χέρια τους καί ὅλο τό ἔργο τῆς πάλης ἐνάντια σέ ὁρισμένα *εἴδη λιποταξίας ἀπό τήν ἐργασία* (ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες, ἀργοπορίες κτλ.). Τά πειθαρχικά δικαστήρια, πού ὥς τώρα δέν τούς εἶχε δοθεῖ ἡ ἀπαιτούμενη προσοχή, πρέπει νά γίνουν πραγματικό μέσο καταπολέμησης τῶν παραβάσεων τῆς προλεταριακῆς ἐργασιακῆς πειθαρχίας.

16. 'Η ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων, πού ἀπαριθμήσαμε, καθώς καί ἡ ἐκπόνηση πρακτικοῦ σχεδίου παραγωγικῆς προπαγάνδας καί μιᾶς σειρᾶς μέτρων γιά τήν καλυτέρευση τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν, πρέπει νά ἀνατεθεῖ στά οἰκονομικά τμήματα. Γι'αὐτό στό οἰκονομικό τμῆμα τοῦ ΠΚΣΣ πρέπει νά ἀνατεθεῖ ἡ σύγκληση στό πιό σύντομο διάστημα μιᾶς εἰδικῆς *Πανρωσικῆς σύσκεψης τῶν οἰκονομικῶν τμημάτων* γιά τά πρακτικά ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης σέ σύνδεση μέ τή δουλιά τῶν κρατικῶν οἰκονομικῶν ὀργάνων.

'Ελπίζω πώς τώρα θά ἀντιληφθεῖτε, γιατί ἀναγκάστηκα νά βρίζω τόν ἑαυτό μου. Αὐτή, μάλιστα, εἶναι πλατφόρμα, καί εἶναι ἑκατό φορές καλύτερη καί ἀπ'αὐτό πού ἔγραψε ὁ σ. Τρότσκι, ἀφοῦ τό σκέφτηκε πολλές φορές, καί ἀπ'αὐτό πού ἔγραψε ὁ σ. Μπουχάριν (ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη), χωρίς νά τό σκεφτεῖ καθόλου. Ὅλοι ἐμεῖς, τά μέλη τῆς ΚΕ, πού

δέν δουλέψαμε πολλά χρόνια στό συνδικαλιστικό κίνημα, θά έπρεπε νά πάρουμε μαθήματα ἀπό τόν σ. Ρουτζουτάκ. Θά ἔπρεπε νά πάρουν ἀπ᾽αὐτόν μαθήματα καί ὁ σ. Τρότσκι καί ὁ σ. Μπουχάριν. Τά συνδικάτα δέχτηκαν αὐτή τήν πλατφόρμα.

Ὅλοι μας ξεχάσαμε τά πειθαρχικά δικαστήρια, ἀλλά «παραγωγική δημοκρατία» χωρίς πριμοδότηση σέ εἶδος, χωρίς πειθαρχικά δικαστήρια εἶναι σκέτη φλυαρία.

Συγκρίνω τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ μέ τίς θέσεις τοῦ Τρότσκι πού ὑπέβαλε στήν ΚΕ. Στό τέλος τῆς 5ης θέσης διαβάζω:

«...πρέπει τώρα κιόλας νά καταπιαστοῦμε μέ τήν ἀναδιοργάνωση τῶν συνδικάτων, δηλαδή πρίν ἀπόλα μέ τήν ἐπιλογή τοῦ καθοδηγητικοῦ προσωπικοῦ, ξεκινώντας ἀπ᾽αὐτή ἀκριβῶς τήν ἄποψη...».

Ὁρίστε μιά πραγματική γραφειοκρατία! Ὁ Τρότσκι καί ὁ Κρεστίνσκι θά κάνουν ἐπιλογή τοῦ «καθοδηγητικοῦ προσωπικοῦ» τῶν συνδικάτων.

Ἀκόμη μιά φορά: Ὁρίστε ἡ ἐξήγηση τοῦ λάθους τῆς Τσεκτράν. Τό λάθος της δέν εἶναι ὅτι ἀσκοῦσε πίεση· αὐτό εἶναι ἡ θετική συμβολή της. Τό λάθος της εἶναι ὅτι δέν μπόρεσε νά ἀντιμετωπίσει τά κοινά καθήκοντα ὅλων τῶν συνδικάτων, δέν μπόρεσε οὔτε καί ἡ ἴδια νά περάσει, οὔτε καί νά βοηθήσει ὅλα τά συνδικάτα νά περάσουν σέ πιό σωστή, γρήγορη κι᾽ἐπιτυχή ἐφαρμογή τῶν συντροφικῶν πειθαρχικῶν δικαστηρίων. Ὅταν διάβασα στίς θέσεις τοῦ σ. Ρουτζουτάκ αὐτά πού λέει γιά τά πειθαρχικά δικαστήρια, σκέφτηκα: ἀσφαλῶς, θά ὑπάρχει ἤδη σχετικό διάταγμα. Καί ἀποδείχτηκε ὅτι ὑπάρχει διάταγμα. Ὁ «*Κανονισμός* τῶν ἐργατικῶν πειθαρχικῶν συντροφικῶν δικαστηρίων» ἐκδόθηκε στίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1919 (Συλλογή διαταγμάτων, ἀρ. 537).

Στά δικαστήρια αὐτά ὁ σπουδαιότερος ρόλος ἀνήκει στά συνδικάτα. Δέν ξέρω, ἄν τά δικαστήρια αὐτά εἶναι καλά, ἄν λειτουργοῦν μέ ἐπιτυχία καί ἄν λειτουργοῦν πάντοτε. Ἄν μελετούσαμε τήν ἴδια τή δική μας πρακτική πείρα, αὐτό θά ἦταν ἕνα ἑκατομμύριο φορές πιό ὠφέλιμο ἀπό ὅλα τ᾽ἄλλα πού ἔγραψαν οἱ σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν.

Τελειώνω: Συνοψίζοντας ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σχετικά μ᾽αὐτό τό ζήτημα, πρέπει νά πῶ ὅτι εἶναι τεράστιο λάθος πού βγάλαμε αὐτές τίς διαφωνίες σέ πλατιά κομματική συζήτηση καί στό συνέδριο τοῦ Κόμματος. Εἶναι λάθος ἀπό πολιτική πλευρά. Στήν ἐπιτροπή καί μόνο στήν ἐπιτροπή θά εἴχαμε μιά πρακτική συζήτηση καί θά προχωρούσαμε μπροστά, ἐνῶ τώρα τραβᾶμε

πίσω, καί θά τραβᾶμε μερικές ἑβδομάδες πίσω πρός τίς ἀφηρημένες θεωρητικές θέσεις, ἀντί νά ἀντιμετωπίζουμε τό ζήτημα πρακτικά. Ὅσο γιά μένα ἔχω βαρεθεῖ φοβερά καί, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἀρώστια μου, θά ἐγκατέλειπα μέ μεγάλη μου χαρά αὐτή τήν ὑπόθεση, καί γιά νά γλιτώσω ἀπ'αὐτή εἶμαι ἕτοιμος νά φύγω ὁπουδήποτε.

Συμπέρασμα: στίς θέσεις τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Μπουχάριν ὑπάρχουν πολλά θεωρητικά λάθη. Πολλές θεμελιακές ἀνακρίβειες. Ἀπό πολιτική ἄποψη ὅλος ὁ τρόπος ἐξέτασης τοῦ ζητήματος ἀποτελεῖ πέρα γιά πέρα μιά χοντροκοπιά. Οἱ «θέσεις» τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι πολιτικά ἐπιζήμιο πράγμα. Ἡ πολιτική του στό σύνολό της εἶναι πολιτική γραφειοκρατικοῦ ἐξερεθισμοῦ τῶν συνδικάτων. Καί εἶμαι βέβαιος ὅτι τό συνέδριο τοῦ Κόμματός μας θά καταδικάσει αὐτή τήν πολιτική καί θά τήν ἀπορίψει. (Θυελλώδη, παρατεταμένα χειροκροτήματα.)

Δημοσιεύτηκε τό 1921 στήν Πετρούπολη σέ χωριστή μπροσούρα

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας, πού παραβλήθηκε μέ τό στενογράφημα, διορθωμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟ

1

Ἡ σημασία τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ

1. Σύγχρονη τεχνολογία.
2. Ἀνασυγκρότηση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Ἀνάπτυξή τους.
3. Συγκεντροποίηση—maximum.
4. Κομμουνισμός = Σοβιετική ἐξουσία + ἐξηλεκτρισμός.
5. Γενικό καί ἑνιαῖο σχέδιο: συγκεντροποίηση τῆς προσοχῆς καί τῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ.
6. Ἄνοδος τοῦ πολιτισμοῦ (τῶν ἐργαζομένων).
7. Ὄχι ἁπλή μόρφωση.

2

Σχετικά μέ τόν ἐξηλεκτρισμό

1) Διάταγμα γιά τήν ἔγκριση τοῦ σχεδίου...
2) Κινητοποίηση τῶν τεχνικῶν δυνάμεων.
   - Συγκέντρωση τῶν δυνάμεων τόσο τῶν ἠλεκτροτεχνικῶν, ὅσο καί τῶν ἐργατικῶν.
   - Χρησιμοποίηση τῶν σταθμῶν.
   - Διαφώτιση καί προπαγάνδα.
   - Διδασκαλία θεωρητικῶν καί πρακτικῶν γνώσεων γιά τόν ἠλεκτρισμό.
3) Διάταγμα γιά τήν ΓΚΟΕΛΡΟ.
4) Διάταγμα γιά τό Ἐπιστημονικοτεχνικό τμῆμα...
5) Διάταγμα γιά τό Πανρωσικό ἠλεκτροτεχνικό συνέδριο.
6) Πετρούπολη. Κάρβουνο ἀπό τό ἐξωτερικό μέσω Μούρμανσκ.

Γράφτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε: τό 1ο τό 1942 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXIV· τό 2ο τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΜΟΡΦΩΣΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΑΝΤΕΖΝΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΒΝΑ[103]

('Ανεπίσημα. Πρόχειρο. **Νά μήν ἀνακοινωθεῖ.** Θά τό μελετήσω καλά καί μιά καί δυό φορές).

Δέν κάνει *ἔτσι* νά γράφουμε γιά τήν πολυτεχνική μόρφωση: βγαίνει κάτι τό ἀφηρημένο, γιά τό μακρινό μέλλον, *δέν παίρνεται ὑπόψη* ἡ ἄμεση, ἡ σημερινή, ἡ θλιβερή πραγματικότητα.

Πρέπει

1) νά προστεθοῦν 1 ἤ 2 θέσεις γιά τή *θεμελιακή* σημασία τῆς πολυτεχνικῆς μόρφωσης

{ *σ ύ μ φ ω ν α μ έ τ ό ν Μ ά ρ ξ*
  σύμφωνα μέ τό δικό μας πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ. }

2) Νά ποῦμε καθαρά ὅτι σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τίς ἀρχές καί ἀπό τήν πραγματοποίηση τώρα ἀμέσως *στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ* τῆς πολυτεχνικῆς ἀκριβῶς μόρφωσης.

'Η 17η θέση *νά βγεῖ.*

Γιά τή δεύτερη βαθμίδα (12-17) νά εἰπωθεῖ:

'Η ἐξαιρετικά βαριά οἰκονομική κατάσταση τῆς Δημοκρατίας ἀπαιτεῖ τώρα τήν ἀναντίρρητη καί ἄμεση συγχώνευση* τῆς 2ης βαθμίδας μέ τίς ἐπαγγελματικοτεχνικές σχολές,

τή μετατροπή* τῆς 2ης βαθμίδας σέ ἐπαγγελματικοτεχνικές σχολές, ὅμως ταυτόχρονα, *γ ι ά ν ά μ ή μ ε τ α τ ρ α π ο ῦ ν ἁ π λ ῶ ς σ έ β ι ο τ ε χ ν ί ε ς*, πρέπει νά καθοριστοῦν μέ ἀκρίβεια οἱ παρακάτω κανόνες:

---

* (Νά διορθωθεῖ: νά μή συγχωνευθεῖ ὅλη ἡ 2η βαθμίδα, ἀλλά ἀπό 13, 14 χρονῶν, *μέ τήν ὑπόδειξη* καί *ἀπόφαση* **τῶν παιδαγωγῶν**).

1) Νά ἀποφευχθεῖ ἡ πρόωρη εἰδίκευση· νά ἐκπονηθοῦν ὁδηγίες γιά τό ζήτημα αὐτό.

2) Νά ἐπεκταθοῦν σέ *ὅ λ ε ς* τίς ἐπαγγελματικοτεχνικές σχολές τά μαθήματα *γ ε ν ι κ ῆ ς μ ό ρ φ ω σ η ς*.

Νά συνταχθεῖ πρόγραμμα κατά ἔτη:

("Αν δέν ὑπάρχουν ἀκόμη τέτια προγράμματα, τότε ὁ Λουνατσάρσκι θέλει κρέμασμα)	κομμουνισμός, ἱστορία γενικά » τῶν ἐπαναστάσεων » τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1917	γεωγραφία λογοτεχνία κτλ.

3) νά μπεῖ *ρητό* καθῆκον τό *ἄ μ ε σ ο* πέρασμα στήν *π ο λ υ τ ε χ ν ι κ ή* μόρφωση ἤ, σωστότερα, ἡ ἄμεση πραγματοποίηση σειρᾶς προσιτῶν τώρα ἤδη *β η μ ά τ ω ν π ρ ό ς τ ή ν π ο λ υ τ ε χ ν ι κ ή μ ό ρ φ ω σ η,* καί συγκεκριμένα:

| μαζί μέ τήν ΓΚΟΕΛΡΟ |

α) ἐπίσκεψη τοῦ πλησιέστερου ἠλεκτροσταθμοῦ καί σειρά διαλέξεων μέ πειράματα σ' αὐτόν· *σ ε ι ρ ά π ρ α κ τ ι κ ῶ ν ἐ ρ γ α σ ι ῶ ν,* ὅλες ὅσες εἶναι δυνατό νά γίνουν μέ τόν ἠλεκτρισμό· νά ἐκπονηθοῦν τώρα ἀμέσως λεπτομερειακά προγράμματα
(γιά 1 μάθημα·
γιά κύκλο μαθημάτων 5, 10 διαλέξεων· γιά 1, 2 μῆνες κτλ.),

β) τό ἴδιο σέ *κ ά θ ε καλά* ὀργανωμένο *σοβχόζ,*

γ) τό ἴδιο σέ *κ ά θ ε καλά* ὀργανωμένο *ἐργοστάσιο,*

| μαζί μέ τήν ΓΚΟΕΛΡΟ |

δ) κινητοποίηση (γιά διαλέξεις σχετικά μέ τόν ἠλεκτρισμό καί τήν πολυτεχνική μόρφωση, γιά τήν καθοδήγηση τῆς πρακτικῆς ἐξάσκησης, τῶν ταξιδιῶν κτλ.) *ὅλων* τῶν μηχανικῶν, τῶν γεωπόνων, ὅλων ὅσοι τελείωσαν φυσικομαθηματικές σχολές τῶν πανεπιστημίων,

ε) ὀργάνωση μικρῶν μουσείων πολυτεχνικῆς μόρφωσης, τραίνων, πλοίων κ.ἄ.

Αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό. Εἴμαστε φτωχοί. Μᾶς χρειάζονται ξυλουργοί, ἐφαρμοστές *τ ώ ρ α ἀ μ έ σ ω ς. Χ ω ρ ί ς*

σ υ ζ ή τ η σ η. **Ό λ ο ι** πρέπει νά γίνουν ξυλουργοί, έφαρμοστές, κτλ., *ὅ μ ω ς* μέ μιά παρόμοια ἀκριβῶς προσθήκη ἑνός μίνιμουμ γενικῶν καί πολυτεχνικῶν γνώσεων.

Καθῆκον τῶν σχολείων τῆς 2ης βαθμίδας (σωστότερα: τῶν ἀνώτερων τάξεων τῆς 2ης βαθμίδας) (12-17) εἶναι: νά δόσουν ἕναν τέλειο γνώστη τῆς δουλιᾶς του, ἕναν ἀπόλυτα ἱκανό νά γίνει ἀρχιτεχνίτης καί καταρτισμένον πρακτικά γι'αὐτό

ξυλουργό,
ἐπιπλοποιό,
ἐ φ α ρ μ ο σ τ ή κτλ.,

ὅμως ἔτσι, ὥστε ὁ «τεχνίτης» αὐτός νά ἔχει

πλατιά γενική μόρφωση (νά ξέρει ἕνα minimum τῶν *βάσεων* τῆς ἄλφα ἤ τῆς βήτα ἐπιστήμης· νά ὑποδειχτεῖ μέ ἀκρίβεια ποιῶν ἐπιστημῶν)·

νά εἶναι κομμουνιστής (νά ὑποδειχτεῖ μέ ἀκρίβεια, *τί* πρέπει νά ξέρει)·

νά ἔχει *π ο λ υ τ ε χ ν ι κ ό ὁ ρ ί ζ ο ν τ α καί νά κατέχει τίς β ά σ ε ι ς (τά πρῶτα στοιχεῖα)* τῆς *π ο λ υ τ ε χ ν ι κ ῆ ς μόρφωσης,*

συγκεκριμένα:

(αα) τίς *βασικές* ἔννοιες γιά τόν ἠλεκτρισμό (νά καθοριστεῖ μέ ἀκρίβεια ποιές),

(ββ) γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ ἠλεκτρισμοῦ στή *μηχανική* βιομηχανία,

(γγ) τό ἴδιο γιά τή *χημική,*

(δδ) τό ἴδιο γιά τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς ΣΟΣΔΡ,

(εε) νά ἔχει ἐπισκεφθεῖ **τουλάχιστο 1-3** φορές ἠλεκτροσταθμό, ἐργοστάσιο, σοβχόζ,

(στ) νά ξέρει *π α ρ ό μ ο ι ε ς ἀ κ ρ ι β ῶ ς* γνώσεις γιά τίς βάσεις τῆς γεωπονίας κ τ λ.

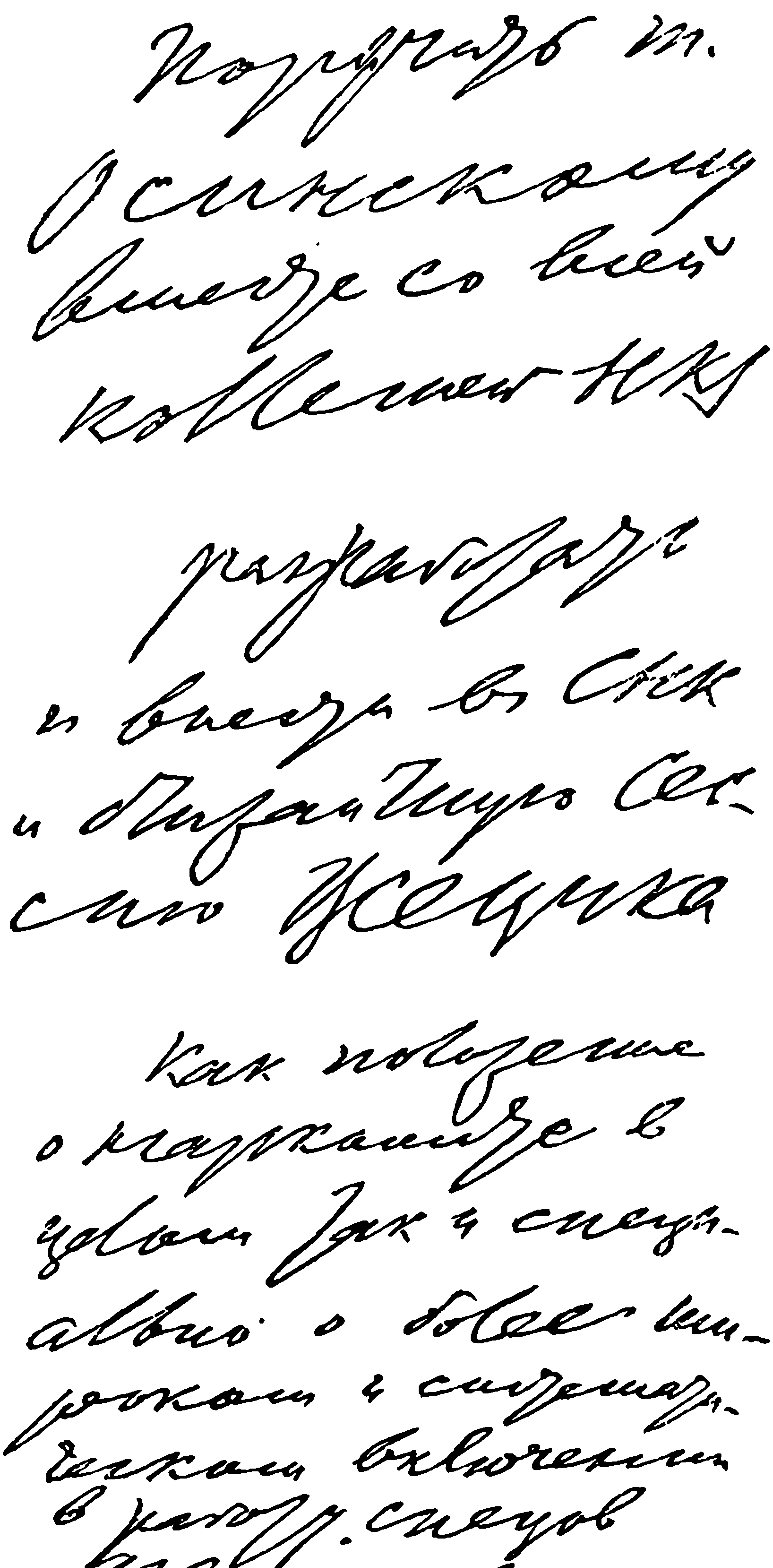
Νά γίνει *λ ε π τ ο μ ε ρ ε ι α κ ή* ἐπεξεργασία ἑνός *μίνιμουμ γνώσεων.*

(Ὁ Γκρινκό, ὅπως φαίνεται, τό παράκανε μέχρι βλακείας, *ἀρνούμενος* τήν πολυτεχνική μόρφωση (ἴσως ἐνμέρει καί ὁ Ο. Γ. Σμίντ)[104]. *Ν ά δ ι ο ρ θ ω θ ε ῖ α ὐ τ ό.)*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Στό δρόμο πρός τό Νέο Σχολεῖο», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

'Η πρώτη σελίδα τοῦ χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Σχέδιο ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)
γιά τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας».—4 τοῦ Γενάρη 1921

Σμίκρυνση

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ[105]

Νά ἀνατεθεῖ στόν σ. 'Οσίνσκι μαζί μέ ὅλο τό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας νά ἐκπονήσουν καί νά ὑποβάλουν στό ΣΛΕ καί στήν ἀμέσως ἑπόμενη σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ τόσο τόν κανονισμό γιά τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο στό σύνολό του, ὅσο καί εἰδικό κανονισμό γιά τήν πιό πλατιά καί συστηματική χρησιμοποίηση στή δουλιά τῶν εἰδικῶν γεωπόνων[106].

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Γενάρη 1921
Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ

Ἡ προσυνεδριακή συζήτηση ἔχει πιά ἁπλώσει ἀρκετά πλατιά. Ἀπό τίς μικρές διαφορές καί διαφωνίες ἀναπτύχθηκαν μεγάλες, ὅπως γίνεται πάντα, ὅταν ἐπιμένει κανείς στό μικρό λάθος καί ἀντιστέκεται μέ ὅλες τίς δυνάμεις του στή διόρθωσή του, ἤ ὅταν ἀπό τό μικρό λάθος ἑνός ἤ λίγων γαντζώνονται ἄνθρωποι πού κάνουν μεγάλο λάθος.

Ἔτσι ἀναπτύσσονται πάντοτε οἱ διαφωνίες καί οἱ διασπάσεις. Ἔτσι κι ἐμεῖς «φτάσαμε προοδευτικά» ἀπό τίς μικρές διαφωνίες στό συνδικαλισμό, πού σημαίνει πλήρη ρήξη μέ τόν κομμουνισμό καί ἀναπότρεπτη διάσπαση τοῦ Κόμματος, ἄν τό Κόμμα δέν ἀποδειχτεῖ ἀρκετά ὑγιές καί γερό, γιά νά γιατρευτεῖ ἀπό τήν ἀρώστια γρήγορα καί ριζικά.

Πρέπει νά ἔχει κανείς τό θάρος νά βλέπει τήν πικρή ἀλήθεια κατά πρόσωπο. Τό Κόμμα εἶναι ἄρωστο. Τό Κόμμα τό ταράζει ὁ πυρετός. Ὅλο τό ζήτημα εἶναι, ἄν ἡ ἀρώστια ἅρπαξε μόνο τίς «πυρέσσουσες κορυφές», καί ἴσως ἀποκλειστικά τίς μοσχοβίτικες, ἄν ἡ ἀρώστια ἀγκάλιασε ὅλο τόν ὀργανισμό. Καί στήν τελευταία περίπτωση, ἄν ὁ ὀργανισμός αὐτός εἶναι ἱκανός νά γιατρευτεῖ ἐντελῶς σέ λίγες ἑβδομάδες (πρίν ἀπό τό συνέδριο τοῦ Κόμματος καί στό συνέδριο τοῦ Κόμματος) καί νά κάνει ἀδύνατη τήν ὑποτροπή τῆς ἀρώστιας ἤ ἄν θά γίνει ἡ ἀρώστια μακρόχρονη καί ἐπικίνδυνη.

Τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά πετύχουμε μιά γρήγορη καί σίγουρη θεραπεία; Πρέπει *ὅλα* τά μέλη τοῦ Κόμματος νά ἀρχίσουν μέ πλήρη ψυχραιμία καί μέγιστη ἐπιμέλεια *νά μελετοῦν* 1) τήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν μας καί 2) τήν ἐξέλιξη τῆς κομματικῆς πάλης. Εἶναι ἀπαραίτητο καί τό ἕνα καί τό ἄλλο, γιατί ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν ἐξελίσσεται, διασαφηνίζεται, συγκεκριμενοποιεῖται (καί συχνά ἀλλάζει μορφή) στήν *πορεία τῆς πάλης* πού, περνώντας ἀπό διάφορα στάδια, μᾶς δείχνει

πάντοτε σέ κάθε στάδιο *ὄχι* τήν ἴδια σύνθεση καί τόν ἴδιο ἀριθμό τῶν ἀντιμαχομένων, *ὄχι* τίς ἴδιες θέσεις στήν πάλη κτλ. Πρέπει νά *μελετοῦν* καί τό ἕνα καί τό ἄλλο, ἀπαιτώντας νά τούς δοθοῦν ὁπωσδήποτε τά πιό πιστά ντοκουμέντα, τυπωμένα καί προσιτά σέ ὁλόπλευρο ἔλεγχο. Ὅποιος πιστεύει στά λόγια εἶναι ἀδιόρθωτος ἠλίθιος, πού ὅλοι τόν περιφρονοῦν. Ἄν *δέν* ὑπάρχουν ντοκουμέντα, πρέπει νά γίνει ἐξέταση μαρτύρων καί *τῶν δυό* ἤ μερικῶν πλευρῶν καί ἀπαραίτητα «ἐξέταση μέ πάθος» καί μέ τήν παρουσία μαρτύρων.

Θά προσπαθήσω νά δόσω μιά σύντομη περίληψη τῆς ἀντίληψής μου τόσο γιά τήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν, ὅσο καί γιά τήν ἀλλαγή τῶν σταδίων τῆς πάλης.

1ο στάδιο. V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, 2-6 τοῦ Νοέμβρη. Ἀπαρχή τῆς πάλης. Οἱ μόνοι «παλαιστές» ἀπό τά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Τρότσκι καί ὁ Τόμσκι. Ὁ Τρότσκι πετάει τό «φτερωτό λογάκι» γιά τό «ξετίναγμα» τῶν συνδικάτων. Ὁ Τόμσκι διαφωνεῖ ἔντονα. Ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς ΚΕ παρακολουθεῖ. Τό τεράστιο λάθος τους (καί πρίν ἀπόλα τό δικό μου) ἦταν ὅτι μᾶς «ξέφυγαν» οἱ θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ γιά τά «παραγωγικά καθήκοντα τῶν συνδικάτων», πού ψήφισε ἡ V συνδιάσκεψη. Αὐτό εἶναι *τό πιό* σημαντικό ντοκουμέντο σέ *ὅλη* τή συζήτηση.

2ο στάδιο. Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Τρότσκι ὑποβάλει τό «πρόχειρο σχέδιο τῶν θέσεων»: «Τά συνδικάτα καί ὁ παραπέρα ρόλος τους», ὅπου διατυπώνεται ἡ πολιτική τοῦ «ξετινάγματος», *καμουφλαρισμένη* ἤ ἐξωραϊσμένη μέ σκέψεις γιά «βαρύτατη κρίση» τῶν συνδικάτων καί γιά νέα καθήκοντα καί μεθόδους. Ὁ Τόμσκι, πού τόν ὑποστήριξε ἔντονα ὁ Λένιν, θεωρεῖ σάν κέντρο βάρους τῶν συζητήσεων ἀκριβῶς τό «ξετίναγμα», ἐξαιτίας τῶν γραφειοκρατικῶν ἀνακριβειῶν καί ὑπερβολῶν τῆς Τσεκτράν. Συνάμα ὁ Λένιν κάνει στή συζήτηση μερικές ὁλοφάνερα ὑπερβολικές καί γι'αὐτό λαθεμένες «ἐπιθέσεις», πού ἐξαιτίας τους παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη τῆς «ὁμάδας-συγκρουστήρα», ἡ ὁποία καί δημιουργεῖται ἀπό 10 μέλη τῆς ΚΕ (σ'αὐτή μπαίνουν ὁ Μπουχάριν καί ὁ Ζηνόβιεφ, δέν μπαίνουν οὔτε ὁ Τρότσκι, οὔτε ὁ Λένιν). Ὁ «συγκρουστήρας» ἀποφασίζει «νά μήν παρουσιάσει τίς διαφωνίες σέ πλατιά συζήτηση» καί, *ἀναιρώντας τήν εἰσήγηση τοῦ Λένιν* (στά συνδικάτα), ὁρίζει εἰσηγητή τόν Ζηνόβιεφ, ἀναθέτοντας σ'αὐτόν «νά κάνει πρακτική εἰσήγηση χωρίς πολεμική».

Οἱ θέσεις τοῦ Τρότσκι ἀπορίπτονται. Γίνονται δεκτές οἱ θέ-

σεις τοῦ Λένιν. Στήν τελική της διατύπωση ἡ ἀπόφαση ψηφίζεται μέ 10 ψήφους ὑπέρ καί 4 κατά (Τρότσκι, 'Αντρέγεφ, Κρεστίνσκι, Ρίκοφ). Καί σ'αὐτή τήν ἀπόφαση ὑπερασπίζονται οἱ «ὑγιεῖς μορφές στρατιωτικοποίησης τῆς δουλιᾶς», καταδικάζεται ὁ «ἐκφυλισμός τοῦ συγκεντρωτισμοῦ καί τῶν στρατιωτικοποιημένων μορφῶν δουλιᾶς σέ γραφειοκρατία, ἀλαζονεία, ρουτίνα» κτλ. Συνιστᾶται στήν Τσεκτράν «νά πάρει πιό δραστήριο μέρος στήν κοινή δουλιά τοῦ ΠΚΣΣ, μπαίνοντας σ'αὐτό μέ τά ἴδια δικαιώματα, ὅπως καί οἱ ἄλλες συνδικαλιστικές ἑνώσεις».

'Η ΚΕ ἐκλέγει συνδικαλιστική ἐπιτροπή, περιλαμβάνοντας σ'αὐτή τόν σ. Τρότσκι. 'Ο Τρότσκι ἀρνεῖται νά δουλέψει στήν ἐπιτροπή καί *μόνο* μέ τήν ἐνέργεια αὐτή ἀποκτᾶ ὑπερβολικό μέγεθος τό ἀρχικό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι, πού ὁδηγεῖ ἀργότερα σέ φραξιονισμό. Χωρίς αὐτή τήν ἐνέργεια τό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι (ὑποβολή ὄχι σωστῶν θέσεων) ἦταν ἐλάχιστο, σάν κι'αὐτά πού ἔλαχε νά κάνουν ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ χωρίς καμιά ἐξαίρεση.

3ο στάδιο. Διένεξη ἀνάμεσα στά μέλη τοῦ συνδικάτου τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν καί στήν Τσεκτράν τό Δεκέμβρη. 'Ολομέλεια τῆς ΚΕ τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη. Κύριοι «παλαιστές» δέν εἶναι πιά ὁ Τρότσκι καί ὁ Λένιν, ἀλλά ὁ Τρότσκι καί ὁ Ζηνόβιεφ. 'Ο Ζηνόβιεφ, σάν πρόεδρος τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς, ἐξέτασε τή διένεξη τῶν μελῶν τοῦ συνδικάτου τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν μέ τήν Τσεκτράν τό Δεκέμβρη. Στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη γίνεται ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ. 'Ο Ζηνόβιεφ κάνει πρακτική πρόταση νά ἀλλάξει ἀμέσως ἡ σύνθεση τῆς Τσεκτράν. 'Η πλειοψηφία τῆς ΚΕ τάσσεται ἐνάντια σ'αὐτή τήν πρόταση. 'Ο Ρίκοφ περνᾶ μέ τό μέρος τοῦ Ζηνόβιεφ. Γίνεται δεκτή ἡ ἀπόφαση τοῦ Μπουχάριν, πού στό πρακτικό της μέρος ἐκφράζεται κατά τά τρία τέταρτα ὑπέρ τῶν μελῶν τοῦ συνδικάτου τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, ἐνῶ στήν εἰσαγωγή, ἀπορίπτοντας τήν «ἀνασυγκρότηση» τῶν συνδικάτων «ἀπό τά πάνω» (παράγραφος 3) ἐπιδοκιμάζει τήν περιβόητη «παραγωγική δημοκρατία» (παράγραφος 5). 'Η δική μας ὁμάδα τῶν μελῶν τῆς ΚΕ μένει μειοψηφία καί εἶναι ἐνάντια στήν ἀπόφαση τοῦ Μπουχάριν, κυρίως γιατί θεωρεῖ τό «συγκρουστήρα» χάρτινο, ἀφοῦ ἡ μή συμμετοχή τοῦ Τρότσκι στή συνδικαλιστική ἐπιτροπή σημαίνει οὐσιαστικά τή συνέχιση τῆς πάλης καί ἔξω ἀπό τά πλαίσια τῆς ΚΕ. 'Υποβάλλουμε πρόταση νά ὁριστεῖ τό συνέδριο τοῦ Κόμματος γιά τίς 6 τοῦ Φλεβάρη 1921. Γίνεται δεκτή. 'Η ἀναβολή γιά τίς 6 τοῦ Μάρτη ἀποφασίστηκε ἀργότερα, ὕστερα ἀπό τήν αἴτηση τῶν ἀπομακρυσμένων περιοχῶν.

Российская Социалистическая Федеративная Советская Республика

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Н. Ленин

КРИЗИС ПАРТИИ

С приложением тезисов тов. Рудзутака о производственных задачах профсоюзов

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
1921

Τό ἐξώφυλλο τῆς μπροσούρας τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ κρίση τοῦ Κόμματος».—
Γενάρης τοῦ 1921

4ο στάδιο. VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Ὁ Τρότσκι ἐμφανίζει στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη τήν «μπροσούρα-πλατφόρμα»: «Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Ἀπό τήν ἄποψη τοῦ τυπικοῦ δημοκρατισμοῦ ὁ Τρότσκι εἶχε ἀπόλυτο δικαίωμα νά ἐμφανιστεῖ μέ πλατφόρμα, ἀφοῦ ἡ ΚΕ ἐπέτρεψε στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη τήν ἐλεύθερη συζήτηση. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐπαναστατικῆς σκοπιμότητας αὐτό ἦταν πιά μιά τεράστια διόγκωση τοῦ λάθους, *δημιουργία ὁμάδας* πάνω σέ λαθεμένη πλατφόρμα. Ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη ἡ μπροσούρα παραθέτει μόνο αὐτά πού ἀφοροῦν τήν «παραγωγική δημοκρατία» καί *δέν* παραθέτει ἐκεῖνα πού εἰπώθηκαν ἐνάντια στήν «ἀναδιοργάνωση ἀπό τά πάνω». Στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Τρότσκι τσάκισε τό συγκρουστήρα, πού ὁ Μπουχάριν δημιούργησε στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ Τρότσκι. Ὅλο τό περιεχόμενο τῆς μπροσούρας ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος εἶναι διαποτισμένο πέρα γιά πέρα μέ τό πνεῦμα τοῦ «ξετινάγματος». «Νέα» ὅμως «καθήκοντα καί μέθοδοι», πού νά ἐξωραΐζουν ἤ νά συγκαλύπτουν, ἤ νά δικαιολογοῦν τό «ξετίναγμα», ἡ μπροσούρα *δέν* κατόρθωσε νά ὑποδείξει ἐκτός ἀπό διανοουμενίστικες περικοκλάδες («παραγωγική ἀτμόσφαιρα», «παραγωγική δημοκρατία»), θεωρητικά λαθεμένες καί πού τό πρακτικό μέρος τους περιέχεται πλήρως στήν ἔννοια, στά καθήκοντα, στά πλαίσια τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας.

5ο στάδιο. Συζήτηση μπροστά σέ χιλιάδες ὑπεύθυνα κομματικά στελέχη ὅλης τῆς Ρωσίας, στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη. Οἱ διαμάχες παίρνουν ἔντονη μορφή. Ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Λένιν ἀπό τό ἕνα μέρος, ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν ἀπό τό ἄλλο. Ὁ Μπουχάριν θέλει «νά κάνει τό συγκρουστήρα», μιλάει ὅμως μόνο ἐνάντια στόν Λένιν καί στόν Ζηνόβιεφ καί δέν λέει λέξη ἐνάντια στόν Τρότσκι. Ὁ Μπουχάριν διαβάζει ἕνα κομματάκι ἀπό τίς θέσεις του (πού δημοσιεύτηκαν στίς 16 τοῦ Γενάρη), ἀλλά *μόνο* τό κομματάκι ἐκεῖνο, ὅπου δέν ἀναφέρεται οὔτε λέξη γιά τή ρήξη μέ τόν κομμουνισμό καί τό πέρασμα στό συνδικαλισμό. Ὁ Σλιάπνικοφ ἀνακοινώνει (ἐξονόματος τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης») τή συνδικαλιστική πλατφόρμα, πού ὁ σ. Τρότσκι τήν εἶχε κιόλας κάνει στάχτη ἀπό πρωτύτερα (θέση 16 τῆς πλατφόρμας του) καί πού (ἐνμέρει, ἴσως, γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο) κανείς δέν τήν παίρνει στά σοβαρά.

Σάν τό πιό σημαντικό τῆς ὅλης συζήτησης τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη ἐγώ προσωπικά θεωρῶ τήν ἀνακοίνωση τῶν θέσεων τοῦ Ρου-

τζουτάκ. Πραγματικά: οὔτε ὁ σ. Μπουχάριν, οὔτε ὁ σ. Τρότσκι, ὄχι μόνο δέν μπόρεσαν νά φέρουν καμιά ἀντίρηση στίς θέσεις αὐτές, ἀλλά καί σκάρωσαν τό μύθο ὅτι τάχα οἱ *τσεκτρανιστές*, Γκόλτσμαν, 'Αντρέγεφ καί Λιουμπίμοφ, ἐπεξεργάστηκαν τό «καλύτερο κομμάτι» τῶν θέσεων αὐτῶν. Καί γι' αὐτό ὁ Τρότσκι μέ πολύ κέφι καί χάρη εὐφυολογοῦσε σέ βάρος τῆς ἀποτυχημένης «διπλωματίας» τοῦ Λένιν, πού ἤθελε, λέει, «νά ματαιώσει, νά τορπιλίσει» τή συζήτηση, ἀναζητοῦσε «ἀλεξικέραυνο» καί «ἁρπάχτηκε τυχαῖα ὄχι ἀπό τό ἀλεξικέραυνο, ἀλλά ἀπό τήν Τσεκτράν».

'Αμέσως τότε, στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη, ὁ Ρουτζουτάκ ἀνασκεύασε τό μύθο, τονίζοντας ὅτι «ἀνάμεσα στά μέλη τοῦ ΠΚΣΣ» δέν ὑπάρχει Λιουμπίμοφ, ὅτι στό Προεδρεῖο τοῦ ΠΚΣΣ ὁ Γκόλτσμαν ψήφισε ἐνάντια στίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ καί ὅτι τίς θέσεις αὐτές τίς εἶχε ἐπεξεργαστεῖ ἐπιτροπή ἀπό τούς 'Αντρέγεφ, Τσιπερόβιτς καί Ρουτζουτάκ[107].

Ἄς κάνουμε ὅμως γιά μιά στιγμή τήν ὑπόθεση πώς ὁ μύθος τῶν σ.σ. Μπουχάριν καί Τρότσκι εἶναι γεγονός. Τίποτε δέν τούς κάνει σέ τέτιο βαθμό στάχτη, ὅσο μιά παρόμοια ὑπόθεση. Γιατί, ἄν οἱ «τσεκτρανιστές» μπάσανε τίς «νέες» ἰδέες τους στήν ἀπόφαση τοῦ Ρουτζουτάκ, ἄν ὁ Ρουτζουτάκ τίς ἀποδέχτηκε, ἄν ὅλα τά συνδικάτα ἀποδέχτηκαν αὐτή τήν ἀπόφαση (2-6 Νοέμβρη!!), ἄν ὁ Μπουχάριν καί ὁ Τρότσκι δέν μποροῦν νά φέρουν καμιά ἀντίρηση ἐνάντια σ' αὐτή, τότε τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' αὐτό;

Βγαίνει τό συμπέρασμα πώς ὅλες οἱ διαφωνίες τοῦ Τρότσκι εἶναι ἐπινοημένες, ὅτι καί αὐτός, καί οἱ «τσεκτρανιστές» *δέν ἔχουν κανενός εἴδους* «νέα καθήκοντα καί μεθόδους», ὅτι καθετί τό πρακτικό καί οὐσιαστικό τά συνδικάτα τό εἶπαν, τό ἀποδέχτηκαν καί τό *ψήφισαν*, καί μάλιστα *πρίν ἀκόμη τό ζήτημα μπεῖ στήν ΚΕ.*

Καί ἄν εἶναι κάποιος πού τοῦ χρειάζεται ἕνα καλό βρισίδι καί «ξετίναγμα», αὐτός δέν εἶναι τό ΠΚΣΣ, ἀλλά μάλλον ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ, γιατί τῆς «ξέφυγαν» οἱ θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ καί μέ τό λάθος της αὐτό ἄφησε νά φουντώσει ἡ πιό κούφια συζήτηση. Δέν ὑπάρχει τρόπος νά *συγκαλυφθεῖ* τό λάθος τῶν τσεκτρανιστῶν (πού στήν οὐσία δέν εἶναι καθόλου ὑπερβολικό, μά τό πιό συνηθισμένο λάθος, πού συνίσταται σέ κάποια διόγκωση τῆς γραφειοκρατίας). Καί δέν χρειάζεται νά τό συγκαλύπτουμε, νά τό ἐξωραΐζουμε, νά τό δικαιολογοῦμε, ἀλλά νά τό διορθώσουμε. Αὐτό καί μόνο.

Τήν οὐσία τῶν θέσεων τοῦ Ρουτζουτάκ τή διατύπωσα στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη σέ τέσσερα σημεῖα*: 1) συνηθισμένος δημοκρα-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 210-216. *'Η Σύντ.*

τισμός (χωρίς κανενός εἴδους ὑπερβολές, χωρίς κανενός εἴδους ἄρνηση τῶν δικαιωμάτων τῆς ΚΕ «νά διορίζει» κτλ., ἀλλά καί χωρίς τήν πεισματική ὑπεράσπιση αὐτῶν πού ἀπαιτοῦν τή διόρθωση τῶν λαθῶν καί τῶν ἀκροτήτων ὁρισμένων «ὀπαδῶν τῆς μεθόδου διορισμῶν»)· 2) παραγωγική προπαγάνδα (σ'αὐτή μπαίνει καθετί τό θετικό πού ὑπάρχει στίς χοντροκομμένες, γελοῖες, θεωρητικά λαθεμένες «φόρμουλες», ὅπως ἡ «παραγωγική δημοκρατία», ἡ «παραγωγική ἀτμόσφαιρα» κτλ.). Στή χώρα μας ἔχει ἱδρυθεῖ ἕνα *σοβιετικό ὄργανο:* τό Πανρωσικό Γραφεῖο παραγωγικῆς προπαγάνδας. Πρέπει νά τό ὑποστηρίζουμε μέ κάθε τρόπο καί ὄχι νά χαλᾶμε τήν παραγωγική δουλιά *μέ τήν παραγωγή... κακῶν θέσεων.* Αὐτό καί μόνο· 3) πριμοδοτήσεις σέ εἶδος καί 4) πειθαρχικά συντροφικά δικαστήρια. Χωρίς τίς παραγράφους 3 καί 4 ὅλες οἱ κουβέντες γιά τόν «παραγωγικό ρόλο καί τά καθήκοντα» κτλ. εἶναι μιά κούφια διανοουμενίστικη φλυαρία καί στήν «μπροσούραπλατφόρμα» τοῦ Τρότσκι αὐτά ἀκριβῶς τά δυό σημεῖα ἔχουν λησμονηθεῖ. 'Ενῶ στίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ ὑπάρχουν.

Μιλώντας γιά τή συζήτηση τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη, πρέπει νά διορθώσω ἀκόμη ἕνα λάθος μου. Εἶπα: «Στήν πραγματικότητα τό κράτος μας δέν εἶναι ἐργατικό, ἀλλά ἐργατοαγροτικό». 'Ο σ. Μπουχάριν φώναξε ἀμέσως: «τί λογῆς;».Κι'ἐγώ γιά ἀπάντηση ἐπικαλέστηκα τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, πού μόλις εἶχε τελειώσει*. Διαβάζοντας τώρα τά πρακτικά τῆς συζήτησης, βλέπω πώς εἶχα ἄδικο, ἐνῶ ὁ σ. Μπουχάριν εἶχε δίκιο. Ἔπρεπε νά πῶ: «Τό ἐργατικό κράτος εἶναι μιά ἀφηρημένη ἔννοια. 'Ενῶ στήν πραγματικότητα ἔχουμε ἐργατικό κράτος, πρῶτο, μέ τήν ἰδιομορφία ὅτι στή χώρα δέν ὑπερτερεῖ ὁ ἐργατικός, ἀλλά ὁ ἀγροτικός πληθυσμός, καί δεύτερο, ἐργατικό κράτος μέ γραφειοκρατική διαστρέβλωση». 'Ο ἀναγνώστης πού θά θελήσει νά διαβάσει ὁλόκληρο τό λόγο μου θά δεῖ ὅτι ἀπό τή διόρθωση αὐτή δέν ἀλλάζει οὔτε ἡ πορεία τῆς ἐπιχειρηματολογίας μου, οὔτε τά συμπεράσματά μου.

6ο στάδιο. 'Ενέργεια τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης μέ «ἔκκληση πρός τό κόμμα» ἐνάντια στήν πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι καί ἀντενέργεια τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας («Πράβντα» τῆς 13 τοῦ Γενάρη)[108].

Πέρασμα ἀπό τήν πάλη τῶν ὁμάδων, πού σχηματίζονται ἀπό τά πάνω, στήν ἀνάμιξη τῶν ὀργανώσεων ἀπό τά κάτω. Μεγάλο βῆμα πρός τήν ἐξυγίανση. Εἶναι τραγελαφικό τό ὅτι ἡ 'Επιτροπή Μόσχας, ἐνῶ ἐπεσήμανε τήν «ἐπικίνδυνη» πλευρά τῆς ἐνέργειας

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 208. *'Η Σύντ.*

τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης μέ τήν πλατφόρμα, δέν θέλησε νά ἐπισημάνει τήν *ἐπικίνδυνη πλευρά* τῆς ὁμάδας πού συγκρότησε ὁ Τρότσκι στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη!!! Οἱ χωρατατζῆδες ὀνομάζουν αὐτή τή μορφή τύφλωσης (ἀπό τό ἕνα μάτι) «συγκρουστηρική»...

7ο στάδιο. Ἡ συνδικαλιστική ἐπιτροπή ὁλοκληρώνει τίς ἐργασίες της καί δημοσιεύει πλατφόρμα (μπροσούρα μέ τόν τίτλο: «Σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ ρόλου καί τῶν καθηκόντων τῶν συνδικάτων»[109] στίς 14 τοῦ Γενάρη, πού ὑπογράφεται ἀπό 9 μέλη τῆς ΚΕ: Ζηνόβιεφ, Στάλιν, Τόμσκι, Ρουτζουτάκ, Καλίνιν, Κάμενεφ, Πετρόβσκι, Ἀρτιόμ, Λένιν καί τό μέλος τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς Λοζόβσκι. Οἱ σ.σ. Σλιάπνικοφ καί Λουτοβίνοφ «δραπέτευσαν» προφανῶς στήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση»). Στήν «Πράβντα» τῆς 18 τοῦ Γενάρη δημοσιεύτηκε ἡ πλατφόρμα αὐτή μέ τήν προσθήκη τῶν ὑπογραφῶν τοῦ Σμίντ, τοῦ Τσιπερόβιτς καί τοῦ Μιλιούτιν.

Στήν «Πράβντα» τῆς 16 τοῦ Γενάρη δημοσιεύονται οἱ πλατφόρμες: τοῦ Μπουχάριν (ὑπογραφή: «Κατ'ἐντολή ὁμάδας συντρόφων Μπουχάριν, Λάριν, Πρεομπραζένσκι, Σερεμπριακόφ, Σοκόλνικοφ, Γιάκοβλεβα») καί τοῦ Σαπρόνοφ (ὑπογραφή: «Ὁμάδα συντρόφων πού ἀκολουθοῦν τήν πλατφόρμα τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ», Μποῦμπνοφ, Μπογκουσλάβσκι, Καμένσκι, Μαξίμοβσκι, Ὀσίνσκι, Ραφαήλ, Σαπρόνοφ)[110]. Στήν πλατιά συνέλευση τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τῆς 17 τοῦ Γενάρη, παίρνουν τό λόγο ἐκπρόσωποι καί ἀπ'αὐτές τίς πλατφόρμες καί οἱ «ἰγκνατοφικοί»[111] (οἱ θέσεις δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα» τῆς 19 τοῦ Γενάρη, μέ τίς ὑπογραφές: Ἰγκνάτοφ, Ὀρέχοφ, Κορζίνοφ, Κουράνοβα, Μπούροβτσεφ, Μάσλοφ)*.

Ἐδῶ βλέπουμε, ἀπό τό ἕνα μέρος, τήν ἀνάπτυξη τῆς συσπείρωσης (γιατί ἡ πλατφόρμα τῶν 9 μελῶν τῆς ΚΕ συμφωνάει ἀπόλυτα μέ τήν ἀπόφαση τῆς V Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τῶν συνδικάτων) καί, ἀπό τό ἄλλο, σύγχυση καί ἀποσύνθεση. Συνάμα τό ἀποκορύφωμα τῆς *ἰδεολογικῆς* ἀποσύνθεσης ἀποτελοῦν οἱ θέσεις τοῦ Μπουχάριν καί Σία. Ἐδῶ εἶχε πραγματοποιηθεῖ μιά «στροφή» ἀπό ἐκεῖνες πού, εὐφυολογώντας οἱ μαρξιστές, στά παλιά χρόνια ἔλεγαν: «στροφή ὄχι τόσο ἱστορική, ὅσο ὑστερική». Στή

* Στό μεταξύ, τό Κόμμα πρέπει νά ἀπαιτεῖ νά φέρουν οἱ πλατφόρμες πού προβάλλονται τίς ὑπογραφές ὅλων τῶν συντρόφων πού εὐθύνονται γιά κάθε πλατφόρμα. Σ'αὐτή τήν ἀπαίτηση ἀνταποκρίνονται οἱ «ἰγκνατοφικοί» καί οἱ «σαπρονοφικοί», δέν ἀνταποκρίνονται ὅμως οὔτε οἱ «τροτσκιστές», οὔτε οἱ «μπουχαρινικοί», οὔτε οἱ «σλιαπνικοφικοί», πού ἐπικαλοῦνται συντρόφους τούς ὁποίους δέν κατονομάζουν καί πού τάχα εἶναι ὑπεύθυνοι γιά τή δοσμένη πλατφόρμα.

θέση 17 διαβάζουμε: «...τώρα εἶναι ἀπαραίτητο νά κάνουμε τίς ὑποψηφιότητες αὐτές *ὑποχρεωτικές*» (δηλαδή: τίς ὑποψηφιότητες τῶν συνδικάτων στίς ἀντίστοιχες «γενικές διευθύνσεις καί κέντρα»).

Αὐτό εἶναι πλήρης ρήξη μέ τόν κομμουνισμό καί πέρασμα στίς θέσεις τοῦ συνδικαλισμοῦ. Στήν οὐσία αὐτό εἶναι ἐπανάληψη τοῦ συνθήματος τοῦ Σλιάπνικοφ «νά συνδικατοποιηθεῖ τό κράτος»· αὐτό εἶναι μεταβίβαση τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας τμηματικά στά χέρια τῶν ἀντίστοιχων συνδικάτων. Ὅταν λές: προτείνω *ὑποχρεωτικές* ὑποψηφιότητες, καί ὅταν λές: «διορίζω» —εἶναι ἕνα καί τό αὐτό.

Ὁ κομμουνισμός λέει: ἡ πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου, τό Κομμουνιστικό κόμμα, καθοδηγεῖ τήν ἐξωκομματική μάζα τῶν ἐργατῶν, διαφωτίζοντας, καταρτίζοντας, ἐκπαιδεύοντας, διαπαιδαγωγώντας αὐτή τή μάζα («σχολεῖο» κομμουνισμοῦ), πρῶτα τῶν ἐργατῶν, κι᾽ἔπειτα καί τῶν ἀγροτῶν, γιά νά μποροῦσε ἡ μάζα αὐτή νά φτάσει καί νά ἔφτανε στό νά συγκεντρώσει στά χέρια της τή διεύθυνση ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας.

Ὁ συνδικαλισμός μεταβιβάζει στή μάζα τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν, πού χωρίζονται κατά κλάδους παραγωγῆς, τή διεύθυνση τῶν κλάδων βιομηχανίας («γενικές διευθύνσεις καί κέντρα»), ἐξαλείφοντας ἔτσι τήν ἀνάγκη ὕπαρξης τοῦ Κόμματος, χωρίς νά κάνει μακρόχρονη ἐργασία οὔτε γιά τή διαπαιδαγώγηση τῶν μαζῶν, οὔτε γιά τήν *ἔμπρακτη* συγκέντρωση στά χέρια *τους* τῆς διεύθυνσης *ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας.*

Τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ λέει: «...Τά συνδικάτα *πρέπει νά φτάσουν*» (δηλαδή, δέν ἔφτασαν καί μάλιστα οὔτε καί φτάνουν ἀκόμη) «στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση στά χέρια τους», στά *δικά τους,* δηλαδή στά χέρια τῶν συνδικάτων, δηλαδή στά χέρια τῶν *μαζῶν*, πού εἶναι συνενωμένες καθολικά· ὁ καθένας βλέπει πόσο ἀπέχουμε ἀκόμη ἔστω καί ἀπό τό πρῶτο πλησίασμα πρός μιά τέτια *ἔμπρακτη* συγκέντρωση)... συγκέντρωση τίνος; «ὅλης τῆς διεύθυνσης ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, σάν ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ συνόλου» (ἑπομένως, ὄχι τῶν κλάδων βιομηχανίας καί οὔτε τῆς βιομηχανίας, ἀλλά τῆς βιομηχανίας *σύν* γεωργία κτλ. Εἴμαστε ἄραγε κοντά στό νά συγκεντρώσουμε ἔμπρακτα στά χέρια τῶν συνδικάτων τή διεύθυνση τῆς γεωργίας;). Καί οἱ ἑπόμενες φράσεις τοῦ προγράμματος τοῦ ΚΚΡ μιλοῦν γιά «σύνδεση» ἀνάμεσα στήν «κεντρική διοίκηση τοῦ κράτους» καί στίς «πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων», γιά *«συμμετοχή* τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας»[112].

Ἄν τά συνδικάτα, δηλαδή οἱ κατά 9/10 ἐξωκομματικοί ἐργάτες, διορίζουν («ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες») τή διεύθυνση τῆς βιομηχανίας, τότε γιατί χρειάζεται τό Κόμμα; Καί λογικά, καί θεωρητικά, καί πρακτικά, αὐτά πού κατάληξε νά λέει ὁ Μπουχάριν, σημαίνουν διάσπαση τοῦ Κόμματος, καί σωστότερα ρήξη ἀνάμεσα στούς συνδικαλιστές καί στό κόμμα.

Ὥς τώρα ὁ «κυριότερος» στήν πάλη ἦταν ὁ Τρότσκι. Τώρα ὁ Μπουχάριν τόν «ξεπέρασε» κατά πολύ καί τόν «ἐπισκίασε» ἐντελῶς, δημιούργησε ἕναν ὁλότελα νέο συσχετισμό στήν πάλη, γιατί κατάληξε σέ λάθος πού εἶναι ἑκατό φορές μεγαλύτερο ἀπό ὅλα μαζί τά λάθη τοῦ Τρότσκι.

Πῶς μποροῦσε ὁ Μπουχάριν νά φτάσει σέ σημεῖο νά πεῖ πράγματα πού σημαίνουν ρήξη μέ τόν κομμουνισμό; Ὅλοι μας γνωρίζουμε τήν ἠπιότητα τοῦ σ. Μπουχάριν, μιά ἀπό τίς ἰδιότητες, γιά τήν ὁποία τόσο τόν ἀγαποῦν καί δέν μπορεῖ νά μήν τόν ἀγαποῦν. Ξέρουμε πώς ἐπανειλημμένα τόν εἶπαν στ᾽ἀστεῖα: «μαλακό κερί». Ἀποδείχτηκε ὅτι πάνω σ᾽αὐτό τό «μαλακό κερί» μπορεῖ νά γράφει ὅ,τι θέλει κάθε ἄνθρωπος «χωρίς ἀρχές», κάθε «δημαγωγός». Τίς ἔντονες αὐτές ἐκφράσεις, γραμμένες σέ εἰσαγωγικά, τίς χρησιμοποίησε καί εἶχε τό δικαίωμα νά τίς χρησιμοποιήσει ὁ σ. Κάμενεφ στή συζήτηση τῆς 17 τοῦ Γενάρη. Ἀλλά, οὔτε ὁ σ. Κάμενεφ, οὔτε κανείς ἄλλος θά σκεφτεῖ φυσικά νά *ἀποδόσει* ἤ νά *ἀναγάγει* ὅλα αὐτά πού ἔγιναν σέ μιά χωρίς ἀρχές *δημαγωγία.*

Ἀντίθετα. Ὑπάρχει ἡ ἀντικειμενική λογική τῆς φραξιονιστικῆς πάλης, ἡ ὁποία καί τούς καλύτερους ἀκόμη ἀνθρώπους, ὅταν αὐτοί ἐπιμένουν στή λαθεμένη θέση πού πῆραν, τούς ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα σέ μιά κατάσταση, πού στήν πράξη δέν διαφέρει σέ τίποτε ἀπό τή χωρίς ἀρχές δημαγωγία. Αὐτά μᾶς διδάσκει ὅλη ἡ ἱστορία τῶν φραξιονιστικῶν πολέμων (παράδειγμα: ἡ ἕνωση τῶν «βπεριοντοφικῶν» καί τῶν μενσεβίκων ἐνάντια στούς μπολσεβίκους[113]). Γι᾽αὐτό ἀκριβῶς πρέπει νά μελετᾶμε ὄχι μόνο τήν ἀφηρημένη οὐσία τῶν διαφωνιῶν, ἀλλά καί τή συγκεκριμένη ἀνάπτυξη καί τή μεταμόρφωσή τους κατά τήν πορεία ἐξέλιξης τῶν διαφόρων σταδίων τῆς πάλης. Ἡ συζήτηση τῆς 17 τοῦ Γενάρη ἔκφρασε τά ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης[114]. Τώρα δέν ἐπιτρέπεται πιά νά ὑπερασπίζει κανείς οὔτε τό «ξετίναγμα», οὔτε τά «νέα παραγωγικά καθήκοντα» (γιατί καθετί τό θετικό καί πρακτικό μπῆκε στίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ). Δέν μένει παρά εἴτε νά βρεῖς μέσα σου — γιά νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἔκφραση τοῦ Λασσάλ — τή «φυσική δύναμη τοῦ νοῦ» (καί τοῦ χαρακτήρα) γιά νά ἀναγνωρίσεις τό λάθος, νά τό διορθώσεις καί νά γυρίσεις αὐτή τή

σελίδα τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΡ, εἴτε... εἴτε νά γαντζώνεσαι ἀπό τούς συμμάχους πού ἀπόμειναν, ὅ,τι λογῆς καί ἄν εἶναι, «χωρίς νά δίνεις προσοχή» σέ καμιά ἀρχή. Ἔμειναν οἱ *μέχρις ἀναισθησίας* ὀπαδοί τῆς «δημοκρατίας». Καί ὁ Μπουχάριν κατρακυλάει σ' αὐτούς, κατρακυλάει στό συνδικαλισμό.

Τόν καιρό πού ἐμεῖς ἀφομοιώνουμε λίγο-λίγο ὅ,τι ὑγιές ὑπῆρχε στή «δημοκρατική» «ἐργατική ἀντιπολίτευση», ὁ Μπουχάριν ἀναγκάζεται νά γαντζώνεται ἀπό τό *ἀρωστιάρικο.* Ὁ σ. Μπουμάζνι, ἐπιφανής τσεκτρανιστής ἤ τροτσκιστής, ἐκφράζει στίς 17 τοῦ Γενάρη τήν προθυμία του νά ἀποδεχτεῖ τίς συνδικαλιστικές προτάσεις τοῦ Μπουχάριν. Οἱ «σαπρονοφικοί» φτάνουν ὥς τό σημεῖο νά μιλοῦν σέ μιά καί τήν ἴδια θέση (ἀρ. 3) γιά «βαθιά κρίση» καί γιά «γραφειοκρατική ἀπονέκρωση» τῶν συνδικάτων, προτείνοντας ταυτόχρονα, σάν «ἀπόλυτα» ἀπαραίτητο τή «διεύρυνση τῶν *δικαιωμάτων* τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή...», πιθανόν, λόγω τῆς «γραφειοκρατικῆς ἀπονέκρωσής» τους; Μπορεῖ νά πάρει κανείς στά σοβαρά μιά τέτια ὁμάδα; Ἄκουσαν λόγους γιά τό *ρόλο* τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή καί γιά νά φωνάξουν πιό δυνατά ἀπό τούς ἄλλους ξεφούρνισαν: «διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων» λόγω τῆς «γραφειοκρατικῆς ἀπονέκρωσης». Ἀρκεῖ νά διαβάσει κανείς τίς πρῶτες σειρές τῶν «πρακτικῶν» προτάσεών τους: «τό Προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ προτείνεται ἀπό τήν ὁλομέλεια τοῦ ΠΚΣΣ καί ἐπικυρώνεται τελικά ἀπό τήν ΠΚΕΕ», γιά νά μή διαβάσει τίποτε παραπέρα. Καί ἡ *δημοκρατική* θέση τους «ἀρχῶν»; Ἀκοῦστε: (θέση 2) «...Αὐτοί (ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Τρότσκι) ἐκφράζουν στήν πράξη δυό τάσεις τῆς ἴδιας ὁμάδας τῶν *πρώην ὀπαδῶν τῆς στρατιωτικοποίησης τῆς οἰκονομίας*»!!

Ἄν αὐτό τό πάρει κανείς στά σοβαρά, εἶναι ὁ χειρότερος μενσεβικισμός καί ἐσερισμός. Δέν μποροῦμε ὅμως νά πάρουμε στά σοβαρά τόν Σαπρόνοφ, τόν Ὀσίνσκι καί Σία, ὅταν αὐτά τά—κατά τή γνώμη μου μεγάλης ἀξίας—στελέχη πέφτουν πρίν ἀπό κάθε συνέδριο τοῦ Κόμματος («κάθε φορά στό ἴδιο ἀκριβῶς σημεῖο») σέ κάποιο πυρετώδη παροξυσμό, προσπαθοῦν νά φωνάξουν ὁπωσδήποτε πιό δυνατά ἀπ' ὅλους (ἡ ὁμάδα «τῶν πιό δυνατῶν φωνακλάδων») καί πατοῦν πανηγυρικά τήν πεπονόφλουδα. Οἱ «ἰγκνατοφικοί» σέρνονται πίσω ἀπό τούς «σαπρονοφικούς». Φυσικά, ἐπιτρέπεται (κυρίως πρίν τό συνέδριο) νά ἑνώνονται οἱ διάφορες ὁμάδες (ἐπίσης νά κυνηγοῦν ψήφους). Πρέπει ὅμως νά τό κάνουν αὐτό στά πλαίσια τοῦ κομμουνισμοῦ (καί ὄχι τοῦ συνδικαλισμοῦ) καί νά τό κάνουν αὐτό ἔτσι πού νά μήν προκαλοῦν γέλια. Ποιός δίνει περισσότερα; Ποιός ὑπό-

σχεται περισσότερα «δικαιώματα» στούς ἐξωκομματικούς, ἑνωθεῖτε μέ τήν εὐκαιρία τοῦ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ!...

Ὥς τώρα ἡ πλατφόρμα μας ἦταν: δέν πρέπει νά ὑπερασπίζουμε τίς ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας, πρέπει νά τίς διορθώνουμε. Ἡ καταπολέμηση τῆς γραφειοκρατίας εἶναι μακρόχρονο καί δύσκολο ἔργο. Ἡ ἄμεση διόρθωση τῶν ἀκροτήτων εἶναι μπορετή καί ἀπαραίτητη. Τό κύρος τῶν στρατιωτικῶν στελεχῶν καί τῶν ὀπαδῶν τῆς μεθόδου τῶν διορισμῶν δέν τό ὑπονομεύει αὐτός πού ὑποδείχνει τίς ἐπιζήμιες ἀκρότητες καί τίς διορθώνει, ἀλλά αὐτός πού ἀντιστέκεται σ᾽αὐτή τή διόρθωση. Τέτιες ἀκριβῶς ἦταν οἱ ἀκρότητες ὁρισμένων τσεκτρανιστῶν, οἱ ὁποῖοι ὅμως θά εἶναι (καί ἦταν) πολύτιμα καί χρήσιμα στελέχη. Δέν πρέπει νά ἐξερεθίζουμε τά συνδικάτα καί νά ἐπινοοῦμε διαφωνίες μαζί τους, ἀφοῦ καθετί τό νέο, τό πρακτικό καί τό θετικό στό ζήτημα τῶν παραγωγικῶν καθηκόντων τῶν συνδικάτων τό ἀναγνώρισαν καί τό ἔλυσαν μόνα τους. Ἐλᾶτε νά δουλέψουμε πρακτικά στή βάση αὐτή ἐντατικά καί ὁμόθυμα.

Τώρα στήν πλατφόρμα μας ἔχει προστεθεῖ: πρέπει νά καταπολεμήσουμε τήν ἰδεολογική διασπορά κι᾽ἐκεῖνα τά *ἀρωστιάρικα* στοιχεῖα τῆς ἀντιπολίτευσης πού φτάνουν ὥς τήν ἄρνηση κάθε εἴδους «στρατιωτικοποίησης τῆς οἰκονομίας», ὥς τήν ἄρνηση ὄχι μόνο τῆς «μεθόδου τῶν διορισμῶν», πού κατά προτίμηση ἐφαρμοζόταν ὥς τώρα στήν πράξη, μά καί κάθε εἴδους «διορισμῶν», δηλ. σέ τελευταία ἀνάλυση, ὥς τήν ἄρνηση τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου *τοῦ Κόμματος* στή μάζα τῶν ἐξωκομματικῶν. Πρέπει να καταπολεμήσουμε τή συνδικαλιστική παρέκκλιση πού θά χαντακώσει τό Κόμμα, ἄν δέν γιατρευτοῦμε ἀπ᾽αὐτή ὁριστικά.

Δέν χωράει ἀμφιβολία ὅτι οἱ καπιταλιστές τῆς Ἀντάντ θά προσπαθήσουν νά ἐπωφεληθοῦν ἀπό τήν ἀρώστια τοῦ Κόμματός μας γιά μιά νέα ἐπιδρομή, καί οἱ ἐσέροι γιά νά ὀργανώσουν συνωμοσίες καί ἐξεγέρσεις. Αὐτό δέν μᾶς τρομάζει, γιατί θά συσπειρωθοῦμε ὅλοι σάν ἕνας ἄνθρωπος, χωρίς νά φοβηθοῦμε νά παραδεχτοῦμε τήν ἀρώστια, συνειδητοποιώντας ὅμως ὅτι αὐτή ἡ ἀρώστια ἀπαιτεῖ ἀπό ὅλους μεγαλύτερη πειθαρχία, μεγαλύτερη ἀντοχή, μεγαλύτερη σταθερότητα σέ κάθε θέση. Τό Κόμμα δέν θά ἀδυνατίσει, ἀλλά θά δυναμώσει ὥς τό Χ Συνέδριο τοῦ ΚΚΡ τό Μάρτη καί ὕστερα ἀπ᾽αὐτό.

19 τοῦ Γενάρη 1921.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 13,
21 τοῦ Γενάρη 1921
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού παραβλήθηκε μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας: Ν. Λένιν. «Ἡ κρίση τοῦ Κόμματος», 1921

ΤΟ ΙΙ ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΡΥΧΩΝ[115]

25 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ-2 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1921

1

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 23 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ

῾Ο ἀρωστιάρικος χαρακτήρας πού ἀπόκτησε τό ζήτημα τοῦ ρόλου καί τῶν καθηκόντων τῶν συνδικάτων, ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι πῆρε πολύ νωρίς τή μορφή τῆς φραξιονιστικῆς πάλης. Τό ζήτημα αὐτό πού εἶναι πλατύτατο, ἀπέραντο ζήτημα δέν ἐπιτρέπεται νά τό ἀντιμετωπίζουμε ἔτσι βιαστικά, ὅπως τό ἀντιμετωπίσαμε, καί σ'αὐτό—στή βιαστική ἀντιμετώπιση, στήν πάρα πολύ μεγάλη βιασύνη—ἐγώ κατηγορῶ περισσότερο ἀπ'ὅλους τόν σ. Τρότσκι. Στόν καθένα μας συνέβη καί θά συμβεῖ νά ἔλθει στήν ΚΕ μέ θέσεις ὄχι ἀρκετά προετοιμασμένες, γιατί ὅλη ἡ δουλιά μας γίνεται ὅσο δέν παίρνει ἄλλο βιαστικά. Τό λάθος δέν εἶναι μεγάλο, στόν καθένα μας ἔτυχε νά βιάζεται. Τό λάθος αὐτό καθαυτό εἶναι συνηθισμένο καί δέν θά γιατρευτεῖτε ἀπ'αὐτό, γιατί οἱ ἀντικειμενικές συνθῆκες τῆς κατάστασης εἶναι πολύ δύσκολες. Ὅμως πολύ πιό προσεκτικά πρέπει νά ἀντιμετωπίζουμε τά ζητήματα φραξιονιστικοῦ χαρακτήρα, τά ζητήματα πού εἶναι ἀμφισβητήσιμα. Γιατί ἐδῶ, ἀκόμη κι'ἕνας ὄχι πολύ θερμόαιμος—πράγμα πού δέν μπορῶ νά τό πῶ γιά τόν ἀντίπαλό μου—μπορεῖ πολύ εὔκολα νά πέσει σ'αὐτό τό λάθος. ῾Ορίστε, γιά νά σᾶς τό δείξω παραστατικά καί νά περάσω ἀμέσως στήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, θά σᾶς διαβάσω τώρα τίς βασικές θέσεις τοῦ Τρότσκι.

Λοιπόν, στήν μπροσούρα του, στή 12η θέση, στό τέλος, ὁ σ. Τρότσκι γράφει:

«Βλέπουμε πώς, ὅσο τά καθήκοντα τῆς οἰκονομίας προωθοῦνται στήν πρώτη θέση πολλά συνδικαλιστικά στελέχη τάσσονται ὁλοένα πιό ἔντονα καί πιό ἀδιάλλακτα ἐνάντια στήν προοπτική τῆς «σύμφυσης» καί στά

πρακτικά συμπεράσματα πού προκύπτουν άπ'αύτή. 'Ανάμεσα στά συνδικαλιστικά αύτά στελέχη βρίσκουμε τούς σ.σ. Τόμσκι καί Λοζόβσκι.

Κάτι περισσότερο. 'Αποκρούοντας τά νέα καθήκοντα καί μεθόδους, πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοΰν στό περιβάλλον τους τό πνεΰμα τής συντεχνιακής άπομόνωσης, τής έχθρας πρός τά νέα στελέχη πού έρχονται στό δοσμένο τομέα οίκονομίας, κι'έτσι ύποστηρίζουν ούσιαστικά τίς έπιβιώσεις συντεχνιακοΰ πνεύματος άνάμεσα στούς συνδικαλιστικά όργανωμένους έργάτες».

Θά μποροΰσα νά παραθέσω πολλά τέτια σημεΐα άπό τήν μπροσούρα τοΰ Τρότσκι. Καί ρωτώ άπό τή σκοπιά τής φραξιονιστικής έκδήλωσης: άρμόζει σέ έναν άνθρωπο μέ τέτιο κύρος, σέ τόσο σημαντικό ήγέτη νά μιλάει έτσι ένάντια στούς συντρόφους του στό Κόμμα; Είμαι βέβαιος πώς τά 99% τών συντρόφων, έκτός μόνο άπό έκείνους πού τσακώθηκαν μεταξύ τους, θά ποΰν ότι δέν έπιτρέπεται νά μιλάει κανείς έτσι.

"Αν τό φταίξιμο τών συντρόφων Τόμσκι καί Λοζόβσκι ήταν ή άν μποροΰσε νά γεννηθεΐ ή ύποψία πώς τό φταίξιμό τους είναι, λ.χ., ότι άρνήθηκαν εύθύς έξαρχής νά ύπογράψουν τήν είρήνη τοΰ Μπρέστ, ή άρνήθηκαν εύθύς έξαρχής νά κάνουν πόλεμο — τότε θά καταλάβαινα μιά τέτια γλώσσα. 'Η έπαναστατική σκοπιμότητα είναι άνώτερη άπό τόν τυπικό δημοκρατισμό. Σέ τέτια όμως στιγμή μιά τόσο άπερίσκεπτη άντιμετώπιση είναι βασικό λάθος. Αύτό δέν έπιτρέπεται. Στό σημεΐο αύτό άναφέρεται ότι πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοΰν στό περιβάλλον τους τό πνεΰμα τής έχθρας καί τής άπομόνωσης. Τί είναι αύτά; Τί λόγια είναι αύτά καί τί γλώσσα; 'Επιτρέπεται μιά τέτια άντιμετώπιση; "Αν προηγούμενα έλεγα ότι ίσως τό κατορθώσω νά «παίξω τό ρόλο συγκρουστήρα» καί νά μή πάρω μέρος στή συζήτηση, γιατί είναι ζημιά νά τσακωνόμαστε μέ τόν Τρότσκι, γιατί αύτό είναι ζημιά γιά μας, ζημιά γιά τό Κόμμα, ζημιά γιά τή Δημοκρατία, ύστερα άπ'αύτή τήν μπροσούρα είπα ότι είναι άνάγκη νά μιλήσω.

'Ο Τρότσκι γράφει ότι «πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοΰν τό πνεΰμα τής έχθρας πρός τά νέα στελέχη» — πώς γίνεται αύτό; "Αν πραγματικά πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοΰν στό περιβάλλον τους «τό πνεΰμα τής έχθρας πρός τά νέα στελέχη», τότε πρέπει νά κατονομαστοΰν αύτοί πού καλλιεργοΰν αύτό τό πνεΰμα τής έχθρας. Καί όταν δέν κατονομάζονται, τότε αύτό είναι ξετίναγμα, αύτό είναι γραφειοκρατική άντιμετώπιση τοΰ ζητήματος. 'Ακόμη καί άν ύπάρχει έκεΐ πνεΰμα έχθρας πρός τά νέα στελέχη, δέν έπιτρέπεται νά μιλάμε έτσι. 'Ο

Τρότσκι κατηγορεῖ τόν Λοζόβσκι καί τόν Τόμσκι γιά γραφειοκρατία. 'Εγώ ὅμως θά ἔλεγα τό ἀντίθετο. Οὔτε καί μπορεῖς πιά νά συνεχίσεις τό διάβασμα, γιατί ὁ τρόπος ἀντικρύσματος τοῦ ζητήματος τά χάλασε ὅλα, ἔριξε στό μέλι μιά κουταλιά κατράμι καί ὅσο μέλι καί ἄν ρίξει, ὅλα πιά εἶναι χαλασμένα.

Ποιός λοιπόν φταίει, πού πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοῦν πνεῦμα ἔχθρας πρός τά νέα στελέχη; Φυσικά, ἕνας τῆς ὁμάδας-συγκρουστήρα ἤ ἕνας τῆς Τσεκτράν θά πεῖ: τά συνδικαλιστικά στελέχη.

Μά στήν οὐσία ὅλα ἐδῶ εἶναι στοιβαγμένα, ὅπως τή στιγμή αὐτή ἡ χιονοθύελλα στοιβάζει τό χιόνι, ἐπινοημένα, σκαρωμένα. Αὐτά ὅμως πρέπει, σύντροφοι, νά τά ξεδιαλύνουμε καί νά βγάλουμε τήν οὐσία. Καί ἡ οὐσία εἶναι ὅτι πολλές ἄπρεπες ἐνέργειες προκαλοῦν στή μάζα πνεῦμα ἐχθρότητας. 'Ο ἀντίπαλός μου ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπῆρχαν ἄνθρωποι πού καλλιεργοῦσαν πνεῦμα ἐχθρότητας. Αὐτό δείχνει ὅτι τό ζήτημα εἶναι ριζικά ἀνακριβές. Πρέπει λοιπόν νά τό ξεδιαλύνουμε. Τό Νοέμβρη συνῆλθε ἡ Πανρωσική συνδιάσκεψη, καί σ' αὐτή ρίχνεται ἡ λέξη «ξετίναγμα». 'Ο Τρότσκι ἔκανε λάθος πού τήν εἶπε. 'Από πολιτική σκοπιά ἐδῶ εἶναι φανερό πώς ἕνας τέτιος χειρισμός θά προκαλέσει διάσπαση καί θά γκρεμίσει τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Πρέπει νά καταλάβουμε πώς τά συνδικάτα δέν εἶναι ἕνα ἵδρυμα σάν τά Λαϊκά 'Επιτροπάτα, ἀλλά ὅτι εἶναι ὅλο τό ἑνωμένο προλεταριάτο, ὅτι εἶναι ἕνα ἵδρυμα ἰδιαίτερο καί δέν ἐπιτρέπεται νά τό ἀντικρύζει κανείς ἔτσι. Καί ὅταν μπῆκε τό ζήτημα γιά λαθεμένο χειρισμό, πού ἀπειλοῦσε μέ διάσπαση, εἶπα: «Μή φλυαρεῖτε ἐδῶ γιά πλατιές συζητήσεις πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα, πηγαίνετε στήν ἐπιτροπή κι' ἐκεῖ ἐξακριβῶστε προσεκτικά τήν ὑπόθεση». Οἱ σύντροφοι ὅμως λένε: «"Οχι, δέν μπορεῖ νά γίνει ἔτσι, αὐτό εἶναι παραβίαση τοῦ δημοκρατισμοῦ». 'Ο σ. Μπουχάριν μάλιστα ἔφτασε στό σημεῖο νά μιλάει γιά τό «ἱερό σύνθημα τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας». Εἶναι καταλέξη τά λόγια του. Τό διάβασα αὐτό καί... παραλίγο νά σταυροκοπηθῶ. (Γ έ λ ι α.) Βεβαιώνω πώς τό λάθος ἀρχίζει πάντα ἀπό μικρό καί γίνεται μεγάλο. Οἱ διαφωνίες ἀρχίζουν πάντα ἀπό μικροπράγματα. 'Ο καθένας ἔτυχε νά ἔχει μιά μικρή πληγίτσα, ὅταν ὅμως ἡ πληγίτσα αὐτή ἀρχίζει νά σαπίζει, μπορεῖ νά φτάσει ὥς τή θανατηφόρα ἀρώστια. Καί αὐτό εἶναι ἀκριβῶς σήψη τῆς πληγίτσας. Τό Νοέμβρη μιλοῦν γιά ξετίναγμα καί τό Δεκέμβρη αὐτό ἔχει πιά γίνει μεγάλο λάθος.

'Η ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Δεκέμβρη τάχθηκε ἐνάντια στήν ἄποψή μας. Στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Δεκέμβρη ἡ πλειοψη-

φία προσχώρησε στόν Τρότσκι καί ψηφίστηκε ή άπόφαση πού πρότεινε ό Τρότσκι καί ό Μπουχάριν καί πού άσφαλῶς θά τή διαβάσατε. Όμως, ακόμη καί τά μέλη τῆς ΚΕ πού δέν εύνοοῦσαν τήν ἄποψή μας, ὑποχρεώθηκαν νά παραδεχτοῦν ὅτι περισσότερο δίκιο εἶχαν τά μέλη τοῦ συνδικάτου τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, παρά ἡ Τσεκτράν. Αὐτό εἶναι γεγονός. Καί ὅταν βάζω τό ἐρώτημα, ποιό ἦταν τό σφάλμα τῆς Τσεκτράν, πρέπει νά δοθεῖ ἡ ἀπάντηση, πώς δέν εἶναι στό ὅτι ἀσκήσατε πίεση, αὐτό εἶναι στό ἐνεργητικό σας, ἀλλά στό ὅτι κάνατε μιά γραφειοκρατική ἀκρότητα.

Ἄν ὅμως καταλάβατε αὐτή τήν ἀκρότητα, τότε πρέπει νά τή διορθώσετε καί νά μή διαφωνεῖτε σχετικά μέ τή διόρθωση. Αὐτό εἶναι ὅλο. Ἡ καταπολέμηση τῆς γραφειοκρατίας θά ἀπαιτήσει δεκαετίες. Εἶναι μιά πάλη πολύ δύσκολη καί ὅποιος σᾶς πεῖ ὅτι θά ἀπαλλαγοῦμε ἀμέσως ἀπό τή γραφειοκρατία, ψηφίζοντας ἀντιγραφειοκρατικές πλατφόρμες, θά εἶναι ἁπλῶς ἕνας ἀγύρτης, πού τοῦ ἀρέσουν τά ὡραῖα λόγια. Τίς ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας πρέπει νά τίς διορθώνουμε ἀμέσως. Πρέπει νά ἐξακριβώνουμε αὐτές τίς ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας καί νά τίς διορθώνουμε χωρίς νά λέμε τό κακό - καλό, καί τό μαῦρο - ἄσπρο. Οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες καταλαβαίνουν ὅτι καί οἱ ἴδιοι πρέπει νά μάθουν ἀκόμη νά διευθύνουν, καταλαβαίνουν ὅμως θαυμάσια ὅτι ὑπάρχουν καί γραφειοκρατικές ἀκρότητες καί ὅτι, ἄν δέν θέλεις νά τίς διορθώσεις, τό φταίξιμό σου εἶναι διπλό. Πρέπει νά τίς διορθώνεις ἔγκαιρα, ὅπως ὑπόδειχναν τά μέλη τοῦ συνδικάτου τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν καί ὄχι ὅταν τίς ὑπόδειχναν ἄλλοι.

Ἔτυχε καί σέ θαυμάσια στελέχη νά κάνουν λάθη. Ἡ Τσεκτράν διαθέτει ἐξαίρετα στελέχη καί θά τά διορίζουμε καί θά διορθώνουμε τίς γραφειοκρατικές ἀκρότητες πού ἔκαναν. Ὁ σ. Τρότσκι λέει ὅτι οἱ σ.σ. Τόμσκι καί Λοζόβσκι—συνδικαλιστές—φταῖνε, γιατί καλλιεργοῦν στό περιβάλλον τους τό πνεῦμα τῆς ἐχθρότητας πρός τά νέα στελέχη. Μά αὐτό εἶναι τερατῶδες. Πρέπει νά εἶναι κανείς σχεδόν ἄρωστος ἤ τόσο παράφορος, πού νά μή ξέρει τί εἶναι μέτρο, γιά νά μιλάει ἔτσι.

Αὐτή ἡ βιασύνη εἶναι ἡ αἰτία πού λογομαχοῦν, ἐμφανίζονται μέ πλατφόρμες, γράφουν ὅτι ὅλοι φταῖνε καί τό ἀποτέλεσμα: ὅλα εἶναι χαλασμένα ἀπό τή ρίζα.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι μαλώνουν, εἶναι γνωστό τί θά γίνει ὕστερα ἀπό δυό μέρες—θά θυμηθοῦν τούς συγγενεῖς τους ὥς τή δέκατη γενιά καί θά διηγοῦνται. Ρωτᾶμε: «Ἐσύ γιατί μάλωσες;»—«Νά,

αὐτός ἔχει μιά θεία καί τοῦτος ἕναν παπού».—«Δέν ρωτῶ γιά τώρα, ἀλλά γιά τότε, γιά τί πράγμα μάλωσες;»᾽Αποδείχνεται ὅτι στίς δυό αὐτές ἡμέρες ἔχουν σκαρώσει ἕνα σωρό διαφωνίες.

Στήν Τσεκτράν ἔγιναν μιά σειρά ὑπερβολές καί μάλιστα ἐπιζήμιες ὑπερβολές, παρατηρήθηκε μιά περιττή γραφειοκρατία. ῾Υπερβολές γίνονται παντοῦ. ῾Υπάρχουν ὑπηρεσίες πού μόνο στή Μόσχα ἔχουν τριάντα χιλιάδες ὑπαλλήλους. Αὐτό δέν εἶναι παῖξε-γέλασε. Γιά γιάτρεψε αὐτό τό πράγμα, γιά πέρασε αὐτό τό τεῖχος. Δέν πρέπει νά φοβόμαστε, νά σκεπτόμαστε ὅτι κάποιος ἔθιξε κάποιον, ὅτι κάποιον τόν ἔκαναν νά τσακωθεῖ. Ἄν ξεσηκώσουμε φραξιονιστική πάλη καί ποῦμε ὅτι φταίει ὁ Τόμσκι πού καλλιεργοῦσε στίς μάζες τό πνεῦμα τῆς ἐχθρότητας πρός τούς τσεκτρανιστές, αὐτό θά σημαίνει ὁλοκληρωτική διαστρέβλωση τῆς ὑπόθεσης, αὐτό χαλάει ριζικά ὅλη τή δουλιά, χαλάει ριζικά ὅλη τή στάση ἀπέναντι στά συνδικάτα. Τά συνδικάτα ὅμως εἶναι ὅλο τό προλεταριάτο. Ἄν ἐπιμείνουμε κι᾽ἀρχίσουμε τίς ψηφοφορίες πάνω στίς πλατφόρμες, αὐτό θά ὁδηγήσει στήν πτώση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Ὅταν ἀνάμεσα στό Κόμμα καί τά συνδικάτα δημιουργεῖται διάσπαση, φταίει τό Κόμμα, κι᾽αὐτό εἶναι βέβαια θάνατος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.᾽Εμεῖς δέν ἔχουμε ἄλλο στήριγμα, ἐκτός ἀπό τά ἑκατομμύρια τούς προλετάριους, πού δέν εἶναι συνειδητοί, πού εἶναι σχεδόν πάντα ἀμόρφωτοι, καθυστερημένοι, ἀγράμματοι, μά πού σάν προλετάριοι ἀκολουθοῦν τό Κόμμα τους. Εἴκοσι χρόνια θεωροῦσαν πώς τό Κόμμα αὐτό εἶναι τό Κόμμα τους. Καί ὕστερα ἔρχεται ἡ τάξη, πού δέν εἶναι δική μας, πού ἴσως θά εἶναι μέ μᾶς, ἄν φανοῦμε ξύπνιοι κι᾽ἐφαρμόσουμε στίς γραμμές τῆς τάξης μας σωστή πολιτική. Στήν ἐπανάστασή μας φτάσαμε ὥς τό ἀνώτατο σημεῖο, ἀνεβάσαμε τίς μάζες τῶν προλεταρίων, ἀνεβάσαμε τίς μάζες τῆς φτωχολογιᾶς τοῦ χωριοῦ ὥς τή συνειδητή ὑποστήριξή μας ἀπομέρους τους. Καμιά ἐπανάσταση δέν τό ἔκανε αὐτό. Δέν ὑπάρχει τάξη πού μπορεῖ νά μᾶς ἀνατρέψει: μέ τό μέρος μας εἶναι ἡ πλειοψηφία τῶν προλετάριων καί τῆς φτωχολογιᾶς τοῦ χωριοῦ. Κανείς δέν μπορεῖ νά μᾶς χαντακώσει, ἐκτός ἀπό τά ἴδια τά λάθη μας. Σ᾽ αὐτό τό «ἄν» εἶναι ὅλο τό ζήτημα. Ἄν προκαλέσουμε διάσπαση, γιά τήν ὁποία φταῖμε ἐμεῖς, ὅλα θά ἀνατιναχτοῦν, γιατί τά συνδικάτα δέν εἶναι μόνο ἵδρυμα, ἀλλά καί πηγή ἀπό τήν ὁποία πηγάζει ὅλη ἡ ἐξουσία μας. Εἶναι ἡ τάξη ἐκείνη πού ἡ οἰκονομία τοῦ καπιταλισμοῦ τήν ἔκανε ἑνωτική οἰκονομική δύναμη, πού μέ τή βιομηχανία της συνενώνει ἑκατομμύρια σκόρπιους καί ἀπομο-

νωμένους ἀγρότες. Καί γι'αὐτό ἕνας προλετάριος εἶναι πιό ἰσχυρός ἀπ'ὅ,τι διακόσιοι ἀγρότες.

Καί νά γιατί ὅλος αὐτός ὁ χειρισμός τοῦ Τρότσκι εἶναι λαθεμένος. Θά μποροῦσα νά πάρω καί νά ἀναλύσω ὁποιαδήποτε θέση του, ἀλλά τότε δέν θά χρειαζόταν μιά ὥρα, ἀλλά δέκα ὧρες καί ὅλοι θά ἐγκατέλειπαν τήν αἴθουσα, γιατί θά ἦταν ἀνιαρό. Σέ κάθε θέση θά βρεῖτε τόν ἴδιο θεμελιακά λαθεμένο χειρισμό: «πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοῦν τό πνεῦμα τῆς ἐχθρότητας». Στή μάζα τῶν συνδικάτων δημιουργήθηκε ἕνα πνεῦμα δυσαρέσκειας ἀπέναντί μας ἀπό τά λάθη μας, ἀπό τή γραφειοκρατία πού ἀφήσαμε νά ἀναπτυχθεῖ στά ἀνώτερα κλιμάκια, καί ἀπό ἐμένα τόν ἴδιο, γιατί ἐγώ διόριζα τό Γκλαβπολιτπούτ. Τί πρέπει νά γίνει; Νά τά διορθώσουμε; Πρέπει νά διορθώσουμε τίς ἀκρότητες τῆς Τσεκτράν μέ τή συναίσθηση ὅτι τό Κόμμα εἶναι γερό κι'ἐργατικό, στηρίζεται στά δικά του πόδια καί σκέπτεται μέ τό δικό του κεφάλι. Δέν παραιτούμαστε οὔτε ἀπό τή μέθοδο διορισμῶν, οὔτε ἀπό τή δικτατορία. Ὁ ἐργάτης πού πέρασε στή Ρωσία ἕνα εἰκοσάχρονο σχολεῖο δέν θά τό δεχτεῖ αὐτό. Ἄν ὑποστηρίξουμε αὐτό τό λάθος, τότε θά ἀνατιναχτοῦμε σίγουρα, καί τό λάθος βρίσκεται ἐδῶ, αὐτοῦ εἶναι ἡ ρίζα τῆς ὑπόθεσης.

Ὁ Τρότσκι λέει ὅτι ὁ Λοζόβσκι καί ὁ Τόμσκι ἀποκρούουν τά νέα καθήκοντα. Ἄν αὐτό ἀποδειχτεῖ, ἡ ὑπόθεση ἀλλάζει. Σέ τί συνίστανται τά νέα καθήκοντα;

Ἐδῶ μᾶς λένε: «παραγωγική ἀτμόσφαιρα», «παραγωγική δημοκρατία», «παραγωγικός ρόλος». Εὐθύς ἐξαρχῆς, στή συζήτηση ἤδη τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη, εἶπα πώς αὐτά εἶναι φιλολογία πού ὁ ἐργάτης δέν τήν καταλαβαίνει, πώς ὅλα αὐτά μπαίνουν στά καθήκοντα τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας *. Δέν ἀρνούμαστε τή δικτατορία, τή μονοπρόσωπη διεύθυνση, αὐτές παραμένουν, θά τίς ὑποστηρίζω, δέν θά ὑποστηρίζω ὅμως τίς ἀνοησίες καί τίς ἀκρότητες. «Παραγωγική ἀτμόσφαιρα» εἶναι μιά γελοία φράση πού οἱ ἐργάτες θά τήν ἀκοῦνε καί θά γελᾶνε. Μίλα πιό ἁπλά καί πιό κατανοητά—ὅλα αὐτά ἀποτελοῦν τήν παραγωγική προπαγάνδα. Ἀλλά γιά τή δουλιά αὐτή ἔχει δημιουργηθεῖ ἰδιαίτερη ὑπηρεσία.

Γιά τήν ἀνύψωση τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή ἀπάντησα στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη, ἀπάντησα στόν Τύπο ὅτι ὑπάρχει ἡ ἀπόφαση τοῦ σ. Ρουτζουτάκ, πού ψηφίστηκε στή

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 210-215. *Ἡ Σύντ.*

συνδιάσκεψη τῆς 5 τοῦ Νοέμβρη. Οἱ σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν εἶπαν πώς τήν ἀπόφαση αὐτή τήν εἶχε γράψει ἡ Τσεκτράν. Ἄν καί τό γεγονός αὐτό διαψεύστηκε, ὡστόσο ἔχω νά πῶ τοῦτο: ἄν τήν ἔχουν γράψει αὐτοί, τότε ποιός τήν ἀποκρούει; Τά συνδικάτα τήν ἀποδέχτηκαν, ἡ Τσεκτράν τήν ἔγραψε. Πολύ καλά. Ὕστερα ἀπ'αὐτό τά παιδιά δέν πρέπει νά μαλώνουν καί νά ξεσηκώνουν φραξιονιστική διαφωνία. Ἔχει ὁ σ. Τρότσκι νέα καθήκοντα; Δέν ἔχει. Καί ὅ,τι νέο ὑπάρχει, εἶναι χειρότερο. Αὐτή εἶναι ἡ οὐσία. Ὁ σ. Τρότσκι κάνει πόλεμο γιά νά πετύχει ἀπό τό Κόμμα τήν καταδίκη αὐτῶν πού ἀποκρούουν τά νέα καθήκοντα καί σάν οἱ πιό μεγάλοι ἁμαρτωλοί κατονομάζονται ὁ Τόμσκι καί ὁ Λοζόβσκι.

Ὁ Ρουτζουτάκ στήν ἀπόφασή του ὅλα τά διατύπωσε σαφέστερα καί ἁπλούστερα, δίχως νά πεῖ οὔτε «παραγωγική ἀτμόσφαιρα», οὔτε «παραγωγική δημοκρατία». Στήν ἀπόφαση εἶναι γραμμένο ξεκάθαρα πώς κάθε μέλος τοῦ συνδικάτου πρέπει νά κρατάει συνειδητή στάση ἀπέναντι στό γεγονός ὅτι ἡ αὔξηση τῆς παραγωγικότητας στή χώρα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία. Αὐτά εἶναι γραμμένα μέ ἁπλή, κατανοητή γλώσσα. Τά διατυπώνει ὅλα καλύτερα ἀπό τόν Τρότσκι, ἡ διατύπωση εἶναι πολύ ὁλοκληρωμένη, γιατί ἔχει προστεθεῖ ἡ πριμοδότηση σέ εἶδος καί τά πειθαρχικά δικαστήρια. Χωρίς αὐτά, ὅλες οἱ συζητήσεις ὅτι θά ἀναπτύξουμε τίς μεταφορές καί θά τίς βελτιώσουμε—εἶναι φιλολογία. Ἄς συγκροτοῦμε λοιπόν ἐπιτροπές, ἄς συγκροτοῦμε πειθαρχικά δικαστήρια. Στό ζήτημα αὐτό ἡ Τσεκτράν ἔκανε ἀκρότητες. Προτείνουμε νά λέμε τίς ἀκρότητες ἀκρότητες καί δέν ὠφελεῖ σέ τίποτε νά τίς ὑπερασπίζεται κανείς μέ νέα καθήκοντα, αὐτές πρέπει νά τίς διορθώσουμε. Δέν παραιτούμαστε ἀπό τόν καταναγκασμό. Κανένας λογικός ἐργάτης δέν θά φτάσει στό σημεῖο νά σκεφτεῖ ὅτι μποροῦμε σήμερα νά τά βγάλουμε πέρα χωρίς τόν καταναγκασμό ἤ ὅτι μποροῦμε τώρα νά διαλύσουμε τά συνδικάτα, ἤ νά παραδόσουμε σ'αὐτά ὅλη τήν παραγωγή. Μόνο ὁ σ. Σλιάπνικοφ μποροῦσε νά ξεφουρνίσει κάτι τέτιο.

Σέ ὅλο τό λόγο τοῦ σ. Σλιάπνικοφ ὑπάρχει κι'ἕνα ὑπέροχο σημεῖο, ὅτι σ'αὐτούς στό Σόρμοβο ἔγινε ἕνα πείραμα καί ὅτι οἱ ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες ἐλαττώθηκαν κατά 30%. Λένε πώς αὐτό εἶναι ἀλήθεια, ἐγώ ὅμως εἶμαι δύσπιστος ἄνθρωπος κι'ἔχω τή γνώμη νά στείλουμε ἐπιτροπή νά ἐξετάσει, νά συγκρίνει τό Νίζνι μέ τήν Πετρούπολη. Αὐτό δέν πρέπει νά γίνει σέ συνέλευση, ἀλλά σέ μιά πρακτική ἐπι-

τροπή. 'Ο Τρότσκι λέει ὅτι θέλουν νά ἀντιδράσουν στή σύμφυση. Αὐτά εἶναι κουροφέξαλα. 'Ο σ. Τρότσκι λέει πώς πρέπει νά τραβᾶμε μπροστά· ἄν ἡ μηχανή εἶναι καλή, πρέπει νά τραβᾶμε μπροστά, ἄν ὅμως ἡ μηχανή λοξοδρόμησε, πρέπει νά κάνουμε πίσω. Κι'αὐτό εἶναι ὠφέλιμο γιά τό Κόμμα, γιατί πρέπει νά μελετᾶμε τήν πείρα.

Παραγωγή δέν ἔχουμε, ὅμως μέ παραγωγή κακῶν θέσεων ἀσχοληθήκαμε. Τέτια δουλιά ἀπαιτεῖ μελέτη καί πείρα. Εἶστε συνδικαλιστές, μεταλλωρύχοι, εἴσαστε ἀπασχολημένοι μέ τή δουλιά σας. 'Επιτρέψτε μου νά σᾶς πῶ: ἀφοῦ καταπιαστήκατε μ'αὐτή τή δουλιά, τότε ἐξετάστε, ζητεῖστε ἀριθμούς, ἐλέγξτε εἴκοσι φορές, μήν πιστέψετε στά λόγια, καί ὕστερα πέστε τί ἔγινε. Ἄν τό ἀποτέλεσμα εἶναι καλό—τραβᾶτε μπροστά, ἄν εἶναι ἄσχημο—κάνετε πίσω. Αὐτό θά εἶναι δουλιά καί ὄχι κουβεντολόι. Αὐτό ἀκριβῶς θά ἔπρεπε νά κάνουμε στίς κομματικές συνελεύσεις.

Στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ εἶπα ὅτι πρέπει νά κάνουμε λιγότερη πολιτική*. Λέγοντας αὐτά, νόμιζα ὅτι δέν θά ἔχουμε πολιτικά λάθη, ἐμεῖς ὅμως τρία χρόνια ὕστερα ἀπό τή σοβιετική ἐπανάσταση μιλᾶμε γιά συνδικαλισμό—αὐτό εἶναι αἶσχος. Ἄν μοῦ ἔλεγαν πρίν ἀπό μισό χρόνο ὅτι θά γράφω γιά συνδικαλισμό, θά προτιμοῦσα νά γράφω γιά τό Ντονμπάς. Καί τώρα περισποῦν τήν προσοχή μας, σέρνουν τό Κόμμα πρός τά πίσω. 'Από τό μικρό λάθος ἀναπτύσσεται μεγάλο λάθος. Περνάω τώρα στόν σ. Σλιάπνικοφ. Στό σημεῖο 16 τῶν θέσεών του ὁ σ. Τρότσκι καθορίζει σωστά τό λάθος τοῦ Σλιάπνικοφ.

Μέ τήν προσπάθειά του νά γίνει συγκρουστήρας, ὁ Μπουχάριν πιάστηκε ἀπό τόν Σλιάπνικοφ, θά ἦταν ὅμως καλύτερα, ἄν πιανόταν ἀπό ἕνα ἀχυράκι. 'Υπόσχεται στά συνδικάτα ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες. 'Επομένως διορίζει τό συνδικάτο. Εἶναι τό ἴδιο μ'αὐτό πού λέει ὁ Σλιάπνικοφ. Οἱ μαρξιστές πολεμοῦσαν τό συνδικαλισμό σέ ὅλο τόν κόσμο. Πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια παλεύουμε στό Κόμμα, ἀποδείξαμε στούς ἐργάτες μέ ἔργα καί ὄχι μέ λόγια ὅτι τό Κόμμα εἶναι ἕνα πράγμα ἰδιαίτερο, ὅτι ἀπαιτεῖ ἀνθρώπους συνειδητούς, ἕτοιμους νά θυσιαστοῦν, ὅτι τό Κόμμα κάνει λάθη, ἀλλά τά διορθώνει, ὅτι καθοδηγεῖ καί ἐπιλέγει ἀνθρώπους πού ξέρουν τί δρόμο ἔχουμε ἀκόμη νά κάνουμε, τί ἐμπόδια πρέπει ἀκόμη νά περάσουμε. Τό

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 156-157. *'Η Σύντ.*

Κόμμα δέν ἐξαπατᾶ τούς ἐργάτες. Δέν δίνει ὑποσχέσεις πού δέν μποροῦν νά ἐκπληρωθοῦν. Καί ἄν ὑπερπηδήσετε τά συνδικάτα, ξεγράφετε ὅλη τή δουλιά πού ἔγινε στά τρία χρόνια, κάνετε προβληματικά τά πάντα. Ὁ σ. Μπουχάριν μέ τόν ὁποῖο μίλησα γι'αὐτό τό λάθος, εἶπε: «'Αφορμή ζητᾶτε νά βρεῖτε, σύντρ. Λένιν».

'Εγώ καταλαβαίνω τίς ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες μέ τήν ἔννοια ὅτι θά προτείνονται κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Ποιά ὅμως δικαιώματα δίνουμε τότε; Τότε δέν πρόκειται νά πραγματοποιήσουμε κανενός εἴδους συνασπισμό. Οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες εἶναι δυό διαφορετικές τάξεις. Ὅταν ὁ ἠλεκτρισμός θά διαδοθεῖ σέ ὅλη τή γῆ, παντοῦ, ἄν τό κάνουμε αὐτό μέσα σέ εἴκοσι χρόνια, αὐτό θά εἶναι ἕνα ἀφάνταστα γρήγορο χρονικό διάστημα. Κι'αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει γρήγορα. Ἔ, τότε λοιπόν, ἄς μιλήσουμε γιά μεταβίβαση τῶν δικαιωμάτων στά συνδικάτα, ὥς τότε ὅμως αὐτό εἶναι ἐξαπάτηση τῶν ἐργατῶν. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ πιό στέρεη στόν κόσμο, γιατί ἐδῶ ἡ ἐμπιστοσύνη ἔχει κατακτηθεῖ μέ ἔργα καί γιατί τό Κόμμα παρακολουθοῦσε αὐστηρά νά μή τήν ἀφήσει νά χαλαρώσει.

Καί τί σημαίνει αὐτό;

Μήπως ξέρει κάθε ἐργάτης νά κυβερνᾶ τό κράτος; Οἱ πρακτικοί ἄνθρωποι ξέρουν πώς αὐτά εἶναι παραμύθια, ξέρουν πώς στή χώρα μας ἑκατομμύρια συνδικαλισμένοι ἐργάτες νιώθουν αὐτό πού λέγαμε, δηλαδή ὅτι τά συνδικάτα εἶναι σχολειό τοῦ κομμουνισμοῦ καί διακυβέρνησης. Ὅταν περάσουν στό σχολειό αὐτά τά χρόνια, θά μάθουν, αὐτό ὅμως προχωρεῖ ἀργά. 'Εμεῖς οὔτε τήν ἀγραμματοσύνη δέν ἐξαλείψαμε. Ξέρουμε πόσο παρασύρονται ἀπό τά μή προλεταριακά συνθήματα οἱ ἐργάτες πού συνδέονται μέ ἀγρότες. Ποιός ἀπό τούς ἐργάτες διακυβέρνησε; Μερικές χιλιάδες σέ ὅλη τή Ρωσία καί μόνο. Ἄν ποῦμε πώς δέν εἶναι τό Κόμμα πού προτείνει τίς ὑποψηφιότητες καί πού κυβερνᾶ, ἀλλά τά ἴδια τά συνδικάτα, αὐτό θά ἠχεῖ πολύ δημοκρατικά, ἔτσι θά μπορέσουμε ἴσως νά ψαρέψουμε ψήφους, ὄχι ὅμως γιά πολύ καιρό. Αὐτό χαντακώνει τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου.

Διαβάστε τήν ἀπόφαση τοῦ II συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς[116]. Οἱ ἀποφάσεις καί τά ψηφίσματά του ἔκαναν τό γύρο τοῦ κόσμου. Τελευταῖα τό συνέδριο τῶν σοσιαλιστῶν στή Γαλλία ἔδειξε πώς στή χώρα αὐτή, τή γεμάτη ἀπό τό μεγαλύτερο σωβινισμό, κατακτήσαμε τήν πλειο-

ψηφία, διασπάσαμε τό Κόμμα, πετάξαμε τούς σάπιους ἡγέτες καί τό κάναμε αὐτό ἐνάντια στούς συνδικαλιστές[117]. Καί ὅλοι τους ἀποδέχτηκαν τή θεωρία μας, ὅλοι οἱ καλύτεροι ἐργάτες, ὅλοι οἱ καλύτεροι ἡγέτες. Ἀκόμη καί οἱ συνδικαλιστές ὅλου τοῦ κόσμου, οἱ ἐπαναστάτες συνδικαλιστές, ἔρχονται σέ μᾶς. Εἶδα ὁ ἴδιος τούς ἀμερικανούς συνδικαλιστές πού ἐπισκέφθηκαν τή χώρα μας καί τώρα λένε: «Πραγματικά, χωρίς Κόμμα δέν μπορεῖ κανείς νά διευθύνει τό προλεταριάτο». Ἐσεῖς τό ξέρετε αὐτό ἔμπρακτα. Καί δέν ἁρμόζει καθόλου στό προλεταριάτο νά ρίχνεται στήν ἀγκαλιά τοῦ συνδικαλισμοῦ, νά μιλάει γιά ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες γιά τά «πανρωσικά συνέδρια τῶν παραγωγῶν». Αὐτό εἶναι ἐπικίνδυνο, αὐτό ὑπονομεύει τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος. Σήμερα στή χώρα ὑπάρχει ἕνα ἐλάχιστο μόνο ποσοστό ὀργανωμένων ἐργατῶν. Καί ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν θά ἀκολουθήσει τό Κόμμα, γιατί ἡ πολιτική τοῦ Κόμματος εἶναι σωστή, γιατί καί στήν πιό δύσκολη περίοδο τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ τό Κόμμα ἤξερε νά κάνει προσωρινές θυσίες καί ὑποχωρήσεις καί τό ἀποτέλεσμα ἦταν σωστό. Πῶς λοιπόν νά τά ἐγκαταλείψουμε ὅλα αὐτά; Μήπως ὅλα αὐτά εἶναι τυχαῖα; Ὅλα αὐτά εἶναι κατάκτηση τῆς δουλιᾶς πού ἔκανε τό Κόμμα ὁλόκληρες δεκαετίες. Ὅλοι πιστεύουν στό λόγο τῶν μπολσεβίκων πού πέρασαν ἕνα εἰκοσάχρονο κομματικό σχολειό.

Γιά νά διοικοῦμε, πρέπει νά ἔχουμε στρατό ἀπό ἀτσαλωμένους ἐπαναστάτες-κομμουνιστές, ὁ στρατός αὐτός ὑπάρχει, ὁ στρατός αὐτός λέγεται Κόμμα. Ὅλη ἡ συνδικαλιστική ἀνοησία, οἱ ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες τῶν παραγωγῶν—ὅλα αὐτά πρέπει νά πεταχτοῦν στό καλάθι τῶν ἀχρήστων. Ἄν τραβήξουμε αὐτό τό δρόμο, αὐτό στήν πράξη θά σημαίνει—τό Κόμμα παράμερα, στήν πράξη δέν θά μποροῦμε νά ἔχουμε δικτατορία τοῦ προλεταριάτου στή Ρωσία. Αὐτή εἶναι ἡ ἄποψη, πού νόμισα κομματικό χρέος μου νά σᾶς ἐκθέσω καί πού, κατά τή γνώμη μου, εἶναι διατυπωμένη μέ μορφή πρακτικῶν θέσεων στήν πλατφόρμα πού ὀνομάζεται «Σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ», ὑπογραμμένη ἀπό τούς Λένιν, Ζηνόβιεφ, Τόμσκι, Ρουτζουτάκ, Καλίνιν, Κάμενεφ, Λοζόβσκι, Πετρόβσκι, Σεργκέγεφ καί Στάλιν. Σ' αὐτούς προστέθηκε καί τό μή μέλος τῆς ΚΕ Λοζόβσκι, γιατί δούλευε στή συνδικαλιστική ἐπιτροπή, ἀπό τήν ὁποία, δυστυχῶς, ἀποχώρησαν οἱ Σλιάπνικοφ καί Λουτοβίνοφ. Οἱ ἐργάτες θά κρί-

νουν, ἄν ἔκανε καλά ὁ Σλιάπνικοφ πού ἀποχώρησε. Ἄν δέν ἔκανε καλά, θά τόν καταδικάσουν γι'αὐτό. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὅλοι οἱ συνειδητοί ἐργάτες θά ἀποδεχτοῦν αὐτή τήν πλατφόρμα καί οἱ τωρινές διαφωνίες στό Κόμμα μας θά μένουν σάν πυρετός τῶν κορυφῶν, ἐνῶ οἱ ἐργάτες θά τίς διορθώσουν, θά μείνουν στίς ἐπάλξεις τους, θά σώσουν τήν κομματική πειθαρχία καί θά αὐξήσουν μέ κάθε θυσία τήν παραγωγή μέ τήν ὁμόθυμη, πρακτική, θετική, προσεκτική δουλιά τους καί θά μᾶς δόσουν μιά ὁλοκληρωτική νίκη. (Π α ρ α τ ε τ α μ έ ν α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.)

Δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Γενάρη 1921 στό «Δελτίο τοῦ 2ου Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ δελτίου

2

ΤΕΛΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ 24 ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ

Τό λόγο μου, σύντροφοι, ἤθελα νά τόν ἀρχίσω μέ ἀφορμή ἀκριβῶς τό ποιός ποιόν θέλει νά τρομάξει καί σχετικά μέ τόν σ. Σλιάπνικοφ πού μᾶς τρόμαξε πολύ. Ὅλοι εἶπαν ἐδῶ πώς ὁ Λένιν μᾶς τρομάζει μέ τό συνδικαλισμό. Ὅταν λέει κανείς πώς ὁ Λένιν θέλει νά μᾶς τρομάξει, γελοιοποιεῖ τόν ἑαυτό του, γιατί ἡ σκέψη πώς μπορεῖ ὁ συνδικαλισμός νά χρησιμοποιηθεῖ σάν φόβητρο εἶναι μιά γελοία σκέψη. Νομίζω ὅτι πρίν ἀπόλα πρέπει νά ἀρχίσουμε ἀπό τά προγράμματά μας, νά διαβάσουμε τό πρόγραμμα τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί νά δοῦμε τί λέει. Οἱ σύντρ. Τρότσκι καί Σλιάπνικοφ ἀναφέρουν συνεχῶς τό ἴδιο σημεῖο τοῦ κομμουνιστικοῦ προγράμματος, καί τό σημεῖο αὐτό βρίσκεται ἀκριβῶς στήν παράγρ. 5 τοῦ προγράμματος. Θά σᾶς τό διαβάσω ἀμέσως ὁλόκληρο:

> «5. Ὁ ὀργανωτικός μηχανισμός τῆς κοινωνικοποιημένης βιομηχανίας πρέπει νά στηρίζεται πρῶτ'ἀπόλα στά συνδικάτα. Τά συνδικάτα πρέπει νά ἀπαλλάσσονται ὅλο καί περισσότερο ἀπό τό στενό πνεῦμα τῆς συντεχνίας καί νά μετατρέπονται σέ μεγάλες παραγωγικές ἑνώσεις πού νά ἀγκαλιάζουν τήν πλειοψηφία καί βαθμιαῖα καί ὅλους χωρίς ἐξαίρεση τούς ἐργαζόμενους τοῦ δοσμένου κλάδου παραγωγῆς».

Αὐτά ἀνάφερε στό λόγο του ὁ σ. Σλιάπνικοφ. Ἄν λοιπόν οἱ ἀριθμοί εἶναι σωστοί, τότε ὑπῆρχαν 60% διευθυντές τῶν ὀργανώσεων, κι'αὐτά τά 60% ἀποτελοῦνταν ἀπό ἐργάτες. Παρακάτω. Ὅταν ἐπικαλεῖται κανείς τό πρόγραμμα, πρέπει νά τό ἐπικαλεῖται σωστά, πρέπει νά θυμᾶται ὅτι τά μέλη τοῦ Κόμματος τό ξέ-

ρουν ὁλόκληρο καί ὄχι νά διαβάζει ἕνα κομματάκι καί νά περιορίζεται σ'αὐτό, ὅπως κάνουν ὁ Τρότσκι καί ὁ Σλιάπνικοφ. Σύντροφοι, ἔχει ἀποδειχτεῖ ἱστορικά ὅτι οἱ ἐργάτες δέν μποροῦν νά ἑνώνονται διαφορετικά, παρά μόνο κατά κλάδους παραγωγῆς. Γι'αὐτό σέ ὅλο τόν κόσμο κατάληξαν ὅλοι στήν ἰδέα τῶν παραγωγικῶν συνδικάτων. Φυσικά, αὐτό εἶναι προσωρινό. Μιλοῦν γιά ἀνάγκη ἀπαλλαγῆς ἀπό τό στενό πνεῦμα τῆς συντεχνίας. Ἔ, λοιπόν, ἀπαλλάχτηκαν ἀπ'αὐτό ἔστω καί στό ἕνα δέκατο; Ὅποιος θέλει νά εἶναι εἰλικρινής θά πεῖ φυσικά ὄχι, δέν ἀπαλλάχτηκαν. Γιατί λοιπόν τό ξεχνᾶμε αὐτό;

Ποιός, λοιπόν, λέει στά συνδικάτα: «Δέν ἀπαλλαχτήκατε ἀκόμη ἀπό τό στενό πνεῦμα τῆς συντεχνίας, πρέπει ὅμως νά ἀπαλλαχτεῖτε»; Αὐτό τό λέει τό ΚΚΡ στό πρόγραμμά του. Διαβάστε αὐτό τό πρόγραμμα. Τό νά ἀπομακρύνεται κανείς ἀπ'αὐτό, σημαίνει νά ἀπομακρύνεται ἀπό τό πρόγραμμα καί νά τραβᾶ πρός τό συνδικαλισμό. Ὅσο κι'ἄν θέλουν νά ποῦν ὅτι ὁ Λένιν προσπαθεῖ νά τρομάξει κάποιον, ὡστόσο τό πρόγραμμα ὑπάρχει. Τό νά παραθέτεις τό πρῶτο μέρος καί νά ξεχνᾶς τό δεύτερο, σημαίνει ἀπομάκρυνση. Πρός ποιά κατεύθυνση;— πρός τή συνδικαλιστική. Διαβάζω παρακάτω:

> «Τά συνδικάτα, πού σύμφωνα μέ τούς νόμους τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί τήν καθιερωμένη πρακτική, συμμετέχουν ἤδη σέ ὅλα τά τοπικά καί κεντρικά ὄργανα διεύθυνσης τῆς βιομηχανίας, πρέπει νά φτάσουν στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση στά χέρια τους ὅλης τῆς διεύθυνσης ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, σάν ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ συνόλου».

Ὅλοι ἐπικαλοῦνται αὐτό τό σημεῖο. Τί γράφει ἐδῶ; Ἕνα ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο πράγμα: «πρέπει νά φτάσουν». Δέν γράφει ὅτι φτάνουν τώρα. Δέν ὑπάρχει μιά τέτια ὑπερβολή πού ἀρκεῖ νά τή διαπράξει κανείς, γιά νά βγεῖ μιά ἀνοησία. Ἐδῶ γράφει: «νά φτάσουν». Ποῦ; Στή διεύθυνση καί στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση. Πότε θά φτάσετε σ'αὐτό τό σημεῖο; Γι'αὐτό τό πράγμα χρειάζεται διαπαιδαγώγηση. Νά διαπαιδαγωγήσουμε ἔτσι πού νά μποροῦν ὅλοι χωρίς ἐξαίρεση νά διευθύνουν καί νά ξέρουν πῶς νά τό κάνουν αὐτό. Μπορεῖτε τώρα, μιλώντας εἰλικρινά, νά πεῖτε ὅτι τά συνδικάτα μποροῦν πάντοτε νά δόσουν γιά διευθυντικές θέσεις ὁποιονδήποτε ἀριθμό ἀπό κατάλληλους διευθυντές; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι γιά διευθυντικές θέσεις δέν χρειάζονται ἕξι ἑκατομμύρια, ἀλλά ἴσως ἑξήντα χιλιάδες, ἄς ποῦμε, ἑκατό χιλιάδες. Μποροῦν τά συνδικάτα νά τούς δόσουν; Καθένας

πού δέν κυνηγᾶ καί δέν τόν συνεπαίρνουν οἱ διατυπώσεις, οἱ θέσεις καί οἱ πιό δυνατοί φωνακλάδες, θά πεῖ ὄχι, δέν μποροῦν, δέν ὑπάρχουν ἀκόμη. Τό Κόμμα ἔχει μπροστά του χρόνια διαπαιδαγωγικῆς δουλιᾶς, ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἐξάλειψη τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καί τελειώνοντας μέ ὅλο τό πλῆθος τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κόμματος μέσα στά συνδικάτα. Ὑπάρχει πληθώρα δουλιᾶς στά συνδικάτα γιά νά φτάσουμε σ'αὐτό μέ κανονικό τρόπο. Κι'ἔτσι ἀκριβῶς γράφει: «πρέπει νά φτάσουν στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση στά χέρια τους ὅλης τῆς διεύθυνσης ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας». Δέν γράφει: κλάδων παραγωγῆς, ὅπως γράφει ὁ Τρότσκι στίς θέσεις του. Σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις του ἡ παράθεση τοῦ ἀποσπάσματος γίνεται μέ ἀκρίβεια. Ἐνῶ σέ ἄλλη γράφει—ὀργάνωση τῆς βιομηχανίας. Μέ συγχωρεῖτε, ἀλλά δέν ἐπιτρέπεται νά παραθέτουμε ἔτσι τά ἀποσπάσματα. Ὅταν γράφετε θέσεις, ὅταν θέλετε νά ἐπικαλεστεῖτε τό πρόγραμμα, τότε διαβάστε το ὥς τό τέλος. Καί ὁποιοσδήποτε διαβάσει αὐτή τήν 5η παράγραφο ἀπό τήν ἀρχή ὥς τό τέλος, σκεφθεῖ λιγάκι καί διαθέσει γι'αὐτό τό πράγμα δέκα λεπτά, θά δεῖ πώς ὁ Σλιάπνικοφ ξεστράτισε ἀπό τό πρόγραμμα, ἐνῶ ὁ Τρότσκι ἔκανε σάλτο. Διαβάστε αὐτή τήν παράγραφο 5 ὥς τό τέλος.

> «Ἐξασφαλίζοντας ἔτσι ἀδιάρηκτη σύνδεση ἀνάμεσα στήν κεντρική κρατική διοίκηση, στή λαϊκή οἰκονομία καί στίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων, τά συνδικάτα πρέπει νά προσελκύουν σέ ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερες διαστάσεις τίς μάζες αὐτές στήν ἄμεση δουλιά τῆς διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας. Ἡ συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας καί ἡ προσέλκυση ἀπομέρους τους γιά τή δουλιά αὐτή τῶν πλατιῶν μαζῶν ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καί τό κύριο μέσο πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατικοποίηση τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί δίνει τή δυνατότητα τῆς ἐγκαθίδρυσης ἑνός πραγματικά λαϊκοῦ ἐλέγχου τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παραγωγῆς».

Γιά προσέξτε: στήν ἀρχή πρέπει νά φτάσετε στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση. Τώρα ὅμως τί ἐξασφαλίζετε;—Σύνδεση ἀνάμεσα στήν κεντρική κρατική διοίκηση—ἕνα τό κρατούμενο. Αὐτό εἶναι μιά τεράστια δουλιά. Δέν μᾶς μάθατε νά τήν ξεπερνᾶμε. Λοιπόν, νά ἐξασφαλιστεῖ σύνδεση μέ τήν κεντρική κρατική διοίκηση—πρῶτο, μέ τή λαϊκή οἰκονομία—δεύτερο, καί μέ τή μάζα—τρίτο. Ἐξασφαλίσαμε αὐτή τή σύνδεση; Τί λέτε—μποροῦν τά συνδικάτα νά διευθύνουν; Μά θά ξεκαρδίζονται στά

γέλια οἱ ἄνθρωποι πού πέρασαν τά τριάντα τους χρόνια κι'ἔχουν κάποια πρακτική πείρα τῆς σοβιετικῆς οἰκοδόμησης. Διαβάστε:

> «Ἡ συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας καί ἡ προσέλκυση ἀπομέρους τους γιά τή δουλιά αὐτή τῶν πλατιῶν μαζῶν ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καί τό κύριο μέσο πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατικοποίηση τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί δίνει τή δυνατότητα τῆς ἐγκαθίδρυσης ἑνός πραγματικά λαϊκοῦ ἐλέγχου τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παραγωγῆς».

Τό πρῶτο εἶναι νά ἐξασφαλιστεῖ σύνδεση ἀνάμεσα στούς κεντρικούς κρατικούς μηχανισμούς. 'Εμεῖς δέν συγκαλύπτουμε αὐτή τήν ἀρώστια καί ὑποδείξαμε στό πρόγραμμα—ἐξασφαλίστε τή σύνδεση μέ τίς μάζες, καί δεύτερο, τή συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας. 'Εδῶ δέν ἔχουμε μεγάλα λόγια. Ὅταν θά τό πετύχετε αὐτό ἔτσι, πού νά ἐλαττώσετε τίς ἀδικαιολόγητες ἀπουσίες ὄχι κατά 30, ἀλλά ἔστω καί κατά 3%, τότε θά ποῦμε: ὑπέροχη, ὠφέλιμη καί πολύτιμη δουλιά. «Ἡ συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας καί ἡ προσέλκυση ἀπομέρους τους γιά τή δουλιά αὐτή τῶν πλατιῶν μαζῶν». Αὐτά λέει τό πρόγραμμα τῆς σημερινῆς ἡμέρας. Τό πρόγραμμα δέν ἀναφέρει οὔτε λέξη γιά ὑποσχέσεις, καμιά μεγαλοστομία, τίποτε πού νά μοιάζει μ'αὐτά πού μόνοι σας διαλέξατε. Τό πρόγραμμα δέν κάνει δημαγωγία καί λέει ὅτι ὑπάρχουν ἀμόρφωτες, καθυστερημένες μάζες, ὑπάρχουν συνδικάτα πού εἶναι τόσο ἰσχυρά, πού παίρνουν μαζί τους ὅλη τήν ἀγροτιά, ἐνῶ τά ἴδια προχωροῦν κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος, πού ἔχει σκληρά ἐκπαιδευτεῖ ἀπό τήν εἰκοσάχρονη πάλη του ἐνάντια στόν τσαρισμό. Καμιά χώρα δέν πέρασε τόσα, ὅσα ἡ Ρωσία.'Ορίστε, αὐτός εἶναι ὅλος ὁ μηχανισμός πού ἐξηγεῖ γιατί κρατιόμαστε στήν ἀρχή. Γιατί τό θεωροῦν αὐτό θαῦμα; 'Επειδή σέ μιά ἀγροτική χώρα μόνο τά συνδικάτα μποροῦν νά ἑνώσουν οἰκονομικά τά ἑκατομμύρια τῶν σκόρπιων νοικοκυριῶν, ἄν ἡ ἴδια ἡ μάζα τῶν ἕξι ἑκατομμυρίων πιστεύει στό Κόμμα της, ἀκολουθεῖ τό Κόμμα της ἔτσι ὅπως τό ἀκολουθοῦσε ὥς τώρα. Αὐτός εἶναι ὁ μηχανισμός χάρη στόν ὁποῖο κρατιόμαστε. Τό πῶς λειτουργεῖ αὐτός ὁ μηχανισμός εἶναι ζήτημα πολιτικό. Γιατί μπορεῖ νά κυβερνᾶ σέ μιά τεράστια ἀγροτική χώρα ἡ μειοψηφία καί γιατί εἴμαστε ἥσυχοι; Ὕστερα ἀπό τήν τρίχρονη πείρα κανένας στόν κόσμο οὔτε ἀπό τίς ἐξωτερικές, οὔτε ἀπό τίς ἐσωτερικές δυνάμεις δέν μπορεῖ νά μᾶς τσακίσει· ἄν δέν κάνουμε καμιά ὑπερφυσική

ἀνοησία πού νά ὁδηγεῖ σέ διασπάσεις, θά διατηρήσουμε τή θέση μας, διαφορετικά θά πᾶμε κατά διαβόλου. Γι'αὐτό, ὅταν ὁ σ. Σλιάπνικοφ στήν πλατφόρμα του λέει καί γράφει:

«Τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν παραγωγῶν ἐκλέγει τή διεύθυνση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας»,

σᾶς λέω: διαβάστε ὁλόκληρη τήν 5η παράγραφο πού σᾶς διάβασα ἀπό τό πρόγραμμά μας, καί θά δεῖτε ὅτι οὔτε ὁ Λένιν, οὔτε ἄλλος κανείς φοβερίζει.

Τελειώνοντας τό λόγο του, ὁ Σλιάπνικοφ εἶπε: «Νά τελειώνουμε μέ τή γραφειοκρατία τοῦ κράτους καί τή γραφειοκρατία τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας». 'Εγώ βεβαιώνω πώς αὐτό εἶναι δημαγωγία. 'Εμεῖς βάζουμε τή γραφειοκρατία στήν ἡμερήσια διάταξη, ἀρχίζοντας ἀπό πέρυσι τόν 'Ιούλη. Πέρυσι τόν 'Ιούλη, ὕστερα ἀπό τό ΙΧ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ, καί ὁ Πρεομπραζένσκι βάζει τό ζήτημα—μή τυχόν ἔχουμε ἀκρότητες γραφειοκρατίας. Τά μάτια σας τέσσερα. Τόν Αὔγουστο ἡ Κεντρική 'Επιτροπή ἐγκρίνει τό γράμμα τοῦ Ζηνόβιεφ—καταπολεμεῖστε τή γραφειοκρατία. Τό Σεπτέμβρη συνῆλθε ἡ κομματική συνδιάσκεψη· καί τό ἐπικύρωσε. Συνεπῶς, δέν ἦταν ὁ Λένιν πού ἐπινόησε τό νέο δρόμο, ὅπως σημειώνει ὁ Τρότσκι, ἀλλά τό Κόμμα εἶπε: «Παρουσιάστηκε μιά καινούργια πληγή, τά μάτια σας τέσσερα». Τόν 'Ιούλη ὁ Πρεομπραζένσκι βάζει αὐτό τό ζήτημα, τόν Αὔγουστο τό γράμμα τοῦ Ζηνόβιεφ, τό Σεπτέμβρη ἡ κομματική συνδιάσκεψη, τό Δεκέμβρη στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ πολύ ἐκτεταμένη εἰσήγηση γιά τή γραφειοκρατία. 'Επομένως, ἡ πληγή παρουσιάστηκε. Τό 1919 γράψαμε στό πρόγραμμα ὅτι ἔχουμε γραφειοκρατία. Ὅποιος σᾶς προτείνει νά θέσουμε τέρμα στή γραφειοκρατία, εἶναι δημαγωγός. Ὁ Σλιάπνικοφ ἦταν πάντα τέτιος, τέτιος εἶναι καί τώρα, τό ἔχει αὐτό λιγάκι. Ὅταν ἔρχονται μπροστά σας καί σᾶς λένε: «νά θέσουμε τέρμα στή γραφειοκρατία»—αὐτό εἶναι δημαγωγία. Αὐτό εἶναι ἀνοησία. Τή γραφειοκρατία θά τήν καταπολεμᾶμε γιά πολλά χρόνια, καί ὅποιος σκέπτεται διαφορετικά κάνει ἀγυρτία καί δημαγωγία, γιατί γιά νά ὑπερνικηθεῖ ἡ γραφειοκρατία χρειάζονται ἑκατοντάδες μέτρα, χρειάζεται γενική μόρφωση, γενικός πολιτισμός, γενική συμμετοχή στήν 'Εργατοαγροτική ἐπιθεώρηση. Ὁ Σλιάπνικοφ ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος 'Εργασίας, ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος 'Εμπορίου καί Βιομηχανίας. Ἕ, λοιπόν, ἔθεσε τέρμα στή γραφειοκρατία; Ὁ Κισελιόφ ἦταν στή Γενική Διεύθυνση Ὑφαντουργίας. Ἕ, λοιπόν, ἔθεσε τέρμα στή γραφειοκρατία;

Θά τό πῶ ἀκόμη μιά φορά πώς, ὅταν ὅλα τά συνέδριά μας θά ἀρχίσουν νά χωρίζονται σέ τμήματα καί νά συγκεντρώνουν στοιχεῖα γιά τά ἀποτελέσματα τῆς σύμφυσης στούς μυλεργάτες καί στούς ἐργαζόμενους τοῦ Ντονμπάς, τότε θά ποῦμε ὅτι ἔχουμε ἐνηλικιωθεῖ. Γράφοντας ὅμως μιά σειρά ἄχρηστες πλατφόρμες, ἀποδείχνουμε ὅτι δέν εἴμαστε νοικοκύρηδες. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι κανείς δέν θά μᾶς τσακίσει, οὔτε ἐξωτερική, οὔτε ἐσωτερική δύναμη, ἄν δέν φτάσουμε σέ διάσπαση. Τό τονίζω ὅτι ἡ Τσεκτράν δέν εἶναι ἁπλῶς ρόπαλο, ἡ ὑπερβολή ὅμως αὐτή ὁδήγησε στή διάσπαση. Ὑπερβολές γραφειοκρατίας συμβαίνουν παντοῦ καί ἡ ΚΕ τό ξέρει αὐτό καί εἶναι ὑπεύθυνη γι'αὐτό. Καί ἀπ'αὐτή τήν ἄποψη τό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι ὅτι ὅλες οἱ θέσεις του εἶναι γραμμένες μέ ἀντίθετο πνεῦμα. Ὅλες εἶναι γραμμένες μέ τό πνεῦμα τοῦ ξετινάγματος, καί ὅλες ὁδήγησαν τό συνδικάτο στή διάσπαση. Καί τό ζήτημα δέν εἶναι στό νά βαθμολογήσουμε τόν σ. Τρότσκι μέ μονάδα, δέν εἴμαστε μαθητούδια καί δέν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό βαθμολογίες, πρέπει ὅμως νά ποῦμε ὅτι οἱ θέσεις τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι λαθεμένες σέ ὅλο τό περιεχόμενό τους καί γι'αὐτό πρέπει νά τίς ἀπορίψουμε.

Δημοσιεύτηκε στίς 26 τοῦ Γενάρη 1921 στό «Δελτίο τοῦ 2ου Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ δελτίου

ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑ·Ι·ΚΟΥ Ι. Π. ΠΑΒΛΟΦ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ ΤΟΥ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΛΑ·Ι·ΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Παίρνοντας ὑπόψη τίς ἐντελῶς ἐξαιρετικές ἐπιστημονικές ὑπηρεσίες τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ι. Π. Πάβλοφ, πού ἔχουν τεράστια σημασία γιά τούς ἐργαζόμενους ὅλου τοῦ κόσμου, τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων ἀποφασίζει:

1. Νά συγκροτηθεῖ μέ βάση τήν πρόταση τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης εἰδική ἐπιτροπή μέ πλατιά δικαιοδοσία, ἀποτελούμενη ἀπό: τόν σ. Μ. Γκόρκι, τόν διευθυντή τῶν ἀνώτατων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Πετρούπολης σ. Κρίστι καί τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ τμήματος διεύθυνσης τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης σ. Καπλούν καί νά ἀνατεθεῖ στήν ἐπιτροπή αὐτή νά δημιουργήσει στό πιό σύντομο χρονικό διάστημα τίς πιό εὐνοϊκές συνθῆκες γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Πάβλοφ καί τῶν συνεργατῶν του.

2. Τό Κρατικό Ἐκδοτικό νά ἀναλάβει τήν ἐκτύπωση στό καλύτερο τυπογραφεῖο τῆς Δημοκρατίας σέ πολυτελή ἔκδοση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου πού ἔχει ἑτοιμάσει ὁ ἀκαδημαϊκός Πάβλοφ καί πού συνοψίζει τά πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν του στά τελευταῖα 20 χρόνια, κατοχυρώνοντας στόν ἀκαδημαϊκό Ι. Π. Πάβλοφ τό δικαίωμα ἰδιοκτησίας πάνω στό ἔργο αὐτό τόσο στή Ρωσία, ὅσο καί στό ἐξωτερικό.

3. Νά ἀνατεθεῖ στήν ἐπιτροπή ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν ἡ χορήγηση στόν ἀκαδημαϊκό Πάβλοφ καί στή γυναίκα του εἰδικῆς μερίδας τροφίμων ἴσης ἀπό ἄποψη περιεκτικότητας σέ θερμίδες μέ δυό ἀκαδημαϊκές μερίδες.

4. Νά ἀνατεθεῖ στό Σοβιέτ Πετρούπολης νά ἐξασφαλίσει στόν καθηγητή Πάβλοφ καί τή γυναίκα του τήν ἐφόρου ζωῆς χρήση τῆς κατοικίας πού κατέχει, ἐφοδιάζοντάς την, καθώς καί τό ἐργαστήριο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Πάβλοφ, μέ τίς πιό μεγάλες ἀνέσεις.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων

Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)

Μόσχα, Κρεμλίνο.
24 τοῦ Γενάρη 1921.

Δημοσιεύτηκε στίς 11 τοῦ Φλεβάρη 1921 στήν ἐφημερίδα «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 30

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο, ὑπογραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν

ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ σ.σ. ΤΡΟΤΣΚΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ[118]

Ἄναψε ἡ κομματική συζήτηση καί ἡ φραξιονιστική πάλη προσυνεδριακοῦ χαρακτήρα, δηλ. πρίν ἀπό τίς ἐκλογές καί σέ σχέση μέ τίς ἐπικείμενες ἐκλογές γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ. Ὕστερα ἀπό τήν πρώτη φραξιονιστική ἐκδήλωση καί συγκεκριμένα ὕστερα ἀπό τήν ἐκδήλωση τοῦ σ. Τρότσκι ἐξονόματος «μιᾶς ὁλόκληρης σειρᾶς ὑπεύθυνων στελεχῶν» μέ τήν «μπροσούρα-πλατφόρμα» («Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων», πού ὁ πρόλογός της ἔχει τήν ἡμερομηνία 25 τοῦ Δεκέμβρη 1920), ἀκολούθησε ἡ ἔντονη (ὁ ἀναγνώστης θά δεῖ ἀπό τά παρακάτω ὅτι δικαιολογημένα ἦταν ἔντονη) ἐκδήλωση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΚΚΡ («Ἔκκληση πρός τό Κόμμα», πού δημοσιεύτηκε στίς 6 τοῦ Γενάρη 1921 στήν «Πετρογκράντσκαγια Πράβντα»[119] κι᾽ἔπειτα στίς 13 τοῦ Γενάρη 1921 στό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Κόμματος, στήν «Πράβντα» τῆς Μόσχας). Μετά ἐνάντια στήν ὀργάνωση Πετρούπολης τάχθηκε ἡ Ἐπιτροπή Μόσχας (στήν ἴδια ἡμερομηνία στήν «Πράβντα»). Στή συνέχεια παρουσιάστηκαν τά στενογραφημένα πρακτικά, πού εἶχαν ἐκδοθεῖ ἀπό τό Γραφεῖο τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ τοῦ ΠΚΣΣ, σχετικά μέ τή συζήτηση πού ἔγινε στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 στήν τεράστια καί πολύ ὑπεύθυνη κομματική συνέλευση, συγκεκριμένα στή συνέλευση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ. Τά στενογραφημένα αὐτά πρακτικά ἔχουν τόν τίτλο: «Ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή» (ὁ πρόλογος ἔχει ἡμερομηνία 6 τοῦ Γενάρη 1921). Φυσικά, αὐτά κάθε ἄλλο παρά εἶναι ὅλο τό ὑλικό τῆς συζήτησης. Στό μεταξύ κομματικές συνελεύσεις, πού συζητοῦν τά ἐπίμαχα ζητήματα, διεξάγονται σχεδόν παντοῦ. Στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920* βρέθηκα στήν ἀνάγκη νά

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 202. *Ἡ Σύντ.*

μιλήσω σέ συνθῆκες πού, ὅπως εἶπα, «παραβιάζουν τήν κανονική σειρά», δηλαδή: σέ συνθῆκες πού δέν μπόρεσα νά πάρω μέρος στίς συζητήσεις, δέν μπόρεσα νά ἀκούσω οὔτε τούς προηγούμενους, οὔτε τούς ἑπόμενους ὁμιλητές. Θά δοκιμάσω τώρα νά ἀποκαταστήσω τήν τάξη πού παραβίασα, νά μιλήσω «κανονικότερα».

ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΠΟ ΦΡΑΞΙΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Εἶναι ἡ μπροσούρα τοῦ σ. Τρότσκι «῾Ο ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων» φραξιονιστική ἐκδήλωση; ῾Υπάρχει σέ τέτιου εἴδους ἐκδήλωση, ἀνεξάρτητα ἀπό τό περιεχόμενό της, κάτι ἐπικίνδυνο γιά τό Κόμμα; Νά ἀποσιωποῦν τό ζήτημα αὐτό ἀρέσει ἰδιαίτερα (ἐννοεῖται, ἐκτός ἀπό τόν σ. Τρότσκι) στά μέλη τῆς ᾿Επιτροπῆς Μόσχας πού βλέπουν τό φραξιονισμό τῶν κομμουνιστῶν τῆς Πετρούπολης, καί στόν σ. Μπουχάριν πού, ὡστόσο, μιλώντας στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ἐξονόματος τῆς «ὁμάδας-συγκρουστήρα» θεώρησε τόν ἑαυτό του ὑποχρεωμένο νά δηλώσει:

«...ὅταν τό τραῖνο ἔχει κάποια κλίση γιά νά ἐκτροχιαστεῖ, τότε ὁ συγκρουστήρας δέν εἶναι πιά καί τόσο κακό πράγμα» (σελ. 45 τῶν πρακτικῶν τῆς συζήτησης τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920).

῞Ωστε, κάποια κλίση γιά ἐκτροχιασμό ὑπάρχει. Τί λέτε, μποροῦν νά νοηθοῦν συνειδητά μέλη τοῦ Κόμματος πού νά ἀδιαφοροῦν γιά τό ποῦ ἀκριβῶς, σέ τί ἀκριβῶς, πῶς ἀκριβῶς ἄρχισε αὐτή ἡ κλίση;

῾Η μπροσούρα τοῦ Τρότσκι ἀρχίζει μέ τή δήλωση ὅτι «αὐτή ἀποτελεῖ καρπό συλλογικῆς δουλιᾶς»· ὅτι στή σύνταξή της πῆραν μέρος «πολλά ὑπεύθυνα στελέχη, κυρίως συνδικαλιστές (μέλη τοῦ προεδρείου τοῦ ΠΚΣΣ, τῆς ΚΕ τῶν ἐργατῶν μετάλλου, τῆς Τσεκτράν κ.ἄ.)», ὅτι εἶναι «μπροσούρα-πλατφόρμα». Καί στό τέλος τῆς θέσης ἀρ. 4 διαβάζουμε ὅτι «τό ἐπικείμενο συνέδριο τοῦ Κόμματος θά βρεθεῖ στήν ἀνάγκη *νά διαλέξει* (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Τρότσκι) ἀνάμεσα σέ δυό τάσεις στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος».

῎Αν αὐτό δέν εἶναι συγκρότηση φράξιας ἀπό ἕνα μέλος τῆς ΚΕ, ἄν αὐτό δέν εἶναι «κάποια κλίση γιά ἐκτροχιασμό», τότε ἄς δοκιμάσει ὁ σ. Μπουχάριν ἤ ὁποιοσδήποτε ἀπό τούς ὁμοϊδεάτες του νά ἐξηγήσει στό Κόμμα ποιά ἄλλη ἔννοια ἔχουν οἱ ρωσικές λέξεις: «φραξιονισμός» καί «κλίση γιά ἐκτροχιασμό» τοῦ Κόμματος;; Μπορεῖ κανείς νά φανταστεῖ πιό τερατώδη τύφλωση ἀπό τήν τύφλωση αὐτή τῶν ἀνθρώπων πού θέλουν «νά

γίνουν συγκρουστήρας» καί *κλείνουν τά μάτια* σέ μιά τ έ τ ι α ἀκριβῶς «κλίση γιά ἐκτροχιασμό»;;

Γιά σκεφτεῖτε το: ὕστερα ἀπό δυό ὁλομέλειες τῆς ΚΕ (9 τοῦ Νοέμβρη καί 7 τοῦ Δεκέμβρη), πού ἀφιερώθηκαν σέ μιά πρωτάκουστα ἐξονυχιστική, μακρόχρονη, ἔντονη ἐξέταση τοῦ ἀρχικοῦ πρόχειρου σχεδίου τῶν θέσεων τοῦ σ. Τρότσκι καί ὅλης τῆς ὑποστηριζόμενης ἀπ' αὐτόν πολιτικῆς τοῦ Κόμματος στά συνδικάτα, *ἀπό τά 19* μέλη τῆς ΚΕ μένει *μόνο* ἕνα, ξεδιαλέγει ὁμάδα ἔξω ἀπό τήν ΚΕ καί μέ μιά «συλλογική» ἐργασία αὐτῆς τῆς ὁμάδας παρουσιάζεται μέ κάποια «πλατφόρμα», προτείνοντας στό συνέδριο τοῦ Κόμματος «νά διαλέξει ἀνάμεσα σέ *δυό* τάσεις»!! 'Αφήνω πιά πού ἡ διακήρυξη αὐτή ἀπό τόν σ. Τρότσκι στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη 1920, ἀκριβῶς δυό καί μόνο δυό τάσεων, παρόλο πού ὁ Μπουχάριν εἶχε ἤδη ἐκδηλωθεῖ στίς 9 τοῦ Νοέμβρη σάν «συγκρουστηρικός», ξεσκεπάζει ὁλοφάνερα τόν πραγματικό ρόλο τῆς ὁμάδας τοῦ Μπουχάριν, σάν συνεργό τοῦ χειρότερου καί τοῦ πιό ἐπιζήμιου φραξιονισμοῦ. Αὐτά ἀνάμεσα στ' ἄλλα. Ὅμως ρωτῶ ὁποιοδήποτε μέλος τοῦ Κόμματος: ὁ ἰλιγγιώδης παραλογισμός μιᾶς τέτιας ἐπίθεσης καί ἐφόδου γιά «ἐκλογή» ἀνάμεσα σέ δυό τάσεις στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος δέν προξενεῖ κατάπληξη; Μήπως δέν μένει παρά νά ἐκφράσουμε τήν ἀπορία μας ὅταν, ὕστερα ἀπό τρία χρόνια δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, μπόρεσε νά βρεθεῖ στό Κόμμα ἔστω καί ἕνα μέλος του, ἱκανό νά «ἐπιτεθεῖ» *μέ τέτιο τρόπο* στό ζήτημα τῶν δυό τάσεων στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος;

Κάτι περισσότερο. Κοιτάξτε τίς φραξιονιστικές ἐπιθέσεις πού στολίζουν τήν μπροσούρα αὐτή. Στήν 1η ἤδη θέση διαβάζουμε ἕνα ἀπειλητικό «φοβέρισμα» ἐνάντια σέ «μερικά στελέχη τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος», πού τά ρίχνουν «πίσω στίς τρεϊντγιουνιονιστικές θέσεις, τίς ὁποῖες ἀπό ἄποψη ἀρχῶν τό Κόμμα τίς ἐξάλειψε ἀπό καιρό» (προφανῶς, μόνο ἕνα μέλος τῆς ΚΕ ἀπό τά 19 ἀντιπροσωπεύει τό Κόμμα). Στή θέση 8 δικάζεται μέ μεγαλορημοσύνη «ἡ ἐπαγγελματική συντηρητικότητα στό καθοδηγητικό στρῶμα τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν» (προσέξτε, αὐτό εἶναι μιά γνήσια γραφειοκρατική συγκέντρωση τῆς προσοχῆς στό «καθοδηγητικό στρῶμα»!). Στήν ἀρχή τῆς 11ης θέσης ὑπάρχει ἕνας καταπληκτικά λεπτός, πειστικός, πρακτικός... πῶς νά τόν πεῖ κανείς πιό εὐγενικά;... «ὑπαινιγμός» ὅτι «ἡ πλειοψηφία τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν» «τυπικά, *δηλ. στά λόγια* παραδέχεται» τίς ἀποφάσεις τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ.

'Ορίστε τί ἔγκυροι κριτές μᾶς βεβαιώνουν ὅτι *ἡ πλειοψηφία*

(!!) τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν παραδέχεται τίς ἀποφάσεις τοῦ κόμματος *στά λόγια!*

Στή 12η θέση:

«...πολλά συνδικαλιστικά στελέχη τάσσονται ὁλοένα πιό ἔντονα καί πιό ἀδιάλλακτα ἐνάντια στήν προοπτική τῆς σύμφυσης... 'Ανάμεσα σ'αὐτά τά συνδικαλιστικά στελέχη βρίσκουμε τούς σ.σ. Τόμσκι καί Λοζόβσκι. Κάτι περισσότερο. 'Αποκρούοντας τά νέα καθήκοντα καί μεθόδους, πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοῦν στό περιβάλλον τους πνεῦμα συντεχνιακῆς ἀπομόνωσης, ἔχθρας πρός τά νέα στελέχη πού ἔρχονται στό δοσμένο τομέα οἰκονομίας, κι'ἔτσι ὑποστηρίζουν οὐσιαστικά τίς ἐπιβιώσεις συντεχνιακοῦ πνεύματος ἀνάμεσα στούς συνδικαλιστικά ὀργανωμένους ἐργάτες».

Ἄς ξαναδιαβάσει ὁ ἀναγνώστης προσεκτικά αὐτές τίς σκέψεις καί ἄς ἐμβαθύνει καλά σ'αὐτές. Τό πλῆθος τῶν «μαργαριταριῶν» εἶναι ἐδῶ καταπληκτικό. 1ο, ἀξιολογεῖστε αὐτή τήν ἐκδήλωση ἀπό τήν ἄποψη τοῦ φραξιονιστικοῦ της πνεύματος! Φανταστεῖτε, τί θά ἔλεγε καί πῶς θά ἐκδηλωνόταν ὁ Τρότσκι, ἄν ὁ Τόμσκι δημοσίευε μιά πλατφόρμα, κατηγορώντας τόν Τρότσκι καί «πολλά» στρατιωτικά στελέχη γιά καλλιέργεια πνεύματος γραφειοκρατίας, γιά ὑποστήριξη τῶν ἐπιβιώσεων τῆς ἀγριότητας κτλ.; Τί λογῆς εἶναι ὁ «ρόλος» τοῦ Μπουχάριν, τοῦ Πρεομπραζένσκι, τοῦ Σερεμπριακόφ κ.ἄ., πού δέν βλέπουν—πού στ' ἀλήθεια δέν προσέχουν, μά καθόλου δέν προσέχουν—*ἐδῶ* τό ἔντονο ὕφος καί τό φραξιονιστικό πνεῦμα, δέν βλέπουν πόσο αὐτό εἶναι πιό φραξιονιστικό ἀπό τήν ἐκδήλωση τῶν κομμουνιστῶν τῆς Πετρούπολης;

2ο. 'Εμβαθύνετε σ'αὐτό τόν τρόπο ἀντικρύσματος τῆς ὑπόθεσης: πολλά συνδικαλιστικά στελέχη «καλλιεργοῦν στό περιβάλλον τους τό πνεῦμα»... Ὁ τρόπος ἀντικρύσματος εἶναι πέρα γιά πέρα γραφειοκρατικός. Βλέπετε, ὅλο τό ζήτημα εἶναι: τί εἴδους «πνεῦμα» καλλιεργοῦν «στό περιβάλλον τους» ὁ Τόμσκι καί ὁ Λοζόβσκι καί ὄχι ποιό εἶναι τό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης καί οἱ ὅροι ζωῆς τῆς μάζας, τῶν ἑκατομμυρίων.

3ο. Ὁ σ. Τρότσκι ἔκφρασε ἐδῶ ἄθελά του τήν *οὐσία* ὅλης τῆς διαμάχης, πού τήν παρακάμπτει καί τήν καμουφλάρει μέ τέτια ἐπιμέλεια τόσο αὐτός, ὅσο καί οἱ «συγκρουστῆρες» Μπουχάριν καί Σία.

Αὐτή εἶναι ἡ οὐσία ὅλης τῆς διαμάχης καί ἡ αἰτία τῆς πάλης, δηλ. ὅτι πολλά συνδικαλιστικά στελέχη ἀποκρούουν τά νέα καθήκοντα καί μεθόδους, καλλιεργώντας στό περιβάλλον τους τό πνεῦμα τῆς ἔχθρας πρός τά νέα στελέχη;

Ἤ ὅτι οἱ μάζες τῶν συνδικαλισμένων ἐργατῶν διαμαρτύ-

ρονται δικαιολογημένα καί ἐκφράζουν ἀναπόφευκτα τήν ἀπόφασή τους νά διώξουν ἐκεῖνα τά νέα στελέχη πού δέν θέλουν νά διορθώσουν τίς ἄχρηστες καί βλαβερές ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας;

Αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τῆς διαμάχης, ὅτι κάποιος δέν θέλει νά καταλάβει τά «νέα καθήκοντα καί μεθόδους»;

Ἤ ὅτι κάποιος μέ τό κουβεντολόι γιά νέα καθήκοντα καί μεθόδους ὑπερασπίζει κακοκαμουφλαρισμένα μερικές ἄχρηστες καί βλαβερές ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας;

Ἄς θυμᾶται καλά ὁ ἀναγνώστης αὐτή τήν *οὐσία* ὅλης τῆς διαμάχης.

ΤΥΠΙΚΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ

«Ἡ ἐργατική δημοκρατία δέν γνωρίζει φετίχ»—γράφει ὁ σ. Τρότσκι στίς θέσεις του, πού εἶναι «καρπός συλλογικῆς δουλιᾶς». «Γνωρίζει μόνο τήν ἐπαναστατική σκοπιμότητα» (θέση 23).

Ἀπό τίς θέσεις αὐτές τοῦ σ. Τρότσκι προέκυψε μιά δυσάρεστη ἱστορία. Ὅ,τι εἶναι σ'αὐτές σωστό, ὄχι μόνο δέν εἶναι νέο, μά καί στρέφεται *ἐνάντια* στόν Τρότσκι. Καί ὅ,τι σ'αὐτές εἶναι νέο, εἶναι πέρα γιά πέρα λαθεμένο.

Παράθεσα τίς σωστές θέσεις τοῦ σ. Τρότσκι. Αὐτές δέν στρέφονται ἐνάντιά του μόνο στό ζήτημα (τοῦ Κεντρικοῦ πολιτικοῦ τμήματος τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν) πού θίγεται στήν 23η θέση, ἀλλά καί σέ ἄλλα ζητήματα.

Ἀπό τυπική-δημοκρατική ἄποψη ὁ Τρότσκι *εἶχε τό δικαίωμα* νά παρουσιαστεῖ μέ φραξιονιστική πλατφόρμα ἀκόμη καί ἐνάντια σέ ὅλη τήν ΚΕ. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Εἶναι ἐπίσης ἀναμφισβήτητο πώς ἡ ΚΕ ἐπικύρωσε τό τυπικό αὐτό δικαίωμα μέ τήν ἀπόφασή της τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1920 γιά τήν ἐλευθερία τῆς συζήτησης. Ὁ συγκρουστηρικός Μπουχάριν ἀναγνωρίζει τό τυπικό αὐτό δικαίωμα στόν Τρότσκι, δέν τό ἀναγνωρίζει ὅμως στήν ὀργάνωση Πετρούπολης, πιθανόν γιατί ὁ Μπουχάριν ἔφτασε στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 σέ σημεῖο, ὥστε νά μιλάει «γιά τό ἱερό σύνθημα τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας» (σελ. 45 τῶν στενογραφημένων πρακτικῶν)...

Καί ἡ ἐπαναστατική σκοπιμότητα;

Θά βρεθεῖ ἔστω κι'ἕνας σοβαρός ἄνθρωπος, πού νά μήν εἶναι τυφλωμένος ἀπό τό φραξιονιστικό ἐγωισμό τῆς ὁμάδας «Τσεκτράν» ἤ τῆς «ὁμάδας-συγκρουστήρα», πού νά διατηρεῖ τή

μνήμη καί τά λογικά του, πού θά έβρισκε σάν *έπαναστατικά σκόπιμη* μιά τ έ τ ι α έκδήλωση πάνω στά ζητήματα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος μιᾶς τ έ τ ι α ς ήγετικῆς αὐθεντίας, ὅπως εἶναι ὁ Τρότσκι;;

Μπορεῖ κανείς νά ἀρνηθεῖ πώς καί ἄν ἀκόμη ὁ Τρότσκι ὑπόδειχνε «τά νέα καθήκοντα καί μεθόδους» τόσο ἀπόλυτα σωστά, ὅσο στήν πραγματικότητα τά ὑπόδειξε πέρα γιά πέρα λαθεμένα (θά μιλήσω γι'αὐτά παρακάτω), πώς καί μόνο μέ τήν κατά τέτιο τρόπο ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος ὁ Τρότσκι θά προξενοῦσε ζημιά καί στόν ἑαυτό του, καί στό Κόμμα, καί στό συνδικαλιστικό κίνημα, καί στή διαπαιδαγώγηση ἑκατομμυρίων μελῶν τῶν συνδικάτων, καί στή δημοκρατία;;

Ὁ ἀγαθός Μπουχάριν καί ἡ ὁμάδα του γι'αὐτό ἴσως αὐτοτιτλοφοροῦνται «συγκρουστηρικοί», γιατί πῆραν τή σταθερή ἀπόφαση νά μή *σκέπτονται* τό τί ὑποχρεώσεις ἐπιβάλλει ὁ τίτλος αὐτός.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΠΟ ΔΙΑΣΠΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Εἶναι πασίγνωστο πώς οἱ μεγάλες διαφωνίες ξεφυτρώνουν κάποτε ἀπό τίς πιό μικρές—στήν ἀρχή μάλιστα μηδαμινές—διαφορές γνώμης. Εἶναι πασίγνωστο πώς μιά τιποτένια πληγίτσα ἤ μιά γρατζουνιά ἀκόμη, πού στόν καθένα μας ἔτυχε νά νά πάθει δεκάδες στή ζωή του, εἶναι ἱκανή νά μετατραπεῖ σέ πολύ ἐπικίνδυνη καί κάποτε σέ ἀναντίρρητα θανατηφόρα ἀρώστια, *ἄν* ἡ πληγίτσα ἀρχίσει νά σαπίζει, *ἄν* δημιουργηθεῖ σηψαιμία. Τό ἴδιο συμβαίνει σέ ὅλες, ἀκόμη καί στίς καθαρά προσωπικές, προστριβές. Τό ἴδιο συμβαίνει καί στήν πολιτική. Ὁποιαδήποτε, ἀκόμη καί μιά μηδαμινή, διαφορά γνώμης μπορεῖ νά ἀποβεῖ πολιτικά ἐπικίνδυνη, ὅταν παρουσιάζεται δυνατότητα ἀνάπτυξής της σέ διάσπαση καί συνάμα τέτιου ἀκριβῶς εἴδους διάσπαση, πού εἶναι ἱκανή νά τραντάξει καί νά καταστρέψει ὅλο τό πολιτικό οἰκοδόμημα, νά ὁδηγήσει—χρησιμοποιώντας τόν παραλληλισμό τοῦ σ. Μπουχάριν—σέ σιδηροδρομικό ἐκτροχιασμό.

Εἶναι ξεκάθαρο πώς σέ μιά χώρα πού ἔχει δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἡ διάσπαση μέσα στό προλεταριάτο ἤ ἀνάμεσα στό Κόμμα τοῦ προλεταριάτου καί στή μάζα τοῦ προλεταριάτου εἶναι πιά ὄχι μόνο ἐπικίνδυνη, ἀλλά πολύ ἐπικίνδυνη, ἰδιαίτερα ὅταν στή χώρα αὐτή τό προλεταριάτο ἀποτελεῖ μιά μικρή μειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ. Καί οἱ διασπάσεις στό συνδικαλιστικό κίνημα

(τό όποιο αποτελεί, όπως προσπάθησα μέ όλες τίς δυνάμεις μου νά υπογραμμίσω στό λόγο μου στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920, τό κίνημα τοῦ σχεδόν ολοκληρωτικά οργανωμένου στά συνδικάτα προλεταριάτου*) σημαίνουν διασπάσεις μέσα ακριβῶς στή μάζα τοῦ προλεταριάτου.

Νά γιατί όταν «άναψε όλη ή φασαρία» στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων στίς 2-6 Νοέμβρη 1920 (καί άναψε ακριβῶς σ'αυτή τή συνδιάσκεψη), όταν αμέσως ύστερα άπ' αυτή τή συνδιάσκεψη... όχι, έκανα λάθος, *στή διάρκεια* αυτῆς τῆς συνδιάσκεψης παρουσιάστηκε στό Πολιτικό Γραφείο ό ανήκουστα ερεθισμένος σ. Τόμσκι καί, μέ τήν πλήρη υποστήριξη τοῦ εντελῶς ήρεμου σ. Ρουτζουτάκ, άρχισε νά εξιστορεί τό πῶς μιλοῦσε ό σ. Τρότσκι σ'αυτή τή συνδιάσκεψη γιά τό «ξετίναγμα» τῶν συνδικάτων καί πῶς αυτός, ό Τόμσκι, τό καταπολέμησε—όταν έγιναν αυτά, σχημάτισα μονομιᾶς τήν ανέκκλητη γνώμη πώς ή ουσία τῆς διαμάχης βρίσκεται ακριβῶς στήν πολιτική (δηλαδή στήν πολιτική τοῦ Κόμματος απέναντι στά συνδικάτα), καί ότι στή διαμάχη αυτή μέ τόν σ. Τόμσκι, ό σ. Τρότσκι είχε απόλυτα άδικο μέ τήν πολιτική του τοῦ «ξετινάγματος». Γιατί ή πολιτική τοῦ «ξετινάγματος», *ακόμη καί άν δικαιολογοῦνταν ενμέρει* από τά «νέα καθήκοντα καί μεθόδους» (θέση 12 τοῦ Τρότσκι), είναι στή δοσμένη στιγμή καί στίς δοσμένες συνθῆκες πολιτική εντελῶς απαράδεκτη, γιατί απειλεί μέ διάσπαση.

Τώρα ό σ. Τρότσκι νομίζει πώς ή απόδοση σ'αυτόν τῆς πολιτικῆς τοῦ «ξετινάγματος από τά πάνω», «είναι μιά ξεκάθαρη γελοιογραφία» (Λ. Τρότσκι: «'Απάντηση στούς συντρόφους τῆς Πετρούπολης» στήν «Πράβντα», άρ. φύλ. 9 τῆς 15 τοῦ Γενάρη 1921). 'Ωστόσο τό λογάκι «ξετίναγμα» είναι ένα πραγματικά «φτερωτό λογάκι» όχι μόνο μέ τήν έννοια ότι, αφοῦ ειπώθηκε από τόν σ. Τρότσκι στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, έχει πιά «διαδοθεί αστραπιαία» μπορεί νά πεί κανείς καί στό Κόμμα καί στά συνδικάτα. Όχι. Παραμένει δυστυχῶς καί μέχρι τώρα σωστό, μέ πολύ βαθύτερο νόημα. Καί συγκεκριμένα: τό λογάκι αυτό μόνο του εκφράζει μέ λακωνικότατη μορφή *όλο τό πνεῦμα, όλη τήν τάση* τῆς μπροσούρας-πλατφόρμας «'Ο ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Όλη αυτή ή μπροσούρα-πλατφόρμα τοῦ σ. Τρότσκι είναι από τήν αρχή ώς τό τέλος διαποτισμένη ακριβῶς μέ τό πνεῦμα τῆς πολιτικῆς τοῦ «ξετινάγματος από τά πάνω». Φτάνει νά θυμηθοῦμε τήν κατηγορία ενάντια στόν σ. Τόμ-

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 202-203. *'Η Σύντ.*

σκι ἤ ἐνάντια «σέ πολλά συνδικαλιστικά στελέχη» ὅτι «καλλιεργοῦν στό περιβάλλον τους τό πνεῦμα τῆς ἔχθρας πρός τά νέα στελέχη»!

᾿Αλλά ἐνῶ στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων (2-6 τοῦ Νοέμβρη 1920) μόλις ἄρχιζε νά δημιουργεῖται ἡ ἀτμόσφαιρα πού ἀπειλοῦσε μέ διασπάσεις, στίς ἀρχές τοῦ Δεκέμβρη 1920 ἡ διάσπαση τῆς Τσεκτράν ἦταν ἤδη γεγονός.

Τό γεγονός αὐτό εἶναι τό βασικό, τό κύριο, τό θεμελιακό γιά τήν ἀξιολόγηση τῆς πολιτικῆς οὐσίας τῶν διαφωνιῶν μας· καί ἄδικα νομίζουν οἱ σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν ὅτι ἡ ἀποσιώπηση θά βοηθήσει ἐδῶ σέ κάτι. ῾Η ἀποσιώπηση στή δοσμένη περίπτωση δέν ἐνεργεῖ σάν «συγκρουστήρας», ἀλλά ὀξύνει τά πράγματα, γιατί ὄχι μόνο ἡ ζωή ἔβαλε αὐτό τό ζήτημα στήν ἡμερήσια διάταξη, ἀλλά καί τό τόνισε ὁ σ. Τρότσκι στήν μπροσούρα-πλατφόρμα του. Γιατί ἀκριβῶς ἡ μπροσούρα αὐτή βάζει ἐπανειλημμένα στά σημεῖα πού παράθεσα, καί ἰδιαίτερα στή 12η θέση, τήν ἐρώτηση: ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος; ῞Οτι «πολλά συνδικαλιστικά στελέχη καλλιεργοῦν στό περιβάλλον τους τό πνεῦμα τῆς ἔχθρας πρός τά νέα στελέχη» ἤ ὅτι ἡ «ἔχθρα» *τῶν μαζῶν* εἶναι δικαιολογημένη ἐξαιτίας μερικῶν ἄχρηστων καί βλαβερῶν ἀκροτήτων τῆς γραφειοκρατίας, λογουχάρη, στήν Τσεκτράν;

Στόν πρῶτο ἤδη λόγο του στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ὁ σ. Ζηνόβιεφ ἐντελῶς βάσιμα ἔβαλε ἀνοιχτά αὐτό τό ζήτημα, λέγοντας ὅτι «οἱ πιό ζωηροί ὀπαδοί τοῦ σ. Τρότσκι» ἔφεραν τά πράγματα ὥς τή διάσπαση. ῎Ισως γι᾿ αὐτό ὁ σ. Μπουχάριν ἀποκάλεσε ὑβριστικά τό λόγο τοῦ σ. Ζηνόβιεφ «λογοδιάρροια»; Γιά τό ἄδικο ὅμως αὐτῆς τῆς μομφῆς θά πειστεῖ τώρα κάθε μέλος τοῦ Κόμματος πού θά διαβάσει τά στενογραφημένα πρακτικά τῆς συζήτησης τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 καί θά δεῖ ὅτι ἀκριβῶς ὁ σ. Ζηνόβιεφ παραθέτει καί στηρίζεται σέ ἀκριβῆ γεγονότα, ἐνῶ τό διανοουμενίστικο «κουβεντολόι» χωρίς κανένα πραγματικό γεγονός ἐπικρατεῖ ἀκριβῶς στόν Τρότσκι καί στόν Μπουχάριν.

῞Οταν ὁ σ. Ζηνόβιεφ εἶπε: «ἡ Τσεκτράν στηρίζεται σέ πήλινα πόδια κι᾿ ἔχει ἤδη διασπαστεῖ σέ τρία κομμάτια», ὁ σ. Σοσνόβσκι τόν διέκοψε ἀναφωνώντας:

«Καί σεῖς αὐτό τό ἐνθαρύνατε» (Στενογρ. πρακτικά, σελ. 15).

Νά, αὐτό εἶναι μιά σοβαρή κατηγορία. ῎Αν αὐτή ἀποδειχνόταν τότε, φυσικά, οἱ ἔνοχοι γιά *ἐνθάρυνση τῆς διάσπασης* ἔστω καί ἑνός ἀπό τά συνδικάτα, δέν θά εἶχαν θέση οὔτε στήν ΚΕ, οὔτε στό ΚΚΡ, οὔτε στά συνδικάτα τῆς Δημοκρατίας μας. Εὐτυχῶς, ἡ σοβαρή κατηγορία ἀποδόθηκε μέ ὄχι σοβαρή μορφή ἀπό ἕναν

σύντροφο πού, δυστυχῶς, ἔδοσε κιόλας πολλές φορές δείγματα τῶν ὄχι σοβαρῶν ἐριστικῶν «παρορμήσεών» του. Ἀκόμη καί τά ὑπέροχα ἄρθρα του, ἄς ποῦμε, στόν τομέα τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, ὁ σ. Σοσνόβσκι τά κατάφερνε νά τά ἐφοδιάσει κάποτε μέ τέτια «κουταλιά κατράμι», πού ξεπερνοῦσε κατά πολύ ὅλα τά θετικά τῆς ἴδιας τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας. Ὑπάρχουν καλότυχες ἰδιοσυγκρασίες (ὅπως λ.χ. ὁ Μπουχάριν) πού καί στή μεγαλύτερη ὄξυνση τῆς πάλης εἶναι ἐντελῶς ἀνίκανοι νά μολύνουν τίς ἐπιθέσεις τους μέ φαρμάκι, ὑπάρχουν καί τέτιες, ὄχι καλότυχες ἰδιοσυγκρασίες, πού μολύνουν πάρα πολύ συχνά τίς ἐπιθέσεις τους μέ φαρμάκι. Θά ἦταν ὠφέλιμο γιά τόν σ. Σοσνόβσκι νά προσέχει τόν ἑαυτό του ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη καί νά παρακαλέσει μάλιστα καί τούς φίλους του νά τόν προσέχουν.

Ὅμως —μποροῦν νά ποῦν— ἡ κατηγορία ὡστόσο ἔγινε, ἔστω καί σέ ὄχι σοβαρή, ἀποτυχημένη, ὁλοφάνερα «φραξιονιστική» μορφή. Εἶναι ὅμως καλύτερα νά πεῖ κανείς κακοδιατυπωμένη τήν ἀλήθεια, παρά νά τήν ἀποσιωπήσει, ὅταν ἡ ὑπόθεση εἶναι σοβαρή.

Δέν χωράει ἀμφιβολία πώς ἡ ὑπόθεση εἶναι σοβαρή, γιατί ἐδῶ, ἐπαναλαμβάνω, βρίσκεται περισσότερο ἀπ' ὅσο τό φαντάζονται *ἡ οὐσία* ὅλης τῆς διαμάχης. Κι' ἔχουμε εὐτυχῶς ἀρκετά πειστικά καί ἀρκετά ἀντικειμενικά στοιχεῖα γιά νά ἀπαντήσουμε πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος πού προκάλεσε ὁ σ. Σοσνόβσκι.

1ο. Στήν ἴδια σελίδα τῶν στενογραφημένων πρακτικῶν διαβάζουμε τή δήλωση τοῦ σ. Ζηνόβιεφ, πού ὄχι μόνο ἀπάντησε στόν σ. Σοσνόβσκι: «Δέν εἶναι ἀλήθεια!», ἀλλά καί ἀνάφερε ἀκριβῆ στοιχεῖα σχετικά μέ κατηγορηματικά γεγονότα. Ὁ σ. Ζηνόβιεφ ὑπόδειξε ὅτι ὁ σ. Τρότσκι προσπαθοῦσε νά τοῦ ἀποδόσει (προσθέτω ἀπομέρους μου: ὄντας ὁλοφάνερα σέ φραξιονιστική παρόρμηση) πολύ διαφορετική κατηγορία ἀπ' αὐτή πού τοῦ ἀπόδοσε ὁ σ. Σοσνόβσκι, καί ἡ κατηγορία ἐνάντια στόν σ. Ζηνόβιεφ εἶναι ὅτι αὐτός, ὁ Ζηνόβιεφ, *μέ τήν ὁμιλία του στήν Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ τοῦ Σεπτέμβρη* βοήθησε στή διάσπαση ἤ προκάλεσε τή διάσπαση. (Κατηγορία, σημειώνω σέ παρένθεση, ἀσύστατη καί γιά μόνο τό λόγο ὅτι ἡ ὁμιλία τοῦ Ζηνόβιεφ τό Σεπτέμβρη εἶχε στήν οὐσία ἐγκριθεῖ καί ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή καί ἀπό τό Κόμμα, καί γιά τήν ὁποία δέν διαμαρτυρήθηκε ποτέ κανείς ἐπίσημα.)

Καί ὁ σ. Ζηνόβιεφ ἀπάντησε ὅτι ὁ σ. Ρουτζουτάκ ἀπόδειξε στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ μέ τά πρακτικά στά χέρια, πώς «τό ζήτημα αὐτό (τό ζήτημα γιά κάποιες ἄχρηστες καί βλαβερές γραφειο-

κρατικές ἀκρότητες τῆς Τσεκτράν) ἐξετάστηκε καί στή Σιβηρία, καί στό Βόλγα, καί στό Βορά, καί στό Νότο *πολύ πρίν ἀπό* ὁποιεσδήποτε δικές μου (δηλαδή τοῦ Ζηνόβιεφ) ἐκδηλώσεις καί πολύ πρίν τήν Πανρωσική συνδιάσκεψη».

Αὐτή εἶναι μιά ἐντελῶς σαφής, ἀκριβολογημένη καί βασισμένη σέ γεγονότα δήλωση. Τή δήλωση αὐτή τήν ἔκανε ὁ σ. Ζηνόβιεφ στήν πρώτη ὁμιλία του μπροστά σέ χιλιάδες πολύ ὑπεύθυνα μέλη τοῦ ΚΚΡ, καί οὔτε ὁ σ. Τρότσκι, πού μίλησε *δυό φορές μετά* τό λόγο αὐτό τοῦ Ζηνόβιεφ, οὔτε ὁ σ. Μπουχάριν, πού μίλησε *ἐπίσης μετά* τό λόγο αὐτό τοῦ Ζηνόβιεφ, *δέν* ἀνασκεύασαν τίς βασισμένες σέ γεγονότα ἐξηγήσεις τοῦ Ζηνόβιεφ.

2ο. Ἀκόμη πιό ἀκριβολογημένη καί ἐπίσημη διάψευση τῆς κατηγορίας τοῦ σ. Σοσνόβσκι εἶναι *ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ γιά τή διένεξη ἀνάμεσα στούς κομμουνιστές ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν καί στήν κομμουνιστική ὁμάδα τῆς σύσκεψης τῆς Τσεκτράν,* πού πάρθηκε στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1920 καί μπῆκε στά ἴδια στενογραφημένα πρακτικά. Τό μέρος αὐτῆς τῆς ἀπόφασης, πού ἀφορᾶ τήν Τσεκτράν λέει:

«Σχετικά μέ τή διένεξη ἀνάμεσα στήν Τσεκτράν καί στούς ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν ἡ ΚΕ ἀποφασίζει: 1) Νά δημιουργήσει στήν ἑνωμένη Τσεκτράν τμῆμα τῶν ἐργατῶν ὑδάτινων μεταφορῶν. 2) Νά συγκαλέσει τό Φλεβάρη συνέδριο τῶν σιδηροδρομικῶν καί τῶν ἐργατῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, ὅπου νά διεξαχθοῦν κανονικές ἀρχαιρεσίες γιά νέα Τσεκτράν. 3) Ὥς τότε ἡ Τσεκτράν νά συνεχίσει νά λειτουργεῖ μέ τήν παλιά της σύνθεση. 4) Νά καταργηθεῖ ἀμέσως ἡ Κεντρική πολιτική διεύθυνση τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν καί τό Κεντρικό πολιτικό τμῆμα τοῦ ΛΕ Συγκοινωνιῶν καί νά μεταβιβαστοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις καί τά μέσα τους στή συνδικαλιστική ὀργάνωση σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τοῦ κανονικοῦ δημοκρατισμοῦ».

Ὁ ἀναγνώστης βλέπει ἀπό δῶ πώς ὄχι μόνο δέν πρόκειται γιά καταδίκη τῶν ἐργατῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, ἀλλά ἀντίθετα σέ ὅλα τά οὐσιαστικά σημεῖα ἔχει ἀναγνωριστεῖ *τό δίκιο τους*. Στό μεταξύ ὑπέρ τῆς ἀπόφασης αὐτῆς *δέν* ψήφισε *οὔτε ἕνα* (ἐκτός ἀπό τόν Κάμενεφ) ἀπό τά μέλη ἐκεῖνα τῆς ΚΕ πού ὑπόγραψαν τήν κοινή πλατφόρμα τῆς 14 τοῦ Γενάρη 1921 («Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ, πού εἶχε ὑποβληθεῖ στήν ΚΕ ἀπό ὁμάδα μελῶν τῆς ΚΕ καί ἀπό μέλη τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ Λοζόβσκι ὑπόγραψε ὄχι σάν μέλος τῆς ΚΕ, ἀλλά σάν μέλος τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς, οἱ ὑπόλοιποι εἶναι: Τόμσκι, Καλίνιν, Ρουτζουτάκ, Ζηνόβιεφ, Στάλιν, Λένιν, Κάμενεφ, Πετρόβσκι, Ἀρτιόμ, Σεργκέγεφ).

Ἡ ἀπόφαση αὐτή ψηφίστηκε *ἐνάντια* στά μέλη τῆς ΚΕ πού ἀ-

ναφέραμε, δηλ. ἐνάντια στήν ὁμάδα μας. Γιατί ἐμεῖς θά ψηφίζαμε ἐνάντια στήν προσωρινή παραμονή τῆς παλιᾶς Τσεκτράν. Καί τό ἀναπόφευκτο τῆς νίκης τῆς ὁμάδας μας ἀνάγκασε τόν Τρότσκι νά ψηφίσει ὑπέρ τῆς ἀπόφασης τοῦ Μπουχάριν, γιατί διαφορετικά θά ἐπιψηφιζόταν ἡ δική μας ἀπόφαση. Ὁ σ. Ρίκοφ, πού τό Νοέμβρη ἦταν *ὑπέρ* τοῦ Τρότσκι, τό Δεκέμβρη πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐξέταση τῆς διένεξης ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν καί στήν Τσεκτράν καί πείστηκε πώς οἱ ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν εἶχαν δίκιο.

Συμπέρασμα: ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ τό Δεκέμβρη (7 τοῦ Δεκέμβρη) ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς σ.σ. Τρότσκι, Μπουχάριν, Πρεομπραζένσκι, Σερεμπριακόφ κτλ., δηλαδή ἀπό μέλη τῆς ΚΕ πού κανείς δέν μπορεῖ νά τούς ὑποψιαστεῖ ὅτι μεροληπτοῦν *ἐνάντια* στήν Τσεκτράν. Καί ἡ πλειοψηφία αὐτή, ἄν κρίνουμε ἀπό τήν οὐσία τῆς ἀπόφασής της, καταδίκασε ὄχι τούς ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, ἀλλά τήν Τσεκτράν, μέ μόνη τή διαφορά ὅτι ἀρνήθηκε νά τήν ἀντικαταστήσει ἀμέσως. Ἑπομένως, τό ἀβάσιμο τῆς κατηγορίας τοῦ Σοσνόβσκι ἔχει ἀποδειχτεῖ.

Γιά νά μήν ἀφήσουμε μέρος γιά καμιά ἀσάφεια, πρέπει νά θίξουμε ἀκόμη ἕνα σημεῖο. Ποιές ἦταν, λοιπόν, οἱ «κάποιες περιττές καί βλαβερές ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας», πού ἀνάφερα ἐπανειλημμένα; Μήπως ἡ κατηγορία *αὐτή* ἦταν καί εἶναι ἀστήρικτη ἤ ἐξογκωμένη;

Καί πάλι: ἡ ἀπάντηση δόθηκε ἀπό τόν σ. Ζηνόβιεφ στόν πρῶτο ἤδη λόγο του στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 καί τέτια μάλιστα ἀπάντηση πού δέν ἀφήνει νά ἐπιθυμεῖ κανείς τίποτε ἄλλο ἀπό ἄποψη ἀκρίβειας. Ὁ σ. Ζηνόβιεφ παράθεσε ἀπόσπασμα ἀπό δημοσιευμένη διαταγή τοῦ σ. Ζόφ (τῆς 3 τοῦ Μάη 1920) πρός τίς ὑπηρεσίες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν μέ τή δήλωση: «καταργεῖται ἡ μανία τῶν ἐπιτροπῶν»[120]. Ὁ σ. Ζηνόβιεφ τό χαρακτήρισε δικαιολογημένα σάν βασικό λάθος. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι δεῖγμα περιττῆς καί βλαβερῆς ἀκρότητας τῆς γραφειοκρατίας καί τῆς «μεθόδου διορισμῶν». Συνάμα ὁ σ. Ζηνόβιεφ διασαφήνισε ἀμέσως ὅτι ὑπάρχουν «πολύ λιγότερο δοκιμασμένοι καί πολύ λιγότερο ἔμπειροι σύντροφοι» — διορισμένοι ἀπ' ὅ,τι ὁ σ. Ζόφ. Ἄκουσα στήν ΚΕ νά ἀξιολογοῦν τόν Ζόφ σάν ἕνα πολυτιμότατο στέλεχος, καί οἱ παρατηρήσεις πού ἔκανα στό Συμβούλιο Ἄμυνας, ἐπιβεβαιώνουν πλήρως αὐτή τήν ἀξιολόγηση. Κανείς δέν σκέπτεται οὔτε νά ὑποσκάψει τό κύρος τέτιων συντρόφων, οὔτε νά τούς κάνει «ἀποδιοπομπαίους τράγους» (ὅπως τό ὑποψιάστηκε ὁ σ. Τρότ-

σκι στήν εἰσήγησή του, σελ. 25, χωρίς νά ἔχει γι' αὐτό οὔτε τόν παραμικρό λόγο). Τό κύρος τῶν «διορισμένων» δέν τό ὑποσκάπτει αὐτός πού διορθώνει τά λάθη τους, ἀλλά αὐτός πού θά ἀποφάσιζε νά τούς ὑπερασπίζει ἀκόμη καί τότε πού κάνουν λάθη.

Βλέπουμε λοιπόν πώς ὁ κίνδυνος τῶν διασπάσεων στό συνδικαλιστικό κίνημα δέν ἦταν ἐπινοημένος, ἀλλά πραγματικός. Βλέπουμε ἐπίσης ποιά ἦταν ἀκριβῶς ἡ μή ἐξογκωμένη οὐσία τῶν διαφωνιῶν: ἡ πάλη νά μή ὑπερασπίζονται, νά μή δικαιολογοῦνται, ἀλλά νά διορθώνονται κάποιες περιττές καί βλαβερές ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας καί τῆς μεθόδου διορισμῶν. Αὐτό καί μόνο.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΙΑΦΩΝΙΕΣ ΑΡΧΩΝ

Ἄν ὅμως ὑπάρχουν ριζικές καί βαθιές διαφωνίες ἀρχῶν — μπορεῖ νά μᾶς πεῖ κανείς — μήπως αὐτές δέν δικαιολογοῦν ἀκόμη καί τίς πιό ἔντονες καί φραξιονιστικές ἐκδηλώσεις; Ἄν πρέπει νά πεῖ κανείς κάτι τό καινούργιο καί τό ἀκατανόητο, μήπως αὐτό δέν δικαιολογεῖ κάποτε ἀκόμη καί τή διάσπαση;

Φυσικά τή δικαιολογεῖ, ὅταν οἱ διαφωνίες εἶναι πραγματικά ἐξαιρετικά βαθιές καί ἄν δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μέ ἄλλο τρόπο ἡ διόρθωση τῆς λαθεμένης κατεύθυνσης τῆς πολιτικῆς τοῦ Κόμματος ἤ τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τό κακό ὅμως εἶναι ὅτι τέτιες ἀκριβῶς διαφωνίες δέν ὑπάρχουν. Ὁ σ. Τρότσκι προσπάθησε νά τίς ὑποδείξει, ἀλλά δέν μπόρεσε. Καί ἄν *πρίν* τήν ἐμφάνιση τῆς μπροσούρας του (25 τοῦ Δεκέμβρη) μποροῦσε κανείς — καί ἔπρεπε — νά μιλάει συμβατικά ἤ συμβιβαστικά («δέν ἐπιτρέπεται νά ἀντικρύζει κανείς ἔτσι τό ζήτημα, ἀκόμη καί ὅταν ὑπάρχουν νέα καθήκοντα πού δέν ἔχουν συνειδητοποιηθεῖ, ἀκόμη καί ὅταν ὑπάρχουν διαφωνίες»), *ὕστερα* ἀπ' αὐτή τήν μπροσούρα ἦταν ὑποχρεωμένος νά πεῖ: σέ ὅλα του τά νέα σημεῖα ὁ σ. Τρότσκι δέν ἔχει δίκιο στήν οὐσία.

Αὐτό φαίνεται ξεκάθαρα ἀπό τή σύγκριση τῶν θέσεων τοῦ σ. Τρότσκι μέ τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, πού ἀποδέχτηκε ἡ V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων (2-6 τοῦ Νοέμβρη). Τίς ἀνάφερα στό λόγο μου στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη καί στήν «Πράβντα» τῆς 21 τοῦ Γενάρη*. Οἱ θέσεις αὐτές εἶναι καί πιό σωστές καί πιό ὁλοκληρωμένες ἀπό τίς θέσεις τοῦ Τρότσκι. Καί στά σημεῖα πού οἱ θέσεις τοῦ Τρότσκι διαφέρουν ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, τά λαθεμένα εἶναι τοῦ Τρότσκι.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 221-224. *Ἡ Σύντ.*

Γιά νά ἀρχίσουμε ἄς πάρουμε τήν περιβόητη «παραγωγική δημοκρατία», πού ὁ σ. Μπουχάριν βιάστηκε νά βάλει στήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη. Φυσικά, θά ἦταν γελοῖο νά γαντζωθεῖ κανείς ἀπ'αὐτό τόν ἄγαρμπο καί διανοουμενίστικα-τεχνητό («περικοκλάδες») ὅρο, ἄν εἶχε χρησιμοποιηθεῖ σέ λόγο ἤ σέ ἄρθρο. Μά ἀκριβῶς ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν αὐτογελοιοποιοῦνται μέ τό *νά ἐπιμένουν στίς θέσεις* σ'αὐτόν ἀκριβῶς τόν ὅρο πού κάνει τίς «πλατφόρμες» τους νά διαφέρουν ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, τίς ὁποῖες ἀποδέχτηκαν τά συνδικάτα!

'Από θεωρητική ἄποψη ὁ ὅρος αὐτός εἶναι λαθεμένος. Κάθε δημοκρατία, ὅπως καί κάθε πολιτικό ἐποικοδόμημα γενικά (ἀναπόφευκτο μέχρις ὅτου ὁλοκληρωθεῖ ἡ ἐξάλειψη τῶν τάξεων, μέχρις ὅτου δημιουργηθεῖ ἡ ἀταξική κοινωνία), ἐξυπηρετεῖ, σέ τελευταία ἀνάλυση, τήν παραγωγή καί καθορίζεται, τελικά, ἀπό τίς σχέσεις παραγωγῆς τῆς δοσμένης κοινωνίας. Γι'αὐτό ὁ ξεχωρισμός τῆς «παραγωγικῆς δημοκρατίας» ἀπό κάθε ἄλλη δημοκρατία δέν λέει τίποτε. Εἶναι μιά σύγχυση καί ἀρλούμπα. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο.

Δεύτερο. Κοιτάξτε πῶς ἐξηγεῖ τόν ὅρο αὐτό ὁ ἴδιος ὁ Μπουχάριν στήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη πού ἔγραψε ὁ ἴδιος. «'Επομένως—ἔγραφε ὁ Μπουχάριν—οἱ μέθοδοι τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας πρέπει νά εἶναι μέθοδοι τῆς παραγωγικῆς δημοκρατίας. Αὐτό σημαίνει»—προσέξτε: «αὐτό σημαίνει»! 'Ο Μπουχάριν ἀρχίζει τήν ἔκκληση πρός τίς μάζες μέ ἕναν ἀκατανόητο ὅρο, πού ἔχει ἀνάγκη ἀπό *ἰδιαίτερη ἐξήγηση:* κατά τή γνώμη μου, ἀπό τήν ἄποψη τοῦ δημοκρατισμοῦ αὐτό *δέν εἶναι δημοκρατικό·* γιά τίς μάζες πρέπει νά γράφει κανείς δίχως τέτιους νέους ὅρους πού ἀπαιτοῦν ἰδιαίτερη ἐξήγηση· ἀπό «παραγωγική» ἄποψη, αὐτό εἶναι ἐπιζήμιο, γιατί σέ κάνει νά χάνεις ἄδικα χρόνο γιά τήν ἐξήγηση ἑνός ἄχρηστου ὅρου—«αὐτό σημαίνει ὅτι ὅλες οἱ ἐκλογές, ἡ ἀνάδειξη τῶν ὑποψηφίων, ἡ ὑποστήριξή τους κτλ. πρέπει νά γίνονται ἀπό τή σκοπιά ὄχι μόνο τῆς πολιτικῆς τους συνέπειας, ἀλλά καί τῶν οἰκονομικῶν τους ἱκανοτήτων, τοῦ χρόνου ὑπηρεσίας σέ διοικητικές θέσεις, τῶν ὀργανωτικῶν προσόντων καί τῆς δοκιμασμένης στήν πράξη φροντίδας τους γιά τά ὑλικά καί πνευματικά συμφέροντα τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν».

Συλλογισμός ὁλοφάνερα παρατραβηγμένος καί ὄχι σωστός. Δημοκρατία δέν σημαίνει μόνο «ἐκλογές, ἀνάδειξη ὑποψηφίων, ὑποστήριξή τους κτλ.». Αὐτό ἀπό τό ἕνα μέρος. Κι'ἀπό τό ἄλλο, δέν πρέπει ὅλες οἱ ἐκλογές νά γίνονται ἀπό τή σκοπιά τῆς

πολιτικῆς συνέπειας καί τῶν οἰκονομικῶν ἱκανοτήτων. Σέ μιά ὀργάνωση ἑκατομμυρίων πρέπει ἐπίσης, παρά τή γνώμη τοῦ Τρότσκι, νά ἔχουμε καί κάποιο ποσοστό μεσολαβητῶν, γραφειοκρατῶν (χωρίς καλούς γραφειοκράτες δέν θά τά βγάλουμε πέρα γιά πολλά χρόνια). Ὡστόσο, ἐμεῖς δέν μιλᾶμε γιά «μεσολαβητική» ἤ γιά «γραφειοκρατική» δημοκρατία.

Τρίτο. Δέν εἶναι σωστό νά προσέχουμε μόνο αὐτούς πού ἐκλέγονται, μόνο τούς ὀργανωτές, τούς διευθυντές κτλ. Ὅπως καί νά εἶναι, αὐτοί ἀποτελοῦν μιά μειοψηφία ἐκλεκτῶν ἀνθρώπων. Πρέπει νά προσέχει κανείς τούς ἁπλούς, τή μάζα. Ὁ Ρουτζουτάκ τό διατυπώνει αὐτό ὄχι μόνο πιό ἁπλά, πιό κατανοητά, ἀλλά καί θεωρητικά πιό σωστά (θέση 6):

«...εἶναι ἀπαραίτητο ὁ καθένας πού δουλεύει στήν παραγωγή νά καταλάβει τήν ἀναγκαιότητα καί τή σκοπιμότητα τῶν παραγωγικῶν καθηκόντων πού ἐκτελεῖ· ὁ καθένας πού δουλεύει στήν παραγωγή νά συμμετέχει ὄχι μόνο στήν ἐκπλήρωση τῶν ἐντολῶν πού ἔρχονται ἀπό πάνω, ἀλλά καί νά συμμετέχει συνειδητά στή διόρθωση ὅλων τῶν τεχνικῶν καί ὀργανωτικῶν ἐλλείψεων στόν τομέα τῆς παραγωγῆς».

Τέταρτο. «Παραγωγική δημοκρατία» εἶναι ὅρος πού δημιουργεῖ τή δυνατότητα γιά παρερμηνεῖες. Μπορεῖ νά τόν καταλάβει κανείς σάν ἄρνηση τῆς δικτατορίας καί τῆς μονοπρόσωπης διεύθυνσης. Μπορεῖ νά τόν ἑρμηνεύσει κανείς σάν ἀναβολή τῆς συνηθισμένης δημοκρατίας ἤ ἀποφυγή της. Καί οἱ δυό ἑρμηνεῖες εἶναι ἐπιζήμιες καί δέν τίς ἀποφεύγεις χωρίς ἰδιαίτερα καί μακροσκελῆ σχόλια.

Ἡ ἁπλή ἔκθεση τῶν ἴδιων σκέψεων ἀπό τόν Ρουτζουτάκ εἶναι καί πιό σωστή καί ἀποφεύγει ὅλες αὐτές τίς δυσχέρειες. Καί ὁ Τρότσκι στό ἄρθρο του «Παραγωγική δημοκρατία» στήν «Πράβντα» τῆς 11 τοῦ Γενάρη, ὄχι μόνο ἀναιρεῖ τό γεγονός ὅτι ὑπάρχουν αὐτές οἱ ἀνακρίβειες καί δυσχέρειες (παρακάμπτει ὅλο αὐτό τό ζήτημα, δέν συγκρίνει τίς θέσεις του μέ τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ), ἀλλά, ἀντίθετα, ἐπιβεβαιώνει ἔμμεσα τό δυσχερές καί λαθεμένο τοῦ ὅρου του, ἀκριβῶς μέ τό γεγονός ὅτι τόν παραλληλίζει μέ τόν ὅρο: «στρατιωτική δημοκρατία». Εὐτυχῶς, ἐμεῖς ποτέ, ὅσο θυμᾶμαι, δέν ξεσηκώσαμε φραξιονιστικές διαμάχες γιά τέτιου εἴδους ὅρο.

Ἀκόμη πιό ἀποτυχημένος εἶναι ὁ ὅρος τοῦ Τρότσκι «παραγωγική ἀτμόσφαιρα». Δικαιολογημένα ὁ Ζηνόβιεφ εἰρωνεύτηκε τόν ὅρο αὐτό. Ὁ Τρότσκι θύμωσε πολύ καί ἔφερε ἀντίρηση: «Εἴχαμε πολεμική ἀτμόσφαιρα... Τώρα πρέπει νά δημιουργηθεῖ ὄχι μόνο ἐπιφανειακά, ἀλλά μέσα στήν ἐργατική μάζα, στά

συμπαγῆ της στρώματα, παραγωγική ἀτμόσφαιρα, δηλαδή μιά παρόμοια ἔνταση, πρακτικό ἐνδιαφέρον, φροντίδα γιά τήν παραγωγή, σάν αὐτά πού ὑπῆρχαν γιά τά μέτωπα...». Μά αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό ζήτημα, ὅτι «στήν ἐργατική μάζα, στά συμπαγῆ της στρώματα» πρέπει νά μιλάει κανείς ἔτσι, ὅπως μιλάει ὁ Ρουτζουτάκ στίς θέσεις του, καί ὄχι χρησιμοποιώντας λέξεις, ὅπως: «παραγωγική ἀτμόσφαιρα», πού θά προκαλέσουν τήν ἀπορία ἤ τό χαμόγελο. Οὐσιαστικά, ὁ σ. Τρότσκι, χρησιμοποιώντας τήν ἔκφραση «παραγωγική ἀτμόσφαιρα», ἐκφράζει τήν ἴδια σκέψη πού ἐκφράζει ἡ ἔννοια τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας. Ἀκριβῶς ὅμως γιά τήν ἐργατική μάζα, γιά τά συμπαγῆ της στρώματα ἡ παραγωγική προπαγάνδα πρέπει νά γίνεται ἔτσι, πού νά ἀποφεύγονται παρόμοιες ἐκφράσεις. Ἡ ἔκφραση αὐτή εἶναι κατάλληλη σάν ὑπόδειγμα γιά τό πῶς *δέν* πρέπει νά διεξάγεται μέσα στίς μάζες ἡ παραγωγική προπαγάνδα.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΜΟΣ

Εἶναι περίεργο ὅτι βρίσκομαι στήν ἀνάγκη νά ξαναβάλω ἕνα τόσο ἁπλό, στοιχειῶδες ζήτημα. Δυστυχῶς, ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν μέ ὑποχρεώνουν νά τό κάνω αὐτό. Καί οἱ δυό μέ κατηγοροῦν ὅτι «ὑποκαθιστῶ» τό ζήτημα ἤ ὅτι τό ἀντιμετωπίζω «πολιτικά», ἐνῶ αὐτοί τό ἀντιμετωπίζουν «οἰκονομικά». Ὁ Μπουχάριν μάλιστα τό ἔβαλε στίς θέσεις του καί προσπάθησε «νά ὑψωθεῖ πιό ψηλά» καί ἀπό τούς δυό πού λογομαχοῦν: ἐγώ, λέει, συνενώνω καί τό ἕνα καί τό ἄλλο.

Ἡ θεωρητική ἀνακρίβεια εἶναι ἐξόφθαλμη. Ἡ πολιτική εἶναι συμπυκνωμένη ἔκφραση τῆς οἰκονομίας—ἐπανέλαβα στό λόγο μου, γιατί καί προηγούμενα εἶχα ἀκούσει αὐτή τήν πέρα γιά πέρα ἀταίριαστη καί ἐντελῶς ἀπαράδεκτη, ὅταν ἐκστομίζεται ἀπό ἕναν μαρξιστή, ἐπίκριση ὅτι ἀντικρύζω τό ζήτημα «πολιτικά». Ἡ πολιτική δέν μπορεῖ νά μήν ἔχει τά πρωτεῖα ἀπέναντι στήν οἰκονομία. Τό νά σκέπτεται κανείς διαφορετικά, θά πεῖ ὅτι ξεχνάει τό ἀλφάβητο τοῦ μαρξισμοῦ.

Μήπως ἡ πολιτική ἀξιολόγηση ἀπομέρους μου δέν εἶναι σωστή; Νά τό πεῖτε καί νά τό ἀποδείξετε. Νά λέει ὅμως κανείς (ἤ καί νά διανοεῖται ἔστω καί ἔμμεσα) πώς ἡ πολιτική ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος εἶναι ἴσης ἀξίας μέ τήν «οἰκονομική», ὅτι μπορεῖ κανείς νά παίρνει «καί τή μιά καί τήν ἄλλη», σημαίνει νά ξεχνάει τό ἀλφάβητο τοῦ μαρξισμοῦ.

Μέ ἄλλα λόγια. Πολιτικός τρόπος ἀντιμετώπισης σημαίνει: ἄν ἀντικρύσουμε τά συνδικάτα λαθεμένα, αὐτό θά χαντακώσει

τή Σοβιετική ἐξουσία, τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. (Σέ μιά ἀγροτική χώρα, ὅπως ἡ Ρωσία, ἡ διάσπαση ἀνάμεσα στό Κόμμα καί στά συνδικάτα, σέ περίπτωση πού τό Κόμμα ἔχει ἄδικο, θά γκρέμιζε ἀσφαλῶς τή Σοβιετική ἐξουσία.) Μπορεῖ (καί πρέπει) ἡ σκέψη αὐτή νά ἐλέγχεται στήν οὐσία της, δηλαδή πρέπει κανείς νά ἀναλύει, νά βαθαίνει, νά κρίνει, ἄν ὁ δοσμένος τρόπος ἀντιμετώπισης εἶναι σωστός ἤ λαθεμένος. Ἐνῶ τό νά λέει κανείς: «ἐκτιμῶ» τόν πολιτικό τρόπο σας ἀντιμετώπισης, «ἀλλά» αὐτός εἶναι μόνο πολιτικός, ἐνῶ ἐμεῖς ἔχουμε ἀνάγκη «*καί* ἀπό οἰκονομικό», εἶναι τό ἴδιο σάν νά λέει: «ἐκτιμῶ» τή σκέψη σας ὅτι, κάνοντας τό τάδε βῆμα, τσακίζετε τό σβέρκο σας, *ἀλλά* πάρτε ἐπίσης ὑπόψη σας ὅτι εἶναι καλύτερα νά εἶναι κανείς χορτάτος καί ντυμένος, παρά πεινασμένος καί γυμνός.

Θεωρητικά ὁ σ. Μπουχάριν κατρακύλησε στόν *ἐκλεκτικισμό,* διακηρύσσοντας τή συνένωση τοῦ πολιτικοῦ *καί* οἰκονομικοῦ τρόπου ἀντιμετώπισης τοῦ ζητήματος.

Ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν παρουσιάζουν τά πράγματα ἔτσι, ὅτι τάχα αὐτοί φροντίζουν γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς, ἐνῶ ἐμεῖς φροντίζουμε μόνο γιά τήν τυπική δημοκρατία. Αὐτή ἡ εἰκόνα δέν εἶναι σωστή, γιατί τό ζήτημα μπαίνει (καί ἀπό μαρξιστική ἄποψη *μπορεῖ* νά μπαίνει) *μόνο* ἔτσι: χωρίς τή σωστή πολιτική ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος ἡ δοσμένη τάξη δέν θά διατηρήσει τήν κυριαρχία της, *καί συνεπῶς,* δέν θά μπορέσει νά λύσει καί τό *παραγωγικό καθῆκον της.*

Πιό συγκεκριμένα. Ὁ Ζηνόβιεφ λέει: «Ἐσεῖς κάνετε πολιτικό λάθος, ὁδηγώντας τά συνδικάτα στή διάσπαση. Ὅσο γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγῆς, ἐγώ μίλησα κι ἔγραψα γι αὐτήν ἀκόμη ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1920, φέρνοντας σάν παράδειγμα τήν κατασκευή λουτροῦ». Ὁ Τρότσκι ἀπαντάει: «Γιά φαντάσου, σπουδαῖα τά λάχανα (σελ. 29), νά γράφεις μιά μπροσούρα μέ παράδειγμα τό λουτρό, δέν ἔχετε ὅμως «οὔτε λέξη», «οὔτε μιά λέξη» (σελ. 22) γιά τό τί πρέπει νά κάνουν τά συνδικάτα».

Δέν εἶναι ἀλήθεια. Τό παράδειγμα μέ τό λουτρό ἀξίζει, συγχωρεῖστε με γιά τό καλαμπούρι, δέκα «παραγωγικές ἀτμόσφαιρες» μαζί μέ μερικές «παραγωγικές δημοκρατίες» γιά προσθήκη. Τό παράδειγμα μέ τό λουτρό λέει καθαρά, ἁπλά, ἀκριβῶς γιά τή μάζα, ἀκριβῶς γιά τά «συμπαγῆ στρώματα» τί πρέπει νά κάνουν τά συνδικάτα, ἐνῶ οἱ «παραγωγικές ἀτμόσφαιρες» καί οἱ «δημοκρατίες» εἶναι σαβοῦρες πού δημιουργοῦν θολοῦρες στίς ἐργατικές μάζες, τίς *δυσκολεύουν* στήν κατανόηση τους.

Ὁ σ. Τρότσκι κατηγοροῦσε καί μένα πώς «ὁ Λένιν δέν εἶπε λέ-

ξη» (σελ. 66) γιά τό «τί ρόλο παίζουν καί πρέπει νά παίζουν οἱ μοχλοί πού ὀνομάζονται μηχανισμός τῶν συνδικάτων».

Μέ συγχωρεῖτε, σ. Τρότσκι: ἀφοῦ διάβασα ὅλες τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ καί τίς ἐπιδοκίμασα, εἶπα γιά τό ζήτημα αὐτό *περισσότερα, πληρέστερα, σωστότερα, ἁπλούστερα, σαφέστερα* ἀπ' ὅ,τι ὅλες οἱ θέσεις σας καί ὅλη ἡ εἰσήγηση ἤ ἡ συνεισήγησή σας καί ὁ τελικός λόγος σας. Γιατί, τό ἐπαναλαμβάνω, ἡ πριμοδότηση σέ εἶδος καί τά πειθαρχικά συντροφικά δικαστήρια ἔχουν γιά τήν κατάκτηση τῆς οἰκονομίας, γιά τή διεύθυνση τῆς βιομηχανίας, γιά τό ἀνέβασμα τοῦ παραγωγικοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων ἑκατό φορές μεγαλύτερη σημασία ἀπ'ὅ,τι τά ἐντελῶς ἀφηρημένα (καί γι'αὐτό κούφια) λόγια γιά τήν «παραγωγική δημοκρατία», γιά τή «σύμφυση» κτλ.

Μέ τό πρόσχημα τῆς προβολῆς τῆς «παραγωγικῆς» ἄποψης (Τρότσκι) ἤ τῆς ὑπερνίκησης τοῦ μονόπλευρου χαρακτήρα τοῦ πολιτικοῦ τρόπου ἀντιμετώπισης τοῦ ζητήματος καί τῆς συνένωσης αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἀντιμετώπισης μέ τόν οἰκονομικό (Μπουχάριν), αὐτοί μᾶς ἔδοσαν:

1) ξέχασμα τοῦ μαρξισμοῦ, πράγμα πού βρῆκε τήν ἔκφρασή του στό θεωρητικά λαθεμένο, ἐκλεκτικό καθορισμό τῆς σχέσης τῆς πολιτικῆς πρός τήν οἰκονομία·

2) ὑπεράσπιση ἤ συγκάλυψη τοῦ πολιτικοῦ λάθους πού ἐκφράζεται μέ τήν πολιτική τοῦ ξετινάγματος, ἡ ὁποία διαποτίζει πέρα γιά πέρα *ὁλόκληρη* τήν μπροσούρα-πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι. Καί τό λάθος αὐτό, ἄν δέν κατανοηθεῖ καί δέν διορθωθεῖ, *ὁδηγεῖ* στήν πτώση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου·

3) βῆμα πρός τά πίσω στόν τομέα τῶν καθαρά παραγωγικῶν, οἰκονομικῶν ζητημάτων, τῶν ζητημάτων γιά τό πῶς θά αὐξηθεῖ ἡ παραγωγή· συγκεκριμένα: βῆμα πρός τά πίσω ἀπό τίς *θετικές* θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, πού βάζουν ρεαλιστικά, πρακτικά, ζωτικά, ἐπίκαιρα καθήκοντα (ἀναπτύσσετε τήν παραγωγική προπαγάνδα, μαθαίνετε νά κάνετε καλή διανομή τῶν πριμοδοτήσεων σέ εἶδος καί νά χρησιμοποιεῖτε πιό σωστά τόν καταναγκασμό μέ τή μορφή τῶν συντροφικῶν πειθαρχικῶν δικαστηρίων), πρός τίς ἀφηρημένες, ἀποσπασμένες, «κούφιες», θεωρητικά λαθεμένες, διανοουμενίστικα διατυπωμένες γενικές *θέσεις, παραλείποντας* τό πιό θετικό καί πρακτικό.

Νά τί λογῆς εἶναι στήν πραγματικότητα ὁ συσχετισμός ἀνάμεσα στόν Ζηνόβιεφ καί μένα, ἀπό τό ἕνα μέρος, τόν Τρότσκι καί τόν Μπουχάριν, ἀπό τό ἄλλο, στό ζήτημα τῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομίας.

Γι' αὐτό δέν μποροῦσα νά μή χαμογελάσω, διαβάζοντας τήν ἀντίρηση πού διατύπωσε ἐνάντιά μου στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ σ. Τρότσκι: «στόν τελικό του λόγο στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ σχετικά μέ τήν εἰσήγηση γιά τήν κατάστασή μας ὁ σ. Λένιν ἔλεγε ὅτι μᾶς χρειάζεται λιγότερη πολιτική, περισσότερη νοικοκυροσύνη καί σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν συνδικάτων πρόβαλλε στήν πρώτη θέση τήν πολιτική πλευρά τοῦ ζητήματος» (σελ. 65). Ὁ σ. Τρότσκι θεώρησε τά λόγια του αὐτά σάν «ἐξαιρετικά εὔστοχα». Στήν πραγματικότητα ἐκφράζουν τό χειρότερο μπέρδεμα ἐννοιῶν, «ἰδεολογική σύγχυση» ἀληθινά ἀπέραντη. Βέβαια, ἐγώ πάντα εὐχόμουν, εὔχομαι καί θά εὔχομαι νά ἀσχολούμαστε λιγότερο μέ τήν πολιτική καί περισσότερο μέ τήν οἰκονομία. Δέν εἶναι ὅμως δύσκολο νά καταλάβει κανείς πώς, γιά νά ἐκπληρωθοῦν αὐτές οἱ εὐχές, πρέπει νά μήν ἔχουμε πολιτικούς κινδύνους *καί πολιτικά λάθη*. Τά πολιτικά λάθη πού ἔκανε ὁ σ. Τρότσκι καί πού τά βάθυνε καί τά μεγάλωσε ὁ σ. Μπουχάριν, *ἀποσποῦν τήν προσοχή* τοῦ Κόμματός μας ἀπό τά οἰκονομικά προβλήματα, ἀπό τήν «παραγωγική» δουλιά, *μᾶς ἀναγκάζουν, δυστυχῶς, νά χάνουμε καιρό* γιά τή διόρθωση αὐτῶν τῶν λαθῶν σέ διαμάχες μέ τή συνδικαλιστική παρέκκλιση) (πού ὁδηγεῖ στήν πτώση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου), σέ διαμάχες μέ τή λαθεμένη ἀντιμετώπιση τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος (ἀντιμετώπιση πού ὁδηγεῖ στήν πτώση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας), σέ συζητήσεις πάνω σέ γενικές «θέσεις», ἀντί νά συζητᾶμε θετικά, πρακτικά, «νοικοκυρεμένα» γιά τό ποιός ἔδινε καλύτερα καί μέ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τίς πριμοδοτήσεις σέ εἶδος, ὀργάνωνε δικαστήρια, πραγματοποιοῦσε τή σύμφυση μέ βάση τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, πού ἀποδέχτηκε στίς 2-6 τοῦ Νοέμβρη ἡ V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων: οἱ μυλεργάτες τοῦ Σαράτοφ, οἱ ἀνθρακωρύχοι τοῦ Ντονμπάς, οἱ ἐργάτες μετάλλου τῆς Πετρούπολης κτλ.

Πάρτε τό ζήτημα τῆς ὠφελιμότητας τῆς «πλατιᾶς συζήτησης». Θά δοῦμε καί δῶ τό πῶς τά πολιτικά λάθη ἀποσποῦν τήν προσοχή ἀπό τά οἰκονομικά καθήκοντα. Ἐγώ ἤμουν ἐνάντια στή λεγόμενη «πλατιά συζήτηση» καί θεωροῦσα καί θεωρῶ λάθος, λάθος πολιτικό τοῦ σ. Τρότσκι ὅτι τορπίλισε τίς ἐργασίες τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπου ἔπρεπε νά διεξαχθεῖ πρακτική συζήτηση. Θεωρῶ πολιτικό λάθος τῆς ὁμάδας-συγκρουστήρα, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Μπουχάριν, τό ὅτι δέν κατάλαβαν τά καθήκοντα τοῦ συγκρουστήρα (ὑποκατέστησαν κι' ἐδῶ τή διαλεκτική μέ τόν ἐκλεκτικισμό)· ἀκριβῶς ἀπό τή

σκοπιά τοῦ «συγκρουστήρα» ἔπρεπε μέ ἔξαλλη δραστηριότητα νά ταχθοῦν ἐνάντια στήν πλατιά συζήτηση καί ὑπέρ τῆς μεταφορᾶς τῆς συζήτησης στή συνδικαλιστική ἐπιτροπή. Κοιτάξτε ποιό ἦταν τό ἀποτέλεσμα.

Στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Μπουχάριν ἔφτασε στό σημεῖο νά πεῖ ὅτι «ἐμεῖς διακηρύξαμε νέο ἱερό σύνθημα τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας, πού εἶναι: ὅλα τά ζητήματα νά συζητοῦνται ὄχι σέ στενές ἐπιτροπές, σέ μικρές συνελεύσεις, σέ κάποιο δικό του σωματεῖο, ἀλλά νά βάζουμε ὅλα τά ζητήματα σέ πλατιές συνελεύσεις. Καί νά, ἐγώ ἰσχυρίζομαι πώς ἐμεῖς, βάζοντας σέ μιά τέτια τεράστια συνέλευση σάν τή σημερινή τό ζήτημα τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων, δέν κάνουμε βῆμα πρός τά πίσω, ἀλλά πρός τά μπρός» (σελ. 45). Κι'αὐτός ὁ ἄνθρωπος κατηγοροῦσε τόν Ζηνόβιεφ γιά φλυαρία καί γιά μεγαλοποίηση τῆς δημοκρατίας! Καθαρή φλυαρία καί «ἀρλουμπολογία», πλήρης ἔλλειψη κατανόησης ὅτι ὁ τυπικός δημοκρατισμός πρέπει νά ὑποτάσσεται στήν ἐπαναστατική σκοπιμότητα!

Καί στόν Τρότσκι δέν βρήκαμε τίποτε τό καλύτερο. Παρουσιάζεται μέ τήν κατηγορία: «Ὁ Λένιν θέλει μέ κάθε θυσία νά σταματήσει, νά τορπιλίσει τή συζήτηση πάνω στήν οὐσία τοῦ ζητήματος» (σελ. 65). Δηλώνει: «Τό γιατί δέν ἔμπαινα στήν ἐπιτροπή, τό εἶπα καθαρά στήν ΚΕ: ὡσότου μοῦ ἐπιτραπεῖ, ὅπως καί σέ ὅλους τούς ἄλλους συντρόφους, νά βάλω αὐτά τά ζητήματα σέ ὅλη τήν ἔκτασή τους στόν κομματικό Τύπο, ὥς τότε δέν περιμένω κανένα ὄφελος ἀπό τή μυστική ἐξέταση αὐτῶν τῶν ζητημάτων, κι'ἑπομένως καί ἀπό τή δουλιά στήν ἐπιτροπή» (σελ. 69).

Ἀποτέλεσμα; Δέν πέρασε οὔτε ἕνας μήνας ἀπό τότε πού ὁ Τρότσκι ἄρχισε στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη τήν «πλατιά συζήτηση», καί εἶναι ζήτημα ἄν βρεθεῖ 1 στά 100 ὑπεύθυνα κομματικά στελέχη, πού νά μή τοῦ ἔγινε βαρετή αὐτή ἡ συζήτηση, πού νά μήν ἔνιωσε πώς εἶναι ἀνώφελη (ἄν ὄχι καί χειρότερα). Γιατί ὁ Τρότσκι ἀφαίρεσε ἀπό τό Κόμμα χρόνο μέ τή συζήτηση γιά λέξεις, γιά κακές θέσεις, ἀποκαλώντας ὑβριστικά σάν «μυστική» ἐξέταση, ἀκριβῶς τήν *πρακτική*, νοικοκυρεμένη ἐξέταση στήν ἐπιτροπή, πού σάν καθῆκον της θά ἔβαζε τή μελέτη καί τόν ἔλεγχο τῆς πρακτικῆς πείρας, ὥστε διδασκόμενοι ἀπ'αὐτή τήν πείρα, *νά βαδίζουμε μπροστά* στήν πραγματική «παραγωγική» δουλιά, *καί ὄχι πρός τά πίσω,* ἀπό τή ζωντανή δουλιά στό νεκρό σχολαστικισμό τῶν κάθε λογῆς «παραγωγικῶν ἀτμοσφαιρῶν».

Πάρτε τήν περιβόητη «σύμφυση». Στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη ἐγώ συμβούλευα νά μή μιλήσουμε γι'αὐτή, γιατί *δέν εἴχαμε ἀκόμη μελετήσει* τήν ἴδια τήν πρακτική μας πείρα, καί χωρίς αὐτό τόν ὅρο οἱ διαμάχες γιά σύμφυση ἐκφυλίζονται ἀναπόφευκτα σέ φλυαρία, σέ κούφια ἀπόσπαση τῶν δυνάμεων τοῦ Κόμματος *ἀπό* τήν οἰκονομική δουλιά. 'Αποκάλεσα γραφειοκρατική σχεδιομανία τίς θέσεις τοῦ Τρότσκι σχετικά μ'αὐτό τό σημεῖο μέ τίς προτάσεις νά συμπεριλαμβάνουμε στή σύνθεση τῶν συμβουλίων τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας ἀπό $1/3$ ὥς $1/2$ καί ἀπό $1/2$ ὥς $2/3$ ἀντιπροσώπους τῶν συνδικάτων*.

Πολύ θύμωσε γι'αὐτό μαζί μου ὁ Μπουχάριν πού, ὅπως βλέπω ἀπό τή σελ. 49 τῆς εἰσήγησης, μοῦ ἀπόδειχνε ἐπισταμένα καί λεπτομερειακά «πώς ὅταν οἱ ἄνθρωποι συγκεντρώνονται καί μιλοῦν γιά κάτι, δέν πρέπει νά παριστάνουν τούς κωφάλαλους» (κυριολεκτικά ἔτσι εἶναι τυπωμένο στή σελίδα πού ἀνάφερα!). Θύμωσε καί ὁ Τρότσκι, ἀναφωνώντας:

«Παρακαλῶ τόν καθένα σας νά σημειώσει στό σημειωματάριό του ὅτι τήν τάδε ἡμερομηνία ὁ σ. Λένιν τό ἀποκάλεσε αὐτό γραφειοκρατία, κι'ἐγώ τολμῶ νά προφητεύσω πώς ὕστερα ἀπό μερικούς μῆνες αὐτό θά παρθεῖ ὑπόψη καί γιά καθοδήγηση, ὥστε στό Πανρωσικό Κεντρικό Συμβούλιο τῶν Συνδικάτων καί στό 'Ανώτατο Συμβούλιο Λαϊκῆς Οἰκονομίας, στήν ΚΕ τῶν μεταλλουργῶν καί στό τμῆμα μετάλλου κτλ. νά ὑπάρχουν ἀπό τό ἕνα τρίτο ὥς τό ἕνα δεύτερο κοινά στελέχη...» (σελ. 68).

Ὅταν τό διάβασα, παρακάλεσα τόν σ. Μιλιούτιν (ἀντιπρόεδρο τοῦ 'Ανώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας) νά μοῦ στείλει τίς ὑπάρχουσες *ἔντυπες* ἐκθέσεις γιά τό ζήτημα τῆς σύμφυσης. Ἔλεγα μέσα μου: ἄς ἀρχίσω ἔστω καί λίγο-λίγο *νά μελετῶ τήν πρακτική μας πείρα,* γιατί εἶναι ἀνυπόφορα πληκτικό νά ἀσχολεῖσαι μέ «παγκομματικό κουβεντολόι» (ἔκφραση τοῦ Μπουχάριν, σελ. 47, πού ἴσως γίνει «φτερωτό λογάκι» ὄχι λιγότερο φτερωτό ἀπό τό περιβόητο «ξετίναγμα»)—ἄσκοπα, χωρίς στοιχεῖα, χωρίς συγκεκριμένα γεγονότα, βγάζοντας ἀπό τό κεφάλι του διαφωνίες, ὁρισμούς, «παραγωγικές δημοκρατίες».

'Ο σ. Μιλιούτιν μοῦ ἔστειλε μερικά βιβλία, ἀνάμεσά τους καί τήν «Ἔκθεση τοῦ ΑΣΛΟ στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ» (Μόσχα, 1920· ὁ πρόλογος ἔχει τήν ἡμερομηνία 19 τοῦ Δεκέμβρη 1920). Στή σελ. 14 παρατίθεται ἕνας πίνακας πού δείχνει τό βαθμό συμμετοχῆς τῶν ἐργατῶν στά διευθυντικά ὄργανα. Παραθέτω αὐτό τόν πίνακα (πού ἀγκαλιάζει μόνο

Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 214. *'Η Σύντ.*

ἕνα μέρος τῶν Συμβουλίων λαϊκῆς οἰκονομίας κυβερνείων καί ἐπιχειρήσεων):

Μηχανισμός διεύθυνσης:	Συνολικός ἀριθμός	Ἀ π' α ὐ τ ο ύ ς					
		Ἐργ.	%%	Εἰδικοί	%%	Ὑπάλ. κ.ἄ.	%%
Τό προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ καί τῶν ΣΛΟ κυβερνείων	187	107	57,2	22	11,8	58	31,0
Συμβούλια τῶν Γεν. διευθύνσεων, τμημάτων, κέντρων καί διευθύνσεων	140	72	51,4	31	22,2	37	26,4
Συλλογικές και μονοπρόσωπες ἐργοστασιακές διευθύνσεις ..	1143	726	63,5	398	34,8	19	1,7
Συνολικά	1470	905	61,6	451	30,7	114	7,7

Συνεπῶς, τώρα ἤδη ἡ συμμετοχή τῶν ἐργατῶν εἶναι κατά μέσο ὅρο 61,6% δηλαδή εἶναι πιό κοντά πρός τά ⅔, παρά πρός τό ἕνα δεύτερο! Ὁ γραφειοκρατικά-σχεδιομανιακός χαρακτήρας αὐτῶν πού ἔγραψε στίς θέσεις του ὁ σ. Τρότσκι γιά τό θέμα αὐτό, *ἔχει πιά ἀποδειχτεῖ.* Τό νά μιλάει κανείς, νά λογομαχεῖ, νά γράφει πλατφόρμες «ἀπό τό ⅓ ὥς τό ½» ἤ «ἀπό τό ½ ὥς τά ⅔», ὅλα αὐτά εἶναι τό πιό κούφιο «παγκομματικό κουβεντολόι», ἀπόσπαση δυνάμεων, μέσων, προσοχῆς, χρόνου ἀπό τήν *παραγωγική* δουλιά, καθαρός πολιτικαντισμός χωρίς σοβαρό περιεχόμενο. Ἐνῶ σέ ἐπιτροπή, ὅπου θά βρίσκονταν ἄνθρωποι μέ πείρα, ὅπου δέν θά δέχονταν νά γράφουν θέσεις χωρίς νά μελετήσουν τά γεγονότα, θά μποροῦσε κανείς πρός ὄφελος τῆς δουλιᾶς νά ἀσχοληθεῖ μέ τόν ἔλεγχο τῆς πείρας—ἄς ποῦμε, ρωτώντας δέκα - εἴκοσι ἄτομα (ἀπό τά χίλια «κοινά στελέχη»), συγκρίνοντας τίς ἐντυπώσεις καί τά συμπεράσματά τους μέ τά ἀντικειμενικά στοιχεῖα τῆς στατιστικῆς, προσπαθώντας νά πετύχει θετικές, πρακτικές ὑποδείξεις γιά τό μέλλον: ἔχοντας τά τάδε ἀποτελέσματα τῆς πείρας, πρέπει νά τραβᾶμε τώρα ἀμέσως μπροστά στήν ἴδια κατεύθυνση ἤ νά τήν ἀλλάξουμε λιγάκι, καί πῶς ἀκριβῶς νά ἀλλάξουμε τήν κατεύθυνση, τίς μεθόδους, τόν τρόπο ἀντιμετώπισης, ἤ πρέπει, πρός τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης, νά σταματήσουμε, νά ἐλέγξουμε τήν πείρα ἀκόμη μερικές φορές ἤ καί νά τροποποιήσουμε κάτι κτλ. κτλ.

Ἕνα πραγματικό «οἰκονομικό στέλεχος», σύντροφοι (ἐπιτρέψτε μου νά ἀσχοληθῶ κι᾽ἐγώ λιγάκι μέ τήν «παραγωγική προπαγάνδα»!), ξέρει ὅτι οἱ καπιταλιστές καί οἱ ὀργανωτές τῶν

τράστ καί στίς πιό προηγμένες χῶρες ἀσχολοῦνταν ἐπί πολλά χρόνια, καμιά φορά ἐπί δέκα καί πάνω χρόνια, μέ τή μελέτη καί τόν ἔλεγχο τῆς δικιᾶς τους (καί τῆς ξένης) ἐμπειρίας, διορθώνοντας, τροποποιώντας αὐτά πού ἄρχισαν νά κάνουν, ἐπιστρέφοντας πίσω, διορθώνοντας πολλές φορές, γιά νά πετύχουν ἕνα ἀρκετά κατάλληλο γιά τή δοσμένη δουλιά σύστημα διεύθυνσης, μιά ἐπιλογή τῶν ἀνώτερων καί κατώτερων διοικητικῶν ὑπαλλήλων κτλ. Ἔτσι ἦταν στόν καπιταλισμό, πού σέ ὅλο τόν πολιτισμένο κόσμο στηριζόταν γιά τήν οἰκονομική του δουλιά στήν *πείρα καί στίς συνήθειες αἰώνων*. Κι'ἐμεῖς οἰκοδομοῦμε τώρα σέ καινούργιο ἔδαφος πού ἀπαιτεῖ τήν πιό μακρόχρονη, ἐπίμονη καί ὑπομονητική δουλιά ἀναδιαπαιδαγώγησης τῶν συνηθειῶν πού μᾶς ἄφησε κληρονομιά ὁ καπιταλισμός καί πού μόνο σιγά-σιγά μποροῦμε νά τίς ἀλλάξουμε. Τό νά ἀντιμετωπίζεις αὐτό τό ζήτημα, ὅπως τό ἀντιμετωπίζει ὁ Τρότσκι, εἶναι θεμελιακό λάθος. «Ἔχουν — ἀναφώνησε ὁ Τρότσκι στό λόγο του τῆς 30 Δεκέμβρη — ἔχουν οἱ ἐργάτες μας, τά στελέχη τοῦ Κόμματος καί τῶν συνδικάτων παραγωγική διαπαιδαγώγηση; ναί, ἤ ὄχι; Ἀπαντῶ: ὄχι» (σελ. 29). Εἶναι γελοῖο νά ἀντιμετωπίζεις ἔτσι ἕνα παρόμοιο ζήτημα. Εἶναι σάν νά ρωτᾶτε: ὑπάρχουν στή δοσμένη μεραρχία ἀρκετές τσόχινες μπότες; ναί ἤ ὄχι;

Ἀσφαλῶς καί ὕστερα ἀπό δέκα χρόνια θά εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ποῦμε ὅτι δέν ἔχουν ὅλα τά στελέχη τοῦ Κόμματος καί τῶν συνδικάτων ἀρκετή παραγωγική διαπαιδαγώγηση. Ὅπως δέν θά ἔχουν ὕστερα ἀπό 10 χρόνια ἀρκετή στρατιωτική διαπαιδαγώγηση ὅλα τά στελέχη τοῦ Κόμματος, τῶν συνδικάτων, τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Ἡ *ἀρχή* ὅμως τῆς παραγωγικῆς διαπαιδαγώγησης ἔγινε σέ μᾶς μέ τό γεγονός ὅτι περίπου χίλιοι ἐργάτες, μέλη καί ἀντιπρόσωποι τῶν συνδικάτων, παίρνουν μέρος στή διεύθυνση καί διευθύνουν ἐπιχειρήσεις, γενικές διευθύνσεις κι'ἀκόμη πιό πάνω. Βασική ἀρχή τῆς «παραγωγικῆς διαπαιδαγώγησης», τῆς διαπαιδαγώγησης *τῶν ἴδιων τῶν ἑαυτῶν μας*, τῶν παλιῶν παράνομων στελεχῶν καί ἐπαγγελματιῶν δημοσιογράφων, εἶναι νά καταπιανόμαστε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι καί νά μαθαίνουμε καί τούς ἄλλους νά καταπιάνονται μέ τήν πιό προσεκτική καί ἐπισταμένη μελέτη τῆς ἴδιας τῆς δικῆς μας ἐμπειρίας σύμφωνα μέ τόν κανόνα: «ἑφτά φορές μέτρα, μιά φορά κόβε». Ἐπίμονος, ἀργός, προσεκτικός, πρακτικός καί θετικός ἔλεγχος τοῦ τί κάνουν αὐτοί οἱ χίλιοι, ἀκόμη πιό προσεκτική καί πρακτική διόρθωση τῆς δουλιᾶς τους καί προώθηση πρός τά μπρός, μόνο ἀφοῦ ἀποδειχτεῖ πλήρως ἡ ὠφελιμότητα τῆς δοσμέ-

νης μεθόδου, τοῦ δοσμένου συστήματος διεύθυνσης, τῆς δοσμένης ἀναλογίας, τῆς δοσμένης ἐπιλογῆς προσώπων κτλ. Αὐτός εἶναι ὁ βασικός, ὁ θεμελιακός, ὁ ἀπόλυτος κανόνας τῆς «παραγωγικῆς διαπαιδαγώγησης», καί ἀκριβῶς αὐτό τόν κανόνα παραβιάζει ὁ σ. Τρότσκι μέ ὅλες τίς θέσεις του, μέ ὅλο τόν τρόπο πού ἀντιμετωπίζει τό ζήτημα. Ἀκριβῶς ὅλες οἱ θέσεις, ὅλη ἡ μπροσούρα-πλατφόρμα τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι τέτιου εἴδους πού μέ τά λάθη τους εἶχαν ἀποσπάσει τήν προσοχή καί τίς δυνάμεις τοῦ Κόμματος ἀπό τήν πρακτική «παραγωγική» δουλιά, στρέφοντάς τες σέ κούφιες καί χωρίς περιεχόμενο λογομαχίες.

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΜΟΣ. «ΣΧΟΛΕΙΟ» ΚΑΙ «ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ»

Ἀνάμεσα στά πολυάριθμα πολυτιμότατα προσόντα τοῦ σ. Μπουχάριν εἶναι καί ἡ θεωρητική του ἱκανότητα καί τό ἐνδιαφέρον του νά βρίσκει σέ κάθε ζήτημα τίς θεωρητικές του ρίζες. Εἶναι ἕνα προσόν πολυτιμότατο, γιατί εἶναι ἀδύνατο νά καταλάβεις ὁποιοδήποτε λάθος, συμπεριλαμβανομένου καί τοῦ πολιτικοῦ λάθους, ἄν δέν βρεῖς τίς θεωρητικές ρίζες τοῦ λάθους πού κάνει κάποιος, ξεκινώντας ἀπό ὁρισμένες θέσεις πού τίς ἀποδέχεται συνειδητά.

Μέ τήν τάση του αὐτή νά βαθύνει θεωρητικά τό ζήτημα ὁ σ. Μπουχάριν, ἀρχίζοντας ἀπό τή συζήτηση τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη, ἄν ὄχι νωρίτερα, μετατοπίζει τή διένεξη ἀκριβῶς στόν τομέα πού ὑποδείξαμε.

«Θεωρῶ ἀπόλυτα ἀναγκαῖο—ἔλεγε ὁ σ. Μπουχάριν στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη—σ'αὐτό βρίσκεται ἡ θεωρητική οὐσία ἤ ἡ ἰδεολογία αὐτοῦ πού ἐδῶ ὀνομάζεται «ὁμάδα-συγκρουστήρας» —καί μοῦ φαίνεται ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο ὅτι δέν ἐπιτρέπεται νά ἀπορίψουμε οὔτε αὐτό τό πολιτικό, οὔτε αὐτό τό οἰκονομικό στοιχεῖο...» (σελ. 47).

Ἡ θεωρητική οὐσία τοῦ λάθους πού κάνει ἐδῶ ὁ σ. Μπουχάριν εἶναι ὅτι ὑποκαθιστᾶ τό διαλεκτικό συσχετισμό ἀνάμεσα στήν πολιτική καί στήν οἰκονομία (πού μᾶς τόν διδάσκει ὁ μαρξισμός) μέ τόν ἐκλεκτικισμό. «Καί τό ἕνα καί τό ἄλλο», «ἀφ'ἑνός καί ἀφ'ἑτέρου»—αὐτή εἶναι ἡ θεωρητική θέση τοῦ Μπουχάριν. Αὐτός ἀκριβῶς εἶναι ὁ ἐκλεκτικισμός. Ἡ διαλεκτική ἀπαιτεῖ ὁλόπλευρο ὑπολογισμό τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων στή συγκεκριμένη ἐξέλιξή τους καί ὄχι νά ἀποσπᾶμε ἕνα κομματάκι ἀπό δῶ, ἕνα κομματάκι ἀπό κεῖ. Αὐτό τό ἔχω ἤδη δείξει στό παράδειγμα τῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομίας.

Στό παράδειγμα τοῦ «συγκρουστήρα» αὐτό εἶναι ἐξίσου ἀναμφισβήτητο. Ὁ συγκρουστήρας εἶναι ὠφέλιμος καί ἀναγκαῖος, ἄν τό κομματικό τραῖνο τραβάει τόν κατήφορο καί πάει νά ἐκτροχιαστεῖ. Δέν θέλει συζήτηση. Ὁ Μπουχάριν ἔβαλε τό καθῆκον τοῦ «συγκρουστήρα» ἐκλεκτικά, παίρνοντας ἕνα κομματάκι ἀπό τόν Ζηνόβιεφ καί ἕνα κομματάκι ἀπό τόν Τρότσκι. Σάν «συγκρουστηρικός» ὁ Μπουχάριν θά ἔπρεπε νά καθορίσει μόνος του ποῦ, πότε, σέ τί κάνει λάθος αὐτός ἤ ἐκεῖνος, αὐτοί ἤ ἐκεῖνοι, λάθος θεωρητικό ἤ λάθος ἔλλειψης πολιτικοῦ τάκτ, ἤ λάθος φραξιονισμοῦ στήν ἐκδήλωση, ἤ λάθος ὑπερβολῆς κτλ. καί νά ριχτεῖ *μέ ὅλη του τή δύναμη* ἐνάντια σέ *κάθε* τέτιο λάθος. Ὁ Μπουχάριν δέν κατάλαβε τό καθῆκον του αὐτό τοῦ «συγκρουστήρα». Μιά ἀπό τίς χειροπιαστές ἀποδείξεις γι᾽αὐτό εἶναι:

Ἡ ὁμάδα τῶν κομμουνιστῶν τοῦ Γραφείου Πετρούπολης τῆς Τσεκτράν (τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν σιδηροδρομικῶν καί τῶν ἐργατῶν ὑδάτινων μεταφορῶν)—ὀργάνωση πού πρόσκειται στόν Τρότσκι καί διακηρύσσει ἀνοιχτά ὅτι κατά τή γνώμη της «οἱ θέσεις τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν στό βασικό ζήτημα, τό ρόλο τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή, εἶναι παραλλαγές τῆς ἴδιας ἄποψης»—ἔβγαλε στήν Πετρούπολη σέ μπροσουρίτσα τή συνεισήγηση τοῦ σ. Μπουχάριν τῆς 3 τοῦ Γενάρη 1921 στήν Πετρούπολη (Ν. Μπουχάριν: «Τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Πετρούπολη, 1921). Στή συνεισήγηση αὐτή διαβάζουμε:

«᾽Αρχικά ἡ διατύπωση τοῦ σ. Τρότσκι ἔλεγε ὅτι πρέπει νά ἀλλάξουμε τή σύνθεση τῆς καθοδήγησης τῶν συνδικάτων, ὅτι πρέπει νά διαλέξουμε κατάλληλους συντρόφους κτλ., ἐνῶ πρωτύτερα ἦταν μάλιστα ὑπέρ τῆς ἄποψης τοῦ «ξετινάγματος», πού τώρα τήν ἐγκατέλειψε, καί γι᾽αὐτό εἶναι ἐντελῶς παράλογο νά προβάλλεται τό «ξετίναγμα» σάν ἐπιχείρημα ἐνάντια στόν σ. Τρότσκι» (σελ. 5).

Δέν θά σταθῶ στά πάμπολλα ἀνακριβῆ στοιχεῖα αὐτῆς τῆς ἔκθεσης.(Τό λογάκι «ξετίναγμα» τό χρησιμοποίησε ὁ Τρότσκι στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων στίς 2-6 τοῦ Νοέμβρη. Γιά τήν «ἐπιλογή τοῦ καθοδηγητικοῦ προσωπικοῦ» ὁ Τρότσκι ἔγραφε στήν § 5 τῶν θέσεών του, πού τίς ὑπόβαλε στίς 8 τοῦ Νοέμβρη στήν ΚΕ καί πού μέ τήν εὐκαιρία αὐτή σημειώνουμε πώς τίς τύπωσε κάποιος ὀπαδός τοῦ Τρότσκι σέ φυλλάδιο. Ὅλη ἡ μπροσούρα τοῦ Τρότσκι: «Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων» τῆς 25 τοῦ Δεκέμβρη εἶναι διαποτισμένη πέρα γιά πέρα μέ τήν ἴδια νοοτροπία, μέ τό ἴδιο πνεῦμα πού ὑπόδειξα κιόλας πρωτύτερα. Ποῦ καί σέ τί βρῆκε τήν ἔκφρασή της ἡ «ἐγκατάλειψη», εἶναι ὁλότελα ἄγνωστο). Τώρα τό θέμα μου

εἶναι ἄλλο. Ἄν «ὁ συγκρουστήρας» εἶναι ἐκλεκτικός, τότε ἄλλα λάθη τά παραλείπει καί ἄλλα τά ἀναφέρει· ἀποσιωπᾶ τά λάθη πού ἔγιναν στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920 στή Μόσχα μπροστά σέ χιλιάδες στελέχη τοῦ ΚΚΡ ὅλης τῆς Ρωσίας· μιλάει γιά λάθη πού ἔγιναν στίς 3 τοῦ Γενάρη 1921 στήν Πετρούπολη. Ἄν «ὁ συγκρουστήρας» εἶναι διαλεκτικός τότε καταφέρεται μέ ὅλη τή δύναμή του ἐνάντια σέ κάθε λάθος, πού σημειώνει καί στίς δυό πλευρές ἤ σέ ὅλες τίς πλευρές. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι πού δέν κάνει ὁ Μπουχάριν. Οὔτε κάν προσπαθεῖ νά ἀναλύσει τήν μπροσούρα τοῦ Τρότσκι ἀπό τήν ἄποψη τῆς πολιτικῆς τοῦ ξετινάγματος. *Ἁπλούστατα τήν ἀποσιωπᾶ.* Δέν εἶναι περίεργο πού αὐτή ἡ ἐκπλήρωση τοῦ ρόλου του ἀπομέρους τοῦ συγκρουστήρα προκαλεῖ σέ ὅλους γέλια.

Παρακάτω: Στόν ἴδιο λόγο τοῦ Μπουχάριν στήν Πετρούπολη, στή σελίδα 7 διαβάζουμε:

«Τό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι ὅτι δέν ὑπερασπίζει ἀρκετά τό στοιχεῖο τό σχετικό μέ τό σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ».

Στή συζήτηση τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Μπουχάριν κάνει τόν ἀκόλουθο συλλογισμό:

«Ὁ σ. Ζηνόβιεφ ἔλεγε ὅτι τά συνδικάτα εἶναι σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐνῶ ὁ Τρότσκι ἔλεγε πώς εἶναι διοικητικός-τεχνικός μηχανισμός διεύθυνσης τῆς παραγωγῆς. Δέν βλέπω καμιά λογική βάση πού νά ἀποδείχνει ὅτι δέν εἶναι σωστό τό πρῶτο ἤ τό δεύτερο: σωστές εἶναι καί οἱ δυό αὐτές θέσεις καί ἡ συνένωση τῶν δυό αὐτῶν θέσεων» (σελ. 48).

Ἡ ἴδια σκέψη ὑπάρχει στήν 6η θέση τοῦ Μπουχάριν καί τῆς «ὁμάδας» ἤ τῆς «φράξιάς» του: «...ἀπό τό ἕνα μέρος αὐτά (τά συνδικάτα) εἶναι σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ,.. καί ἀπό τό ἄλλο εἶναι—καί μάλιστα σέ ὁλοένα αὐξανόμενο βαθμό—συστατικό μέρος τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ καί τοῦ μηχανισμοῦ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας γενικά...» («Πράβντα», 16 τοῦ Γενάρη).

Νά, ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται τό βασικό θεωρητικό λάθος τοῦ σ. Μπουχάριν, ἡ ὑποκατάσταση τῆς διαλεκτικῆς τοῦ μαρξισμοῦ μέ τόν ἐκλεκτικισμό (πού εἶναι ἰδιαίτερα διαδομένος ἀνάμεσα στούς συγγραφεῖς τῶν διάφορων «μοντέρνων» καί ἀντιδραστικῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων).

Ὁ σ. Μπουχάριν μιλάει γιά «λογικές» βάσεις. Ὅλος ὁ συλλογισμός του δείχνει πώς—ἴσως ἀσύνειδα—στέκει ἐδῶ στήν ἄποψη τῆς τυπικῆς ἤ σχολαστικῆς λογικῆς καί ὄχι τῆς διαλεκτικῆς ἤ μαρξιστικῆς λογικῆς. Γιά νά τό κάνω σαφές, θά

ἀρχίσω ἀπό ἕνα ἁπλούστατο παράδειγμα πού τό ἀνάφερε ὁ ἴδιος ὁ σ. Μπουχάριν. Στή συζήτηση τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Μπουχάριν εἶπε:

«Σύντροφοι, οἱ συζητήσεις πού γίνονται ἐδῶ προκαλοῦν σέ πολλούς ἀπό σᾶς τήν ἐντύπωση τοῦ ἑξῆς περίπου χαρακτήρα: ἔρχονται δυό ἄνθρωποι καί ρωτοῦν ὁ ἕνας τόν ἄλλο, τί εἶναι τό ποτήρι πού στέκει στό βῆμα. 'Ο ἕνας λέει: «εἶναι ἕνας κύλινδρος ἀπό γυαλί κι'ἀνάθεμά τον ὅποιος λέει πώς δέν εἶναι ἔτσι». 'Ο ἄλλος λέει: «τό ποτήρι εἶναι ἕνα ὄργανο γιά νά πίνουμε κι'ἀνάθεμά τον ὅποιος λέει πώς δέν εἶναι ἔτσι» (σελ. 46).

Μέ τό παράδειγμα αὐτό ὁ Μπουχάριν ἤθελε, ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, νά μοῦ ἐξηγήσει ἐκλαϊκευτικά πώς ἡ μονόπλευρη ἐξέταση βλάπτει. Δέχομαι μέ εὐγνωμοσύνη αὐτή τήν ἐξήγηση καί, γιά νά ἀποδείξω μέ ἔργα τήν εὐγνωμοσύνη μου, ἀπαντῶ, ἐξηγώντας ἐκλαϊκευτικά τί εἶναι ἐκλεκτικισμός σέ διάκριση ἀπό τή διαλεκτική.

Δέν χωράει ἀμφιβολία πώς τό ποτήρι εἶναι καί κύλινδρος ἀπό γυαλί καί ὄργανο γιά νά πίνουμε. Τό ποτήρι ὅμως δέν ἔχει μόνο τίς δυό αὐτές ἰδιότητες ἤ προσόντα, ἤ πλευρές, ἀλλά ἀναρίθμητες ἄλλες ἰδιότητες, προσόντα, πλευρές, ἀλληλοσυνδέσεις καί «ἔμμεσες σχέσεις» μέ ὅλο τόν ὑπόλοιπο κόσμο. Τό ποτήρι εἶναι ἕνα πράγμα βαρύ πού μπορεῖ νά γίνει ὄργανο γιά ἐκσφενδόνιση. Τό ποτήρι μπορεῖ νά χρησιμεύσει σάν πρές-παπιέ, σάν χῶρος γιά τήν πεταλούδα πού πιάσαμε, τό ποτήρι μπορεῖ νά ἔχει ἀξία, σάν ἀντικείμενο μέ καλλιτεχνικό σκάλισμα ἤ ζωγραφιά, ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπό τό ἄν εἶναι κατάλληλο γιά νά πίνουμε, ἄν εἶναι φτιαγμένο ἀπό γυαλί, ἄν τό σχῆμα του εἶναι κυλινδρικό ἤ ὄχι ἐντελῶς κυλινδρικό, κτλ., κ.ο.κ.

Παρακάτω. Ἄν τό ποτήρι μοῦ χρειάζεται τώρα ἀμέσως σάν ὄργανο γιά νά πίνουμε, γιά μένα δέν ἔχει καμιά ἀπολύτως σημασία νά ξέρω, ἄν τό σχῆμα του εἶναι ἐντελῶς κυλινδρικό καί ἄν πραγματικά εἶναι φτιαγμένο ἀπό γυαλί, ἔχει ὅμως σημασία νά μήν εἶναι ραγισμένος ὁ πάτος του, νά μή πληγώνει τά χείλη μου, ὅταν χρησιμοποιῶ αὐτό τό ποτήρι κτλ. Ὅταν ὅμως τό ποτήρι δέν μοῦ χρειάζεται γιά νά πίνω, ἀλλά γιά μιά χρήση πού εἶναι κατάλληλος ὁποιοσδήποτε γυάλινος κύλινδρος, τότε μοῦ κάνει καί τό ποτήρι μέ τό ραγισμένο πάτο ἤ καί χωρίς νά ἔχει πάτο κτλ.

'Η τυπική λογική, πού σ'αὐτή περιορίζονται τά σχολεῖα (καί πρέπει νά περιορίζονται—μέ διορθώσεις—γιά τίς κατώτερες σχολικές τάξεις), χρησιμοποιεῖ τυπικούς ὁρισμούς, μέ ὁδηγό αὐτό πού εἶναι πιό συνηθισμένο ἤ πού χτυπάει πιό συχνά στό μάτι, καί περιορίζεται σ'αὐτό. Συνάμα, ἄν στή δουλιά αὐτή χρησιμο-

ποιηθοῦν δυό ἤ περισσότεροι διαφορετικοί ὁρισμοί καί ἑνωθοῦν μαζί ἐντελῶς τυχαῖα (καί γυάλινος κύλινδρος καί ὄργανο γιά νά πίνουμε) τότε ἔχουμε ἕναν ἐκλεκτικό ὁρισμό πού δείχνει διάφορες πλευρές τοῦ ἀντικειμένου καί τίποτε περισσότερο.

Ἡ διαλεκτική λογική ἀπαιτεῖ νά προχωροῦμε πιό πέρα. Γιά νά γνωρίσουμε πραγματικά ἕνα ἀντικείμενο πρέπει νά συμπεριλάβουμε, νά μελετήσουμε ὅλες τίς πλευρές του, ὅλες τίς διασυνδέσεις καί τίς «ἔμμεσες σχέσεις» του. Ποτέ δέν θά τό πετύχουμε αὐτό πλήρως, ἡ ἀπαίτηση ὅμως τῆς ὁλόπλευρης μελέτης θά μᾶς προφυλάξει ἀπό τά λάθη καί ἀπό τήν ἀποστέωση. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Δεύτερο, ἡ διαλεκτική λογική ἀπαιτεῖ νά παίρνουμε τό ἀντικείμενο στήν ἐξέλιξή του, στήν «αὐτοκίνησή» του (ὅπως λέει κάποτε ὁ Χέγγελ), στήν ἀλλαγή του. Σχετικά μέ τό ποτήρι, αὐτό δέν φαίνεται ἀμέσως καθαρά, ὅμως καί τό ποτήρι δέν μένει ἀμετάβλητο, καί ἰδιαίτερα ἀλλάζει ὁ προορισμός τοῦ ποτηριοῦ, ἡ χρήση του, ἡ *σύνδεσή* του μέ τό γύρω κόσμο. Τρίτο, ὅλη ἡ ἀνθρώπινη ἐμπειρία πρέπει νά περιληφθεῖ στόν πλήρη «ὁρισμό» τοῦ ἀντικειμένου καί σάν κριτήριο τῆς ἀλήθειας καί σάν πρακτικός καθοριστής τῆς σύνδεσης τοῦ ἀντικειμένου μ᾽αὐτό πού χρειάζεται στόν ἄνθρωπο. Τέταρτο, ἡ διαλεκτική λογική διδάσκει ὅτι «δέν ὑπάρχει ἀφηρημένη ἀλήθεια, ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε συγκεκριμένη», ὅπως συνήθιζε νά λέει, μετά τόν Χέγγελ, ὁ μακαρίτης Πλεχάνοφ. (Σέ παρένθεση νομίζω ἐπίκαιρο κατά τή γνώμη μου νά σημειώσω ἐδῶ γιά τά νέα μέλη τοῦ Κόμματος ὅτι δέν *μπορεῖ* κανείς νά γίνει συνειδητός, *πραγματικός* κομμουνιστής, χωρίς νά μελετάει — κυριολεκτικά νά *μελετάει* — ὅλα ὅσα ἔχει γράψει ὁ Πλεχάνοφ σχετικά μέ τή φιλοσοφία, γιατί αὐτό εἶναι τό καλύτερο πού ὑπάρχει σέ ὅλη τήν παγκόσμια φιλολογία τοῦ μαρξισμοῦ*.)

Ἐννοεῖται, πώς ἐγώ δέν ἐξάντλησα τήν ἔννοια τῆς διαλεκτικῆς λογικῆς. Γιά τήν ὥρα ὅμως φτάνουν αὐτά. Μποροῦμε νά περάσουμε ἀπό τό ποτήρι στά συνδικάτα καί στήν πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι.

* Μέ τήν εὐκαιρία, δέν μπορῶ νά μήν ἐκφράσω τήν ἐπιθυμία, πρῶτο, ἡ τωρινή ἔκδοση τῶν ἔργων τοῦ Πλεχάνοφ νά συγκεντρώσει σέ ἰδιαίτερο τόμο ἤ σέ ἰδιαίτερους τόμους μέ πολύ λεπτομερές εὑρετήριο κτλ. ὅλα τά ἄρθρα του γιά τή φιλοσοφία. Γιατί αὐτά πρέπει νά μποῦν στή σειρά τῶν ὑποχρεωτικῶν ἐγχειριδίων τοῦ κομμουνισμοῦ. Δεύτερο, τό ἐργατικό κράτος πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά ἀπαιτεῖ ἀπό τούς καθηγητές τῆς φιλοσοφίας νά γνωρίζουν τό περιεχόμενο τῆς μαρξιστικῆς φιλοσοφίας, ὅπως τό ἔχει ἐκθέσει ὁ Πλεχάνοφ, καί νά μποροῦν νά μεταδόσουν στούς μαθητές αὐτή τή γνώση. Ὅμως ὅλα αὐτά εἶναι ἤδη ἀπομάκρυνση ἀπό τήν «προπαγάνδα» καί πέρασμα στίς «διοικητικές μεθόδους δουλιᾶς».

«'Αφ'ἑνός σχολεῖο, ἀφ'ἑτέρου μηχανισμός»—λέει ὁ Μπουχάριν καί τό γράφει στίς θέσεις του. Τό λάθος τοῦ Τρότσκι εἶναι ὅτι «δέν ὑπερασπίζει ἀρκετά τό στοιχεῖο τό σχετικό μέ τό σχολεῖο»... τοῦ Ζηνόβιεφ—ὅτι ἔχει ἐλλείψεις ὁσοναφορᾶ τό «στοιχεῖο» τοῦ μηχανισμοῦ.

Γιατί ὁ συλλογισμός αὐτός τοῦ Μπουχάριν εἶναι νεκρός καί κούφιος ἐκλεκτικισμός;'Επειδή ὁ Μπουχάριν δέν δείχνει ἴχνος προσπάθειας νά ἀναλύσει αὐτοτελῶς, ἀπό δική του σκοπιά, τόσο ὅλη τήν ἱστορία τῆς διαμάχης αὐτῆς (ὁ μαρξισμός, *δηλαδή* ἡ διαλεκτική λογική, τό ἀπαιτεῖ αὐτό ἀπόλυτα), ὅσο καί τήν ὅλη ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος, τήν ὅλη τοποθέτηση—ἤ, ἄν προτιμᾶτε, τήν ὅλη κατεύθυνση τῆς τοποθέτησης—τοῦ ζητήματος στή δοσμένη περίοδο, στίς δοσμένες συγκεκριμένες συνθῆκες.'Ο Μπουχάριν δέν δείχνει ἴχνος προσπάθειας νά τό κάνει αὐτό. Τό ἀντιμετωπίζει χωρίς τήν ἐλάχιστη συγκεκριμένη μελέτη, μέ γυμνές ἀφαιρέσεις, παίρνοντας ἕνα κομματάκι ἀπό τόν Ζηνόβιεφ καί ἕνα ἀπό τόν Τρότσκι. Αὐτό εἶναι ἐκλεκτικισμός.

Γιά νά τό ἐξηγήσω αὐτό ἀκόμη πιό παραστατικά, θά πάρω ἕνα παράδειγμα. Δέν ξέρω ἀπολύτως τίποτε γιά τούς στασιαστές καί τούς ἐπαναστάτες τῆς Νότιας Κίνας (ἐκτός ἀπό 2-3 ἄρθρα τοῦ Σούν Γιάτ-Σέν καί μερικά βιβλία καί ἄρθρα ἐφημερίδων πού διάβασα πρίν ἀπό πολλά χρόνια). 'Εφόσον ἐκεῖ γίνονται ἐξεγέρσεις, θά ὑπάρχουν προφανῶς καί διενέξεις ἀνάμεσα στόν κινέζο Νο 1 πού λέει ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶναι προϊόν τῆς ὀξύτατης ταξικῆς πάλης πού ἀγκάλιασε ὅλο τό ἔθνος καί στόν κινέζο Νο 2, πού λέει ὅτι ἡ ἐξέγερση εἶναι τέχνη. Θέσεις σάν τίς θέσεις τοῦ Μπουχάριν μπορῶ νά γράψω χωρίς νά ξέρω τίποτε περισσότερο: «ἀφ'ἑνός... ἀφ'ἑτέρου». 'Ο ἕνας δέν πῆρε ἀρκετά ὑπόψη του τό «στοιχεῖο» τῆς τέχνης, ὁ ἄλλος τό «στοιχεῖο τῆς ὄξυνσης» κτλ. Αὐτό θά εἶναι ἕνας νεκρός καί κούφιος ἐκλεκτικισμός, γιατί δέν ὑπάρχει *συγκεκριμένη* μελέτη τῆς *δοσμένης* διένεξης, τοῦ δοσμένου ζητήματος, τοῦ δοσμένου τρόπου ἀντιμετώπισής του κτλ.

Τά συνδικάτα εἶναι, ἀπό τό ἕνα μέρος, σχολεῖο· ἀπό τό ἄλλο—μηχανισμός, ἀπό τό τρίτο—ὀργάνωση τῶν ἐργαζομένων, ἀπό τό τέταρτο—ὀργάνωση σχεδόν μόνο τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας, ἀπό τό πέμπτο—ὀργάνωση κατά κλάδους παραγωγῆς*

---

* 'Ανάμεσα στ'ἄλλα, ὁ Τρότσκι ἔχει κι'ἐδῶ λάθος. Νομίζει ὅτι συνδικάτο σημαίνει μιά ἕνωση πού ἔχει σκοπό νά κατακτήσει τήν παραγωγή. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Συνδικάτο σημαίνει μιά ἕνωση πού ὀργανώνει τούς ἐργάτες κατά κλάδους παραγωγῆς, πράγμα ἀναπόφευκτο στό δοσμένο (καί στή Ρωσία καί σέ ὅλο τόν κόσμο) ἐπίπεδο τῆς τεχνικῆς καί τοῦ πολιτισμοῦ.

κτλ. κτλ. Ὁ Μπουχάριν δέν φέρνει καμιά ἀπολύτως αἰτιολογία, δέν κάνει καμιά ἀπολύτως αὐτοτελή ἀνάλυση, γιά νά ἀποδείξει γιατί πρέπει νά πάρουμε τίς δυό πρῶτες «πλευρές» τοῦ ζητήματος ἤ τοῦ ἀντικειμένου καί ὄχι τήν τρίτη, τήν τέταρτη, τήν πέμπτη κτλ. Γι'αὐτό καί οἱ θέσεις τῆς ὁμάδας τοῦ Μπουχάριν εἶναι μιά πέρα γιά πέρα ἐκλεκτική σαπουνόφουσκα. Ὁ Μπουχάριν τοποθετεῖ ριζικά λαθεμένα, ἐκλεκτικά ὅλο τό ζήτημα τοῦ συσχετισμοῦ «σχολείου» καί «μηχανισμοῦ».

Γιά νά τοποθετήσει κανείς σωστά αὐτό τό ζήτημα, πρέπει νά περάσει ἀπό τίς κούφιες ἀφαιρέσεις στή συγκεκριμένη, δηλαδή στή δοσμένη, διένεξη. Πάρτε αὐτή τή διένεξη ὅπως θέλετε, ἤ ἔτσι ὅπως αὐτή δημιουργήθηκε στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, ἤ ἔτσι ὅπως τήν τοποθέτησε καί τήν *κατηύθυνε* ὁ ἴδιος ὁ Τρότσκι μέ τήν μπροσούρα-πλατφόρμα του τῆς 25 τοῦ Δεκέμβρη—θά δεῖτε ὅτι *ὅλος* ὁ τρόπος πού ἀντιμετωπίζει τό ζήτημα ὁ Τρότσκι, ὅλη ἡ κατεύθυνση πού τοῦ δίνει εἶναι λαθεμένη. Δέν κατάλαβε πώς τά συνδικάτα πρέπει καί μπορεῖ νά τά ἀντικρύσεις σάν σχολεῖο καί ὅταν βάζεις θέμα «σοβιετικοῦ τρεϊντγιουνιονισμοῦ», καί ὅταν μιλᾶς γιά παραγωγική προπαγάνδα γενικά, καί ὅταν βάζεις τό ζήτημα *ἔτσι*, ὅπως ὁ Τρότσκι, γιά τή «σύμφυση», γιά τή συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς παραγωγῆς. Καί στό τελευταῖο αὐτό ζήτημα, ἔτσι ὅπως εἶναι τοποθετημένο σέ ὅλη τήν μπροσούρα-πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι, τό λάθος βρίσκεται στή μή κατανόηση τοῦ ὅτι τά συνδικάτα εἶναι *σχολεῖο διοικητικῆς καί τεχνικῆς διεύθυνσης τῆς παραγωγῆς*. Ὄχι «ἀπό τό ἕνα μέρος, σχολεῖο, ἀπό τό ἄλλο κάτι διαφορετικό», ἀλλά *ἀπό ὅλες τίς μεριές* στή δοσμένη διένεξη, στή δοσμένη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ἀπό τόν Τρότσκι, *τά συνδικάτα εἶναι στήν οὐσία σχολεῖο,* σχολεῖο συνένωσης, σχολεῖο ἀλληλεγγύης, σχολεῖο ὑπεράσπισης τῶν συμφερόντων τους, σχολεῖο διαχείρισης, σχολεῖο διεύθυνσης. Ἀντί νά καταλάβει καί νά διορθώσει τό βασικό αὐτό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι, ὁ σ. Μπουχάριν ἔδοσε μιά γελοία διορθωσούλα: «ἀφ'ἑνός, ἀφ'ἑτέρου».

Ἄς ἐξετάσουμε τό ζήτημα ἀπό πιό κοντά, ἀκόμη πιό συγκεκριμένα. Ἄς δοῦμε τί εἶναι τά σημερινά συνδικάτα σάν «μηχανισμός» διεύθυνσης τῆς παραγωγῆς. Εἴδαμε ὅτι, σύμφωνα μέ ὄχι πλήρη στοιχεῖα, περίπου 900 ἐργάτες, μέλη καί ἀντιπρόσωποι τῶν συνδικάτων, συμμετέχουν στή διεύθυνση τῆς παραγωγῆς. Αὐξῆστε αὐτό τόν ἀριθμό, ἄν θέλετε ἔστω καί δέκα, ἔστω καί ἑκατό φορές. Γιά νά ἐξηγήσουμε τό βασικό λά-

θος σας, ἄς κάνουμε κι᾽ αὐτή τή χαριστική γιά σᾶς ὑπόθεση μιᾶς τόσο ἀπίθανης ταχύτητας «προώθησης» στό πλησιέστερο μέλλον. Ὡστόσο θά ἔχουμε ἕνα ἀσήμαντο ποσοστό *αὐτῶν, πού διευθύνουν* ἄμεσα, σέ σύγκριση μέ τά 6 ἑκατομμύρια τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῶν συνδικάτων. Καί ἀπό αὐτό φαίνεται ἀκόμη πιό καθαρά ὅτι τό νά στρέφει κανείς ὅλη τήν προσοχή του στό «καθοδηγητικό στρῶμα», ὅπως κάνει ὁ Τρότσκι, τό νά μιλάει κανείς γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή καί γιά διεύθυνση τῆς παραγωγῆς, χωρίς νά παίρνει ὑπόψη του ὅτι τά 98½ *μαθητεύουν* (6 000 000 − 90 000 = 5 910 000 = 98½% τοῦ συνόλου) *καί θά πρέπει γιά πολύ καιρό νά μαθητεύουν*, σημαίνει ὅτι κάνει βασικό λάθος. Ὄχι σχολεῖο *καί* διεύθυνση, ἀλλά *σχολεῖο διεύθυνσης*.

Λογομαχώντας μέ τόν Ζηνόβιεφ στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη καί κατηγορώντας τον ἐντελῶς ἀβάσιμα καί λαθεμένα γιά ἄρνηση τῆς «μεθόδου διορισμῶν», δηλαδή τοῦ δικαιώματος καί τῆς ὑποχρέωσης τῆς ΚΕ νά διορίζει, ὁ σ. Τρότσκι ἄφησε νά τοῦ ξεφύγει τυχαῖα μιά ἐξαιρετικά χαρακτηριστική ἀντιπαράθεση:

> «...Ὁ Ζηνόβιεφ — εἶπε ὁ Τρότσκι — ἀντικρύζει πάρα πολύ προπαγανδιστικά κάθε πρακτικό, θετικό ζήτημα, ξεχνώντας ὅτι ἐδῶ δέν εἶναι μόνο ὑλικό γιά διαφώτιση, ἀλλά καί ζήτημα πού πρέπει νά λυθεῖ διοικητικά» (σελ. 27).

Τώρα θά ἐξηγήσω λεπτομερειακά τί λογῆς θά *μποροῦσε* νά εἶναι ὁ διοικητικός τρόπος ἀντιμετώπισης αὐτοῦ τοῦ ζητήματος. Μά ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται τό βασικό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι, ὅτι *τά ζητήματα* πού τοποθέτησε ὁ ἴδιος στήν μπροσούρα-πλατφόρμα του, τά ἀντίκρυσε (σωστότερα τά ἔθιξε στά πεταχτά) σάν *διοικητής*, ἐνῶ μποροῦσε κι᾽ ἔπρεπε νά ἀντικρύσει *αὐτά* τά ζητήματα *ἀποκλειστικά σάν προπαγανδιστής*.

Πραγματικά. Τί καλό ὑπάρχει στόν Τρότσκι; Ὄχι στίς θέσεις του, μά στούς *λόγους* του — ἰδιαίτερα ὅταν ξεχνάει τήν ἀποτυχημένη πολεμική του ἐνάντια στή δῆθεν «συντηρητική» πτέρυγα τῶν συνδικαλιστικῶν στελεχῶν — ἀναμφισβήτητα καλή καί ὠφέλιμη εἶναι ἡ *παραγωγική προπαγάνδα*. Ὁ σ. Τρότσκι μέ μιά πρακτική «νοικοκυρεμένη» δουλιά στή συνδικαλιστική ἐπιτροπή, μέ τή δουλιά του σάν ρήτορας καί λόγιος, σάν μέλος καί στέλεχος τοῦ Πανρωσικοῦ Γραφείου τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, θά πρόσφερε ἀναμφισβήτητα (καί ἀναμφισβήτητα θά προσφέρει) ὄχι μικρό ὄφελος στή δουλιά. Λάθος ἀποτελοῦν οἱ «θέσεις-πλατφόρμα».

Σάν κόκκινο νῆμα περνάει ἀπ᾽αὐτές ὁ διοικητικός τρόπος ἀντιμετώπισης τῆς «κρίσης» στά συνδικάτα, τῶν «δυό τάσεων» στά συνδικάτα, τῆς ἑρμηνείας τοῦ προγράμματος τοῦ ΚΚΡ, τοῦ «σοβιετικοῦ τρεϊντγιουνιονισμοῦ», τῆς «παραγωγικῆς διαπαιδαγώγησης», τῆς «σύμφυσης». Ἀνάφερα τώρα ὅλα τά κύρια θέματα τῆς «πλατφόρμας» τοῦ Τρότσκι καί σήμερα ἡ σωστή ἀντιμετώπιση αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν θεμάτων καί μέ τό ὑλικό πού διαθέτει ὁ Τρότσκι, μπορεῖ νά εἶναι ἀποκλειστικά προπαγανδιστική.

Τό κράτος εἶναι τομέας καταναγκασμοῦ. Θά ἦταν τρέλα νά παραιτούμασταν ἀπό τόν καταναγκασμό, ἰδιαίτερα σέ ἐποχή δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Οἱ «διοικητικές μέθοδοι» καί ὁ διοικητικός τρόπος ἀντιμετώπισης τῶν ζητημάτων εἶναι ἐδῶ ὑποχρεωτικοί. Τό Κόμμα εἶναι ἡ πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου πού κυβερνᾶ ἄμεσα, εἶναι ὁ καθοδηγητής. Ἡ διαγραφή ἀπό τό Κόμμα, καί ὄχι ὁ καταναγκασμός, εἶναι τό εἰδικό μέσο ἐπίδρασης, τό μέσο ἐκκαθάρισης καί ἀτσαλώματος τῆς πρωτοπορίας. Τά συνδικάτα εἶναι ἀνεξάντλητη πηγή κρατικῆς ἐξουσίας, σχολεῖο κομμουνισμοῦ, σχολεῖο διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας. Στόν τομέα αὐτό τό εἰδικό καί τό κύριο *δέν* εἶναι ἡ διοίκηση, ἀλλά ἡ *«σ ύ ν δ ε σ η» «ἀνάμεσα* στήν κεντρική» (καί στήν τοπική, φυσικά, ἐπίσης) «διοίκηση τοῦ κράτους, στή λαϊκή οἰκονομία καί στίς *πλατιές μάζες* τῶν ἐργαζομένων» (ὅπως λέει τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας, § 5 τοῦ οἰκονομικοῦ μέρους, τοῦ ἀφιερωμένου στά συνδικάτα).

Σάν κόκκινο νῆμα περνάει ἀπ᾽ὅλη τήν μπροσούρα-πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι ἡ ὅλη λαθεμένη τοποθέτηση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἡ μή κατανόηση αὐτοῦ τοῦ συσχετισμοῦ.

Φανταστεῖτε ὅτι ὁ Τρότσκι ἐπεξεργαζόταν τήν περιβόητη αὐτή «σύμφυση» σέ συνδυασμό μέ τά ὑπόλοιπα θέματα τῆς πλατφόρμας του, ἀντιμετωπίζοντας ὅλο αὐτό τό ζήτημα ἀπό μιάν ἄλλη πλευρά. Φανταστεῖτε ὅτι ἡ μπροσούρα του ἦταν ἀφιερωμένη ὁλοκληρωτικά στό καθῆκον νά ἐρευνήσει λεπτομερειακά, ἄς ποῦμε, 90 ἀπό τίς 900 περιπτώσεις «σύμφυσης», περιπτώσεις ὅπου μέλη τῶν συνδικάτων καί μόνιμα στελέχη τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος συνδυάζουν στό πρόσωπό τους ἀξιώματα σχετικά μέ τή διεύθυνση τῆς βιομηχανίας μέσα στό ΑΣΛΟ καί ἀξιώματα λόγῳ ἐκλογῆς ἀπό τά συνδικάτα. Φανταστεῖτε οἱ 90 αὐτές περιπτώσεις νά ἀναλύονταν παράλληλα μέ τά στοιχεῖα μιᾶς κατ᾽ἐπιλογήν στατιστικῆς ἔρευνας καί παράλληλα μέ τίς εἰσηγήσεις καί ἐκθέσεις τῶν ἐπιθεωρητῶν καί

τῶν καθοδηγητῶν τῆς 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης καί τῶν ἀντίστοιχων Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων, δηλαδή νά ἀναλύονταν μέ βάση τά στοιχεῖα τῶν διοικητικῶν ὀργάνων, νά ἀναλύονταν ἀπό τή σκοπιά τῶν συμπερασμάτων καί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς δουλιᾶς, τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς παραγωγῆς κτλ. Ἕνας τέτιος τρόπος ἀντιμετώπισης τοῦ ζητήματος θά ἦταν ἕνας σωστός διοικητικός τρόπος ἀντιμετώπισης καί θά δικαιολογοῦσε ὁλοκληρωτικά τή γραμμή τοῦ «ξετινάγματος», δηλαδή τῆς συγκέντρωσης τῆς προσοχῆς στό ποιόν νά ἀντικαταστήσουμε, ποιόν νά μεταθέσουμε, ποιόν νά διορίσουμε, ποιές ἀπαιτήσεις νά προβάλουμε ἀμέσως στό «καθοδηγητικό στρῶμα». Ἄν ὁ Μπουχάριν εἶπε στό λόγο πού ἐκφώνησε στήν Πετρούπολη στίς 3 τοῦ Γενάρη, καί πού εἶχε ἐκδοθεῖ ἀπό τούς τσεκτρανιστές, ὅτι πρωτύτερα ὁ Τρότσκι στεκόταν στήν ἄποψη τοῦ «ξετινάγματος» καί τώρα τήν ἐγκατέλειψε, τότε ὁ Μπουχάριν πέφτει κι'ἐδῶ στόν πρακτικά ἀστεῖο καί θεωρητικά ἐντελῶς ἀπαράδεκτο γιά μαρξιστή ἐκλεκτικισμό. 'Ο Μπουχάριν παίρνει τό ζήτημα ἀφηρημένα, μή ξέροντας (ἤ μή θέλοντας) νά τό ἀντιμετωπίσει συγκεκριμένα. 'Ωσότου ἐμεῖς, ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος καί ὅλο τό Κόμμα, θά διοικοῦμε, δηλαδή θά διευθύνουμε τό κράτος, ποτέ δέν θά παραιτηθοῦμε καί δέν μποροῦμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τό «ξετίναγμα», δηλαδή ἀπό τήν ἀντικατάσταση, μετάθεση, διορισμό, ἀπόλυση κτλ. 'Ο Τρότσκι ὅμως στήν μπροσούρα-πλατφόρμα του καταπιάστηκε μέ ὑλικό κάθε ἄλλο ἀπ'αὐτό πού ἔπρεπε κι'ἔβαλε κάθε ἄλλο παρά ἕνα «πρακτικό θετικό ζήτημα». Δέν εἶναι γιά ἕνα «πρακτικό θετικό ζήτημα» πού λογομάχησαν ὁ Ζηνόβιεφ καί ὁ Τρότσκι, πού λογομαχοῦμε ἐμεῖς μέ τόν Μπουχάριν, λογομαχεῖ ὅλο τό Κόμμα—ἀλλά γιά τό ζήτημα τῶν «*τ ά σ ε ω ν* στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος» (θέση 4 τοῦ Τρότσκι, στό τέλος).

Στήν οὐσία του τό ζήτημα αὐτό εἶναι πολιτικό. Διόρθωση τοῦ λάθους τοῦ Τρότσκι μέ ἐκλεκτικές διορθωσοῦλες καί συμπληρώσεις, ὅπως τό θέλει ὁ Μπουχάριν πού, ἐννοεῖται, εἶναι γεμάτος ἀπό τά πιό ἀνθρωπιστικά αἰσθήματα καί προθέσεις, εἶναι ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης—τῆς δοσμένης, συγκεκριμένης «ὑπόθεσης»—ἀδύνατη.

'Εδῶ μπορεῖ νά ὑπάρχει μιά καί μόνο μιά λύση.

Νά λυθεῖ σωστά τό πολιτικό ζήτημα τῶν «τάσεων στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος», τοῦ συσχετισμοῦ τῶν τάξεων, τοῦ συσχετισμοῦ τῆς πολιτικῆς καί τῆς οἰκονομίας, τοῦ εἰδικοῦ ρόλου τοῦ κράτους, τοῦ Κόμματος, τῶν συνδικάτων—«σχο-

λείου» καί μηχανισμοῦ καί τά λοιπά. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο.

Δεύτερο: μέ βάση τή σωστή πολιτική λύση νά διεξαχθεῖ— σωστότερα: νά διεξάγεται—μακρόχρονη, συστηματική, ἐπίμονη, ὑπομονετική, πολύπλευρη, ἐπαναληπτική παραγωγική προπαγάνδα, νά διεξάγεται σέ κρατική κλίμακα, ἐξονόματος καί μέ τήν καθοδήγηση κρατικοῦ ὀργάνου.

Τρίτο: νά μήν ἀνακατεύονται τά «πρακτικά θετικά ζητήματα» μέ τίς λογομαχίες γιά τάσεις, λογομαχίες πού ἀποτελοῦν νόμιμο μέρος τοῦ «παγκομματικοῦ κουβεντολογιοῦ» καί τῆς πλατιᾶς συζήτησης, ἀλλά νά τοποθετοῦνται πρακτικά, σέ ἐπιτροπές τῆς δουλιᾶς, σέ συνδυασμό μέ ἐξέταση μαρτύρων, μέ μελέτη τῶν εἰσηγήσεων, τῶν ἐκθέσεων, τῆς στατιστικῆς, καί μέ βάση ὅλα αὐτά—καί μόνο στή βάση ὅλων αὐτῶν, μόνο κάτω ἀπό τέτιους ὅρους—καί μόνο ὕστερα ἀπό ἀπόφαση τοῦ ἀντίστοιχου σοβιετικοῦ ἤ κομματικοῦ ὀργάνου, ἤ καί τῶν δυό αὐτῶν ὀργάνων «νά ξετινάζουμε».

Τό ἀποτέλεσμα ὅμως τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Τρότσκι καί τοῦ Μπουχάριν ἦταν ἕνα ἀνακάτεμα ἀπό πολιτικά λάθη στήν ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος, ἀπό διακοπή τῆς μεταβιβαστικῆς σύνδεσης, τῶν λουριῶν μεταβίβασης στή μέση καί ἀπό κούφια καί ἄσκοπη ἐπιδρομή ἤ ἔφοδο ἐνάντια στίς «διοικητικές μεθόδους». Ἡ «θεωρητική» προέλευση τοῦ λάθους—μιά καί ὁ Μπουχάριν μέ τό «ποτήρι» του ἔβαλε ζήτημα θεωρητικῆς πηγῆς — εἶναι ξεκάθαρη. Τό θεωρητικό — στή δοσμένη περίπτωση τό γνωσιολογικό — λάθος τοῦ Μπουχάριν εἶναι ἡ ὑποκατάσταση τῆς διαλεκτικῆς μέ τόν ἐκλεκτικισμό. Βάζοντας τό ζήτημα ἐκλεκτικά, ὁ Μπουχάριν τά μπέρδεψε ὁλότελα καί ἔφτασε στό συνδικαλισμό. Τό λάθος τοῦ Τρότσκι εἶναι ἡ μονομέρεια, ἡ παρόρμηση, ἡ μεγαλοποίηση, τό πεῖσμα. Ἡ πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι εἶναι ὅτι τό ποτήρι εἶναι ὄργανο γιά νά πίνουμε, τή στιγμή πού τό δοσμένο ποτήρι ἀποδείχτηκε νά μήν ἔχει πάτο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δέν μένει παρά νά θίξω ἁπλῶς σέ συντομία μερικά σημεῖα, πού ἡ ἀποσιώπησή τους θά μποροῦσε νά δόσει ἀφορμή γιά παρεξηγήσεις.

Στήν 6η θέση τῆς πλατφόρμας του ὁ σ. Τρότσκι παραθέτει τήν § 5 τοῦ οἰκονομικοῦ μέρους τοῦ προγράμματος τοῦ ΚΚΡ, πού μιλάει γιά τά συνδικάτα. Δυό σελίδες παρακάτω, στήν 8η θέση, ὁ σ. Τρότσκι δηλώνει:

«...'Αφοῦ ἔχασαν τήν παλιά βάση τῆς ὕπαρξής τους, τήν ταξική οἰκονομική πάλη, τά συνδικάτα...»—(αὐτό δέν εἶναι σωστό, αὐτό εἶναι μιά ὑπερβολή ἀπό βιασύνη: τά συνδικάτα ἔχασαν μιά τέτια βάση, ὅπως εἶναι ἡ *ταξική* οἰκονομική πάλη, ὅμως κάθε ἄλλο παρά ἔχασαν, καί δυστυχῶς πολλά χρόνια δέν θά μπορέσουν νά χάσουν μιά τέτια βάση, ὅπως εἶναι ἡ *μή ταξική* «οἰκονομική πάλη» μέ τήν ἔννοια τῆς πάλης ἐνάντια στίς γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ, μέ τήν ἔννοια τῆς περιφρούρησης τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν συμφερόντων τῆς μάζας τῶν ἐργαζομένων μέ μεθόδους καί μέσα ἀπρόσιτα σ' αὐτό τό μηχανισμό, κτλ.)...—«τά συνδικάτα δέν πρόλαβαν, γιά διάφορους λόγους, νά συγκεντρώσουν στίς γραμμές τους τίς ἀπαραίτητες δυνάμεις καί νά ἐκπονήσουν τίς ἀπαραίτητες μεθόδους, ὥστε νά σταθοῦν ἱκανά νά λύσουν τό νέο καθῆκον πού ἔβαλε μπροστά τους ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση καί πού εἶναι διατυπωμένο στό πρόγραμμά μας: *νά ὀργανώσουν τήν παραγωγή»* (ἡ ὑπογράμμιση εἶναι τοῦ Τρότσκι, σελ. 9, θέση 8η).

Κι'αὐτό ἐπίσης εἶναι ὑπερβολή ἀπό βιασύνη, πού περιέχει τό ἔμβρυο μιᾶς μεγάλης ἀναλήθειας. Τό πρόγραμμα δέν περιέχει παρόμοια διατύπωση καί δέν βάζει στά συνδικάτα τέτιο καθῆκον, ὅπως «τό καθῆκον νά ὀργανώσουν τήν παραγωγή». Ἅς παρακολουθήσουμε βῆμα πρός βῆμα κάθε σκέψη, κάθε θέση τοῦ προγράμματος τοῦ Κόμματός μας μέ τήν ἴδια σειρά πού οἱ θέσεις αὐτές βρίσκονται στό κείμενο τοῦ προγράμματος:

(1) «Ὁ ὀργανωτικός» (ὄχι ὁποιοσδήποτε) «μηχανισμός τῆς κοινωνικοποιημένης βιομηχανίας πρέπει νά στηρίζεται πρῶτα ἀπ'ὅλα» (καί ὄχι ἀποκλειστικά) «στά συνδικάτα». (2) «Αὐτά πρέπει νά ἀπαλλάσσονται ὅλο καί περισσότερο ἀπό τό στενό πνεῦμα τῆς συντεχνίας» (πῶς νά ἀπαλλάσσονται; Μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος καί στήν πορεία τῆς διαπαιδαγωγικῆς καί κάθε ἄλλης ἐπίδρασης τοῦ προλεταριάτου πάνω στή μή προλεταριακή ἐργαζόμενη μάζα) «καί νά μετατρέπονται σέ μεγάλες παραγωγικές ἑνώσεις, πού νά ἀγκαλιάζουν τήν πλειοψηφία, καί βαθμιαῖα καί ὅλους χωρίς ἐξαίρεση τούς ἐργαζόμενους τοῦ δοσμένου κλάδου παραγωγῆς...»

Αὐτό εἶναι τό πρῶτο μέρος τοῦ κεφαλαίου, πού στό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος εἶναι ἀφιερωμένο στά συνδικάτα. Ὅπως βλέπετε, τό μέρος αὐτό βάζει εὐθύς ἀμέσως πολύ *«αὐστηρούς*

ὅρους», πού συνάμα ἀπαιτοῦν πολύ μακρόχρονη δουλιά στό μέλλον. Καί νά τί λέει παρακάτω:

«...Τά συνδικάτα πού σύμφωνα μέ τούς νόμους τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί τήν καθιερωμένη πρακτική συμμετέχουν ἤδη...» (ὅπως βλέπετε, πολύ προσεκτική λέξη: μόνο συμμετέχουν) «...σέ ὅλα τά τοπικά καί κεντρικά ὄργανα διεύθυνσης τῆς βιομηχανίας, πρέπει νά φτάσουν στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση στά χέρια τους ὅλης τῆς διεύθυνσης ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, σάν ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ συνόλου...» (προσέξτε: πρέπει νά φτάσουν στήν ἔμπρακτη συγκέντρωση τῆς διεύθυνσης, ὄχι κλάδων τῆς βιομηχανίας, καί ὄχι τῆς βιομηχανίας, ἀλλά ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας καί μάλιστα σάν ἑνός ἑνιαίου οἰκονομικοῦ συνόλου: ὁ ὅρος αὐτός, σάν ὅρος οἰκονομικός, δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὅτι ἔχει ἐκπληρωθεῖ πραγματικά προτοῦ οἱ μικροπαραγωγοί καί στή βιομηχανία καί στή γεωργία ἀπομείνουν λιγότεροι ἀπό τό μισό πληθυσμό καί ἀπό τούς ἐργαζόμενους στή λαϊκή οἰκονομία) ...«Ἐξασφαλίζοντας ἔτσι»... (ἀκριβῶς μέ τέτιο τρόπο πού πραγματοποιεῖ βαθμιαῖα ὅλους τούς ὅρους πού ἀναφέρθηκαν πρωτύτερα) ...«ἀδιάρηκτη σύνδεση ἀνάμεσα στήν κεντρική διοίκηση τοῦ κράτους, στή λαϊκή οἰκονομία καί στίς πλατιές μάζες τῶν ἐργαζομένων, τά συνδικάτα πρέπει νά προσελκύουν στήν πιό πλατιά κλίμακα τίς μάζες αὐτές»... (δηλ. τίς μάζες, δηλ. τήν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ)... «στήν ἄμεση δουλιά γιά τή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας. Ἡ συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας καί ἡ προσέλκυση ἀπομέρους τῶν συνδικάτων γιά τή δουλιά αὐτή τῶν πλατιῶν μαζῶν ἀποτελεῖ, ταυτόχρονα, καί τό κύριο μέσο πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατικοποίηση τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί δίνει τή δυνατότητα ἄσκησης ἑνός πραγματικά λαϊκοῦ ἐλέγχου τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς παραγωγῆς».

Ἑπομένως, καί στήν τελευταία φράση ἔχουμε ξανά μιά πολύ προσεκτική λέξη: «συμμετοχή στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας»· ξανά ὑπόδειξη γιά προσέλκυση τῶν πλατιῶν μαζῶν, σάν τό κύριο (ὄχι ὅμως καί τό μοναδικό) μέσο καταπολέμησης τῆς γραφειοκρατίας καί στό τέλος μιά ἐξαιρετικά προσεκτική ὑπόδειξη: *«δίνει τή δυνατότητα»* τῆς ἄσκησης *«λαϊκοῦ»*, δηλαδή ἐργατοαγροτικοῦ, σέ καμιά περίπτωση μόνο προλεταριακοῦ, *«ἐλέγχου»*.

Τό νά συνοψίσει κανείς ὅλα αὐτά στό ὅτι τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας «διατύπωσε» πώς τό καθῆκον τῶν συνδικάτων

εἶναι «νά ὀργανώνουν τήν παραγωγή», εἶναι ὁλοφάνερα λαθεμένο. Καί ὅταν κανείς ἐπιμένει σ'αὐτό τό λάθος, τό ἀναγράφει σέ θέσεις-πλατφόρμα, δέν μπορεῖ νά βγεῖ ἀπ'αὐτό τίποτε ἄλλο, παρά μιά ἀντικομμουνιστική, συνδικαλιστική παρέκκλιση.

Μέ τήν εὐκαιρία. 'Ο σ. Τρότσκι γράφει στίς θέσεις του ὅτι «τήν τελευταία περίοδο δέν πλησιάσαμε τό στόχο πού βάζει τό πρόγραμμα, ἀλλά ἀπομακρυνθήκαμε ἀπ'αὐτόν» (σελ. 7, θέση 6η). Αὐτό εἶναι ἀναπόδεικτο καί νομίζω λαθεμένο. Αὐτό δέν μπορεῖ κανείς νά τό ἀποδείχνει, ὅπως ἔκανε ὁ Τρότσκι στίς συζητήσεις, ἐπικαλούμενος ὅτι «τά ἴδια» τά συνδικάτα παραδέχονται αὐτό τό γεγονός. Γιά τό Κόμμα αὐτό δέν εἶναι ἡ τελευταία προσφυγή. Καί γενικά αὐτό μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ μόνο μέ τήν πιό σοβαρή ἀντικειμενική μελέτη μεγάλου ἀριθμοῦ στοιχείων. Πρῶτο αὐτό. Καί, δεύτερο, ἄν ἀκόμη εἶχε ἀποδειχτεῖ, θά ἐξακολουθοῦσε νά μένει ἀνοιχτό τό ζήτημα: γιατί ἀπομακρυνθήκαμε; 'Επειδή «πολλά συνδικαλιστικά στελέχη» «ἀποκρούουν τά νέα καθήκοντα καί μεθόδους», ὅπως νομίζει ὁ Τρότσκι, ἤ ἐπειδή «ἐμεῖς» «δέν προλάβαμε νά συγκεντρώσουμε στίς γραμμές μας τίς ἀπαραίτητες δυνάμεις καί νά ἐκπονήσουμε τίς ἀπαραίτητες μεθόδους γιά νά» ἐκμηδενίσουμε καί νά διορθώσουμε ὁρισμένες περιττές καί ἐπιζήμιες ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας.

Σχετικά μ'αὐτό εἶναι κατάλληλη στιγμή νά θίξουμε τή μομφή πού μᾶς ἀπέδοσε στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ σ. Μπουχάριν (καί πού τήν ἐπανέλαβε χθές, στίς 24 τοῦ Γενάρη, ὁ Τρότσκι στή συζήτησή μας στήν κομμουνιστική ὁμάδα τοῦ ΙΙ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων) καί συγκεκριμένα τή μομφή γιά «ἀπάρνηση τῆς γραμμῆς πού χάραξε τό ΙΧ συνέδριο τοῦ Κόμματος» (σελ. 46 τῶν πρακτικῶν τῆς συζήτησης τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη). 'Ο Λένιν ὑπεράσπιζε, λέει, στό ΙΧ συνέδριο τή στρατιωτικοποίηση τῆς ἐργασίας καί κορόιδευε τίς ἐπικλήσεις γιά δημοκρατία, ἐνῶ τώρα τά «ἀπαρνήθηκε». Στόν τελικό λόγο του τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ σ. Τρότσκι συνόδεψε αὐτή τή μομφή μέ ἰδιαίτερο, ἄν μποροῦμε νά ποῦμε, πιπέρι: «'Ο Λένιν παίρνει ὑπόψη του τό γεγονός ὅτι στά συνδικάτα συγκροτοῦνται... ὁμάδες ἀπό συντρόφους μέ ἀντιπολιτευτικές διαθέσεις» (σελ. 65)· ὁ Λένιν ἀντιμετωπίζει τό ζήτημα «μέ διπλωματική σκοπιά» (σελ. 69)· «κάνει ἑλιγμούς μέσα στίς κομματικές παρατάξεις» (σελ. 70) κτλ. 'Η ἔκθεση αὐτή τοῦ ζητήματος ἀπό τόν σ. Τρότσκι εἶναι φυσικά πολύ κολακευτική γιά τόν σ. Τρότσκι καί κάτι χειρότερο ἀπό μή κολακευτική γιά μένα. Ἄς δοῦμε ὅμως τά γεγονότα.

Στήν ἴδια συζήτηση τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Τρότσκι καί ὁ Κρεστίνσκι ἐπισημαίνουν τό γεγονός ὅτι «ὁ σ. Πρεομπραζένσκι ἔβαλε τόν 'Ιούλη ἀκόμη (1920) στήν ΚΕ τό θέμα ὅτι πρέπει νά περάσουμε σέ νέες βάσεις σχετικά μέ τήν ἐσωτερική ζωή τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεών μας» (σελ. 25). Τόν Αὔγουστο ὁ σ. Ζηνόβιεφ γράφει σχέδιο γράμματος καί ἡ ΚΕ ἐπικυρώνει τό *γράμμα τῆς ΚΕ* γιά τήν καταπολέμηση τῆς γραφειοκρατίας καί γιά τή διεύρυνση τοῦ δημοκρατισμοῦ. Τό Σεπτέμβρη τό θέμα μπαίνει στή συνδιάσκεψη τοῦ Κόμματος καί ἡ ἀπόφασή της ἐπικυρώνεται ἀπό τήν ΚΕ. Τό Δεκέμβρη τό θέμα τῆς καταπολέμησης τῆς γραφειοκρατίας μπαίνει στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ. 'Επομένως ὅλη ἡ ΚΕ, ὅλο τό Κόμμα καί ὅλη ἡ ἐργατοαγροτική δημοκρατία παραδέχτηκαν τήν ἀνάγκη νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τό θέμα τῆς γραφειοκρατίας καί τῆς καταπολέμησής της. Προκύπτει ἀπ'αὐτό «ἀπάρνηση» τοῦ ΙΧ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ; Ὄχι. 'Εδῶ δέν ὑπάρχει καμιά ἀπάρνηση. Οἱ ἀποφάσεις γιά τή στρατιωτικοποίηση τῆς ἐργασίας κτλ. δέν σηκώνουν συζήτηση καί δέν ἔχω τήν παραμικρή ἀνάγκη νά ἀνακαλέσω τούς χλευασμούς μου γιά τίς ἐπικλήσεις τους γιά δημοκρατισμό ἀπομέρους αὐτῶν πού ἀμφισβητοῦσαν αὐτές τίς ἀποφάσεις. Τό μόνο πού προκύπτει ἀπ'αὐτό εἶναι ὅτι θά εὐρύνουμε στίς ἐργατικές ὀργανώσεις τό δημοκρατισμό, χωρίς νά τόν κάνουμε φετίχ· ὅτι θά δίνουμε στό θέμα τῆς καταπολέμησης τῆς γραφειοκρατίας μεγαλύτερη προσοχή, ὅτι θά διορθώνουμε μέ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια τίς κάθε λογῆς περιττές καί ἐπιζήμιες ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας, ὅποιος καί ἄν μᾶς τίς ὑποδείχνει.

'Ακόμη μιά τελευταία παρατήρηση σχετικά μέ τό περιορισμένο ζήτημα τῆς προτεραιότητας καί τῆς ἐξίσωσης. Στή συζήτηση τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη εἶπα ὅτι ἡ διατύπωση τῆς 41ης θέσης τοῦ σ. Τρότσκι σχετικά μ'αὐτό τό σημεῖο εἶναι θεωρητικά λαθεμένη, γιατί ἀπό τά γραπτά του βγαίνει: στήν κατανάλωση ἐξίσωση καί στήν παραγωγή προτεραιότητα. Προτεραιότητα εἶναι προτίμηση, ἀπάντησα ἐγώ, καί προτίμηση χωρίς κατανάλωση εἶναι μηδέν. 'Ο σ. Τρότσκι μέ ἐπικρίνει γι'αὐτό τό πράγμα καί γιά «μεγάλη λησμοσύνη» καί γιά «τρομοκράτηση» (σελ. 67 καί 68) καί μοῦ φαίνεται περίεργο πού δέν μέ ἐπικρίνει γιά ἑλιγμούς, γιά διπλωματία καί τά παρόμοια. Αὐτός, ὁ Τρότσκι, ἔκανε «ὑποχωρήσεις» στήν ἐξισωτική γραμμή μου, ἐνῶ ἐγώ καταφέρομαι ἐνάντια στόν Τρότσκι.

Στήν πραγματικότητα γιά τόν ἀναγνώστη πού ἐνδιαφέρεται γιά τίς κομματικές ὑποθέσεις ὑπάρχουν συγκεκριμένα κομματι-

κά ντοκουμέντα: ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ Νοέμβρη, σημεῖο 4 καί οἱ θέσεις-πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι, θέση 41η. Ὅσο «ξεχασιάρης» κι᾽ἄν εἶμαι, ὅσο γερό κι᾽ἄν εἶναι τό μνημονικό τοῦ σ. Τρότσκι, ὡστόσο παραμένει γεγονός ὅτι ἡ 41η θέση περικλείνει θεωρητική ἀνακρίβεια πού δέν ὑπάρχει στήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη. Ἡ ἀπόφαση αὐτή λέει: «᾽Αναγνωρίζοντας τήν ἀνάγκη νά διατηρηθεῖ κατά τήν ἐφαρμογή τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου ἡ ἀρχή τῆς προτεραιότητας, ἡ ΚΕ, σέ πλήρη ὁμοφωνία μέ τήν ἀπόφαση τῆς τελευταίας Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης (δηλαδή τοῦ Σεπτέμβρη), θεωρεῖ ἀπαραίτητο τό σταδιακό, ἀλλά σταθερό πέρασμα πρός τήν ἐξίσωση τῆς κατάστασης τῶν διαφόρων ὁμάδων ἐργατῶν καί τῶν ἀντίστοιχων συνδικάτων, ἐνισχύοντας συνεχῶς τήν πανενωσιακή συνδικαλιστική ὀργάνωση». Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι αὐτό στρέφεται ἐνάντια στήν Τσεκτράν καί δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά παρερμηνευτεῖ τό ἀκριβές νόημα αὐτῆς τῆς ἀπόφασης. Ἡ προτεραιότητα δέν καταργεῖται. Ἡ προτίμηση ὑπέρ τῆς (κατά τήν ἐφαρμογή τοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου) ἐπιχείρησης, τοῦ συνδικάτου, τοῦ τράστ, τοῦ ἱδρύματος πού ἔχουν προτεραιότητα παραμένει, ταυτόχρονα ὅμως ἡ «ἐξισωτική γραμμή», πού δέν τήν ὑπεράσπιζε «ὁ σ. Λένιν», *ἀλλά πού τήν ἐπικύρωσε ἡ κομματική συνδιάσκεψη καί ἡ ΚΕ, δηλαδή ὅλο τό Κόμμα,* ἀπαιτεῖ ξεκάθαρα: *π έ ρ ν α* στήν ἐξίσωση σταδιακά, μά σταθερά. Ὅτι ἡ Τσεκτράν δέν ἐκπλήρωσε αὐτή τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ Νοέμβρη, φαίνεται ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ Δεκέμβρη (πού τήν ἐπέβαλαν ὁ Τρότσκι καί ὁ Μπουχάριν), ὅπου διαβάζουμε ἄλλη μιά φορά τήν ὑπόμνηση γιά «ἀρχές ὁμαλοῦ δημοκρατισμοῦ». Τό θεωρητικό λάθος τῆς 41ης θέσης βρίσκεται στό ὅτι λέει ἐκεῖ: στόν τομέα τῆς κατανάλωσης ἐξίσωση καί στόν τομέα τῆς παραγωγῆς προτεραιότητα. Αὐτό εἶναι οἰκονομικός παραλογισμός, γιατί εἶναι ρήξη ἀνάμεσα στήν κατανάλωση καί στήν παραγωγή. Τίποτε παρόμοιο οὔτε εἶπα, οὔτε μποροῦσα νά πῶ. Ἄν τό ἐργοστάσιο δέν χρειάζεται — νά κλείσει. Νά κλείσουν ὅλα τά ἐργοστάσια πού δέν εἶναι ἐντελῶς ἀπαραίτητα. ᾽Από τά ἀπόλυτα ἀπαραίτητα — ἡ προτίμηση σ᾽αὐτό πού ἔχει προτεραιότητα. Ἄς ποῦμε, προτίμηση στίς μεταφορές. Αὐτό δέν θέλει συζήτηση. Γιά νά μήν εἶναι ὅμως αὐτή ἡ προτίμηση ὑπερβολική, καί ἐπειδή στήν Τσεκτράν αὐτή ἦταν ὑπερβολική, ἡ ἐντολή *τοῦ Κόμματος* (καί ὄχι τοῦ Λένιν) εἶναι: *πέρνα σταδιακά,* μά σταθερά στήν ἐξίσωση. Ἄν ὁ Τρότσκι ὕστερα ἀπό τήν ὁλομέλεια τοῦ Νοέμβρη, πού ἔδοσε μιά σαφή καί

θεωρητικά σωστή λύση, παρουσιάζεται μέ τή φραξιονιστική μπροσούρα γιά «δυό τάσεις» καί μέ τή θέση 41 προτείνει δική του διατύπωση, πού εἶναι οἰκονομικά λαθεμένη, ἄς τά βάζει μέ τόν ἑαυτό του.

Σήμερα, 25 τοῦ Γενάρη, συμπληρώθηκε ἀκριβῶς ἕνας μήνας ἀπό τήν ἡμέρα τῆς φραξιονιστικῆς ἐκδήλωσης τοῦ σ. Τρότσκι. Τώρα πιά φαίνεται ἐντελῶς ξεκάθαρα ὅτι μ'αὐτή τήν ἀκατάλληλη στή μορφή καί λαθεμένη στήν οὐσία ἐκδήλωση ἡ προσοχή τοῦ Κόμματος εἶχε ἀποσπαστεῖ ἀπό τή θετική, τήν πρακτική, τήν οἰκονομική, τήν παραγωγή δουλιά, εἶχε ἀποσπαστεῖ γιά νά διορθώσει πολιτικά καί θεωρητικά λάθη. Ὡστόσο ἡ παλιά παροιμία δέν λέει ἄδικα: «Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ».

Γιά τίς ἐσωτερικές διαφωνίες στήν ΚΕ ἔλεγαν, βασιζόμενοι σέ διαδόσεις, τερατώδη πράγματα. Κοντά στήν ἀντιπολίτευση φώλιαζαν (καί ἀναμφισβήτητα φωλιάζουν) μενσεβίκοι καί ἐσέροι, πού ἐξογκώνουν τίς διαδόσεις, κάνουν πρωτάκουστα κακόβουλες διατυπώσεις, σκαρώνουν παραμύθια μέ σκοπό νά δυσφημήσουν μέ κάθε τρόπο, νά δόσουν βρώμικη ἑρμηνεία, νά ὀξύνουν τίς προστριβές, νά χαλάσουν τή δουλιά τοῦ Κόμματος. Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική μέθοδος τῆς ἀστικῆς τάξης, μαζί καί τῶν μικροαστῶν δημοκρατῶν, τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, πού λυσσομανοῦν ἀπό μίσος ἐνάντια στούς μπολσεβίκους καί δέν μποροῦν νά μή λυσσομανοῦν γιά λόγους πολύ εὐνόητους. Κάθε συνειδητό μέλος τοῦ Κόμματος γνωρίζει τήν πολιτική αὐτή μέθοδο τῆς ἀστικῆς τάξης καί ξέρει τήν ἀξία της.

Οἱ διαφωνίες της ὑποχρέωσαν τήν ΚΕ νά ἀπευθυνθεῖ στό Κόμμα. Ἡ συζήτηση ἔδειξε χειροπιαστά τήν οὐσία καί τό βαθμό αὐτῶν τῶν διαφωνιῶν. Μπῆκε τέρμα στίς διαδόσεις καί τίς συκοφαντίες. Τό Κόμμα διδάσκεται καί ἀτσαλώνεται στήν πάλη ἐνάντια στή νέα (μέ τήν ἔννοια ὅτι μετά τήν ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη τήν ξεχάσαμε) ἀρώστια, τό φραξιονισμό. Στήν οὐσία αὐτή εἶναι παλιά ἀρώστια, πού οἱ ὑποτροπές της εἶναι ἴσως ἀναπόφευκτες στή διάρκεια ἀρκετῶν χρόνων, μά πού ἡ θεραπεία της μπορεῖ καί πρέπει νά γίνεται τώρα πιό γρήγορα καί πιό εὔκολα.

Τό Κόμμα διδάσκεται νά μή μεγαλοποιεῖ τίς διαφωνίες. Ἐδῶ εἶναι ἐπίκαιρο νά ἐπαναληφθοῦν οἱ σωστές παρατηρήσεις τοῦ σ. Τρότσκι σχετικά μέ τόν σ. Τόμσκι: «Στήν πιό ὀξυμένη πολεμική μου ἐνάντια στόν σ. Τόμσκι ἔλεγα πάντοτε πώς γιά μένα εἶναι ἀπόλυτα ξεκάθαρο ὅτι καθοδηγητές μας στά συνδικάτα μποροῦν

νά εἶναι μόνο ἄνθρωποι μέ πείρα καί μέ κύρος, ἰδιότητες πού ἔχει ὁ σ. Τόμσκι. Τό εἶπα αὐτό στήν κομματική ὁμάδα τῆς V συνδιάσκεψης τῶν συνδικάτων, τό εἶπα καί πρόσφατα στό θέατρο Ζίμιν. Ἰδεολογική πάλη μέσα στό Κόμμα δέν σημαίνει ἀλληλοσάρωμα, ἀλλά ἀλληλεπίδραση[121]» (σελ. 34 τῶν πρακτικῶν τῆς συζήτησης τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη). Εἶναι αὐτονόητο πώς τό Κόμμα θά ἐφαρμόσει τή σωστή αὐτή σκέψη καί ἀπέναντι στόν σ. Τρότσκι.

Τόν καιρό τῶν συζητήσεων ἀποκαλύφθηκε συνδικαλιστική παρέκκλιση ἰδιαίτερα στόν σ. Σλιάπνικοφ καί στήν ὁμάδα του, τή λεγόμενη «ἐργατική ἀντιπολίτευση». Ἐπειδή αὐτή εἶναι μιά κατάφωρη παρέκκλιση ἀπό τό Κόμμα, ἀπό τόν κομμουνισμό, γι'αὐτό θά χρειαστεῖ νά ἀσχοληθοῦμε εἰδικά μ'αὐτή τήν παρέκκλιση, θά χρειαστεῖ νά κάνουμε εἰδική συζήτηση γιά τήν παρέκκλιση αὐτή, θά χρειαστεῖ νά συγκεντρώσουμε ἰδιαίτερη προσοχή στήν προπαγάνδα καί στήν ἐξήγηση τῶν λαθεμένων αὐτῶν ἀπόψεων καί στόν κίνδυνο ἀπό ἕνα τέτιο λάθος. Ὁ σ. Μπουχάριν πού ἔφτασε ὥς τή συνδικαλιστική φράση «ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες» (τῶν συνδικάτων στά ὄργανα διοίκησης) ὑπερασπίζει τόν ἑαυτό του σήμερα στήν «Πράβντα» πολύ ἀνεπιτυχῶς καί ὁλοφάνερα λαθεμένα. Αὐτός, βλέπετε, σέ ἄλλα σημεῖα μιλάει γιά τό ρόλο τοῦ Κόμματος! Αὐτό δά ἔλειπε! Διαφορετικά αὐτό θά ἦταν ἀποχώρηση ἀπό τό Κόμμα. Διαφορετικά αὐτό δέν θά ἦταν μόνο *λάθος* πού ἀπαιτεῖ διόρθωση ἤ πού ἐπιτρέπει μικρή διόρθωση. Μιλώντας κανείς γιά «ὑποχρεωτικές ὑποψηφιότητες», χωρίς νά προσθέτει ἀμέσως ὅτι αὐτές δέν εἶναι ὑποχρεωτικές γιά τό Κόμμα, τότε αὐτό ἀποτελεῖ συνδικαλιστική παρέκκλιση καί *δέν* συμβιβάζεται μέ τόν κομμουνισμό, *δέν* συμβιβάζεται μέ τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ. Ἄν προστεθεῖ: «δέν εἶναι ὑποχρεωτικές γιά τό Κόμμα», τότε θά ἔχουμε ἐξαπάτηση τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν μέ τήν ψευδαίσθηση κάποιας αὔξησης τῶν δικαιωμάτων τους, ἐνῶ στήν πραγματικότητα δέν θά γίνει ἡ παραμικρότερη ἀλλαγή αὐτοῦ πού ὑπάρχει σήμερα. Ὅσο περισσότερο θά ὑπερασπίζει ὁ σ. Μπουχάριν τήν ὁλοφάνερα λαθεμένη θεωρητικά καί ἀπατηλή πολιτικά παρέκκλισή του ἀπό τόν κομμουνισμό, τόσο πιό θλιβεροί θά εἶναι οἱ καρποί τοῦ πείσματός του. Ὡστόσο δέν θά κατορθώσει νά ὑπερασπίσει αὐτό πού δέν ἐπιδέχεται ὑπεράσπιση. Τό Κόμμα δέν εἶναι ἐνάντια σέ ὁποιαδήποτε διεύρυνση τῶν δικαιωμάτων τῶν ἐξωκομματικῶν ἐργατῶν, ὅμως ἀρκεῖ λίγη σκέψη γιά νά καταλάβει κανείς ποιό δρόμο ἐπιτρέπεται καί ποιόν δέν ἐπιτρέπεται νά ἀκολουθεῖ γιά τό σκοπό αὐτό.

Στή συζήτηση πού έγινε στήν κομμουνιστική ὁμάδα τοῦ ΙΙ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων ἡ πλατφόρμα τοῦ Σλιάπνικοφ ἀπορίφθηκε, παρά τό γεγονός ὅτι τήν ὑπεράσπισε ὁ σ. Κισελιόφ, πού ἔχει ἰδιαίτερο κύρος σ'αὐτό τό συνδικάτο: ὑπέρ τῆς πλατφόρμας μας ψήφισαν 137, ὑπέρ τῆς πλατφόρμας τοῦ Σλιάπνικοφ 62, ὑπέρ τοῦ Τρότσκι 8. Ἡ συνδικαλιστική παρέκκλιση πρέπει νά θεραπευτεῖ καί θά θεραπευτεῖ.

Μέσα σ'ἕνα μήνα καί ἡ Πετρούπολη, καί ἡ Μόσχα, καί πολλές ἐπαρχιακές πόλεις ἔδειξαν ἤδη ὅτι τό Κόμμα ἀποκρίθηκε στή συζήτηση καί ἀπόριψε μέ συντριπτική πλειοψηφία τή λαθεμένη γραμμή τοῦ σ. Τρότσκι. Ἄν στίς «κορυφές» καί στήν «περιφέρεια», στίς ἐπιτροπές καί στά ἱδρύματα παρατηρήθηκαν ἀναμφισβήτητα ταλαντεύσεις, ὡστόσο ἡ μάζα τῶν ἁπλῶν μελῶν τοῦ Κόμματος, ἡ ἐργατική κομματική μάζα τάχθηκε στή συντριπτική της ἀκριβῶς πλειοψηφία ἐνάντια σ'αὐτή τή λαθεμένη γραμμή.

Ὁ σ. Κάμενεφ μέ πληροφόρησε πώς στή συζήτηση πού ἔγινε στίς 23 τοῦ Γενάρη στή συνοικία Ζαμοσκβορέτσιγε τῆς πόλης Μόσχας, ὁ σ. Τρότσκι δήλωσε ὅτι ἀποσύρει τήν πλατφόρμα του καί ἑνώνεται μέ τήν ὁμάδα Μπουχάριν πάνω σέ μιά νέα πλατφόρμα. Δυστυχῶς, οὔτε στίς 23 τοῦ Γενάρη, οὔτε στίς 24 τοῦ Γενάρη δέν ἄκουσα γι'αὐτό τό πράγμα οὔτε λέξη ἀπό τόν σ. Τρότσκι, πού μοῦ ἐπιτέθηκε στό λόγο του στήν κομμουνιστική ὁμάδα τοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων. Δέν ξέρω ἄν ἄλλαξαν ξανά οἱ προθέσεις καί οἱ πλατφόρμες τοῦ σ. Τρότσκι ἤ τό πράγμα ἐξηγεῖται κάπως διαφορετικά. Πάντως ὅμως ἡ δήλωση τοῦ σ. Τρότσκι στίς 23 τοῦ Γενάρη δείχνει ὅτι τό Κόμμα, προτοῦ ἀκόμη προλάβει νά κινητοποιήσει ὅλες τίς δυνάμεις του, ἀφοῦ πρόλαβε νά ἐκφράσει τίς ἀπόψεις μόνο τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας καί τῆς μειοψηφίας τῶν ἐπαρχιακῶν κέντρων, ὡστόσο διόρθωσε ἀμέσως, σταθερά, ἀποφασιστικά, γρήγορα, ἀκλόνητα τό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι.

Τοῦ κάκου πανηγύριζαν οἱ ἐχθροί τοῦ Κόμματος. Δέν μπόρεσαν καί δέν θά μπορέσουν νά ἐκμεταλλευτοῦν τίς ἀναπόφευκτες κάποτε διαφωνίες μέσα στό Κόμμα σέ βάρος του καί σέ βάρος τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου στή Ρωσία.

25 τοῦ Γενάρη 1921.

Δημοσιεύτηκε στίς 25 καί 26 τοῦ Γενάρη 1921 σέ χωριστή μπροσούρα τῆς ἔκδοσης τοῦ τμήματος Τύπου τοῦ Σοβιέτ τῶν εργ., ἀγρ. καί κόκκινων στρατ. βουλευτῶν Μόσχας
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς μπροσούρας, πού παραβλήθηκε μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΑΠ'ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΗΛΩΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΤΣΕΚΤΡΑΝ[122]

Λόγω τῆς πλήρους σαφήνειας τοῦ ζητήματος, προτείνω νά περιοριστοῦμε στήν ἐξέταση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ. Προτείνω τήν ἀπόφαση:

> «Γιά ἕνα τόσο σύντομο χρονικό διάστημα πού μᾶς χωρίζει ἀπό τό συνέδριο (τόσο τό συνέδριο τῆς Τσεκτράν, ὅσο καί τό συνέδριο τοῦ ΚΚΡ) ἡ ἀπόλυση ἀπό τήν ἐργασία εἶναι πράγμα ἐντελῶς ἀδύνατο καί ἀπαράδεκτο. Τήν παραμικρή ἐκδήλωση «καταφορᾶς», δηλ. πολεμικῆς πού κάνει ζημιά στήν ὑπόθεση τῶν μεταφορῶν καί πού *περνάει* σέ ἐπιθέσεις, *οἱ ὁποῖες καταστρέφουν τήν πειθαρχία,* ἡ ΚΕ θά τήν τιμωρήσει αὐστηρά καί παρακαλεῖ νά τῆς γνωστοποιοῦνται τέτιες περιπτώσεις».

31. I. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Γενάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΙΑ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΟΥ 4 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1921[123]

Ζητῶ συγνώμη πού δέν μπορῶ νά πάρω μέρος στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης, ἀλλά μόνο θά ἐκθέσω τήν ἄποψή μου.

Ἀπό τά τελευταῖα λόγια τῶν συντρόφων πού μίλησαν εἶδα ὅτι σᾶς ἐνδιαφέρει πολύ ἡ καμπάνια γιά τή σπορά. Πάρα πολλοί νομίζουν ὅτι στήν πολιτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ἀπέναντι στούς ἀγρότες ὑπάρχει κάποια πονηριά. Ἡ πολιτική πού ἀκολουθοῦμε σ'αὐτό τόν τομέα εἶναι τέτια, πού τή λέμε πάντοτε ἀνοιχτά μπροστά σέ ὅλους τούς ἐργαζόμενους. Τό βασικό ζήτημα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας εἶναι ὅτι ὕστερα ἀπό τίς νίκες μας δέν ἔχουμε ἀκόμη νίκες σέ ἄλλες χῶρες. Ἄν διαβάσετε προσεκτικά τό Σύνταγμά μας, θά δεῖτε ὅτι δέν ὑποσχόμαστε λαγούς μέ πετραχήλια, ἀλλά μιλᾶμε γιά τήν ἀνάγκη τῆς δικτατορίας, γιατί ἐνάντιά μας ὀρθώνεται ὅλος ὁ ἀστικός κόσμος.

Μᾶς λένε: οἱ ἀγρότες δέν βρίσκονται κάτω ἀπό ἴσους ὅρους μέ τούς ἐργάτες, ἐδῶ φέρεστε πονηρά. Ἐμεῖς ὅμως διακηρύσσουμε ἀνοιχτά τήν πονηριά αὐτή.

Ὅποιος σκέφτηκε κάπως ἤρεμα γιά τό συσχετισμό τῶν δυνάμεών μας μέ τήν ἀστική τάξη, ξέρει ὅτι ἡ ἀστική τάξη εἶναι πιό ἰσχυρή ἀπό μᾶς, ὡστόσο τρία χρόνια τώρα δέν μπορεῖ νά μᾶς συντρίψει. Αὐτό δέν εἶναι θαῦμα, ἐμεῖς δέν πιστεύουμε σέ θαύματα. Τό ζήτημα ἁπλούστατα εἶναι ὅτι αὐτοί δέν μποροῦν νά ἑνωθοῦν καί τσακώνονται γιά τή μοιρασιά τῆς λείας. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν καταπιεζόμενων ἐδαφῶν εἶναι ἀποικίες, τό μικρότερο μέρος ζεῖ ἀπό τό μόχθο αὐτῶν τῶν ἀποικιῶν, σάν πάνω σέ ἡφαίστειο.

Αὐτοί εἶναι πιό ἰσχυροί ἀπό μᾶς, στίς χῶρες τους ὅμως ἀναπτύσσεται ἕνα κίνημα. Ἡ στρατιωτική ἰσχύς τῶν καπιταλιστῶν εἶναι ἰσχυρότερη ἀπό τή δική μας, ὡστόσο ἀπότυχαν,

κι᾽ἐμεῖς λέμε: τό πιό δύσκολο τό περάσαμε, ὅμως ὁ ἐχθρός θά κάνει κι᾽ἄλλες ἀπόπειρες. Κανένας ἀπό τούς εὐρωπαίους πού ἐπισκέφτηκε τή χώρα μας δέν λέει ὅτι θά τά ἔβγαζαν πέρα χωρίς κουρελιάρηδες καί δίχως «οὐρές», ὅτι καί ἡ ᾽Αγγλία ὕστερα ἀπό ἑξάχρονο πόλεμο θά βρισκόταν στήν ἴδια κατάσταση.

Πρέπει νά καταβληθεῖ κάθε προσπάθεια γιά νά τακτοποιηθοῦν οἱ σχέσεις τῶν ἐργατῶν μέ τούς ἀγρότες. Οἱ ἀγρότες εἶναι ἄλλη τάξη· ὁ σοσιαλισμός θά πραγματοποιηθεῖ ὅταν δέν θά ὑπάρχουν τάξεις, ὅταν ὅλα τά μέσα παραγωγῆς θά βρίσκονται στά χέρια τῶν ἐργαζομένων. Σ᾽ ἐμᾶς ἔμειναν ἀκόμη τάξεις, ἡ ἐξάλειψή τους θά ἀπαιτήσει πάρα πολλά χρόνια, καί ὅποιος ὑπόσχεται νά τό κάνει αὐτό γρήγορα εἶναι ἀγύρτης. ῾Ο ἀγρότης ζεῖ χωριστά καί κάθεται σάν νοικοκύρης, μόνος του, ἔχει καί τό σιτάρι του: μ᾽ αὐτό ὅλους μπορεῖ νά τούς ὑποδουλώσει. Μᾶς παραμονεύει ἔνοπλος ἐχθρός καί, γιά νά μή μᾶς ἀνατρέψει, πρέπει νά ρυθμίσουμε σωστές σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες.

῎Αν πάρουμε τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, θά δοῦμε ὅτι οἱ ἀγρότες εἶναι περισσότεροι. ῾Η ἀστική τάξη λέει ὅτι ἔχει δημοκρατία καί ὅτι οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες ἀπολαμβάνουν τά ἴδια δικαιώματα. ῾Ωσότου οἱ ἀγρότες ἀκολουθοῦν τήν ἀστική τάξη καί ὡσότου οἱ ἐργάτες μένουν μόνοι τους, θά τούς τσακίζουν πάντοτε. ῎Αν τό ξεχάσουμε αὐτό, τό κεφάλαιο θά μᾶς νικήσει. ᾽Εμεῖς δέν ὑποσχόμαστε ἰσότητα, δέν ἔχουμε ἰσότητα. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἰσότητα, ὡσότου ἕνας ἔχει μπόλικο ψωμί καί ὁ ἄλλος δέν ἔχει τίποτε.

Οἱ καπιταλιστές σκέφτηκαν σωστά πώς τό ἐργοστάσιο δέν μπορεῖ νά μοιραστεῖ, ἐνῶ ἡ γῆ μπορεῖ νά μοιραστεῖ. ᾽Εμεῖς ἔχουμε δικτατορία τοῦ προλεταριάτου· ἡ λέξη αὐτή τρομάζει τούς ἀγρότες, ὅμως ἡ δικτατορία εἶναι τό μόνο μέσο γιά νά ἑνώσουμε τούς ἀγρότες καί νά τούς ὑποχρεώσουμε νά ἀκολουθοῦν τήν καθοδήγηση τῶν ἐργατῶν. Νομίζουμε ὅτι αὐτή εἶναι ἡ σωστή λύση, ἡ ἐργατική τάξη θά ἑνώσει τούς ἀγρότες. Μόνο τότε θά ἀνοίξει ὁ δρόμος γιά παραπέρα, μόνο τότε θά μπορέσουμε νά πλησιάσουμε στήν κατάργηση τῶν τάξεων.

Ποιά πολιτική ἐφαρμόζουν οἱ καπιταλιστές στήν ᾽Αμερική; Μοιράζουν τή γῆ δωρεάν, οἱ ἀγρότες τούς ἀκολουθοῦν κι᾽αὐτοί τούς καθησυχάζουν μέ λόγια γιά ἰσότητα[124]. ῎Η θά ἀκολουθήσει κανείς αὐτή τήν ἀπάτη, ἤ θά τήν καταλάβει, ὁπότε θά ἑνωθεῖ μέ τούς ἐργάτες καί θά διώξει τούς καπιταλιστές.

Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική μας καί θά τή βρεῖτε στό Σύνταγμά μας. Μοῦ εἶπαν ἐδῶ: νά ἐπανεξετάσουμε τήν καμπάνια τῆς σπορᾶς. Ξέ-

ρω πώς ή κατάσταση τῶν ἀγροτῶν τούτη τήν ἄνοιξη εἶναι πολύ δύσκολη. Γιά τούς ἐργάτες τό πιό δύσκολο ἔμεινε πίσω. Σέ κανέναν δέν ὑποσχεθήκαμε ἰσότητα: θέλεις νά εἶσαι μέ τούς ἐργάτες — ἔλα μαζί μας, πέρνα στούς σοσιαλιστές· δέν θέλεις — τράβα στούς λευκούς. Δέν ὑποσχεθήκαμε εὔκολη ἐξουσία: ὅμως αὐτή μᾶς ἀπάλλαξε ἀπό τήν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων καί τῶν καπιταλιστῶν. Αὐτά τά τρία χρόνια οἱ ἐργάτες πεινοῦσαν καί κρύωναν καί πῆραν σταματημένες φάμπρικες. Πῆραν ὅμως τήν ἐξουσία. Ἀκόμη καί οἱ ἀγρότες τῶν σιτοπαραγωγικῶν περιφερειῶν κατάλαβαν τή διαφορά τῆς ἐξουσίας τῶν ἐργατῶν καί τοῦ Ντενίκιν, κι᾿ ἔκαναν τήν ἐκλογή τους. Ἄν νικήσαμε τόν Ντενίκιν, αὐτό ἔγινε ὄχι μέ θαῦμα, ἀλλά γιατί καί οἱ πλούσιοι ἀκόμη ἀγρότες εἶδαν τί βγῆκε στήν πράξη ἀπό τή Συντακτική Συνέλευση· καί ὁ ἀγρότης ἄρχισε νά σκέπτεται καί νά ἐλέγχει μέ βάση τήν πείρα.

Οἱ ἀγρότες κατάλαβαν πώς ὅσο περισσότερο ἔδαφος κατακτοῦσαν οἱ λευκοί, τόσο περισσότερους ἀγρότες στρατολογοῦσαν, μά μόλις οἱ τελευταῖοι συγκεντρώθηκαν κι᾿ ἔγιναν πολλοί, ἀνάτρεψαν τόν Ντενίκιν.

Ἐμεῖς δέν ὑποσχόμαστε λαγούς μέ πετραχήλια, ὅμως ἐκεῖ, ἐνῶ ὑπόσχονται ἰσότητα, τούς δίνουν τόν τσιφλικά. Νά γιατί νικήσαμε.

Μᾶς λένε: νά ἐπανεξετάσουμε τήν καμπάνια τῆς σπορᾶς. Ἐγώ λέω: κανείς δέν ὑπόφερε τόσο, ὅσο ὁ ἐργάτης. Σ᾿ αὐτό τό διάστημα ὁ ἀγρότης πῆρε γῆ καί μποροῦσε νά μαζεύει σιτάρι. Τό χειμώνα αὐτό οἱ ἀγρότες βρέθηκαν σέ ἀδιέξοδο καί ἡ δυσαρέσκειά τους εἶναι εὐνόητη.

Ἐλᾶτε νά ἐπανεξετάσουμε τίς σχέσεις τῶν ἐργατῶν ἀπέναντι στούς ἀγρότες. Λέγαμε ὅτι οἱ ἐργάτες πρόσφεραν πρωτάκουστες θυσίες, τώρα ἦλθε μιά χρονιά πού οἱ ἀγρότες βρέθηκαν σέ δυσκολότατη κατάσταση, τήν κατάσταση αὐτή τήν ξέρουμε. Δέν εἴμαστε ἐνάντια στήν ἐπανεξέταση αὐτῶν τῶν σχέσεων. Ποιά εἶναι ἡ βασική ἐπιδίωξη τῆς καμπάνιας γιά τή σπορά; — νά σπείρουμε ὅλη τήν ἐπιφάνεια τοῦ ἐδάφους, διαφορετικά μᾶς περιμένει ἀναπότρεπτος χαμός. Ξέρετε πόσο σιτάρι τούς πήραμε φέτος; Περίπου τριακόσια ἑκατομμύρια, διαφορετικά τί θά ἔκανε ἡ ἐργατική τάξη; Ἄλλωστε κι᾿ ἔτσι ἐπιζοῦσε, πεινώντας! Ξέρουμε πώς ἡ κατάσταση τῶν ἀγροτῶν εἶναι δύσκολη, δέν ὑπάρχει ὅμως ἄλλος τρόπος νά διορθωθεῖ αὐτή ἡ κατάσταση. Σήμερα σταματᾶμε ἐντελῶς τό παρακράτημα σέ 13 κυβερνεῖα. Τόν περασμένο χρόνο δόσαμε γιά σπόρο ὀχτώ ἑκατομμύρια πούτια καί ἀπό τή σοδειά πήραμε πίσω ἔξι ἑκατομμύρια, καί

τώρα δόσαμε περίπου δεκαπέντε έκατομμύρια. Νά άναστείλουμε τήν καμπάνια τῆς σπορᾶς σημαίνει νά ριχτοῦμε ἀπό τό πέμπτο πάτωμα. Δέν μποροῦμε νά ὑποσχεθοῦμε στούς ἀγρότες νά τούς βγάλουμε μονομιᾶς ἀπό τήν ἀνέχεια, γιά νά γίνει αὐτό πρέπει τά ἐργοστάσια νά παράγουν ἑκατό φορές περισσότερα.

Ἄν δέν ὑποστηρίζαμε τούς ἐργάτες, ἀκόμη καί μέ τό φτωχό αὐτό δελτίο τροφίμων, θά σταματούσαμε ὅλη τή βιομηχανία.

Εἶναι ἀλήθεια πώς στή διάρκεια τριῶν χρόνων οἱ ἐργάτες δέν ἔπαιρναν τίποτε. Δέν εἶναι ὅμως δυνατό νά βρεθεῖ μονομιᾶς μέσο θεραπείας καί οὔτε ὑπάρχει τέτιο.

Στή διάρκεια τῶν τριῶν χρόνων ἡ ἐργατική τάξη ἐξασθένισε, καί γιά τούς ἀγρότες ἦλθε ἡ πιό δύσκολη ἄνοιξη. Βοηθεῖστε μας ὅμως νά ἐφαρμόσουμε τήν καμπάνια τῆς σπορᾶς, νά σπείρουμε ὅλα τά χωράφια καί τότε θά μπορέσουμε νά βγοῦμε ἀπό τή δυσκολία.

Στήν Οὐγγαρία οἱ ἀγρότες δέν βοήθησαν τούς οὔγγρους ἐργάτες καί βρέθηκαν κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τῶν τσιφλικάδων.

Αὐτές εἶναι οἱ δυνατότητες ἐκλογῆς πού ἔχετε μπροστά σας. Πῶς νά βγοῦμε ἀπό τή δύσκολη αὐτή κατάσταση;—Ὅλες οἱ δυνάμεις στήν ὑποστήριξη τῆς καμπάνιας γιά τή σπορά, νά ὑποδείχνουμε ὅλα τά λάθη καί νά κάνουμε διορθώσεις, διαφορετικά δέν θά βγοῦμε ἀπό τίς δυσκολίες.

Δημοσιογραφική περίληψη δημοσιεύτηκε στίς 8 τοῦ Φλεβάρη 1921 στήν «Κομμουνιστίτσεσκι Τρούντ», ἀρ. φύλ. 264

Δημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1926 στά Ἅπαντα τοῦ Ν. Λένιν (Β. Οὐλιάνοφ), τόμ. XX, μέρος II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν

ΛΟΓΟΣ ΣΤΟ IV ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ 6 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1921[125]

(Π α ρ α τ ε τ α μ έ ν α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.) Σύντροφοι, εἶμαι πολύ εὐτυχής πού μπορῶ νά χαιρετίσω τό συνέδριό σας ἐξονόματος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματός μας καί τοῦ ΣΛΕ. Κι' ἀκόμη περισσότερο μέ χαροποιεῖ τό γεγονός ὅτι, ὕστερα ἀπό σημαντικούς κόπους πού ἕνα μικρό μέρος τους ἔπεσε καί στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματός μας καί ὕστερα ἀπό μεγάλους κόπους πού καταβάλλατε ὅλοι σας, κατορθώσαμε ὡστόσο νά τερματίσουμε τή διένεξη, τίς συγκρούσεις καί τίς προστριβές πού ὑπῆρχαν ἀνάμεσά μας μέ τήν αἴσια συμφιλίωση καί μέ τή χθεσινή ὁμόφωνη ἀπόφασή σας. Εἶμαι βέβαιος, σύντροφοι, ὅτι ἡ μικρή αὐτή σύγκρουση καί ἡ ἐπιτυχής ἐπίλυσή της θά ἀποτελέσει τώρα γιά μᾶς ἐγγύηση ὅτι στήν παραπέρα δουλιά σας — καί σάν μέλη τοῦ συνδικάτου καί σάν μέλη τοῦ Κόμματος — θά μπορέσετε νά ὑπερνικήσετε ὅλες ἐκεῖνες τίς σημαντικές δυσκολίες καί νά πραγματοποιήσετε τά καθήκοντα πού ἔχουμε ἀκόμη μπροστά μας.

Σύντροφοι, ἄν εἶναι νά μιλήσουμε γιά τήν κατάσταση τῆς Δημοκρατίας μας γενικά, γιά τήν κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἐξωτερική καί ἐσωτερική, τότε φυσικά πρέπει νά ποῦμε ὅτι οἱ μεγάλες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζαμε ἦταν οἱ δυσκολίες τῆς ἐξωτερικῆς κατάστασης τῆς Δημοκρατίας μας. Ἡ μεγαλύτερη δυσκολία ὅλης τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στή Ρωσία ἦταν ὅτι, ἐξαιτίας τῆς πορείας τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου καί ἐξαιτίας τῆς προηγούμενης ἐξέλιξης τῆς πρώτης ἐπανάστασης τοῦ 1905 βρεθήκαμε στήν ἀνάγκη νά ἀναλάβουμε τήν πρωτοβουλία τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί ἡ πρωτοβουλία αὐτή ἐπιφόρτισε κι' ἐμᾶς καί τή χώρα μας μέ πρωτάκουστες καί πρωτοείδωτες δυσκολίες. Ἀσφαλῶς, ὅλοι

σας ξέρετε—στό δικό σας κλάδο βιομηχανίας νομίζω πώς ἐσεῖς τό βλέπετε αὐτό ἀκόμη καλύτερα ἀπ'ὅ,τι οἱ ἐργάτες τῶν ἄλλων κλάδων βιομηχανίας—ὅλοι σας ξέρετε τί διεθνή δύναμη ἀντιπροσωπεύει τό κεφάλαιο, πόσο συνδέονται μεταξύ τους τά μεγαλύτερα καπιταλιστικά ἐργοστάσια, ἐπιχειρήσεις, καταστήματα σέ ὅλο τόν κόσμο κι'ἀπ'αὐτό εἶναι φυσικά ὁλοφάνερο πώς ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία τῶν πραγμάτων δέν μπορεῖς, νικώντας τό κεφάλαιο σέ μιά μόνη χώρα, νά τό κατανικήσεις ὁριστικά. Τό κεφάλαιο εἶναι διεθνής δύναμη καί γιά νά τό νικήσεις ὁριστικά, χρειάζεται ἡ κοινή δράση τῶν ἐργατῶν ἐπίσης σέ διεθνή κλίμακα. Καί πάντοτε, ἀπό τότε πού ἀγωνιζόμασταν ἐνάντια στίς ἀστικοδημοκρατικές κυβερνήσεις τῆς Ρωσίας τό 1917, ἀπό τότε πού πραγματοποιήσαμε τήν ἐξουσία τῶν Σοβιέτ στό τέλος τοῦ 1917, πάντοτε καί ἐπανειλημμένα τονίζαμε στούς ἐργάτες ὅτι τό θεμελιακό, τό κύριο καθῆκον καί ὁ βασικός ὅρος γιά τή νίκη μας εἶναι ἡ ἐπέκταση τῆς ἐπανάστασης τουλάχιστο σέ μερικές ἀπό τίς πιό προηγμένες χῶρες. Καί οἱ κυριότερες δυσκολίες πού ὀρθώνονταν μπροστά μας στή διάρκεια τῶν τεσσάρων χρόνων ἦταν ὅτι οἱ καπιταλιστές τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης κατόρθωσαν νά τερματίσουν τόν πόλεμο, ἐπιβραδύνοντας τήν ἐπανάσταση.

Ὅλοι μας στή Ρωσία παρακολουθήσαμε ξεκάθαρα ὅτι τόν καιρό τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἡ κατάσταση τῆς ἀστικῆς τάξης ἦταν ἐξαιρετικά ἀσταθής· ἔπειτα ἀκούσαμε ὅτι σέ ὅλες τίς ἄλλες χῶρες τό τέλος ἀκριβῶς τοῦ πολέμου σήμαινε προπάντων πολιτική κρίση σ'αὐτά τά κράτη, ὅταν ὁ λαός ἦταν ἐξοπλισμένος, καί ἀκριβῶς αὐτή τή στιγμή τό προλεταριάτο θά μποροῦσε μέ ἕνα χτύπημα νά λύσει τό ζήτημα σέ βάρος τῶν καπιταλιστῶν. Οἱ ἐργάτες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δέν τό κατόρθωσαν αὐτό γιά μιά σειρά λόγους, καί γι'αὐτό πᾶνε ἤδη τέσσερα χρόνια πού βρισκόμαστε στήν ἀνάγκη νά ὑπερασπίζουμε τήν κατάστασή μας ὁλομόναχοι.

Οἱ δυσκολίες, πού γι'αὐτό τό λόγο ἔπεσαν στούς ὤμους τῆς Σοβιετικῆς Ρωσικῆς Δημοκρατίας, ἦταν τεράστιες, γιατί οἱ στρατιωτικές δυνάμεις τῶν καπιταλιστῶν ὅλου τοῦ κόσμου ἔκαναν ὅ,τι ἦταν στό χέρι τους νά κάνουν γιά νά ὑποστηρίξουν τούς τσιφλικάδες μας καί, φυσικά, ἡ στρατιωτική τους ἰσχύς ξεπερνάει πάρα πολλές φορές τή δική μας. Καί ἄν τώρα, ὕστερα ἀπό τρία καί κάτι χρόνια, πᾶμε νά ξεμπερδέψουμε, ἀφοῦ τσακίσαμε ὅλες τίς στρατιωτικές ἐπιδρομές τους καί ὅλα τά ἐμπόδια, ἔχουμε τό δικαίωμα νά ποῦμε χωρίς καμιά ὑπερβολή, ξέροντας καλά τίς πρωτάκουστες δυσκολίες, τά βάρη, τίς

στερήσεις καί τίς δυστυχίες πού ἔπεσαν στό διάστημα αὐτό στήν ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας, ἔχουμε παρόλα αὐτά τό δικαίωμα νά ποῦμε ὅτι οἱ κυριότερες δυσκολίες ἔχουν πιά μείνει πίσω μας. Ἄν ἡ παγκόσμια ἀστική τάξη, ἔχοντας τεράστια στρατιωτική ὑπεροχή, δέν κατόρθωσε στή διάρκεια τριῶν χρόνων νά τσακίσει μιά ἀδύνατη καί καθυστερημένη χώρα, αὐτό ἔγινε μόνο ἐπειδή ἡ χώρα αὐτή πέρασε στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, μόνο ἐπειδή ἡ χώρα αὐτή εἶχε ἐξασφαλισμένη τή συμπάθεια τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν σέ ὅλο τόν κόσμο, μποροῦμε νά ποῦμε, σέ κάθε χώρα χωρίς ἐξαίρεση. Ἀφοῦ οἱ καπιταλιστές ὅλου τοῦ κόσμου δέν πέτυχαν αὐτό τό σκοπό, πού δέν τούς ἦταν δύσκολος, μιά καί ἡ στρατιωτική ὑπεροχή τους ἦταν γιγάντια, μποροῦμε νά ποῦμε πώς ἀπό διεθνή ἄποψη, στό πιό ἐπικίνδυνο αὐτό σημεῖο ὅλης τῆς σοβιετικῆς ἐπανάστασης ἡ κυριότερη δυσκολία, ἐπαναλαμβάνω, ἔμεινε πίσω.

Φυσικά, ὁ κίνδυνος δέν πέρασε ἀκόμη, σήμερα οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ὁριστική εἰρήνη ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νά παρατείνονται, ἀκριβῶς τώρα — κρίνοντας ἀπό ὁρισμένα σημάδια — πλησιάζει ἕνα ἀρκετά δύσκολο σημεῖο αὐτῶν τῶν διαπραγματεύσεων, γιατί οἱ γάλλοι ἰμπεριαλιστές ἰδιαίτερα ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νά παρασέρνουν τήν Πολωνία σέ ἕναν καινούργιο πόλεμο καί διαδίδουν μέ ὅλα τά μέσα κακόβουλες πληροφορίες πώς ἡ Σοβιετική Ρωσία δέν θέλει εἰρήνη.

Στήν πραγματικότητα ἐμεῖς κάναμε τό πᾶν γιά νά ἀποδείξουμε τόν πόθο μας γιά εἰρήνη: πρίν ἀπό ἀρκετούς μῆνες ὑπογράψαμε τούς προκαταρκτικούς ὅρους, ὅρους μέ τέτιο περιεχόμενο, πού ἡ ὑποχωρητικότητά μας κατέπληξε ὅλους. Δέν ὑποχωροῦμε σέ κανένα σημεῖο τῶν ὅρων αὐτῶν, ὅμως σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά δεχτοῦμε, ὥστε μέ τήν πρόφαση τῆς διανομῆς τῆς περιουσίας, πού τόν καιρό τοῦ τσαρισμοῦ ἀνῆκε καί στόν πολωνικό λαό καί στό ρωσικό λαό, πού βρισκόταν τότε κάτω ἀπό τό ζυγό τοῦ τσαρισμοῦ, νά μετατραπεῖ ἡ διανομή τῆς περιουσίας σέ καινούργιο χαράτσι σέ βάρος μας. Αὐτό δέν μποροῦμε νά τό ἀνεχτοῦμε μέ κανένα τρόπο. Μιά δίκαιη διανομή τῆς περιουσίας, πού πρέπει νά τή δεχτοῦμε σάν κοινή, καί μέρος τοῦ σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, καί τήν ἐπιστροφή στόν πολωνικό λαό ὅλων τῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν, οἱ ὁποῖες ἔχουν γι᾽αὐτόν ἐξαιρετικά μεγάλη σημασία καί πού τόν καιρό τοῦ τσαρισμοῦ εἶχαν λεηλατηθεῖ καί μεταφερθεῖ στή Ρωσία, αὐτή τήν ἐπιστροφή τή θεωροῦμε ἀδιαφιλονίκητη. Πάντοτε εἴχαμε ὑπόψη μας ὅτι κατά τή διευθέτηση αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης θά

παρουσιαστοῦν δύσκολα ζητήματα· ὅμως, σέ περίπτωση πού κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν γάλλων ἰμπεριαλιστῶν οἱ πολωνοί θελήσουν νά προκαλέσουν σύγκρουση καί νά ματαιώσουν μέ ὅλα τά μέσα τήν εἰρήνη, τότε πιά δέν θά μπορέσουμε νά κάνουμε τίποτε. Γιά νά γίνει συμφιλίωση, χρειάζεται προαιρετική συμφωνία τῶν δυό πλευρῶν καί ὄχι μόνο τῆς μιᾶς. Τό ἴδιο, εἴτε πρόκειται γιά μιά πολύ μεγάλη διένεξη μέσα σέ μιά ἕνωση, εἴτε γιά μιά πολύ μεγάλη διένεξη καί σύγκρουση ἀνάμεσα σέ δυό κράτη. Ἄν οἱ πολωνοί ὑποκύψουν ἀκόμη μιά φορά στήν πίεση τῶν γάλλων ἰμπεριαλιστῶν, τότε, τό ἐπαναλαμβάνω ἀκόμη μιά φορά, ἡ ὑπόθεση τῆς εἰρήνης μπορεῖ νά ματαιωθεῖ. Φυσικά, ὅλοι σας ξέρετε τί ἄλλες νέες δυσκολίες θά πέσουν στίς πλάτες μας, ἄν οἱ γάλλοι ἰμπεριαλιστές κατορθώσουν νά ματαιώσουν αὐτή τήν εἰρήνη, κι᾽ἐμεῖς ξέρουμε καλά ἀπό μιά σειρά πληροφορίες καί πηγές ὅτι τέτιες ἀπόπειρες γίνονται καί καταβάλλονται τεράστιες προσπάθειες σ᾽αὐτή τήν κατεύθυνση, ὅτι τώρα οἱ ξένοι καπιταλιστές ρίχνουν ξανά καί ξανά πολλά ἑκατομμύρια γιά νά ὀργανώσουν τήν ἄνοιξη νέα εἰσβολή στή Σοβιετική Ρωσία. Ζώντας αὐτά τά τρία καί κάτι χρόνια, ἔχουμε τώρα πιά πείρα τοῦ πῶς ὀργανώνονται αὐτές οἱ εἰσβολές. Ξέρουμε πώς χωρίς τή βοήθεια ἑνός γειτονικοῦ κράτους οἱ ξένοι καπιταλιστές δέν ἔχουν ποῦ νά στηριχτοῦν γιά νά ὀργανώσουν μιά κάπως σημαντική ἐκστρατεία, ἔτσι ἀρκετά ἑκατομμύρια τά ὁποῖα ρίχνουν σέ διάφορες ὁμάδες, πού ἐπικεφαλῆς τους εἶναι ὁ Σάβινκοφ, ἤ στήν ὁμάδα τῶν ἐσέρων πού ἐκδίδουν στήν Πράγα τήν ἐφημερίδα τους[126] καί παρουσιάζονται πότε-πότε ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης—ξέρουμε ὅτι τά ἀρκετά αὐτά ἑκατομμύρια θά πεταχτοῦν τοῦ κάκου καί ὅτι δέν πρόκειται νά βγεῖ ἀπ᾽αὐτό τίποτε ἄλλο ἀπό μουντζούρωμα τοῦ χαρτιοῦ μέ τυπογραφικό μελάνι στά διάφορα τυπογραφεῖα τῆς Πράγας.

Μένουν ὅμως καί κράτη, ὅπως ἡ Ρουμανία, πού δέν ἀποπειράθηκε νά πολεμήσει μέ τή Ρωσία, καί τέτια σάν τήν Πολωνία, ὅπου ὑπάρχει μιά κυρίαρχη στρατιωτική κλίκα τυχοδιωκτῶν καί μιά κυρίαρχη τάξη ἐκμεταλλευτῶν. Ξέρουμε ὅτι δέν μποροῦν νά συγκεντρώσουν ἐνάντιά μας μεγάλες δυνάμεις καί ταυτόχρονα ξέρουμε πώς τό πιό πολύτιμο γιά μᾶς εἶναι ἡ διατήρηση τῆς εἰρήνης καί ἡ πλήρης δυνατότητα νά ἀφιερώσουμε ὅλες τίς δυνάμεις μας στήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας, καί πρέπει νά εἴμαστε ἐξαιρετικά, μά ἐξαιρετικά προσεκτικοί. Ἔχουμε τό δικαίωμα νά

ποῦμε στόν ἑαυτό μας ὅτι οἱ κύριες δυσκολίες τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς ἔμειναν πίσω μας, θά εἴμασταν ὅμως πολύ ἐπιπόλαιοι, ἄν κλείναμε τά μάτια μπρός στό ἐνδεχόμενο καί γιά ἄλλες νέες ἀπόπειρες. Φυσικά, μιά κι'ἐξαλείψαμε ἐντελῶς τό μέτωπο τοῦ Βράνγκελ, μιά καί ἡ Ρουμανία δέν τόλμησε τόν πόλεμο σέ στιγμή εὐνοϊκή γι'αὐτή, τώρα γίνεται λιγότερο πιθανό ὅτι θά τολμήσει τόν πόλεμο, δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ τάξη πού κυβερνᾶ στή Ρουμανία καί στήν Πολωνία βρίσκεται σέ κατάσταση πού δέν ἀπέχει ἀπό ἐκείνη πού μπορεῖ κανείς νά τήν ὀνομάσει ἀπελπιστική. Καί τίς δυό χῶρες τίς ἔχουν ξεπουλήσει χοντρικά καί λιανικά στούς καπιταλιστές τοῦ ἐξωτερικοῦ. Χρωστᾶνε τά μαλλιοκέφαλά τους καί δέν ἔχουν μέ τί νά ξοφλήσουν τά χρέη τους. Ἡ χρεοκοπία εἶναι ἀναπότρεπτη. Τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν ὁλοένα καί μεγαλώνει. Συνέβη πολλές φορές μιά ἀστική κυβέρνηση, πού βρισκόταν σέ παρόμοια κατάσταση, νά ρίχνεται μέ κλειστά τά μάτια στούς πιό ἐξωφρενικούς καί παράλογους τυχοδιωκτισμούς, πού δέν μπορεῖς νά τούς ἐξηγήσεις διαφορετικά, παρά μόνο μέ τήν ἀπελπισία καί τό ἀδιέξοδο τῆς κατάστασής τους. Νά γιατί εἴμαστε ὑποχρεωμένοι καί τώρα νά ὑπολογίζουμε τό ἐνδεχόμενο γιά νέες ἀπόπειρες στρατιωτικῆς εἰσβολῆς.

Τό κυριότερο πού μᾶς δίνει τή βεβαιότητα πώς ὄχι μόνο οἱ προσπάθειες αὐτές θά τσακιστοῦν, ἀλλά καί ὅτι ἡ κατάσταση τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν, μιλώντας γενικά, εἶναι ἀσταθής σέ ὅλο τόν κόσμο, εἶναι ἡ ὄξυνση τῆς οἰκονομικῆς κρίσης σέ ὅλες τίς χῶρες καί ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κομμουνιστικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ἡ ἐπανάσταση στήν Εὐρώπη δέν τράβηξε τό δρόμο πού πῆρε ἡ δική μας ἐπανάσταση. Ὅπως ἔχω ἤδη ἀναφέρει, ὅταν στά κράτη τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης οἱ ἔνοπλες δυνάμεις βρίσκονταν στά χέρια τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, αὐτοί δέν κατόρθωσαν νά ἐπωφεληθοῦν ἀπό τόν τερματισμό τοῦ πολέμου γιά μιά γρήγορη καί πιό ἀνώδυνη ἐπανάσταση, ὡστόσο ὁ ἰμπεριαλιστικός πόλεμος κλόνισε τόσο πολύ τή θέση αὐτῶν τῶν κρατῶν, πού ἡ κρίση ὄχι μόνο δέν τέλειωσε ἐκεῖ μέχρι τώρα, μά ἀντίθετα ἀκριβῶς στίς παραμονές τῆς ἄνοιξης παντοῦ, χωρίς ἐξαίρεση, στίς πιό πλούσιες προηγμένες χῶρες ἡ οἰκονομική κρίση ὁλοένα καί δυναμώνει. Τό κεφάλαιο εἶναι διεθνές κακό, καί ἀκριβῶς ἐπειδή τό κακό αὐ-

τό εἶναι διεθνές, ὅλες οἱ χῶρες βρέθηκαν πιά τόσο συνδεμένες μεταξύ τους, πού ὁ χαμός ὁρισμένων ἀπ'αὐτές θά τραβήξει στήν ἄβυσσο ὅλες τίς ὑπόλοιπες.

Οἱ πλούσιες χῶρες πλούτισαν, φυσικά οἱ καπιταλιστές τῶν χωρῶν αὐτῶν πλούτισαν στή διάρκεια τοῦ πολέμου, ὡστόσο ἐξαιτίας τῆς πλήρους καταστροφῆς ὄχι μόνο τῆς Ρωσίας, μά καί μιᾶς τέτιας χώρας, ὅπως ἡ Γερμανία, ἐξαιτίας τῆς ἐξουθένωσης, ἐξαιτίας τῆς ὑποτίμησης τοῦ χρήματος, ὁπωσδήποτε οἱ ἐμπορικές σχέσεις στίς πιό πολλές εὐρωπαϊκές χῶρες ἔχουν ὑπονομευτεῖ, ἔχουν καταστραφεῖ· πλουσιότατες χῶρες πνίγονται, μή ἔχοντας τή δυνατότητα νά πουλοῦν τά προϊόντα τῆς βιομηχανίας τους, γιατί τά χρήματα ἔχασαν τήν ἀξία τους, ἡ ἀνεργία αὐξάνεται πρωτάκουστα σέ ὅλες τίς χῶρες, σέ ὅλο τόν κόσμο ἀναπτύσσεται πρωτοείδωτη οἰκονομική κρίση.

Ταυτόχρονα ἡ ἐργατική τάξη, πού εἶχε ἐξαγοραστεῖ ἀπό τήν ἀστική τάξη τῆς χώρας της, ἡ ὁποία ἔδινε ἕνα σημαντικό μέρος τῶν κερδῶν της στούς ἐκπροσώπους τῶν ἀνώτερων στρωμάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιά νά τήν ἀποτραβήξει ἀπό τήν ἐπανάσταση, ἡ ἐργατική τάξη ὅλων τῶν χωρῶν, στά τριάμισι χρόνια τοῦ πολέμου ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, ἄρχισε νά συνέρχεται ἀπό τήν ἀποτύφλωσή της, καί τό κομμουνιστικό κίνημα ὄχι μόνο στά κόμματα, ἀλλά καί στά συνδικάτα σέ ὅλο τόν κόσμο ἀναπτύσσεται σταθερά, γερά καί βαθιά, ἄν καί ὄχι τόσο γρήγορα, ὅσο θά τό ἐπιθυμούσαμε. Οἱ κυρίαρχες τάξεις ὅλου τοῦ κόσμου φοβοῦνται ἰδιαίτερα τίς ἀλλαγές πού γίνονται μέσα στό συνδικαλιστικό κίνημα. Ἕνα Κόμμα πού θά μποροῦσε νά καθοδηγεῖ τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο, ὅπως συνέβηκε στή ρωσική ἐπανάσταση, πού σέ μερικούς μῆνες ἤ σέ μερικές ἑβδομάδες τό Κόμμα μετατράπηκε ἀπό παράνομο σέ Κόμμα πού συγκέντρωνε ὅλες τίς λαϊκές δυνάμεις, τέτιο Κόμμα πού νά τό ἀκολουθοῦν ἑκατομμύρια, δέν τό ἔχουν δεῖ στήν Εὐρώπη δεκάδες χρόνια καί δέν φοβοῦνται. Τά συνδικάτα ὅμως τά βλέπει κάθε καπιταλιστής καί γνωρίζει ὅτι αὐτά ἑνώνουν ἑκατομμύρια μέλη, ὅτι χωρίς τά συνδικάτα, ἄν οἱ καπιταλιστές δέν τά κρατοῦν στά χέρια τους μέσω τῶν ἡγετῶν τους, πού λέγονται σοσιαλιστές, ἐνῶ ἐφαρμόζουν τήν πολιτική τῶν καπιταλιστῶν, ὅτι χωρίς τέτια συνδικάτα ὅλη ἡ μηχανή τοῦ καπιταλισμοῦ γκρεμίζεται. Τό ξέρουν αὐτό, τό αἰσθάνονται, τό νιώθουν. Στή Γερμανία, λογουχάρη, τό πιό

χαρακτηριστικό ἴσως εἶναι ὅτι τήν ἐξαιρετική λύσσα ὅλου τοῦ ἀστικοῦ Τύπου, ὅλου τοῦ Τύπου τῶν σοσιαλπροδοτῶν πού συνεδριάζουν στή ΙΙ Διεθνή καί αὐτοτιτλοφοροῦνται σοσιαλιστές, ἐνῶ στήν πραγματικότητα ὑπηρετοῦν δλόψυχα τούς καπιταλιστές, ἐκεῖ ἰδιαίτερη λύσσα προκάλεσε ὄχι τόσο τό ταξίδι τοῦ Ζηνόβιεφ, ὅσο τό ταξίδι στή Γερμανία τῶν ρώσων συνδικαλιστῶν, γιατί κανένας δέν ἀποσύνθεσε σέ τέτιο βαθμό τά γερμανικά συνδικάτα, ὅσο οἱ ρῶσοι ἐργάτες συνδικαλιστές, ὅταν ἔκαναν τό πρῶτο πολύ μικρό ταξίδι τους στή Γερμανία· καί ἡ ἄγρια αὐτή ὀργή ὅλων τῶν ἀστικῶν γερμανικῶν ἐφημερίδων, ὅλων τῶν καπιταλιστῶν πού μισοῦν τούς κομμουνιστές, δείχνει πόσο εἶναι ἀσταθής καί ἐπισφαλής ἡ κατάστασή τους. Σέ ὅλο τόν κόσμο ἄναψε σέ διεθνή κλίμακα ἡ πάλη γιά τήν ἐπιροή στά συνδικάτα, πού συνενώνουν σήμερα σέ ὅλα τά πολιτισμένα κράτη ἑκατομμύρια ἐργάτες καί πού ἀπ' αὐτά ἐξαρτᾶται ὅλη αὐτή ἡ ἐσωτερική, ἡ ἀφανής, ἀπό πρώτη ματιά, δουλιά. Ἡ τύχη τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν κρίνεται ἀναπότρεπτα ἀπό τήν αὐξανόμενη οἰκονομική κρίση.

Ἡ ἀντίσταση τῶν γερμανικῶν συνδικάτων τῶν ἐργατῶν τσάκισε τήν ἀπόπειρα τοῦ γερμανικοῦ μοναρχικοῦ κόμματος νά κάνει πραξικόπημα, ὅταν οἱ ἐργάτες, πού ἀκολουθοῦσαν ὥς τώρα τόν Σάιντεμαν, τούς φονιάδες τοῦ Λῆμπκνεχτ καί τῆς Λούξεμπουργκ, ξεσηκώθηκαν ὅλοι καί σύντριψαν τίς στρατιωτικές δυνάμεις. Τό ἴδιο γίνεται τώρα στήν Ἀγγλία καί σέ σημαντικό βαθμό στήν Ἀμερική τόσο γρηγορότερα, ὅσο γρηγορότερα ἀναπτύσσεται ἡ οἰκονομική κρίση. Νά γιατί ἀκριβῶς ἡ διεθνής κατάσταση μᾶς ἐμπνέει περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ὄχι μόνο τήν ἐλπίδα, ἀλλά καί τή βεβαιότητα ὅτι ἡ ἐσωτερική κατάσταση τῶν καπιταλιστικῶν κρατῶν ὑποσκάπτει ὁριστικά τίς δυνάμεις τους καί ὅτι ἡ δική μας διεθνής θέση, πού χθές ἦταν δύσκολη καί πού σήμερα, παρά τίς τεράστιες ἐπιτυχίες, παραμένει δύσκολη, ἀναμφισβήτητα θά καλυτερεύει γιά μᾶς καί ὅτι θά εἴμαστε σέ θέση νά ἀφιερώσουμε ὅλες τίς δυνάμεις μας στή λύση τῶν ἐσωτερικῶν μας προβλημάτων. Δέν θά πῶ πολλά γι' αὐτά τά προβλήματα, γιατί σέ ὅλους σας πού γνωρίζετε τήν παραγωγή, αὐτά τά προβλήματα τῆς οἰκοδόμησης εἶναι, φυσικά, πιό γνωστά καί πιό κατανοητά παρά σέ μένα, καί θά ἦταν περιττό νά ἐπεκταθῶ σ'αὐτά.

Ἄκουσα τώρα τήν παρατήρηση πού ἔκανε στό τέλος τῆς

ὁμιλίας του ὁ προηγούμενος ὁμιλητής καί δέν μπορῶ παρά νά συμφωνήσω πέρα γιά πέρα μαζί του, ὅτι τώρα ἀπό κάθε μέλος ἀπαιτεῖται πάνω ἀπόλα νά συγκεντρώσει τήν προσοχή του στά πρακτικά καθήκοντα τῆς παραγωγῆς, τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης, πού βρίσκονται μπροστά μας. Σήμερα τά συνδικάτα συνενώνουν σχεδόν ὅλους ἀνεξαίρετα τούς ἐργάτες βιομηχανίας, συνενώνουν τήν τάξη πού στίς πλάτες της ἔπεσαν στά τρία αὐτά χρόνια τά μεγαλύτερα βάρη. Ἡ ἐργατική τάξη πραγματοποιεῖ στή Ρωσία τή δικτατορία, εἶναι ἡ τάξη πού κυβερνᾶ τή χώρα, ὅπου οἱ ἐργάτες εἶναι μειοψηφία, ὅμως ἀκριβῶς ἐπειδή κυβερνᾶ ἡ ἐργατική τάξη, ἐπειδή ὁ ἐργάτης τράβηξε καί σήκωσε στίς πλάτες του τό βάρος τῆς καπιταλιστικῆς ἐκμετάλλευσης, ἀκριβῶς γι'αὐτό ἡ ἐργατική τάξη ἔχει ἐξασφαλισμένη τή συμπάθεια καί τήν ὑποστήριξη ὅλης τῆς ἐργαζόμενης μάζας τῆς ἀγροτιᾶς, ὅλων ἐκείνων πού δέν ζοῦν ἀπό τόν ξένο μόχθο. Ἀκριβῶς γι'αὐτό κι'ἔγινε ἐκεῖνο πού δέν μπορεῖ νά τό καταλάβει ὄχι μόνο ἡ ἀστική τάξη, ἀλλά καί οἱ σοσιαλιστές πού ἔμειναν ἐχθροί τῆς ΙΙΙ Διεθνοῦς καί πού τούς φαίνεται σάν πονηριά τῆς κυβέρνησής μας, δέν καταλαβαίνουν πῶς μποροῦσε ἡ ἐργατική τάξη νά παλεύει τρία χρόνια μέ τέτιες δυσκολίες καί νά τούς νικήσει. Μά ἀκριβῶς, ἐπειδή γιά πρώτη φορά στήν ἱστορία ἔγινε τέτιο πράγμα, νά ἀνέβουν στήν ἐξουσία οἱ ἐργαζόμενοι, νά πάρει ἡ πιό ἐκμεταλλευόμενη τάξη τήν ἐξουσία στά χέρια της, ἀκριβῶς γι'αὐτό ἡ πλειοψηφία τῶν ἀγροτῶν δέν μπορεῖ νά μήν ὑποστηρίξει τήν ἐργατική τάξη, βλέποντας τό δίκιο της καί μή συμπαθώντας τήν ἀστική τάξη. Τή λέξη αὐτή τή χαρακτηρίζουν ἀτιμωτική· ἔτυχε νά ἀκούσω ἀπό ἕναν ἀγρότη, πού παραπονιόταν ἐνάντια στό σημερινό καθεστώς, ὁ ὁποῖος ὁλοφάνερα δέν συμπαθοῦσε τήν πολιτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στόν τομέα τοῦ ἐπισιτισμοῦ καί σέ πολλά ἄλλα ζητήματα καί πού θίχτηκε γιατί μέσα στήν ἀγροτική φτωχολογιά τόν λένε «ἀστό». Δέν μπορῶ, λέει, νά ἀνεχθῶ νά χρησιμοποιοῦν γιά μένα τέτια ἀτιμωτική λέξη· καί τό γεγονός ὅτι τή λέξη αὐτή οἱ ἀγρότες—ἀκόμη καί οἱ πιό πλούσιοι μεσαῖοι ἀγρότες, ὅσοι δούλευαν οἱ ἴδιοι καί ξέρουν τί σημαίνει νά κερδίζεις τό ψωμί σου μέ τό μόχθο σου, καί ὅσοι εἶδαν τήν ἐκμετάλλευση τοῦ τσιφλικᾶ καί τοῦ καπιταλιστῆ, κι'αὐτή τήν εἶδαν ὅλοι—δέν μποροῦν νά μή θεωροῦν τή λέξη αὐτή ἀτιμωτική, ἡ λέξη αὐτή τά λέει ὅλα: σ'αὐτή βασίζεται ἡ προπαγάνδα καί ἡ διαφώτισή μας, ἡ κρατική ἐπίδραση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Κι'ἀκριβῶς τήν ὑποστήριξη αὐτή ἀπομέρους

τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν τήν ἔχει ἐξασφαλίσει ἡ ἐργατική τάξη, παρά τήν ἀντίδραση τῆς εὔπορης καί κερδοσκοπικῆς μάζας. 'Ακριβῶς γι'αὐτό τά συνδικάτα παρουσιάζονται σ'ἐμᾶς ὄχι μόνο σάν ἑνώσεις τῶν ἐργαζομένων, ὄχι μόνο σάν οἰκοδόμοι τῆς οἰκονομίας μας—αὐτό εἶναι τό βασικό τους καθῆκον—ἀλλά παρουσιάζονται καί σάν δυνάμεις κρατικές πού οἰκοδομοῦν ἕνα νέο κράτος χωρίς τσιφλικάδες καί καπιταλιστές καί πού, ἄν καί ἀποτελοῦν τή μειοψηφία, μποροῦν νά οἰκοδομήσουν τή νέα κομμουνιστική κοινωνία καί θά τήν οἰκοδομήσουν, γιατί ἔχουμε ἐξασφαλισμένη τήν ὑποστήριξη ὅλων τῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων πού ζοῦσαν μέ τό μόχθο τους. Νά γιατί, χαιρετίζοντας τό συνέδριό σας, ἐκφράζω τή βεβαιότητα ὅτι θά ὁλοκληρώσουμε μέ ἐπιτυχία τά καθήκοντά μας, παρόλες τίς δυσκολίες πού στέκουν μπροστά μας. (Π α ρ α τ ε τ α μ έ ν α χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1922 στό βιβλίο: «Τό τέταρτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργατῶν τῆς βιομηχανίας ἐνδυμάτων (1-6 τοῦ Φλεβάρη 1921) (Στενογραφημένα πρακτικά)». Πετρούπολη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου, πού παραβλήθηκε μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν

ΟΔΗΓΙΕΣ ΤΗΣ ΚΕ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ-ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

1. 'Ακολουθώντας ἀπόλυτα τή θέση πού καθόρισε τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ σχετικά μέ τήν πολυτεχνική μόρφωση (βλ. ἰδιαίτερα τίς §§ 1 καί 8 στό μέρος τοῦ προγράμματος, πού εἶναι ἀφιερωμένο στή λαϊκή παιδεία), τό Κόμμα πρέπει νά θεωρεῖ τή μείωση τοῦ ὁρίου ἡλικίας γιά τή γενική καί πολυτεχνική μόρφωση ἀπό τά 17 στά 15 χρόνια ἀποκλειστικά σάν προσωρινή πρακτική ἀνάγκη, πού προκλήθηκε ἀπό τή φτώχια καί τήν ἐρήμωση τῆς χώρας κάτω ἀπό τά βάρη τῶν πολέμων πού μᾶς ἐπέβαλε ἡ 'Αντάντ.

Γιά τά ἄτομα ἡλικίας ἄνω τῶν 15 χρόνων ἡ πραγματοποίηση τῆς «σύνδεσης» τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης μέ τίς «γενικές πολυτεχνικές γνώσεις» (§ 8 τοῦ παραπάνω μέρους τοῦ προγράμματος τοῦ ΚΚΡ) εἶναι παντοῦ ἀπόλυτα ὑποχρεωτική μόλις δημιουργηθεῖ ἡ παραμικρή γι'αὐτό δυνατότητα.

2. Βασική ἔλλειψη τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας εἶναι ἡ ἔλλειψη θετικῆς δραστηριότητας καί πρακτικοῦ πνεύματος, ὁ ἀνεπαρκής ὑπολογισμός καί ἔλεγχος τῆς πρακτικῆς πείρας, ἡ ἔλλειψη συστηματικότητας στή χρησιμοποίηση τῶν διδαγμάτων αὐτῆς τῆς πείρας, ἡ ἐπικράτηση γενικῶν κρίσεων καί ἀφηρημένων συνθημάτων. 'Η κύρια προσοχή τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου καί τοῦ Συμβουλίου πρέπει νά στραφεῖ στήν πάλη ἐνάντια σ'αὐτές τίς ἐλλείψεις.

3. Στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Παιδείας γενικά καί στή Γενική Διεύθυνση ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης εἰδικότερα, δέν εἶναι τοποθετημένο σωστά τό ζήτημα τῆς προσέλκυσης στό κέντρο γιά ἐργασία εἰδικῶν, δηλαδή παιδαγωγῶν μέ θεωρητική καί μακρόχρονη πρακτική κατάρτιση καί προσώπων μέ τέτια κατάρτιση στόν τομέα τῆς ἐπαγγελματικοτεχνικῆς (συμπεριλαμβανομένης καί τῆς γεωπονικῆς) μόρφωσης.

Εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανωθεῖ ἀμέσως ἡ καταγραφή τῶν στελεχῶν αὐτῶν, ἡ ἐξέταση τῶν χρόνων ὑπηρεσίας τους, ὁ ἔλεγχος τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας τους καί ἡ συστηματική τοποθέτησή τους σέ ὑπεύθυνες θέσεις στήν τοπική δουλιά καί ἰδιαίτερα στή δουλιά στό κέντρο. Κανένα σοβαρό μέτρο δέν πρέπει νά ἐφαρμόζεται χωρίς τήν τελική γνώμη αὐτῶν τῶν εἰδικῶν καί χωρίς τή διαρκή συμμετοχή τους.

'Εννοεῖται, ἡ τοποθέτηση τῶν εἰδικῶν πρέπει νά πραγματοποιεῖται μέ 2 ἀπαραίτητους ὅρους: πρῶτο, οἱ μή κομμουνιστές εἰδικοί πρέπει νά δουλεύουν κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο κομμουνιστῶν. Δεύτερο, τό περιεχόμενο τῆς ἐκπαίδευσης, ἐφόσον πρόκειται γιά θέματα γενικῆς μόρφωσης, καί ἰδιαίτερα γιά τή φιλοσοφία, τίς κοινωνικές ἐπιστῆμες καί τήν κομμουνιστική διαπαιδαγώγηση, πρέπει νά καθορίζεται μόνο ἀπό τούς κομμουνιστές.

4. Τό Συμβούλιο καί τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο πρέπει νά καταρτίσουν καί νά κυρώσουν τά προγράμματα τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων βασικῶν τύπων, καί ἔπειτα τῶν ἀνώτερων τύπων μαθημάτων, τῶν διαλέξεων, τῶν κύκλων ὁμιλιῶν, τῶν συζητήσεων, τῶν πρακτικῶν μαθημάτων.

5. Τό τμῆμα τοῦ ἑνιαίου σχολείου ἐργασίας, καί ἰδιαίτερα ἡ Γενική Διεύθυνση ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, πρέπει νά συγκεντρώσουν τή μεγαλύτερη προσοχή τους στήν πιό πλατιά καί συστηματική προσέλκυση ὅλων τῶν κατάλληλων τεχνικῶν καί γεωπονικῶν δυνάμεων στήν ἐπαγγελματικοτεχνική καί πολυτεχνική μόρφωση, συνδυάζοντάς την μέ τή χρησιμοποίηση κάθε ὑποφερτά κάπως ὀργανωμένης ἐργοστασιακῆς καί ἀγροτικῆς ἐπιχείρησης (σοβχόζ, ἀγροτικός πειραματικός σταθμός, καλό νοικοκυριό κ.ο.κ., ἠλεκτροσταθμοί κτλ.).

Οἱ μορφές καί ὁ τρόπος χρησιμοποίησης τῶν οἰκονομικῶν ἐπιχειρήσεων καί ἱδρυμάτων γιά τήν πολυτεχνική μόρφωση πρέπει νά καθορίζονται ὕστερα ἀπό συνεννόηση μέ τά ἀντίστοιχα οἰκονομικά ὄργανα, ἔτσι πού νά μή διασαλεύεται ἡ ὁμαλή πορεία τῆς παραγωγῆς.

6. Πρέπει νά καταρτιστοῦν πρακτικές, πολύ σύντομες, ἀλλά σαφεῖς καί ἀκριβεῖς μορφές ἀπολογισμοῦ, γιά νά μποροῦν νά ὑπολογίζονται καί νά ἐλέγχονται ἡ ἔκταση καί τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς. 'Από τήν ἄποψη αὐτή ἡ ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Παιδείας εἶναι κάθε ἄλλο παρά ἱκανοποιητική.

7. 'Επίσης κάθε ἄλλο παρά ἱκανοποιητική εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς διανομῆς τῶν ἐφημερίδων, τῶν μπροσουρῶν, τῶν περιοδικῶν καί τῶν βιβλίων στίς βιβλιοθῆκες καί στά ἀναγνωστήρια τόσο στά σχολεῖα, ὅσο καί ἔξω ἀπό τά σχολεῖα. 'Από δῶ ἀπορέει ὅτι ἡ ἐφημερίδα καί τό βιβλίο φτάνει σέ ἕνα μικρό στρῶμα σοβιετικῶν ὑπαλλήλων καί ὅτι πολύ λίγα ἔντυπα φτάνουν στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες. 'Επιβάλλεται μιά ριζική ἀναδιοργάνωση ὅλης αὐτῆς τῆς δουλιᾶς.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 25,
5 τοῦ Φλεβάρη 1921

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΛΑ·Ι·ΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Στήν «Πράβντα», άρ. φύλ. 25 τῆς 5 τοῦ Φλεβάρη, δημοσιεύτηκαν οἱ «*Ὁδηγίες* τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ πρός τούς κομμουνιστές-στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας (σχετικά μέ τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Ἐπιτροπάτου)».

Δυστυχῶς, στό πρῶτο σημεῖο ἔγινε τυπογραφικό λάθος, πού ἐπαναλαμβάνεται τρεῖς φορές καί διαστρεβλώνει τό νόημα: ἀντί «πολυτεχνική» μόρφωση τυπώθηκε: πολιτική!!

Θά ἤθελα νά ἐπισύρω τήν προσοχή τῶν συντρόφων σ'αὐτές τίς ὁδηγίες καί νά προκαλέσω τήν ἀνταλλαγή γνωμῶν πάνω σέ μερικά σημεῖα ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητας.

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 ἔγινε κομματική σύσκεψη γιά τά ζητήματα τῆς λαϊκῆς παιδείας. Πῆραν μέρος 134 ἀντιπρόσωποι μέ θετική καί 29 μέ συμβουλευτική ψῆφο. Ἡ σύσκεψη κράτησε πέντε μέρες. Ἀπολογισμός τῆς σύσκεψης αὐτῆς δίνεται στό «Παράρτημα τοῦ Δελτίου τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, πού εἶναι ἀφιερωμένο στήν κομματική σύσκεψη γιά τά ζητήματα τῆς λαϊκῆς παιδείας» (ἔκδοση τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς, 10 τοῦ Γενάρη 1921). Ἀπό τίς ἀποφάσεις τῆς σύσκεψης, ἀπό τόν ἀπολογισμό τῆς σύσκεψης, ἀπ'ὅλα τά ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στό παραπάνω «Παράρτημα τοῦ Δελτίου»—ἐκτός ἀπό τό εἰσαγωγικό ἄρθρο τοῦ σ. Λουνατσάρσκι καί τό ἄρθρο τοῦ σ. Γκρινκό—φαίνεται ἡ λαθεμένη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος τῆς πολυτεχνικῆς μόρφωσης, φαίνεται ἡ ἔλλειψη, πού στήν καταπολέμησή της οἱ ὁδηγίες τῆς ΚΕ στρέφουν τήν «κύρια προσοχή» τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου καί τοῦ Συμβουλίου καί συγκεκριμένα: ἡ «τάση» γιά γενικές κρίσεις καί ἀφηρημένα συνθήματα.

Τό ζήτημα τῆς πολυτεχνικῆς μόρφωσης ἔχει βασικά λυθεῖ ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας, στίς §§ 1 καί 8 τοῦ μέρους

τοῦ προγράμματος, πού εἶναι ἀφιερωμένο στή λαϊκή παιδεία. Ἀκριβῶς τά σημεῖα αὐτά τοῦ προγράμματος ὑποδείχνει ἡ ὁδηγία τῆς ΚΕ. Ἡ § 1 μιλάει γιά *πολυτεχνική μόρφωση* ὥς τά 17 χρόνια, ἡ § 8—γιά «πλατιά ἀνάπτυξη τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης γιά τά πρόσωπα ἡλικίας ἄνω τῶν 17 χρόνων, *σέ συνδυασμό μέ τίς γενικές πολυτεχνικές γνώσεις*».

Ἔτσι τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος τοποθετεῖ τό ζήτημα ἐντελῶς ξεκάθαρα. Οἱ κρίσεις γιά «*πολυτεχνική ἤ μονοτεχνική* μόρφωση» (ἀκριβῶς αὐτές τίς λέξεις, πού τίς ἔβαλα σέ εἰσαγωγικά καί τίς ὑπογράμμισα, τίς συναντοῦμε, μέ ὅλη τήν τερατώδη ἀνοησία τους, στήν 4η σελίδα τοῦ «Παραρτήματος τοῦ δελτίου»!) πού ἀνάφερα—αὐτές οἱ κρίσεις εἶναι ριζικά λαθεμένες, καί γιά ἕναν κομμουνιστή ἐντελῶς ἀπαράδεκτες, δείχνουν καί ἄγνοια τοῦ προγράμματος καί ἐντελῶς κούφια «μανία» μέ ἀφηρημένα συνθήματα. Ἄν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά μειώσουμε *προσωρινά* τό ὅριο ἡλικίας (τοῦ περάσματος ἀπό τή γενική πολυτεχνική στήν ἐπαγγελματική-πολυτεχνική μόρφωση) ἀπό τά 17 χρόνια στά 15, «*τό Κόμμα πρέπει νά θεωρεῖ*» αὐτή τή μείωση τοῦ ὁρίου τῆς ἡλικίας «ἀποκλειστικά» (σημεῖο 1ο τῶν ὁδηγιῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς) σάν πρακτική ἀνάγκη, σάν προσωρινό μέτρο πού προκάλεσε «*ἡ φτώχια καί ἡ ἐρήμωση τῆς χώρας*».

Οἱ γενικές κρίσεις μέ τίς μάταιες προσπάθειες «νά αἰτιολογήσουν» παρόμοια μείωση ἀποτελοῦν καθαρή ἀνοησία. Φτάνει τό παιχνίδι τῶν γενικῶν συζητήσεων καί τῆς δῆθεν θεωρητικοποίησης! Ὅλο τό κέντρο βάρους τῆς δουλιᾶς πρέπει νά μεταφερθεῖ στό ἔργο «τοῦ ὑπολογισμοῦ καί τοῦ ἐλέγχου τῆς *πρακτικῆς* πείρας», στό ἔργο τῆς «συστηματικῆς *χρησιμοποίησης τῶν ὑποδείξεων* αὐτῆς τῆς πείρας».

Ὅσο καί ἄν ἔχουμε λίγους ἀνθρώπους ἱκανούς, μορφωμένους καί ἔμπειρους στήν παιδαγωγική *πρακτική*, ὡστόσο, εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἔχουμε. Ἐμεῖς πάσχουμε ἀπό τό ὅτι δέν ξέρουμε νά τούς βροῦμε, νά τούς τοποθετήσουμε στήν κατάλληλη καθοδηγητική θέση, ἀπό τό ὅτι δέν ξέρουμε νά *μελετᾶμε* μαζί τους τήν πρακτική πείρα τῆς σοβιετικῆς οἰκοδόμησης. Κι᾿αὐτό εἶναι ἀκριβῶς πού δέν φαίνεται στήν κομματική σύσκεψη τοῦ Δεκέμβρη 1920, καί ὅταν αὐτό δέν φαίνεται στή σύσκεψη 163—ἑκατόν ἑξήντα τριῶν!—παραγόντων τῆς λαϊκῆς παιδείας, τότε εἶναι ἐντελῶς ἀναμφισβήτητο πώς ὑπάρχει κάποια γενική, ριζική ἔλλειψη στήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς,

ἔλλειψη πού προκάλεσε τήν ἀνάγκη τῆς ἔκδοσης εἰδικῆς ὁδηγίας τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος.

Στό Ἐπιτροπάτο Παιδείας ὑπάρχουν δυό—καί μόνο δυό—σύντροφοι μέ καθήκοντα ἀποκλειστικοῦ χαρακτήρα. Εἶναι ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος, σ. Λουνατσάρσκι, πού ἀσκεῖ τή γενική καθοδήγηση καί ὁ ἀναπληρωτής, σ. Ποκρόβσκι, πού ἀσκεῖ τήν καθοδήγηση, πρῶτο, σάν ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου, δεύτερο, σάν μόνιμος σύμβουλος (καί καθοδηγητής) στά ἐπιστημονικά ζητήματα, στά ζητήματα τοῦ μαρξισμοῦ γενικά. Ὅλο τό Κόμμα, πού γνωρίζει καλά καί τόν σ. Λουνατσάρσκι καί τόν σ. Ποκρόβσκι δέν ἀμφιβάλλει φυσικά πώς καί οἱ δυό τους εἶναι, ἀπό τήν πλευρά πού ἀναφέραμε, ἕνα εἶδος «εἰδικοί» στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας. Γιά ὅλα τά ἄλλα στελέχη δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει τέτια *«εἰδικότητα»*. «Εἰδικότητα» ὅλων τῶν ἄλλων στελεχῶν πρέπει νά εἶναι ἡ ἱκανότητα νά ὀργανώνουν τήν προσέλκυση τῶν εἰδικῶν-παιδαγωγῶν στή δουλιά, νά πραγματοποιήσουν τή σωστή ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τους, νά χρησιμοποιοῦν συστηματικά τίς ὑποδείξεις τῆς πρακτικῆς πείρας. Οἱ ὁδηγίες τῆς ΚΕ μιλοῦν γι'αὐτό καί στή 2η § καί στήν 3η § καί στήν 5η §.

Στή σύσκεψη τῶν κομματικῶν στελεχῶν ἔπρεπε νά ἀκούσουμε τούς εἰδικούς, τούς παιδαγωγούς πού δούλεψαν καμιά δεκαριά χρόνια πρακτικά καί πού μποροῦσαν νά ποῦν σέ ὅλους μας τί ἔγινε καί τί γίνεται στόν τάδε τομέα, λ.χ., στόν τομέα τῆς ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, καί πῶς τά βγάζει πέρα στόν τομέα αὐτό ἡ σοβιετική οἰκοδόμηση, τί τό καλό εἶχε ἐπιτευχθεῖ, ποιά εἶναι τά δειγματάκια αὐτοῦ τοῦ καλοῦ (ἀσφαλῶς, τέτια δειγματάκια ὑπάρχουν, ἔστω καί σέ ἐλάχιστο ἀριθμό), ποιές εἶναι οἱ συγκεκριμένες ὑποδείξεις σχετικά μέ τίς κυριότερες ἐλλείψεις καί ποιές οἱ μέθοδοι ἐξάλειψης αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων.

Στή σύσκεψη τῶν κομματικῶν στελεχῶν *δέν ὑπάρχει* αὐτός ὁ ὑπολογισμός τῆς *πρακτικῆς* πείρας, δέν ὑπάρχουν οἱ γνῶμες τῶν παιδαγωγῶν πού ἐφάρμοζαν αὐτή τήν πείρα μέ τόν τάδε καί τόν τάδε τρόπο, ἀλλά ὑπάρχουν ἀποτυχημένες προσπάθειες γιά «γενικές κρίσεις» καί γιά ἀξιολόγηση «ἀφηρημένων συνθημάτων». Πρέπει ὅλο τό Κόμμα, ὅλα τά στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας νά συνειδητοποιήσουν αὐτή τήν ἔλλειψη καί μέ ἑνωμένες τίς δυνάμεις νά καταπιαστοῦμε μέ τήν ἐξάλειψή της. Πρέπει τά τοπικά στελέχη νά ἀνταλλάσσουν τή σχετική πείρα τους καί νά βοηθήσουν τό Κόμμα νά ἀναδείξει ὑποδειγματικά κυβερνεῖα ἤ νομούς, ἤ περιφέρειες, ἤ ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα, ἤ ὑπο-

δειγματικούς παιδαγωγούς πού πέτυχαν καλά άποτελέσματα σέ σχετικά στενή, τοπική ή είδική κλίμακα. Στηριζόμενοι σ' αύτές τίς έξακριβωμένες πιά άπό τήν πρακτική έπιτεύξεις, πρέπει νά προωθοῦμε τή δουλιά, πλαταίνοντας — ὕστερα άπό κατάλληλο ἔλεγχο — τήν τοπική πείρα ὥς τίς διαστάσεις πανρωσικῆς πείρας, μεταθέτοντας τούς ταλαντούχους ἤ καί ἁπλῶς ἱκανούς παιδαγωγούς σέ πιό ὑπεύθυνες θέσεις, μέ πιό εὐρύ τομέα δράσης κτλ.

'Η έπιτυχία τῆς δουλιᾶς τοῦ κομμουνιστῆ πού δρᾶ στόν τομέα (καί στά ἱδρύματα) τῆς λαϊκῆς παιδείας, πρέπει νά μετριέται πρίν ἀπόλα μέ τό πῶς εἶναι ὀργανωμένο τό ἔργο αὐτό τῆς προσέλκυσης τῶν είδικῶν, μέ τήν ἱκανότητα νά τούς ἀνακαλύπτει, μέ τήν ἱκανότητα νά τούς χρησιμοποιεῖ, μέ τήν ἱκανότητα νά πραγματοποιεῖ τή συνεργασία τοῦ είδικοῦ-παιδαγωγοῦ καί τοῦ κομμουνιστῆ-καθοδηγητῆ, μέ τήν ἱκανότητα νά ἐλέγχει τί ἀκριβῶς καί σέ τί βαθμό *πραγματοποιεῖται στή ζωή*, μέ τήν ἱκανότητα νά τραβάει μπροστά ἔστω καί πάρα πολύ ἀργά, ἔστω καί ἐλάχιστα, ὅμως μόνο πάνω σέ *θετικό* ἔδαφος, πάνω στό ἔδαφος τῆς *πρακτικῆς* πείρας. Ἄν ὅμως καί στό μέλλον θά ἔχουμε στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας ἀφθονία μνηστήρων γιά «κομμουνιστική καθοδήγηση» καί κενότητα στόν πρακτικό τομέα, ἀνεπάρκεια ἤ ἀνυπαρξία είδικῶν-ἀνθρώπων τῆς πράξης, ἀνικανότητα νά τούς ἀναδείξουμε, νά τούς ἀκούσουμε, νά ὑπολογίσουμε τήν πείρα τους — τότε ἡ δουλιά δέν θά προκόψει. Ὁ καθοδηγητής-κομμουνιστής πρέπει νά ἀποδείξει τό δικαίωμά του γιά καθοδήγηση ἀποκλειστικά καί μόνο μέ τό ὅτι *βρίσκει πολλούς* καί ὁλοένα περισσότερους βοηθούς ἀνάμεσα στούς παιδαγωγούς-πρακτικούς, μέ τό ὅτι *ξέρει νά τούς* βοηθήσει στή δουλιά, νά *τούς* ἀναδείξει, νά δείξει καί νά ὑπολογίσει τήν πείρα *τους*.

Μ' *αὐτή* τήν ἔννοια τό ἀπόλυτο σύνθημά μας πρέπει νά εἶναι: *λιγότερη* «καθοδήγηση», περισσότερη πρακτική δουλιά, δηλαδή λιγότερες γενικές συζητήσεις, περισσότερα γεγονότα καί μάλιστα γεγονότα ἐλεγμένα, πού νά δείχνουν σέ τί πράγμα, κάτω ἀπό ποιούς ὅρους, σέ τί βαθμό τραβᾶμε μπροστά ἤ μένουμε ἀκίνητοι, ἤ ὑποχωροῦμε. Ὁ κομμουνιστής-καθοδηγητής, πού διόρθωσε τά προγράμματα διδασκαλίας τῶν παιδαγωγῶν-πρακτικῶν, πού ἔγραψε ἕνα καλό διδακτικό ἐγχειρίδιο, πού πέτυχε μιά ἔστω καί ἀσήμαντη, μά *ἐφαρμοσμένη στήν πράξη* βελτίωση τοῦ περιεχομένου τῆς δουλιᾶς, τῶν συνθηκῶν δουλιᾶς, *δέκα, ἑκατό, χίλιων* είδικῶν-παιδαγωγῶν — νά, αὐτός εἶναι ἕνας πραγματικός κα-

θοδηγητής. Ἐνῶ ὁ κομμουνιστής πού *συζητάει* γιά «καθοδήγηση» *καί δέν ξέρει* νά προσαρμόσει τούς εἰδικούς στήν πρακτική δουλιά, δέν ξέρει νά *τούς* κάνει νά πετύχουν στήν πράξη, δέν ξέρει νά χρησιμοποιήσει τήν πρακτική πείρα ἑκατοντάδων καί ἑκατοντάδων δασκάλων, αὐτός ὁ κομμουνιστής δέν ἀξίζει τίποτε.

Ἀρκεῖ νά ξεφυλλίσει κανείς τό πολύ καλογραμμένο βιβλιαράκι: «Τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας. 1917—Ὀχτώβρης—1920. Σύντομος ἀπολογισμός»—γιά νά δεῖ ὅτι ὅλη ἡ δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας πάσχει πάνω ἀπόλα ἀπό τήν ἔλλειψη πού ὑποδείξαμε. Ὁ σ. Λουνατσάρσκι τό κατανοεῖ αὐτό, μιλώντας στόν πρόλογο (σελ. 5) γιά μιά «ἀναμφισβήτητη ἔλλειψη πρακτικοῦ πνεύματος». Θά χρειαστεῖ ὅμως πολύ ἐπίμονη δουλιά ἀκόμη γιά νά τό κατανοήσουν αὐτό ὅλοι οἱ κομμουνιστές τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας καί νά πετύχουν τήν πραγματική ἐφαρμογή τῶν ἀληθειῶν πού ἔχουν κατανοηθεῖ. Τό βιβλιαράκι πού ἀναφέραμε δείχνει ὅτι γνωρίζουμε λίγα, ἐξαιρετικά λίγα συγκεκριμένα γεγονότα· ὅτι δέν ξέρουμε νά τά συγκεντρώνουμε· δέν ἔχουμε ἀντίληψη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζητημάτων πού πρέπει νά βάζουμε καί στά ὁποῖα μποροῦμε (μέ τό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ πού ἔχουμε, μέ τά ἤθη κι᾽ἔθιμά μας, μέ τά μέσα ἐπικοινωνίας μας) νά περιμένουμε ἀπάντηση· δέν ξέρουμε νά συγκεντρώνουμε τίς ὑποδείξεις τῆς πρακτικῆς πείρας καί νά τίς γενικεύουμε· ἀσχολούμαστε μέ κούφιες «γενικές συζητήσεις καί ἀφηρημένα συνθήματα», ἐνῶ δέν ξέρουμε νά χρησιμοποιήσουμε γενικά τούς ἱκανούς δασκάλους καί εἰδικά τούς ἱκανούς μηχανικούς καί γεωπόνους γιά τήν τεχνική μόρφωση, νά χρησιμοποιοῦμε τά ἐργοστάσια, τά σοβχόζ καί τά ὑποφερτά ὀργανωμένα νοικοκυριά καί τούς ἠλεκτρικούς σταθμούς γιά τήν πολυτεχνική μόρφωση.

Παρά τίς ἐλλείψεις αὐτές, ἡ Σοβιετική Δημοκρατία προχωρεῖ στό ἔργο τῆς λαϊκῆς παιδείας. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. «Ἀπό τά κάτω», δηλ. ἀπό τή μάζα τῶν ἐργαζομένων, πού ὁ καπιταλισμός τήν ἀπόκλειε—καί ἀνοιχτά, μέ τή βία, καί μέ τήν ὑποκρισία καί τήν ἀπάτη—τήν ἀπόκλειε ἀπό τή μόρφωση, συντελεῖται ἰσχυρή ἄνοδος πρός τό φῶς καί τίς γνώσεις. Ἔχουμε τό δικαίωμα νά εἴμαστε περήφανοι πού βοηθᾶμε αὐτή τήν ἄνοδο καί τήν ὑπηρετοῦμε. Θά ἦταν ὅμως πραγματικά ἔγκλημα, ἄν κάναμε τά στραβά μάτια μπροστά στίς ἐλλείψεις τῆς δουλιᾶς μας, ἄν παραβλέπαμε τό γεγονός ὅτι δέν μάθαμε ἀκόμη *νά τοποθετοῦμε* σωστά τόν κρατικό-ἐκπαιδευτικό μηχανισμό.

Ἄς πάρουμε ἀκόμη καί τό ζήτημα τῆς διανομῆς τῶν ἐφημερίδων καί τῶν βιβλίων, ζήτημα στό ὁποῖο ἀφιερώνεται τό τελευταῖο, τό 7ο, σημεῖο τῶν ὁδηγιῶν τῆς ΚΕ.

Στίς 3 τοῦ Νοέμβρη 1920 ἐκδόθηκε τό διάταγμα τοῦ ΣΛΕ «γιά τή συγκεντροποίηση τῆς ὀργάνωσης τῆς δουλιᾶς τῶν βιβλιοθηκῶν» (ἄρθρο 439 τῆς Συλλογῆς νόμων, 1920, ἀρ. 87), γιά τή δημιουργία *ἑνιαίου δικτύου βιβλιοθηκῶν τῆς ΣΟΣΔΡ*.

Ὁρίστε μερικά συγκεκριμένα στοιχεῖα, πού κατόρθωσα νά πάρω σχετικά μ᾽αὐτό τό ζήτημα ἀπό τόν σ. Μάλκιν, τῆς «Κεντρικῆς Διεύθυνσης Τύπου», καί ἀπό τόν σ. Μοντέστοφ, τοῦ τμήματος βιβλιοθηκῶν τῆς ΔΛΠΜ (Διεύθυνσης λαϊκῆς παιδείας Μόσχας). Σέ 38 κυβερνεῖα καί 305 νομούς, ὁ ἀριθμός τῶν βιβλιοθηκῶν στήν κεντρική Σοβιετική Ρωσία (χωρίς τή Σιβηρία, χωρίς τό Βόρειο Καύκασο) ἦταν ὁ ἀκόλουθος:

Βιβλιοθῆκες κεντρικές	342
» συνοικιακές τῶν πόλεων	521
» ἐπαρχιακές	4 474
» κινητές	1 661
Σπίτια-ἀναγνωστήρια	14 739
Ὑπόλοιπες («ἀγροτικές, παιδικές, βιβλιοθῆκες πληροφόρησης, διαφόρων ἱδρυμάτων, διαφόρων ὀργανώσεων»)	12 203
Σύνολο	33 940

Ὁ σ. Μοντέστοφ, βασιζόμενος στήν πείρα του, ὑποθέτει πώς περίπου τά ¾ αὐτῶν τῶν βιβλιοθηκῶν ὑπάρχουν στήν πραγματικότητα καί οἱ ὑπόλοιπες μόνο στό χαρτί. Τά στοιχεῖα τῆς «Κεντρικῆς Διεύθυνσης Τύπου» δίνουν γιά τό κυβερνεῖο Μόσχας 1223 βιβλιοθῆκες, σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τοῦ σ. Μοντέστοφ — 1018· ἀνάμεσα σ᾽αὐτές οἱ 204 εἶναι τῆς πόλης καί 814 τοῦ κυβερνείου, χωρίς νά λογαριάζονται οἱ βιβλιοθῆκες τῶν συνδικάτων (πιθανόν, περίπου 16) καί οἱ στρατιωτικές (περίπου 125).

Ὅσο μπορεῖ νά κρίνει κανείς ἀπό τή σύγκριση τῶν στοιχείων κατά κυβερνεῖα, οἱ ἀριθμοί αὐτοί δέν εἶναι πολύ ἀξιόπιστοι καί φοβᾶμαι μήπως στήν πράξη ἀποδειχτεῖ ὅτι εἶναι κάτω καί ἀπό 75%! Λογουχάρη, στό κυβερνεῖο Βιάτκα ὑπάρχουν 1 703 σπίτια-ἀναγνωστήρια, στό κυβερνεῖο Βλαντίμιρ 37, στό κυβερνεῖο Πετρούπολης 98, στό κυβερνεῖο Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ 75 κτλ. «Ἄλλες» βιβλιοθῆκες ὑπάρχουν στό κυβερνεῖο Πετρούπολης 36, στό κυβερνεῖο Βορόνεζ 378, στό κυβερνεῖο Οὐφά 525, στό κυβερνεῖο Πσκόφ 31 κτλ.

Ὅπως φαίνεται, τά στοιχεῖα αὐτά δείχνουν ἀκριβῶς ὅτι ἡ

δίψα τῆς μάζας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν γιά γνώσεις εἶναι τεράστια, ὅτι ἡ τάση γιά μόρφωση καί δημιουργία βιβλιοθηκῶν εἶναι ἰσχυρή, κυριολεκτικά «λαϊκή». Ἀπέχουμε ὅμως πολύ, πάρα πολύ ἀκόμη ἀπό τό νά ξέρουμε νά ὀργανώσουμε, νά τακτοποιήσουμε, νά δόσουμε μορφή σ' αὐτή τήν τάση τοῦ λαοῦ, νά ἱκανοποιήσουμε σωστά τήν τάση αὐτή. Θά χρειαστεῖ νά δουλέψουμε πολύ ἀκόμη, πάρα πολύ καί ἐπίμονα γιά τή δημιουργία ἑνός πραγματικά *ἑνιαίου δικτύου* βιβλιοθηκῶν.

Πῶς διανέμουμε τίς ἐφημερίδες καί τά βιβλία; Σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς «Κεντρικῆς Διεύθυνσης Τύπου» τό 1920 εἶχαν κυκλοφορήσει 401 ἑκατομμύρια ἀντίτυπα ἐφημερίδων καί 14 ἑκατομμύρια ἀντίτυπα βιβλίων (σέ 11 μῆνες). Ὁρίστε τά στοιχεῖα γιά τή διανομή 3 ἐφημερίδων (12.I.1921), ἡ διανομή αὐτή διαπιστώθηκε ἀπό τό παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ Τύπου τῆς ΚΕΚΔ[127] (οἱ ἀριθμοί σημαίνουν *χιλιάδες* ἀντίτυπα):

	«Ἰζβέστιγια»	«Πράβντα»	«Μπεντνοτά»
Πρακτορεῖο τῆς «Κεντρ. Δ/σης Τύπου»...	191	139	183
Στρατιωτικό Γραφεῖο διανομῆς ἐντύπων...	50	40	85
Σιδηροδρ. ὀργανώσεις, παραρτήματα τῆς Κ. Δ/σης Τύπου, διαφωτ. κέντρα.......	30	25	16
Ἱδρύματα καί ὀργανώσεις τῆς Μόσχας....	65	35	8
Στρατιωτικός ἐπίτροπος Μόσχας.........	8	7	6
Σώματα ἐφημερίδων γιά ἐπιβατικά τραῖνα..	1	1	1
Τοιχοκόλληση καί σώματα ἐφημερίδων...	5	3	1
Σύνολο	350	250	300

Καταπληκτικά λίγα γιά τήν τοιχοκόλληση, δηλαδή γιά τίς πιό πλατιές μάζες. Καταπληκτικά πολλά γιά τά «ἱδρύματα» τῆς πρωτεύουσας κτλ.—ὅπως φαίνεται, γιά λεηλασία καί γραφειοκρατική χρησιμοποίηση ἀπομέρους τῶν «σοβιετογραφειοκρατῶν»—τόσο τῶν στρατιωτικῶν, ὅσο καί τῶν πολιτικῶν.

Ὁρίστε ἀκόμη μερικοί ἀριθμοί ἀπό τίς ἐκθέσεις τῶν τοπικῶν παραρτημάτων τῆς «Κεντρικῆς Διεύθυνσης Τύπου». Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1920 τό πρακτορεῖο τῆς «Κεντρικῆς Διεύθυνσης Τύπου» τοῦ κυβερνείου Βορόνεζ πῆρε 12 φορές ἐφημερίδες (δηλαδή ἀπό τίς 30 μέρες τοῦ Σεπτέμβρη 18 μέρες οἱ ἐφημερίδες δέν ἦλθαν). Οἱ ἐφημερίδες πού ἦλθαν διανεμήθηκαν ὡς ἑξῆς: «Ἰζβέστιγια» στά πρακτορεῖα τῆς «Κεντρικῆς Διεύθυνσης Τύπου»: στά νομαρχιακά 4986 ἀντίτυπα (4020· 4310)*, στά περιφερειακά 7216

* Στίς παρενθέσεις ὁ 1ος ἀριθμός ἀφορᾶ τήν «Πράβντα», ὁ 2ος τήν «Μπεντνοτά».

(5860· 10 064)· στά ἐπαρχιακά 3370 (3200· 4285)· στίς κομματικές ὀργανώσεις 447 (569· 3880)· στά σοβιετικά ἱδρύματα 1765 (1641· 509)—σημειῶστε ὅτι οἱ σοβιετικές ὀργανώσεις πῆραν σχεδόν τριπλάσιες ἐφημερίδες «Πράβντα» ἀπ'ὅ,τι οἱ κομματικές ὀργανώσεις! Ἔπειτα: στό τμῆμα διαφώτισης τοῦ στρατιωτικοῦ ἐπιτρόπου 5532 (5793· 12 332), στά διαφωτιστικά κέντρα 352 (400· 593)· στά σπίτια-ἀναγνωστήρια *μηδέν*. Στούς συνδρομητές 7167 (3080· 764). Ἐπομένως στούς «συνδρομητές» πολύ πλούσια, δηλαδή στήν πραγματικότητα, φυσικά στούς «σοβιετογραφειοκράτες». Ἡ τοιχοκόλληση 460 (508· 500). Συνολικά 32517 (25104· 37237).

Στό κυβερνεῖο Οὐφά τό Νοέμβρη τοῦ 1920 25 λήψεις, δηλ. μόνο πέντε μέρες δέν ἦλθαν ἐφημερίδες. Ἀπό τή διανομή: στίς κομματικές ὀργανώσεις 113 (1572· 153)· στά σοβιετικά ἱδρύματα 2763 (1296· 1267)· στό τμῆμα διαφώτισης τοῦ στρατιωτικοῦ ἐπιτρόπου 687 (470· 6500)· στίς ἐπαρχιακές Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές 903 (308· 3511)· στά σπίτια-ἀναγνωστήρια 36 (8—ἐφημερ. «Πράβντα» 8 ἀντίτυπα!—2538)· στούς συνδρομητές *μηδέν*· σέ «διάφορες νομαρχιακές ὀργανώσεις» 1044 (219· 991). Συνολικά 5841 (4069· 15 429).

Τέλος, ἡ ἔκθεση τοῦ ἐπαρχιακοῦ πρακτορείου Τύπου Πουστόσιεν τοῦ νομοῦ Σουντογκόντ, τοῦ κυβερνείου Βλαντίμιρ, γιά τό Δεκέμβρη τοῦ 1920. Στίς κομματικές ὀργανώσεις 1 (1· 2)· στά σοβιετικά ἱδρύματα 2 (1· 3)· στό τμῆμα διαφώτισης τοῦ στρατιωτικοῦ ἐπιτρόπου 2 (1· 2)· στίς ἐπαρχιακές Ἐκτελεστικές ἐπιτροπές 2 (1· 3)· στά ἱδρύματα τῶν Τ.Τ.Τ. 1 (1· 1)· στήν ἐργοστασιακή ἐπιτροπή τοῦ Οὐρσιέλσκ 1 (1· 2)· στήν ἀχτιδική ἐπιτροπή κοινωνικῆς πρόνοιας 1 (0· 3). Συνολικά 10 (6· 16).

Ποιά εἶναι τά συμπεράσματα ἀπ'αὐτά τά ἀποσπασματικά στοιχεῖα; Κατά τή γνώμη μου, τό συμπέρασμα εἶναι αὐτό πού τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματός μας τό ἔκφρασε μέ τά λόγια: «στή δοσμένη στιγμή... γίνονται μόνο τά πρῶτα βήματα γιά τό πέρασμα ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό»[128].

Ὁ καπιταλισμός ἔκανε τίς ἐφημερίδες καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις, ὄργανα πλουτισμοῦ, πληροφοριῶν καί διασκέδασης τῶν πλουσίων, ὄργανα ἐξαπάτησης καί ἀποβλάκωσης τῆς μάζας τῶν ἐργαζομένων. Ἐμεῖς συντρίψαμε τά ὄργανα τοῦ πλουτισμοῦ καί τῆς ἐξαπάτησης. *Ἀρχίσαμε* νά κάνουμε τήν ἐφημερίδα ὄργανο διαφώτισης καί μάθησης τῶν μαζῶν νά ζοῦν καί νά οἰκοδομοῦν τό νοικοκυριό τους *χωρίς* τσιφλικάδες καί χωρίς καπιταλιστές. Ἀλλά βρισκόμαστε ἀκόμη μόλις στήν ἀρχή ἀκριβῶς αὐτῆς τῆς

δουλιᾶς. Στά τρία καί κάτι χρόνια δέν κάναμε πολλά. 'Αλλά πρέπει νά κάνουμε ἀκόμη πάρα πολλά, ἔχουμε νά διανύσουμε πολύ μεγάλο δρόμο ἀκόμη. Λιγότερη πολιτική φλυαρία, λιγότερες γενικές κρίσεις καί ἀφηρημένα συνθήματα, πού προκαλοῦν εὐχαρίστηση στούς ἄπειρους κομμουνιστές πού δέν κατάλαβαν ἀκόμη τά καθήκοντά τους, περισσότερη παραγωγική προπαγάνδα καί πάνω ἀπόλα ἕνας πιό θετικός, κατάλληλος, προσαρμοσμένος στό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῶν μαζῶν ὑπολογισμός τῆς πρακτικῆς πείρας.

Στή διανομή τῶν ἐφημερίδων (σχετικά μέ τά βιβλία δέν ἔχω στοιχεῖα· ἐκεῖ πιθανόν ἡ δουλιά πάει ἀκόμη χειρότερα) καταργήσαμε τήν ἐγγραφή συνδρομητῶν. Αὐτό εἶναι ἕνα βῆμα μπρός ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό. Δέν μπορεῖς ὅμως νά ξεκάνεις τόν καπιταλισμό μονομιᾶς. Αὐτός ξαναγεννιέται μέ τή μορφή τῶν «σοβιετογραφειοκρατῶν», τῆς σοβιετικῆς γραφειοκρατίας, πού μέ διάφορα προσχήματα ἁρπάζει τίς ἐφημερίδες. Δέν μπορεῖ νά μετρηθεῖ πόσες ἐφημερίδες ἁρπάζει, προφανῶς, ὅμως, πολλές. Πρέπει νά δουλέψουμε ἐπίμονα καί συστηματικά, γιά «νά χτυπιοῦνται τά χέρια» τῆς γραφειοκρατίας, νά μή τήν ἀφήνουμε νά ἁρπάζει τίς ἐφημερίδες καί τά βιβλία, νά μειώνουμε τό μερίδιό της, νά μειώνουμε σταθερά τόν ἴδιο τόν ἀριθμό τῶν «σοβιετογραφειοκρατῶν». Δυστυχῶς, δέν ἔχουμε τή δυνατότητα νά μειώσουμε μονομιᾶς τόν ἀριθμό αὐτό δέκα, ἑκατό φορές—μέ τό σημερινό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ μας θά ἦταν ἀγυρτεία νά τό ὑπόσχεται κανείς αὐτό—μποροῦμε ὅμως καί πρέπει νά τόν μειώνουμε συνεχῶς καί σταθερά. Κομμουνιστής πού δέν τό κάνει αὐτό εἶναι κομμουνιστής μόνο στά λόγια.

Πρέπει συνεχῶς νά ἐπιδιώκουμε ὥστε οἱ ἐφημερίδες καί τά βιβλία νά διανέμονται κατά κανόνα δωρεάν *μόνο* στίς βιβλιοθῆκες καί στά ἀναγνωστήρια, ἀπό ἕνα δικό τους *δίκτυο*, πού νά ἐξυπηρετεῖ κανονικά ὅλη τή χώρα, ὅλη τή μάζα τῶν ἐργατῶν, τῶν στρατιωτῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Τότε ὁ λαός θά ἀρχίσει ἑκατό φορές πιό ἔντονα, πιό γρήγορα, πιό ἀποτελεσματικά νά προσελκύεται πρός τά γράμματα, πρός τό φῶς, πρός τίς γνώσεις. Τότε τό ἔργο τῆς διαφώτισης θά πάει μπροστά μέ γιγάντια βήματα.

Γιά μεγαλύτερη παραστατικότητα, ὁρίστε σάν παράδειγμα ἕνας μικρός ὑπολογισμός: ἔχουμε 350 χιλιάδες ἐφημερίδες «'Ιζβέστιγια» καί 250 χιλιάδες «Πράβντα» γιά ὅλη τή Ρωσία. Εἴμαστε πάμφτωχοι. Χαρτί δέν ἔχουμε. Οἱ ἐργάτες κρυώνουν καί πεινοῦν, εἶναι γυμνοί καί ξυπόλητοι. Οἱ μηχανές ἔχουν φθαρεῖ. Τά κτίρια ρημάζουν. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι γιά ὅλη τή χώρα, γιά

τίς 10 000 καί πάνω ἐπαρχίες, ἔχουμε 50 000 βιβλιοθῆκες καί ἀναγνωστήρια, ὄχι ὅμως στά χαρτιά, ἀλλά στήν πραγματικότητα. Τό λιγότερο ἀπό τρεῖς σέ κάθε ἐπαρχία, καί ἀπαραίτητα ἀπό μιά σέ κάθε ἐργοστάσιο ἤ φάμπρικα, σέ κάθε στρατιωτικό τμῆμα. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι μάθαμε νά κάνουμε ὄχι μόνο «τό πρῶτο βῆμα ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό», ἀλλά καί τό δεύτερο καί τό τρίτο βῆμα. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι μάθαμε νά διανέμουμε σωστά ἀπό 3 ἀντίτυπα ἐφημερίδων σέ κάθε βιβλιοθήκη καί ἀναγνωστήριο, τά 2 ἀπ'αὐτά, ἄς ποῦμε, ὅτι τά διαθέτουμε γιά τήν «τοιχοκόλληση» (προϋποθέτοντας ὅτι κάναμε τό τέταρτο βῆμα ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό, παραδέχομαι, τολμῶ νά παραδεχτῶ, ὅτι ἀντί τή βάρβαρη «τοιχοκόλληση» πού καταστρέφει τήν ἐφημερίδα, τήν καρφώνουμε μέ ξύλινες πρόκες—σιδερένιες δέν ὑπάρχουν, θά ἔχουμε ἔλλειψη ἀπό σίδηρο καί στό «τέταρτο βῆμα»!—σέ ἕνα λεῖο πίνακα, ὥστε καί τό διάβασμά της νά διευκολύνεται καί ἡ ἐφημερίδα νά διατηρεῖται). Λοιπόν, ἀπό 2 ἀντίτυπα γιά «τοιχοκόλληση» σέ 50 000 βιβλιοθῆκες καί ἀναγνωστήρια, 1 ἀντίτυπο γιά ἐφεδρεία. Ἄς ὑποθέσουμε παραπέρα ὅτι μάθαμε νά μή δίνουμε ἄσκοπα ἐφημερίδες στούς «σοβιετογραφειοκράτες», παρά σέ *μέτρια* μόνο ποσότητα, ἄς ποῦμε ὄχι περισσότερο ἀπό μερικές χιλιάδες ἀντίτυπα γιά τούς παραχαϊδεμένους «ἀξιωματούχους» ὅλης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας.

Κάνοντας τέτιες τολμηρές προϋποθέσεις, ἕνας ἀριθμός ἀπό 160, ἄς ποῦμε, 175 χιλιάδες ἀντίτυπα ἀρκεῖ γιά ὅλη τή χώρα πέντε φορές καλύτερα ἀπ'ὅ,τι σήμερα. Ὅλοι θά ἔχουν τή δυνατότητα νά ἐνημερώνονται ἀπό τήν ἐφημερίδα (ὅταν ἔχουμε κατάλληλη ὀργάνωση τῶν «κινητῶν» ἐφημερίδων πού μέ τόση ἐπιτυχία, κατά τή γνώμη μου, ὑπεράσπισε αὐτές τίς μέρες ἡ συντρόφισσα Φ. Ντόμπλερ στήν «Πράβντα»[129]). 350 χιλιάδες ἀντίτυπα δυό ἐφημερίδων. Σήμερα—600 χιλιάδες, τίς βουτοῦν οἱ «σοβιετογραφειοκράτες», τίς λεηλατοῦν ἄσκοπα «γιά νά στρίψουν τσιγαράκι» κτλ. μόνο ἀπό καπιταλιστική συνήθεια. Θά κάναμε οἰκονομία 250 χιλιάδες ἀντίτυπα. Μέ ἄλλα λόγια: θά οἰκονομούσαμε, παρόλη τή φτώχια μας, *δυό* καθημερινές ἐφημερίδες μέ 125 χιλιάδες ἀντίτυπα. Καί ἀπό κάθε τέτια ἐφημερίδα θά μπορούσαμε κάθε μέρα νά δίνουμε στό λαό ἕνα σοβαρό καί πολύτιμο φιλολογικό ὑλικό, τήν καλύτερη καί τήν κλασική λογοτεχνία, ἐγχειρίδια γενικῆς μόρφωσης, ἐγχειρίδια ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ἐγχειρίδια γιά τή βιομηχανία. Ἄν οἱ γάλλοι ἀστοί, γιά νά κερδίσουν λεφτά, ἔμαθαν πρίν ἀπό τόν

πόλεμο νά ἐκδίδουν λαϊκά ρομάντζα, ὄχι στήν τιμή τῶν 3½ φράγκων μέ τή μορφή ἀρχοντικοῦ βιβλίου, ἀλλά τῶν 10 σαντίμ (δηλαδή 35 φορές φθηνότερα—4 καπίκια μέ τήν προπολεμική τιμή) μέ τή μορφή προλεταριακῆς ἐφημερίδας, τότε γιατί νά μή μάθουμε ἐμεῖς—στό δεύτερο βῆμα ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό—νά ἐνεργοῦμε κατά τόν ἴδιο τρόπο; Γιατί νά μή μάθουμε, ἐνεργώντας κατά τόν ἴδιο τρόπο, νά πετύχουμε μέσα σ'ἕνα χρόνο—ἀκόμη καί μέ τή σημερινή φτώχια—νά δίνουμε στό λαό ἀπό 2 ἀντίτυπα σέ κάθε μιά ἀπό τίς 50 000 βιβλιοθῆκες καί ἀναγνωστήρια, ὅλα τά ἀπαραίτητα ἐγχειρίδια καί ὅλους τούς ἀπαραίτητους κλασικούς τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας, τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης, τῆς σύγχρονης τεχνικῆς;

Θά μάθουμε.

7 τοῦ Φλεβάρη 1921.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 28, 9 τοῦ Φλεβάρη 1921
Ὑπογραφή: Ν. Λένιν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα»

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟ, ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΘΕΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΤΕΣ[130]

1. Νά ἱκανοποιηθεῖ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐξωκομματικῆς ἀγροτιᾶς γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος (μέ τήν ἔννοια τῆς ἀφαίρεσης τῶν περισσευμάτων) μέ φόρο σέ σιτηρά.
2. Νά μειωθεῖ τό μέγεθος αὐτοῦ τοῦ φόρου σέ σύγκριση μέ τό περυσινό παρακράτημα.
3. Νά ἐγκριθεῖ ἡ ἀρχή τοῦ συσχετισμοῦ τοῦ μεγέθους τοῦ φόρου μέ τή φιλεργία τοῦ γεωργοῦ, μέ τήν ἔννοια τῆς μείωσης τοῦ ποσοστοῦ τοῦ φόρου ἀνάλογα μέ τήν αὔξηση τῆς φιλεργίας τοῦ γεωργοῦ.
4. Νά διευρυνθεῖ ἡ ἐλευθερία χρησιμοποίησης ἀπό τόν γεωργό τῶν περισσευμάτων του πάνω ἀπό τό φόρο στήν τοπική οἰκονομική κυκλοφορία, μέ τόν ὅρο τῆς γρήγορης καί πλήρους καταβολῆς τοῦ φόρου.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 26 τοῦ Ἰούνη 1930 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 174

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΧΩΡΗΣΕΙΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί τόν σ. Ρίκοφ

Στάλιν
Μπουχάριν
Κάμενεφ
Κρεστίνσκι
Ρίκοφ

Στό ἐρώτημα τοῦ ΠΓ σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις πετρελαίου ἔχουν ληφθεῖ ἀπαντήσεις τόσο ἀπό τόν Κράσιν (καί τόν Μπογκντατιάν), ὅσο καί ἀπό τόν πρόεδρο τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πετρελαιοβιομηχανίας Ντοσσέρ καί τούς 4 εἰδικούς της.

Τίς ἀπαντήσεις αὐτές σέ συνδυασμό μέ τήν ἔκθεση «Γιά τήν κατάσταση τῆς πετρελαιοβιομηχανίας στά τέλη τοῦ 1920» (Μπακού, 1920) τίς στέλνω στόν σ. Στάλιν καί παρακαλῶ ὅλα τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου νά συνδεθοῦν μ'αὐτόν τηλεφωνικά γιά νά πάρουν αὐτά τά ὑλικά ἔγκαιρα καί νά τά διαβάσουν. (Στήν ἔντυπη ἔκθεση εἶναι ἀρκετό νά δεῖ κανείς τά σημεῖα τά ὁποῖα ἔχω σημειώσει μέ μπλέ μολύβι στίς σελίδες πού τίς ἀπαριθμῶ στό ἐξώφυλλο, δηλ. στή σελίδα πρίν ἀπό τό κείμενο).

Τά ὑλικά αὐτά πρέπει νά διαβαστοῦν ἐπειγόντως, γιατί θά εἶναι καλά στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου (Δευτέρα, 14 τοῦ Φλεβάρη ὥς τίς 8 τό βράδυ) νά παρθεῖ ἀπόφαση.

Αὐτά τά ὑλικά ἀποδείχνουν πέρα γιά πέρα,

(α) ὅτι ὑπάρχει ἀπειλή καταστροφῆς καί *εἶναι κοντά*·

(β) ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια ὥστε οἱ ἐκχωρήσεις νά δοθοῦν (δηλαδή νά βροῦμε ἀναδόχους) στό Μπακού·

(γ) ὅτι ὁ πρόεδρος τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πετρελαιοβιομηχανίας εἶναι κουτός ὅσο δέν παίρνει. Ἡ κουταμάρα ἑνός προσώπου σέ τέτια ὑπεύθυνη θέση εἶναι ἐπικίνδυνη.

Σέ συντομία σχετικά μέ τά τρία αὐτά σημεῖα:

(α) Ἡ καταστροφή ζυγώνει. Αὐτό ἀποδείχνεται ὁλοκάθαρα ἀπό τούς *εἰδικούς τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πε-*

τρελαιοβιομηχανίας. Ὁ βλάκας Ντοσσέρ προσπαθεῖ στό «ὑπόμνημά» του *νά μειώσει* τόν κίνδυνο. Αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά κουτό. Πρέπει νά διαβαστοῦν οἱ γνῶμες *ὅλων τῶν εἰδικῶν* τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πετρελαιοβιομηχανίας καί νά συγκριθοῦν μέ τό χαλαρό συμπέρασμα τοῦ Ντοσσέρ.

(β) «Τό ὄφελος ἀπό τήν προσέλκυση ἀνάδοχου εἶναι προβληματικό», ἔτσι διατυπώνει τό συμπέρασμα ὁ Ντοσσέρ. Φαίνεται, αὐτός, σάν ἕνας ἀληθινά καλοπροαίρετος βλάκας, τρόμαξε τούς εἰδικούς του μέ τήν ἰδέα ὅτι τάχα σέ ἕναν «σοβιετικό» ἄνθρωπο ἁρμόζει νά εἶναι μόνο ἐνάντια στίς ἐκχωρήσεις!! Μιά πραγματικά ἀρκουδίσια ἐξυπηρέτηση!!

Στήν πραγματικότητα ἀπό τίς ἐκθέσεις τῶν εἰδικῶν τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πετρελαιοβιομηχανίας (ἐκθέσεις σοβαρές, πού ἐπιβεβαιώνονται πέρα γιά πέρα ἀπό τήν ἔντυπη ἔκθεση «ὥς τό τέλος τοῦ 1920») φαίνεται ξεκάθαρα *ποιούς ὅρους* πρέπει νά βάλουμε στόν ἀνάδοχο.

Θά βρεθεῖ ἄραγε ἀνάδοχος μ'αὐτούς τούς ὅρους, αὐτό βέβαια εἶναι «προβληματικό». Ἀλλά γι'αὐτό τό πράγμα κανείς ἀπό τούς πολιτικούς πού δέν τρελλάθηκαν δέν θά πάει νά ρωτήσει οὔτε τόν Ντοσσέρ, οὔτε τούς εἰδικούς.

Ἐμεῖς πρέπει νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια ὥστε νά βρεθοῦν τέτιοι ἀνάδοχοι.

Ἄν δέν βρεθοῦν, τόσο τό χειρότερο γιά μᾶς.

Ἄν δέν μπορέσαμε νά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια, ὥστε νά βροῦμε ἀνάδοχο, ἐμεῖς θά εἴμαστε οἱ χρεοκοπημένοι.

Πρέπει νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ ἐπεξεργασία τῶν ὅρων.

Πρέπει νά ἀρχίσει ἀμέσως ἡ πάλη ἐνάντια στή βλαβερότατη προκατάληψη, πού μπορεῖ εὔκολα νά παρασύρει ἕνα μέρος τῶν ἐργατῶν καί πού πρέπει νά ὑπερνικηθεῖ ὁπωσδήποτε. Ἡ προκατάληψη αὐτή συνίσταται στήν «ἰδέα»: «δέν θέλουμε νά δουλεύουμε γιά τούς καπιταλιστές, ὅταν πλάι μας οἱ ἐργάτες δέν δουλεύουν γιά τούς καπιταλιστές».

Ἡ ζημιά ἀπό τήν προκατάληψη αὐτή (πού τήν ἀναιρεῖ καί τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ καί ὁ μαρξισμός γενικά) φαίνεται ξεκάθαρα, ἄν φέρουμε σάν παράδειγμα τόν ἀκόλουθο ὑπολογισμό, πού μᾶς δίνει παραστατικό συμπέρασμα γιά τίς ἐκθέσεις τῶν εἰδικῶν.

Βγάζουμε 100*a* πετρέλαιο.

Ἡ παραγωγή πέφτει.

Οἱ πλημμύρες ἀπειλοῦν μέ καταστροφή.

Ἄν προσελκύσουμε ἀνάδοχο, πού θά βοηθήσει νά παρά-

γουμε πετρέλαιο 100**α** + 100**β**, καί ἄν γι'αὐτό τοῦ πληρώσουμε 98**β**, τότε ἡ παραγωγή μας, ἄν καί ἀργά (100*α* + 2**β**), ἀντί νά πέσει θά αὐξηθεῖ.

Μπαίνει τό ἐρώτημα, «γιά τούς καπιταλιστές» δουλεύουν οἱ ἐργάτες πού δίνουν 98**β** ἀπό τό 100**β** στόν ἀνάδοχο ἤ γιά τή Σοβιετική ἐξουσία;

῾Η ἀπάντηση δέν εἶναι δύσκολη.

Παρακαλῶ πολύ νά διαβάσετε τά συνημμένα ὑλικά καί τίς ἐκθέσεις τό γρηγορότερο, γιά νά μπορoῦμε νά βγάλουμε μιά ἀπόφαση πιό γρήγορα. ῾Η ἀργοπορία εἶναι πολύ ἐπικίνδυνη.

12. II. 1921. *Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟ ΠΛΑΝΟ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ[131]

1) Τό ΣΛΕ δέν ἐγκρίνει τό σχέδιο εἰσαγωγῶν πού τοῦ προτάθηκε, λόγω τῆς διόγκωσής του τουλάχιστο κατά πέντε φορές*.

2) Τό ΣΛΕ ἀναθέτει στό ΣΕΑ νά συγκροτήσει ἀμέσως Ἐπιτροπή γενικοῦ σχεδίου μέ τή συμμετοχή εἰδικῶν καί νά δόσει ἐντολή σ'αὐτή (ἤ σέ ὑποεπιτροπή της) νά μειώσει τό σχέδιο αὐτό καί νά τό ἐπανεξετάσει, παίρνοντας ὑπόψη τήν πρακτική χρησιμοποίηση τοῦ ἀγοραζόμενου εἴδους στίς σημερινές οἰκονομικές μας συνθῆκες. Τελικά νά τό ἐγκρίνει τό ΣΕΑ.

3) Ὥς τήν ἐπανεξέταση τοῦ σχεδίου αὐτοῦ τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ὑπερβεῖ τά ὅρια τοῦ $1/5$ αὐτοῦ τοῦ σχεδίου γιά κάθε μιά ἀπό τίς 71 βασικές παραγγελίες· γιά τίς στρατιωτικές ὑπηρεσίες τοῦ $1/10$· μέ τόν ἀπαραίτητο ὅρο ὅτι στήν πρώτη θέση νά μπαίνει ἡ ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν τῆς βιομηχανίας ἐξόρυξης καυσίμων καί τῆς μεταλλουργικῆς βιομηχανίας. Ἐξαιρέσεις ἐπιτρέπει τό ΣΕΑ.

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Τό σημεῖο 1 στό χειρόγραφο ὁ Β. Ι. Λένιν τό διέγραψε καί ἔγραψε ἀπό πάνω «τοῦ Κράσιν». *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ [132]

Πρός τά μέλη τοῦ ΣΕΑ προσωπικά ἀπό τόν σύντρ. Λένιν

Μέ τήν ὑποβολή αὔριο (18/ΙΙ.) στό ΣΕΑ τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τήν 'Επιτροπή γενικοῦ σχεδίου, προτείνω—γιά ἐνημέρωση—σχέδιο τῆς βασικῆς παραγράφου τῆς ἀπόφασης καί προκαταρκτικό κατάλογο τῶν μελῶν (πού καταρτίστηκε ὕστερα ἀπό σύσκεψη μέ τούς σ.σ. Ρίκοφ καί Κρζιζανόβσκι)*. Παρακαλῶ νά ἑτοιμαστοῦν γιά τή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ τῆς 18/ΙΙ. τροποποιήσεις ἤ ἀντισχέδιο.

Στό ΣΕΑ συγκροτεῖται 'Επιτροπή γενικοῦ σχεδίου γιά τήν ἐκπόνηση ἑνιαίου γενικοῦ κρατικοῦ οἰκονομικοῦ σχεδίου στή βάση τοῦ ἐγκριμένου ἀπό τό 8ο Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ καί γιά τή γενική παρακολούθηση τῆς ἐκπλήρωσης τοῦ σχεδίου αὐτοῦ.

Τά πιό ἄμεσα οἰκονομικά καθήκοντα, καί ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πού πρέπει νά πραγματοποιηθοῦν στό ἄμεσο μέλλον, καί συγκεκριμένα μέσα στό 1921, πρέπει νά τά ἐπεξεργαστεῖ ἡ 'Επιτροπή γενικοῦ σχεδίου ἤ μιά ὑποεπιτροπή της μέ τόν πιό λεπτομερειακό τρόπο, παίρνοντας ὁλοκληρωτικά ὑπόψη της τίς ὑπάρχουσες συνθῆκες τῆς συγκεκριμένης οἰκονομικῆς πραγματικότητας.

Γράφτηκε στίς 17 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο

---

* Βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, σελ. 24. *'Η Σύντ.*

ΓΙΑ ΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

Βαθιά ἐντύπωση προκαλοῦν τά ἄρθρα καί οἱ συζητήσεις πάνω σ'αὐτό τό θέμα. Ρίξτε μιά ματιά στά ἄρθρα τοῦ Λ. Κρίτσμαν στήν «'Εκονομίτσεσκαγια Ζίζν»[133] (Ι—14 τοῦ Δεκέμβρη 1920· ΙΙ—23 τοῦ Δεκέμβρη· ΙΙΙ—9 τοῦ Φλεβάρη· IV—16 τοῦ Φλεβάρη· V—20 τοῦ Φλεβάρη). Κούφια πολυλογία. Σοφολογιωτατισμός. 'Απροθυμία νά πάρει ὑπόψη του τό θετικό πού ἔχει δημιουργηθεῖ στόν τομέα αὐτό καί νά τό μελετήσει. Σκέψεις—σέ 5 μακροσκελῆ ἄρθρα!—γιά τό πῶς πρέπει νά καταπιαστεῖ κανείς μέ τή μελέτη, ἀντί νά μελετήσει τά στοιχεῖα καί τά γεγονότα.

Πάρτε τίς θέσεις τοῦ Μιλιούτιν («'Εκονομίτσεσκαγια Ζίζν», 19 Φλεβάρη), τοῦ Λάριν («'Εκονομίτσεσκαγια Ζίζν», 20 Φλεβάρη), δόστε προσοχή στίς ὁμιλίες τῶν «ὑπεύθυνων» συντρόφων. Οἱ ἴδιες βασικές ἀδυναμίες, ὅπως καί στόν Κρίτσμαν. 'Ανιαρότατοι σχολαστικισμοί μέχρι φλυαρίας γιά τό νόμο τῆς ἁλυσιδωτῆς σύνδεσης καί παρόμοια, σχολαστικισμοί πότε φιλολογικοί, πότε γραφειοκρατικοί, ζωντανή δουλιά ὅμως δέν ὑπάρχει.

Κάτι τό χειρότερο. 'Υπεροπτική γραφειοκρατική ἀδιαφορία ἀπέναντι στή ζωντανή δουλιά πού ἔγινε ἤδη καί πού πρέπει νά συνεχιστεῖ. Ξανά καί ξανά ἡ πιό κούφια «παραγωγή θέσεων» ἤ ἐπινόηση ἐπιπόλαιων συνθημάτων καί σχεδίων ἀντί προσεκτικῆς καί ἐπισταμένης γνωριμίας μέ τήν ἴδια τήν πρακτική μας πείρα.

'Η μόνη σοβαρή δουλιά πάνω στό ζήτημα τοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου εἶναι τό «Σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς ΣΟΣΔΡ», ἡ εἰσήγηση στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἀπομέρους τῆς «Γκοελρό» (Κρατική 'Επιτροπή ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας), πού ἐκδόθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 καί διανεμήθηκε στό VIII συνέδριο. Στό βιβλίο αὐτό ἐκτίθεται τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο, πού τό ἐπεξεργάστηκαν—ἐννοεῖται μόνο σάν πρώτη προσέγγιση—οἱ καλύτερες ἐπιστημονικές δυνάμεις τῆς Δημοκρατίας μας, ὕστερα ἀπό ἐντολή τῶν ἀνώτερων ὀργάνων της. Καί ἀνα-

γκαζόμαστε νά ἀρχίσουμε τόν ἀγώνα μέ τήν ἀλαζονική ἀγραμματοσύνη τῶν ἀξιωματούχων, μέ τή διανοουμενίστικη κομπορρημοσύνη τῶν κομμουνιστῶν λογίων, ἀπό τήν πιό σεμνή δουλιά, ἀπό τήν ἁπλή ἀφήγηση τῆς ἱστορίας αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, τοῦ περιεχομένου του, τῆς σημασίας του.

Στίς 2-7 τοῦ Φλεβάρη 1920, δηλ. ἐδῶ καί πάνω ἀπό ἕνα χρόνο, ἔγινε ἡ σύνοδος τῆς ΠΚΕΕ πού πῆρε τήν ἀπόφαση γιά τόν ἐξηλεκτρισμό. Στήν ἀπόφαση αὐτή διαβάζουμε:

«...Πλάι στά πιό ἄμεσα, τά πιό ζωτικά, τά ἐπιτακτικά καί πρωτεύοντα καθήκοντα γιά τήν ὀργάνωση τῶν μεταφορῶν, τήν ἐξάλειψη τῶν κρίσεων στά καύσιμα, στόν ἐπισιτισμό, στήν καταπολέμηση τῶν ἐπιδημιῶν, στήν ὀργάνωση πειθαρχημένων στρατιῶν ἐργασίας —στή Σοβιετική Ρωσία δίνεται γιά πρώτη φορά ἡ δυνατότητα νά καταπιαστεῖ μέ μιά πιό σχεδιασμένη οἰκονομική οἰκοδόμηση, μέ μιά ἐπιστημονική κατάρτιση καί συνεπή πραγματοποίηση τοῦ κρατικοῦ σχεδίου ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Παίρνοντας ὑπόψη τήν πρωταρχική σημασία τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ... ἐκτιμώντας τή σημασία τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ γιά τή βιομηχανία, τή γεωργία, τίς μεταφορές... κτλ., κτλ., ἡ ΠΚΕΕ ἀποφασίζει νά ἀναθέσει στό ΑΣΛΟ νά ἐπεξεργαστεῖ ἀπό κοινοῦ μέ τό ΛΕ Γεωργίας σχέδιο κατασκευῆς δικτύου ἠλεκτρικῶν σταθμῶν....».

Νομίζω πώς εἶναι ξεκάθαρο: «Ἐπιστημονική κατάρτιση τοῦ κρατικοῦ σχεδίου ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας» —μπορεῖ νά μήν καταλάβει κανείς αὐτά τά λόγια, αὐτή τήν ἀπόφαση τῆς ἀνώτατης ἐξουσίας μας; Ἄν οἱ λόγιοι καί οἱ ἀξιωματοῦχοι, πού κορδώνονται μπροστά στούς «εἰδικούς» γιά τόν κομμουνισμό τους, δέν ξέρουν αὐτή τήν ἀπόφαση, δέν μένει παρά νά τούς θυμίσουμε πώς ἡ ἄγνοια τῶν δικῶν μας μάλιστα νόμων δέν εἶναι ἐπιχείρημα.

Ἐκπληρώνοντας τήν ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ, τό Προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ ἐπικύρωσε στίς 21 τοῦ Φλεβάρη 1920 τήν Ἐπιτροπή ἐξηλεκτρισμοῦ πού συγκροτήθηκε στό τμῆμα ἠλεκτρισμοῦ, κι ἔπειτα τό Συμβούλιο Ἄμυνας ἐπικύρωσε τό διάταγμα γιά τήν «Γκοελρό» καί ἀνάθεσε τόν καθορισμό καί τήν ἐπικύρωση τῆς σύνθεσής της στό ΑΣΛΟ σέ συμφωνία μέ τό ΛΕ Γεωργίας. Στίς 24 τοῦ Ἀπρίλη 1920 ἡ «Γκοελρό» κυκλοφόρησε ἤδη τό ὑπ' ἀρ. 1 «Δελτίο»[134] της μέ λεπτομερέστατο πρόγραμμα ἐργασιῶν, μέ κατάλογο τῶν ὑπεύθυνων προσώπων, ἐπιστημόνων, μηχανικῶν, γεωπόνων, στατιστικολόγων, πού ἀνήκουν σέ διάφορες ὑποεπιτροπές, οἱ ὁποῖοι καθοδηγοῦν τίς ἐργασίες κατά ξεχωριστές περιοχές καί πού ἀνέλαβαν διάφορα ἐπακριβῶς καθορισμένα καθήκοντα. Μόνο ἡ ἀπαρίθμηση αὐτῶν τῶν ἐργασιῶν καί τῶν ἀνθρώπων πού τίς ἀνέλαβαν, γεμίζει 10 τυπωμένες σελ. τοῦ «Δελτίου» ἀρ. 1. Ὅλες οἱ καλύτερες δυνάμεις, πού εἶχε ὑπόψη του τό ΑΣΛΟ καί τό ΛΕΓ, καθώς καί τό ΛΕ Συγκοινωνιῶν, χρησιμοποιήθηκαν στή δουλιά.

᾿Αποτέλεσμα τῶν ἐργασιῶν τῆς «Γκοελρό» ἦταν τό διεξοδικό—καί ὑπέροχο—ἐπιστημονικό ἔργο πού ἀναφέραμε πιό πάνω. Σ᾿αὐτό πῆραν μέρος πάνω ἀπό 180 συνεργάτες-εἰδικοί. ῾Ο ἀριθμός τῶν ἐργασιῶν πού ὑπέβαλαν στήν «Γκοελρό» ξεπερνάει τίς 200. ῎Εχουμε, πρῶτο, μιά συνοπτική ἔκθεση αὐτῶν τῶν ἐργασιῶν (τό πρῶτο μέρος τοῦ τόμου πού ἀναφέρουμε πιάνει πάνω ἀπό 200 σελίδες): α) ἐξηλεκτρισμός καί σχέδιο κρατικῆς οἰκονομίας· ἔπειτα β) ἐφοδιασμός μέ καύσιμα (μέ λεπτομερειακά ἐπεξεργασμένο «προϋπολογισμό καυσίμων» τῆς ΣΟΣΔΡ *στά πλαίσια τῆς πλησιέστερης δεκαετίας*, μέ ὑπολογισμό τοῦ ἀναγκαίου ἀριθμοῦ ἐργατῶν)· γ) ὑδροενέργεια· δ) ἀγροτική οἰκονομία· ε) μεταφορές καί στ) βιομηχανία.

Τό σχέδιο ἔχει ὑπολογιστεῖ περίπου γιά μιά δεκαετία μέ ὑπόδειξη τοῦ ἀναγκαίου ἀριθμοῦ ἐργατῶν καί ἰσχύος (σέ χιλιάδες ἵππους). ᾿Εννοεῖται, τό σχέδιο αὐτό εἶναι μόνο κατά προσέγγιση ἀρχικό, χοντροκομένο, μέ λάθη, σχέδιο «σάν πρώτη προσέγγιση», ὡστόσο εἶναι ἕνα πραγματικά ἐπιστημονικό σχέδιο. ῎Εχουμε ἀκριβεῖς ὑπολογισμούς εἰδικῶν γιά ὅλα τά βασικά ζητήματα. ῎Εχουμε τούς ὑπολογισμούς τους γιά ὅλους τούς κλάδους τῆς βιομηχανίας. ῎Εχουμε—ἕνα μικρό παράδειγμα—τόν ὑπολογισμό τοῦ ὄγκου παραγωγῆς δέρματος, παπουτσιῶν γιά δυό ζευγάρια κατ᾿ἄτομο (300 ἑκατομμύρια ζευγάρια) κτλ. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά ἔχουμε τόν ἰσολογισμό τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ καί σέ ὑλικά καί σέ χρῆμα (σέ χρυσά ρούβλια) (περίπου 370 ἑκατομμύρια μεροκάματα, τόσα βαρέλια τσιμέντο, τόσα τοῦβλα, πούτια σίδερο, χαλκό κτλ., τάδε ἰσχύ τῶν στροβιλοκίνητων γεννητριῶν κτλ.). ῾Ο ἰσολογισμός προβλέπει μέσα σέ 10 χρόνια αὔξηση («στή βάση μιᾶς πολύ χοντροκομένης ἐκτίμησης») τῆς μεταποιητικῆς βιομηχανίας κατά 80% καί τῆς ἐξορυκτικῆς κατά 80-100%. Τό ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου σέ χρυσό (+ 11 δισεκατομ.—17, συνεπῶς περίπου ἔλλειμμα 6 δισεκατομ.) «μπορεῖ νά καλυφθεῖ μέ ἐκχωρήσεις καί πιστωτικές πράξεις».

῾Υποδείχνεται ὁ τόπος ἐγκατάστασης 20 θερμοηλεκτρικῶν καί 10 ὑδροηλεκτρικῶν περιφερειακῶν σταθμῶν τῆς πρώτης σειρᾶς μέ λεπτομερειακή περιγραφή τῆς οἰκονομικῆς σημασίας κάθε σταθμοῦ.

῞Υστερα ἀπό τή γενική συνόψιση ἔχουμε μέσα στόν ἴδιο τόμο, μέ χωριστή ἀρίθμηση τῶν σελίδων, τίς ἐργασίες γιά κάθε περιοχή: τή Βόρεια, τήν Κεντρική-βιομηχανική (οἱ δυό αὐτές ἐργασίες εἶναι ἐξαιρετικά καλές, ἐπακριβεῖς, διεξοδικές, βασίζονται σέ πλουσιότατο ἐπιστημονικό ὑλικό), τή Νότια, τήν περιοχή τοῦ

Βόλγα, τῶν Οὐραλίων, τοῦ Καυκάσου (ὁ Καύκασος ἐξετάζεται σάν ἑνιαῖο σύνολο, μέ τήν προϋπόθεση τῆς οἰκονομικῆς συμφωνίας μεταξύ τῶν διάφορων Δημοκρατιῶν), τῆς Δυτικῆς Σιβηρίας καί τοῦ Τουρκεστάν. Γιά κάθε περιοχή ἔχουμε ὑπολογισμό τῶν σταθμῶν ἠλεκτρικῆς παραγωγῆς, ὄχι μόνο τῆς πρώτης σειρᾶς· ἔπειτα ἔχουμε τό λεγόμενο «πρόγραμμα *A* τῆς Γκοελρό», δηλ. σχέδιο πιό ὀρθολογικῆς καί οἰκονομικῆς χρησιμοποίησης τῶν *ὑπαρχόντων* σταθμῶν ἠλεκτρικῆς παραγωγῆς. Ἀκόμη ἕνα μικρό παράδειγμα: σχετικά μέ τή Βόρεια περιοχή (τῆς Πετρούπολης) ὑπολογίζεται ὅτι ἀπό τή συνένωση τῶν σταθμῶν τῆς Πετρούπολης θά μποροῦσε νά προκύψει ἡ παρακάτω οἰκονομία: περίπου ἡ μισή ἰσχύς θά μποροῦσε (σελ. 69 τῆς ἔκθεσης γιά τή Βόρεια περιοχή) νά διατεθεῖ στούς τόπους μεταφορᾶς τῆς ξυλείας μέ τό ρεῦμα τῶν ποταμῶν στό Βορά, στό Μούρμανσκ, στό Ἀρχάνγκελσκ κτλ. Ἡ αὔξηση τῆς ὑλοτομικῆς ξυλείας καί τῆς μεταφορᾶς της μέ τό ρεῦμα τῶν ποταμῶν στό ἐξωτερικό θά μποροῦσε στίς συνθῆκες αὐτές νά δόσει *«στό πιό κοντινό μέλλον ὥς μισό δισεκατομμύριο ρούβλια τό χρόνο σέ συνάλλαγμα»*.

«Τό ἐτήσιο ἔσοδο ἀπό τή βόρεια ξυλεία μπορεῖ στά πιό κοντινά χρόνια νά φτάσει τό ὕψος τοῦ χρυσοῦ ἀποθέματός μας» (σελ. 70, στό ἴδιο), φυσικά, ἄν κατορθώσουμε νά περάσουμε ἀπό τίς συζητήσεις γιά τό σχέδιο, στή μελέτη καί *ἐφαρμογή* τοῦ σχεδίου πού ἔχει καταρτιστεῖ πραγματικά ἀπό ἐπιστήμονες!

Πρέπει ἀκόμη νά ποῦμε ὅτι γιά πολλά ζητήματα (φυσικά κάθε ἄλλο παρά γιά ὅλα) ἔχουμε τήν ἀρχή τοῦ χρονοδιαγράμματος, δηλαδή ὄχι μόνο ἕνα γενικό σχέδιο, ἀλλά ὑπολογισμό γιά κάθε χρόνο, ἀρχίζοντας ἀπό τό 1921 ὥς τό 1930, πόσους σταθμούς μποροῦμε νά βάλουμε σέ λειτουργία καί κατά πόσο μποροῦμε νά διευρύνουμε τούς ὑπάρχοντες σταθμούς (κι᾽ αὐτό πάλι μέ τόν ὅρο πού ἀναφέραμε καί πού δέν εἶναι πολύ εὔκολο νά πραγματοποιηθεῖ μέ τίς διανοουμενίστικα-φιλολογικές καί γραφειοκρατικές συνήθειες τῶν ἀξιωματούχων μας).

Γιά νά ἐκτιμήσουμε ὅλο τό τεράστιο μέγεθος καί ὅλη τήν ἀξία τοῦ ἔργου πού ἐπιτέλεσε ἡ «Γκοελρό», ἄς ρίξουμε μιά ματιά στή Γερμανία. Ἐκεῖ, τήν ἀνάλογη ἐργασία ἔκανε ἕνας ἐπιστήμονας, ὁ Μπάλλοντ. Κατάρτισε ἕνα ἐπιστημονικό σχέδιο σοσιαλιστικῆς ἀνασυγκρότησης ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας τῆς Γερμανίας[135]. Στήν καπιταλιστική Γερμανία τό σχέδιο ἔμεινε στόν ἀέρα, παρέμεινε φιλολογία, δουλιά ἑνός μεμονωμένου ἀτόμου. Ἐμεῖς τό βάλαμε σάν κρατικό καθῆκον, στρατολογήσαμε ἑκατοντάδες εἰδικούς, ἀποκτήσαμε σέ δέκα μῆνες (φυσικά, ὄχι σέ δυό,

ὅπως σχεδιάσαμε στήν ἀρχή) ἕνα ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο, καταρτισμένο ἐπιστημονικά. Ἔχουμε τό νόμιμο δικαίωμα νά εἴμαστε περήφανοι γι' αὐτή τή δουλιά· χρειάζεται μόνο *νά καταλάβουμε πῶς* πρέπει νά τή χρησιμοποιοῦμε καί ἀκριβῶς μέ τή μή κατανόηση *αὐτοῦ* τοῦ πράγματος ἀναγκαζόμαστε τώρα νά παλέψουμε.

Ἡ ἀπόφαση τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ λέει: «...Τό συνέδριο... *ἐπιδοκιμάζει τίς ἐργασίες τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας* κτλ. καί ἰδιαίτερα τῆς «Γκοελρό» *σχετικά μέ τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας*... ἀξιολογεῖ τό σχέδιο αὐτό *σάν τό πρῶτο βῆμα μιᾶς μεγάλης οἰκονομικῆς ἀπαρχῆς*, ἀναθέτει στήν ΠΚΕΕ κτλ. *νά ὁλοκληρώσει τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου αὐτοῦ καί νά τό ἐπικυρώσει* ὁπωσδήποτε σέ συντομότατο χρονικό διάστημα... Ἀναθέτει νά παρθοῦν ὅλα τά μέτρα γιά τήν *πιό πλατιά ἐκλαΐκευση* αὐτοῦ τοῦ σχεδίου... Ἡ μελέτη αὐτοῦ τοῦ σχεδίου πρέπει νά εἰσαχθεῖ *σέ ὅλα χωρίς ἐξαίρεση τά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς Δημοκρατίας*»[136] κτλ.

Τίποτε δέν χαρακτηρίζει τόσο παραστατικά τό γεγονός ὅτι ὁ μηχανισμός μας, ἰδιαίτερα ὁ ἀνώτερος, ἔχει κουσούρια καί γραφειοκρατικά, καί διανοουμενίστικα, ὅπως ἡ παρατηρούμενη στή Μόσχα στάση ἀπέναντι σ' αὐτή τήν ἀπόφαση, οἱ προσπάθειες νά τήν «ἑρμηνεύσουν» στραβά κι' ἀνάποδα, ὥς τό σημεῖο νά τήν ἀγνοήσουν. Οἱ λόγιοι δέν ἐκλαϊκεύουν τό καταρτισμένο σχέδιο, ἀλλά γράφουν θέσεις καί κούφια σχόλια γιά τό πῶς νά ἀρχίσουμε τήν ἐκπόνηση τοῦ σχεδίου! Οἱ ἀξιωματοῦχοι τονίζουν μέ καθαρά γραφειοκρατικό πνεῦμα τήν ἀνάγκη «νά ἐπικυρωθεῖ» τό σχέδιο, ἐννοώντας μ' αὐτό ὄχι τόν καθορισμό συγκεκριμένων καθηκόντων (νά γίνει τό τάδε πράγμα στήν τάδε προθεσμία, νά ἀγοραστεῖ τό τάδε πράγμα στό ἐξωτερικό κτλ.), μά κάτι ἐντελῶς μπερδεμένο, σάν ἐκπόνηση ἑνός *νέου* σχεδίου! Παρουσιάζεται μιά φοβερή ἀνικανότητα κατανόησης τῆς δουλιᾶς, ἀκούγονται κουβέντες ὅτι: στήν ἀρχή νά ἀνασυγκροτήσουμε ἔστω καί ἐνμέρει τό παλιό, προτοῦ ἀρχίσουμε νά οἰκοδομοῦμε τό καινούργιο· ὁ ἐξηλεκτρισμός μοιάζει μέ ἠλεκτροφαντασία· γιατί νά μή φτιάξουμε σύστημα ἐφοδιασμοῦ μέ καύσιμα ἀέρια· στήν «Γκοελρό» εἶναι ἀστοί εἰδικοί, λίγοι εἶναι κομμουνιστές· ἡ «Γκοελρό» πρέπει νά δόσει στελέχη πραγματογνωμόνων καί ὄχι στελέχη γιά τήν Ἐπιτροπή τοῦ γενικοῦ σχεδίου κτλ.

Νά, ἀκριβῶς αὐτή ἡ σύγχυση γνωμῶν εἶναι ἐπικίνδυνη, γιατί δείχνει ἀνικανότητα γιά δουλιά, ἐπικράτηση τῆς διανοουμενίστικης καί γραφειοκρατικῆς ἔπαρσης πάνω στήν πραγματική δουλιά. Οἱ εἰρωνεῖες γιά τή φανταστικότητα τοῦ σχεδίου, οἱ ἐρωτή-

σεις γιά τόν ἐφοδιασμό μέ καύσιμα ἀέρια κτλ. φανερώνουν τήν ἔπαρση τῆς ἀμάθειας. Νά διορθώνουν τή δουλιά ἑκατοντάδων ἄριστων εἰδικῶν οἱ ἀνίδεοι, νά καταφεύγουν σέ κακόηχα καλαμπούρια, νά κορδώνονται γιά τό δικαίωμά τους «νά μήν ἐπικυρώσουν» —μήπως αὐτό δέν εἶναι αἶσχος;

Πρέπει ἐπιτέλους νά μάθουμε νά ἐκτιμοῦμε τήν ἐπιστήμη, νά ἀποκρούουμε τήν «κομμουνιστική» ἔπαρση τῶν ἐρασιτεχνῶν καί γραφειοκρατῶν, πρέπει νά μάθουμε νά δουλεύουμε συστηματικά, χρησιμοποιώντας τή δική μας πείρα, τή δική μας πρακτική!

Βέβαια, τά «σχέδια» ἀπό τήν ἴδια τήν οὐσία τους εἶναι κάτι γιά τό ὁποῖο μπορεῖ κανείς νά μιλάει καί νά λογομαχεῖ χωρίς τέλος. Μά δέν πρέπει νά ἐπιτρέπουμε τίς γενικές δημηγορίες καί λογομαχίες γιά «ἀρχές» (κατάρτιση σχεδίου), ὅταν χρειάζεται νά καταπιαστοῦμε μέ τή μελέτη τοῦ δοσμένου, τοῦ μόνου ἐπιστημονικοῦ σχεδίου καί μέ τή διόρθωσή του, στή βάση τῶν ὑποδείξεων τῆς *πρακτικῆς* πείρας καί στή βάση τῆς πιό διεξοδικῆς μελέτης. Βέβαια, τό δικαίωμα τῆς «ἐπικύρωσης» καί τῆς «μή ἐπικύρωσης» παραμένει πάντοτε στόν ἀξιωματοῦχο καί στούς ἀξιωματούχους. Ὅταν κατανοεῖ κανείς λογικά αὐτό τό δικαίωμα καί λογικά ἑρμηνεύει τίς ἀποφάσεις τοῦ VIII συνεδρίου σχετικά μέ τήν ἐπικύρωση τοῦ σχεδίου, πού τό ἐνέκρινε καί τό παρέδοσε στήν πιό πλατιά ἐκλαΐκευση, τότε τήν ἐπικύρωση πρέπει νά τήν καταλαβαίνει σάν μιά σειρά παραγγελίες κι' ἐντολές: νά ἀγοραστεῖ τό τάδε εἶδος, τότε καί ἀπό τό τάδε μέρος, νά ἀρχίσει ἡ οἰκοδόμηση τοῦ τάδε ἔργου, νά συγκεντρωθοῦν καί νά μεταφερθοῦν τά τάδε ὑλικά κτλ. Ὅταν ὅμως τό ἑρμηνεύει γραφειοκρατικά, τότε ἡ «ἐπικύρωση» σημαίνει αὐθαιρεσία τῶν ἀξιωματούχων, χαρτοβασίλειο, παιχνίδι τῶν ἐπιτροπῶν ἐλέγχου, μέ μιά λέξη καθαρά γραφειοκρατική δολοφονία μιᾶς ζωντανῆς δουλιᾶς.

Ἄς δοῦμε τήν ὑπόθεση ἀκόμη ἀπό μιά πλευρά. Εἶναι ἀπαραίτητο νά συνδεθεῖ ἰδιαίτερα τό ἐπιστημονικό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ μέ τά τρέχοντα πρακτικά σχέδια καί μέ τήν ἔμπρακτη πραγματοποίησή τους. Φυσικά, αὐτό δέν σηκώνει καμιά συζήτηση. 'Αλλά, πῶς ἀκριβῶς θά γίνει ἡ σύνδεση; Γιά νά τό ξέρουμε αὐτό, πρέπει οἱ οἰκονομολόγοι, οἱ δημοσιολόγοι, οἱ στατιστικολόγοι νά μή φλυαροῦν γιά σχέδιο γενικά, ἀλλά νά μελετοῦν διεξοδικά τήν ἐκπλήρωση τῶν σχεδίων μας, τά λάθη μας στό πρακτικό αὐτό ἔργο, τούς τρόπους διόρθωσης αὐτῶν τῶν λαθῶν. Χωρίς μιά τέτια μελέτη εἴμαστε τυφλοί. Μέ μιά τέτια μελέτη, πλάι σ'αὐτή, μέ τόν ὅρο ὅτι θά μελετήσουμε τήν πρακτική πείρα—μένει τό ἐντελῶς μικρό ζήτημα τῆς διοικητικῆς τεχνικῆς. 'Επιτροπές σχεδίου ἔ-

χουμε ὅσες θέλετε. Γιά τή συνένωση νά παρθοῦν δυό ἀπό τήν ὑπηρεσία πού ἔχει ἀνατεθεῖ στόν 'Ιβάν 'Ἴβάνιτς, ἕναν—ἀπό τήν ὑπηρεσία πού ἔχει ἀνατεθεῖ στόν Πάλ Πάλιτς ἤ ἀντίθετα. Νά τούς ἑνώσουμε μέ τήν ὑποεπιτροπή τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ γενικοῦ σχεδίου. Εἶναι φανερό πώς αὐτό εἶναι μιά διοικητική ἀκριβῶς τεχνική καί τίποτε ἄλλο. Νά δοκιμαστεῖ καί ἔτσι καί ἀλλιῶς, νά διαλέξουμε τό καλύτερο—εἶναι γελοῖο καί νά τό συζητάει κανείς.

'Η οὐσία τῆς ὑπόθεσης εἶναι ὅτι δέν ξέρουν νά τοποθετοῦν τά ζητήματα καί ὑποκαθιστοῦν τή ζωντανή δουλιά μέ διανοουμενίστικη καί γραφειοκρατική σχεδιομανία. Εἴχαμε καί ἔχουμε τρέχοντα ἐπισιτιστικά σχέδια καί σχέδια καυσίμων. Κάναμε ὁλοφάνερο λάθος καί στά πρῶτα καί στά δεύτερα. Πάνω σ'αὐτό δέν μποροῦν νά ὑπάρχουν δυό γνῶμες. Ἕνας ἱκανός οἰκονομολόγος, ἀντί νά ἀσχολεῖται μέ τιποτένιες θέσεις, θά καταπιανόταν μέ τή μελέτη τῶν συγκεκριμένων περιστατικῶν, ἀριθμῶν, στοιχείων, θά ἀνέλυε τή δική μας πρακτική πείρα καί θά ἔλεγε: τό λάθος βρίσκεται στό τάδε σημεῖο, πρέπει νά διορθωθεῖ μέ τόν τάδε τρόπο. Ἕνα ἱκανό διοικητικό στέλεχος μέ βάση μιά παρόμοια μελέτη, θά προτείνει ἤ θά κάνει τό ἴδιο τή μετάθεση προσώπων, τήν τροποποίηση τοῦ τρόπου ἀπολογισμοῦ, τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ μηχανισμοῦ κτλ. Σέ μᾶς δέν βλέπεις οὔτε τή μιά, οὔτε τήν ἄλλη θετική καί πρακτική ἀντιμετώπιση τοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου.

Κι'ἐδῶ βρίσκεται τό κουσούρι: ὅτι δέν τοποθετοῦν σωστά τό ζήτημα τῆς στάσης τοῦ κομμουνιστῆ ἀπέναντι στούς εἰδικούς, τοῦ διοικητικοῦ ἀπέναντι στούς ἐπιστήμονες καί στούς δημοσιολόγους. Στό ζήτημα τοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου, ὅπως καί σέ κάθε ἄλλο ζήτημα, ὑπάρχουν τέτιες πλευρές—καί πάντα μποροῦν νά παρουσιαστοῦν τέτιες καινούργιες πλευρές—πού ἀπαιτοῦν νά δοθεῖ ἡ λύση τους μόνο ἀπό κομμουνιστές, ἤ πού ἀπαιτοῦν μόνο διοικητικό χειρισμό. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Αὐτό ὅμως εἶναι καθαρή ἀφαίρεση. Τώρα ὅμως τό παραπάνω ζήτημα τό ἀντιμετωπίζουν σέ μᾶς λαθεμένα ἀκριβῶς οἱ κομμουνιστές δημοσιολόγοι καί οἱ κομμουνιστές-διοικητικά στελέχη, πού δέν μπόρεσαν νά καταλάβουν ὅτι ἐδῶ πρέπει περισσότερο νά διδαχτοῦν ἀπό τούς ἀστούς εἰδικούς καί ἐπιστήμονες καί λιγότερο νά ἐφαρμόζουν διοικητικές μεθόδους. Κανένα ἄλλο ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο, ἐκτός ἀπ'αὐτό πού ἔχει ἤδη ἐκπονήσει ἡ «Γκοελρό», δέν ὑπάρχει καί οὔτε μπορεῖ νά ὑπάρχει. Πρέπει νά τό συμπληρώνουμε, νά τό ἀναπτύσσουμε παραπέρα, νά τό διορθώνουμε καί νά τό ἐφαρμόζουμε στή ζωή μέ βάση τίς ὑποδείξεις τῆς προσεκτικά μελετούμενης πρακτικῆς πείρας. 'Η ἀντίθετη γνώμη

—χρησιμοποιώντας τά λόγια τοῦ προγράμματος τοῦ Κόμματος[137]—εἶναι μόνο «δῆθεν ριζοσπαστική, στήν πραγματικότητα ὅμως εἶναι μιά ἔπαρση ἀπό ἀμάθεια». Ὄχι λιγότερη ἔπαρση ἀπό ἀμάθεια ἀποτελεῖ καί ἡ σκέψη ὅτι στή ΣΟΣΔΡ εἶναι δῆθεν δυνατή ἡ συγκρότηση κάποιας ἄλλης ἐπιτροπῆς γενικοῦ σχεδίου, ἐκτός ἀπό τήν «Γκοελρό», πράγμα πού φυσικά δέν ἀποκλείει ἕνα πιθανό ὄφελος ἀπό ἐπιμέρους πρακτικές διορθώσεις τῆς σύνθεσής του. Μόνο πάνω σ'αὐτή τή βάση, μόνο συνεχίζοντας αὐτό πού ἀρχίσαμε, μποροῦμε νά οἰκοδομήσουμε κάτι τό σοβαρό ἀπό τήν ἄποψη τῆς καλυτέρευσης τοῦ γενικοῦ σχεδίου τῆς λαϊκῆς μας οἰκονομίας, διαφορετικά θά παίζουμε τήν ἄσκηση γραφειοκρατικῆς διοίκησης ἤ, ἁπλούστερα, θά αὐθαιρετοῦμε. Τό καθῆκον τῶν κομμουνιστῶν μέσα στήν «Γκοελρό» εἶναι νά διατάζουν λιγότερο, σωστότερα νά μή διατάζουν καθόλου, ἀλλά νά μεταχειρίζονται τούς εἰδικούς τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς («πού τίς περισσότερες φορές εἶναι ἀναπόφευκτα διαποτισμένοι ἀπό ἀστική κοσμοαντίληψη καί συνήθειες», ὅπως λέει τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ) μέ ἐξαιρετική προσοχή καί τέχνη, διδασκόμενοι ἀπ'αὐτούς καί βοηθώντας τους νά πλαταίνουν τόν ὁρίζοντά τους, ξεκινώντας ἀπό τίς κατακτήσεις καί τά δεδομένα τῆς ἀντίστοιχης ἐπιστήμης, μήν ξεχνώντας ὅτι ἕνας μηχανικός θά φτάσει στήν ἀναγνώριση τοῦ κομμουνισμοῦ *ὄχι ἔτσι,* ὅπως ἔφτασε ὁ παράνομος-προπαγανδιστής, ὁ λόγιος, *ἀλλά ἀπό τά δεδομένα τῆς ἐπιστήμης του,* ὅτι ὁ γεωπόνος θά φτάσει *μέ τό δικό του τρόπο* στήν ἀναγνώριση τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ δασοκόμος μέ τό δικό του κτλ. Ὁ κομμουνιστής πού δέν ἀπόδειξε τήν ἱκανότητά του νά συνενώνει καί νά κατευθύνει μέ σεμνότητα τή δουλιά τῶν εἰδικῶν, μπαίνοντας στήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, μελετώντας την διεξοδικά, ὁ κομμουνιστής αὐτός εἶναι συχνά ἐπιζήμιος. Ἔχουμε πολλούς κομμουνιστές, καί θά ἔδινα ντουζίνες ἀπ'αὐτούς γιά ἕναν μορφωμένο ἀστό εἰδικό, πού μελετάει εὐσυνείδητα τή δουλιά του.

Οἱ κομμουνιστές πού βρίσκονται ἔξω ἀπό τήν «Γκοελρό» μποροῦν μέ δυό τρόπους νά βοηθήσουν τή συγκρότηση καί τήν ἐφαρμογή τοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου. Ἄν εἶναι οἰκονομολόγοι, στατιστικολόγοι, δημοσιολόγοι, πρέπει πρῶτα νά μελετήσουν τή δική τους πρακτική πείρα, καί μόνο μέ βάση τήν ἐξονυχιστική μελέτη τῶν ἀντίστοιχων γεγονότων νά συστήνουν τή διόρθωση λαθῶν, τήν καλυτέρευση τῆς δουλιᾶς. Ἡ μελέτη εἶναι δουλιά τοῦ ἐπιστήμονα, κι'ἐδῶ, μιά καί σέ μᾶς πάει καιρός πιά πού δέν πρόκειται γιά γενικές ἀρχές, ἀλλά ἀκριβῶς γιά πρακτική πείρα, ἕνας «εἰδικός στήν ἐπιστήμη καί τήν τεχνική», ἔστω καί ἀ-

στός, μιά πού γνωρίζει τή δουλιά του, εἶναι καί πάλι δέκα φορές πιό πολύτιμος γιά μᾶς ἀπό τόν ξιπασμένο κομμουνιστή, τόν ἕτοιμο κάθε στιγμή, μέρα ἤ νύχτα, νά γράφει «θέσεις», νά ρίξει «συνθήματα», νά σερβίρει γυμνές ἀφηρημένες ἔννοιες. Περισσότερη γνώση τῶν συγκεκριμένων γεγονότων, λιγότερες λογομαχίες μέ ἀξιώσεις προσήλωσης στίς κομμουνιστικές ἀρχές.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, ἄν ὁ κομμουνιστής εἶναι διοικητικό στέλεχος, τό πρῶτο χρέος του εἶναι νά φυλάγεται μήπως παρασυρθεῖ ἀπό διοικητικές μεθόδους, νά ξέρει πρῶτα νά παίρνει ὑπόψη του αὐτά πού ἡ ἐπιστήμη ἔχει ἤδη δημιουργήσει, νά ρωτήσει πρῶτα ἄν τά γεγονότα ἔχουν ἐξακριβωθεῖ, νά πετύχει πρῶτα τή μελέτη (ἀπό τίς εἰσηγήσεις, τόν Τύπο, τίς συνελεύσεις κτλ.) — τή μελέτη τοῦ ποῦ ἀκριβῶς κάναμε λάθος, καί μόνο σ᾽αὐτή τή βάση νά διορθώνουμε αὐτά πού κάνουμε. Νά χρησιμοποιοῦμε λιγότερο τίς μεθόδους τοῦ Τίτ Τίτιτς («μπορῶ νά ἐπικυρώσω, μπορῶ νά μήν ἐπικυρώσω») καί περισσότερη μελέτη τῶν πρακτικῶν λαθῶν μας.

Ἀπό καιρό ἔχει πιά παρατηρηθεῖ πώς οἱ ἀδυναμίες τῶν ἀνθρώπων συνδέονται τίς περισσότερες φορές μέ τά προτερήματά τους. Τέτιες εἶναι οἱ ἀδυναμίες πολλῶν ἀπό τούς καθοδηγητές-κομμουνιστές. Δεκάδες χρόνια ἐπιτελούσαμε ἕνα μεγάλο ἔργο, προπαγανδίζαμε τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς τάξης, διδάσκαμε τή δυσπιστία πρός τούς ἀστούς εἰδικούς, τούς ξεσκεπάζαμε, τούς ἀφαιρούσαμε τήν ἐξουσία, πνίγαμε τήν ἀντίστασή τους. Εἶναι ἕνα μεγάλο κοσμοϊστορικό ἔργο. Φτάνει ὅμως λιγάκι νά ὑπερβάλουμε τά πράγματα, κι᾽ἔρχεται ἡ ἐπιβεβαίωση τῆς ἀλήθειας ὅτι τό μεγάλο ἀπό τό γελοῖο ἀπέχει μόλις ἕνα βῆμα. Ἐμεῖς πείσαμε τή Ρωσία, ἐμεῖς ἀνακτήσαμε τή Ρωσία ἀπό τούς ἐκμεταλλευτές γιά τούς ἐργαζόμενους, συντρίψαμε τούς ἐκμεταλλευτές — πρέπει νά μάθουμε νά διακυβερνοῦμε τή Ρωσία. Γι᾽αὐτό πρέπει νά μάθουμε νά εἴμαστε σεμνοί καί νά δείχνουμε σεβασμό πρός τή θετική δουλιά τῶν «εἰδικῶν τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς», γι᾽αὐτό πρέπει νά μάθουμε νά ἀναλύουμε θετικά καί προσεκτικά τά πολυάριθμα *πρακτικά* λάθη μας, νά τά διορθώνουμε βαθμιαῖα, μά σταθερά. Λιγότερη διανοουμενίστικη καί γραφειοκρατική ἔπαρση, περισσότερη μελέτη αὐτῶν πού δίνει στό κέντρο καί στίς ἐπαρχίες ἡ πρακτική μας πείρα καί αὐτῶν πού μᾶς ἔδοσε ἤδη ἡ ἐπιστήμη.

21 τοῦ Φλεβάρη 1921.

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 39, 22 τοῦ Φλεβάρη 1921
Ὑπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού παραβλήθηκε μέ τά διορθωμένα ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν δοκίμια

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΜΟΣΧΑΣ. 24 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1921 [138]

Μέ ἐκπλήσσει λίγο ὁ χαρακτήρας τῆς σημερινῆς συζήτησης. Μοῦ φαίνεται ὅτι τώρα δέν εἶναι ἡ κατάλληλη πολιτική στιγμή. Πρέπει νά παλέψουμε ἐνάντια στήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε καί πού χειροτέρευσε καί ἀπό ἐσωτερική καί ἀπό ἐξωτερική ἄποψη. Δέν ὑπογράφηκε ἀκόμη εἰρήνη μέ τήν Πολωνία, στό ἐσωτερικό ἔχουμε αὔξηση τοῦ συμμοριτισμοῦ καί ἐξεγέρσεις τῶν κουλάκων. Μέ τά τρόφιμα καί τά καύσιμα ἔχουμε φοβερή χειροτέρευση. Τόν περασμένο χρόνο ξοδέψαμε στό πρῶτο ἑξάμηνο 15 ἑκατομ. πούτια σιτηρά, στό δεύτερο 8 ἑκατομ., τοῦτο τό χρόνο στό πρῶτο ἑξάμηνο ξοδέψαμε 25 ἑκατομ. πούτια, καί τώρα εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά μειώσουμε τό δελτίο καί μάλιστα δέν εἶναι βέβαιο ἄν θά τό δίνουμε καί κανονικά. Ἐδῶ εἶναι ὁλοφάνερο τό λάθος ὅτι δέν κάναμε σωστή διανομή τοῦ ψωμιοῦ στό πρῶτο ἑξάμηνο· δέν ἔπρεπε νά αὐξήσουμε τήν κατανάλωσή του ὥς τά 25 ἑκατομ. Σήμερα ἀπό τή Σιβηρία δέν ἐφοδιαζόμαστε, γιατί οἱ κουλάκοι στασιαστές μᾶς ἔκοψαν τή σιδηροδρομική γραμμή. Οἱ σύντροφοί μας τῆς Σιβηρίας μίλησαν γιά δυνατότητα ἐξέγερσης τῶν κουλάκων, ὅμως εἶναι πολύ δύσκολο νά καθοριστοῦν οἱ διαστάσεις της. Αὐτός δέν εἶναι ἕνας πόλεμος στόν ὁποῖο μπορεῖ κανείς νά ὑπολογίσει τίς δυνάμεις. Ἡ ἀγροτιά τῆς Σιβηρίας δέν συνήθισε ἀκόμη στίς δυσκολίες, παρά τό ὅτι ὑφίσταται λιγότερες ἀπό ὅ,τι ἡ ἀγροτιά τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας, καί εἴχαμε διακοπή τῆς ἐπικοινωνίας μέ τή Σιβηρία καί σταμάτημα τῆς ἀποστολῆς φορτίων. Ἀπό τήν 1η ὥς τίς 10 τοῦ Μάρτη, περίπου, δέν πρόκειται νά ἔχουμε βελτίωση στό ζήτημα τῶν τροφίμων. Δέν ἀφήσαμε ἀποθέματα. Τώρα ὅλα πρέπει νά ἔχουν μιά κατεύθυνση: νά κρατήσουμε, καί μέ τεράστια ὑπομονή νά ἀντέξουμε στή σημερινή κατάσταση. Κάποια βελτίωση τοῦ ἐφοδιασμοῦ ἀπό τόν Καύκασο ὑπάρχει, ὅμως ὑπάρχουν πιθανότητες καί γιά χειροτέρευσή της. Ὅπως φαίνεται, ἡ ἐξέγερση στήν Ἀρμενία θά κοπάσει [139], ὡστόσο ὁ ἐφοδιασμός ἀπό τόν Καύκασο σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεῖ νά καλύψει τή διακοπή τοῦ ἐφοδιασμοῦ ἀπό τή Σιβηρία, ἄν καί γίνεται πίεση στή νοτιοανατολική ἀρτηρία νά συμπληρώσει τίς ζημιές. Στοιχεῖα θλιβερά, ὅμως τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις.

Στό συμμοριτισμό νιώθει κανείς τήν ἐπίδραση τῶν ἐσέρων. Οἱ κύριες δυνάμεις τους εἶναι στό ἐξωτερικό· κάθε ἄνοιξη ὀνειρεύονται νά γκρεμίσουν τή Σοβιετική ἐξουσία. Πρόσφατα ὁ Τσερνόφ ἔγραφε γιά τό ζήτημα αὐτό σέ μιά ρωσική ἐφημερίδα τοῦ ἐξωτερικοῦ. Οἱ ἐσέροι συνδέονται μέ τούς τοπικούς ὑποκινητές. Ἡ σύνδεση φαίνεται καί ἀπό τό ὅτι οἱ ἐξεγέρσεις γίνονται σ᾽ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς περιοχές ἀπό τίς ὁποῖες παίρνουμε σιτηρά. Ἡ ἐφαρμογή τοῦ παρακρατήματος ἦταν ἀφάνταστα δύσκολη. Στή Σιβηρία ἐφαρμόζεται ἐπίσης τό παρακράτημα, ὅμως ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀκόμη ἀποθέματα ἀπό τά προηγούμενα χρόνια.

Ἡ χειροτέρευση ἐπεκτάθηκε καί στά καύσιμα. Ἐδῶ δέν ὑπάρχουν ἀκριβεῖς ἀριθμοί, δέν μπορεῖ νά βγάλει κανείς ξεκάθαρο συμπέρασμα καί δέν μπορεῖ ἐπίσης νά καθοριστοῦν οἱ αἰτίες τῆς κρίσης τῶν καυσίμων.

Ἐμεῖς φτάσαμε στό συμπέρασμα ὅτι ὑπάρχει μιά δυσαρέσκεια γενικοῦ χαρακτήρα. Τή δυσαρέσκεια αὐτή πρέπει νά τή συλλάβει κανείς ἀπό τά κάτω, καί ἄν δέν μπορεῖ νά γίνει αὐτό γρήγορα μέσω τῶν σοβιετικῶν μηχανισμῶν, τότε νά γίνει ἄμεσα μέσω τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Κόμματος.

Ἐκτός ἀπό τίς ὑποδείξεις γιά γραφειοκρατία, ὑπάρχουν καί λάθη στό σχέδιο. Τό σχέδιο πρέπει νά ἐλέγχεται, ὅταν αὐτό καταρτίζεται, νά συζητιέται στόν Τύπο καί στίς συνελεύσεις. Ἀναγκαζόμαστε νά κλείνουμε ἐπιχειρήσεις καί ἔτσι δυσκολεύουμε τή δουλιά καί ἐκείνων τῶν ἐργοστασίων πού ἔχουν καύσιμα. Τί συμβαίνει; Εἶναι καθαρό ὅτι, ἐκτός ἀπό τά λάθη, στό σχέδιο ὑπάρχουν στοιχεῖα καί γιά τό δικαστήριο. Πρέπει νά προωθήσουμε στά ἱδρύματα τό προλεταριακό στοιχεῖο.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι πρίν νά τελειώσει ἡ μέ τό ρεῦμα τῶν ποταμῶν μεταφορά ξυλείας δέν θά βγοῦμε ἀπό τήν κρίση καυσίμων. Πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε ὅσο εἶναι δυνατό τή μεταφορά μέ ἕλκυθρα καί νά χρησιμοποιήσουμε καλά τή μέ τό ρεῦμα τῶν ποταμῶν μεταφορά ξυλείας. Ἡ κρίση τῶν καυσίμων ἐπέδρασε καί στίς ὑφαντουργικές ἐπιχειρήσεις, πού δέν εἶναι σέ θέση νά ἐκπληρώσουν οὔτε καί ἕνα ἐλάχιστο πρόγραμμα.

Νά οἱ δυσκολίες πού δημιούργησε ὁ συμμοριτισμός καί ἡ διακοπή τῆς ἐπικοινωνίας μέ τή Σιβηρία. Ἡ ἀνακοίνωση τοῦ Σμιρνόφ λέει ὅτι ἐκεῖ θά τά βγάλουν πέρα μέ τό συμμοριτισμό, ὅμως δέν ἐγγυῶνται γιά τή βελτίωση τοῦ ἐφοδιασμοῦ μέ σιτηρά. Γι᾽αὐτό δέν πρέπει νά πελαγώνουμε σέ συζητήσεις γιά τή γενική κατάσταση, ἀλλά νά συγκεντρώσουμε τίς δυνάμεις γιά νά βγοῦμε ἀπό τήν κατάσταση αὐτή.

Λίγα γιά τήν κατάσταση στήν ὀργάνωση Μόσχας. Μερικοί

σύντροφοι φορτώνουν τίς εὐθύνες γιά τίς φαγωμάρες στήν 'Επιτροπή Μόσχας. "Αν ἡ μειοψηφία εἶναι δυσαρεστημένη, μπορεῖ νά κάνει ἔνσταση κατά τῆς ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης στήν ΚΕ. Δέν ξέρω πῶς θά ἐπιλύσει τό ζήτημα αὐτό ἡ ΚΕ, ἡ προσωπική μου ὅμως γνώμη εἶναι ὅτι ἡ εὐθύνη βαρύνει τή μειοψηφία. 'Η ἀπόφαση τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης ἀναφέρει ὅτι πρέπει νά ὑπολογίζεται ἡ γνώμη τῆς μειοψηφίας, ὅτι χρειάζεται συζήτηση καί ἀνταλλαγή γνωμῶν μέσα στό Κόμμα [140]. Τό Νοέμβρη στή συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου ἔγινε ἐκλογή τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας στή βάση τῆς πλατφόρμας αὐτῆς [141]. 'Εφαρμόστηκε τό σύστημα τῶν δυό δωματίων, πράγμα πού ἤδη σημαίνει ρῆγμα· ὅμως τέτια πράγματα δέν πρέπει νά γίνουν ἀνεκτά παραπέρα. 'Επιτρέψαμε τήν κριτική ὄχι χάρη τῆς κριτικῆς, ἀλλά γιά νά παρθοῦν σωστές ἀποφάσεις. 'Η Μόσχα ἔσπασε ρεκόρ στίς συζητήσεις. Τό Νοέμβρη μιλοῦσαν γιά λαθεμένη γραμμή τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας καί γιά τό ζήτημα αὐτό δόθηκαν 120 ψῆφοι ὑπέρ. Στή διάρκεια τῆς συζήτησης, ὅταν ὁ καθένας πρότεινε καί δική του πλατφόρμα, ἤδη κατά τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας ἦταν λιγότεροι. Τί εἴδους δημοκρατία εἶναι αὐτή, ὅταν ἡ συνδιάσκεψη δέν μπορεῖ νά ἐκλέξει τήν 'Επιτροπή Μόσχας; "Υστερα ἀπό τρίμηνη συζήτηση ρίχνουν τήν εὐθύνη γιά τίς φαγωμάρες σ' ἐκείνους πού εἶναι δυσαρεστημένοι. Φυσικά, ἰσχύει τό τυπικό δικαίωμα νά κάνει κανείς ἔνσταση κατά τῆς ἀπόφασης, ὅμως χρέος τοῦ ἐπαναστάτη εἶναι νά συσπειρώνεται στίς δύσκολες στιγμές καί ὄχι νά κάνει κατάχρηση τοῦ τυπικοῦ δικαιώματος ἔνστασης κατά τῆς ἀπόφασης.

Σέ 67 ρωσικές ἐφημερίδες τοῦ ἐξωτερικοῦ διαβάζουμε πῶς οἱ ἐσέροι καί διάφοροι ἄλλοι ὑπολογίζουν νά κάνουν ἀπόπειρα τήν ἄνοιξη νά μᾶς σπρώξουν σέ ἐξωκομματικές συνδιασκέψεις. Καί σέ μιά τέτια στιγμή λένε: θά κάνουμε ἔνσταση κατά τῆς ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης. Πρέπει νά καταλαβαίνει κανείς γιά ποιό σκοπό, πότε καί σέ ποιό βαθμό πρέπει νά κάνει ἔνσταση κατά τῆς ἀπόφασης. 'Εμεῖς δόσαμε τή δυνατότητα στόν καθένα νά πεῖ τή γνώμη του, ἀνοίξαμε συζήτηση, καί τό συνέδριο θά ἀποφασίσει, ὅμως τώρα βρισκόμαστε σέ μαχητική ἔπαλξη. Πρέπει νά συσπειρωθοῦμε καί νά καταλάβουμε πώς, ἄν ἐξακολουθήσουμε τίς συζητήσεις, δέν θά εἴμαστε Κόμμα. Χωρίς νά ἀπορίπτουμε καθόλου τό δικαίωμα τοῦ νά κάνει κανείς ἔνσταση κατά τῆς ἀπόφασης, τονίζω ὅτι ἐμεῖς καί χωρίς τή συζήτηση ἐκπληρώναμε τό χρέος μας καί τώρα ὀφείλουμε αὐτό νά τό ξέρουμε. Πρέπει νά στείλουμε κομμουνιστές σέ ὅλες τίς ἐξωκομματικές ὀργανώσεις γιά νά ἐξηγήσουν τή δύσκολη αὐτή κατάσταση.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο τῶν πρακτικῶν

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟ V ΠΑΝΟΥΚΡΑΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ[142]

Σύντροφοι! Στέλνω ολόψυχους χαιρετισμούς στό V Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Ἐκφράζω τή βαθιά πεποίθηση πώς ἡ συμμαχία τῶν φτωχῶν χωρικῶν καί τῶν οὐκρανῶν ἐργατῶν θά ἐνισχύσει τή Σοβιετική Οὐκρανία καί θά στερεώσει τήν Οὐκρανική Δημοκρατία, παρόλα τά ἐμπόδια καί τίς ραδιουργίες τῶν ἐχθρῶν.

Παρακαλῶ τόν σ. Πετρόβσκι νά διαβιβάσει τή λύπη μου γιά τό ὅτι μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά δεχτῶ τήν πρόταση τοῦ συνεδρίου καί νά ἔλθω προσωπικά. Ὡστόσο, ἐλπίζω ὅτι θά κατορθώσω στό προσεχές μέλλον νά ἐπισκεφτῶ τή Σοβιετική Οὐκρανία. Εὔχομαι στό συνέδριο ἐπιτυχία γιά τή στερέωση τῆς ἐξουσίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν χωρικῶν καί τήν ἀνόρθωση τῆς οἰκονομίας.

Δικός σας *Λένιν*

«Κομμουνίστ» (Χάρκοβο), άρ. φύλ. 45, 27 τοῦ Φλεβάρη 1921

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας «Κομμουνίστ»

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ[143]

28. II. 1921.

Τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας ἀποφασίζει νά παρθοῦν ἄμεσα καί ἔκτακτα μέτρα γιά τή βελτίωση τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τρόφιμα καί εἴδη πρώτης ἀνάγκης, νά διατεθεῖ γιά τό σκοπό αὐτό ἕνα ποσό *δέκα* περίπου ἑκατομμυρίων *χρυσῶν* ρουβλιῶν καί νά σταλεῖ ἀμέσως μιά ἀντιπροσωπεία στό ἐξωτερικό γιά τήν ἀγορά ἀνάλογων εἰδῶν· στήν ἀντιπροσωπεία πρέπει νά συμμετάσχουν ἐκπρόσωποι τοῦ ΠΚΣΣ.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΣΕΑ *Β. Οὐλιάνοφ (Λένιν)*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1932 στή «Λενινιστική Συλλογή», τόμ. XX

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤ ΜΟΣΧΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ 28 ΤΟΥ ΦΛΕΒΑΡΗ 1921[144]

(Παρατεταμένα χειροκροτήματα.) Πρίν περάσω στό ζήτημα τῆς ἐσωτερικῆς κατάστασης πού φυσικά προκαλεῖ καί μεγάλο ἐνδιαφέρον καί μεγάλες ἀνησυχίες, ἐπιτρέψτε μου νά θίξω σύντομα μόνο τά κυριότερα νέα στό διεθνή τομέα. Γιά νά εἶμαι σύντομος, θά σημειώσω μόνο τρία ἀπό τά νέα αὐτά: τό πρῶτο εἶναι ὅτι ἄρχισε ἐδῶ στή Μόσχα ἡ διάσκεψη μέ τούς τούρκους ἀντιπροσώπους[145]. Τό γεγονός αὐτό πρέπει ἰδιαίτερα νά χαιρετιστεῖ, γιατί ὑπῆρχαν πάρα πολλά ἐμπόδια γιά τήν ἄμεση διεξαγωγή διαπραγματεύσεων ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στήν ἀντιπροσωπεία τῆς τουρκικῆς κυβέρνησης, καί εἴμαστε βέβαιοι ὅτι τώρα, πού δημιουργήθηκε ἡ δυνατότητα νά συμφωνήσουμε ἐδῶ, θά γίνει μιά ἐξαιρετικά στέρεη ἀρχή γιά προσέγγιση καί φιλία, πού θά ἐπιτευχθοῦν φυσικά ὄχι μέ διπλωματικά τεχνάσματα (σ'αὐτό οἱ ἀντίπαλοί μας εἶναι ἀσύγκριτα πιό δυνατοί ἀπό μᾶς, κι'αὐτό δέν φοβόμαστε νά τό ὁμολογήσουμε), μά ἀπό τό γεγονός ὅτι καί οἱ δυό λαοί μας ὑπόφεραν στά τελευταῖα χρόνια ἀπό τά ἰμπεριαλιστικά κράτη πολλά πρωτάκουστα καί πρωτόφαντα. Ἕνας ἀπό τούς προηγούμενους ὁμιλητές μίλησε ἐδῶ γιά τή ζημιά τῆς ἀπομόνωσης (χωρισμοῦ) ἀπό τίς ἰμπεριαλιστικές χῶρες. Ὅταν ὅμως ὁ λύκος ρίχνεται στό πρόβατο, δέν ἔχει κανένα νόημα νά λές στό πρόβατο ὅτι δέν πρέπει νά εἶναι ἀπομονωμένο ἀπό τό λύκο. (Γέλια καί χειροκροτήματα.) Κι'ἄν οἱ λαοί τῆς 'Ανατολῆς ἦταν ὥς τώρα μόνο πρόβατα μπροστά στόν ἰμπεριαλιστικό λύκο, πρώτη ἡ Σοβιετική Ρωσία ἔδειξε ὅτι, παρά τήν πρωτάκουστη στρατιωτική ἀδυναμία της, δέν εἶναι δά καί τόσο εὔκολο νά ἁπλώσει κανείς τά νύχια καί τά

δόντια του ἐνάντιά της. ᾿Από τό παράδειγμα αὐτό τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μολύνθηκαν πάρα πολλοί λαοί, ἀνεξάρτητα μάλιστα ἀπό τό ἄν συμπαθοῦν ἤ δέν συμπαθοῦν τούς «μπολσεβίκους διαδοσίες». Σέ ὅλο τόν κόσμο μιλοῦν πολύ γι᾿αὐτούς τούς «διαδοσίες» καί μᾶς ὀνομάζουν μάλιστα κακόβουλους διαδοσίες ἐνάντια στήν Τουρκία. Στόν τομέα αὐτό ὥς τώρα δέν μπορούσαμε φυσικά νά κάνουμε τίποτε, καί ὡστόσο οἱ τοῦρκοι ἐργάτες καί ἀγρότες κατόρθωσαν νά δείξουν πώς ἡ ἀντίσταση τῶν σημερινῶν λαῶν ἐνάντια στήν ἁρπαγή εἶναι κάτι πού πρέπει νά παίρνει κανείς ὑπόψη του καί ὅτι ἡ καταλήστευση, στήν ὁποία καταδίκασαν τήν Τουρκία οἱ ἰμπεριαλιστικές κυβερνήσεις, προκάλεσε μιά ἀντίσταση πού ἀνάγκασε τά πιό ἰσχυρά ἰμπεριαλιστικά κράτη νά μαζέψουν τά χέρια τους. Αὐτό εἶναι πού μᾶς ὑποχρεώνει νά θεωροῦμε αὐτές τίς διαπραγματεύσεις μέ τήν τουρκική κυβέρνηση σάν μιά πολύ μεγάλη ἐπιτυχία. Δέν σκοπεύουμε νά ἀσχοληθοῦμε μέ κανενός εἴδους τεχνάσματα. Ξέρουμε ὅτι αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις θά διεξαχθοῦν μέσα σέ πολύ μετριοπαθῆ πλαίσια, ὅμως ἡ σπουδαιότητά τους ἔγκειται στό γεγονός ὅτι, παρά τά ἀπεγνωσμένα ἐμπόδια, ἡ προσέγγιση τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν ὅλων τῶν λαῶν προχωρεῖ ὁλοένα μπροστά, καί αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε κατά τήν ἐκτίμηση τῶν δυσκολιῶν πού περνᾶμε.

Τό δεύτερο πράγμα πού πρέπει νά ἀναφέρουμε, ὅταν γίνεται λόγος γιά τή διεθνή κατάσταση, εἶναι οἱ διαπραγματεύσεις εἰρήνης στή Ρίγα[146]. Ξέρετε πώς γιά τό κλείσιμο μιᾶς, ἔστω καί λίγο σταθερῆς, εἰρήνης κάνουμε ὅσο μποροῦμε περισσότερες παραχωρήσεις ἀπέναντι σέ ὅλα τά κράτη, πού πρῶτα ἀποτελοῦσαν μέρος τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας. Αὐτό εἶναι εὐνόητο, γιατί μιά ἀπό τίς κυριότερες δυνάμεις πού προκαλεῖ τό μίσος ἀπέναντι στούς ἰμπεριαλιστές καί συνενώνει τούς λαούς ἐνάντιά τους, εἶναι ἡ καταπίεση τῆς ἐθνότητας, καί λίγα κράτη θά βρεθοῦν στόν κόσμο πού νάεἶχαν τόσο ἁμαρτήσει ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ὅσο ἡ παλιά Ρωσική αὐτοκρατορία καί ἡ ἀστική δημοκρατία τοῦ Κέρενσκι, τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων σέ συμμαχία μέ τήν ἀστική τάξη. Νά γιατί δείχνουμε ἀπέναντι σ᾿αὐτά ἀκριβῶς τά κράτη τή μεγαλύτερη ὑποχωρητικότητα, δεχόμενοι τέτιους ὅρους εἰρήνης, πού ὁρισμένοι ἐσέροι μᾶς ἔβρισαν σχεδόν γιά τολστοϊστές. ᾿Αντιμετωπίζουμε πολύ ψύχραιμα τίς ἐπικρίσεις αὐτές, γιατί πρέπει νά δείξουμε ἀπέναντι σ᾿αὐτά τά κράτη τή μεγαλύτερη ὑποχωρητικότητα, γιά νά διαλύσουμε ἐκεῖ τήν προαιώνια δυσπιστία πού γέννησε ἡ προηγούμενη καταπίεση καί νά βάλουμε τά θεμέλια τῆς

συμμαχίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, πού κάποτε ὑπόφεραν μαζί ἀπό τόν τσαρισμό καί τούς ρώσους τσιφλικάδες καί τώρα ὑποφέρουν ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό. Σχετικά μέ τήν Πολωνία τήν πολιτική αὐτή τήν τορπίλιζαν περισσότερο ἀπ'ὅλους οἱ ρῶσοι λευκοφρουρίτες, οἱ ἐσέροι καί οἱ μενσεβίκοι πού ἔχουν «ἐλευθερία Τύπου», «ἐλευθερία λόγου» καί ἄλλες μεγαλοπρεπεῖς «ἐλευθερίες», πλάι στήν ἐξαιρετική ἐλευθερία τῶν γάλλων καί τῶν ἄλλων καπιταλιστῶν, πού ἀγόρασαν ἐλεύθερα τό μεγαλύτερο μέρος τῆς Πολωνίας καί ἀνάπτυξαν ἐκεῖ ἀπολύτως ἐλεύθερα τήν προπαγάνδα τους, γιά νά παρασύρουν τήν Πολωνία σέ πόλεμο ἐναντίον μας. Τώρα ὅλες οἱ προσπάθειες τῶν καπιταλιστῶν ἀποβλέπουν στόν τορπιλισμό τῆς εἰρήνης πού κλείσαμε. Ἕνας ἀπό τούς λόγους πού ἐξηγεῖ γιατί δέν μποροῦμε νά ἀποστρατεύσουμε τό στρατό μας, ὅπως θά τό θέλαμε αὐτό, εἶναι ὅτι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ὑπολογίζουμε τή δυνατότητα ἑνός πολέμου σέ ἀσύγκριτα μεγαλύτερο βαθμό ἀπ'ὅ,τι νομίζουν μερικοί. Σφάλλουν ὅσοι λένε ὅτι θά μπορούσαμε νά μή διαθέσουμε καί τόσες πολλές δυνάμεις γιά τά στρατιωτικά ζητήματα. Σφάλλουν, γιατί οἱ ἐχθροί μας χρησιμοποιοῦν τώρα ὅλες τίς ραδιουργίες καί δολοπλοκίες γιά νά τορπιλίσουν τήν ὁριστική εἰρήνη μέ τήν Πολωνία, πού ἡ προκαταρκτική εἰρήνη μ'αὐτή εἶχε ἤδη ὑπογραφεῖ. Τόν τελευταῖο καιρό αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις τράβηξαν σέ μάκρος καί παρόλο πού πρίν ἀπό μερικές ἑβδομάδες τά πράγματα ἔφτασαν σέ σημεῖο πού εἴχαμε λόγους νά φοβόμαστε γιά σοβαρή κρίση σ'αὐτές τίς διαπραγματεύσεις, ἀποφασίσαμε τόν τελευταῖο καιρό νά κάνουμε ἀκόμη μερικές ὑποχωρήσεις, ὄχι γιατί τό θεωρούσαμε αὐτό δίκαιο, ἀλλά γιατί θεωρούσαμε σοβαρό νά τορπιλίσουμε τίς ραδιουργίες τῶν ρώσων λευκοφρουριτῶν, ἐσέρων καί μενσεβίκων στή Βαρσοβία, τῶν ἰμπεριαλιστῶν τῆς Ἀντάντ πού πάνω ἀπόλα προσπαθοῦν νά μήν ἀφήσουν νά ἐπιτευχθεῖ ἡ εἰρήνη. Ἡ εἰρήνη δέν ὑπογράφηκε ἀκόμη, μπορῶ ὅμως νά πῶ πώς ἔχουμε τό δικαίωμα νά εἴμαστε πολύ αἰσιόδοξοι γιά τήν ὑπογραφή τῆς εἰρήνης στό ἄμεσο μέλλον καί ὅτι θά κατορθώσουμε νά ματαιώσουμε τίς ραδιουργίες αὐτές ἐνάντια στή σύναψή της. Νομίζω πώς τό γεγονός αὐτό θά χαροποιήσει ὅλους μας, παρόλο πού εἶναι μόνο μιά ὑπόθεση. Ἀλλά μηδένα πρό τοῦ τέλους μακάριζε. Γι'αὐτό δέν θά ἐλαττώσουμε καί δέν θά ἐξασθενίσουμε οὔτε γιά μιά στιγμή, οὔτε στό ἐλάχιστο τίς στρατιωτικές μας δυνάμεις, χωρίς νά φοβόμαστε ταυτόχρονα νά κάνουμε στήν ἀστική Πολωνία κάπως μεγαλύτερες παραχωρήσεις, ἀρκεῖ νά ἀποσπάσουμε τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες τῆς Πολωνίας ἀπό τήν

᾿Αντάντ καί νά τούς ἀποδείξουμε πώς ἡ ἐργατοαγροτική ἐξουσία δέν ἀσχολεῖται μέ ἐθνικές φαγωμάρες. Τήν εἰρήνη αὐτή θά τήν ὑπερασπίζουμε ἀκόμη καί μέ τίμημα ὄχι πάντα ἐλαφρῶν θυσιῶν.

Τό τρίτο διεθνές ζήτημα εἶναι τά γεγονότα τοῦ Καυκάσου. ᾿Εκεῖ τόν τελευταῖο καιρό ἔγιναν μεγάλα γεγονότα, πού οἱ λεπτομέρειές τους μᾶς εἶναι τώρα ἄγνωστες καί πού ἡ οὐσία τους ὅμως συνοψίζεται στό ὅτι εἴμαστε στό χεῖλος τοῦ κινδύνου ἑνός μεγάλου πολέμου. ῾Η σύγκρουση τῆς ᾿Αρμενίας μέ τή Γεωργία δέν μποροῦσε νά μή μᾶς ἀνησυχεῖ καί τά γεγονότα αὐτά ὁδήγησαν στό νά μεταβληθεῖ ὁ ἀρμενογεωργιανός πόλεμος σέ ἐξέγερση, στήν ὁποία συμμετεῖχε καί ἕνα μέρος τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων. Καί τό τέλος πού πῆρε ἡ ἐξέγερση αὐτή εἶναι ὅτι τά ὅσα σχεδίαζε ἡ ἀρμενική ἀστική τάξη ἐνάντιά μας, στράφηκαν—ὥς τά σήμερα τουλάχιστον—ἐνάντιά της καί πῆρε τέτια τροπή, πού σύμφωνα μέ τίς τελευταῖες πληροφορίες, οἱ ὁποῖες δέν ἔχουν ἀκόμη ἐξακριβωθεῖ, στήν Τιφλίδα ἐγκαθιδρύθηκε Σοβιετική ἐξουσία. (Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.) Ξέρουμε ὅτι ἡ ἐξέγερση ἄρχισε στήν ᾿Αρμενία ἀκριβῶς στήν οὐδέτερη ζώνη πού βρίσκεται ἀνάμεσα στή Γεωργία καί στήν ᾿Αρμενία καί πού ἡ Γεωργία τήν κατέλαβε μέ τήν ἔγκριση τῶν ἰμπεριαλιστῶν τῆς ᾿Αντάντ. Οἱ μενσεβίκοι, καί εἰδικότερα οἱ μενσεβίκοι τῆς Γεωργίας, ὅταν μιλοῦν γιά τό ἐπιζήμιο τῆς ἀπομόνωσης ἀπό τίς δυτικές χῶρες, συνήθισαν νά τό καταλαβαίνουν μέ τήν ἔννοια τῆς ἐμπιστοσύνης πρός τούς ἰμπεριαλιστές τῆς ᾿Αντάντ, γιατί αὐτοί εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπ᾿ὅλους. ῞Ομως ὅτι οἱ προηγμένοι καπιταλιστές ἐξαπατοῦν περισσότερο ἀπ᾿ὅλους, μερικοί λευκοφρουρίτες τό ξεχνοῦν αὐτό, γιατί σκέπτονται ἔτσι: τί εἶναι ἡ ᾿Αρμενία, οἱ ἀρμένιοι ἀγρότες κτλ., τί εἶναι ἡ καταστραμένη Σοβιετική Δημοκρατία μπροστά σέ ὅλες τίς ἑνωμένες ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις τοῦ κόσμου. Οἱ προηγμένοι καπιταλιστές εἶναι οἱ πολιτισμένες δυνάμεις ἀπό ὅλο τόν κόσμο. ῞Ας στραφοῦμε πρός αὐτούς. ῎Ετσι δικαιολογοῦν τό βρώμικο ἔργο τῆς ὑπεράσπισης τῶν καπιταλιστῶν οἱ γεωργιανοί μενσεβίκοι. Οἱ γεωργιανοί μενσεβίκοι εἶχαν στά χέρια τους τό κλειδί γιά τόν ἐπισιτισμό τῆς ἀγροτιᾶς τῆς ᾿Αρμενίας μέσω τῆς μόνης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς.

Κανείς δέν θά ἔχει τήν ὑπομονή νά διαβάσει τά τηλεγραφήματα, τίς δηλώσεις καί τίς διαμαρτυρίες, πού ἀνταλλάξαμε μέ τή Γεωργία σχετικά μ᾿αὐτό τό ζήτημα. ῍Αν εἴχαμε συνθήκη εἰρήνης μέ τή Γεωργία, θά ἔπρεπε νά τήν

παρατείνουμε ὅσο τό δυνατό περισσότερο. Φανταστεῖτε ὅμως ὅτι ἡ ἀγροτιά τῆς 'Αρμενίας δέν ἔβλεπε ἔτσι τή συνθήκη, μέ ἀποτέλεσμα στίς ἀρχές τοῦ Φλεβάρη νά ξεσπάσει μιά φοβερή ἐξέγερση, πού ξάπλωσε μέ καταπληκτική ταχύτητα κι'ἀγκάλιασε ὄχι μόνο τόν ἀρμενικό, μά καί τό γεωργιανό πληθυσμό. Οἱ εἰδήσεις ἔφταναν ἀπό κεῖ μέ δυσκολία καί ἡ τελευταία εἴδηση πού εἴχαμε δικαίωσε αὐτά πού ὑποθέσαμε. Ξέρουμε θαυμάσια πώς ἡ ἀστική τάξη τῆς Γεωργίας καί οἱ γεωργιανοί μενσεβίκοι δέν στηρίζονται στίς ἐργαζόμενες μάζες, ἀλλά στούς καπιταλιστές τῆς χώρας τους, καί ὅτι οἱ καπιταλιστές αὐτοί ζητοῦν ἀφορμή γιά νά ἀρχίσουν πολεμικές ἐπιχειρήσεις, ἐμεῖς ὅμως ἔχουμε τρία χρόνια πού ποντάρουμε στό ἴδιο χαρτί, καί θά ποντάρουμε σ'αὐτό ὥς τήν τελευταία μας πνοή, τό χαρτί αὐτό εἶναι οἱ ἐργαζόμενες μάζες, μιᾶς ἔστω καί καθυστερημένης καί καταπιεζόμενης χώρας. Καί τελικά, ὅσο προσεκτικοί καί ἄν εἴμαστε, ὅσο καί ἄν ἐντείνουμε τίς δυνάμεις μας γιά τήν ἐνίσχυση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, θά καταβάλουμε κάθε προσπάθεια γιά νά σβήσουμε τήν πυρκαγιά πού ξέσπασε στόν Καύκασο. Καί αὐτό πού κατορθώσαμε νά δείξουμε στή Δύση—δηλαδή, πώς ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει Σοβιετική ἐξουσία, ἐκεῖ δέν ὑπάρχει θέση γιά ἐθνική καταπίεση—θά τό δείξουμε καί στήν 'Ανατολή. 'Απ'αὐτό ἐξαρτᾶται σέ τελευταία ἀνάλυση ὅλος ὁ ἀγώνας, καί τελικά ἡ δύναμη τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν θά ἀποδειχτεῖ ἀνώτερη καί καλύτερη ἀπό τήν καπιταλιστική, γιατί οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες εἶναι πολύ περισσότεροι ἀπό τούς καπιταλιστές.

Ὕστερα ἀπό τίς παρατηρήσεις αὐτές γιά τήν ἐξωτερική πολιτική περνάω στήν ἐσωτερική πολιτική. Δέν εἶχα δυστυχῶς τή δυνατότητα νά ἀκούσω ὅλη τήν εἰσήγηση πού ἔκανε ἐδῶ ὁ σύντρ. Μπριουχάνοφ. 'Ακούσατε ἤδη ἀπ'αὐτόν ὅλες τίς λεπτομέρειες καί πήρατε ἀκριβεῖς πληροφορίες, καί φυσικά ἐγώ δέν ἔχω λόγους νά τίς ἐπαναλάβω. Θά ἤθελα νά σταθῶ στό κυριότερο, σ'αὐτό πού ἴσως μᾶς δείξει τίς αἰτίες τῆς τρομερῆς μας κρίσης. Θά ἀναγκαστοῦμε νά βάλουμε μπροστά μας ἕνα καθῆκον καί νά ἐκλέξουμε ἕνα δρόμο γιά τή λύση του. Ὁ δρόμος αὐτός ὑπάρχει, τόν βρήκαμε, δέν ἔχουμε ὅμως ἀκόμη τή δύναμη νά ἀκολουθήσουμε αὐτό τό δρόμο μέ τήν ἐπιμονή καί τή συστηματικότητα πού ἐπιβάλλουν οἱ σκληρές συνθῆκες πού δημιουργήθηκαν καί πού μᾶς ἄφησε κληρονομιά ὁ πόλεμος. Ἔχουμε μεγά-

λη φτώχια σέ ὅλα, ὡστόσο δέν εἴμαστε περισσότερο καταστραμένοι ἀπό τούς ἐργάτες τῆς Βιέννης. Οἱ ἐργάτες τῆς Βιέννης πεθαίνουν, πεινοῦν, τά παιδιά τους ἐπίσης πεθαίνουν, πεινοῦν, αὐτοί ὅμως δέν ἔχουν τό κυριότερο πού ἔχουμε ἐμεῖς: δέν ἔχουν ἐλπίδα. Πεθαίνουν καταπιεζόμενοι ἀπό τόν καπιταλισμό, βρίσκονται σέ τέτια κατάσταση, πού προσφέρουν θυσίες, ὅμως ὄχι ἔτσι ὅπως τίς προσφέρουμε ἐμεῖς. Ἐμεῖς ὑποβαλλόμαστε σέ θυσίες γιά τόν πόλεμο πού κηρύξαμε ἐνάντια σέ ὅλο τόν καπιταλιστικό κόσμο. Αὐτή εἶναι ἡ διαφορά τῆς κατάστασης στήν ὁποία βρίσκονται οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας ἀπό τήν κατάσταση τῶν ἐργατῶν τῆς Βιέννης. Τώρα, τήν ἄνοιξη, τά ἐπισιτιστικά μας δεινά ὀξύνθηκαν ξανά, παρόλο πού λίγο νωρίτερα βλέπαμε καλυτέρευση τῆς ἐπισιτιστικῆς μας κατάστασης. Τά πράγματα πῆραν αὐτή τήν τροπή, γιατί δέν ὑπολογίσαμε σωστά. Ὅταν ἔγινε τό σχέδιο παρακρατήματος, ἡ ἐπιτυχία μᾶς ἔδειξε τή δυνατότητα καλυτέρευσης. Ὁ λαός εἶχε τόσο πεινάσει, ὥστε ἔπρεπε μέ κάθε θυσία νά καλυτερεύσουμε τήν κατάστασή του. Ἔπρεπε ὄχι μόνο νά βοηθήσουμε, μά ἴσα-ἴσα νά τήν καλυτερεύσουμε. Δέν ὑπολογίσαμε πώς, ἄν καλυτερεύαμε τά πράγματα τώρα, θά εἴχαμε δυσκολίες στό τέλος, καί αὐτό ἦταν τό λάθος πού ἐξαιτίας του βρισκόμαστε τώρα μπροστά σέ μιά ἐπισιτιστική κρίση. Τό ἴδιο λάθος κάναμε καί σέ ἄλλον τομέα. Τό ἴδιο λάθος κάναμε καί στόν πόλεμο μέ τήν Πολωνία, τό ἴδιο λάθος κάναμε καί στά καύσιμα. Ἡ δουλιά τοῦ ἐπισιτισμοῦ, τῶν καυσίμων, τοῦ κάρβουνου, τοῦ πετρελαίου, τῶν καυσόξυλων — ὅλα αὐτά εἶναι διαφορετικά πράγματα, μά καί στούς τρεῖς τομεῖς κάναμε τά ἴδια λάθη. Στήν πάλη μέ τήν πείνα καί τό κρύο ὑπερβάλαμε τίς δυνάμεις μας καί δέν τίς ὑπολογίσαμε σωστά. Δέν ὑπολογίσαμε ὅτι ξοδέψαμε μονομιᾶς τά ἀποθέματά μας, δέν ὑπολογίσαμε τά ἀποθέματα πού εἴχαμε γιά ἐφεδρεία καί δέν ἀφήσαμε τίποτε γιά τίς δύσκολες μέρες. Αὐτό γενικά εἶναι ἕνας ἁπλός κανόνας καί τόν κανόνα αὐτό τόν καταλαβαίνει κάθε ἀγρότης στό ὄχι πολύπλοκο συνηθισμένο νοικοκυριό του. Σέ κρατική ὅμως κλίμακα βρισκόμασταν διαρκῶς σέ τούτη τήν κατάσταση: γιά ποιές ἐφεδρεῖες μιλᾶμε, ἀφοῦ δέν ξέρουμε πῶς θά τή βγάλουμε πέρα ἔστω καί τούτη τήν ἡμέρα· καί νά, ὅταν γιά πρώτη φορά μᾶς ἔτυχε νά σκοντάψουμε σ᾽αὐτό τό ἀπόθεμα, νά πιάσουμε τό ζήτημα αὐτό ἀπό τήν πρακτική του ἄποψη,

δέν μπορέσαμε νά τό όργανώσουμε έτσι, πού νά μένει αύτή ή έφεδρεία γιά τίς δύσκολες μέρες.

Στόν πόλεμο μέ τήν Πολωνία είχαμε δραστήριο, γενναίο Κόκκινο Στρατό, τραβήξαμε όμως λιγάκι πιό πέρα άπό όσο έπρεπε—πρός τίς πύλες τής Βαρσοβίας καί ύστερα ύποχωρήσαμε σχεδόν ώς τό Μίνσκ. Νά, τό ίδιο πράγμα έγινε καί μέ τόν έπισιτισμό. Είναι άλήθεια πώς άπό τόν πόλεμο βγήκαμε νικητές. Τό 1920 προτείναμε στούς πολωνούς τσιφλικάδες καί στήν άστική τάξη ειρήνη μέ πιό έπωφελεῖς γι'αὐτούς όρους άπό τούς σημερινούς. Στό σημεῖο αύτό πήραν ένα μάθημα, καί όλος ό κόσμος πήρε ένα μάθημα, πού κανείς δέν τό περίμενε πρίν. Όταν μιλάμε γιά τήν κατάστασή μας, λέμε τήν άλήθεια, μάλλον τήν ύπερβάλλουμε λιγάκι πρός τό χειρότερο. Τόν Απρίλη τού 1920 λέγαμε: οί μεταφορές χειροτερεύουν, δέν έχουμε τρόφιμα. Τό γράψαμε αύτό άνοιχτά στίς έφημερίδες μας, τό λέγαμε σέ πολυπληθεῖς συγκεντρώσεις στίς καλύτερες αίθουσες τής Μόσχας καί τής Πετρούπολης. Οί κατάσκοποι τής Εύρώπης έσπευδαν νά τηλεγραφήσουν τίς πληροφορίες αύτές, κι'έκεῖ τρίβανε τά χέρια τους: «Χτυπάτε τους, πολωνοί, βλέπετε πόσο άσχημα είναι έκεῖ τά πράγματα, τώρα θά τούς τσακίσουμε», ένώ έμεῖς λέγαμε τήν άλήθεια, ύπερβάλλοντάς την κάποτε πρός τό χειρότερο. Ας ξέρουν οί έργάτες καί οί άγρότες πώς οί δυσκολίες δέν τέλειωσαν. Καί όταν ξεκίνησε ό πολωνικός στρατός, κάτω άπό τήν έποπτεία τών γάλλων, τών άγγλων καί άλλων ειδικών-συμβούλων, μέ δικά τους κεφάλαια, μέ δικό τους έξοπλισμό, τσακίστηκε. Καί τώρα πού λέμε πώς οί δουλιές μας πάνε άσχημα, πού οί πρεσβευτές μας στέλνουν πληροφορίες ότι όλος ό άστικός Τύπος δημοσιεύει: «Τέλος τής Σοβιετικής έξουσίας», πού καί ό Τσερνόφ άκόμη λέει ότι αύτή θά πέσει άναμφισβήτητα—έμεῖς λέμε: «Φωνάζετε όσο θέλετε, γι'αύτό ύπάρχει καί έλευθερία Τύπου μέ τά καπιταλιστικά χρήματα, τέτια έλευθερία έχετε όση θέλετε, μά έμεῖς δέν θά φοβηθούμε καθόλου νά πούμε τή θλιβερή άλήθεια». Μάλιστα, ή κατάσταση πάλι χειροτέρεψε αύτή τήν άνοιξη καί οί έφημερίδες μας σήμερα είναι γεμάτες άπό όμολογίες ότι ή κατάσταση είναι άσχημη. Γιά δοκιμάστε όμως, καπιταλιστές αύτών τών χωρών, μενσεβίκοι, έσέροι, σαβινκοφικοί ή πώς άλλιώς σάς λένε έκεῖ, γιά δοκιμάστε νά έπωφεληθεῖτε άπ'αύτό, θά σάς πετάξουμε άκόμη χειρότερα, μακρύτερα καί βαθύτερα. (*Χειροκροτήματα.*) Προφανώς είναι δύσκολο τό πέρασμα άπό τήν κατάσταση τής έσχατης ένδειας πού βρισκόμασταν τό 1918-

1919, ὅταν κανείς δέν μποροῦσε νά σκεφτεῖ γιά ἀποθέματα ἤ διανομή γιά ἕνα χρόνο, καί τό μόνο πού μπορούσαμε νά σκεφτοῦμε ἦταν γιά τρεῖς ἑβδομάδες ἤ γιά δυό, καί ὅσο γιά τήν τρίτη «θά δοῦμε ἀργότερα». Προφανῶς εἶναι δύσκολο νά περάσουμε ἀπό τήν κατάσταση αὐτή στήν κατάσταση τοῦ 1920, ὅταν εἴδαμε ὅτι ἔχουμε μεγαλύτερο στρατό ἀπό τούς πολωνούς, ὅτι ἔχουμε δυό φορές περισσότερα σιτηρά ἀπό πέρυσι, ὅτι ἔχουμε καύσιμα—κάρβουνα τοῦ Ντονιέτς καί τῆς Σιβηρίας μιάμιση φορά περισσότερα. Δέν μπορέσαμε νά τά κατανείμουμε σέ γενική κρατική κλίμακα. Πρέπει νά θυμόμαστε ὅτι οἱ ὑπολογισμοί γιά ἕνα χρόνο χρειάζονται ἰδιαίτερη μέθοδο, ἰδιαίτερους ὅρους. Ξέραμε ὅτι ἡ ἄνοιξη θά εἶναι χειρότερη ἀπό τό φθινόπωρο, δέν μπορούσαμε ὅμως νά ξέρουμε κατά πόσο θά εἶναι χειρότερη. Ἡ οὐσία δέν εἶναι οἱ ἀριθμοί, δέν εἶναι ἡ διανομή, ἀλλά ὥς ποιό βαθμό ἔφτασε ἡ πείνα τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, σέ τί θυσίες μποροῦν νά ἀντέξουν γιά τήν κοινή ὑπόθεση ὅλων τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Ποιός θά τό ὑπολογίσει αὐτό; Ἐκεῖνος πού μᾶς κατηγορεῖ γι'αὐτό, καί μᾶς κατηγορεῖ δικαιολογημένα, γιατί ἐδῶ ὑπάρχει λάθος δικό μας καί κανενός δέν τοῦ ἔρχεται στό νοῦ νά τό κρύψει αὐτό, ὅπως καί τό λάθος στόν πόλεμο μέ τήν Πολωνία, ἄς μᾶς παρουσιάσει ἐκεῖνος πού ὑποδείχνει αὐτό τό λάθος ἕναν ὑπολογισμό πού νά μπορεῖ κανείς, στηριζόμενος σ'αὐτόν, νά καθορίσει προκαταβολικά σέ κρατική κλίμακα, πόσα ἀπό τά ὑπάρχοντα στό πρῶτο ἑξάμηνο ἀποθέματα σιτηρῶν πρέπει νά κρατήσει, γιά νά τά ἔχει στίς δύσκολες μέρες τοῦ δεύτερου ἑξάμηνου. Τέτιοι ὑπολογισμοί δέν ὑπῆρχαν. Τούς πρωτοκάναμε τό 1920 καί πέσαμε ἔξω. Ἀπό μιά ὁρισμένη ἄποψη ἡ ἐπανάσταση ἀποτελεῖ θαῦμα. Ἄν τό 1917 μᾶς ἔλεγαν ὅτι θά ἀντέξουμε σέ ἕναν τρίχρονο πόλεμο ἐνάντια σέ ὅλο τόν κόσμο, καί πώς τό ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου θά εἶναι νά βρεθοῦν δυό ἑκατομμύρια ρῶσοι τσιφλικάδες, καπιταλιστές καί τά παιδιά τους στό ἐξωτερικό, ἐνῶ ἐμεῖς θά βγοῦμε νικητές, κανείς ἀπό μᾶς δέν θά τό πίστευε. Τό θαῦμα ἔγινε, γιατί ξεσηκώθηκε τέτια δύναμη μέσα ἀπό τούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες ἐνάντια στήν ἐπιδρομή τῶν τσιφλικάδων καί τῶν καπιταλιστῶν, πού ἀκόμη καί ὁ πανίσχυρος καπιταλισμός διέτρεξε κίνδυνο. Καί ἀκριβῶς γιατί ἔγινε τό θαῦμα, αὐτό μᾶς ξέμαθε νά κάνουμε ὑπολογισμούς μέ μακρόχρονες προβλέψεις. Γι'αὐτό ὅλοι μας κουτσαίνουμε πολύ, πάρα πολύ. Ἐπισπεύσαμε τό ἐπικείμενο συνέδριο τοῦ Κόμματος, ἐπειδή πρέπει νά βγάλουμε σοβαρότατα συμπεράσματα ἀπό τήν καινούργια αὐτή

πείρα. Κατά τήν ὑπεράσπιση τῆς ἐξουσίας τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν ἔγινε θαῦμα, θαῦμα ὅμως ὄχι μέ τήν ἐπουράνια ἔννοια, ὄχι μέ τήν ἔννοια ὅτι ἀπό κάπου ἀπό τόν οὐρανό μᾶς ἦλθε κάτι, ἀλλά θαῦμα μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ ἐπανάσταση βρῆκε στούς ἐργάτες καί στούς ἀγρότες, ὅσο καί ἄν ἦταν αὐτοί ἐξουθενωμένοι, ταπεινωμένοι, καταστραμένοι, καταβασανισμένοι, ἡ ἐπανάσταση—ἀκριβῶς ἐπειδή πῆγε μαζί μέ τούς ἐργάτες—βρῆκε σ' αὐτούς ἑκατό φορές περισσότερες δυνάμεις, ἀπ'ὅ,τι σέ ὁποιοδήποτε πλούσιο, μορφωμένο καί προηγμένο κράτος. Μέ τέτιες ὅμως συνήθειες δέν ἐπιτρέπεται νά τραβήξεις γιά τήν οἰκονομική δουλιά. Στήν οἰκονομική δουλιά χρειάζεται—ἄς εἶναι ἡ λέξη αὐτή ὄχι ἐντελῶς κατάλληλη—ὁρισμένη «τσιγγουνιά». Νά «τσιγγουνευόμαστε» ὅμως δέν μάθαμε ἀκόμη. Πρέπει νά θυμόμαστε ὅτι νικήσαμε τήν ἀστική τάξη, ὅμως ἡ ἀστική τάξη ἔμεινε στή χώρα μας, ἔμεινε καί ὁ ἀγώνας. Καί ἕνα ἀπό τά μέσα τῆς πάλης της ἐναντίον μας εἶναι νά σπέρνει τόν πανικό. Στή δουλιά αὐτή εἶναι τεχνίτες, καί αὐτό δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε. Ἔχουν ἐφημερίδες, ἄν καί ὄχι ἔντυπες, πού ὅμως διαδίδονται θαυμάσια καί πού συνάμα κάνουν τήν τρίχα ὄχι μόνο τριχιά... Ὡστόσο δέν ἐπιτρέπεται σέ καμιά περίπτωση νά πέφτουμε σέ πανικό. Ἡ κατάστασή μας ὀξύνθηκε, γιατί κάναμε λάθος σέ ὅλα τά εἴδη δουλιᾶς. Ἄς μή φοβόμαστε αὐτά τά λάθη, ἄς μή φοβόμαστε νά τά παραδεχτοῦμε, ἄς μήν ἀλληλοκατηγορούμαστε· καί γιά νά μπορέσουμε νά χρησιμοποιήσουμε ὅλες τίς δυνάμεις καί τή μεγαλύτερη ἔνταση τῆς δραστηριότητας σέ ὅλα τά εἴδη δουλιᾶς, πρέπει νά ξέρουμε νά κάνουμε ὑπολογισμό καί νά τόν κάνουμε ἔτσι, ὥστε νά γίνουμε νοικοκυρέοι ὅλης τῆς Δημοκρατίας μας, γιατί μόνο μέ τέτιο ὑπολογισμό μπορεῖς νά ὑπολογίσεις τίς μεγάλες ποσότητες σιτηρῶν καί καυσίμων. Σχετικά μέ ἕναν ὑγιή ἄνθρωπο, τό ψωμί μας θά εἶναι λιγοστό, δέν μπορεῖς ὅμως νά τό αὐξήσεις μονομιᾶς. Δέν θά εἶναι ἀρκετό μόνο σέ περίπτωση πού δέν θά κάνουμε ἀπόθεμα, ὅμως ἄν τό ὑπολογίσουμε σωστά, γιά νά δόσουμε σ'αὐτόν πού ἔχει τή μεγαλύτερη ἀνάγκη καί νά πάρουμε ἀπ'αὐτόν πού ἔχει μεγάλα περισσεύματα καί ὄχι ἀπ'αὐτόν πού στά τελευταῖα τρία χρόνια ἔδινε τό τελευταῖο του ἴσως κομμάτι. Κατάλαβαν ἄραγε αὐτό τόν ὑπολογισμό οἱ ἀγρότες τῆς Σιβηρίας καί τῆς Οὐκρανίας; Ὄχι ἀκόμη. Ἔχουν καί εἶχαν τέτια περισσεύματα, πού ποτέ δέν ὑπῆρχαν στήν Κεντρική Ρωσία. Δέν βρέθηκαν ἀκόμη σέ τέτια κατάσταση. Ἀνέχεια σάν αὐτή πού ἐπί τρία χρόνια ὑπόφεραν σέ μᾶς οἱ ἀγρότες στά κυβερνεῖα Μόσχας καί Πετρούπολης (ἐνῶ

ἔπαιρναν πολύ λιγότερα ἀπ'ὅσα ἕνας ἀγρότης τῆς Οὐκρανίας), τέτια ἀνέχεια καί πείνα δέν εἶδε ποτέ, μά ποτέ οὔτε ὁ ἀγρότης τῆς Οὐκρανίας, οὔτε ὁ ἀγρότης τῆς Σιβηρίας, οὔτε τοῦ Βόρειου Καυκάσου. Σχεδόν πάντα εἶχαν ἑκατοντάδες πούτια περισσεύματα καί συνήθισαν στή σκέψη πώς γιά τά περισσεύματα αὐτά πρέπει νά τούς δίνουν ἀμέσως ἐμπορεύματα. Δέν ἔχουμε ἀπό ποῦ νά τά πάρουμε, ἀφοῦ τά ἐργοστάσια δέν δουλεύουν. Καί γιά νά τά βάλεις μπρός χρειάζεται χρόνος, προετοιμασία, χρειάζονται ἐργάτες. Δέν ὑποβαλλόμαστε σέ πρωτάκουστες θυσίες ἀπό ἀπελπισία, ἀλλά γιά τόν ἀγώνα πού κερδίζει νίκες. Ἡ διαφορά αὐτή τά καθορίζει ὅλα.

Αὐτό εἶναι τό κυριότερο πού ἤθελα νά σᾶς τονίσω ἐδῶ, ὄχι ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἐπακριβῶν στοιχείων πού σᾶς ἀνάπτυξαν ὁ σύντροφος πού δουλεύει στόν ἐπισιτισμό καί ὁ σύντροφος πού δουλεύει στά καύσιμα, ἀλλά ἀπό οἰκονομική καί πολιτική ἄποψη, γιά νά καταλάβετε σέ τί διαφέρουν τά λάθη τῶν τελευταίων χρόνων ἀπό τά προηγούμενα, καί ὅτι, παρόλο πού τά λάθη αὐτά εἶναι ἄλλου εἴδους, ὡστόσο τό κοινό τους σημεῖο εἶναι ὅτι ἐμεῖς, ἔχοντας τή δυνατότητα νά ἀνεβοῦμε ἕνα σκαλοπάτι, προσπαθήσαμε νά πηδήξουμε στό δεύτερο. Παρόλα αὐτά βρισκόμαστε πιό ψηλά. Αὐτό εἶναι καλό. Παρόλα αὐτά φέτος θά κάνουμε τό ἰσοζύγιο τῶν καυσίμων πολύ καλύτερα ἀπό πέρυσι. Ὅσο γιά τόν ἐπισιτισμό, θά σᾶς ἀναφέρω καί ἕνα τελευταῖο γιά νά τελειώνω—τό τηλεγράφημα πού μοῦ ἔστειλε ὁ βοηθός τοῦ ἀρχιστράτηγου ὅλων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Δημοκρατίας στή Σιβηρία. Τηλεγραφεῖ ὅτι ἡ συγκοινωνία ἀποκαταστάθηκε καί ὅτι πρός τή Μόσχα κινοῦνται 7 ἁμαξοστοιχίες μέ σιτηρά. Ἕνα διάστημα εἴχαμε ταραχές καί ἐξεγέρσεις τῶν κουλάκων. Ἐδῶ φυσικά μπορεῖ κανείς νά ἀστειεύεται σχετικά μέ τούς διαδοσίες, ὡστόσο πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι παρόλα αὐτά κάτι μάθαμε μέσα στήν ταξική πάλη. Ξέρουμε ὅτι ἡ τσαρική κυβέρνηση μᾶς ἀποκαλοῦσε διαδοσίες, καί ὅταν ἐμεῖς μιλᾶμε γιά διαδοσίες ἐσέρους καί μενσεβίκους, μιλᾶμε γιά μιά ἄλλη τάξη, μιλᾶμε γι'αὐτούς πού ἀκολουθοῦν τήν ἀστική τάξη, γι'αὐτούς πού ἐκμεταλλεύονται κάθε δύσκολη κατάσταση, κυκλοφοροῦν φυλλάδια καί λένε: «Κοιτάξτε, σᾶς παίρνουν τριακόσια πούτια περισσεύματα, δόστε τα ὅλα καί θά πάρετε μόνο ποικιλόχρωμα χαρτάκια». Μήπως δέν τούς ξέρουμε τούς διαδοσίες αὐτούς; Σέ ποιά τάξη ἀνήκουν; Εἶναι οἱ ἴδιοι πάλι τσιφλικάδες, ἀνεξάρτητα ἀπό τό πῶς αὐτοτιτλοφοροῦνται—ἐσέροι, ὀπαδοί τῆς ἐλευθερίας, τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας, τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης

κτλ., ἔχουμε ἀκούσει ὅλα ὅσα λένε καί μάθαμε νά τά καταλαβαίνουμε. Οἱ ἐξεγέρσεις αὐτές σημαίνουν πώς στό ἀγροτικό περιβάλλον ὑπάρχουν στρώματα πού δέν θέλουν νά συμβιβαστοῦν οὔτε μέ τό παρακράτημα, οὔτε μέ τό φόρο σέ εἶδος. Ἐδῶ ἕνας μίλησε γιά τό φόρο. Σ' αὐτό ὑπάρχει πολλή ὀρθοφροσύνη, ἄδικα ὅμως ξέχασε νά προσθέσει πώς μέσω τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», πού εἶναι τό Κεντρικό Ὄργανο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας, καί νωρίτερα, πρίν τό ποῦμε αὐτό ἀπό τοῦτο τό βῆμα, ἀπό τίς στῆλες τῆς «Πράβντα» μέ τήν ὑπογραφή ὄχι μόνο τυχαίων, ἀλλά καί ὑπεύθυνων συνεργατῶν, ἔγιναν προτάσεις γιά φόρους[147]. Ὅταν ἕνας ἐξωκομματικός ἀγρότης μᾶς λέει: «Ἐλᾶτε νά προσαρμόσουμε τόν ὑπολογισμό σ' αὐτό πού χρειάζεται ὁ μικροαγρότης· αὐτός χρειάζεται βεβαιότητα: θά δόσω τήν τάδε ποσότητα καί τό ὑπόλοιπο τό κάνω ὅ,τι θέλω», ἐμεῖς λέμε: μάλιστα, αὐτή εἶναι καλή ἰδέα, σ' αὐτό ὑπάρχει λογικό νόημα πού ἀνταποκρίνεται πέρα γιά πέρα στίς τοπικές συνθῆκες. Καί ὡσότου δέν ἔχουμε μηχανές, ὡσότου ὁ ἀγρότης δέν θελήσει ὁ ἴδιος νά περάσει ἀπό τό μικρό νοικοκυριό στό μεγάλο, εἴμαστε διατεθειμένοι νά πάρουμε ὑπόψη αὐτή τή σκέψη καί θά θέσουμε ὕστερα ἀπό μιά ἑβδομάδα αὐτό τό θέμα στό συνέδριο τοῦ Κόμματος, θά τό ἐξετάσουμε καί θά βγάλουμε ἀπόφαση πού θά ἱκανοποιήσει καί τόν ἐξωκομματικό ἀγρότη, καί τίς πλατιές μάζες. Φυσικά, ὁ μηχανισμός μας ἔχει πολλές ἀτέλειες, ἀσχήμιες, γιατί σ' αὐτόν τρύπωσε πολλή γραφειοκρατία, πολλή, πάρα πολλή. Δέν εἴχαμε μήπως καί στόν Κόκκινο Στρατό μας τέτια λάθη καί ἀτέλειες; Δέν ἦταν δυνατό νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπ' αὐτά μονομιᾶς. Παρόλα αὐτά, ὁ στρατός μας, χάρη στή βοήθεια τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν, νίκησε. Αὐτό πού ἔγινε στόν Κόκκινο Στρατό θά γίνει, ἀλλά διαφορετικά, σέ ὅλους τούς τομεῖς· καί ἀπ' ὅλες τίς γραφειοκρατικές αὐτές ἀσχήμιες, γιά τίς ὁποῖες φωνάζουν ὅλοι καί τίς ὁποῖες σχεδόν πάντα βρίζουν, γιατί δείχνουν τά λάθη καί τά δεινά μας, θά γιατρευτοῦμε μέ τήν ἐπίμονη δουλιά, χωρίς νά πέφτουμε στόν πανικό καί χωρίς νά μᾶς διαφεύγουν αὐτοί πού προσπαθοῦν, ἐκμεταλλευόμενοι τά λάθη αὐτά, νά ἐπαναλάβουν τήν ἱστορία τοῦ Κολτσάκ καί τοῦ Ντενίκιν. Ἀσχήμιες μέ τή μορφή λεηλασίας τῶν ἀποθεμάτων κάρβουνου, πού ἀπό τήν ἔλλειψή τους τόσο ὑποφέρουμε ἐδῶ, ἔχουμε στήν Οὐκρανία ὅσες θέλεις. Ἐκεῖ εἶχαν 120 κυβερνήσεις καί ἡ ἐκεῖ εὔπορη ἀγροτιά ἔχει διαφθαρεῖ. Αὐτή δέν μπορεῖ νά καταλάβει πώς ἔχουμε ἐργατοαγροτική κυβέρνηση καί ἀφοῦ παίρνει σιτηρά, τά παίρνει γιά νά

ἀνακουφίσει τήν κατάσταση τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Ὡσότου δέν κατορθώσαμε νά φωτίσουμε ἐκεῖ πλήρως ὅλα αὐτά τά ζητήματα, δέν θά πάψουμε νά παίρνουμε εἰδήσεις γιά ταραχές, συμμορίες, ἐξεγέρσεις. Αὐτά εἶναι ἀναπόφευκτα, γιατί ἀναπόφευκτα εἶναι καί τό σκοτάδι, ἡ διασπορά καί ἡ ὀργή ὁρισμένων ἀγροτῶν, πού μᾶς ἔμειναν κληρονομιά ἀπό τόν καπιταλισμό καί πού πρέπει νά τούς ἀναδιαπαιδαγωγοῦμε ἐπί χρόνια. Τά βλέπουμε αὐτά κάθε ἄνοιξη καί θά τά βλέπουμε κάθε ἄνοιξη.

Διαφορετική εἶναι ἡ κατάσταση στούς νοτιοανατολικούς σιδηροδρόμους. Εἶναι γνωστό ὅτι αὐτό τό χρόνο ζούσαμε κυρίως ἀπό τούς πόρους πού μᾶς ἔδινε ἡ Σιβηρία καί ὁ Βόρειος Καύκασος. Ἐδῶ ἔχω μιά πενθήμερη κατάσταση. Ἀπό τήν 1η τοῦ Φλεβάρη 8 βαγόνια τό εἰκοσιτετράωρο. Στό δεύτερο πενθήμερο 32, στό τρίτο 60, στό τέταρτο 109, καί ἔπρεπε νά παίρνουμε 200 βαγόνια τό εἰκοσιτετράωρο, καί μόνο τίς τελευταῖες πέντε μέρες, ἀπό τίς 20 ὥς τίς 24 τοῦ Φλεβάρη, φτάσαμε τά 120 βαγόνια. Αὐτά ἀποτελοῦν τρεῖς ἁμαξοστοιχίες. Καί σήμερα ὁ σ. Φομίν μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τίς τελευταῖες δυό μέρες ἔχουμε ἤδη παραλάβει ἀπό 4 ἁμαξοστοιχίες. Στό Ντονμπάς γίνεται αὐτό πού τόνισε ἕνας σύντροφος: δέν ὑπάρχουν σιτηρά, γιατί δέν ὑπάρχουν κάρβουνα, καί δέν ὑπάρχουν κάρβουνα, γιατί δέν ὑπάρχουν σιτηρά. Ἐδῶ χρειάζεται νά σπάσουμε κάπου τήν καταραμένη αὐτή ἁλυσίδα μέ τή δραστηριότητά μας, μέ τήν πίεση, μέ τόν ἡρωισμό τῶν ἐργαζομένων, γιά νά ἀρχίσουν νά γυρίζουν ὅλες οἱ μηχανές. Ἐδῶ δοκιμάσαμε τίς μεγαλύτερες δυσκολίες, ἀπό τίς ὁποῖες ἀρχίζουμε νά βγαίνουμε. Τό ξέφωτο φάνηκε. Ἐγώ, σύντροφοι, δέν ἔχω καμιά πρόθεση νά σᾶς καθησυχάσω μέ ὑποσχέσεις καί οὔτε σκέπτομαι νά διακηρύξω πώς ἡ δύσκολη περίοδος τέλειωσε. Κάθε ἄλλο! Ὑπάρχουν σημάδια καλυτέρευσης, ἡ περίοδος ὅμως παραμένει ἀφάνταστα δύσκολη, ἐνῶ θά μποροῦσε, σέ σύγκριση μέ τό περυσινό φθινόπωρο νά μήν εἶναι τόσο δύσκολη, ὅσο εἶναι σήμερα, παρόλο πού εἴμαστε ἀποκομένοι ἀπό τή Δυτική Εὐρώπη. Γιά νά μήν εἴμαστε ἀποκομένοι ἀπ᾿αὐτή, ἔπρεπε νά κάνουμε ἐκχωρήσεις: πάρε 500% κέρδος, ἀλλά δόσε μας περισσότερο σιτάρι, πετρέλαιο κτλ. Καί τραβοῦμε γι᾿αὐτές τίς ἐκχωρήσεις, καί θά τίς κάνουμε. Καί αὐτό θά εἶναι μιά καινούργια πάλη, γιατί τά 500% καί ἴσως περισσότερα, δέν θά τούς τά δόσουμε χωρίς παζαρέματα, καί τό πέρασμα σ᾿αὐτό τό εἶδος πάλης εἶναι τό ἴδιο σάν νά μεταφέρουμε ὅλα τά τραῖνα σέ καινούργιες τροχιές.

Γιά νά γίνει αὐτό, χρειάζεται οἱ καπιταλιστές νά πειστοῦν ὅτι δέν μποροῦν νά χωθοῦν στίς ὑποθέσεις μας μέ πόλεμο. Ἀποδεχτήκαμε όριστικά αὐτή τήν πολιτική τῶν ἐκχωρήσεων. Ξέρετε ὅτι σχετικά μ'αὐτό εἴχαμε πολλές συζητήσεις μέ τούς ἀγρότες καί μέ τούς ἐργάτες, ξέρετε πώς οἱ ἐργάτες ἔλεγαν: «Διώξαμε τή δική μας ἀστική τάξη καί θά ἀφήσουμε νά ἔρχονται ἄλλοι». Καί τούς ἐξηγήσαμε, πώς δέν μποροῦμε μονομιᾶς νά περάσουμε ἀπό μιά κατάσταση, πού δέν ὑπῆρχε τίποτε, σέ μιά κατάσταση πού θά ὑπάρχουν ὅλα, καί γιά νά διευκολύνουμε αὐτό τό πέρασμα, γιά νά ἔχουμε τήν ἀπαραίτητη ποσότητα σιτηρῶν, ὑφασμάτων, πρέπει νά ξέρουμε νά μήν ἀπορίπτουμε κάθε εἴδους θυσίες. Ἄς ἱκανοποιοῦν οἱ καπιταλιστές τή λαιμαργία τους, φτάνει νά καταλυτερεύσουμε τήν κατάσταση τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν. Ἡ πραγματοποίηση ὅμως τῶν ἐκχωρήσεων εἶναι δύσκολο ἔργο. Ἀκόμη τό Νοέμβρη ἐκδόσαμε διάταγμα γι'αὐτό τό ζήτημα, ὅμως ὥς τά σήμερα δέν ἔχουμε ἀκόμη κλείσει καμιά σύμβαση γιά ἐκχώρηση. Φυσικά, ἐδῶ ἔχουμε τήν ἐπίδραση τοῦ Τύπου τῶν λευκοφρουριτῶν καί τῶν μενσεβίκων. Εἶναι γνωστό πώς δέν ὑπάρχει σήμερα καμιά χώρα στόν κόσμο πού νά μήν ἔχει ρωσική ἐφημερίδα, καί σέ ὅλες αὐτές τίς ἐφημερίδες οἱ μενσεβίκοι φωνάζουν ἐνάντια στίς ἐκχωρήσεις, τονίζουν πώς στή Μόσχα δέν ὑπάρχει ἡσυχία, ὅτι γι'αὐτό ἡ Σοβιετική ἐξουσία θά πέσει σύντομα καί σεῖς, κύριοι καπιταλιστές, μήν τούς πιστεύετε καί μήν κλείνετε μαζί τους ἐμπορικές συμφωνίες. Ἐμεῖς ὅμως δέν θά παραιτηθοῦμε ἀπ' αὐτό τόν ἀγώνα, τούς καπιταλιστές τούς νικήσαμε, ὅμως δέν τούς ἐκμηδενίσαμε, αὐτοί ἄλλαξαν καρέκλα καί κάθονται στή Βαρσοβία, πού κάποτε ἦταν τό κέντρο πάλης ἐνάντια στή ρωσική ἀπολυταρχία, ἐνῶ τώρα ἑνώνει τούς λευκοφρουρίτες ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία καί μεῖς θά τούς καταπολεμοῦμε παντοῦ καί στό ἐξωτερικό καί στό ἐσωτερικό μέτωπο.

Ὁρίστε, ἔχω ἐδῶ ἕνα τηλεγράφημα τοῦ σ. Ζηνόβιεφ ἀπό τήν Πετρούπολη, πού λέει πώς μέ τίς συλλήψεις πού ἔγιναν ἐκεῖ, βρέθηκε σέ ἕναν κρατούμενο φυλλάδιο, ἀπό τό ὁποῖο φαίνεται ξεκάθαρα πώς εἶναι κατάσκοπος ξένων καπιταλιστῶν. Ἔπειτα ὑπάρχει ἕνα φυλλάδιο μέ τόν τίτλο: «Πρός τούς πιστούς», μέ ἀντεπαναστατικό περιεχόμενο. Σέ συνέχεια ὁ σ. Ζηνόβιεφ πληροφορεῖ ὅτι ὀτήν Πετρούπολη οἱ μενσεβίκοι τοιχοκόλλησαν προκηρύξεις πού καλοῦν σέ ἀπεργίες, ἐνῶ ἐδῶ στή Μόσχα διέδοσαν τή φήμη γιά κάποια διαδήλωση. Στήν πραγματικότητα εἴχαμε ἕναν προβοκατόρικο πυροβολισμό, μέ ἀποτέλεσμα νά

σκοτωθεῖ ἕνας κομμουνιστής. Εἶναι τό μοναδικό θύμα τῶν θλιβερῶν αὐτῶν ἡμερῶν. Ὅταν ὁ Ντενίκιν βρισκόταν ἔξω ἀπό τό 'Οριόλ, οἱ ἐφημερίδες τῶν λευκοφρουριτῶν ἔγραφαν πώς ἔκανε ἅλματα σχεδόν 100 βέρστια τήν ὥρα. Οἱ ἐφημερίδες αὐτές δέν πρόκειται νά μᾶς ἐκπλήξουν. 'Εμεῖς βλέπουμε τά πράγματα νηφάλια, πρέπει, σύντροφοι, νά συσπειρωθοῦμε σφιχτά—τί ἄλλο μᾶς μένει νά κάνουμε; Νά δοκιμάσουμε ξανά τήν κυβέρνηση «συνασπισμοῦ» τοῦ Κέρενσκι, τοῦ Κολτσάκ; Ὁ Κολτσάκ, ἄς ποῦμε, δέν ὑπάρχει πιά, μά ἄν δέν ὑπάρχει ὁ Κολτσάκ, θά ἔλθει ἕνας ἄλλος. Ρῶσοι στρατηγοί ὑπάρχουν ὅσοι θέλετε. 'Αρκετοί γιά νά πλαισιώσουν ἕναν τεράστιο στρατό. 'Εμεῖς πρέπει νά μιλᾶμε ἀνοιχτά, χωρίς νά φοβόμαστε τίς ἐφημερίδες πού βγαίνουν σέ ὅλες τίς πόλεις τοῦ κόσμου. Αὐτά εἶναι μικροπράγματα, ἐξαιτίας τους δέν θά ἀποσιωποῦμε τή δύσκολη κατάστασή μας. Θά ποῦμε ὅμως ὅτι ἐμεῖς, σύντροφοι, διεξάγουμε ὅλον αὐτό τό σκληρό καί αἱματηρό ἀγώνα καί πώς, ἀφοῦ δέν μποροῦν τώρα νά μᾶς ριχτοῦν μέ τό ὅπλο στό χέρι, μᾶς ρίχνουν μέ τό ὅπλο τῆς ψευτιᾶς καί τῆς συκοφαντίας, ἐκμεταλλεύονται κάθε περίπτωση ἀνέχειας καί φτώχιας, γιά νά βοηθήσουν ἔτσι τούς ἐχθρούς μας. Ὅλα αὐτά—ἐπαναλαμβάνω—τά δοκιμάσαμε καί τά περάσαμε. Περάσαμε ἀσύγκριτα μεγαλύτερες δυσκολίες, ξέρουμε θαυμάσια αὐτό τόν ἐχθρό, καί τόν ἐχθρό αὐτό θά τόν νικήσουμε τούτη κιόλας τήν ἄνοιξη, θά τόν νικήσουμε μέ τό ὅτι θά δουλέψουμε ἀκόμη πιό ἀποτελεσματικά, ἀκόμη πιό μελετημένα. (Χ ε ι ρ ο κ ρ ο τ ή μ α τ α.)

«Πράβντα», ἀρ. φύλ. 46,
2 τοῦ Μάρτη 1921

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό κείμενο τῆς ἐφημερίδας
«Πράβντα», πού παραβλήθηκε
μέ τό στενογράφημα

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Κ. ΟΡΤΖΟΝΙΚΙΤΖΕ

2. III. 1921.

Στόν Σεργκό 'Ορτζονικίτζε

Διαβιβάστε στούς γεωργιανούς κομμουνιστές καί είδικά σέ ὅλα τά μέλη τῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς Γεωργίας τό θερμό μου χαιρετισμό πρός τή Σοβιετική Γεωργία. Τούς παρακαλῶ ἰδιαίτερα νά μέ πληροφορήσουν, ἄν συμφωνοῦν ἀπόλυτα μαζί μας πάνω σέ τρία ζητήματα:

Πρῶτο: πρέπει νά ἐξοπλίσουμε ἀμέσως τούς ἐργάτες καί τούς φτωχούς ἀγρότες, δημιουργώντας ἕναν ἰσχυρό γεωργιανό Κόκκινο Στρατό.

Δεύτερο: χρειάζεται μιά είδική πολιτική παραχωρήσεων ἀπέναντι στή γεωργιανή διανόηση καί στούς μικρεμπόρους. Πρέπει νά καταλάβουμε πώς ὄχι μόνο δέν συμφέρει νά τούς ἐθνικοποιήσουμε, ἀλλά ὅτι πρέπει νά δεχτοῦμε καί ὁρισμένες θυσίες, φτάνει νά καλυτερεύσουμε τήν κατάστασή τους καί νά τούς ἀφήσουμε τή δυνατότητα νά διεξάγουν μικρεμπόριο.

Τρίτο: ἔχει τεράστια σημασία ἡ ἀναζήτηση ἑνός ἀποδεκτοῦ συμβιβασμοῦ γιά συνασπισμό μέ τόν Ζορντάνιγια ἤ μέ ἄλλους σάν αὐτόν γεωργιανούς μενσεβίκους, πού καί πρίν ἀπό τήν ἐξέγερση οἱ διαθέσεις τους ἀπέναντι στή σκέψη τῆς ὑπό ὁρισμένους ὅρους ἐγκαθίδρυσης σοβιετικοῦ καθεστῶτος στή Γεωργία δέν ἦταν ἀπόλυτα ἐχθρικές.

Παρακαλῶ νά θυμᾶστε ὅτι καί οἱ ἐσωτερικές καί οἱ ἐξωτερικές συνθῆκες τῆς Γεωργίας ἀπαιτοῦν ἀπό τούς γεωργιανούς κομμουνιστές ὄχι τήν ἐφαρμογή τοῦ ρωσικοῦ καλουπιοῦ, ἀλλά τήν ἐπιδέξια καί εὐλύγιστη δημιουργία ἰδιόμορφης τακτικῆς, πού νά βασίζεται σέ μεγαλύτερη ὑποχωρητικότητα ἀπέναντι στά κάθε λογῆς μικροαστικά στοιχεῖα.

Παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε.

Λένιν

Στόν Σ τ ά λ ι ν. Παρακαλῶ νά τό στείλετε, καί ἄν ἔχετε ἀντιρήσεις, νά μιλήσουμε τηλεφωνικά.

Λένιν

«Πράβντα Γκρούζιι», ἀρ. φύλ. 5, 6 τοῦ Μάρτη 1921

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΜΕΡΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΡΙΩΝ

Τό κυριότερο καί τό βασικό στόν μπολσεβικισμό καί στή ρωσική 'Οχτωβριανή ἐπανάσταση εἶναι ἡ προσέλκυση στήν πολιτική ἀκριβῶς αὐτῶν πού στόν καπιταλισμό καταπιέζονταν περισσότερο ἀπό ὅλους. Τούς πίεζαν, τούς ἐξαπατοῦσαν, τούς καταλήστευαν οἱ καπιταλιστές καί στή μοναρχία καί στίς ἀστικοδημοκρατικές δημοκρατίες. Αὐτός ὁ ζυγός, αὐτή ἡ ἀπάτη, αὐτή ἡ καταλήστευση τῆς ἐργασίας τοῦ λαοῦ ἀπό τούς καπιταλιστές ἦταν ἀναπόφευκτες, ὅσο διατηροῦνταν ἡ ἀτομική ἰδιοκτησία στή γῆ, στίς φάμπρικες, στά ἐργοστάσια.

'Η οὐσία τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ἡ οὐσία τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας εἶναι νά συγκεντρώσει ὅλη τήν κρατική ἐξουσία στά χέρια τῶν ἐργαζόμενων καί ἐκμεταλλευόμενων μαζῶν, ξεσκεπάζοντας τό ψεῦδος καί τήν ὑποκρισία τοῦ ἀστικοῦ δημοκρατισμοῦ, καταργώντας τήν ἀτομική ἰδιοκτησία στή γῆ καί στά ἐργοστάσια. Οἱ μάζες αὐτές παίρνουν οἱ ἴδιες στά χέρια τους τήν πολιτική, δηλαδή τό ἔργο τῆς οἰκοδόμησης τῆς νέας κοινωνίας. Τό ἔργο εἶναι δύσκολο, οἱ μάζες εἶναι παραμερισμένες καί ἐξουθενωμένες ἀπό τόν καπιταλισμό, ὅμως δέν ὑπάρχει καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει ἄλλη διέξοδος ἀπό τή μισθωτή σκλαβιά, ἀπό τή σκλαβιά τῶν καπιταλιστῶν.

Δέν μποροῦμε ὅμως νά τραβήξουμε τίς μάζες στήν πολιτική, χωρίς νά τραβήξουμε σ'αὐτή καί τίς γυναῖκες. Γιατί οἱ γυναῖκες, πού ἀποτελοῦν τό μισό ἀνθρώπινο γένος, καταπιέζονται στόν καπιταλισμό διπλά. 'Η ἐργάτρια καί ἡ ἀγρότισσα καταπιέζονται ἀπό τό κεφάλαιο καί ἐπιπλέον, ἀκόμη καί στίς πιό δημοκρατικές ἀστικές δημοκρατίες παραμένουν, πρῶτο, ἀνισότιμες, γιατί ὁ νόμος δέν τούς δίνει ἰσότητα μέ τόν ἄντρα· δεύτερο—καί αὐτό εἶναι τό κυριότερο—παραμένουν στήν «οἰκιακή σκλαβιά», «σκλάβες τοῦ σπιτιοῦ», πνιγμένες στήν πιό

ἀσήμαντη, στήν πιό μαύρη, στήν πιό βαριά, στήν πιό ἀποβλακωτική γιά τόν ἄνθρωπο δουλιά τῆς κουζίνας καί γενικά τοῦ μεμονωμένου οἰκιακοοικογενειακοῦ νοικοκυριοῦ.

Ἡ μπολσεβίκικη, σοβιετική ἐπανάσταση κόβει τίς ρίζες τῆς καταπίεσης καί τῆς ἀνισότητας τῶν γυναικῶν τόσο βαθιά, ὅσο δέν τόλμησε νά τίς κόψει κανένα κόμμα καί καμιά ἐπανάσταση στόν κόσμο. Σύμφωνα μέ τό νόμο, σέ μᾶς, στή Σοβιετική Ρωσία, δέν ἔμεινε οὔτε ἴχνος ἀπό τήν ἀνισότητα τῆς γυναίκας ἀπέναντι στόν ἄντρα. Ἡ Σοβιετική ἐξουσία κατάργησε πέρα γιά πέρα τήν ἐξαιρετικά ποταπή, αἰσχρή, ὑποκριτική ἀνισότητα στό οἰκογενειακό δίκαιο, τήν ἀνισότητα σχετικά μέ τό παιδί.

Αὐτό εἶναι μόνο τό πρῶτο βῆμα γιά τή χειραφέτηση τῆς γυναίκας. Καμιά ὅμως ἀπό τίς ἀστικές, ἀκόμη καί τίς πιό ἐλεύθερες δημοκρατίες δέν τόλμησε νά κάνει ἔστω καί τό πρῶτο αὐτό βῆμα. Δέν τόλμησε ἀπό φόβο μπροστά στήν «ἱερή ἀτομική ἰδιοκτησία».

Τό δεύτερο καί κυριότερο βῆμα εἶναι ἡ κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στή γῆ, στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια. Ἔτσι, καί μόνο ἔτσι, ἀνοίγεται ὁ δρόμος γιά τήν ὁλοκληρωτική καί πραγματική χειραφέτηση τῆς γυναίκας, τήν ἀπελευθέρωσή της ἀπό τήν «οἰκιακή σκλαβιά», μέ τό πέρασμα ἀπό τό μικρό μεμονωμένο οἰκιακό νοικοκυριό στό μεγάλο κοινωνικοποιημένο.

Τό πέρασμα αὐτό εἶναι δύσκολο, γιατί πρόκειται γιά μεταβολή τῆς πιό ριζωμένης, συνηθισμένης, καθυστερημένης, ἀποστεωμένης «τάξης πραγμάτων» (γιά νά ποῦμε τήν ἀλήθεια, ἀσχήμιας καί βαρβαρότητας καί ὄχι «τάξης πραγμάτων»). Τό πέρασμα ὅμως αὐτό ἄρχισε, τό ἔργο προχώρησε, μπήκαμε στόν καινούργιο δρόμο.

Καί στή διεθνή μέρα τῆς ἐργάτριας θά ἀκουστοῦν σέ ὅλες τίς χῶρες τοῦ κόσμου, στίς ἀναρίθμητες συγκεντρώσεις τῶν ἐργατριῶν, χαιρετιστήρια πρός τή Σοβιετική Ρωσία, πού ἄρχισε τό πρωτάκουστα σκληρό καί δύσκολο, ὅμως τό μεγάλο, τό παγκόσμια μεγάλο καί πραγματικά ἀπελευθερωτικό ἔργο. Θά ἀκουστοῦν ἐνθαρυντικές ἐκκλήσεις νά μή χάνουν τό ἠθικό μπροστά στή λυσσαλέα καί συχνά κτηνώδη ἀστική ἀντίδραση. Ὅσο «πιό ἐλεύθερη» ἤ «πιό δημοκρατική» εἶναι μιά ἀστική χώρα, τόσο πιό πολύ λυσσομανᾶ, τόσο πιό κτηνωδῶς συμπεριφέρεται ἡ συμμορία τῶν καπιταλιστῶν ἀπέναντι στήν ἐπανάσταση τῶν ἐργατῶν· παράδειγμα γι᾽αὐτό εἶναι ἡ ἀστική δημοκρατία τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς. Ἡ ἐργατική

μάζα δμως ξύπνησε πιά. 'Ο ἰμπεριαλιστικός πόλεμος ξύπνησε ἐντελῶς τίς κοιμισμένες, νυσταγμένες, συντηρητικές μάζες καί στήν 'Αμερική, καί στήν Εὐρώπη, καί στήν καθυστερημένη 'Ασία.

'Ο πάγος ἔσπασε σέ ὅλες τίς γωνιές τοῦ κόσμου.

'Η ἀπελευθέρωση τῶν λαῶν ἀπό τό ζυγό τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἐργατῶν καί ἐργατριῶν ἀπό τό ζυγό τοῦ κεφαλαίου προχωρεῖ ἀκράτητα. Τό ἔργο αὐτό τό ὁδηγοῦν μπροστά δεκάδες καί ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια ἐργάτες καί ἐργάτριες, ἀγρότες καί ἀγρότισσες. Καί γι'αὐτό ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐργασίας ἀπό τό ζυγό τοῦ κεφαλαίου θά νικήσει σέ ὅλο τόν κόσμο.

4. III. 1921.

Δημοσιεύεται στίς 8 τοῦ Μάρτη 1921 στό παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 51
'Υπογραφή: Ν. Λ έ ν ι ν

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ παραρτήματος

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΠΡΟΧΕΙΡΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ «ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥΣ» *

1. Τό βαθμιαῖο, ὅμως σταθερό πέρασμα ἀπό τήν προτεραιότητα στήν ἐξίσωση νά πραγματοποιεῖται παντοῦ, μαζί καί στά συνδικάτα.

2. Αὐτό νά ἐφαρμοστεῖ ἰδιαίτερα καί γιά τήν Τσεκτράν στίς σχέσεις της ἀπέναντι στό ΠΚΣΣ καί στό συνδικαλιστικό κίνημα γενικά.

3. Νά σταματήσει ἡ ἐνίσχυση τῆς Τσεκτράν (μέ στελέχη καί ὑλικά μέσα) πού γίνεται σέ δυσαναλογία μέ τά ἄλλα συνδικάτα.

4. Νά γίνει ἐπεξεργασία λεπτομεροῦς προγράμματος ἐνίσχυσης (μέ στελέχη, ἐφημερίδες, οἰκονομικά κτλ.) ὅλου τοῦ ΠΚΣΣ καί τῆς πανενωσιακῆς του δουλιᾶς στό σύνολό της.

5. Ἡ ἐνίσχυση τῶν μεθόδων τῆς ἐργατικῆς δημοκρατίας, τοῦ δημοκρατισμοῦ μέσα στίς γραμμές τῶν συνδικάτων νά θεωρηθεῖ σάν τό πιό ἐπιτακτικό καθῆκον καί νά γίνει λεπτομερειακή ἐπεξεργασία τους.

6. Ἡ αὔξηση τῆς συμμετοχῆς τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς παραγωγῆς νά διατυπωθεῖ προσεκτικά κατά ξεχωριστά σημεῖα (τρόποι, μέθοδοι, σχήματα) καί σέ διεξοδική ὁδηγία.

7. Τό ἴδιο καί γιά τούς εἰδικούς, γιά τή διαίρεσή τους σέ 3 ἤ περισσότερες κατηγορίες, τή σωστή προσέλκυσή τους, τή συστηματική χρησιμοποίησή τους κτλ.

Νά ἐκπονηθοῦν ὁδηγίες.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 9-10. *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ *

1) Ἡ *«Ἰζβέστιγια» καί ἡ «Πράβντα».*
2) *Ἑνιαία παραγωγική ἐφημερίδα.*
3) Μπροσοῦρες καί φυλλάδια.
4) Φίλμ καί διαγράμματα.
5) Δίσκοι γραμμοφώνου (παραγωγική προπαγάνδα).
6) Θέατρο;
7) Διαλέξεις...
8) Ἀπολογισμοί...
9) Δελτία τελειοποιήσεων...

||| Χρησιμοποίηση τῶν δασκάλων...

\+ παραγωγική ἐπιθεώρηση.

---

1) Ἡ παραγωγική προπαγάνδα πρέπει νά προβληθεῖ στήν πρώτη σειρά **.
2) Ἡ *«Ἰζβέστιγια»* καί ἡ *«Πράβντα»*· καθοδηγητικά ὄργανα γενικά.
3) Ἑνιαία παραγωγική προπαγάνδα πού νά καθοδηγεῖται ἀπό ἕνα ἑνιαῖο συμβούλιο.
4) Τό συμβούλιο αὐτό = ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐκλαϊκευμένης «παραγωγικῆς» ἐφημερίδας «Μπεντνοτά».

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 14-16. *Ἡ Σύντ.*

** Αὐτό καί τά ἑπόμενα σημεῖα στό χειρόγραφο εἶναι διαγραμμένα ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

5) Τό συμβούλιο αὐτό = 5 ἄτομα: 1) ΑΣΛΟ· 2) ΠΚΣΣ· 3) Λαϊκός ἐπίτρ. Γεωργίας· 4) Γεν. Διεύθ. πολιτ. διαφ.· 5) ἀπό τήν ΚΕ.

7)) 4) Περίπου: $1/6$ - $1/4$ πολιτική· $1/2$ - $1/3$ βιομηχανική παραγωγική προπαγάνδα· γεωργική $1/4$· τό ὑπόλοιπο ἀλληλογραφία μέ τούς ἀναγνῶστες.

5) Ἐπιλογή, ἐπανέκδοση ὑλικοῦ κατά κλάδους παραγωγῆς σέ μπροσοῦρες καί φυλλάδια· γιά κάθε φάμπρικα· γιά κάθε βιβλιοθήκη.

6) Πιό σωστή κατανομή τῶν ἐφημερίδων (καί τῶν ἐντύπων) σέ *ὅλες* τίς βιβλιοθῆκες.

ad* 11

7) Ὑποχρεωτική προσέλκυση ὅλων τῶν δασκάλων, γεωπόνων, μηχανικῶν κτλ., ὅλων τῶν «διανοουμένων» καί τῶν ἐγγραμάτων γιά τήν ὀργανωμένη συμμετοχή τους στήν παραγωγική προπαγάνδα.

8) Τά φίλμ σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Τμῆμα κινηματογράφου.

9) Διαγράμματα καί γραφικοί χάρτες στίς βιβλιοθῆκες, λέσχες, στούς δρόμους κτλ.

ad 7

10) Δίσκοι γραμμοφώνου.

11) Διαλέξεις· συζητήσεις· ἀπολογισμοί.

12) Παραγωγική ἐπιθεώρηση· ὀργανωτές, τά τραῖνα τους etc.

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 16,
ὄχι ἀργότερα ἀπό
τίς 18 τοῦ Νοέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα
μέ τό χειρόγραφο

* — στό σημεῖο. *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕ*

Ἡ γενική ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας νά ἀναβληθεῖ καί τό θέμα νά συζητηθεῖ πιό διεξοδικά.

Ἐπίσης νά παρθοῦν ἀμέσως τά παρακάτω μέτρα:

1) νά δημιουργηθεῖ ἡ θέση τοῦ *βοηθοῦ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου*, νά τοῦ ἀνατεθεῖ ἡ πλήρης διεξαγωγή ὅλης τῆς διοικητικῆς δουλιᾶς καί νά ὑπαχθοῦν σ᾽αὐτόν ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ὅλα τά τμήματα καί οἱ διευθύνσεις τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου,

2) νά διοριστεῖ στή θέση αὐτή ὁ σ. Λίτκενς, νά μπεῖ στό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας καί νά τοῦ δοθεῖ ἐντολή νά μήν ἀφήσει τή δουλιά στή Γεν. Διεύθ. πολιτ. διαφ., ἀλλά νά διαθέτει γι᾽αὐτή ὑποχρεωτικά ὄχι λιγότερο ἀπό τό μισό ἐργάσιμο χρόνο του καί νά ὑποχρεωθεῖ ἀμέσως ἡ Γεν. Διεύθ. πολιτ. διαφ. νά βρεῖ καί νά κατατοπίσει σ᾽αὐτή τή δουλιά ἕναν ἀναπληρωτή τοῦ Λίτκενς στή Γεν. Διεύθ. πολιτ. διαφ.,

3) νά ἀνατεθεῖ στόν σ. Λίτκενς νά ἑτοιμάσει σχέδιο λεπτομερειακῶν ὁδηγιῶν γιά τά καθήκοντα καί τά δικαιώματα τοῦ βοηθοῦ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου.

Γράφτηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 87. *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

ΥΠΟΔΕΙΞΕΙΣ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

1) Νά αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμός τῶν ἐκπροσώπων ἀπό τίς 'Αγροτικές ἐπιτροπές σύμπραξης...

2) Νά παρθεῖ σάν βάση κατά τόν καθορισμό τῆς συμμετοχῆς τῶν 'Αγροτικῶν ἐπιτροπῶν σύμπραξης ἡ διατύπωση τῆς § 6 τοῦ **Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας.**

3) Νά περιοριστεῖ τό δικαίωμα τῶν 'Επιτροπῶν σποράς νά βγάζουν ὑποχρεωτικές ἀποφάσεις καί ἡ ἔκδοση αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων νά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν προηγούμενη συζήτηση τῶν προτεινόμενων μέτρων στίς συσκέψεις τῶν 'Αγροτικῶν ἐπιτροπῶν σύμπραξης τόσο σέ κλίμακα νομοῦ καί κυβερνείου, ὅσο καί σέ κλίμακα περιοχῆς.

4) Τό ἄρθρο γιά τήν κατάσχεση τῶν σπόρων νά ἀπαλειφθεῖ καί νά μπεῖ καθῆκον στά τοπικά ὄργανα νά ἐπεξεργαστοῦν τή μορφή φύλαξης τῶν ἀποθεμάτων σπόρων.

5) Νά ἀπαλειφθεῖ τό μέρος VII—γιά τίς τιμωρίες...

6) Τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ σχεδίου νά μπεῖ στίς ὁδηγίες.

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΕΙΣΗΓΗΣΗΣ ΣΤΟ VIII ΠΑΝΡΩΣΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ*

Σχέδιο εἰσήγησης

Θέμα:

(Α) (Β)	
Εἰσήγηση γιά τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική.	θέμα
Ὄχι ἀπαρίθμηση, ὄχι ἀφήγηση, ἀλλά διδάγματα τῆς πείρας καί καθήκοντα πού προκύπτουν ἀπ'αὐτά.	σχέδιο (ἤ χαρακτήρας, ἤ τρόπος) ἐπεξεργασίας του.

I. (Α) *Ἐ ξ ω τ ε ρ ι κ ή π ο λ ι τ ι κ ή.*

1. Πολωνικός πόλεμος. (Εἰρήνη vs** ἡ δική μας πρόταση εἰρήνης καί ἡ ματαίωσή της.)	Ὁ πολωνικός πόλεμος καί τά διδάγματά του.
2. Ἡ ἧττα κοντά στή Βαρσοβία: κούραση. (*Δ ί δ α γ μ α:* μᾶς χρειάζεται ἀνάπαυλα. Ὄχι ὅλα μέ τόν ἴδιο φοβερά γρήγορο ρυθμό.)	
3. Βράνγκελ.	Βράνγκελ.
4. *Οἱ διχόνοιες στούς κόλπους τῆς Ἀντάντ.*	Διδάγματα: μή ἐξασφάλιση εἰρήνης.
5. Τά ὑπολείμματα τοῦ Βράνγκελ ζοῦν.	

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 128-161. *Ἡ Σύντ.*
** —versus—σέ ἀντιστάθμισμα. *Ἡ Σύντ.*

6\. Σύμφωνο μέ τήν 'Αγγλία: γιατί μᾶς χρειάζεται;

Λεττονία
Μπουχαρά
\+ Περσία
'Αρμενία #
Συμπέρασμα ἀπό τήν πείρα τῶν σχέσεων μέ τόν παγκόσμιο ἰμπεριαλισμό.

7\. '*Εκχωρήσεις* (νόμος τῆς 23. XI. 1920) ((NB: προειδοποίηση τοῦ ἐξωκομματικοῦ ἀγρότη)).

Λεττονία, Μπουχαρά καί 'Αζερμπαϊτζάν # Περσία—*σύμφωνο*, 'Αρμενία. Φιλικές σχέσεις μέ 'Αφγανιστάν καί ἰδιαίτερα μέ Τουρκία.

II. (B)

8\. Τρόπος ἀντιμετώπισης καί πέρασμα στό μέτωπο ἐργασίας, στήν *ἐσωτερική πολιτική*.

9\. 'Εσωτερική πολιτική = πέρασμα στό μέτωπο ἐργασίας.

10\. Σύγκρ. 29. IV. 1918: ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ*.

11\. ... § 2: καθῆκον ὀργανωτικό
... § 5: ἀνέβασμα τῆς ἐργασιακῆς πειθαρχίας καί τῆς παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας ἰδιαίτερα... συνδικάτα...
... § 6: ὑποταγή στίς δικτατορικές ἐξουσιοδοτήσεις.
«ἡ ἐπανάληψη = μητέρα τῆς μάθησης».

12\. Σύγκρ. 'Η πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία. 'Οργανωτική σύσκεψη τῆς 11. XII. — πέρασμα σέ πιό δύσκολα καθήκοντα.

13\. Τό μέτωπο ἐργασίας > δύσκολο. Ergo**: μέσω τῆς *πειθοῦς* πρός τόν *ἐξαναγκασμό*. Περισσότερο πειθώ.

14\. Παραγωγική προπαγάνδα. Κεντρικό Γραφεῖο. 'Εφημερίδες.

* Βλ. "Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 277-280. *'Η Σύντ.*
** —Συνεπῶς. *'Η Σύντ.*

15. Ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων.
16. Ἀγροτικό σχέδιο (γράφτηκε στίς 14. XII. 1920).
   - «Ρύθμιση»;
   - Μέσω τῆς *π ε ι θ ο ῦ ς*.
   - Μάζα («Umfang der Aktion» *).
   - Ἐξωκομματικοί ἀγρότες = οὐσία.
17. Οἰκονομικό σχέδιο; Βάση: συγκεντρώσεις τροφίμων (320—50—100—200—;300).
18. Πριμοδότηση σέ εἶδος { ἡ ἀρχή 20. IV. 1920 τό διάταγμα 23. X. 1920 } Ἀπόθεμα 500 χιλ. πούτια· δόθηκαν 172 χιλ. (XI. + XII).
19. Βελτίωση στή βιομηχανία καί στά *καύσιμα*. { καυσόξυλα, κάρβουνο, πετρέλαιο }
20. «Διεύθυνση ὑδροτύρφης». { 21. τύρφη }
21. Βελτίωση τῶν μεταφορῶν (ἰδιαίτερα *4½* καί *3½* χρόνια). θέση 9. |||
22. Ἀπό τίς θέσεις τοῦ Ρίκοφ στό σχέδιο *γιά ἕνα χρόνο* ((σημείωση)).
23. Συνένωση τῶν οἰκονομικῶν *Λ α ϊ κ ῶ ν Ἐ π ι τ ρ ο π ά τ ω ν* (ΣΕΑ). (Ἄσχημη ἡ μπροσούρα τοῦ Γκοῦσεφ.)
24. Οἰκονομικός *ἐνθουσιασμός* (α) πολιτικός· β) πολεμικός· γ) οἰκονομικός).
25. Ἐξηλεκτρισμός: λιγότεροι πολιτικοί, περισσότεροι μηχανικοί καί γεωπόνοι.
   Κομμουνισμός = σοβιετικό καθεστώς + ἐξηλεκτρισμός.
   Ὁ ἐξηλεκτρισμός σάν βάση τῆς «δημοκρατίας».
   Ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο. Μεγαλειῶδες σχέδιο.
   Ἡ ἔξαρση τῶν ἀγροτῶν: «φῶς ἀφύσικο».

---

* —Μέγεθος, ἔκταση τῆς δράσης. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναφέρεται ἐδῶ στή γενική θέση ἀπό τήν «Ἁγία οἰκογένεια» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 90). *Ἡ Σύντ.*

(1)

План доклада:

Тема: (А) (Б)
Доклад о внеш. и внутр. п-ке.
Не перечень, не рассказ, а уроки опыта и задачи, из них вытек.

|| тема
|| план (или круг вопросов) ея разработки.

I Внеш. п-ка.

(А) 1. По. в-на. (Мир из в-ны, конец мирн. пр. и его срыв).
2. Пораж. под Варш.: усталость. (Урок: нужна передышка нам. Не все дали уже бр.-раб. районы).

|| По. в-на и ея уроки

3 Врангель. 4. Упадок среди Ант. 5. Отбросы Вр-ля живы.

|| Крым. Уроки: необходим. мира

Латвия
Бухара
Персия
Армения

6. Договор с Англией: почему он нам нужен?
7. Концессии (Дк 23.XI.1920)
((М. правопор. борьба 2-х кр-в))

} Вывод из опыта борьбы с военн. напр.

(Б) II. 8. { Подход и переход к труд. фронту. К внутр. п-ке }

Латвия
Бухара и Из...
Персия
Армения
Догов. ...

9. Внут. п-ка = переход на тр. фронт.
10. Ср. 29.IV.1918: рад. задача
11. { ...§2: 1-ая основная...
...§5: повыш. пр-ти труда и проб. тр. особ... трудовой...
...§6: подт. дисциплина. ... }

} „повторение = напоминания“!

12. ср. бюрократизм...

{ переходное к более трудн. задач.

11.XII.1920 ...

Ἡ πρώτη σελίδα τοῦ
χειρογράφου τοῦ Β. Ι. Λένιν
«Σχέδιο εἰσήγησης στό
VIII Πανρωσικό συνέδριο
τῶν Σοβιέτ». —
Δεκέμβρης τοῦ 1920

Μπορεῖ ἡ Ρωσία νά ξαναγυρίσει στόν καπιταλισμό;
Ἔκλεισαν τή Σούχαρεβκα.
Ἡ Σούχαρεβκα στήν ψυχή *καί στίς ἐνέργειες* ἑκατομμυρίων.

26. ΣΣ* = Ὅλοι στό οἰκονομικό μέτωπο!!!

Ἐξηλεκτρισμός.

Ἡ ἐντολή τῆς ΠΚΕΕ δόθηκε στίς *7. II. 1920.*
Ἡ ἀπόφαση τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ στίς 21. II. 1920.
Ὁ κανονισμός τοῦ **Συμβουλίου Ἄμυνας** γιά τήν ΓΚΟΕΛΡΟ (δελτίο *ἀρ. 1* τῆς 24. IV. 1920).
Ἐργασία: *τόμος.*

Τό 2ο πρόγραμμα τοῦ Κόμματος... — *Περισσότεροι μηχανικοί καί γεωπόνοι, παρά πολιτικοί.*

Νά ὑπολογιστεῖ γιά 10 χρόνια ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς βιομηχανίας...

Πρόγραμμα: Σ** = 191 σελ. 17 **δισεκατομμύρια**
οἰκονομικό ἰσοζύγιο.
30 περιφερειακοί σταθμοί

{ γεωργία
καύσιμα
μεταποιητική βιομηχανία καί ἐξορυκτική βιομηχανία
μεταφορές

{ Ἐξηλεκτρισμός + Σοβιετική ἐξουσία = κομμουνισμός.
Ὁ ἐξηλεκτρισμός σάν βάση τῆς δημοκρατίας.
«Φῶς ἀφύσικο»...

Μπορεῖ νά ξαναγυρίσει ὁ καπιταλισμός;
Ἡ Σούχαρεβκα;
Ναί, μπορεῖ, **γιά τήν ὥρα.**

Σέ *ὅλα* τά σχολεῖα: τό πρόγραμμά μας:
πολυτεχνική μόρφωση + ὁλόπλευρο
κατάπιασμα μέ τή δουλιά.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 13 καί 22 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1942 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* —Summa summarum—γενικό συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*
** —Summa—ἄθροισμα, συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΛΑΪΚΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ

Γιά κατατόπιση τῶν μελῶν τῆς ΚΕ καί τῶν Λαϊκῶν ἐπιτρόπων

Οἱ παρακάτω σημειώσεις γιά τίς συζητήσεις καί δηλώσεις στήν ἐξωκομματική σύσκεψη τῶν ἀγροτῶν ἔχουν συνταχθεῖ ἀπό τόν Λένιν, ὁ ὁποῖος παρακαλεῖ νά γνωριστεῖτε μ'αὐτές.

Στήν ἐξωκομματική σύσκεψη:

Ἀπό τή Λευκορωσία (τοῦ κυβερνείου Μίνσκ).

Ἁλάτι, σίδερο καί καθετί γιά νά σπαρθεῖ *ὅλη* ἡ γῆ. Πρέπει νά δοθοῦν. Δέν θά μιλήσω περισσότερο.

Ἀπό τήν Οὐκρανία.

Μικρές οἱ νόρμες (καί γιά τίς ζωοτροφές καί γιά τούς ἀνθρώπους). Κι'ἐμεῖς δέν θά ἀφήσουμε τίποτε ἄσπαρτο.

Τοῦ Τβέρ.

Ὁ χρόνος αὐτός δέν μᾶς εἶναι εὐνοϊκός. Σπόροι τριφυλλιοῦ δέν ὑπάρχουν. Ὁ ἀγρότης δέν βλέπει τίποτε ἀπό τά συλλογικά νοικοκυριά.

Τοῦ κυβερνείου Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ.

;Μέ τό παρακράτημα φορολογεῖται ἐξίσου καί ὁ τεμπέλης καί ὁ φιλόπονος, πράγμα ἐντελῶς ἄδικο.

Οἱ σιδηρουργοί πρέπει νά κάνουν ἐπισκευές μέ βάση σταθερές τιμές (καί οἱ ξυλουργοί). Γιατί οἱ σιδηρουργοί καί οἱ ξυλουργοί ἁρπάζουν ἀπό 4000 ρούβλια καί πέντε φούντια, ἁρπάζουν χωρίς μέτρο.

Τοῦ κυβερνείου Αἰκατερινοσλάβ.

Πιό κοντά στή ζωή καί στήν καρδιά τῶν φτωχῶν ἀγροτῶν...

Σιτάρι, σίδερο, κάρβουνο—νά τί μᾶς χρειάζεται. Ἐργαλεῖα χρειάζονται.

Τοῦ κυβερνείου Κούρσκ.

Πρέπει οἱ φτωχοί νά διδαχτοῦν ἀπό τούς εὐσυνείδητους...

...Ὁ Ὀσίνσκι μπορεῖ μόνο νά μιλᾶ ὄμορφα, ὅτι θά περάσουν ἀπό κύκλους μαθημάτων 120 000...

Οἱ εὐσυνείδητοι πρέπει νά ὑποστηριχτοῦν...

Ντουμπάς.

Παρακαλοῦμε νά μᾶς δοθοῦν 35 000 σπόροι. Ὅμως μερικοί γυρίζουν μέ τό χαρτοφύλακα στό χέρι, ἀλλά τίποτε δέν κάνουν. Δέν μπορεῖτε;—δόστε ἐντολή νά βροῦμε...

;Τοῦ κυβερνείου Τσερεποβέτς.

Τυχαίνει νά ὑπάρχουν αὐτό πού λέμε τεμπέληδες. Ὅμως στήν πράξη δέν ὑπάρχουν καί ξύλινα ἀλέτρια καί σβάρνες. Δέν πρέπει νά τά φορτώνουμε ὅλα στό φτωχό ἀγρότη καί νά τοῦ ζητᾶμε πολλά.

Νά ἐπισημανθεῖ στό νόμο ὅτι πρέπει νά ὑποστηριχτεῖ ὁ φτωχός ἀγρότης.

Ὁ ἐξαναγκασμός εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητος.

Φωνές: φτάνει πιά. NB

Τοῦ κυβερνείου Τούλας.

Τώρα δέν ὑπάρχουν κουλάκοι (φωνές: ὑπάρχουν ἀκόμη). Γιά νά μή γίνει κανείς στιγματισμένος κουλάκος, τότε καλύτερα νά μή δουλεύει καθόλου. Ὁ δουλευτής μπόρεσε νά κερδίσει ἀπό τή δουλιά του, ὁ τεμπέλης δέν μπόρεσε.

Σήμερα θά λιπάνεις τά χωράφια, αὔριο ὅμως ποιός;

Τοῦ νομοῦ Ἰσίμ.

Τό σπάρσιμο θά γίνει, ἀλλά μέ 18 πούτια βρώμη δέν σπέρνεις. Πρέπει νά αὐξηθεῖ ἡ νόρμα γιά τά ζῶα. Ὁ Ὀσίνσκι δέν ξέρει τή Σιβηρία: ἐγώ 38 χρόνια ὀργώνω, ἀλλά ὁ Ὀσίνσκι δέν ξέρει.

Τοῦ Νόβγκοροντ.

Νά συγκεντρωθοῦν τά ἐργαλεῖα. Νά ἐπισκευαστοῦν. Παίρνουν ζῶα σέ ὑπερβολικό βαθμό. Παίρνουν ἀλεστικά. Παίρνουν γιά τό λιποτάκτη. Νά μειωθοῦν οἱ δυσβάστακτοι φόροι.

Τοῦ κυβερνείου Πένζα.

Χρειάζεται ἡ προπαγάνδα. Μόνο μέ τήν προπαγάνδα μπορεῖ νά γίνει δουλιά. Δέν θεωροῦμε τεμπέλη αὐτόν πού ὁ πόλεμος τοῦ κατάστρεψε τό νοικοκυριό.

'Η ἐπιτροπή θά ὑπερασπίσει τούς δικούς της. Χρειάζεται πιό ἀνώτερη ἐπιτροπή.

Τοῦ κυβερνείου Κοστρομά.

Πρέπει νά κεντριστεῖ τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἀγρότη. 'Αλλιῶς τίποτε δέν γίνεται. 'Εγώ κόβω ξύλα μέ τό στανιό. "Ομως τήν ἀγροτική οἰκονομία δέν μπορεῖς νά τή διεξάγεις μέ τό στανιό.

Νά δοθεῖ προτίμηση στόν ἐργαζόμενο καί ὄχι σέ ὅποιον πηγαίνει γιά μανιτάρια.

Τοῦ κυβερνείου Νόβγκοροντ.

Τήν ἄνοιξη χάνουν καιρό μέ τόν ἀναδασμό τῆς γῆς. 'Εξαλεῖψτε τούς συχνούς ἀναδασμούς.

Νά γίνει ὑποχρεωτική καταγραφή τῶν σπόρων. Νά δοθοῦν στό φτωχό ἀγρότη.

'Εμεῖς τρία χρόνια ἐξισωνόμασταν.

Πῶς νά κεντριστεῖ τό ἐνδιαφέρον; 'Απλούστατα: ποσοστιαῖο παρακράτημα σιτηρῶν, ὅπως γιά τά ζῶα...

Νά στριμωχτεῖ ὁ τεμπέλης... 10 πούτια γιά σπόρο—σπεῖρε καί δόσε ὅ,τι πρέπει.

Τοῦ πρώην κυβερνείου Καζάν. Τοῦ νομοῦ Τσερεβοξάι.

Δάση. Γῆ λίγη. 'Ο σπόρος σίκαλης δέν ἔφτασε. Παρακράτημα γερό. 'Ενεργεῖστε νά μᾶς δοθεῖ ἡ νόρμα, ἀλλιῶς θά φᾶμε καί τούς τελευταίους σπόρους τῆς ἀνοιξιάτικης σπορᾶς.

Τοῦ κυβερνείου Ριαζάν (ἀπό τήν VII στρατιά).

'Ο πόλεμος τελειώνει, περιμένουν ἀναδασμό σέ ἴσα μερίδια.

Θά ὑπάρχουν καταχρήσεις καί μέ τούς σπόρους ἀπό τή γενική σιταποθήκη. 'Αγανακτῶ ὅταν μιλοῦν γιά τούς ἀγρότες σάν νά εἶναι παλιάνθρωποι. 'Ο δικός μου πατέρας ἔχει 35 ντεσιατίνες. 'Εγώ τεμπέληδες δέν εἶδα. 'Η φτωχολογιά πάσχει. Οἱ κουλάκοι (ὅπως καί ἡ λιποταξία) *ὑπάρχουν* (θύελλα χειροκροτημάτων).

Τοῦ κυβερνείου Βιάτκα.

Οἱ ἀναδασμοί τῆς γῆς εἶναι ἐπιβλαβεῖς. Πρέπει κάθε 6 χρόνια, ὄχι συχνότερα. "Οσο γιά τά ζῶα... νά τά φυλάξουμε...

Τοῦ κυβερνείου Πετρούπολης.

Νά μή τσακίζουμε στή ρίζα της τή γαιοχρησία. Παρακράτημα: σέ μᾶς μιά τέτια *πίεση* ὑπῆρξε, ἔτσι πού καί περίστροφα κολλοῦσαν στόν κρόταφο. 'Ο λαός εἶναι ἀγανακτισμένος...

Ὑποχρεωτική ἐργασία... Ἄν μπεῖ στό νόμο θά ὑπάρξουν ἐκτελεστές.

Δέν ὑπάρχουν παπούτσια, δέν ὑπάρχουν ἐργαλεῖα, καί διώχνουν βίαια. Τούς καμμένους δέν τούς βοηθᾶνε.

Τά παιδιά δέν πῆραν αὐτό πού καθορίστηκε γιά τίς γιορτές τοῦ Ὀχτώβρη.

Νομός Ντεμιάνσκ τοῦ κυβερνείου Νόβγκοροντ.

Κουλάκοι ὑπάρχουν. Το σιτάρι ἦταν παραχωμένο. Ἐγώ ὁ ἴδιος ἀνάσκαψα λάκκο, πῆρα σιτάρι. Εἶμαι ὑπέρ τῆς προστασίας τοῦ φτωχοῦ ἀγρότη...* βρέθηκαν. Τοῦ κουλάκου τοῦ τά βγάλαμε ἔξω. Δέν θά ἀφήσουμε νά τά κρύβει ὁ πλούσιος.

Τοῦ κυβερνείου Πέρμ.

Πρέπει νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τόν ἐξαναγκασμό γιά νά ἀναπτυχθεῖ ἡ ἀγροτική οἰκονομία. Ἐξαναγκασμός = οἱ ἐπιτάξεις τροφίμων.

Στίς ἐπιτροπές σύμπραξης πρέπει νά μπαίνουν πρακτικοί ἄνθρωποι. Ἄς ὑπάρχει ἐξαναγκασμός, ὅμως γιά τή δική μας σύμπραξη.

Ἔτσι πού ὁ φιλόπονος νά πιέζει τόν φυγόπονο.

Τοῦ κυβερνείου Σαμάρας.

Νά δοθεῖ παλιό σίδερο γιά ἐπιδιορθώσεις. Ἀλλιῶς δέν θά τά καταφέρουμε. Πρίμ γιά τήν καλή καλλιέργεια.

Νά ὀργανωθοῦν ἐκθέσεις. Κέντρα ἐνοικίασης.

Τοῦ κυβερνείου Τσερνίγκοφ.

Τεμπέληδες δέν ὑπάρχουν, ἡ φτωχολογιά δουλεύει. Ὅλα νά σπαρθοῦν.

Τῆς περιοχῆς Ντόν.

Οἱ συμμορίες συγύρισαν ὅλες τίς μεταφορές. Ἐρήμωση. Πρέπει νά ὀργανωθεῖ ἡ κρατική ζωή.

Δημοκρατία τῆς Κιργιζίας.

Μέχρι σπυρί τά σιτάρια τά μάζευαν. Δέν ἔμεινε τίποτε.
; Πρέπει νά βοηθηθοῦν οἱ κτηνοτρόφοι. Τό νοικοκυριό καταστράφηκε ἀπό τόν πόλεμο. Χρειάζεται ἡ προπαγάνδα.

---

* Στό χειρόγραφο μιά λέξη εἶναι δυσανάγνωστη. *Ἡ Σύντ.*

Τοῦ κυβερνείου Τούλας.

Πρέπει νά ψηφιστεῖ νομοσχέδιο. Ὄφελος. Δέν ὑπάρχουν λιπάσματα. Ζῶα λίγα. Σέ 10 κυβερνεῖα δέν ὑπάρχει σπόρος (κεντρικά κυβερνεῖα). Νά δοθεῖ *σπόρος*. Ἐκχωρήσεις γιά λιπάσματα.

Τοῦ κυβερνείου Κούρσκ.

Νά προστεθοῦν 100 ἄλογα καί τροχοί. Ἁλάτι ὑπάρχει. Σβάρνες δέν ὑπάρχουν. Πετρέλαιο δέν χρειάζεται.

Τοῦ κυβερνείου Τσαρίτσιν.

Ἦταν παραγωγικό κυβερνεῖο. Τώρα καταναλωτικό. Τουλάχιστο νά σπαρθεῖ. Ὑπόφεραν ἀπό τήν ἀντεπανάσταση.

Τοῦ κυβερνείου Γενισέι.

Οἱ νεοεγκαταστημένοι. Κρύο. Παγωνιά. Δυστυχοῦμε. Νά γίνει μετοίκηση σέ κατάλληλα μέρη.

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗΣ

Τά βασικά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης

'Απέναντι στήν ἀγροτιά: φόρος + πρίμ. (Τρόφιμα, τροφ.)... *
Φόρος = παρακράτημα.
Id. ** καύσιμα.
Idem πρῶτες ὕλες.
Σιτηρά καί καύσιμα. Τρόφιμα καί καύσιμα.

'Ενιαῖο οἰκονομικό σχέδιο καί *ΓΚΟΕΛΡΟ*... Συσχετισμός **minimum** καί **maximum**. Μεταλλουργία.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1942 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXIV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Οἱ 2 λέξεις πού βρίσκονται στίς παρενθέσεις δέν ἀποκρυπτογραφήθηκαν. *'Η Σύντ.*

** —Idem—τό ἴδιο. *'Η Σύντ.*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ «ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΟΥ σ. ΤΡΟΤΣΚΙ»*

Τά συνδικάτα = ἡ ἱστορικά ἀναπόφευκτη καί *σχεδόν*
1) *καθολική* κάτω ἀπό τίς σημερινές συνθῆκες ὀργάνωση τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου.

2) Ἀπό δῶ καί ὁ ἐξαιρετικά σοβαρός ρόλος τους καί τό σημαντικό καθῆκον τους στήν πραγματοποίηση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου.

Ἰδιομορφία τοῦ ρόλου αὐτοῦ = ἀπό τό ἕνα μέρος, ὀργάνωση τῆς τάξης πού διοικεῖ, πού κυριαρχεῖ, πού κυβερνᾶ,
3) ὅμως ὄχι ὀργάνωση ἐξαναγκασμοῦ, ὄχι κρατική ὀργάνωση. Ἀπό τό ἄλλο μέρος, εἶναι ὀργάνωση διαπαιδαγώγησης, προσέλκυσης, ἐκπαίδευσης, εἶναι σχολεῖο, σχολεῖο διεύθυνσης, σχολεῖο οἰκονομικῆς διαχείρισης, *σχολεῖο τοῦ κομμουνισμοῦ.*

Ἡ θέση τῶν συνδικάτων, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, βρίσκεται ἀνάμεσα στό Κομμουνιστικό κόμμα καί στήν κρατική ἐξουσία. Ὅλη ἡ ἰδιομορφία βρίσκεται στό συνδυασμό ἀπό τά συνδικάτα δυό γνωρισμάτων:
4) πειθώ τῶν *μαζῶν,* πηγή ἐξουσίας. Σύνδεση μέ τίς μάζες (δικτατορία τοῦ προλεταριάτου = πρωτοπορία τοῦ προλεταριάτου *πού κυβερνᾶ.* Τά συνδικάτα συνδέουν μέ τίς μάζες).

Πηγή τῆς πολιτικῆς καί στρατιωτικῆς δουλιᾶς. Ἀπό δῶ τό ἀδυνάτισμα τῶν συνδικάτων. Ἐντελῶς λαθεμένο τό βασικό ἐπιχείρημα τοῦ Τρότσκι γιά τήν κρίση σάν *εἰδικό* φαινόμενο τῶν συνδικάτων.	«Ἰδεολογική σύγχυση» στήν § 1 τοῦ Τρότσκι.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 202-226. *Ἡ Σύντ.*

«῾Ο παραγωγικός ρόλος» τῶν συνδικάτων ἔγινε γενικά παραδεκτός ἀπό τό IX συνέδριο τοῦ ΚΚΡ[148]. ᾿Αποσπάσματα (τοῦ Τρότσκι) ἀπό τόν Τόμσκι καί τόν Λοζόβσκι.

6) «᾿Από ἄποψη ἀρχῶν»—λαθεμένη ἡ τοποθέτηση τοῦ ζητήματος ἀπό τόν Τρότσκι, γιατί *σπρώχνει πρός τά πίσω* ἀπό τήν πρακτική ἐφαρμογή πρός στίς «ἀρχές». — «Γενική ἀρχή» § 9 τοῦ Τρότσκι· § 24·

7) Πραγματική διαφωνία στούς τρόπους ἀντιμετώπισης, *κατάκτησης τῶν μαζῶν, σύνδεση* μέ τίς μάζες.

8) «Σοβιετικός τρεϊντγιουνιονισμός» τοῦ Ριαζάνοφ; Λάθος. Μέρος τῆς ἀλήθειας στόν Ριαζάνοφ (προστασία τῶν ὑλικῶν συμφερόντων). — § 14 τοῦ Τρότσκι «῾Υπεράσπιση τῶν ὑλικῶν συμφερόντων»

9) Συνδικάτα στό «ἐργατικό κράτος»; ᾿Αλλά στό ἐργατικό κράτος μέ *γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις;* ῾Υπάρχει τό πρόβλημα ἀπό ποιόν νά προστατευτεῖς! — καί στό ἐργατο-*ἀγροτικό* κράτος;

10) **«Μισοτρεϊντγιουνιονισμός»** στόν Τόμσκι κ.ἄ.; Λάθος: Ἡ ἔκφραση τῆς ἄποψης τῆς μάζας, ἡ σύνδεση μαζί της, ἡ ὑπόδειξη τῶν ρυθμῶν δουλιᾶς καί τῶν μεθόδων σύνδεσης.

11) «Παραγωγική δημοκρατία». ῾Η παραγωγή παραμένει πάντα, ἡ δημοκρατία θά περάσει, θά τελειώσει. Τήν παραγωγή θά τή διευθύνουν ὅλοι, ὅταν δέν θά ὑπάρχει ἡ δημοκρατία. — [῾Ο Μπουχάριν καί τά «λογάκια».]

᾿Εκλογές κάτω ἀπό τό πρίσμα τῆς «παραγωγικῆς ἄποψης»; *Λάθος:* ὄχι μόνο ἐκλογές, ἀλλά καί διορισμοί*.

12) Προτεραιότητα καί ἐξίσωση. ᾿Εκτιμοῦνται λαθεμένα ἀπό τόν Τρότσκι. — § 41 σ. 31 τοῦ Τρότσκι.

---

* Στή θέση τῆς τελευταίας φράσης στό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀρχικά ἦταν γραμμένο (καί διαγραμμένο) τό ἑξῆς: «Λάθος: διοικητική μέθοδος, συμπεριφορά πρός τούς ἀνθρώπους. Γραφειακή, λογιστική δουλιά τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων: ἐκλογές κάτω ἀπό τό πρίσμα τῆς «παραγωγικῆς» ἄποψης; Λάθος». *῾Η Σύντ.*

13) «Σύμφυση»; μέ τό μισογραφειοκρατικό μηχανισμό *προσεκτικά* καί *ἔξυπνα*. Λιγότερα λόγια γιά σύμφυση, περισσότερος ἔλεγχος τῶν συγκεκριμένων της ἐπιτυχιῶν (γιατί αὐτές ὑπάρχουν πρό πολλοῦ καί παντοῦ) στήν πράξη.

14) Φαντασιοκοπία, «γραφειοκρατία», νορμαρίσματα ἤ προτάσεις τοῦ Τρότσκι: ἀπό $1/3$ ὥς $1/2$ κτλ.
'Από 1 ὥς 100% θά εἶναι σωστότερο!

15) Παραγωγικός ρόλος καί *παραγωγική προ-παγάνδα*.

'Ακριβῶς τό ζήτημα τοῦ «παραγωγικοῦ *ρόλου*» πολύ λιγότερο ἐξαρτᾶται ἀπό τόν ἐξαναγκασμό, τή *διεύθυνση*, τίς διοικητικές μεθόδους, πολύ περισσότερο ἐξαρτᾶται ἀπό τά *ὑλικά μέσα* (τροφή, ἐνδυμασία, ὑπόδηση) καί τήν *πειθώ*.

'Η παραγωγική προπαγάνδα * μπαίνει μέ πρακτικό τρόπο *χωρίς* διαφωνίες τάχα ἀρχῶν. Ἔτσι καί μόνο ἔτσι μπορεῖ καί πρέπει νά γίνεται μέ τά συνδικάτα στό ζήτημα τοῦ παραγωγικοῦ τους ρόλου γενικά.

(α) κανονικός, συνηθισμένος δημοκρατισμός
(β) παραγωγική προπαγάνδα
(γ) πρίμ
(δ) πειθαρχικά δικαστήρια

16) 'Η τρέχουσα πολιτική στιγμή. Χωρίς τήν ἐκτίμησή της ὅλη ἡ τοποθέτηση τοῦ πολιτικοῦ ζητήματος ἀπό τόν Τρότσκι εἶναι ἀντιμαρξιστική.
Πολιτική = συμπυκνωμένη οἰκονομία.

17) Πέρασμα ἀπό τήν πολεμική ἐποχή στήν οἰκονομική, ἀπό τήν πολεμική-κατά προτεραιότητα δουλιά στήν οἰκονομική-κατά προτεραιότητα δουλιά.

'Αποστράτευση.
Καθολική ἀναμονή πληρωμῆς.
'Υπερβολικές οἱ προσδοκίες τῶν πλατιῶν μαζῶν (καί τοῦ προλεταριάτου καί τῆς ἀγροτιᾶς), πού κουράστηκαν ἐντελῶς — καί λίγες οἱ πηγές.
Κρίση *παντοῦ*. Τό *ὑγιές* καί τό *ἐπικίνδυνο* στήν «ἀντιπολίτευση».

* Στό χειρόγραφο ἀκολουθεῖ τό διαγραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν κείμενο: «(«Γκουντόκ» [149] καί ἡ ὄχι σωστή του κατανομή τῶν δυνάμεων: μονόπλευρα μόνο στίς μεταφορές)». *'Η Σύντ.*

Σέ τέτιες στιγμές ἡ ὁμόθυμη δουλιά στό *προλεταριάτο*, στίς
18) μάζες του (μαζί καί στό συνδικαλιστικό κίνημα) εἶναι τό πιό σπουδαῖο. Ἡ εἰσαγωγή τῆς πάλης, χωρίς νά ὑπάρχει ἀπόλυτη ἀνάγκη, εἶναι λάθος.

Ἀνάγκη δέν ὑπάρχει· ἡ θέση τοῦ Τρότσκι γιά τήν πάλη εἶναι λαθεμένη.

19) Ἡ μεταβατική περίοδος στή μεταβατική περίοδο = ΣΣ * τῆς τρέχουσας στιγμῆς.

Ἀπό δῶ = τό ζήτημα τῆς πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατία σέ πρώτη γραμμή· νά τό σκεφτοῦμε καλά, νά τό ἀφο-
20) μοιώσουμε, τούς νέους ἀνθρώπους, τά νέα στρώματα νά τά γνωρίσουμε μέ τήν κυβερνητική μηχανή, νά ἐπανεκλέξουμε, νά ἀντικαταστήσουμε, νά ἀνανεώσουμε.

Τήν πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία καί γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ δημοκρατισμοῦ τήν ὑποκαθιστοῦν, τή συγκαλύ-
21) πτουν μέ κουβέντες γιά τόν «παραγωγικό ρόλο» — αὐτή εἶναι ἡ *ἀντικειμενική* οὐσία τῆς θέσης τοῦ Τρότσκι.

Ἀπόδειξη: τό τέλος τῆς θέσης **ἀρ. 23** τοῦ Τρότσκι: Γενική πολιτική διεύθυνση συγκοινωνιῶν vs ** Τσεκτράν.

22) Ἄραγε «ἀνταποκρίθηκε»;

IX συνέδριο τοῦ ΚΚΡ	(IV. 1920)
ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ Σεπτέμβρη	IX. 1920
ἀπόφαση τοῦ Νοέμβρη	XI. 1920
ἀπόφαση τοῦ Δεκέμβρη	XII. 1920
ἔκκληση τοῦ Γενάρη	I. 1921

[150]

XI. 1920 *ὁλομέλεια*.

Ἀπόφαση ἐνάντια στίς θέσεις τοῦ Τρότσκι (ἀκόμη πιό (10 καί 4) *φιλόνικες* ἀπ᾽ ὅ,τι τώρα).

23) **Ἡ ἐπιτροπή καί ὁ τορπιλισμόστης.**

XII. 1920. Ἔκρηξη: οἱ ἐργαζόμενοι τῶν θαλάσσιων καί ποτάμιων μεταφορῶν καί ἡ Τσεκτράν.

Λάθη τοῦ Ἰστσένκο κτλ.;
24) Ὄχι. Ἀπόφαση **8 κατά 7.**
Παραίτηση τοῦ Τρότσκι.

Μπουχάριν + Πρεομπραζένσκι + Σερεμπριακόφ
συγκρουστήρας ἤ σύγχυση;

Ὄχι εἰρήνη, ἀλλά ὄξυνση τῆς πάλης.

* — Summa summarum — γενικό συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*
** — versus — ἀπέναντι στήν. *Ἡ Σύντ.*

25) + Θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ στήν V συνδικαλιστική συνδιάσκεψη.

\+ Πέρασμα μιᾶς σειρᾶς «στρατιωτικῶν στελεχῶν-κομμουστῶν» στή συνδικαλιστική δουλιά.

26) «Καθοδηγητικό προσωπικό»; (θέσεις τοῦ Τρότσκι παλιές, ἀρ. 5)

ἤ ἀπό τά κάτω;

Χρεοκοπία τῆς Τσεκτράν. Λάθη πολλῶν στρατιωτικῶν στελεχῶν-κομμουνιστῶν πού δέν κατάλαβαν τίς ἰδιομορφίες τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Ἡ θέση τοῦ Τρότσκι ἀντικειμενικά = ἡ ὑποστήριξη τοῦ *χειρότερου*, τῶν προκαταλήψεων, τῶν ἄσχημων συνηθειῶν στό περιβάλλον *τῶν στρατιωτικῶν στελεχῶν-κομμουνιστῶν, καί ὄχι τοῦ καλύτερου.*

Συμπεράσματα ἀπό τήν πάλη αὐτή;

27) (1) Θεωρητικές ἀνακρίβειες τοῦ Τρότσκι.

(2) Id.* τοῦ Μπουχάριν (παραγωγική δημοκρατία).

(3) Μιά σειρά λάθη τοῦ Τρότσκι στήν ἀντιμετώπιση τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

(4) Πάλη στούς κόλπους τῆς Τσεκτράν = χρεοκοπία τοῦ *ρόλου της*, τῶν μεθόδων της στό **συνδικαλιστικό κίνημα.** Ἔφυγε ἀφοῦ δημιούργησε μίση, διάσπαση.

(5) Ὁ συγκρουστήρας τοῦ συντρόφου Μπουχάριν; Τίποτε δέν ἐμποδίζει, δέν εἶναι συγκρουστήρας, ἀλλά «φύσημα» καί λάδι στή φωτιά.

(6) Ὀπισθοχώρηση ἀπό τήν πρακτική δουλιά σέ «θέσεις» καί «διαφωνίες ἀρχῆς» γιά ζητήματα πού ἀπό καιρό εἶναι λυμένα. *Ἀναδρομική* κίνηση.

Θεωρητικά λαθεμένη, σειρά λαθῶν ἀρχῆς, πολιτικά ἀνάρμοστη καί βλαβερή.
ΣΣ γραφειοκρατικό βασάνισμα, τό συνέδριο τοῦ Κόμματος θά τό καταδικάσει καί θά τό ἀπορίψει.

* —Idem—τό ἴδιο. *Ἡ Σύντ.*

28) (7) **Τό συνέδριο τοῦ Κόμματος** πρέπει
(α) νά ἀπορίψει τά θεωρητικά λάθη...
(β) νά διορθώσει τίς θεμελιακές ἀνακρίβειες...
(γ) νά ἐξαλείψει τή βλαβερή φαγωμάρα
(δ) νά σταματήσει τήν ἀναδρομική κίνηση: γιά τό καλό τῆς δουλιᾶς
(ε) συγκρουστήρας πού δέν ἀμβλύνει τήν κρούση, ἐμπόδιο πού δέν ἐμποδίζει κανέναν, νά φύγει ἀπό τή μέση.

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΤΕΛΙΚΟΥ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ «Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ»*

Κομμουνισμός καί συνδικαλισμός

Ὁ κομμουνισμός *καθοδηγεῖ* τίς μάζες τῶν ἐξωκομματικῶν καί τίς ἀνυψώνει (σχολεῖο) ὥς τή διεύθυνση *ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας*.
Ὁ συνδικαλισμός μεταβιβάζει στίς μάζες τῶν ἐξωκομματικῶν τή διεύθυνση τῆς *βιομηχανίας* κατά κλάδους.

Τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ.

Τί χρειάζεται τό Κόμμα, Διάσπαση...
Ὁ Μπουχάριν «ἐπισκίασε» τόν Τρότσκι.
«Μαλακό κερί»... *Δημαγωγία χωρίς ἀρχές*.

Ἡ λογική τῆς φραξιονιστικῆς πάλης.

Ἡ ὁμάδα τοῦ Σλιάπνικοφ—συνδικαλιστική.
Ὁμάδα «δυνατότερη ἀπ᾽ὅλους τούς φωνακλάδες» («δικαιώματα τῶν συνδικάτων»).
Ταλαντεύσεις τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἰγκνάτοφ

θά συσπειρωθοῦμε ὅλοι, ἴσως τότε συγκεντρώσουμε ψήφους... *Ποιός δίνει περισσότερα;*

Γενικά ἀρλοῦμπες (τοῦ Μπουχάριν)

cf.** μίνιμουμ διορισμῶν (XI, § 2· XII, § 2)
vs*** κανένα διορισμό (Μπουχάριν, § 15, *2*)

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 234-244. *Ἡ Σύντ.*

** —confer—σύγκρινε. *Ἡ Σύντ.*

*** —versus—σέ ἀντιπαράθεση. *Ἡ Σύντ.*

῾Ο Μπουχάριν δέν εἶναι Σλιάπνικοφ: ἡγέτης τῶν συνδικαλιστῶν; «Νινούλα»;
«Φυσική δύναμη τοῦ νοῦ» (Λασσάλ) καί τοῦ *χαρακτήρα;*

Νά μήν ὑποστηρίζονται οἱ ἀκρότητες τῆς γραφειοκρατίας καί τῶν διορισμῶν
{ποιός διασύρει τόν Κόκκινο Στρατό;
καί τούς διορισμούς;

Νά μή σκαρώνονται διάφορα πράγματα γιά «νέα καθήκοντα», ἀλλά νά δουλέψουμε ὁμόθυμα μέ *βάση τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ.*

᾿Αναρχισμός + συνδικαλισμός.

῾Η κρίση τοῦ Κόμματος: *᾿Αντάντ* καί *ἐσέροι*, ἔξω καί μέσα νά συσπειρωθοῦν οἱ γραμμές—πειθαρχία—ὅλοι στό πόστο τους—νά συγκεντρωθεῖ ἡ προσοχή, ἐποπτεία etc. *Μέχρι τό συνέδριο τοῦ Κόμματος νά θεραπευτεῖ.*

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 19 τοῦ Γενάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ «ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ σ.σ. ΤΡΟΤΣΚΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ» *

1

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑ ΤΟΥ ΤΡΟΤΣΚΙ «Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ»

Τρότσκι:

"Ολο τό 1 μέρος grundfalsch! ****

Τρότσκι «Ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων»

Πρόλογος — *Ὁμάδα:*
1) καρπός συλλογικῆς δουλιᾶς
2) «ὁλόκληρη σειρά»
3) μπροσούρα-πλατφόρμα.

(σύγκρ. τή θέση 4 i.f. **)

θέση 1. a limine *** λαθεμένο. «**Πρός τά πίσω**» ὄχι ἐκεῖνοι (ἀλλά ὁ Τρότσκι), ὄχι ἐκεῖ — ἀλλά στίς θέσεις *ἀπό* τήν πρακτική στή γραφειοκρατία, *ἀπό* τή δημοκρατία.

θέση 4 (i. f.) «νά γίνει ἐκλογή ἀνάμεσα στίς *2 τάσεις* (Ὁμάδα!)... στόν τομέα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος»

θέση 5. «Ἡ πιό μεγάλη ἀντίθεση μέσα στό ἐργατικό κράτος»

Λάθος!!!

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 264-304. *Ἡ Σύντ.*

** —in fine—στό τέλος. *Ἡ Σύντ.*

*** —ἀμέσως· κατ'ἀρχήν. *Ἡ Σύντ.*

**** —ριζικά λαθεμένο. *Ἡ Σύντ.*

θέση *6.* Πρόγραμμα: *«νά φτάσουμε* στήν *ἔμπρακτη* συγκέντρωση ὅλης τῆς διεύθυνσης *ὅλης* τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας σάν ἑνιαίου οἰκονομικοῦ συνόλου» **(συνεπῶς καί τῆς γεωργίας!!)** *«Στήν πράξη...* ἐμεῖς... ἀπομακρυνθήκαμε»;;; *Λ ά θ ο ς.* — αα θέση 6: πρόγραμμα

θέση 7 (i. f. σελ. 8): «ἔχασε τή σημασία της» ή «ταξική οἰκονομική πάλη». *Λ ά θ ο ς!*

θέση 7 (i. f. σελ. *9*): «τό πᾶν > κουτσουρεμένο, ἀσυστηματοποίητο»;;; *Λ ά θ ο ς.*

θέση 8. «συνδικαλιστικός συντηρητισμός στό καθοδηγητικό στρῶμα» — θέση 8 ἅλμα

«στήν προσωπική σύνθεση τῶν καθοδηγητικῶν ὀργάνων»;;; — φραξιονιστικές ἐπιθέσεις

NB: {+ γραφειοκρατική προσπάθεια νά δοθεῖ προσοχή στίς «κορυφές»}

θέση 8 i. f. καθῆκον: *«ν ά ὀ ρ γ α ν ω θ ε ῖ ἡ π α ρ α γ ω γ ή»* (τά ὑπογραμμισμένα) = πρόγραμμα

{*Θ ε ω ρ η τ ι κ ά* / *λ α θ ε μ έ ν ο*} Λάθος. *Ἄνισα.* («Νά φτάσουμε» *στήν* ἔμπρακτη συγκέντρωση...)

ββ

θέση 9. (σελ. 10): ... «ἄμεσα» (ἀνοησία!)

θέση 9 (i. f.) «δέν μπορεῖ νά ὑπάρξουν» εἰδικοί γιά τήν ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς καί γιά τό συνδικαλιστικό κίνημα (ἀνοησία! Μπορεῖ!!).

θέση 10. «συγκέντρωση στά χέρια τῶν συνδικάτων ὅλης τῆς διεύθυνσης τῆς παραγωγῆς» (= πρόγραμμα). **Ὄχι. Εἶναι λάθος**

(πρόγραμμα = «νά φτάσουμε στήν *ἔ μ π ρ α κ τ η* συγκέντρωση καί *ὄ χ ι* τῆς παραγωγῆς) ... (κάθε

κλάδου τῆς βιομηχανίας» θέση 10 i. f.)

(γγ)

NB
(ὄ χ ι αὐτή)

θέση 11. «Ἡ ἄποψη αὐτή τυπικά, δηλ. *σ τ ά λ ό γ ι α* υἱοθετεῖται ἀπό τήν πλειοψηφία τῶν συνδικαλιστῶν.
Ἔτσι, ὁ σύντρ. Τόμσκι...»
Τσιτάτο τοῦ **Λοζόβσκι...**

| δδ φραξιονιστική ἐπίθεση «στά λόγια» |

| 100 φορές ἐξυπνότερο |

(NB)
...«Σάν ἀποτέλεσμα τοῦ **προτσές...** στό βαθμό τῆς *προώθησης... (b i s)* δημιουργοῦν ἀπό κοινοῦ»...
(καί ἡ **σύμφυση** καί ἡ *σ υ γ χ ώ ν ε υ σ η* στόν *Λ ο ζ ό β σ κ ι* σωστές).

θέση *12.* «Ὅλο καί σπανιότερα ἐνάντια στή *σ ύ μ φ υ σ η*» ὁ *Τ ό μ σ κ ι* καί ὁ *Λ ο ζ ό β σ κ ι*

| εε φραξιονιστική ἐπίθεση |

θέση 12 i. f. «ἀναπτύσσουν τό πνεῦμα τῆς συντεχνιακῆς ἀπομόνωσης»
«*ἀντιπάθεια* πρός τά καινούργια στελέχη»
...«ὑποστηρίζουν τά κατάλοιπα τῆς συντεχνιακῆς ὀργάνωσης»...

θέση *14.* Ὁ Ριαζάνοφ ἀφήνει γιά τά συνδικάτα «τήν ὑπεράσπιση ἤ τήν προστασία τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν τους συμφερόντων»
«σοβιετικός τρεϊντγιουνιονισμός».
Ἀνοησία. Ὁ *Ρ ι α ζ ά ν ο φ* ἐδῶ *ἔ χ ε ι δ ί κ ι ο.*

θέση 15. (...«παραμερίζει... τούς *ἡ γ έ τ ε ς...*»)

| ζζ φραξιονιστική ἐπίθεση «παραμερίζει» |

{ **Γ ρ α φ ε ι ο κ ρ α τ ι κ ή** ἄποψη: **οἱ** ἡγέτες τοῦ ΠΚΣΣ εἶναι ὑπεύθυνοι. }

θέση 15. (i. f.) Ὁ Τόμσκι **μοιάζει** μέ τόν Ριαζάνοφ |ἀνοησία!|

θέση 16. i. f. «βασικό καθῆκον: ἀναδιάταξη, ἀναδιοργάνωση, ἀναδιαπαιδαγώγηση τῶν συνδικάτων» (σέ ἀντιστοιχία μέ τά καθήκοντα τῆς ὀργάνωσης τῆς παραγωγῆς) ((NB ἀναδιαπαιδαγώγηση τῶν συνδικάτων ἤ ἀναδιαπαιδαγώγηση 6½ ἑκατομμυρίων; NB))

> γραφειοκρατία: οἱ κορυφές νά διορθωθοῦν!

θέση 17. «*ὄχι* μεσολαβητής, *ἀλλά* ὀργανωτής» (ἀνοησία! **Καί** τό ἕνα, **καί** τό ἄλλο)

> contra **18** (ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ, 7. XII.)[151]

«τό συνδικάτο αὐξάνει τήν ἐκμηχάνιση (τῆς ἐργασίας)»

(*συνδικαλιστικός* ζῆλος) (σύγκρ. Σλιάπνικοφ)

θέση 19. «ἡ παραγωγική ἀναδιαπαιδαγώγηση... κατά πρῶτο λόγο γιά τά συνδικαλιστικά στελέχη... *φρεσκαρισμένος*... Καθοδηγητές»...

> γραφειοκρατική ἄποψη οἱ κορυφές *νά φρεσκαριστοῦν*

θέση 20. *Ἡ παραγωγική προπαγάνδα* («συστατικό μέρος (;) τῆς παραγωγικῆς *διαπαιδαγώγησης* (;)»... «... πρέπει νά ἀποτελέσει τό **σπουδαιότερο** περιεχόμενο τῆς ζωῆς καί τῆς δουλιᾶς τῶν συνδικάτων»

> Λάθος! Ὄχι τό «σπουδαιότερο», ἀλλά ἕνα ἀπό τά σπουδαῖα

θέση **20** i. f. οἱ ἐργατικές «μάζες» πρέπει νά «μάθουν» τό οἰκονομικό στέλεχος καί «νά ἀνανεώσουν, νά ἀτσαλώσουν τήν ἐμπιστοσύνη πρός αὐτό».

> v.v. *, τό ὑποκείμενο δέν εἶναι αὐτό. Αὐτός πρέπει νά κατακτήσει τίς μάζες, καί ὄχι αὐτές αὐτόν

* —vice versa—τό ἀντίθετο. *Ἡ Σύντ.*

θέση *21.* Προσπάθεια «ὁρισμένων συνδικαλιστῶν» «τήν *τωρινή ἰδεολογική πάλη»* (;) νά τήν παρουσιάσουν σάν πάλη τῶν *μεθόδων διορισμοῦ* ἐνάντια στή δημοκρατία

{ὑποκατάσταση τοῦ ζητήματος;}

«ριζικά λαθεμένο».

| Καί ἡ λαθεμένη ἐφαρμογή τῶν διορισμῶν; |

«Οἱ διορισμοί = ἀναπόφευκτη συμπλήρωση τῆς «παραγωγικῆς ἀδυναμίας»;

θέση *22.* ʽΗ ἐργατική δημοκρατία *μόνο* σάν παραγωγική δημοκρατία.

| ἀνοησία! ξεχάστηκε καί τό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ καί 1000 δυό ἄλλα πράγματα |

θέση *23.* «Καθαρό δειγματάκι τυπικοῦ δημοκρατικοῦ»—*Γεν. Πολιτ. Διεύθ. Συγκοινωνιῶν* «ὁρισμένοι συνδικαλιστές»—**«κατακρίνουν»**...
(γιά ποιό πράγμα;; *μ έ τ ρ ο,* καί ὄχι «ἀρχή»...)

{«ὑποκατάσταση» τοῦ ζητήματος;}

θέση *24.* ʽΟ ἐξαναγκασμός πρέπει **«νά στηρίζεται»** στό...
ὅλο > καί > πλατιά
δουλιά προσέλκυσης
» ὀργάνωσης
τ ῆ ς ἀ ν ύ ψ ω σ η ς τ ο ῦ γ ε ν ι κ ο ῦ π ο λ ι τ ι σ τ ι κ ο ῦ ἐπιπέδου...

νά ἡ οὐσία! μέτρο! ἀνάλογος τρόπος ἀντιμετώπισης!

{νά στηρίζεται! κι᾿ἐσεῖς δέν **στηριχτήκατε**}

θέση 24. «ʽΗ συντηρητική πτέρυγα τῆς συνδικαλιστικῆς ὀργάνωσης»... «Τόμσκι»;

{ηη φραξιονιστική ἐπίθεση}

θέση 25. «Νά δουλέψουμε κατά στρατιωτικό τρόπο» σημαίνει «*καί* μέ τή μέθοδο τῆς **πειθοῦς**»

Περίφημα!
καί τό *μ έ τ ρ ο;*
Καί ὁ **τρόπος ἀντιμετώπισης;**

θέση 26.	Πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία... πρίν ἀπ᾽ὅλα «συστατικό μέρος» τῆς δουλιᾶς τῶν συνδικάτων; (᾽Αρλοῦμπες!) *Ὄχι* τόσο συσσώρευση στά ὄργανα ἐλέγχου, *ὅσο διόρθωση*. (Πολύ ὡραῖα! *Ὑπέρ τῆς ᾽Εργατοαγροτικῆς ᾽Επιθεώρησης!*)		
θέση 28.	᾽Αντίρηση γιά τό ὅτι δέν χρειάζεται ἐπίσπευση, ὅτι χρειάζεται νά παίρνεται ὑπόψη τό *ἐπίπεδο*, *«χτυπᾶ στό κενό»...* *Ὁ ρυθμός μπορεῖ νά εἶναι διαφορετικός* (ὅλο τό *λάθος* τοῦ σ. Τρότσκι εἶναι λάθος ρυθμοῦ: *βιάστηκε!*)	NB	Χά-χά!! ᾽Εδῶ βρίσκεται ἡ οὐσία...
θέση 28	*i.f.* «Πρέπει νά τηρεῖται ἡ *κατεύθυνση* καί νά μή γίνονται βήματα πρός τά πίσω, ὅταν οἱ περιστάσεις ἀπαιτοῦν ἀποφασιστικά *βήματα* πρός τά μπρός»	{ Η οὐσία! Ποιές «συνθῆκες»; *Σύγκρουση τῆς Τσεκτράν μέ τούς ἐργαζόμενους στίς ὑδάτινες μεταφορές;* }	{ ΣΣ* = NB = Διασυρμός τῆς σωστῆς **γραμμῆς** μέ τίς ἀκρότητες καί παραβίαση τοῦ ρυθμοῦ! }
29	i. f. «᾽Αντιδρᾶ στή νέα *παραγωγική γραμμή*... τό συντηρητικό τμῆμα τῆς συνδικαλιστικῆς γραφειοκρατίας»		θθ φραξιονιστική ἐπίθεση
θέση 29:	*«Μάζες»*!! «Χειροπιαστές γιά τίς **μάζες** οἰκονομικές ἐπιτυχίες»...	{ Ὁ Τρότσκι *ὑπέρ* τῶν οἰκονομικῶν ἐπιτυχιῶν, ὁ Λένιν ὑπέρ τῆς πολιτικῆς }	{ χά-χά!! σύγκρ. τόν τελικό λόγο τοῦ Τρότσκι }

* —Summa summarum—γενικό συμπέρασμα. *Ἡ Σύντ.*

VI. Πρακτικά συμπεράσματα

θέση 30.	...«Σειρά ὀργανωτικῶν μέτρων»... «τά ὁποῖα πρέπει νά ἐξαλείψουν τήν *ἀδράνεια τῶν συνδικάτων*»... ἀπό τό $\frac{1}{3}$ ὥς τό $\frac{1}{2}$... καί ἀπό τό $\frac{1}{2}$ ὥς τά $\frac{2}{3}$...	Χά-χά! Γραφειοκράτη!	Καί αὐτό εἶναι πρακτικά συμπεράσματα;
θέση 30.	(σελ. 26): «**στό βαθμό** πού τό στέλεχος ἔχει τήν *πλήρη* **ἐμπιστοσύνη** τοῦ συνδικάτου»...		νά ποῦ εἶναι τό κύριο! Κρύφτηκε στό *βαθμό πού!!*
θέση 33.	Οἱ διενέξεις ἐπιλύνονται «*ἀποκλειστικά* ἀπό τά συνδικάτα»;;		Λάθος! Ἀκρότητα ἀπό τήν ἄλλη πλευρά. *Συνδικαλισμός*.
θέση 35.	«Πρέπει νά ἐξαφανιστεῖ» «τό ἴδιο τό ζήτημα τῆς ἀνάμιξης τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση» (;; πότε;)		πότε; **ρυθμός!!** Κι' αὐτό εἶναι «πρακτικά συμπεράσματα»;;
θέση 38.	«Θά φτάσουμε»... σέ μιά τέτια κατάσταση πού τό συνδικάτο, ἀγκαλιάζοντας τό δοσμένο κλάδο παραγωγῆς... θά «*ἀναδείχνει ἀπό τούς κόλπους του* (;;) (;;) **ὅλο** τό διοικητικό-οἰκονομικό *μηχανισμό*»...		Λάθος! Ὄχι *ὅλο*, Συνδικαλισμός!
θέση 39.	...«Ὁ **ρυθμός** δέν μπορεῖ νά εἶναι προκαθορισμένος.... παγκόσμια ἐπανάσταση... *εὐλύγιστη* πολιτική»		video meliora proboque, deteriora sequor... *

* —βλέπω τό καλό, τό ἐγκωμιάζω, μά μέ τραβάει τό ἄσχημο (Ὀβίδιου, «Μεταμορφώσεις»). *Ἡ Σύντ.*

θέση 40. 'Αναδιοργάνωση τῶν συνδικάτων =
1) νά δοθεῖ **σ'αὐτά** *στόχος* (!! Παραγωγική προπαγάνδα)
2) νά ἐνισχυθεῖ μέ *στελέχη*
3) νά ἐξασφαλιστεῖ μηχανισμός

{δουλιά ἀπό τά κάτω κι'ὄχι ἀπό τά πάνω; ἀπόφαση τῆς 7. XII. 1920;}

θέση 41. Κατανάλωση—ἐξίσωση.
Παραγωγή—προτεραιότητα. (Λάθος.)

θέση 43. «'Αρκετά πλατιές δυνατότητες βελτίωσης τῆς κατάστασης στόν τομέα τῆς στέγασης, τῆς ἐπένδυσης, τῶν τροφίμων»...

{αὐτό καί εἶναι *μεσολαβητής!!* ΝΒΝΒ αὐτό καί εἶναι *«ὑπεράσπιση τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν συμφερόντων»*. Σύγκρ. θέση 14 ἐνάντια στόν Ριαζάνοφ}

«Φραξιονιστικές ἐπιθέσεις» στίς θέσεις:
«πρός τά πίσω» (1)· «συνδικαλιστικός συντηρητισμός στό καθοδηγητικό στρῶμα» (8)· «τό ΠΚΣΣ ὁλοκληρωτικά ἔξω ἀπό τή βασική οἰκονομική δουλιά» (9)· «σέ μικρότερο βαθμό ἄλλαξαν τή σύνθεση τῶν καθοδηγητικῶν ὀργάνων» (8)·

αα (θ. 6)· ββ (θ. 8)· γγ (θ. 10)· δδ (θ. 11 ἀρχή)·
εε (θ. 12 i.f.)· ζζ (θ. 15 i. f.)· ηη (θ. 24)· θθ (θ. 29 i. f.)

2

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑΣ «ΑΚΟΜΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΣΤΙΓΜΗ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΘΗ ΤΩΝ σ.σ. ΤΡΟΤΣΚΙ ΚΑΙ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ»

Ἀκόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τό λάθος τοῦ σ. Τρότσκι

α Θεωρητικές διαφωνίες.

β Οἱ «δυό τάσεις» καί ἡ ὁμάδα τοῦ Τρότσκι («ὑποκατάσταση τοῦ προβλήματος») «μίασμα τῆς Τσεκτράν» (+ «Κατεύθυνση καί ρυθμός»)

γ «Οὔτε λέξη» vs * στή «σύμφυση» «4 σημεῖα»

{+ Οἱ «ταλαντεύσεις» μου καί ὁ «πόλεμός» μου}

+ «Γραφειοκρατικός» τρόπος ἀντιμετώπισης στόν Τρότσκι

+ τρόπος ἀντιμετώπισης τοῦ οἰκονομικοῦ στελέχους

δ Ἀπάρνηση τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ
Διορισμοί, ναί ἤ ὄχι;
Ἡ «διπλοπροσωπεία» τοῦ Ζηνόβιεφ (Τρότσκι, 27).

ε **Δέν χρειάζεται μεγαλοποίηση.**

ζ **Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ.**

«Θέματα» (ὄχι κεφάλαια) τά ἑξῆς:
Οἱ διαφωνίες μας (α)
Ὁ φραξιονισμός καί ὁ φραξιονιστικός ζῆλος τοῦ Τρότσκι (β + γ)
Ἀπάρνηση τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (δ)
Ὁ κίνδυνος μεγαλοποίησης τῆς διαφωνίας (ε)
Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ (ζ)

---

* —versus—ἐνάντια. *Ἡ Σύντ.*

1. Ὁ *φραξιονιστικός* χαρακτήρας τῆς ὁμιλίας τοῦ Τρότσκι στίς 25. XII. = κομματικός κίνδυνος*.

   { συλλογική ἐργασία 2 τάσεις / φραξιονιστικές ἐπιθέσεις / ξετίναγμα }

2. Διάσπαση τῆς Τσεκτράν = πολιτικός κίνδυνος.

   { Τυπικός δημοκρατισμός / Γκλαβπολιτπούτ / «Ζόφ» }

3. Πηγή τοῦ διπλοῦ αὐτοῦ κινδύνου: 8. XI. Plenum[152] καί τορπιλισμός τῆς ἐπιτροπῆς.

   + 3 bis συγκρουστήρας;

4. Μήπως ἴσως τό βάθος καί ἡ σοβαρότητα τῶν διαφωνιῶν τό δικαιολογεῖ αὐτό; Ἡ *οὐσία* τῶν διαφωνιῶν—θεωρητική ἐξέταση τῶν θέσεων κτλ.
5. Πολιτικός καί (vs) οἰκονομικός τρόπος ἀντιμετώπισης
   ἐκλεκτική.

   + 5 bis: Πολιτικός ἑλιγμός καί (vs) οἰκονομική βελτίωση

6. Σχολεῖο καί (vs) «συστατικό μέρος τοῦ μηχανισμοῦ»
   ἐκλεκτική.
7. «Παραγωγική δημοκρατία»;
8. «Σοβιετικός τρεϊντγιουνιονισμός»; «Ὑπεράσπιση τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν συμφερόντων»; μεσολαβητής;
9. Τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος καί ἡ ἐκπλήρωση ἤ ἡ ἐκτράχυνσή του;
10. *Π ρ ο τ ε ρ α ι ό τ η τ α κ α ί ἐ ξ ί σ ω σ η;*
11. «Σύμφυση». Γιατί νά σιωπήσουμε γιά τό ζήτημα αὐτό; «οὔτε λέξη στόν Ζηνόβιεφ καί στόν Λένιν»;
12. Τέσσερα σημεῖα στό λόγο μου τῆς 30. XII. **
    α) συνηθισμένος δημοκρατισμός
    β) παραγωγική προπαγάνδα—vs δημοκρατική «ἀτμόσφαιρα»
    γ) πρίμ σέ εἶδος
    δ) πειθαρχικά δικαστήρια.

    + *12 b i s.* «Μίασμα τῆς Τσεκτράν» (Ἐπεισόδιο μέ τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ) Ζόφ καί «ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος»

---

* Τά σημεῖα 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 12 bis, 15 καί 16 στό χειρόγραφο εἶναι διαγραμμένα ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 204-216. *Ἡ Σύντ.*

13. «'Απάρνηση τοῦ ΙΧ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ.
«'Η διπλοπροσωπεία» τοῦ Ζηνόβιεφ.
Διορισμοί, ναί ἤ ὄχι;
14. Κατεύθυνση, ρυθμός, περιστάσεις στόν Τρότσκι προπαγανδιστική καί διοικητική ἀντιμετώπιση τῶν ζητημάτων.
15. Τίς διενέξεις πρέπει νά τίς λύνουν τά συνδικάτα; Συνδικαλιστικός ζῆλος.
16. '**Οπισθοχώρηση** ἀπό τήν πρακτική καί θετική δουλιά πρός τίς θέσεις (νά χάνεται χρόνος στήν πολιτική)
τρόπος ἀντιμετώπισης καί περιστάσεις
17. Δέν πρέπει νά μεγαλοποιοῦνται οἱ διαφωνίες
(ὄχι «παραμερισμός»).
18. «Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ»).
Συγκρουστήρας καί «ἀκάθαρτα ἐσώρουχα».
19. ΣΣ =

'Η δική μου «πλατφόρμα»:
- Φραξιονιστικές ὁμιλίες
  κομματικός κίνδυνος.
- Διάσπαση τῆς Τσεκτράν
  πολιτικός κίνδυνος.
- Θεωρητικά λάθη
  καί λαθεμένη τάση.
- 'Οπισθοχώρηση ἀπό τή θετική καί πρακτική δουλιά πρός τίς «θέσεις» καί τίς «ἀρχές»
  4 «σημεῖα».

α Οἱ θεωρητικές διαφωνίες

1. πολιτικός καί οἰκονομικός τρόπος ἀντιμετώπισης (ἤ ἄποψη) («πολιτική» καί «οἰκονομία» «σχολεῖο» καί «μηχανισμός») («συγκρουστηρική» ἄποψη)
2. ἐκλεκτική ἤ διαλεκτική;
3. «παραγωγική δημοκρατία». Τυπική δημοκρατία *vs* Γεν. Πολ. Διεύθ. Συγκοινωνιῶν (θέση 23)... Τρότσκι, 67, Μπουχάριν
4. σοβιετικός τρεϊντγιουνιονισμός ἤ λαθεμένη ἐκτίμηση τοῦ «ρυθμοῦ» καί τῶν περιστάσεων

5. τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος καί ἡ ἁπλούστευση καί χειροτέρευσή του ἀπό τόν Τρότσκι. «Ὑπεράσπιση τῶν ὑλικῶν καί πνευματικῶν συμφερόντων» καί οἱ «ἐπικήδειες ἱεροτελεστίες». Μπουχάριν καί Τρότσκι, σελ. 48.

Ἡ ὁμάδα (25. XII. 1920 δημιουργήθηκε ἀπό τόν Τρότσκι). Ὄχι γιά πολύ καιρό (8 φραξιονιστικές ἐπιθέσεις).

«Δυό τάσεις» γιά τόν παραγωγικό ρόλο ἤ γιά τόν τρόπο πλησιάσματος τῶν μαζῶν;

Ἡ ὁμάδα-συγκρουστήρας καί ἡ ἄποψή της (ἐκλεκτική καί διαλεκτική) *

νά τορπιλιστεῖ ἡ συζήτηση Τρότσκι, 65

Δέν πρέπει νά μεγαλοποιοῦνται οἱ διαφωνίες (ἤ οἱ διαφορές;)

«παραμερισμός», Τρότσκι, 34

Οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ.
«ἀκάθαρτα ἐσώρουχα τῆς ΚΕ»;

+ «ὁμάδα-συγκρουστήρας» κουζίνα Ἐμπορικοῦ Οἴκου;

Τρότσκι, 31

Πῶς ὁ Λένιν πιάστηκε κατά λάθος, ἀπό τό «ἀλεξικέραυνο τῆς Τσεκτράν» καί πῶς μέ ξεσκέπασε ὁ Τρότσκι **

«Μίασμα τῆς Τσεκτράν»
(καί ἐπεισόδιο μέ τόν Ζόφ)

Τσεκτράν... «Ἄς ποῦμε, ὅτι εἶναι λάθος» Τρότσκι, 24

Ἡ «σύμφυση» καί γιατί εἶναι καλύτερο νά μή μιλᾶμε γι'αὐτή
1) εἶναι ἀπώλεια χρόνου χωρίς στοιχεῖα
2) τό νά φοβίζει κανείς χωρίς λόγο δέν χρειάζεται **

Τρότσκι, 32 ὄχι σάν ἀντίροπες πλευρές, ἀλλά σάν συμμέτοχοι κοινῆς δουλιᾶς

* Τό κείμενο ἀπό τή λέξη «Ἡ ὁμάδα» ὥς τή λέξη «διαλεκτική» εἶναι διαγραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

** Τή φράση αὐτή στό χειρόγραφο τήν ἔχει διαγράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

Ὁ τρόπος ἀντιμετώπισης τοῦ προπαγανδιστῆ
καί τοῦ διοικητικοῦ στελέχους

διοικητικό «σχολεῖο»	«προπαγανδιστής καί διοικητικό στέλεχος (*Τρότσκι, σ. 27*)	«εἰδικό ζήτημα», κατά τόν Τρότσκι, 22

Κατεύθυνση (θέση 28) καί ρυθμός (θέση 39) καί «περιστάσεις» (θέση 28 i. f.)

«Ἡ διπλοπροσωπεία» τοῦ Ζηνόβιεφ (Τρότσκι, 27)

α 6. Ἐξίσωση καί προτεραιότητα	(Τρότσκι, 67)

Τίς διενέξεις θά τίς λύνουν τά συνδικάτα (θέση 33);
Παράδειγμα ζήλου, παραξηλώματος.

Γραφειοκρατική ἄποψη τοῦ Τρότσκι.
{ ⅓ καί ½
οἱ κορυφές νά διορθώνονται }

(cf.* θέση 24: σέ τί πρέπει νά στηρίζεται ὁ ἐξαναγκασμός)

Διορισμοί, ναί ἤ ὄχι; Τρότσκι, 25
«Ἀποδιοπομπαῖος τράγος». Τρότσκι, 25

---

* —confer—σύγκρινε. *Ἡ Σύντ.*

3

ΠΡΟΣΧΕΔΙΑ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ «ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ. ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΜΟΣ» ΚΑΙ «ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΛΕΚΤΙΚΙΣΜΟΣ. «ΣΧΟΛΕΙΟ» ΚΑΙ «ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ»»

1) Ἐκλεκτική τοῦ συγκρουστήρα
2) διαλεκτική καί ἐκλεκτική
3) σχολεῖο καί μηχανισμός
   (*ἀπό τή μία* καί ἀπό *τήν ἄλλη* πλευρά)
4) καί σάν μηχανισμός, αὐτοί = σχολεῖο
   1500 × 5 = 7500 × 5 = 37 500
   37.5 *vs* *6000* χιλ.˙ < 1%[153]
5) Μπουχάριν 3. I. στήν *Πετρούπολη*
6) Τρότσκι *ξετίναγμα*
   «ἀναπτύσσεται πνεῦμα ἀντιπάθειας»
   διοικητικό στέλεχος vs προπαγανδιστής (Τρότσκι, 27)
7) κράτος—ἐξαναγκασμός
   κόμμα—ἐξαίρεση
   συνδικάτα—σχολεῖο.

---

1) Πλατιά συζήτηση
   Ποιός ἤθελε;
2) «Σύμφυση»
   συζήτηση γι'αὐτή;
   Ποιός ἄρχισε;*

---

* Τό κείμενο αὐτό, πού ἔχει γράψει ὁ B. I. Λένιν μέ μολύβι στό φύλλο, δέν εἶναι διαγραμμένο, καί ἀπό πάνω εἶναι γραμμένα τά προηγούμενα ἑφτά σημεῖα. *Ἡ Σύντ.*

«Ποτήρι»: 2 «πλευρές» κι'ὄχι 222; γιά τί πράγμα;
πότε; σέ ποιόν; σέ σύνδεση μέ τί;
Λογική τυπική καί διαλεκτική
α) ὁλόπλευρα
β) στήν ἐξέλιξη
γ) ἀνθρώπινη πρακτική *compris* *
Σ = δ) «δέν ὑπάρχει ἀφηρημένη ἀλήθεια». «Ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντα συγκεκριμένη».

Ἀπό τό ποτήρι στά
συνδικάτα: σχολεῖο καί μηχανισμός...
γενικά; Ναί!
Στήν ἐποχή τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου—«τῶν πρώτων βημάτων ἀπό τόν καπιταλισμό στόν κομμουνισμό» (πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ) μηχανισμός = ὅταν θά συγχωνευτοῦν (οὔτε συνδικάτα, οὔτε κράτος)
τώρα ὅμως σχολεῖο *καί* σάν κομμουνιστική προετοιμασία = σχολεῖο
καί σάν μηχανισμός = *σχολεῖο μηχανισμοῦ*, σχολεῖο = «σχολεῖο διοικητικῆς-τεχνικῆς διεύθυνσης τῆς παραγωγῆς»
ὄχι ἀπό τή μιά πλευρά σχολεῖο καί ἀπό τήν ἄλλη μηχανισμός, ἀλλά καί ἀπό τίς δυό πλευρές καί ἀπό ὅλες τίς πλευρές *σχολεῖο.*

Ἀκόμη πιό συγκεκριμένα.
Μηχανισμός; *Ναί.* $1500 \times 5 = 7._5$; $7._5 \times 5 = 37._5$ vs $6000 < 1\%$
ἀπέναντι σ'αὐτό τό μηχανισμό (1% σάν *διοικητικό, στέλεχος*
(cf. Τρότσκι, σελ. 27)
ἀπέναντι στά *συνδικάτα* σάν «προπαγανδιστής».
Κράτος = ἐξαναγκασμός. *Διοικητικές μέθοδοι.* Μαζί καί ἀπέναντι στούς συνδικαλιστές (μειοψηφία, κορυφές).
Κόμμα = ἐξαίρεση
(κορυφές διαφορετικοῦ εἴδους).
Συνδικάτα = μάζα. *Σχολεῖο.* Προπαγανιδστής.

Συμπέρασμα 2 ΣΣ. Νά μήν τό ἐξετάζεις ἔτσι.

* —*συμπεριλαμβανομένης. Ἡ Σύντ.*

'Ακόμη πιό συγκεκριμένα.
Θέση 12 τοῦ Τρότσκι
ἀναπτύσσεται πνεῦμα ἀντιπάθειας. Κορυφές; Νά φύγουν;
ἤ μάζα; α) διόρθωσε τήν Τσεκτράν
β) δίδαξε, διαπαιδαγώγησε τή μάζα. *Καλύτερο* ἀπ'ὅλα ὁ λόγος, ἡ *π ρ ο π α γ ά ν δ α*.
Συμπέρασμα καί ΣΣ = μήν ἐξετάζεις ἔτσι, ὅπως ἡ θέση 12 τοῦ Τρότσκι.

Γιατί σάν προπαγανδιστής κι'ὄχι σάν διοικητικό στέλεχος;
1) γιατί γενικά ἀρχικά πρέπει σάν προπαγανδιστής —ἰδιαίτερα τώρα —στά συνδικάτα στό τετράγωνο, σέ τέτια θέματα στόν κύβο
2) κράτος (διοικητικό στέλεχος)—Κόμμα (ἐξαίρεση)—συνδικάτα {σχολεῖο, *σ ύ ν δ ε σ η*}
3) ἄν στόν Τρότσκι ὑπῆρχε ἄλλο θέμα:
90 «ξετίναγμα»*
'Ακόμη πιό συγκεκριμένα ἡ θέση 12.
«πρέπει νά ἔλθουν—νά ὀργανώσουν τήν παραγωγή».

'Ο Τρότσκι γιά τόν οἰκονομικό ρόλο: στόν Ζηνόβιεφ «οὔτε μιά λέξη» (Τρότσκι, 22). Στόν Λένιν «οὔτε λέξη» (Τρότσκι, 66)**.

«'Υποκατάσταση τοῦ ζητήματος» στόν Ζηνόβιεφ (Τρότσκι, 25)

Παραγωγική *π ρ ο π α γ ά ν δ α vs* παραγωγική ἀτμόσφαιρα (Τρότσκι, 29)
(ἀναδιαπαιδαγώγηση κτλ.)
(cf. θέση 16 i. f.)

'Υπάρχει διαπαιδαγώγηση; Ναί ἤ ὄχι; (Τρότσκι, 29)**

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 294-295. *'Η Σύντ.*

**'Η φράση αὐτή στό χειρόγραφο ἔχει διαγραφεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *'Η Σύντ.*

Τρόπος ἀντιμετώπισης ἀπό τόν οἰκονομικό διαχειριστή

Σλιάπνικοφ
Νογκίν
Ζηνόβιεφ καί Λένιν
(λουτρό)

4 σημεῖα σέ μένα· { συνηθισμένος δημοκρατισμός / παραγωγική προπαγάνδα / πρίμ σέ εἶδος / πειθαρχικά δικαστήρια*. }

'Απώλεια χρόνου (γιατί πολιτικά (Τρότσκι, 65) καί ὄχι σάν μηχανικός; Γιατί ὁ σ. Τρότσκι πῆρε τό λόγο.
'Ο Τρότσκι ἔσπρωξε τό Κόμμα πρός τά πίσω μέ τό πολιτικό του λάθος).

Οἱ «ταλαντεύσεις» μου καί ὁ πόλεμος.

| «'Απάρνηση» τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (**Μπουχάριν, σελ. 46**). |

1) πολιτική καί οἰκονομία
λάθος
2) ἐκλογές;
μόνο ἐκλογές τίνος;
3) οἱ κορυφές καί ἡ βάση.

{ «'Εκτιμώντας» τόν πολιτικό τρόπο ἀντιμετώπισης —ἡ οὐσία εἶναι στά σιτηρά, στήν ἐνδυμασία
| Τρότσκι, 70 | }

* Τό κείμενο πού βρίσκεται μέσα σέ ἑνωτικές παρενθέσεις καί οἱ λέξεις «4 σημεῖα σέ μένα», στό χειρόγραφο τά ἔχει διαγράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. *'Η Σύντ.*

4
ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Ἐπίλογος

(1) Πρόγραμμα τοῦ Κόμματος*.

(2) Προτεραιότητα καί ἐξίσωση.

(3) *Ἀπάρνηση τοῦ ΙΧ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ* θέση 9 (;) «Ἀπομακρυνθήκαμε»; θέση 7.

(4) Νά μή *μεγαλοποιοῦνται.*

(5) Οὐδέν *κακόν ἀμιγές καλοῦ.*

---

* Τό πρῶτο σημεῖο στό χειρόγραφο τό ἔχει διαγράψει ὁ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

5

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΜΠΡΟΣΟΥΡΑΣ

σ. 3 νά μπεῖ σκωπτικό κομμάτι γιά τόν Πρεομπραζένσκι (22. Ι.)
σ. 9 ἀπόφαση τῆς ΚΕ τῆς 24 (;). XII.[154]

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ Γενάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ «ΟΔΗΓΙΩΝ ΤΗΣ ΚΕ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ-ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ» *

Γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας:

1. Σχέση πολυτεχνικῆς καί ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης.

2. Χρησιμοποίηση τῶν ἠλεκτροσταθμῶν
τῶν φάμπρικων καί ἐργοστασίων
τῶν σοβχόζ
τῶν κολχόζ
τῶν καλά ὀργανωμένων νοικοκυριῶν
τῶν πειραματικῶν σταθμῶν.

3. Διαλέξεις καί κύκλοι μαθημάτων
τεχνικές
γεωπονικές.

4. Ἀκριβής ἀπολογισμός
ἀριθμός διαλέξεων + ἐξάλειψη τοῦ
ἀριθμός κύκλων μαθημάτων ἀναλφαβητισμοῦ
» σπουδαστῶν ἰδιαίτερα
» παρουσιάσεων
» ἀποφοίτων κύκλων μαθημάτων
κτλ. γιά τά ἀποτελέσματα τῆς δουλιᾶς.

5. Χρησιμοποίηση τῶν εἰδικῶν (παιδαγωγῶν μέ μόρφωση καί πείρα) συστηματικά καί σέ μεγάλο ἀριθμό.

6. Κατάλογοι ἀποφοίτων καί σειρά ἀνάλογων μέτρων γιά τόν ἔλεγχο καί τήν προώθηση τῶν τοπικῶν στελεχῶν σέ κεντρικές δουλιές.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 319-321. *Ἡ Σύντ.*

7. Βασική ἀδυναμία τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επ. Παιδείας παραμένει ἡ ἀδυναμία τοῦ πρακτικισμοῦ, ὁ ἀνεπαρκής ὑπολογισμός καί ἡ ἐπαλήθευση τῆς πρακτικῆς πείρας, ἡ ἐπικράτηση γενικῶν κρίσεων καί ἀφηρημένων συνθημάτων. Στήν ἀδυναμία αὐτή πρέπει ὁπωσδήποτε νά μπεῖ τέρμα.

8. Οἱ βιβλιοθῆκες. Τό δίκτυο.῾Η σωστή ὀργάνωση τοῦ δικτύου καί ἡ χρησιμοποίησή του.

9. ῾Η κατανομή τῶν βιβλίων καί τῶν ἐγχειριδίων σέ 600 (περίπου) νομούς καί σέ 10 000 (περίπου) ἐπαρχίες.

10. Σύντομη, ὅμως σαφής καί ἀκριβής μορφή ἔκθεσης {συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σπουδαστῶν καί τῶν ὑπαλλήλων κατά τμήματα, ὑποτμήματα κτλ.}

11. *Π ρ ο γ ρ ά μ μ α τ α* τῶν σχολῶν.

1
7
5. 6
11
2. 3
4. 10
8. 9[155]

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 2 καί στίς 5 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΥΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΘΡΟ «ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ»*

1

Στήν 1. XII. 1920

Στοιχεῖα ἀπό	**Βιβλιοθῆκες**	**Ἀριθμός βιβλιοθηκῶν**
Κυβερνεῖα 38	Κεντρικές	342
Νομούς 305	Συνοικιακές τῶν πόλεων	521
	Ἐπαρχιακές	4 474
	Κινητές	1 661
	Σπίτια-ἀναγνωστήρια	14 739
	Διάφορες **	12 203
	Σύνολο	33 940

33 940
+ 305
———
34 245

Πρόσθεσαν τίς βιβλιοθῆκες μέ τούς νομούς!! (καί ἔκαναν λάθος στήν πρόσθεση)[156]

Στοιχεῖα τοῦ τμήματος βιβλιοθηκῶν Μόσχας τῆς **Διεύθυνσης λαϊκῆς παιδείας Μόσχας**

18 νομοί — 518
+ 137 κινητές
+ 154 σπίτια-ἀναγνωστήρια
+ 5 ἄλλες (;)

+ βιβλιοθῆκες συνδικάτων περίπου 16, στρατιωτικές περίπου 125, ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων;;

814 + 204 = 1018 στό κυβερνεῖο καί στήν πόλη.

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 322-332. *Ἡ Σύντ.*

** «Ἀγροτικές, παιδικές, πληροφοριακές, διαφόρων ἱδρυμάτων, διαφόρων ὀργανώσεων».

Στήν πόλη
Τοῦ τμήματος βιβλιοθηκῶν 81
Τῶν λεσχῶν 42
Τῶν σπιτιῶν τοῦ Λαοῦ 9
κομματικές 7

} Σ = 139 + 65 κινητές
204

Σπίτια-ἀναγνωστήρια στό κυβερνεῖο Μόσχας
περίπου 180 στό χαρτί
154 *στήν πράξη* | ¾ στήν πράξη |
Στρατιωτικές περίπου *1 4*,
οἱ ὑπόλοιπες στίς λέσχες.

2

Ἡ Κεντρική Διεύθυνση Τύπου (31. I. 1921) *διαθέτει:*

60 πρακτορεῖα κυβερνείων
570 πρακτορεῖα νομῶν
1 640 (ἐπαρχιακά) συνοικιακά πρακτορεῖα
470 διαφωτιστικά κέντρα στούς **σιδηροδρομικούς** σταθμούς

ὑπαλλήλους
περίπου 3000 στή Μόσχα
17000 στή ΣΟΣΔΡ[157].

3

«Ἰζβέστιγια» (1)	350 000	200 000	*10 000*	**50 000**
«Πράβντα» (2)	250 000	100 000	*ἐπαρχίες*	**βιβλιο-θῆκες**
	600	300		

στά Σοβιέτ βουλευτῶν χιλ.
καί στά ἱδρύματα *1 5 χιλ.* × 2 = 30
στίς βιβλιοθῆκες 50 χ. × 2 = 100

130 χ.
\+ 20

150 χ.

χ.
3) 50-75
χ.
2) 10-15 στρατιωτικές καί ἱδρυμάτων
1) 1-1.5

(2)-(3)

10 000 ἐπαρχίες
× 5 = 50 000 βιβλιοθῆκες

20 000 = 20

70 000 × 2 = 140
+ 10
150

300 χ.
300
90 000 χ.
90 ἑκατ. ἀντίτ.

150 χιλ.

2 ἐφημερίδες × 300 φύλ.
= 600 φύλ.
300 φύλλα × 2 = 600

100	λογοτεχνία	50	300
200	ἀγροτικά	100	
200	τεχνικά	100	
100*	ἐπιστήμη καί πολιτική	50	
600			

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Οἱ ἀριθμοί 100, 200, 200, 100 στό χειρόγραφο ἔχουν διαγραφεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

ΕΓΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΟΥ ΝΤΑΓΚΕΣΤΑΝ

Νταγκεστάν
Γιά ὑπόμνηση!

Ἀντιπροσωπεία τοῦ Νταγκεστάν:

1) *Σιτηρά*.....
(νά συνεννοηθοῦμε μέ τά ὄργανα ἐπισιτισμοῦ)
(*τίποτε* δέν πῆραν)
(καί οἱ σπόροι ἔφτασαν γιά τά 50% τῆς σποράς...)

2) *Ὑφάσματα*
πῆραν περίπου 1 ἑκατ. πήχεις τό Μάρτη τοῦ 1920
οἱ ὀρεινοί κάτοικοι πῆραν ἀκόμη ἀπό 1½-2
τό Νταγκεστάν—*τίποτε*.
} πόσο οἱ ἄλλοι ὀρεινοί...

3) *Συγκοινωνίες*. Ὑπάρχει δημόσιος δρόμος. Χρειάζονται φορτηγά αὐτοκίνητα, 40 minimum.

4) *Ἐπιτροπάτο Ἐπικοινωνιῶν*
τηλέφωνα
τηλέγραφος
καί *ραδιοασύρματοι*.

5) Λιθογραφεῖα (2 minimum) καί χαρτί
(6000 ἀντίτυπα σέ 1,2 ἑκατομ. Μόνο!! *Ὅλοι ἐγγράμματοι*).

6) Παράκληση: *ἐπειγόντως νά σταλοῦν μέ τραῖνο.*

Τά κομμουνιστικά Σάββατα *ριζοβόλησαν*.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΣΧΕΔΙΟ ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ[158]

| Σχέδιο λόγου γιά τίς 16. ΙΙ. 1921 |

Δυσαρέσκεια.
{ Εἰδικοί;
Οἱ κορυφές καί ἡ βάση. Ἰσότητα;
Γραφειοκρατία;

Γεγονότα |||| Κόκκινος Στρατός.
Πέρασμα ἀπ' αὐτόν σέ κάτι ἄλλο.

Πρόγραμμα ||| Πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ:
{ Ἰσότητα;
«Πρῶτα βήματα».
Καταπολέμηση τῆς γραφειοκρατίας. }

Παραδείγματα |||| Λάθη:
Πολωνικός πόλεμος
Καύσιμα 1920 - 1921
Σιτηρά (τρόφιμα) — » —
Τυπογραφεῖα (15/ΙΙ. 1921)[159].

||| Κύριο: ἡ γραφειοκρατία;
Κισελιόφ;
Σλιάπνικοφ; *Ὀσίνσκι*
Συνδικαλιστική παρέκκλιση.
||| ||| *Μ έ τ ρ ο διαφωνίας.*
Δικτατορία τοῦ προλεταριάτου;
Κίνδυνος;

Γράφτηκε στίς 15 ἤ 16 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΛΟΓΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤ ΜΟΣΧΑΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΩΝ *

1) Διεθνής κατάσταση
σταθερή εἰρήνη

2) *Καύκασος*

3) ἔναρξη τῆς συνδιάσκεψης μέ τούς τούρκους ἀντιπροσώπους

---

4) ἐσωτερική κατάσταση
Προκηρύξεις στήν Πετρούπολη

5) ἐπισιτιστική κατάσταση {χειροτέρευση καί ἀρχή βελτίωσης}

6) ἡ κρίση τῶν καυσίμων

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 24 καί 28 τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 353-366. *Ἡ Σύντ.*

ΣΧΕΔΙΟ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ ΤΟΥ ΜΠΑΚΟΥ[160]

Ἀπόρρητο

Γράμμα πρός τούς συντρόφους τοῦ Μπακοῦ

(Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων)

Προκαταρκτικό σχέδιο:

1. Ἀρχίζουν νά ἐμφανίζονται διαφωνίες γιά ἕνα ἐξαιρετικά σοβαρό ζήτημα. (*Ἀπόφαση τοῦ ΣΛΕ.* 1921, τό κείμενό της[161].)
2. Ἐκχωρήσεις στό Μπακού; δεῖγμα καί οὐσία ὅλων τῶν διαφωνιῶν, ἡ «κύρια ἑστία» τους.

3-8. Ἀντεπιχειρήματα *(Α 1 — α 6).*

\+ *8 bis.*

9. Ἐξέταση καί ἀνασκευή τους.
10. Ἡ οἰκονομική οὐσία τοῦ ζητήματος.
11. Πολιτικό λάθος τεράστιο.
12. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος ἀπό ἄποψη ἀρχῶν.
13. Προκαταρκτικό σύμφωνο.
14. Συμπέρασμα.

NB

α I	Τά κύρια στάδια τῶν κύριων
II	«ἐπιχειρημάτων» (καί τῶν κύριων
III	λαθῶν) τοῦ ἀντίπαλου
IV	«ὑποχώρηση» τοῦ ἀντίπαλου
V	«γραμμή χαρακωμάτων πίσω ἀπό τά ὁποῖα
VI	δοκιμάζει νά κρύψει τίς προκαταλήψεις».

3. (α I) «Δέν θά θελήσουν νά δουλέψουν γιά τούς καπιταλιστές, ὅταν δίπλα δουλεύουν γιά τόν ἑαυτό τους».

4. (α II) «Πίσω ἀπό τόν Κράσιν στέκεται ὁ Μπογκντατιάν».

| Κράσιν: σέ τί συνίσταται στό ἀπό ἄποψη γενικῶν ἀρχῶν περιεχόμενο τῶν διαφωνιῶν γιά τήν προσωπικότητα τοῦ Κράσιν; Ἁπλῶς «ἀστός εἰδικός»! |

Ἐξαπάτηση τῶν εἰδικῶν

(τό ζήτημα γιά τή σημασία τῶν εἰδικῶν καί τῆς στάσης ἀπέναντί τους.)

4α. «Ἀστός εἰδικός»; Ἔξω!
Πρέπει νά ξέρουμε νά χρησιμοποιοῦμε, νά ξέρουμε νά ζητᾶμε ἀπό τόν «ἀστό εἰδικό», νά ξέρουμε νά καταλαβαίνουμε ποῦ βρίσκεται ἡ «δύναμή» του.

4β. «Καλοπροαίρετοι κομμουνιστές μουσικοί» πού λιγάκι ξεφωνίζουν, ὅμως δυνατό κρασί στό στόμα δέν βάζουν.

5. (α III) «Ὁ ἰδιωτικός καπιταλισμός εἶναι ἁρπακτικό θηρίο, μόνο ἡ κρατική ἐξουσία (ἐθνικοποίηση) *εἶναι ἱκανή* νά κάνει ὀρθολογιστικά τή δουλιά».

6. (α IV) «Δέν ἀποδείχτηκε ὅτι ἐμεῖς μόνοι μας δέν θά προμηθευτοῦμε ἐγκαταστάσεις»
(= μόνοι μας θά τά βγάλουμε πέρα).

7. (α V) Δέν θά ἐλέγχονται οἱ ξένοι.

8. (α VI) Οἱ *δικοί μας* εἰδικοί λένε: «εἶναι προβληματικό» (τί ἀκριβῶς εἶναι προβληματικό καί τί πράγμα πρέπει νά *ξέρουμε* νά ζητᾶμε ἀπό τόν εἰδικό).

8 bis (α VII) {*Μ π α κ ο ύ:* καταστροφή.
Γ κ ρ ό ζ ν ι. Παραλλαγή.}

¼ τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐγκαταστάσεις κτλ.
—«**μ ε τ ό π ι σ θ ε ν**» τοῦ προηγμένου καπιταλισμοῦ.

10. | Οἰκονομικό ζήτημα: εἶναι τώρα ἀνώτερος ἀπό τεχνική καί ὀργανωτική ἄποψη ὁ καπιταλισμός ἀπό μᾶς;

10 α. Μπορεῖ νά βάλουμε τώρα σάν καθῆκον μας: μόνοι μας θά τά βγάλουμε πέρα, ἤ αὐτό εἶναι ἀριστερό παιδιάρισμα ἤ ἀνόητος δογματισμός;

10 *b*. Δέν εἶναι ἄραγε ὑποχρεωτικό νά μπεῖ τώρα τό καθῆκον ἔτσι: λόγω τοῦ τεράστιου κινδύνου ἀποτυχίας τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ἀπό τήν οἰκονομική ἐρείπωση καί καθυστέρηση τοῦ κινδύνου *νά μείνουμε πίσω, νά μή φτάσουμε*, νά μπεῖ τό καθῆκον μόνο ἔτσι: *μέ τή βοήθεια* τῆς συμμαχίας μέ τό ξένο κεφάλαιο *νά φτάσουμε;*

«Ἄν δοθεῖ τό ¼, τά ²⁄₄ δέν θά μένουμε πίσω», νά τό *ἰδεῶδες*, πού σέ ἕνα χρόνο δέν θά τό ἐκπληρώσουμε, κι᾽ἄν τό ἐκπληρώσουμε σέ 5 χρόνια, αὐτό θά εἶναι μεγάλη νίκη.

Νά ποιά εἶναι ἡ πρακτική, κι᾽ὄχι παιδιακίστικη τοποθέτηση τοῦ ζητήματος.

11. Γιατί ὁ Σ κάνει ἕνα τεράστιο *πολιτικό* λάθος; Λαθεμένη ἐκτίμηση τῶν προοπτικῶν, τῆς *σχέσης τῶν τάξεων* καί στή Ρωσία (προλεταριάτο, ἀγροτιά, ἀστική τάξη) καί σ᾽**ὅλο τόν κόσμο**.

12. Οἰκονομική σημασία = (α) συνασπισμός μέ τόν *προηγμένο κρατικό* καπιταλισμό ἐνάντια στό *μικροαστικό* καί *καθυστερημένο* στοιχεῖο = (β) συνασπισμός μέ ἕνα *ἰμπεριαλιστικό* τράστ ἐνάντια σέ ἄλλο.

«Νά μή γίνεται ἀντιληπτό»; Σέ ποιόν; Στούς τσαρικούς καί ἀστούς ὑπαλλήλους; Σέ μᾶς.

¼ νά δοθεῖ; Ἰδεῶδες γιά σπουδή. ¼ νά δοθεῖ, ²⁄₄ νά φτάσουμε (¾ ἀπρόσιτο ἰδεῶδες). Τότε σέ 30 χρόνια (μέση προθεσμία τῶν ἐκχωρήσεων) εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ εἰρηνική νίκη, καί σέ 15 ἴσως χρόνια θά τίς ἐξαγοράσουμε.

Etwa*:

13. § 1. Τήρηση τῶν ἐπιστημονικοτεχνικῶν κανόνων τῆς τελευταίας λέξης τῆς τεχνικῆς.

§ 2. Εἰσαγωγή σιτηρῶν, ἐνδυμάτων καί ἄλλων εἰδῶν κατανάλωσης (στούς ἐργάτες τῶν ἐπιχειρήσεών «τους»).

§ 3. Εἰσαγωγή τεχνικῶν ἐγκαταστάσεων.

§ 4. Κάθε εἰσαγωγή ἀπό τό ἐξωτερικό (§ 2 καί § 3) μᾶς δίνει τό ἴδιο ἀκριβῶς προϊόν ¼ - ⅓. (Σύμφωνα μέ τόν κλῆρο ἀπό τά 3 «κουτιά» τό ἕνα σέ μᾶς.)

§ 5. Ἐμεῖς δίνουμε τό μίνιμουμ (ξυλεία, π.χ.) καί μέ ἰδιαίτερη πληρωμή.

---

* —**Περίπου.** *Ἡ Σύντ.*

§ 6. Οἱ νόμοι μας ὑποχρεωτικοί.
§ 7. 'Εμεῖς δίνουμε «σ'αὐτόν» τά 50-75% τοῦ πετρελαίου.
§ 8. 'Εμεῖς μέ τή σειρά καλοτρέφουμε τούς ἐργάτες μας καί τούς εἰδικούς μας.
§ 9. 'Εμεῖς θά διδαχτοῦμε στά σοβαρά καί δέν φωνάζουμε «θά τούς τσακίσουμε μέ τό πρῶτο».

14. Δέν πρέπει μήπως νά **προσπαθήσουμε** νά βροῦμε τέτιους ἀνάδοχους μέ τέτιους ὅρους;
Νά ἡ μοναδικά σωστή τοποθέτηση τοῦ ζητήματος.

Γράφτηκε στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1959 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ ΜΙΝΙΜΟΥΜ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΣΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Πρέπει νά προστεθεῖ, μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ 8ου Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ,

τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ,
οἱ οἰκονομικές του βάσεις,
ἡ οἰκονομική γεωγραφία τῆς Ρωσίας,
ἡ σημασία καί οἱ ὅροι ὑλοποίησης τοῦ σχεδίου.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Μάρτη 1921

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1945 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

(6 τοῦ Νοέμβρη 1920 - 7 τοῦ Μάρτη 1921)

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Μ. ΚΑΡΑΧΑΝ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 18 τοῦ Νοέμβρη 1920 μέ τόν ἀριθ. 98: «Πρός τόν Καραχάν γιά τό διορισμό τοῦ Σούχτ διπλωματικοῦ ταχυδρόμου» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Ε. ΤΖΕΡΖΙΝΣΚΙ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 22 τοῦ Νοέμβρη 1920 μέ τόν ἀριθ. 107: «Πρός τόν Τζερζίνσκι σχετικά μέ τόν Γκάλαν» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1920 μέ τόν ἀριθ. 143: «Γράμμα τῆς κυβέρνησης τῆς Καρελίας πρός τόν Τσιτσέριν μέ τό ἐρώτημα ἄν χρειάζεται νά προβεῖ σέ καμιά ἐνέργεια» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΜΙΛΙΟΥΤΙΝ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1920 μέ τόν ἀριθ. 144: «Πρός τόν Μιλιούτιν. Ἐρώτημα, ἄν παίρνονται μέτρα γιά τή δημοσίευση τῶν τρεχόντων ὑλικῶν σχετικά μέ τίς ἐκχωρήσεις» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΚ. Ι. ΛΟΜΟΦ ΚΑΙ Ν. Π. ΜΠΡΙΟΥΧΑΝΟΦ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 5 τοῦ Γενάρη 1921 μέ τόν ἀριθ. 154: «Πρός τούς Λόμοφ καί Μπριουχάνοφ.'Ερώτημα γιά τήν αἴτηση τοῦ προέδρου τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ κυβερνείου 'Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ σχετικά μέ τή μή ἐκπλήρωση τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΑ γιά τά τρόφιμα καί τό πετρέλαιο» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΤΣΙΤΣΕΡΙΝ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 9 τοῦ Γενάρη 1921 μέ τόν ἀριθ. 155: «Τηλεγράφημα τοῦ Κράσιν γιά τή νέα συνωμοσία ἐνάντια στή Ρωσία ἀπομέρους τῆς Γαλλίας καί ἐρώτημα τοῦ Β. Ι. πρός τόν Τσιτσέριν τί ἐνέργειες σκέπτεται νά κάνει» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Β. ΦΟΜΙΝ

Στό βιβλίο πρωτοκόλλου ἐξερχομένων ἐγγράφων τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν καταχωρήθηκε στίς 10 τοῦ Φλεβάρη 1921 μέ τόν ἀριθ. 166: «Πρός τόν Φομίν ἀπόρρητα σχετικά μέ τά ἔκτακτα τραῖνα γιά ἔκθεση πρός τό ΣΕΑ» (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Σ. ΟΥΝΣΛΙΧΤ

Διασώθηκε ἕνας φάκελλος γράμματος μέ ἐπιγραφή τοῦ Β. Ι. Λένιν: «ΠΕΕ, πρός τόν σ. Οὔνσλιχτ (ἀπό τόν Λένιν)» καί μέ ὑπογραφή τοῦ Ι. Σ. Οὔνσλιχτ γιά τήν παραλαβή του στίς 18 τοῦ Φλεβάρη 1921 (Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥΣ ΠΗΡΕ ΜΕΡΟΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΥΝΑΣ

Ὁ Λένιν προήδρευσε στίς συνεδριάσεις τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης τῆς σύνδεσης ἀνάμεσα σέ ὅλα τά οἰκονομικά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα, στά ὁποῖα συζητήθηκε τό σχέδιο Κανονισμοῦ γιά τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό σχέδιο Κανονισμοῦ μέ τίς τροποποιήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ὁ Κανονισμός ἐγκρίθηκε στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920.

«ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ» ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΟΥ VIII ΠΑΝΡΩΣΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ

Τήν «Ἀνακοίνωση» μέ τήν ὑπογραφή τοῦ διευθυντῆ ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ Ν. Π. Γκορμπουνόφ σχετικά μέ τόν τρόπο πού πρέπει νά ἀπευθύνονται πρός τόν Λένιν ἤ πρός τή Διεύθυνση ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ γιά διάφορα ζητήματα ἤ αἰτήσεις πού δέν ἔχουν σχέση μέ τίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου, τήν ἔγραψε ὁ Γκορμπουνόφ μέ ἐντολή τοῦ Λένιν. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό χειρόγραφο τῆς «Ἀνακοίνωσης» μέ τίς τροποποιήσεις καί συμπληρώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν.

ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΣΛΕ «ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ»

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔπαιρνε μέρος στίς ἐργασίες τῆς Ἀγροτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, ἔγραφε παρατηρήσεις στίς τροποποιήσεις τοῦ νομοσχεδίου πού ὑπέβαλε ὁ Κουράγεφ στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, ἔγραψε συμπλήρωση στήν ἀπόφαση τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ γιά τό ἀγροτικό ζήτημα. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό σχέδιο διατάγματος «Γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν», πού κατάρτισε ἡ Ἀγροτική ἐπιτροπή τοῦ συνεδρίου μέ τίς τροποποιήσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί ἡ ὑπογραμμένη ἀπό τόν Λένιν συμπλήρωση. Τό Νομοσχέδιο ψηφίστηκε στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ στίς 28 τοῦ Δεκέμβρη 1920.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ὁ Λένιν καθοδηγοῦσε τίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, πού συγκρότησε ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν κατάρτιση «Κανονισμοῦ γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας», προήδρευε σέ ὅλες τίς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς, ἔγραφε παρατηρήσεις στά σχέδια τοῦ «Κανονισμοῦ», πού παρουσίασαν ὁρισμένα μέλη τῆς ἐπιτροπῆς. Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό σχέδιο κανονισμοῦ γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας, γραμμένο ἀπό τόν Ε.Α. Λίτκενς, μέ τίς συμπληρώσεις καί τίς συντακτικές διορθώσεις τοῦ Λένιν. Ὁ «Κανονισμός γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας» δημοσιεύτηκε στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 33 τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη 1921.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ)

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ. *10 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) «ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΕ». *8 Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΠΑΓΑΝΔΑ. *8 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΙΔΙΚΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΟΥ. *20 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΓ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΡΟΤΙΑ ΠΟΥ ΥΠΟΦΕΡΕ ΑΠΟ ΤΗ ΣΙΤΟΔΕΙΑ. *2 Φλεβάρη 1921.*

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τά σχέδια τῶν παραπάνω ἀποφάσεων μέ τή διόρθωση καί τίς συμπληρώσεις τοῦ Λένιν.

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ, ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΚΕΕ, ΤΟΥ ΣΛΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΕΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ. *6 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΝΟΡΜΕΣ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ. *6 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣ. ΦΟΡΤΗΓΩΝ ΑΥΤΟΚ. ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΚΤΑΚΤΟΥ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΚΟΚ. ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΣΤΟΛΟΥ. *12 Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟ ΤΩΝ ΦΑΜΠΡΙΚΩΝ ΤΟΥ ΙΒΑΝΟΒΟ-ΒΟΖΝΕΣΕΝΣΚ ΜΕ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ, ΜΑΖΟΥΤ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΑ. *17 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΕΥΣΗ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΕΦΥΓΑΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ Ή ΚΡΥΒΟΝΤΑΙ ΩΣ ΤΩΡΑ. *19 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΑΠΩ ΑΝΑΤΟΛΗΣ. *20 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΑΚΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΤΟΥ ΝΤΟΝΜΠΑΣ. *23 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΛΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ. *26 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΑΜΑΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΜΕ ΕΡΓΟΛΑΒΙΕΣ. *30 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΝΑ ΕΠΙΤΡΑΠΕΙ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΑΣΩΝ ΝΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΑΡΧΙΣΑΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΞΥΛΕΙΑΣ ΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΞΥΛΕΙΑΣ. *6 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ ΛΟΓΩ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ. *14 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΠΚΕΕ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΩΝ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΑΥΤΟΝΟΜΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΕΣ. *16 Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ-ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ. *18 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΜΑΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ. *21 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΠ' ΑΟΡΙΣΤΟΝ ΑΔΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΤΡΑΤΟ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ ΠΟΥ ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ ΣΤΙΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ. *4 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΑΞΙΩΜΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Λ. Π. ΣΕΡΕΜΠΡΙΑΚΟΦ. *8 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ, ΤΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΜΕ ΤΡΟΦΙΜΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΠΛΑΤΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ. *8 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΛΟΠΗΣ ΚΑΥΣΙΜΩΝ ΣΤΟ ΝΤΟΝΜΠΑΣ. *9 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ. *11 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗΣ ΣΥΣΚΕΨΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ. *15 Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΠΟΥ ΠΗΡΑΝ ΑΔΕΙΑ ΕΠ'ΑΟΡΙΣΤΟ. *18 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟ ΤΩΝ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΜΕ ΔΙΚΑ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ. *18 Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΑΪΚΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥΣ, ΤΟΥΣ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΕΣ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΛΕ. *22 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ. *22 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΕΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΦΡΟΥΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΜΟΡΙΤΙΣΜΟΥ. *4 τοῦ Μάρτη 1921.*

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΣΛΕ ΓΙΑ ΤΟ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΟ ΜΙΝΙΜΟΥΜ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΣΤΑ ΑΕΙ. *7 τοῦ Μάρτη 1921.*

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τά σχέδια τῶν παραπάνω διαταγμάτων καί ἀποφάσεων, μέ τίς διορθώσεις, τίς συμπληρώσεις καί τίς παρατηρήσεις τοῦ Λένιν. Πληροφορίες γιά τό διάταγμα τοῦ ΣΛΕ τῆς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1920 πού θεώρησε ὁ Β. Ι. Λένιν σχετικά μέ τή χρησιμοποίηση τῆς Κριμαίας γιά τή θεραπεία τῶν ἐργαζομένων ὑπάρχουν στίς ἀναμνήσεις τοῦ Ν. Α. Σεμάσκο «Ὁ Λένιν καί ἡ προστασία τῆς ὑγείας τό 1921» (βλ. «Ἀναμνήσεις γιά τόν Β. Ι. Λένιν». Μέρος 2ο, Μόσχα, ρωσ. ἔκδ. 1957, σελ. 772-773).

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ, ΤΗΛΕΦΩΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ Ν. Ν. ΚΡΕΣΤΙΝΣΚΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΛΕΝΙΝ. *Νωρίτερα ἀπό τίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1920.*

ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ «ΠΡΟΛΕΤΚΟΥΛΤ». *1 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΣΧΕΔΙΟ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Μπ. ΚΡΑΣΙΝ. *16 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΤΗΛΕΦΩΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. ΕΪΣΜΟΝΤ. *22 τοῦ Δεκέμβρη 1920.*

ΕΓΚΥΚΛΙΟ ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΡ (μπ) ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΙΤΙΣΜΟΥ. *5 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Δ. Π. ΣΕΪΝΜΑΝ ΣΤΗΝ ΤΙΦΛΙΔΑ. *18 τοῦ Φλεβάρη 1921.*

Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγονται τά κείμενα τῶν παραπάνω γραμμάτων καί τηλεγραφημάτων μέ τίς διορθώσεις, τίς συμπληρώσεις καί τίς παρατηρήσεις τοῦ Λένιν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 *'Αντάντ*—συνασπισμός ἰμπεριαλιστικῶν κρατῶν ('Αγγλία, Γαλλία καί Ρωσία) πού διαμορφώθηκε όριστικά τό 1907· στρεφόταν ἐνάντια στούς ἰμπεριαλιστές τῆς Τριπλῆς συμμαχίας (Γερμανία, Αὐστροουγγαρία, 'Ιταλία). Πῆρε τήν ὀνομασία της ἀπό τήν ἀγγλογαλλική συμφωνία πού κλείστηκε τό 1904—«Entente cordiale» («'Εγκάρδια συνεννόηση»). Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) στήν'Αντάντ προσχώρησαν οἱ ΕΠΑ, ἡ 'Ιαπωνία καί ἄλλες χῶρες. Μετά τή Μεγάλη 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση τά κύρια κράτη αὐτοῦ τοῦ συνασπισμοῦ— 'Αγγλία, Γαλλία, ΕΠΑ καί 'Ιαπωνία—ἦταν οἱ ἐμπνευστές, ὀργανωτές καί συμμέτοχοι τῆς στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική χώρα.—*2.*

2 'Η ἐπίθεση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ ἐνάντια στά στρατεύματα τοῦ τσαρικοῦ στρατηγοῦ Βράνγκελ ἄρχισε τίς τελευταῖες μέρες τοῦ 'Οχτώβρη 1920. 'Αποτέλεσμα τῶν σκληρῶν μαχῶν, πού ἐπακολούθησαν, ἦταν νά ἀπωθηθεῖ ὁ Βράνγκελ στήν Κριμαία. Τή νύχτα τῆς 8 τοῦ Νοέμβρη ἄρχισε ἡ ἡρωική ἔφοδος στό Περεκόπ καί στίς 16 τοῦ Νοέμβρη ὅλη ἡ Κριμαία εἶχε ξεκαθαριστεῖ ἀπό τούς λευκοφρουρίτες. Μέ τή συντριβή τοῦ Βράνγκελ ἔληξε βασικά ἡ περίοδος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί τῆς ξένης ἐπέμβασης.—*3.*

3 *Τό Δεύτερο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς*, πού ἔθεσε τίς προγραμματικές, τακτικές καί ὀργανωτικές βάσεις τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, συνῆλθε στίς 19 τοῦ 'Ιούλη - 7 τοῦ Αὐγούστου 1920. Τό συνέδριο ἄρχισε τίς ἐργασίες του στήν Πετρούπολη, οἱ ἑπόμενες συνεδριάσεις του ἀπό τίς 23 τοῦ 'Ιούλη ἔγιναν στή Μόσχα. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 169 ἀντιπρόσωποι μέ θετική καί 49 μέ συμβουλευτική ψῆφο καί ἐκπροσωποῦσαν 67 ἐργατικές ὀργανώσεις 37 χωρῶν. 'Εκτός ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων καί ὀργανώσεων στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι τοῦ 'Ανεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, τῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων τῆς 'Ιταλίας καί τῆς Γαλλίας, τῶν Βιομηχανικῶν ἐργατῶν τοῦ κόσμου (τῆς Αὐστραλίας, τῆς 'Αγγλίας καί τῆς 'Ιρλανδίας), τῆς 'Εθνικῆς συνομοσπονδίας ἐργασίας τῆς 'Ισπανίας καί ἄλλων ὀργανώσεων. Τό ΚΚΡ (μπ) τό ἐκπροσωποῦσαν στό συνέδριο 64 ἀντιπρόσωποι, ἀνάμεσα στούς ὁποίους ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Α. Α. 'Αντρέγεφ, ἡ Ι. Φ. 'Αρμάντ, ὁ Σ. Ι. Γκόπνερ, ὁ Φ. Ε. Τζερζίνσκι, ὁ Μ. Ι. Καλίνιν, ἡ Α. Μ.

Κολλοντάι, ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, ὁ Α. Β. Λουνατσάρσκι, ὁ Ντ. Ζ. Μανουήλσκι, ὁ Μ. Σ. 'Ολμίνσκι, ὁ Μ. Ν. Ποκρόβσκι, ὁ Φ. Α. Σεργκέγεφ ('Αρτιόμ), ὁ Ε. Μ. Γιαροσλάβσκι καί ἄλλοι. 'Ο Β. Ι. Λένιν ἐκλέχτηκε στό προεδρεῖο τοῦ ΙΙ συνεδρίου.

"Ολη τήν προπαρασκευαστική δουλιά γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τήν καθοδηγοῦσε ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ ὁποῖος ἔδινε μεγάλη σημασία σ'αὐτό τό διεθνές συνέδριο τῶν κομμουνιστικῶν καί ἐργατικῶν ὀργανώσεων. Σπουδαῖο ρόλο στόν καθορισμό τῶν καθηκόντων καί στήν ἐπεξεργασία τῆς πολιτικῆς γραμμῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἔπαιξε τό βιβλίο τοῦ Λένιν «'Ο «ἀριστερισμός», παιδική ἀρώστια τοῦ κομμουνισμοῦ» πού γράφτηκε γιά τό ἐπικείμενο ΙΙ συνέδριο.

Τό συνέδριο ψήφισε τήν παρακάτω ἡμερήσια διάταξη: 1) 'Η διεθνής κατάσταση καί τά βασικά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς· 2) 'Ο ρόλος καί ἡ διάρθρωση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων πρίν καί μετά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τό προλεταριάτο· 3) Τά συνδικάτα καί οἱ ἐργοστασιακές ἐπιτροπές· 4) Τό ζήτημα τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ· 5) Τό ἐθνικό καί τό ἀποικιακό ζήτημα· 6) Τό ἀγροτικό ζήτημα· 7) 'Η στάση ἀπέναντι στά νέα ρεύματα τοῦ «κέντρου» καί οἱ ὅροι εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή· 8) Τό καταστατικό τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς· 9) 'Οργανωτικά ζητήματα (νόμιμες καί παράνομες ὀργανώσεις, γυναικεῖες ὀργανώσεις κτλ.)· 10) Τό κομμουνιστικό κίνημα τῆς νεολαίας· 11) 'Εκλογές· 12) Διάφορα.

Στήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου εἰσήγηση γιά τή διεθνή κατάσταση καί τά βασικά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἔκανε ὁ Λένιν. 'Η περιεχόμενη στήν εἰσήγηση ἀνάλυση τῆς διεθνοῦς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς κατάστασης, ὕστερα ἀπό τόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο καί τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, ἀποτέλεσε τή βάση γιά τίς σπουδαιότερες ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, πού καθόριζαν τά καθήκοντα τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων στίς καινούργιες συνθῆκες — στίς συνθῆκες τῆς γενικῆς κρίσης τοῦ παγκόσμιου καπιταλιστικοῦ συστήματος. Στίς ἑπόμενες συνεδριάσεις ὁ Λένιν μίλησε γιά τό ρόλο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἔκανε εἰσήγηση στήν ἐπιτροπή γιά τό ἐθνικό καί τό ἀποικιακό ζήτημα, μίλησε γιά τόν κοινοβουλευτισμό καί γιά ἄλλα θέματα.

'Ο Λένιν πῆρε ἐνεργό μέρος στίς ἐργασίες τῶν περισσότερων ἐπιτροπῶν τοῦ συνεδρίου: γιά τό ἐθνικό καί τό ἀποικιακό ζήτημα, γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τούς ὅρους εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή, γιά τή διεθνή κατάσταση καί τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἔντονες συζητήσεις ἔγιναν στίς ἐπιτροπές τοῦ συνεδρίου γιά τό ἀγροτικό καί γιά τό ἐθνικοαποικιακό ζήτημα, γιατί πολλοί ἀντιπρόσωποι στά ζητήματα αὐτά εἶχαν λαθεμένες ἀπόψεις πού τίς κληρονόμησαν ἀκόμη ἀπό τή ΙΙ Διεθνή. Στίς συζητήσεις αὐτές ἡ συμμετοχή τοῦ Λένιν ἦταν πολύ δραστήρια. 'Επικρίνοντας τά λάθη καί τίς λαθεμένες θέσεις, βοηθοῦσε τούς ἀντιπροσώπους νά πάρουν σωστή, θέση ἀρχῶν, τούς δίδασκε νά ὑπερασπίζονται μέ συνέπεια τά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου. Σάν ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου γιά τό ἐθνικοαποικιακό καί τό ἀγροτικό ζήτημα ἐγκρίθηκαν οἱ θέσεις τοῦ Λένιν.

Μιά ἀπό τίς βασικές θέσεις τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἦταν τό

θέμα σχετικά μέ τό ρόλο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων κόμματος καί τάξης. Στήν ἀπόφαση πού πάρθηκε «Σχετικά μέ τό ρόλο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν προλεταριακή ἐπανάσταση», ἀπόφαση πού συντάχτηκε μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Λένιν, τό συνέδριο τόνισε ὅτι τό Κομμουνιστικό κόμμα εἶναι τό κύριο καί τό βασικό ὄργανο τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ταυτόχρονα στήν ἀπόφαση τονιζόταν ὅτι ὁ ρόλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος ὕστερα ἀπό τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη ὄχι μόνο δέν μειώνεται, ἀλλά ἀπεναντίας, μεγαλώνει ἐξαιρετικά.

Σημαντικό ρόλο στήν ἑδραίωση τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων μέ βάση τό ἐπαναστατικό πρόγραμμα, στήν περιφρούρηση τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἀπό τή διείσδυση στίς γραμμές της ὀπορτουνιστικῶν καί κεντριστικῶν κομμάτων καί ὁμάδων ἔπαιξαν οἱ «Ὅροι εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή», πού ψήφισε τό ΙΙ συνέδριο καί πού συντάχτηκαν μέ βάση τίς ἀρχές πού ἐπεξεργάστηκε ὁ Β. Ι. Λένιν. Στούς 21 Ὅρους εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή, βρῆκε τή λαμπρή της ἔκφραση ἡ λενινιστική διδασκαλία γιά τό προλεταριακό κόμμα νέου τύπου, διατυπώθηκαν οἱ ὀργανωτικές του ἀρχές, καθορίστηκαν περιληπτικά οἱ προγραμματικές καί τακτικές ἀρχές τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Στούς ὅρους αὐτούς καταχωρήθηκαν σέ συμπυκνωμένη μορφή οἱ σπουδαιότερες θέσεις τῶν βασικῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΙ συνεδρίου. Μετά τό ΙΙ συνέδριο οἱ Ὅροι εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή συζητήθηκαν λεπτομερειακά στά συνέδρια τῶν Κομμουνιστικῶν καί Ἐργατικῶν κομμάτων. Οἱ «21 Ὅροι» ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν πάλη τῶν κομμουνιστῶν γιά τή δημιουργία καί τήν ἑδραίωση τῶν κομμάτων νέου τύπου, στήν παραπέρα ἀνάπτυξη τοῦ παγκόσμιου κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Τό ΙΙ συνέδριο ἐνέκρινε τό καταστατικό τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί ψήφισε Διακήρυξη. Ἐπίσης, τό συνέδριο δημοσίευσε μιά σειρά ἐκκλήσεις: «Ἡ Τρίτη Διεθνής πρός τά συνδικάτα ὅλων τῶν χωρῶν», «Πρός τούς ἐργάτες τῆς Πετρούπολης», «Πρός τόν Κόκκινο Στρατό καί τόν Κόκκινο Στόλο τῆς ΣΟΣΔΡ», «Ἐνάντια στούς δήμιους τῆς Οὐγγαρίας», «Πρός τούς προλετάριους καί τίς προλετάρισσες ὅλων τῶν χωρῶν» καί ἄλλες.

Στή διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου καί μετά τή λήξη του ὁ Λένιν συναντήθηκε μέ πολλούς ἀντιπροσώπους. Εἶχε συνομιλίες μέ τόν Οὐ. Γκάλλαχερ, τόν Μ. Κασσέν, τόν Α. Ζαποτόσκι, τόν Χ. Καμπακτσίεφ καί ἄλλους πού εἶχαν πάρει μέρος στό συνέδριο, συζήτησε μαζί τους τά ζητήματα οἰκοδόμησης τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων, ρωτοῦσε λεπτομερειακά γιά τήν ἐπαναστατική πάλη στίς χῶρες τους.

Τό ΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἔπαιξε τεράστιο ρόλο στήν ἀνάπτυξη τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος. Μετά τό συνέδριο, τόνιζε ὁ Λένιν, «ὁ κομμουνισμός ἔγινε κεντρικό ζήτημα ὅλου τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στό σύνολό του» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 32ος, σελ. 156).

Τίς εἰσηγήσεις, τούς λόγους καί τά ἄλλα ντοκουμέντα τοῦ Λένιν στό ΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 159-267, 437-461.—*3*.

4 *Τό Ἔκτακτο συνέδριο τοῦ Ἀνεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας* συνῆλθε στίς 12-17 τοῦ Ὀχτώβρη 1920 στή Χάλλη. Κεντρικό θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ ἔκθεση γιά τήν Κομμουνιστική Διεθνή καί οἱ 21 Ὅροι εἰσδοχῆς σ' αὐτή. Μέ πλειοψηφία 237 ψήφους ἔναντι 156 τό συνέδριο τάχθηκε ὑπέρ τῆς προσχώρησης τοῦ Κόμματος στήν Κομμουνιστική Διεθνή. Γιά τό λόγο αὐτό ἡ δεξιά πτέρυγα ἀποχώρησε ἀπό τό συνέδριο καί ἵδρυσε ξεχωριστό κόμμα πού διατηρήθηκε μέ τήν παλιά ὀνομασία μέχρι τό Σεπτέμβρη τοῦ 1922, ὁπότε συγχωνεύτηκε μέ τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Ἀνεξάρτητου Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 ἑνώθηκε μέ τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Γερμανίας.—*3.*

5 Ἀποτέλεσμα τῆς ἐπανάστασης, πού ἄρχισε στίς 27 τοῦ Γενάρη 1918 στή Φιλλανδία, ἦταν νά ἀνατραπεῖ ἡ ἀστική κυβέρνηση καί νά περάσει ἡ ἐξουσία στά χέρια τῶν ἐργατῶν. Στίς 29 τοῦ Γενάρη σχηματίστηκε ἡ ἐπαναστατική κυβέρνηση τῆς Φιλλανδίας—τό Συμβούλιο τῶν πληρεξουσίων τοῦ λαοῦ, στό ὁποῖο μπῆκαν οἱ Ε. Γκιούλινγκ, Ο. Κούουσινεν, Γ. Σίρολα, Α. Τάιμι καί ἄλλοι. Τά βασικότερα μέτρα πού πῆρε ἡ ἐργατική κυβέρνηση ἦταν: ψήφιση νόμου γιά νά παραχωρηθεῖ δωρεάν στούς ἀκτήμονες γεωργούς ἡ γῆ, πού τήν καλλιεργοῦν, σέ ἀπόλυτη ἰδιοκτησία τους, ἀπαλλαγή τῶν φτωχῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ ἀπό ὅλους τούς φόρους, ἀπαλλοτρίωση τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἰδιοκτητῶν πού ἔφυγαν στό ἐξωτερικό, ἄσκηση κρατικοῦ ἐλέγχου στίς ἰδιωτικές τράπεζες (οἱ λειτουργίες τους ἀνατέθηκαν στήν κρατική τράπεζα) καί ἄλλα.

Ὡστόσο, ἡ προλεταριακή ἐπανάσταση νίκησε μόνο στή νότια Φιλλανδία. Ἡ ἀντεπανάσταση σταθεροποιήθηκε στή βόρεια περιοχή τῆς χώρας καί ζήτησε βοήθεια ἀπό τή γερμανική κυβέρνηση τοῦ Κάιζερ. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐπέμβασης τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἦταν νά κατασταλεῖ ἡ ἐπανάσταση στή Φιλλανδία τό Μάη τοῦ 1918, ὕστερα ἀπό σκληρό ἐμφύλιο πόλεμο. Στή χώρα ἐπιβλήθηκε ἡ λευκή τρομοκρατία, χιλιάδες ἐπαναστάτες ἐργάτες καί ἀγρότες ἐκτελέστηκαν καί βασανίστηκαν μέχρι θανάτου στίς φυλακές.—*4.*

6 *Ἡ Σοβιετική Δημοκρατία στήν Οὐγγαρία* κράτησε ἀπό τίς 21 τοῦ Μάρτη ὥς τήν 1 τοῦ Αὐγούστου 1919. Ἐπικεφαλῆς τῆς Δημοκρατίας ἦταν κυβέρνηση ἀπό ἐκπροσώπους τοῦ Κομμουνιστικοῦ καί τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος πού εἶχαν ἑνωθεῖ καί ἀποτέλεσαν τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση στήν Οὐγγαρία εἶχε εἰρηνικό χαρακτήρα· ἡ ἀστική τάξη, δέν εἶχε τή δυνατότητα νά τήν ἀντιπαλέψει, καί ἔτσι δέν ἀποφάσισε τή στιγμή ἐκείνη νά ἀντισταθεῖ στήν ἐγκαθίδρυση τῆς σοβιετικῆς ἐξουσίας.

Στήν πρώτη του ἤδη συνεδρίαση τό Ἐπαναστατικό κυβερνητικό συμβούλιο πῆρε ἀπόφαση νά δημιουργήσει Κόκκινο Στρατό γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας. Στίς 26 τοῦ Μάρτη ἡ Σοβιετική κυβέρνηση τῆς Οὐγγαρίας ἐξέδοσε τά διατάγματα γιά τήν ἐθνικοποίηση τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν μεταφορῶν καί τῶν τραπεζῶν.

Στίς 2 τοῦ 'Απρίλη ψηφίστηκε διάταγμα σχετικά μέ τό μονοπώλιο τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Αὐξήθηκε ὁ μισθός ἐργασίας τῶν ἐργατῶν κατά 25% κατά μέσο ὅρο, καθιερώθηκε ἡ 8ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα· στίς 3 τοῦ 'Απρίλη ψηφίστηκε ὁ νόμος γιά τήν ἀγροτική μεταρύθμιση, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖο δημεύονταν ὅλα τά τσιφλίκια ἔκτασης πάνω ἀπό 100 χόλντ (57 ἑκτάρια). 'Η γῆ ὅμως πού κατασχέθηκε δέν μοιράστηκε στούς μικροκτηματίες καί στούς ἀκτήμονες γεωργούς, ἀλλά δόθηκε στούς ἀγροτικούς παραγωγικούς συνεταιρισμούς καί στά κρατικά νοικοκυριά πού εἶχαν ὀργανωθεῖ κατά τόπους. 'Η φτωχή ἀγροτιά, πού ἤλπιζε νά πάρει γῆ, ἀπογοητεύθηκε, πράγμα πού ἐμπόδιζε τήν ἀποκατάσταση σταθερῆς συμμαχίας τοῦ προλεταριάτου μέ τήν ἀγροτιά, ἐξασθένιζε τή Σοβιετική ἐξουσία στήν Οὐγγαρία.

Οἱ ἰμπεριαλιστές τῆς 'Αντάντ ἀντιμετώπισαν ἐχθρικά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου στήν Οὐγγαρία. Στή Σοβιετική Δημοκρατία ἐπιβλήθηκε οἰκονομικός ἀποκλεισμός. 'Ενάντια στή Σοβιετική Δημοκρατία τῆς Οὐγγαρίας ὀργανώθηκε στρατιωτική ἐπέμβαση. 'Η ἐπίθεση τῶν στρατευμάτων τῶν ἐπεμβασιῶν δραστηριοποίησε τήν οὐγγρική ἀντεπανάσταση. 'Η προδοσία τῶν δεξιῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού συμμάχησαν μέ τό διεθνή ἰμπεριαλισμό, ἦταν ἐπίσης μιά ἀπό τίς αἰτίες τῆς κατάρευσης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας τῆς Οὐγγαρίας.

'Η δυσμενής διεθνής κατάσταση πού διαμορφώθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1919, ὅταν ἡ Σοβιετική Ρωσία ἦταν ἀπό ὅλες τίς πλευρές πολιορκημένη ἀπό ἐχθρούς καί δέν μποροῦσε νά δόσει βοήθεια στή Σοβιετική Δημοκρατία τῆς Οὐγγαρίας, ἔπαιξε ἐπίσης ἀρνητικό ρόλο. 'Αποτέλεσμα τῶν συντονισμένων ἐνεργειῶν τῆς ἐξωτερικῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης καί τῆς ἐσωτερικῆς ἀντεπανάστασης ἦταν νά ἀνατραπεῖ τήν 1 τοῦ Αὐγούστου 1919 ἡ Σοβιετική ἐξουσία στήν Οὐγγαρία.—*4.*

7 *'Η ἡρωική ἐξέγερση τῶν ναυτῶν τῆς 2ης μοίρας τοῦ γαλλικοῦ στόλου τῆς Μαύρης θάλασσας τόν 'Απρίλη-Μάη τοῦ 1919* στρεφόταν ἐνάντια στήν πολιτική τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης, πού εἶχε στείλει περίπου 300 χιλιάδες στρατιῶτες καί ναῦτες γιά νά καταπνίξει τή νεαρή Σοβιετική Δημοκρατία. Τά στρατεύματα τῶν ἐπεμβασιῶν στίς νότιες περιοχές τῆς Ρωσίας ἔφταναν τίς 130 χιλιάδες. Τεράστιο ρόλο στή διαπαιδαγώγηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν στρατιωτῶν καί ναυτῶν τῶν ἐπεμβασιῶν ἔπαιξαν ἡ παράνομη κομματική ἐπιτροπή τῶν μπολσεβίκων τῆς 'Οδησσοῦ, πού καθοδηγοῦνταν ἀπό τόν Ι. Φ. Σμιρνόφ (Λάστοτσκιν), καί τό «Συμβούλιο ἀλλοδαπῶν», πού δημιουργήθηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή καί πού μέλος τοῦ γραφείου του ἦταν ἡ δοξασμένη κόρη τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ Ζαννά Λαμπούρμπ. Στό συμβούλιο δούλευαν ἔμπειροι διαφωτιστές-κομμουνιστές: Γιάκοφ 'Ελίν, Βλαντίμιρ Ντέγκοτ καί ἄλλοι πού εἶχαν ἀποκαταστήσει ἐπαφή μέ τούς στρατιῶτες καί τά πληρώματα ἀρκετῶν καραβιῶν. 'Η ἐξέγερση ἄρχισε στίς 20 τοῦ 'Απρίλη στά θωρηκτά «Φράνς» καί «Ζάν Μπάρ», πού ἦταν ἀγκυροβολημένα στόν ὅρμο τῆς Σεβαστούπολης. Σ'αὐτά προσχώρησαν τά πληρώματα καί τῶν ἄλλων πολεμικῶν καραβιῶν καί οἱ στρατιῶτες τοῦ 175 γαλλικοῦ συντάγματος πεζικοῦ. Ὕστερα ἡ ἐξέγερση ἐπεκτάθηκε στά καράβια

πού βρίσκονταν στόν ὅρμο τῆς 'Οδησσοῦ. Οἱ ἐξεγερμένοι ἀπαιτοῦσαν τό ἄμεσο σταμάτημα τῆς ἐπέμβασης καί τήν ἐπιστροφή τους στήν πατρίδα, σέ ἀντίθετη περίπτωση ἀπειλοῦσαν νά περάσουν στό πλευρό τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. 'Η γαλλική διοίκηση συνέλαβε τούς ὀργανωτές τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξέγερσης καί τούς ἔστειλε κατεπειγόντως στή Γαλλία, ὅπου ὑποβλήθηκαν σέ σκληρά βασανιστήρια. Οἱ ἐξεγερμένοι ἡττήθηκαν, γιατί δέν εἶχαν ξεκάθαρη ἐπαναστατική προοπτική καί ἱκανή καθοδήγηση: στή Γαλλία τότε δέν εἶχε ἀκόμη δημιουργηθεῖ τό Κομμουνιστικό κόμμα. "Ομως ὁ ἄθλος τῶν γάλλων στρατιωτῶν καί ναυτῶν, πού ἦταν μιά πράξη ἐπαναστατικῆς ἀλληλεγγύης πρός τό πρῶτο στόν κόσμο κράτος τῶν ἐργαζομένων, συνέβαλε στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Γαλλία.

Οἱ ἐπιτυχίες τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, οἱ ἐπαναστατικές ἐξεγέρσεις στό γαλλικό στρατό καί στό στόλο, τά αἰτήματα τῶν ἐργατῶν ἀνάγκασαν τή γαλλική κυβέρνηση νά ἀνακαλέσει τά στρατεύματά της ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία. Σχετικά μ'αὐτό ὁ Λένιν ἔγραφε: «Μέ τή διαφώτιση καί τήν προπαγάνδα ἀποσπάσαμε ἀπό τήν 'Αντάντ τά ἴδια της τά στρατεύματα. Νικήσαμε τούς ἰμπεριαλιστές ὄχι μόνο μέ τούς στρατιῶτες μας, ἀλλά καί στηριζόμενοι στή συμπάθεια πού τρέφουν γιά μᾶς οἱ ἴδιοι οἱ δικοί τους στρατιῶτες» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 40ός, σελ. 125). — *4.*

[8] Στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγινε στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1920, εἶχε ἀνατεθεῖ στόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι νά προετοιμάσει γιά τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τήν εἰσήγηση «Γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας». Στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, πού ἔγινε στή Μόσχα στίς 22-29 τοῦ Δεκέμβρη 1920, μέ πρόταση τοῦ προεδρείου ἡ εἰσήγηση αὐτή εἶχε συμπεριληφθεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου. — *7.*

[9] Τό ντοκουμέντο αὐτό μπῆκε στή βάση τῆς ἀπόφασης γιά τά καθήκοντα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, πού ψηφίστηκε στίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1920 ἀπό τήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων καί δημοσιεύτηκε στίς 13 τοῦ Νοέμβρη στήν ἐφημερίδα «Πράβντα». 'Υπέρ τῆς ἀπόφασης ψήφισαν πάνω ἀπό 200 ἄτομα καί 12 ἀπέσχαν.

Στή συνδιάσκεψη, πού συνῆλθε στή Μόσχα ἀπό τίς 2 ὥς τίς 6 τοῦ Νοέμβρη (ἡ συνδιάσκεψη ἄρχισε τίς ἐργασίες της ἐπίσημα στίς 3 τοῦ Νοέμβρη), τό Κόμμα ἔβαλε ζήτημα ἀναδιοργάνωσης τῆς δουλιᾶς τῶν συνδικάτων σύμφωνα μέ τά καθήκοντα τῆς εἰρηνικῆς οἰκοδόμησης τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας, γιά τήν ἀπαλλαγή ἀπό τίς στρατιωτικές μεθόδους διοίκησης καί τό γραφειοκρατικό τρόπο διαχείρισης. 'Ενάντια στό πέρασμα στίς νέες μεθόδους δουλιᾶς τάχθηκε ὁ Τρότσκι. Στή συνεδρίαση τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τῆς σύνδιάσκεψης στίς 3 τοῦ Νοέμβρη ὁ Τρότσκι πέταξε, κατά τήν ἔκφραση τοῦ Λένιν, «φτερωτό λογάκι» γιά τό «ξετίναγμα» τῶν συνδικάτων, ἀπαίτησε τό «σφίξιμο τῶν βιδῶν» καί τήν ἄμεση «κρατικοποίηση τῶν συνδικάτων». 'Ο λόγος τοῦ Τρότσκι, πού ἀποτέλεσε τήν ἀρχή τῆς

συζήτησης στό Κόμμα, ἀποκρούστηκε ἀπό τούς κομμουνιστές-ἀντιπροσώπους τῆς συνδιάσκεψης. Οἱ διαφωνίες μέ τόν Τρότσκι στό ζήτημα τῶν συνδικάτων ἦταν διαφωνίες «πάνω στό ζήτημα τῶν μεθόδων *γιά τό πλησίασμα* τῆς μάζας, τῆς κατάκτησης τῆς μάζας, *τῆς σύνδεσης* μέ τή μάζα» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 206). Ἡ πραγματοποίηση τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ Τρότσκι θά ὁδηγοῦσε οὐσιαστικά στή διάλυση τῶν συνδικάτων, στήν ὑπονόμευση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, γι'αὐτό καί ἔγιναν ἀντικείμενο συζήτησης στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος. Στίς 8 τοῦ Νοέμβρη, στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ ὁ Λένιν διατύπωσε τίς θέσεις του καί τίς ἀντιπαράθεσε στίς ἀπόψεις τοῦ Τρότσκι. Κατά τήν ψηφοφορία οἱ θέσεις τοῦ Τρότσκι πῆραν 7 ψήφους καί οἱ θέσεις τοῦ Λένιν—8.

Οἱ θέσεις τοῦ Λένιν ἀποτέλεσαν τή βάση τοῦ σχεδίου του ἀπόφασης «Τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων καί οἱ μέθοδοι γιά τήν πραγματοποίησή τους», πού ψηφίστηκε μέ πλειοψηφία στήν ὁλομέλεια (10 ὑπέρ, 4 κατά, 1 ἀποχή).—*9.*

10 *Τό ΙΧ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ)* ἔγινε στή Μόσχα ἀπό τίς 29 τοῦ Μάρτη ὥς τίς 5 τοῦ Ἀπρίλη 1920. Ὡς πρός τή σύνθεσή του τό ΙΧ συνέδριο ἦταν τό πιό πολυάριθμο ἀπό ὅλα τά προηγούμενα συνέδρια τοῦ Κόμματος: πῆραν μέρος 715 ἀντιπρόσωποι, ἀπ'αὐτούς μέ θετική ψῆφο 553, μέ συμβουλευτική 162, καί ἀντιπροσώπευαν 611 978 μέλη τοῦ Κόμματος. Στό συνέδριο αὐτό ἀντιπροσωπεύτηκαν οἱ κομματικές ὀργανώσεις τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας, τῆς Οὐκρανίας, τῶν Οὐραλίων, τῆς Σιβηρίας καί ἄλλων περιοχῶν, πού πρόσφατα εἶχαν ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό. Πολλοί ἀντιπρόσωποι ἦλθαν στό συνέδριο κατευθείαν ἀπό τό μέτωπο.

Ἡ ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου ἦταν: 1. Ἔκθεση δράσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. 2. Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας. 3. Τό συνδικαλιστικό κίνημα. 4. Ὀργανωτικά ζητήματα. 5. Τά καθήκοντα τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. 6. Ἡ στάση ἀπέναντι στούς συνεταιρισμούς. 7. Καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τῆς πολιτοφυλακῆς. 8. Ἐκλογή Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. 9. Τρέχοντα ζητήματα.

Οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου διεξήχθηκαν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ὁ Λένιν ἔκανε τήν ἔκθεση γιά τήν πολιτική δράση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἐκφώνησε τόν τελικό λόγο πάνω στήν ἔκθεση, καθώς καί τό λόγο γιά τήν οἰκοδόμηση τῆς οἰκονομίας, γιά τούς συνεταιρισμούς, τό λόγο κατά τή λήξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου καί ἔκανε πρόταση σχετικά μέ τό ψηφοδέλτιο τῶν ὑποψηφίων γιά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος.

Στήν ἀπόφαση «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας» τό συνέδριο τόνισε ὅτι «βασικός ὅρος τῆς οἰκονομικῆς ἀναγέννησης τῆς χώρας εἶναι ἡ σταθερή ἐφαρμογή ἑνός *ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου*, ὑπολογισμένου γιά τήν ἄμεσα ἐπικείμενη ἱστορική ἐποχή» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 478). Τήν κύρια θέση στό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο κατεῖχε ὁ ἐξηλεκτρισμός, πού ὁ Λένιν τόν πρόβαλλε σάν ἕνα μεγάλο πρόγραμμα

γιά 10-20 χρόνια. Οἱ ὁδηγίες τοῦ IX συνεδρίου ἀποτέλεσαν τή βάση τοῦ σχεδίου τῆς Κρατικῆς ἐπιτροπῆς γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας (ΓΚΟΕΛΡΟ), πού ἡ τελική του ἐπεξεργασία καί ἐπικύρωση ἔγινε τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 ἀπό τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Στό συνέδριο δόθηκε μεγάλη προσοχή στήν ὀργάνωση τῆς διεύθυνσης τῆς οἰκονομίας. Στήν ἀπόφαση πάνω στό ζήτημα αὐτό τονίστηκε ἡ ἀνάγκη νά δημιουργηθεῖ ἁρμόδια, σταθερή καί δραστήρια καθοδήγηση μέ βάση τή μονοπρόσωπη διεύθυνση.

'Ενάντια στή γραμμή τοῦ Κόμματος τάχθηκε στό συνέδριο ἡ ἀντικομματική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» (Σαπρόνοφ, 'Οσίνσκι, Β. Σμιρνόφ κ.ἄ.). Καλυπτόμενοι μέ τή φρασεολογία τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ, καί διαστρεβλώνοντας στήν πραγματικότητα τήν ἀρχή αὐτή, οἱ «ντετσίστες»* ἀρνοῦνταν τήν ἀναγκαιότητα τῆς μονοπρόσωπης διεύθυνσης στήν παραγωγή, τάσσονταν ἐνάντια στή στέρεη κομματική καί κρατική πειθαρχία, ἰσχυρίζονταν λαθεμένα ὅτι στήν ΚΕ δέν ἐφαρμόζεται ἡ ἀρχή τῆς συλλογικότητας τῆς καθοδήγησης. Τήν ὁμάδα τῶν «ντετσιστῶν» στό συνέδριο τήν ὑποστήριξαν ὁ Ρίκοφ, ὁ Τόμσκι, ὁ Μιλιούτιν καί ὁ Λόμοφ. Τό συνέδριο ἀπόκρουσε τούς «ντετσίστες» καί ἀπόριψε τίς προτάσεις τους.

'Ιδιαίτερη προσοχή στό συνέδριο δόθηκε στήν ἐργασιακή ἅμιλλα καί στά Κομμουνιστικά Σάββατα. Γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἅμιλλας γινόταν ἡ σύσταση νά ἐφαρμοστεῖ πλατιά τό πριμοδοτικό σύστημα πληρωμῆς τῆς ἐργασίας. Τό συνέδριο πῆρε ἀπόφαση νά μετατραπεῖ ἡ διεθνής προλεταριακή γιορτή τῆς Πρωτομαγιᾶς, πού τό 1920 ἦταν Σάββατο, σέ μεγαλειῶδες πανρωσικό Κομμουνιστικό Σάββατο.

Σημαντική θέση στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου κατεῖχε τό ζήτημα γιά τά συνδικάτα, πού ἀντιμετωπιζόταν ἀπό τήν ἄποψη τῆς προσαρμογῆς ὅλης τῆς δουλιᾶς τῶν συνδικάτων στήν ἐκπλήρωση τῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων. Στήν ἀπόφαση γιά τό ζήτημα αὐτό τό συνέδριο καθόρισε μέ ἀκρίβεια τό ρόλο τῶν συνδικάτων, τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τους μέ τό κράτος καί τό Κόμμα, τίς μορφές καί τίς μεθόδους καθοδήγησης τῶν συνδικάτων ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα, τίς μορφές συμμετοχῆς τῶν συνδικάτων στήν οἰκοδόμηση τῆς οἰκονομίας. Τό συνέδριο ἀπόκρουσε ἀποφασιστικά τά ἀναρχοσυνδικαλιστικά στοιχεῖα (Σλιάπνικοφ, Λοζόβσκι, Τόμσκι, Λουτοβίνοφ), πού ὑπεράσπιζαν τήν «ἀνεξαρτησία» τῶν συνδικάτων καί τά ἀντιπαράθεταν στό Κομμουνιστικό κόμμα καί στή Σοβιετική ἐξουσία.

Στίς 4 τοῦ 'Απρίλη, σέ κλειστή συνεδρίαση, τό συνέδριο ἐξέλεξε νέα Κεντρική 'Επιτροπή ἀπό 19 τακτικά μέλη τῆς ΚΕ καί 12 ἀναπληρωματικά. — *9.*

11 Βλ. τήν ἀπόφαση τῆς Ἔνατης Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» («'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 507).

---

* 'Οπαδοί τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ, ἀπό τά ἀρχικά τῶν ρώσικων λέξεων. *Σημ. μετ.*

Ἡ Ἔνατη Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἔγινε στή Μόσχα στίς 22-25 τοῦ Σεπτέμβρη 1920. Στίς ἐργασίες της πῆραν μέρος 241 ἀντιπρόσωποι (116 μέ θετική ψῆφο καί 125 μέ συμβουλευτική) ἀπό 700 χιλιάδες μέλη τοῦ Κόμματος. Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνδιάσκεψης ἦταν τά παρακάτω θέματα: 1) Ἔκθεση τοῦ ἀντιπροσώπου τῶν πολωνῶν κομμουνιστῶν· 2) Πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ· 3) Ὀργανωτική ἔκθεση τῆς ΚΕ· 4) Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης· 5) Ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τή μελέτη τῆς ἱστορίας τοῦ Κόμματος· 6) Ἔκθεση γιά τό II συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης ὁ Β. Ι. Λένιν παρουσίασε τήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ. Βασικό ζήτημα τῆς πολιτικῆς ἔκθεσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἦταν τό ζήτημα τῆς σύναψης εἰρήνης μέ τήν Πολωνία καί τῆς προετοιμασίας τῆς συντριβῆς τοῦ λευκοφρουρίτικου στρατοῦ τοῦ Βράνγκελ. Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε ὁμόφωνα ἀπόφαση γιά τούς ὅρους σύναψης εἰρήνης μέ τήν Πολωνία. Ἐγκρίθηκε ἡ δήλωση τῆς ΠΚΕΕ γιά τούς συγκεκριμένους ὅρους εἰρήνης μέ τήν Πολωνία, πού συντάχτηκε κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ Λένιν καί θεωρήθηκε ἀπό τόν ἴδιο.

Σημαντική θέση στίς ἐργασίες τῆς IX συνδιάσκεψης κατέλαβε ἡ συζήτηση τοῦ θέματος γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης. Στίς ἀρχές ἀκόμη τοῦ Σεπτέμβρη 1920 ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἔστειλε σέ ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις ἐγκύκλιο γράμμα μέ τό ὁποῖο ἐπισημαίνονταν ὁρισμένα νοσηρά φαινόμενα, πού παρατηροῦνταν ἐκείνη τήν περίοδο σέ μιά σειρά κομματικές ὀργανώσεις· τονίζονταν ὅτι ὁρισμένοι κομμουνιστές πού κατεῖχαν καθοδηγητικές θέσεις σέ κρατικά καί κομματικά ἱδρύματα, δέν πάλευαν ἐνάντια στή γραφειοκρατία, ἔκαναν κατάχρηση τῆς θέσης τους, ἀποσπάστηκαν ἀπό τήν κομματική τους ὀργάνωση καί τίς ἐργατικές μάζες. Μέ πρόταση τῆς ΚΕ οἱ τοπικές κομματικές ὀργανώσεις συζήτησαν στίς κομματικές συνελεύσεις αὐτό τό γράμμα καί μέσω τῶν ἀντιπροσώπων τους ἔκαναν στή συνδιάσκεψη πρακτικές προτάσεις γιά τήν ἐξάλειψη τῶν ἀδυναμιῶν. Στή συνδιάσκεψη κατά τή συζήτηση τῶν καθηκόντων τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης ἐκδηλώθηκε ἡ ἀντικομματική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ», πού πρόβαλε τόν Τ. Β. Σαπρόνοφ συνεισηγητή της. Οἱ «ντετσίστες» τάχθηκαν ἐνάντια στήν κομματική πειθαρχία καί στόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στά Σοβιέτ καί στά συνδικάτα. Ὅπως καί τό IX συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἡ κομματική συνδιάσκεψη ἀπόκρουσε ἀποφασιστικά τήν ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ».

Ἡ συνδιάσκεψη πῆρε τήν ἀπόφαση γιά «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» πού τό σχέδιό της ἔγραψε ὁ Λένιν· ὁ Λένιν ἔγραψε ἐπίσης τίς «Προτάσεις σχετικά μέ τήν ἀπόφαση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 292-294). Στήν ἀπόφαση καθορίστηκαν τά πρακτικά μέτρα πού ἀποσκοποῦσαν στήν παραπέρα στερέωση τῶν γραμμῶν τοῦ Κόμματος καί στήν ἐνίσχυση τοῦ καθοδηγητικοῦ του ρόλου στό Σοβιετικό κράτος, στήν ὁλόπλευρη ἀνάπτυξη τῆς ἐσωκομματικῆς καί τῆς σοβιετικῆς δημοκρατίας. Γινόταν σύσταση «νά ὀργανώνονται ὅσο

τό δυνατό συχνότερα γενικές συνελεύσεις τῶν μελῶν τοῦ Κόμματος μέ ὑποχρεωτική παρουσία σ'αὐτές ὅλων τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης» («'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 507). Ἡ συνδιάσκεψη τόνισε τήν ἀνάγκη οἱ ἁπλοί κομμουνιστές νά συμμετέχουν πιό πλατιά καί πιό ἐνεργά στίς συνδιασκέψεις τῶν κυβερνείων καί τῶν ὁλομελειῶν τῶν ἐπιτροπῶν κυβερνείων τοῦ ΚΚΡ (μπ). Καθορίστηκαν ἐπίσης τά μέτρα γιά τήν ἐκρίζωση τῶν ὑπολειμμάτων τῆς γραφειοκρατίας στή δουλιά τῶν κρατικῶν καί οἰκονομικῶν ὀργάνων. Γιά τήν καταπολέμηση τῶν διάφορων καταχρήσεων καί γιά τήν ἐξέταση τῶν παραπόνων πού ἔφταναν ἀπό τούς κομμουνιστές, ἡ συνδιάσκεψη ἔκρινε ἀπαραίτητο νά δημιουργηθεῖ 'Επιτροπή ἐλέγχου καί στίς ἐπιτροπές κυβερνείων εἰδικές κομματικές ἐπιτροπές.

Πάνω στήν ὀργανωτική ἔκθεση τῆς ΚΕ ἡ ΙΧ συνδιάσκεψη πῆρε ἀπόφαση στήν ὁποία προτείνονταν νά ἐνισχυθεῖ ἡ δουλιά τῆς Γραμματείας τῆς ΚΕ γιά τήν πιό πλήρη ἐνημέρωση μέ τή δουλιά τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων καί τήν ἄντληση πείρας ἀπ'αὐτή, νά δίνεται περισσότερη προσοχή στή δουλιά τοῦ τμήματος διαφώτισης καί προπαγάνδας· τονιζόταν ἐπίσης ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά καλυτερέψει ἡ ἄμεση καθοδήγηση ἀπό μέρους τῆς ΚΕ τῆς ὀργανωτικῆς δουλιᾶς τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων στίς τάξεις τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί τοῦ Στόλου καί νά ἀποτραπεῖ ἡ ἀπομόνωση τῆς δουλιᾶς αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων ἀπό τήν κοινωνική ζωή.—*9.*

12 *Τσεκτράν*—ἡ Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ ἑνιαίου συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στίς σιδηροδρομικές καί ὑδάτινες μεταφορές δημιουργήθηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1920. Ἡ συνένωση τῶν δυό συνδικάτων μεταφορῶν προκλήθηκε ἀπό τήν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας γερῆς συγκεντροποιημένης καθοδήγησης, ἱκανῆς νά ἐξασφαλίσει τήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων, πού ἀπόβλεπαν στή γρήγορη ἀποκατάσταση τῶν μεταφορῶν, πού τό ξεχαρβάλωμά τους ἀπειλοῦσε νά παραλύσει τή λαϊκή οἰκονομία τῆς χώρας. Οἱ δυσκολίες τῶν καθηκόντων πού μπῆκαν ἀπαιτοῦσαν προσωρινά νά ἐφαρμοστεῖ μιά πολιτική ἔκτακτων μέτρων καί στρατιωτικῶν μεθόδων δουλιᾶς στή συνδικαλιστική ὀργάνωση. Ἡ Τσεκτράν, ἀφοῦ ἔκανε ἀρκετή δουλιά γιά τήν ἀποκατάσταση τῶν μεταφορῶν, σέ συνέχεια ἐκφυλίστηκε σέ ἕνα γραφειοκρατικό ὄργανο ξεκομμένο ἀπό τίς συνδικαλιστικές μάζες. Ἡ γραφειοκρατία, ὁ ὠμός γραφειοκρατικός τρόπος καθοδήγησης, ἡ ἀντικατάσταση τῆς αἱρετότητας μέ διορισμούς, ἡ ἀπάρνηση τῶν δημοκρατικῶν μεθόδων δουλιᾶς πού ἐντατικά ἐφάρμοζαν οἱ τροτσκιστές, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἁρπάξει τήν καθοδήγηση τῆς Τσεκτράν στά χέρια τους, ἔκαναν τούς ἐργάτες νά δυσανασχετοῦν ἐνάντια στό Κόμμα, διασποῦσαν τίς γραμμές τῶν ἐργαζομένων στίς μεταφορές. Οἱ βλαβερές αὐτές μέθοδοι καταδικάστηκαν ἀπό τήν Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ Κόμματος. Οἱ ὁλομέλειες τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγιναν στίς 8 τοῦ Νοέμβρη καί στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1920, πῆραν ἀπόφαση νά συμπεριληφθεῖ ἡ Τσεκτράν στό ὅλο σύστημα τῆς δουλιᾶς τοῦ ΠΚΣΣ μέ ἴσα δικαιώματα πού εἶχαν καί οἱ ἄλλες ἑνώσεις,

καί ἔκαναν σύσταση στήν Τσεκτράν νά ἀλλάξει τίς μεθόδους δουλιᾶς της πρός τήν κατεύθυνση τῆς διεύρυνσης τῆς συνδικαλιστικῆς δημοκρατίας, τῆς πλατιᾶς ἐφαρμογῆς τῆς αἱρετότητας ὅλων τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργάνων, τοῦ περιορισμοῦ τῶν διορισμῶν κτλ. Τό Πρῶτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργατῶν μεταφορῶν, πού συνῆλθε μέ ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος τό Μάρτη τοῦ 1921, ἀπάλλαξε τήν καθοδήγηση τῆς Τσεκτράν ἀπό τούς τροτσκιστές καί χάραξε νέες μεθόδους δουλιᾶς.—*9*.

13 *Προλετκούλτ*—(«Προλετάρσκαγια Κουλτούρα», « Προλεταριακός πολιτισμός»), μαζική πολιτιστικοδιαφωτιστική ἐργατική ὀργάνωση. Εἶχε ἐμφανιστεῖ ἀκόμη τό Σεπτέμβρη τοῦ 1917 σάν ἀνεξάρτητη ἐρασιτεχνική ἐργατική ὀργάνωση. Ἡ Προλετκούλτ, πού ἡ καθοδήγησή της εἶχε συγκεντρωθεῖ στά χέρια τοῦ Α. Α. Μπογκντάνοφ καί τῶν ὀπαδῶν του, συνέχιζε νά ὑποστηρίζει τήν «ἀνεξαρτησία» της καί μετά τήν Ὀχτωβριανή ἐπανάσταση, ἀντιπαραθέτοντας ἔτσι τόν ἑαυτό της στό προλεταριακό κράτος. Αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά εἰσχωρήσουν στήν Προλετκούλτ ἀστοί διανοούμενοι πού ἄρχισαν νά ἐπιδροῦν ἀποφασιστικά στή στάση της. Ἡ Προλετκούλτ ἀρνοῦνταν τήν καθοδήγηση τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί ἐπέμενε νά εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπό τά ὄργανα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, καί εἰδικά ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας. Οἱ ὀπαδοί τῆς Προλετκούλτ στήν οὐσία ἀρνοῦνταν τή σημασία τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιᾶς τοῦ παρελθόντος, προσπαθοῦσαν νά ξεφύγουν ἀπό τά καθήκοντα τῆς μαζικῆς πολιτιστικοδιαφωτιστικῆς δουλιᾶς καί ξεκομμένοι ἀπό τή ζωή, μέ «ἐργαστηριακό τρόπο» νά δημιουργήσουν ἰδιαίτερο «προλεταριακό πολιτισμό». Ὁ κύριος θεωρητικός τῆς Προλετκούλτ Μπογκντάνοφ, ἀναγνωρίζοντας στά λόγια τό μαρξισμό, στήν πράξη κήρυσσε τήν ὑποκειμενική-ἰδεαλιστική, μαχιστική φιλοσοφία. Ἡ Προλετκούλτ δέν ἦταν μιά ὁμοιογενής ὀργάνωση. Παράλληλα μέ τούς ἀστούς διανοούμενους, πού πρωτοστατοῦσαν σέ πολλές ὀργανώσεις τῆς Προλετκούλτ, ὑπῆρχε σ'αὐτές ἐπίσης καί ἐργαζόμενη νεολαία, ἡ ὁποία προσπαθοῦσε εἰλικρινά νά βοηθήσει στήν πολιτιστική οἰκοδόμηση τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Οἱ ὀργανώσεις τῆς Προλετκούλτ εἶχαν τή μεγαλύτερη ἀνάπτυξη τό 1919. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1920-1930 ἔπεσαν σέ παρακμή· τό 1932 ἡ Προλετκούλτ ἔπαψε νά ὑπάρχει.

Τό Κόμμα, παλεύοντας νά ἀπαλλάξει τά ἁπλά μέλη τῆς ὀργάνωσης ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν θεωρητικῶν ἀπόψεων τοῦ Μπογκντάνοφ, τασσόταν ἐνάντια στίς χωριστικές διαθέσεις τῆς Προλετκούλτ. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1920 ὁ Λένιν ἔβαλε τό ζήτημα τῆς Προλετκούλτ γιά συζήτηση στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ξεκινώντας ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου, πού γιά βάση της εἶχε παρθεῖ τό σχέδιο τό ὁποῖο ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 336-337) ἡ Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης ἐπεξεργάστηκε τίς ὁδηγίες γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς Προλετκούλτ μέ τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας. Οἱ ὁδηγίες αὐτές ἔγιναν ἀντικείμενο συζήτησης στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1920. Τό σχέδιο ἀπόφασης, πού πρότεινε ὁ Λένιν στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ γιά τήν Προλετκούλτ, ἔγινε δεκτό σχεδόν χωρίς ἀλλαγές.—*12*.

14 *Γκλαβπολιτπροσβέτ*—Ἡ Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης—ἔγινε δίπλα στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας μέ τό διάταγμα τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων «Γιά τή Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης τῆς Δημοκρατίας (Γκλαβπολιτπροσβέτ)», πού ἡ ἐπεξεργασία του ἔγινε μέ βάση τίς ὁδηγίες τοῦ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 397) καί ὑπογράφηκε ἀπό τόν ἴδιο στίς 12 τοῦ Νοέμβρη 1920. Τό διάταγμα εἶχε δημοσιευτεῖ στήν «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 263 τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη 1920. Ἡ Γκλαβπολιτπροσβέτ ἀνῆκε στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας καί ὑπαγόταν σ' αὐτό διοικητικά καί ὀργανωτικά, στά ζητήματα ὅμως τοῦ ἰδεολογικοῦ περιεχομένου τῆς δουλιᾶς της ὑπαγόταν ἄμεσα στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ἡ Ἐπιτροπή αὐτή συγκέντρωνε ὅλη τήν πολιτικοδιαφωτιστική δουλιά καί τή δουλιά τῆς διαφώτισης καί προπαγάνδας, καθοδηγοῦσε τή μαζική κομμουνιστική διαφώτιση τῶν ἐνήλικων (ἐξάλειψη τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, σχολεῖα, λέσχες, βιβλιοθῆκες, σπίτια-ἀναγνωστήρια στά χωριά), καθώς ἐπίσης καί τήν κομματική διαφώτιση (ἀνώτατα κομμουνιστικά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα, κομματικές σχολές). Ἐπικεφαλῆς τῆς Γκλαβπολιτπροσβέτ μέχρι τήν ἀναδιοργάνωσή της (Ἰούνης 1930) σέ τμῆμα τῆς μαζικῆς δουλιᾶς τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, ἦταν ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια.—*12.*

15 Τό ντοκουμέντο αὐτό ψηφίστηκε ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στή βραδυνή της συνεδρίαση στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1920 πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ σύντρ. Ἀρτιόμ (Φ. Α. Σεγκέγεφ) «Γιά τήν προσέλκυση τῶν συνδικάτων τοῦ Λέγκιν στόν ἔλεγχο γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν παραγγελιῶν μας».—*13.*

16 Τό ντοκουμέντο αὐτό ἀποτέλεσε τή βάση τοῦ σχεδίου θέσεων τῆς Γκλαβπολιτπροσβέτ, πού δημοσιεύτηκαν στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 267 τῆς 27 τοῦ Νοέμβρη 1920 μέ τόν τίτλο «Ἡ παραγωγική προπαγάνδα (Σχέδιο θέσεων τῆς Γκλαβπολιτπροσβέτ)».

Τό ζήτημα τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας μπῆκε γιά πρώτη φορά ἀπ' ἀφορμή τή συζήτηση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας στό IX συνέδριο τοῦ Κόμματος, πού ἔγινε στίς 29 τοῦ Μάρτη μέ 5 τοῦ Ἀπρίλη 1920. Ἐπειδή ὅμως ἡ σύντομη ἀνάπαυλα εἶχε διακοπεῖ μέ τήν ἐπίθεση τῆς ἀστικοτσιφλικάδικης Πολωνίας ἐνάντια στή Σοβιετική χώρα, τά ζητήματα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας μπῆκαν ξανά σέ δεύτερη θέση. Καί μόνο στά τέλη τοῦ 1920, ὕστερα ἀπό τό κλείσιμο προσωρινῆς εἰρήνης μέ τήν Πολωνία καί τή συντριβή τοῦ Βράνγκελ, μπῆκε μέ ὅλη τήν ὀξύτητα τό ζήτημα γιά τήν ἀνάγκη τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας μέ σκοπό νά τραβηχτοῦν οἱ λαϊκές μάζες νά πάρουν μέρος συνειδητά στήν ἀνόρθωση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας. Ἡ ἰδέα τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, πού πρόβαλλε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἀποτελεῖ καί σήμερα ἕνα ἀπό τά βασικά καθήκοντα τῆς πολιτικῆς καί τῆς πολιτιστικοδιαφωτιστικῆς δουλιᾶς τοῦ Κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους.—*14.*

17 *«Μπεντνοτά»* («Ἡ Φτωχολογιά»)—καθημερινή ἐφημερίδα γιά τούς ἀγρότες· ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τίς 27 τοῦ Μάρτη 1918. Ἡ ἐφημερίδα

είχε ιδρυθεί μέ άπόφαση τής ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στή θέση τῶν ἐφημερίδων «Ντερεβένσκαγια Μπεντνοτά», «Ντερεβένσκαγια Πράβντα» καί «Σολντάτσκαγια Πράβντα». Ἡ ἐφημερίδα πάλευε δραστήρια γιά τή στερέωση τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῆς ἀγροτιᾶς, γιά τήν ὀργάνωση καί τή συσπείρωση τῶν φτωχομεσαίων μαζῶν τοῦ χωριοῦ γύρω ἀπό τό Κομμουνιστικό κόμμα καί τή Σοβιετική ἐξουσία. Ἡ «Μπεντνοτά» ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στήν πολιτική διαφώτιση καί στήν πολιτιστική ἀνύψωση τῶν ἐργαζόμενων στρωμάτων τῆς ἀγροτιᾶς, στήν ἀνάδειξη στελεχῶν τῆς κοινωνικῆς δουλιᾶς ἀπό τίς γραμμές τῆς φτωχολογιᾶς τοῦ χωριοῦ καί τῶν μεσαίων ἀγροτῶν, στή διαπαιδαγώγηση ἑνός μεγάλου ἀριθμοῦ ἀγροτικῶν ἀνταποκριτῶν. Ἀπό τήν 1 τοῦ Φλεβάρη 1931 ἡ «Μπεντνοτά» συγχωνεύτηκε μέ τήν ἐφημερίδα «Σοτσιαλιστίτσεσκογε Ζεμλεντέλιγε». — *15.*

18 *Ἡ συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ Κυβερνείου Μόσχας* συνῆλθε στό Κρεμλίνο στίς 20-22 τοῦ Νοέμβρη 1920. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος 289 ἀντιπρόσωποι μέ θετική ψῆφο καί 89 μέ συμβουλευτική. Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν οἱ παρακάτω ἐκθέσεις: ἡ δράση τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἡ ἐξωτερική καί ἡ ἐσωτερική κατάσταση καί τά καθήκοντα τοῦ Κόμματος, ἡ οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας, ἡ παραγωγική προπαγάνδα καί ἐκλογές τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας.

Στίς 19 τοῦ Νοέμβρη στίς παραμονές τῆς ἔναρξης τῶν ἐργασιῶν τῆς συνδιάσκεψης, ἔγινε μιά προκαταρκτική σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων, στήν ὁποία μίλησε ὁ Β. Ι. Λένιν (τό στενογράφημα τοῦ λόγου δέν διασώθηκε). Στίς 21 τοῦ Νοέμβρη, στήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης πάνω στό δεύτερο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης ἔκανε ἔκθεση ὁ Β. Ι. Λένιν, πού κράτησε δυό ὧρες. Ἡ ἔκθεσή του δημοσιεύτηκε τήν ἴδια χρονιά σέ ξεχωριστή μπροσούρα στά ρωσικά, στά γερμανικά καί στά γαλλικά. Στήν ἴδια μάλιστα συνεδρίαση ὁ Λένιν ἐκφώνησε λόγο μέ τήν εὐκαιρία τῶν ἐκλογῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Μόσχας. Ἡ καταγραφή τῶν ὁμιλιῶν του στίς συνεδριάσεις πού προηγήθηκαν ἀπό τίς ἐκλογές δέν διασώθηκε.

Ἡ συνδιάσκεψη ἔγινε στήν περίοδο πού εἶχε ἀρχίσει ἡ συζήτηση γιά τά συνδικάτα. Οἱ ἐργασίες της εἶχαν ἔντονο χαρακτήρα ἀπ᾽ἀφορμή τήν ὀξυμένη πάλη πού ἔκαναν οἱ ἀντιπολιτευτικές ὁμάδες ἐνάντια στή γραμμή τοῦ Κόμματος. Οἱ ἀντικομματικές ὁμάδες, πού ἀντιπροσωπεύτηκαν στή συνδιάσκεψη τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» καί ἡ ὁμάδα τοῦ Ἰγκνάτοφ, ἐξαπόλυσαν δριμύτατες δημαγωγικές ἐπιθέσεις ἐνάντια στήν πολιτική τοῦ Κόμματος. Τόσο στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας, ὅσο καί στή διάρκεια τῆς ἴδιας τῆς συνδιάσκεψης ἐπιχείρησαν νά ἀποκτήσουν κυρίαρχη ἐπιροή στήν κομματική ὀργάνωση τῆς Μόσχας. Πασχίζοντας νά βάλουν στήν Ἐπιτροπή Μόσχας πιό πολλούς ὁμοϊδεάτες τους, τά μέλη τῆς ὁμάδας «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ὀργάνωσαν εἰδική σύσκεψη ἀπό ἐργάτες ἀντιπροσώπους στήν αἴθουσα Μητροφάνοφ, ἀντιπαραθέτοντάς τους ἔτσι στούς ὑπόλοιπους ἀντιπροσώπους πού συνεδρίαζαν στήν αἴθουσα Σβερντλόφ. «Τό Νοέμβρη, ὅταν γινόταν ἡ συνδιάσκεψη σέ δυό αἴθουσες — ἔλεγε ὁ Β. Ι. Λένιν στό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος — ὅταν

ἐδῶ κάθονται οἱ μέν καί στήν ἄλλη αἴθουσα τοῦ ἴδιου μάλιστα πατώματος οἱ ἄλλοι, ὅταν χρειάστηκε νά ὑποφέρω, καί σάν διανομέας νά πηγαίνω ἀπό τή μιά αἴθουσα στήν ἄλλη, αὐτό ἦταν πιά χάλασμα τῆς δουλιᾶς, ἀρχή τοῦ φραξιονισμοῦ καί τῆς διάσπασης» (Ἅπαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 32ος, σελ. 172).

Ἡ συνδιάσκεψη, μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Λένιν, ἀπόκρουσε τίς ἀντικομματικές ἐκδηλώσεις καί τόνισε τήν ἀνάγκη τῆς πάλης ἐνάντια στίς ὁμάδες χωρίς ἀρχές πού δημιουργοῦνται ἀπό τίς φαγωμάρες. Πάνω στήν ἔκθεση τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Μόσχας πάρθηκε ἀπόφαση πού ἔκφραζε τήν ἄποψη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομματος. Τό ψηφοδέλτιο γιά τή σύνθεση τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Μόσχας πού καταρτίστηκε ἀπό τούς ἀντιπολιτευόμενους στήν ξεχωριστή σύσκεψή τους, ἐπίσης ἀπορίφθηκε ἀπό τή συνδιάσκεψη, πού ψήφισε τό ψηφοδέλτιο τό ὁποῖο πρότεινε τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ.—*17.*

19 Τόν πόλεμο τῆς ἀστικοτσιφλικάδικης Πολωνίας ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία τόν ὀργάνωσαν καί τόν ἐξαπόλυσαν οἱ ἰμπεριαλιστές τῶν ΕΠΑ καί τῆς Ἀντάντ. Προετοιμάζοντας μιά νέα πολεμική ἐκστρατεία ἐνάντια στή Σοβιετική χώρα, οἱ ἰμπεριαλιστές ἀποφάσισαν νά χρησιμοποιήσουν σάν κύρια δύναμη κρούσης τήν Πολωνία τῶν λευκοτσιφλικάδων καί τά ὑπολείμματα τοῦ στρατοῦ τοῦ Ντενίκιν πού εἶχε συγκεντρώσει ὁ στρατηγός Βράνγκελ στήν Κριμαία. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκάλεσε τήν Πολωνία καί τόν Βράνγκελ τά δυό χέρια τῶν ἰμπεριαλιστῶν πού προσπαθοῦσαν νά συντρίψουν τό Σοβιετικό κράτος. Ὁ συνολικός ἀριθμός καί τῶν δυό στρατῶν ἔφτανε περίπου τό ἕνα ἑκατομμύριο καί στόν τεχνικό ἐφοδιασμό εἶχαν ὑπεροχή πάνω στίς δυνάμεις τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ.

Ἡ ὑποκινούμενη ἀπό τούς ἰμπεριαλιστές Πολωνία ἀπόφυγε ἐπίμονα νά ἀπαντήσει στίς προτάσεις εἰρήνης τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης, θεωρώντας τις σάν ἔνδειξη ἀδυναμίας. Στίς 25 τοῦ Ἀπρίλη 1920 τά πολωνικά στρατεύματα ὑπό τή διοίκηση τοῦ Πιλσούδσκι, χωρίς κήρυξη πολέμου εἰσέβαλαν στό ἔδαφος τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Στίς 26 τοῦ Ἀπρίλη οἱ ἐπεμβασίες κατέλαβαν τό Ζιτομίρ, τό Κορόστεν, τό Ράντομις, καί στίς 7 τοῦ Μάη τό Κίεβο.

Στίς 30 τοῦ Ἀπρίλη ἡ ΠΚΕΕ καί τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων ἔκαναν ἔκκληση «Πρός ὅλους τούς ἐργάτες, τούς ἀγρότες καί τούς τίμιους πολίτες τῆς Ρωσίας», στίς 23 τοῦ Μάη ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) δημοσίευσε τίς θέσεις «Τό Πολωνικό μέτωπο καί τά καθήκοντά μας». Τά ντοκουμέντα αὐτά ἔγιναν τό μαχητικό πρόγραμμα κινητοποίησης τῶν δυνάμεων τοῦ Σοβιετικοῦ λαοῦ γιά τή συντριβή τῶν ἐπεμβασιῶν. Στά τέλη τοῦ Μάη ἄρχισε ἡ ἀντεπίθεση τῶν στρατευμάτων τοῦ Νοτιοδυτικοῦ μετώπου. Στίς 12 τοῦ Ἰούνη ἀπελευθερώθηκε τό Κίεβο. Στά μέσα τοῦ Αὐγούστου τά σοβιετικά στρατεύματα πλησίασαν στή Βαρσοβία καί τό Λβόφ. Ὡστόσο ἡ διοίκηση τοῦ λευκοπολωνικοῦ στρατοῦ μέ τή βοήθεια τῆς Ἀντάντ πρόλαβε νά κινητοποιήσει τίς ἐφεδρεῖες καί στίς 16 τοῦ Αὐγούστου ὁ ἀντίπαλος κατάφερε μιά σειρά γερά χτυπήματα στά καταπονημένα καί μέ μεγάλες ἀπώλειες σοβιετικά στρατεύματα. Στίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη οἱ πολωνοί ἀνακατέλαβαν τό

Μίνσκ. Όμως οἱ ἀποτυχίες, πού σημειώθηκαν ἔξω ἀπό τή Βαρσοβία δέν σήμαιναν καί ἥττα τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Τά σοβιετικά στρατεύματα ἑτοιμάζονταν γιά καινούργια ἐπίθεση. Ἡ ἀστικοτσιφλικάδικη Πολωνία, φοβούμενη ὁλοκληρωτική συντριβή, στίς 12 τοῦ Ὀχτώβρη ὑπόγραψε συνθήκη ἀνακωχῆς. Ἡ τελική συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί τή ΣΣΔ τῆς Οὐκρανίας μέ τήν Πολωνία ὑπογράφηκε στή Ρίγα στίς 18 τοῦ Μάρτη 1921.—*17.*

20 *«Le Temps»* («Οἱ Καιροί»)—καθημερινή ἐφημερίδα, ἔβγαινε στό Παρίσι ἀπό τό 1861 ὥς τό 1942. Ἡ ἐφημερίδα ἔκφραζε τά συμφέροντα τῶν ἰθυνόντων κύκλων τῆς Γαλλίας καί οὐσιαστικά ἦταν τό ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.—*18.*

21 *Ἡ συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί στή Φιλλανδία* ὑπογράφηκε στίς 14 τοῦ Ὀχτώβρη 1920. Στή συνθήκη αὐτή κηρυσσόταν ἡ λήξη τοῦ πολέμου ἀνάμεσα στά κράτη, ἀναγνωριζόταν ἡ ἀνεξαρτησία καί ἡ κυριαρχία τῆς Φιλλανδίας, πού τῆς εἶχαν παραχωρηθεῖ ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση τό 1917, καθορίζονταν τά κρατικά σύνορα ἀνάμεσα στή Φιλλανδία καί τή ΣΟΣΔΡ

Ἡ συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί στήν Ἐσθονία ὑπογράφηκε στίς 2 τοῦ Φλεβάρη 1920 στό Γιοῦριεφ (σημερινή Τάρτου) παρά τίς ραδιουργίες τῶν ἰμπεριαλιστῶν τῶν ΕΠΑ καί τῆς Ἀγγλίας, πού ἐπιδίωκαν νά τορπιλίσουν τίς διαπραγματεύσεις εἰρήνης πού διεξάγονταν μέ πρωτοβουλία τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης. Ἡ Σοβιετική Ρωσία ἀναγνώρισε τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἐσθονίας. Καί τά δυό κράτη ἀνέλαβαν τήν ἀμοιβαία ὑποχρέωση νά μήν ἐπιτρέψουν τήν παραμονή στά ἐδάφη τους ξένων ἤ ἐχθρικῶν πρός τήν ἄλλη χώρα ἐξοπλισμένων ὁμάδων. Ἀνάμεσα στά δυό κράτη ἀποκαταστάθηκαν διπλωματικές σχέσεις. Τό σύμφωνο μέ τήν Ἐσθονία ἦταν τό πρῶτο βῆμα γιά τήν ἀποκατάσταση εἰρηνικῶν σχέσεων τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους μέ τίς καπιταλιστικές χῶρες. Τό σύμφωνο αὐτό δημιουργοῦσε τίς δυνατότητες γιά τίς ἐμπορικές ἀνταλλαγές μέ τήν Εὐρώπη καί τήν Ἀμερική. Σύμφωνα μέ τήν παραστατική ἔκφραση τοῦ Λένιν, ἡ χώρα μας ἄνοιξε ἕνα «παράθυρο πρός τήν Εὐρώπη» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 40ός, σελ. 111) στό συμπαγές τεῖχος τῆς διπλωματικῆς ἀπομόνωσης καί τοῦ οἰκονομικοῦ ἀποκλεισμοῦ πού εἶχαν ὀρθώσει οἱ ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις.

Λόγω τῆς συντριβῆς τό 1919 τῶν ξένων ἐπεμβασιῶν καί τῶν λευκοφρουριτῶν καί τῆς σταθεροποίησης τῆς διεθνοῦς θέσης τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, οἱ ἰθύνοντες κύκλοι τῆς Λεττονίας ἀναγκάστηκαν νά πάρουν θέση γιά τή σύναψη εἰρήνης μέ τή ΣΟΣΔΡ. Στίς 25 τοῦ Μάρτη 1920 τό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τῆς Λεττονίας ἀπευθύνθηκε στή Σοβιετική κυβέρνηση μέ τήν πρόταση νά ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις εἰρήνης. Στίς 16 τοῦ Ἀπρίλη ἄρχισε στή Μόσχα ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΣΟΣΔΡ καί τῆς Λεττονίας γιά τά ζητήματα τῆς σύναψης συνθήκης εἰρήνης καί στίς 11 τοῦ Αὐγούστου στή Ρίγα ὑπογράφηκε ἡ συνθήκη εἰρήνης μέ τή Λεττονία.—*18.*

22 *Ἡ εἰρήνη τοῦ Μπρέστ*—συνθήκη εἰρήνης ἀνάμεσα στή Σοβιετική Ρωσία καί στά κράτη τῆς Τετραπλῆς συμμαχίας (Γερμανία, Αὐστροουγγαρία, Βουλγαρία, Τουρκία), πού ὑπογράφηκε στίς 3 τοῦ Μάρτη 1918 στό Μπρέστ-Λιτόβσκ καί ἐπικυρώθηκε στίς 15 τοῦ Μάρτη ἀπό τό IV Ἔκτακτο Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Οἱ ὅροι τῆς εἰρήνης ἦταν ἐξαιρετικά βαρεῖς γιά τή Σοβιετική Ρωσία. Σύμφωνα μέ τή συνθήκη, κάτω ἀπό τόν ἔλεγχο τῆς Γερμανίας καί τῆς Αὐστροουγγαρίας ἔπρεπε νά περάσει ἡ Πολωνία, σχεδόν ὅλες οἱ βαλτικές χῶρες, ἕνα μέρος τῆς Λευκορωσίας. Ἡ Οὐκρανία ἀποχωριζόταν ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία καί μετατρεπόταν σέ ἐξαρτημένο ἀπό τή Γερμανία κράτος. Στήν Τουρκία περνοῦσαν οἱ πόλεις Κάρς, Βατούμ καί Ἀρνταγκάν. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1918 ἡ Γερμανία ἐπέβαλε στή Σοβιετική Ρωσία συμπληρωματική συνθήκη καί οἰκονομική συμφωνία μέ τίς ὁποῖες προβάλλονταν νέες ληστρικές ἀπαιτήσεις.

Ἡ σύναψη τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ ἦταν συνδεμένη μέ τήν ἐπίμονη πάλη ἐνάντια στόν Τρότσκι καί στήν ἀντικομματική ὁμάδα τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν». Ἡ συνθήκη εἰρήνης μέ τή Γερμανία ὑπογράφηκε μόνο χάρη στίς τεράστιες προσπάθειες τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ἡ εἰρήνη τοῦ Μπρέστ ἦταν φωτεινό παράδειγμα σύνεσης καί εὐλυγισίας τῆς λενινιστικῆς τακτικῆς, ἱκανότητας ἐπεξεργασίας μέσα σέ ἐξαιρετικά περίπλοκες συνθῆκες τῆς μοναδικά σωστῆς πολιτικῆς. Ἡ σύναψη εἰρήνης τοῦ Μπρέστ ἦταν ἕνας λογικός πολιτικός συμβιβασμός. Ἡ συνθήκη τοῦ Μπρέστ ἔδοσε στό Σοβιετικό κράτος τήν εἰρηνική ἀνάπαυλα, τοῦ ἐπέτρεψε νά ἀποστρατεύσει τόν παλιό στρατό πού βρισκόταν σέ ἀποσύνθεση καί νά δημιουργήσει νέο—τόν Κόκκινο Στρατό, νά ἀναπτύξει τή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση καί νά συγκεντρώσει δυνάμεις γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν ἐσωτερική ἀντεπανάσταση καί στούς ξένους ἐπεμβασίες. Ἡ σύναψη συνθήκης τοῦ Μπρέστ συντέλεσε στό παραπέρα δυνάμωμα τῆς πάλης γιά τήν εἰρήνη, στήν ἀνάπτυξη τῶν ἐπαναστατικῶν διαθέσεων στό στρατό καί μέσα στίς πλατιές λαϊκές μάζες ὅλων τῶν ἐμπόλεμων χωρῶν. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ Νοέμβρη 1918 στή Γερμανία, πού ἀνέτρεψε τό μοναρχικό καθεστώς, ἡ ΠΚΕΕ στίς 13 τοῦ Νοέμβρη ἀκύρωσε τή ληστρική συνθήκη τοῦ Μπρέστ.—*23.*

23 Τό φθινόπωρο τοῦ 1920 ἔφτασε στή Μόσχα ὁ Οὐάσιγκτον Βάντερλιπ—ἐκπρόσωπος τοῦ μεγάλου ἀμερικανικοῦ «Συνδικάτου Βάντερλιπ» γιά νά διαπραγματευθεῖ τήν ἐκχώρηση τῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἁλιείας, τῆς ἐξερεύνησης καί τῆς ἐξόρυξης πετρελαίου καί κάρβουνου στήν Καμτσάτκα καί στό ὑπόλοιπο τμῆμα τῆς Ἀνατολικῆς Σιβηρίας πού βρίσκεται ἀνατολικά τοῦ 160οῦ μεσημβρινοῦ. Γιά τή διεξαγωγή τῶν διαπραγματεύσεων εἶχε δημιουργηθεῖ ἐπιτροπή ἀπό ἐκπροσώπους τοῦ ΑΣΛΟ, τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικῶν καί τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἐκχώρηση ἀναστάτωσαν τούς ἰθύνοντες κύκλους τῆς Ἰαπωνίας, πού ἀνησυχοῦσαν γιά τήν παραπέρα σταθεροποίηση τῶν θέσεων τῶν ΕΠΑ στήν Ἄπω Ἀνατολή.

Ἡ ἐπεξεργασία τοῦ τελικοῦ σχεδίου συμφωνίας ἔγινε στά τέλη τοῦ

'Οχτώβρη. Μέ βάση τή συμφωνία στό Συνδικάτο δόθηκε τό δικαίωμα τῆς ἐκχώρησης γιά 60 χρόνια. Ὕστερα ἀπό 35 χρόνια ἡ Σοβιετική κυβέρνηση εἶχε τό δικαίωμα νά ἐξαγοράσει πρίν τήν προθεσμία ὅλες τίς ἐπιχειρήσεις τῆς ἐκχώρησης, καί μέ τή λήξη ὅλης τῆς προθεσμίας οἱ ἐπιχειρήσεις μέ ὅλες τίς ἐγκαταστάσεις τους σέ πλήρη λειτουργία γινόταν χωρίς καμιά ἀποζημίωση ἰδιοκτησία τῆς ΣΟΣΔΡ.

Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση, συμφωνώντας γιά τήν ἐκχώρηση, δέν εἶχε σκοπό νά ἀποκαταστήσει μόνο τήν ἀμοιβαία συμφέρουσα συνεργασία μέ τούς ἀμερικανικούς ἐμπορικούς κύκλους, ἀλλά καί νά ἐξομαλύνει τίς σχέσεις ἀνάμεσα στή Σοβιετική Ρωσία καί στίς Ἑνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς. Ὡστόσο, τό «Συνδικάτο Βάντερλιπ» δέν ὑποστηρίχτηκε οὔτε ἀπό τήν κυβέρνηση, οὔτε καί ἀπό τούς ἔγκυρους χρηματιστικούς κύκλους τῶν ΕΠΑ, καί τό σχέδιο συμφωνίας δέν ὑπογράφηκε.—*23.*

24 *Τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Ἀμερικῆς* διαμορφώθηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1901 στό συνέδριο τῆς Ἰνδιανούπολης μέ τή συνένωση τῶν ὁμάδων πού ἀποσπάστηκαν ἀπό τό Σοσιαλιστικό Ἐργατικό κόμμα καί ἀπό τό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῶν ΕΠΑ, πού ἕνας ἀπό τούς ἀρχηγούς του ἦταν ὁ Γ. Ντέμπς, δημοφιλής παράγοντας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῶν ΕΠΑ. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τοῦ νέου Κόμματος. Ἡ κοινωνική σύνθεση τοῦ Κόμματος ἦταν ἀνομοιογενής: σ'αὐτό ἀνῆκε μιά μερίδα ἀμερικανῶν ἐργατῶν, μετανάστες ἐργάτες, καθώς καί μικροί φάρμερ καί μικροαστοί. Ἡ κεντριστική καί δεξιά ὀπορτουνιστική καθοδήγηση τοῦ Κόμματος (Β. Μπέργκερ, Μ. Χίλκβιτ καί ἄλλοι) ἀρνοῦνταν τήν ἀναγκαιότητα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, παραιτοῦνταν ἀπό τίς ἐπαναστατικές μεθόδους πάλης, περιορίζοντας τή δράση τοῦ Κόμματος κυρίως στή συμμετοχή στίς ἐκλογικές καμπάνιες. Στά χρόνια τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου (1914-1918) στό Σοσιαλιστικό κόμμα σχηματίστηκαν τρία ρεύματα: οἱ σοσιαλσωβινιστές πού ὑποστήριζαν τήν ἰμπεριαλιστική πολιτική τῆς κυβέρνησης, οἱ κεντριστές πού τάσσονταν ἐνάντια στόν ἰμπεριαλιστικό πόλεμο μόνο στά λόγια καί ἡ ἐπαναστατική μειοψηφία πού ὑποστήριζε διεθνιστικές θέσεις καί πάλευε ἐνάντια στόν πόλεμο.

Ἡ ἀριστερή πτέρυγα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος μέ ἐπικεφαλῆς τόν Τσ. Ρούτενμπεργκ, τόν Οὐ. Φόστερ, τόν Οὐ. Χέυβουντ καί ἄλλους, στηριζόμενη στά προλεταριακά στοιχεῖα, ἔκανε πάλη ἐνάντια στήν ὀπορτουνιστική ἡγεσία τοῦ Κόμματος, γιά μιά ἀνεξάρτητη πολιτική δράση τοῦ προλεταριάτου, γιά τή δημιουργία παραγωγικῶν συνδικάτων πού νά στηρίζονται στίς ἀρχές τῆς ταξικῆς πάλης. Τό 1919 στό Σοσιαλιστικό κόμμα ἐπῆλθε διάσπαση. Ἡ ἀριστερή πτέρυγα πού βγῆκε ἀπό τό ΣΚ ἔγινε ὁ πρωτεργάτης τῆς δημιουργίας καί ὁ βασικός πυρήνας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῶν ΕΠΑ.

Σήμερα τό Σοσιαλιστικό κόμμα εἶναι μιά ὀλιγομελής σεχταριστική ὀργάνωση.—*24.*

25 Οἱ διπλωμάτες τῆς Ἀντάντ, ἐπιδιώκοντας νά ὑποκινήσουν τήν Τουρκία ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία καί νά τορπιλίσουν τίς διαπραγματεύ-

σεις γιά τήν ἀποκατάσταση φιλικῶν σχέσεων, προκάλεσαν τήν ἐπίθεση τῆς 'Αρμενίας τῶν ντασνάκι ἐνάντια στήν Τουρκία. Οἱ ντασνάκι ἔπαιρναν ἐπιθετική στάση ἀπέναντι στήν Τουρκία, ὀνειρεύονταν νά δημιουργήσουν τή «Μεγάλη 'Αρμενία», συμπεριλαμβάνοντας σ'αὐτή σχεδόν τή μισή Μικρά 'Ασία. Στίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη 1920 ἡ κυβέρνηση τῶν ντασνάκι ἄρχισε πολεμικές ἐπιχειρήσεις ἐνάντια στήν Τουρκία. Στίς 29 τοῦ Σεπτέμβρη ὁ τουρκικός στρατός, ἀφοῦ σταμάτησε τήν ἐπίθεση τῶν ντασνάκι, πέρασε σέ ἀντεπίθεση καί στήν περίοδο τοῦ Σεπτέμβρη μέ Νοέμβρη κατέλαβε τό Σαρικαμίς, τό Κάρς, καί τήν 'Αλεξανδρούπολη. 'Η κυβέρνηση τῆς Τουρκίας ἀποφάσισε νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τήν τυχοδιωκτική πολιτική τῶν ντασνάκι, γιά νά καταλάβει τήν 'Αρμενία.

Στίς 11 τοῦ Νοέμβρη τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Εξωτερικῶν τῆς ΣΟΣΔΡ πρότεινε νά μεσολαβήσει ἀνάμεσα στίς ἐμπόλεμες πλευρές. 'Η Τουρκία ἀπόριψε τίς σοβιετικές προτάσεις καί ἡ κυβέρνηση τῶν ντασνάκι προτίμησε νά συνάψει ὑποδουλωτική συνθήκη, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ 'Αρμενία κηρυσσόταν τουρκικό προτεκτοράτο. 'Ωστόσο, τό σύμφωνο αὐτό δέν μπῆκε σέ ἰσχύ, γιατί πρίν ἀκόμη ὑπογραφεῖ, στίς 29 τοῦ Νοέμβρη στήν 'Αρμενία ἀνακηρύχτηκε Σοβιετική ἐξουσία καί ἡ κυβέρνηση τῶν ντασνάκι ἀνατράπηκε. 'Η κυβέρνηση τῆς Τουρκίας προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει ὅτι ἡ συνθήκη παραμένει σέ ἰσχύ καί καθυστεροῦσε τήν ἐκκένωση τῆς περιοχῆς 'Αλεξανδρούπολης ἀπό τά στρατεύματά της. Μόνο ὕστερα ἀπό τήν κατηγορηματική ἀπαίτηση τῆς κυβέρνησης τῆς ΣΟΣΔΡ, στά μέσα τοῦ Μάη 1921, τά τουρκικά στρατεύματα ἐγκατέλειψαν τήν περιοχή 'Αλεξανδρούπολης.—*25.*

26 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν *«Εἰσήγηση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας»* πού ἔκανε στή συνεδρίαση τῆς ΠΚΕΕ στίς 29 τοῦ 'Απρίλη 1918 (βλ. ῞Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 36ος, σελ. 239-276). Τά λόγια πού παραθέτει ὁ Λένιν βλ. στήν ἐργασία «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας» (στό ἴδιο, σελ. 172).—*27.*

27 Πρόκειται γιά τήν ἀντεπαναστατική ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ τσεχοσλοβακικοῦ στρατιωτικοῦ σώματος, πού ὀργάνωσαν οἱ ἰμπεριαλιστές τῆς 'Αντάντ μέ τή δραστήρια συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων. Τό τσεχοσλοβακικό σῶμα σχηματίστηκε στή Ρωσία πρίν ἀκόμη τή νίκη τῆς Μεγάλης 'Οχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἀπό αἰχμαλώτους πολέμου τσέχους καί σλοβάκους. Τό καλοκαίρι τοῦ 1918 τό σῶμα αὐτό ἀριθμοῦσε πάνω ἀπό 60 χιλιάδες ἄτομα (συνολικά στή Ρωσία ὑπῆρχαν περίπου 200 χιλιάδες αἰχμάλωτοι τσέχοι καί σλοβάκοι). Μετά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, τή χρηματοδότηση τοῦ σώματος τήν ἀνέλαβαν τά κράτη τῆς 'Αντάντ, τά ὁποῖα ἀποφάσισαν νά τό χρησιμοποιήσουν στόν ἀγώνα ἐνάντια στή Σοβιετική Δημοκρατία. 'Ο ἡγέτης τῶν τσέχων ἀστῶν ἐθνικιστῶν, πρόεδρος τοῦ 'Εθνικοῦ Συμβουλίου Τσεχοσλοβακίας, Τ. Μάζαρικ, ἀνακήρυξε τό σῶμα τμῆμα τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς 'Αντάντ ἔβαλαν ζήτημα μεταφορᾶς του στή Γαλλία. 'Η Σοβιετική κυβέρνηση συμφώνησε γιά τή μεταφορά τῶν τσεχοσλοβάκων μέ τόν ὅρο νά

ἐπιστραφοῦν οἱ ρῶσοι στρατιῶτες πού βρίσκονταν στή Γαλλία. Μέ βάση τή συμφωνία τῆς 26 τοῦ Μάρτη 1918 δόθηκε ἡ δυνατότητα στό σῶμα νά ἀναχωρήσει ἀπό τή Ρωσία μέσω τοῦ Βλαδιβοστόκ, μέ τόν ὅρο νά παραδόσει τόν ὁπλισμό του. Ὅμως ἡ ἀντεπαναστατική διοίκηση τοῦ σώματος παραβίασε ὕπουλα τή συμφωνία μέ τή Σοβιετική κυβέρνηση γιά τήν παράδοση τοῦ ὁπλισμοῦ καί μέ ὑπόδειξη τῶν ἱμπεριαλιστῶν τῆς Ἀντάντ ξεσήκωσε στά τέλη τοῦ Μάη ἔνοπλη ἐξέγερση. Οἱ κυβερνήσεις τῶν ΕΠΑ, τῆς Ἀγγλίας καί τῆς Γαλλίας ὑποστήριξαν ἀνοιχτά καί ὁλόπλευρα τήν ἐξέγερση· πῆραν ἄμεσα μέρος σ'αὐτή οἱ γάλλοι ἀξιωματικοί. Οἱ λευκοτσέχοι, ἐνεργώντας σέ στενή ἐπαφή μέ τούς λευκοφρουρίτες καί τούς κουλάκους, κατέλαβαν σημαντικό μέρος τῶν Οὐραλίων, τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλγα, τῆς Σιβηρίας καί ἀποκαθιστοῦσαν παντοῦ τήν ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης. Στίς περιοχές πού καταλήφθηκαν ἀπό τούς λευκοτσέχους δημιουργήθηκαν, μέ τή συμμετοχή τῶν μενσεβίκων καί τῶν ἐσέρων, κυβερνήσεις τῶν λευκοφρουριτῶν: στό Ὄμσκ ἡ «κυβέρνηση» τῆς Σιβηρίας, στή Σαμάρα ἡ Ἐπιτροπή μελῶν τῆς Συντακτικῆς Συνέλευσης κτλ.

Ἀμέσως μετά τήν ἔναρξη τῆς ἐξέγερσης, στίς 11 τοῦ Ἰούνη, ἡ Κεντρική Ἐκτελεστική ἐπιτροπή τῶν τσεχοσλοβακικῶν κομμουνιστικῶν ὁμάδων τῆς Ρωσίας ἔκανε ἔκκληση στούς στρατιῶτες τοῦ σώματος, στήν ὁποία ξεσκέπαζε τήν ἀντεπαναστατική οὐσία τῆς ἐξέγερσης, καλοῦσε τούς τσέχους καί σλοβάκους ἐργάτες καί ἀγρότες νά καταστείλουν τήν ἐξέγερση καί νά καταταχτοῦν στά τσεχοσλοβακικά τμήματα τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Ἡ πλειοψηφία τῶν αἰχμαλώτων τσέχων καί σλοβάκων ἔβλεπαν μέ συμπάθεια τή Σοβιετική ἐξουσία καί δέν ἐπηρεάστηκαν ἀπό τήν ἀντισοβιετική προπαγάνδα τῆς ἀντιδραστικῆς ἡγεσίας τοῦ σώματος. Ὅταν πείστηκαν ὅτι τούς ἐξαπάτησαν, πολλοί στρατιῶτες ἐγκατέλειψαν τό σῶμα, ἀρνούμενοι νά πολεμήσουν ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Περίπου 12 χιλιάδες τσέχοι καί σλοβάκοι πολέμησαν ἀπό τίς γραμμές τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ.

Ἡ περιοχή τοῦ Βόλγα ἀπελευθερώθηκε ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό τό φθινόπωρο τοῦ 1918. Οἱ λευκοτσέχοι συντρίφτηκαν ὁριστικά ταυτόχρονα μέ τή διάλυση τῶν τμημάτων τοῦ Κολτσάκ.—*27.*

28 Τό πέρασμα τῶν τακτικῶν τμημάτων τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ σέ στρατιές ἐργασίας γιά νά χρησιμοποιηθοῦν στόν τομέα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας προκλήθηκε ἀπό τήν ἴδια τήν κατάσταση, στήν ὁποία βρέθηκε ἡ Σοβιετική χώρα στήν περίοδο τῆς εἰρηνικῆς ἀνάπαυλας στίς ἀρχές τοῦ 1920, ὅταν κάθε μέρα ὑπῆρχε ὁ κίνδυνος νά ξαναρχίσει ἡ στρατιωτική ἐπέμβαση τῶν ἱμπεριαλιστῶν. Σχετικά μέ τή δημιουργία τῶν στρατιῶν ἐργασίας ὁ Β. Ι. Λένιν τό Φλεβάρη τοῦ 1920 τόνιζε: «Τό καθῆκον τοῦ περάσματος ἀπό τόν πόλεμο στήν εἰρηνική οἰκοδόμηση παρουσιάζεται μέσα σέ τόσο ἰδιόμορφες συνθῆκες, πού δέν μποροῦμε νά διαλύσουμε τό στρατό, γιατί ὀφείλουμε νά παίρνουμε ὑπόψη, λ.χ., τήν πιθανότητα ἐπίθεσης ἀπομέρους τῆς Πολωνίας ἤ ὁποιασδήποτε ἄλλης δύναμης πού ἡ Ἀντάντ ἐξακολουθεῖ νά σπρώχνει ἐναντίον μας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 40ός, σελ. 105). Τό Συμβούλιο Ἄμυνας πῆρε ἀπόφαση στίς 15 τοῦ Γενάρη 1920 νά ἀναδιοργανώσει τήν 3η

στρατιά σέ 1η στρατιά ἐργασίας καί δημιούργησε τό Συμβούλιο τῆς 1ης στρατιᾶς ἐργασίας ἀπό μέλη τοῦ 'Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου καί ἀπό ἐκπροσώπους τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Επισιτισμοῦ, τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν, τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας, τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εργασίας καί τοῦ ΑΣΛΟ. Στίς 17 καί 18 τοῦ Γενάρη τό ζήτημα γιά τή χρησιμοποίηση τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων στό μέτωπο τῆς οἰκονομίας συζητήθηκε στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). 'Εγκρίθηκε ἡ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου "Αμυνας γιά τή μετατροπή τῆς 3ης στρατιᾶς σέ 1η στρατιά ἐργασίας καί πάρθηκε ἀπόφαση γιά νά προετοιμαστοῦν τά σχέδια δημιουργίας στρατιῶν ἐργασίας στό Κουμπάν-Γκρόζνι, στήν Οὐκρανία, στό Καζάν καί στήν Πετρούπολη. Στίς 21 τοῦ Γενάρη τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων τῆς ΣΟΣΔΡ, σέ συμφωνία μέ τήν Πανουκρανική 'Επαναστατική ἐπιτροπή πῆρε ἀπόφαση νά δημιουργηθεῖ στήν περιοχή τοῦ Νοτιοδυτικοῦ μετώπου ἡ Οὐκρανική στρατιά ἐργασίας. Στίς 10 τοῦ Φλεβάρη, τό Συμβούλιο "Αμυνας ἀποφάσισε νά μετονομαστεῖ ἡ 7η στρατιά σέ ἐπαναστατική στρατιά ἐργασίας Πετρούπολης. Στά τέλη τοῦ Γενάρη μέ ἀρχές τοῦ Φλεβάρη, στήν οἰκοδόμηση τῆς οἰκονομίας χρησιμοποιήθηκαν ἡ 'Εφεδρική στρατιά τῆς Δημοκρατίας καί τμήματα τῆς 2ης στρατιᾶς, τό Μάρτη τά στρατεύματα τῆς 8ης στρατιᾶς, καί λίγο ἀργότερα καί ὁρισμένες ἄλλες στρατιωτικές μονάδες. 'Ο πόλεμος πού ἄρχισε ἐνάντια στήν ἀστικοτσιφλικάδικη Πολωνία καί στόν Βράνγκελ ὑποχρέωσε νά περάσουν οἱ στρατιές ἐργασίες σέ κατάσταση πολέμου.—*27.*

29 Πρόκειται γιά τό βιβλίο «Τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς ΣΟΣΔΡ. Εἰσήγηση τῆς Κρατικῆς ἐπιτροπῆς γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας στό 8ο συνέδριο τῶν Σοβιέτ» (Μόσχα, 1920). Αὐτή ἡ συλλογική ἐπιστημονική ἐργασία τῶν ἐπιφανέστερων ἐπιστημόνων καί εἰδικῶν ἀποτέλεσε τό πρῶτο κρατικό προοπτικό σχέδιο δημιουργίας τῆς ὑλικῆς ὑποδομῆς τοῦ σοσιαλισμοῦ στή βάση τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς χώρας. 'Ο Λένιν ὀνόμασε τό σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ «δεύτερο πρόγραμμα τοῦ Κόμματος».—*30.*

30 Βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 416.—*32.*

31 'Ο Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀπόφαση τῆς IX Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» (βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 506-512).—*33.*

32 *'Η συνδιάσκεψη τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν τῶν τυπογραφικῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μόσχας* συνῆλθε στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1920 στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες τοῦ Μεγάρου τῶν συνδικάτων. Στή συνδιάσκεψη πῆραν μέρος πάνω ἀπό 2000 μέλη τῶν συνδικάτων. 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς ἐργατικῆς τάξης.—*41.*

33 *'Η συγκέντρωση τῶν γραμματέων πυρήνων τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Μόσχας* ἔγινε στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1920 στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες τοῦ Μεγάρου τῶν συνδικάτων. Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν τά θέματα: Ἔκθεση γιά τή συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί ἔκθεση γιά τή στρατιωτική κατάσταση. Στή συνδιάσκεψη μίλησε ὁ Β. Ι. Λένιν σχετικά μέ τό διάταγμα γιά τίς ἐκχωρήσεις, πού δημοσιεύτηκε στίς 25 τοῦ Νοέμβρη.—*43.*

34 *Τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων (ΣΛΕ)* μέ ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν σχηματίστηκε στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1917. Κάποτε ὀνομαζόταν Μεγάλο Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά νά ξεχωρίζει ἀπό τό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων πού ὑπῆρχε δίπλα στό Μεγάλο ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1917 ὥς τό 1926 μέ δικαιώματα ἐπιτροπῆς γιά νά ἐξετάζει τίς μικρές ὑποθέσεις, τίς «ψιλοϋποθέσεις» καί νά προετοιμάζει τά θέματα γιά τό Μεγάλο Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων.—*43.*

35 *'Η συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν,* πού ἔθεσε τέρμα στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο τοῦ 1914-1918, ὑπογράφηκε στίς 28 τοῦ 'Ιούνη 1919 ἀπό τίς ΕΠΑ, τή Βρετανική Αὐτοκρατορία, τή Γαλλία, τήν 'Αγγλία, τήν 'Ιαπωνία καί τίς δυνάμεις πού εἶχαν ἑνωθεῖ μαζί τους ἀπό τή μιά μεριά, καί τή Γερμανία, ἀπό τήν ἄλλη.

Κάνοντας ἐκτίμηση τῆς συνθήκης εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν, ὁ Λένιν ἔγραφε: «Εἶναι μιά πρωτάκουστη καί ληστρική εἰρήνη, πού θέτει σέ κατάσταση σκλάβων δεκάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, καί μέσα σ'αὐτούς καί τούς πιό πολιτισμένους» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 353). 'Η συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν εἶχε σάν σκοπό νά κατοχυρώσει τό μοίρασμα τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου πρός ὄφελος τῶν νικητριῶν Δυνάμεων, καθώς καί νά δημιουργήσει ἕνα τέτιο σύστημα σχέσεων ἀνάμεσα στίς χῶρες, πού νά ἀποβλέπει στό στραγγαλισμό τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί στή συντριβή τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σέ ὅλο τόν κόσμο.—*44.*

36 'Η ἰμπεριαλιστική κυβέρνηση τῆς 'Ιαπωνίας, συνωμοτώντας μέ τούς ἰθύνοντες κύκλους τῆς 'Αμερικῆς καί τῆς 'Αγγλίας, τήν ἄνοιξη τοῦ 1918 ἄρχισε τήν ἔνοπλη ἐπέμβαση στήν Ἄπω 'Ανατολή, προσπαθώντας ἔτσι νά ἀποσπάσει τά σοβιετικά ἐδάφη πού βρίσκονται ἀνατολικά τῆς Βαϊκάλης. Στίς 5 τοῦ 'Απρίλη 1918 τά ἰαπωνικά στρατεύματα ἀποβιβάστηκαν στό Βλαδιβοστόκ. 'Αφοῦ τό μετάτρεψαν σέ κύρια στρατηγική βάση, οἱ ἐπεμβασίες κατέλαβαν τήν παραλιακή περιοχή τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς, τή Βόρεια Σαχαλίνη καί τήν περιοχή ἀνατολικά τῆς Βαϊκάλης. 'Η συντριβή τῶν στρατευμάτων τοῦ Κολτσάκ ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό στά τέλη τοῦ 1919, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ παρτιζάνικου κινήματος, ἡ οἰκονομική κρίση στήν 'Ιαπωνία στά 1920-1921 πού βάθαινε ἀπό τίς ἰαπωνο-αμερικανικές ἀντιθέσεις, ἔκαναν ἀδύνατη τήν παραπέρα παραμονή τῶν ἰαπωνικῶν στρατευμάτων στό σοβιετικό ἔδαφος. Τό φθινόπωρο τοῦ 1922 οἱ ἰάπωνες ἐπεμβασίες χρεοκόπησαν ὁλοκληρωτικά. Στίς 25 τοῦ 'Οχτώβρη οἱ ἰάπωνες ἐπεμβασίες ἐγκατέλειψαν τό Βλαδιβοστόκ.—*44.*

37 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς συνομιλίες μέ τόν Μπούλλιτ, πού ἦλθε τό Μάρτη τοῦ 1919 στή Σοβιετική Ρωσία γιά νά ἀποσαφηνίσει τούς ὅρους μέ τούς ὁποίους ἡ Σοβιετική κυβέρνηση θά συμφωνοῦσε νά κλείσει εἰρήνη μέ τούς συμμάχους, καθώς καί μέ τίς λευκοφρουρίτικες κυβερνήσεις πού σχηματίστηκαν στό ἔδαφος τῆς Ρωσίας. Μέσω τοῦ Μπούλλιτ διαβιβάστηκαν οἱ προτάσεις πού ἔκαναν ὁ πρόεδρος τῶν ΕΠΑ Οὐίλσων καί ὁ πρωθυπουργός τῆς Μεγάλης Βρετανίας Λόυντ Τζώρτζ.

Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση, ἐπιδιώκοντας τό γρηγορότερο τή σύναψη εἰρήνης, συμφώνησε νά κάνει διαπραγματεύσεις πάνω στούς ὅρους πού προτάθηκαν, ἐπιφέροντας ὡστόσο σ᾿αὐτούς οὐσιαστικές τροπολογίες (τό κείμενο τοῦ σχεδίου τῆς πρότασης εἰρήνης τῶν συμμαχικῶν χωρῶν καί τῶν χωρῶν πού προσχώρησαν σ᾿αὐτές, πού ἐκπονήθηκε ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τῆς κυβέρνησης τῶν ΕΠΑ Μπούλλιτ καί ἀπό τήν κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ, βλ. στή συλλογή «Ντοκουμέντα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ», Μόσχα, τόμ. II, ρωσ. ἔκδ., 1958, σελ. 91-95).

Σέ λίγο, μετά τήν ἀναχώρηση τοῦ Μπούλλιτ ἀπό τή Σοβιετική Ρωσία, ὁ Κολτσάκ κατάφερε νά ἔχει ὁρισμένες ἐπιτυχίες στό Ἀνατολικό μέτωπο καί οἱ ἰμπεριαλιστικές κυβερνήσεις, ἐλπίζοντας στή συντριβή τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, ἐγκατέλειψαν τίς διαπραγματεύσεις εἰρήνης. Ὁ Οὐίλσων ἀπαγόρευσε τή δημοσίευση τοῦ σχεδίου συμφωνίας πού ἔφερε ὁ Μπούλλιτ, καί ὁ Λόυντ Τζώρτζ, μιλώντας στό κοινοβούλιο, δήλωσε ὅτι αὐτός δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τίς διαπραγματεύσεις μέ τή Σοβιετική κυβέρνηση.—*45.*

38 Τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πού δημοσιεύεται, εἶχε ψηφιστεῖ μέ ἀσήμαντες προσθῆκες στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς 27 τοῦ Νοέμβρη 1920.—*47.*

39 *Τό Συμβούλιο Ἄμυνας (Συμβούλιο Ἐργατικῆς καί Ἀγροτικῆς Ἄμυνας)* ἱδρύθηκε ἀπό τήν Πανρωσική Κεντρική Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή στίς 30 τοῦ Νοέμβρη 1918. Στήν ἀπόφαση τῆς ΠΚΕΕ τονιζόταν ὅτι τό Συμβούλιο Ἐργατικῆς καί Ἀγροτικῆς Ἄμυνας δημιουργεῖται γιά νά ἐφαρμόσει τό διάταγμα τῆς ΠΚΕΕ τῆς 2 τοῦ Σεπτέμβρη 1918, μέ τό ὁποῖο ἡ Σοβιετική Δημοκρατία κηρύχτηκε πολεμικό στρατόπεδο. Τό Συμβούλιο Ἄμυνας ἦταν ἕνα ἔκτακτο ὄργανο τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, πού τή δημιουργία του τήν προκάλεσε ἡ ἐξαιρετικά δύσκολη κατάσταση πού εἶχε διαμορφωθεῖ στή χώρα. Στό Συμβούλιο Ἄμυνας παραχωρήθηκε πλήρης ἁρμοδιότητα στό ἔργο τῆς κινητοποίησης τῶν δυνάμεων καί τῶν μέσων τῆς χώρας πρός τό συμφέρον τῆς ἄμυνας. Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἄμυνας ὁρίστηκε ὁ Β. Ι. Λένιν.

Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἄμυνας ἦταν ὑποχρεωτικές γιά τίς κεντρικές καί τίς τοπικές ὑπηρεσίες καί ἱδρύματα, γιά ὅλους τούς πολίτες τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας. Τό Συμβούλιο Ἄμυνας ἦταν τό κύριο στρατιωτικοοικονομικό κέντρο καί κέντρο σχεδιασμοῦ στή Δημοκρατία στήν περίοδο τῆς ξένης ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Κάτω ἀπό τό διαρκή ἔλεγχο τοῦ Συμβουλίου Ἄμυνας εἶχε ὑπαχθεῖ ἡ δράση τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου καί τῶν ἄλλων στρατιωτικῶν ὀργάνων.

Στίς ἀρχές τοῦ 'Απρίλη 1920 τό Συμβούλιο 'Εργατικῆς καί 'Αγροτικῆς Ἄμυνας ἀναδιοργανώθηκε καί ἄρχισε νά ὀνομάζεται Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας (ΣΕΑ). Σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας ἄρχισε νά λειτουργεῖ μέ δικαιώματα ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων, πού κύριο καθῆκον της εἶχε τό συντονισμό τῆς δουλιᾶς ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν γιά τήν οἰκονομική οἰκοδόμηση· ὑπῆρχε ὥς τό 1937.—*47.*

40 *Οἱ 'Επιτροπές φτωχολογιᾶς (κομπέντι)* ἱδρύθηκαν μέ τό διάταγμα τῆς ΠΚΕΕ τῆς 11 τοῦ 'Ιούνη 1918 «Γιά τήν ὀργάνωση καί τόν ἐφοδιασμό τῆς φτωχολογιᾶς τοῦ χωριοῦ». Στίς 'Επιτροπές φτωχολογιᾶς, μέ βάση τό διάταγμα, ἀνατίθονταν τά καθήκοντα τῆς καταγραφῆς τῶν ἀποθεμάτων τροφίμων τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, τῆς ἐξακρίβωσης τῶν ἀποθεμάτων καί πλεονασμάτων τροφίμων τῶν κουλάκων καί τῆς βοήθειας στά σοβιετικά ὄργανα ἐπισιτισμοῦ γιά τήν κατάσχεση τῶν πλεονασμάτων αὐτῶν· τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς φτωχολογιᾶς μέ τρόφιμα ἀπό τά κουλάκικα νοικοκυριά, τῆς διανομῆς τῶν γεωργικῶν ἐργαλείων καί βιομηχανικῶν ἐμπορευμάτων κτλ. 'Ωστόσο, ἡ πρακτική δουλιά τῶν 'Επιτροπῶν φτωχολογιᾶς ἀγκάλιαζε ὅλες τίς πλευρές τῆς δουλιᾶς στό χωριό. Στήν πράξη αὐτές ἔγιναν σημεῖα στήριξης, ὄργανα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου στό χωριό· ἡ ὀργάνωσή τους σήμαινε τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στό χωριό. Στά τέλη τοῦ 1918 οἱ 'Επιτροπές φτωχολογιᾶς, ἀφοῦ ἐκπλήρωσαν τά καθήκοντα πού τούς εἶχαν ἀνατεθεῖ, συγχωνεύτηκαν στά Σοβιέτ τῶν ἐπαρχιῶν καί τῶν χωριῶν.

Στά χωριά τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν οἱ 'Επιτροπές φτωχολογιᾶς ἐμφανίστηκαν ὕστερα ἀπό τήν ἀνακήρυξη τῆς Σοβιετικῆς Σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν. 'Η ἀπόφαση γιά τήν ὀργάνωσή τους εἶχε παρθεῖ ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΑ (μπ) τόν Αὔγουστο τοῦ 1920.—*47.*

41 *ΑΣΜ*—συντομευμένη ὀνομασία τοῦ 'Ανώτατου Συμβουλίου Μεταφορῶν.—*47.*

42 *'Η 'Εργατοαγροτική ἐπιθεώρηση (Ραμπκρίν)* δημιουργήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν τό Φλεβάρη τοῦ 1920 στή βάση τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Κρατικοῦ 'Ελέγχου, πού εἶχε δημιουργηθεῖ τούς πρώτους μῆνες τῆς ἐγκαθίδρυσης τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας.

'Ο Λένιν ἔδινε μεγάλη σημασία στήν ἐπαλήθευση καί στόν ἔλεγχο τῆς ἐκπλήρωσης ἀπό τά πάνω ὥς τά κάτω. 'Επεξεργάστηκε ὁλόπλευρα τίς ἀρχές τῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐλέγχου στό Σοβιετικό κράτος, παρακολουθοῦσε προσεκτικά τή δράση τῆς Ραμπκρίν, ἔκανε κριτική στίς ἀδυναμίες της καί ἐπέμενε στήν καλυτέρευση τῆς δουλιᾶς της. 'Αργότερα, στά τελευταῖα του ἄρθρα «Πῶς νά ἀναδιοργανώσουμε τήν 'Εργατοαγροτική 'Επιθεώρηση» καί «Κάλλιο λιγότερα, καί καλύτερα», πρόβαλε τό σχέδιο τῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς Ραμπκρίν. Θεμελιώδεις ἀρχές τοῦ λενινιστικοῦ σχεδίου ἦταν ἡ συνένωση τοῦ κομματικοῦ καί τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου, ἡ πλατιά προσέλκυση στή δουλιά τοῦ

ἐλέγχου τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν. Σ'αὐτό ὁ Λένιν ἔβλεπε τήν ἐγγύηση τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου αὐτοῦ, τήν πηγή τῆς ἀστείρευτης δύναμης τοῦ Κόμματος καί τοῦ κράτους. Σύμφωνα μέ τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν, τό XII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) δημιούργησε τό ἑνιαῖο ὄργανο τῆς ΚΕΕ-ΕΑΕ πού εἶχ[illegible]ίς ἁρμοδιότητες τοῦ κομματικοῦ καί τοῦ κρατικοῦ ἐλέγχου. —*49.*

43 Ἡ *«ἐργατικ*[illegible]*λίτευση»* ἦταν ἀντικομματική, ἀναρχοσυνδικαλιστική, φρα[illegible]ή ὁμάδα μέ ἐπικεφαλῆς τούς Α. Γκ. Σλιάπνικοφ, Σ. Π. Μεντβέ[illegible] Μ. Κολλοντάι, Ι. Ι. Κουτοῦζοφ, Γ. Χ. Λουτοβίνοφ κ.ἄ. Ἡ ὁμά[illegible] αὐτή πρωτοεμφανίστηκε μέ τή δημαγωγική αὐτή ὀνομασία τό Σεπτέμβρη τοῦ 1920 στήν IX Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τό Νοέμβρη ἄρχισε τή φραξιονιστική πάλη καί τήν ὑπονόμευση τῆς ἑνότητας τοῦ Κόμματος, ὀργανώνοντας εἰδική σύσκεψη κατά τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης τῆς ὀργάνωσης τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» διαμορφώθηκε ὁριστικά στήν πορεία τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα τό 1920-1921. Οἱ ἀπόψεις της ἦταν ἔκφραση τῆς ἀναρχοσυνδικαλιστικῆς παρέκκλισης στό Κόμμα. Οἱ ἀπόψεις αὐτές εἶχαν ἐκτεθεῖ πιό ὁλοκληρωμένα στήν μπροσούρα τῆς Κολλοντάι «ἐργατική ἀντιπολίτευση», πού ἐκδόθηκε τίς παραμονές τοῦ X συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ἡ ἀντιπολίτευση πρότεινε νά διαβιβαστεῖ ἡ διεύθυνση ὅλης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας «στό πανρωσικό συνέδριο τῶν παραγωγῶν», ἑνωμένων στά παραγωγικά συνδικάτα, τά ὁποῖα ἔπρεπε νά ἐκλέξουν κεντρικό ὄργανο πού νά διευθύνει ὅλη τή λαϊκή οἰκονομία τῆς χώρας. Ἡ ἀντιπολίτευση ἀπαιτοῦσε ὅλα τά ὄργανα διεύθυνσης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας νά ἐκλέγονται μόνο ἀπό τά ἀντίστοιχα συνδικάτα, καί μάλιστα οἱ ὑποψηφιότητες πού πρότειναν τά συνδικάτα δέν θά μποροῦσαν νά ἀπορίπτονται ἀπό τά κομματικά καί κρατικά ὄργανα. Οἱ ἀπαιτήσεις αὐτές σήμαιναν ἄρνηση τοῦ καθοδηγητικοῦ ρόλου τοῦ Κόμματός καί τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, πού ἦταν τό κύριο ὅπλο στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση. Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ἀντιπαράθετε τά συνδικάτα στό Σοβιετικό κράτος καί στό Κομμουνιστικό κόμμα, θεωρώντας ἀνώτερη μορφή ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης τά συνδικάτα καί ὄχι τό Κόμμα.

Ἡ πλατφόρμα τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» στά ἐσωκομματικά ζητήματα ἀποτελοῦνταν ἀπό συκοφαντικές κατηγορίες σέ βάρος τῆς καθοδήγησης τοῦ Κόμματος γιά «ἀπόσπαση ἀπό τίς κομματικές μάζες», γιά «ὑποτίμηση τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου», γιά «ἐκφυλισμό τῶν ἀνώτερων καθοδηγητικῶν ὀργάνων».

Ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» εἶχε γιά μιά περίοδο μιά ὁρισμένη βάση στό περιβάλλον τῆς καθυστερημένης μερίδας τῶν ἐργατῶν, ἡ ὁποία εἶχε περισσότερο ὑποστεῖ τήν ἐπίδραση τοῦ μικροαστικοῦ στοιχείου. Τίς ταλαντεύσεις τῆς μερίδας αὐτῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού δέν ἦταν σταθερή, ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» προσπαθοῦσε νά τίς ἐκμεταλλευτεῖ γιά τά δικά της στενά φραξιονιστικά συμφέροντα. Σέ μιά σειρά κομματικές ὀργανώσεις τόσο στό κέντρο, ὅσο καί στίς ἐπαρχίες, ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση» ἔβρισκε συμπάθειες. Στή συν-

διάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ), τό Νοέμβρη τοῦ 1920, ἡ πλατφόρμα της πῆρε τά 21% ἀπό τό σύνολο τῶν ψήφων, στή συνεδρίαση τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν μεταλλωρύχων στίς ἀρχές τοῦ 1921 πῆρε τά 30%. Ἡ διαφωτιστική δουλιά, πού ἔγινε γιά τό ξεσκέπασμα τῶν δημαγωγικῶν ἀντικομματικῶν συνθημάτων τῆς ἀντιπολίτευσης, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά ἀραιώσουν σημαντικά οἱ γραμμές της κατά τό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος. Στό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος ὑπέρ τῆς πλατφόρμας της δόθηκαν λιγότερο ἀπό τά 6% τῶν ψήφων. Τό συνέδριο ἔδοσε συντριπτικό χτύπημα στίς ἀπόψεις τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Στήν ἀπόφαση «Γιά τή συνδικαλιστική καί τήν ἀναρχική παρέκκλιση στό Κόμμα μας», πού προτάθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, ὑπογραμμιζόταν ὅτι οἱ ἀπόψεις τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» θεωρητικά δέν εἶναι σωστές, «πρακτικά ἀδυνατίζουν τή δοκιμασμένη καθοδηγητική γραμμή τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος, καί στήν πράξη βοηθοῦν τούς ταξικούς ἐχθρούς τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ.,1954, σελ. 532). Τό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος θεώρησε ὅτι ἡ προπαγάνδιση τῶν ἰδεῶν τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τοῦ Κόμματος. Ἡ ἀπόφαση πού ψήφισε τό συνέδριο γιά τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος ἀπαιτοῦσε νά διαλυθοῦν ἀμέσως ὅλες οἱ ὁμάδες, ἀνεξάρτητα σέ ποιά πλατφόρμα εἶχαν δημιουργηθεῖ. Ὕστερα ἀπό τό συνέδριο ἕνα μεγάλο μέρος τῶν ἁπλῶν μελῶν τοῦ Κόμματος ξέκοψε ἀπό τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση» καί ὑποστήριξε ἀνεπιφύλακτα τή γραμμή τοῦ Κόμματος. Ὡστόσο, τά ὑπολείμματα τῆς ἀντιπολίτευσης, μέ ἐπικεφαλῆς τόν Σλιάπνικοφ καί τόν Μεντβέντιεφ, διατήρησαν παράνομη ὀργάνωση καί συνέχιζαν νά κάνουν ἀντικομματική προπαγάνδα, καλυπτόμενοι μέ ὑπερεπαναστατικές φράσεις. Τό Φλεβάρη τοῦ 1922 ἔστειλαν στήν Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς τή «δήλωση τῶν 22», πού ἦταν ἕνας κακεντρεχής συκοφαντικός λίβελλος ἐνάντια στό Κόμμα. Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ἀφοῦ μελέτησε προσεκτικά τή «δήλωση τῶν 22», καταδίκασε ἀποφασιστικά τίς ἐνέργειες τῆς ὁμάδας καί προειδοποίησε ὅτι, ἄν συνεχίσουν τή δράση τους, θά βρεθοῦν ἔξω ἀπό τίς γραμμές τῆς ΙΙΙ Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἡ ὀργανωτική συντριβή τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης» ὁλοκληρώθηκε τό 1922 στό ΧΙ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). —*50.*

44 Τό σχέδιο πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν, ψηφίστηκε ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στίς 30 τοῦ Νοέμβρη 1920. —*51.*

45 Τό ντοκουμέντο πού δημοσιεύεται εἶχε παρθεῖ σάν βάση στήν ἀπόφαση «Γιά τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας», πού ὑποβλήθηκε ἐξονόματος τῆς ΠΚΕΕ καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, καί ἐγκρίθηκε ἀπό τό συνέδριο στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920.

Ἡ Οἰκονομική ἐπιτροπή, ἐπιτροπή πού ἀσχολοῦνταν γιά τήν ὀργάνω-

ση τῆς σύνδεσης ἀνάμεσα σέ ὅλα τά οἰκονομικά Λαϊκά 'Επιτροπάτα μέ πρόεδρο τόν Β. Ι. Λένιν, ἱδρύθηκε στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1920. 'Η ἐπιτροπή ἐπεξεργάστηκε τό σχέδιο γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί ῎Αμυνας μέ σκοπό τή μετατόπιση τοῦ κέντρου τῆς δουλιᾶς του στά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Στή συνέχεια ἡ ἐπιτροπή αὐτή ἀσχολήθηκε μέ τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἀπόφασης τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων «Γιά τή ρύθμιση τῆς δράσης τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ «Γιά τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί ῎Αμυνας»». ῞Υστερα ἀπό ὁρισμένες συντακτικές ἀλλαγές, τό σχέδιο αὐτό ἐγκρίθηκε ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων στίς 17 τοῦ Μάρτη 1921 σάν «Κανονισμός γιά τίς ἐπιτροπές σχεδίου».—*52.*

46 Στίς 30 τοῦ Νοέμβρη 1920 ἡ 'Επαναστατική Στρατιωτική ἐπιτροπή τῆς 'Αρμενίας ἔστειλε χαιρετιστήριο στόν Β. Ι. Λένιν ἀπ'ἀφορμή τήν ἐγκαθίδρυση τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στήν 'Αρμενία. Τό τηλεγράφημα πού δημοσιεύεται εἶχε ἀποσταλεῖ σέ ἀπάντηση στό χαιρετιστήριο αὐτό.—*54.*

47 Στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 269 τῆς 30 τοῦ Νοέμβρη 1920, εἶχε δημοσιευτεῖ, ὄχι πλήρης, ὁ λόγος τοῦ Β. Ι. Λένιν στή συγκέντρωση τῶν γραμματέων πυρήνων τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 43-46). Καί μάλιστα εἶχαν δημοσιευτεῖ ἐκεῖνες οἱ θέσεις τοῦ λόγου, τίς ὁποῖες ὁ Λένιν δέν ἤθελε τότε, γιά πολιτικούς λόγους, νά φέρει σέ δημοσιότητα (λογουχάρη, ὅτι σέ περίπτωση πολέμου ὅλες οἱ τεχνικές ἐγκαταστάσεις τῶν ἐκχωρήσεων θά παραμείνουν στό Σοβιετικό κράτος, καθώς ἐπίσης καί ἡ ὑπόμνηση γιά τά ὄργανα τῆς ΒΕΤΣΕΚΑ). Τό λάθος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τό διόρθωσε ὁ Ι. Ι. Σκβορτσόφ-Στεπάνοφ στό ἄρθρο του «Σέ ποιούς δέν πρέπει νά δίνονται ἐκχωρήσεις!», πού δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 274 τῆς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1920. 'Ο Σκβορτσόφ ἔγραφε ὅτι τά ὄργανα τῆς ΒΕΤΣΕΚΑ θά προσέχουν ὥστε οἱ ἀνάδοχοι τῶν ἐκχωρήσεων νά μήν ἀσχολοῦνται μέ δράση ἐχθρική πρός τό Σοβιετικό κράτος: «Καί ὁ σύντρ. Λένιν στό λόγο του, πού διαβιβάστηκε στήν «Πράβντα» (ἀρ. φύλ. 269, 30 τοῦ Νοέμβρη) πολύ λακωνικά καί μέ πολλές διαστρεβλώσεις, εἶχε ὁλοφάνερα ὑπόψη του τέτια περίπτωση, ὅταν ἔκανε μνεία γιά τήν ὕπαρξη τῆς ΒΕΤΣΕΚΑ, τῆς ΤΣΕΚΑ Μόσχας καί τῆς ΤΣΕΚΑ κυβερνείου. 'Ακριβῶς τό ἴδιο καί ἡ ὑπόδειξη πώς σέ περίπτωση πολέμου ὅλη ἡ περιουσία θά παραμείνει σέ μᾶς μέ βάση τό πολεμικό δίκαιο, χαράζει τήν ἀπόλυτα σωστή θέση ὅτι, ἔχοντας ὑπόψη αὐτό, θά θελήσουν νά πάρουν ἐκχωρήσεις ἀπό μᾶς μόνο οἱ ὁμάδες πού πείστηκαν ὅτι τά συμφέροντα τῶν δικῶν τους χωρῶν δέν ἀπαιτοῦν νά κάνουν πόλεμο ἐνάντιά μας, ἀλλά ἐμπόριο μέ μᾶς».—*56.*

48 Στό σημεῖο αὐτό καί στή σελίδα 92-93 ὁ Β. Ι. Λένιν δέν παραθέτει τό γράμμα τοῦ Οὐάσιγκτον Βάντερλιπ, ἀλλά ἐκθέτει τό περιεχόμενό του.—*63.*

49 *'Η Δημοκρατία τῆς ῎Απω 'Ανατολῆς* (ΔΑΑ) εἶχε δημιουργηθεῖ τόν

'Απρίλη τοῦ 1920 καί περιλάμβανε ἐδάφη τῶν περιοχῶν τῆς 'Υπερβαϊκάλης, τοῦ 'Αμούρ, τοῦ Πριμόριε, τῆς Καμτσάτκας καί τῆς Βόρειας Σαχαλίνης. 'Η ἵδρυση τῆς ΔΑΑ, σάν κράτος μέ ἀστικοδημοκρατική μορφή, πού ὅμως ἐφάρμοζε οὐσιαστικά σοβιετική πολιτική, ἀνταποκρινόταν στά συμφέροντα τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, πού ἐπιδίωκε νά αὐτοεξασφαλιστεῖ μέ μιά μακρόχρονη ἀνάπαυλα στό 'Ανατολικό μέτωπο καί νά ἀποφύγει τόν πόλεμο μέ τήν 'Ιαπωνία. Συνάμα ὅμως, ἡ δημιουργία στήν Ἄπω 'Ανατολή ἑνός κράτους-συγκρουστήρα ἦταν ἕνα μέτρο ἀνάγκης. Ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν οἱ «περιστάσεις ἐπέβαλαν τή δημιουργία ἑνός κράτους-συγκρουστήρα μέ τή μορφή τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 93).

Ὕστερα ἀπό τήν ἐκκαθάριση τῆς περιοχῆς τῆς Ἄπω 'Ανατολῆς (ἐκτός ἀπό τή Βόρεια Σαχαλίνη) ἀπό τούς ἐπεμβασίες καί τούς λευκοφρουρίτες, ἡ Λαϊκή συνέλευση τῆς ΔΑΑ πῆρε ἀπόφαση στίς 14 τοῦ Νοέμβρη νά προσχωρήσει στή ΣΟΣΔΡ.—*63.*

50 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν μπροσούρα «Γιά τίς ἐκχωρήσεις. Τό Διάταγμα τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη 1920. Τό κείμενο τοῦ διατάγματος. Τά ἔργα τῶν ἐκχωρήσεων. Χάρτες». Μόσχα, 1920.—*69.*

51 Πρόκειται γιά τό σχέδιο τῆς ἐμπορικῆς συμφωνίας ἀνάμεσα στή Μεγάλη Βρετανία καί τή ΣΟΣΔΡ, πού ἔδοσε ὁ ὑπουργός 'Εμπορίου τῆς Μεγάλης Βρετανίας Οὐάιζ στίς 29 τοῦ Νοέμβρη 1920 στόν ἐπικεφαλῆς τῆς σοβιετικῆς ἐμπορικῆς ἀντιπροσωπείας στό Λονδίνο Λ. Μπ. Κράσιν. Οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν ἐξομάλυνση τῶν οἰκονομικῶν καί τῶν πολιτικῶν σχέσεων, πού εἶχαν ἀρχίσει τό Μάη τοῦ 1920, παρατείνονταν καί ἀπό καιρό σέ καιρό μάλιστα στήν οὐσία διακόπτονταν ἀπό ὑπαιτιότητα τῆς ἀγγλικῆς κυβέρνησης. Οἱ διαπραγματεύσεις αὐτές ἔληξαν στίς 16 τοῦ Μάρτη 1921 μέ τήν ὑπογραφή τῆς ἐμπορικῆς συμφωνίας.—*70.*

52 *«Ναρόντι Βοστόκα» («Λαοί τῆς 'Ανατολῆς»)*—μηνιαῖο περιοδικό, ὄργανο τοῦ Συμβουλίου προπαγάνδας καί δράσης τῶν λαῶν τῆς 'Ανατολῆς, πού ἀποφάσισε τήν ἔκδοσή του τό πρῶτο συνέδριο τῶν λαῶν τῆς 'Ανατολῆς, τό ὁποῖο εἶχε συνέλθει στίς 1-7 τοῦ Σεπτέμβρη 1920 στό Μπακού. Τό μοναδικό τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ βγῆκε τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1920 στό Μπακού στά ρωσικά, τουρκικά, περσικά καί ἀραβικά.—*71.*

53 'Ο Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό νομοσχέδιο «Τά μέτρα γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν», πού διαβιβάστηκε ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων στό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ γιά ἔγκριση στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Τό νομοσχέδιο αὐτό δημοσιεύτηκε στήν «'Ιζβέστιγια», ἀρ. φύλ. 281 τῆς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1920.

Τό νομοσχέδιο πρόβλεπε τό συνδυασμό τῶν μέτρων τοῦ κράτους γιά τή ρύθμιση τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας μέ τό ἀτομικό

ἐνδιαφέρον τῶν ἀγροτῶν γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητας τῶν νοικοκυριῶν τους. Τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο ὁμόφωνα.—*77.*

54 *Ἡ Πανρωσική σύσκεψη τῶν διευθυντῶν τῶν τμημάτων γυναικῶν τῶν κυβερνείων* ἔγινε στή Μόσχα στίς 1-6 τοῦ Δεκέμβρη 1920. Στή σύσκεψη πῆραν μέρος πάνω ἀπό 200 ἀντιπρόσωποι, πού ἀντιπροσώπευαν 5 Δημοκρατίες, 65 κυβερνεῖα καί 5 περιοχές. Στή σύσκεψη αὐτή ἔγινε ἔκθεση γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς χώρας, ἀπολογισμός τοῦ τμήματος τῆς ΚΕ γιά τή δουλιά ἀνάμεσα στίς γυναῖκες, ἐξετάστηκαν τά ζητήματα γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῶν τμημάτων γυναικῶν, γιά τήν προστασία τῆς μητρότητας καί τῶν παιδιῶν βρεφικῆς ἡλικίας. Ἰδιαίτερη προσοχή δόθηκε στά καθήκοντα τῆς παραγωγῆς, στήν ἀνάπτυξη τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας, στή συμμετοχή τῶν ἐργατριῶν στά συνδικάτα καί στήν Ἐργατοαγροτική Ἐπιθεώρηση.

Τό χαιρετιστήριο τηλεγράφημα τοῦ Β. Ι. Λένιν διαβάστηκε στή σύσκεψη στίς 6 τοῦ Δεκέμβρη.—*84.*

55 Τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν μέ τήν προσθήκη τοῦ δεύτερου σημείου, ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πού ἔγινε στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1920.

Τό δεύτερο σημεῖο ἔλεγε: «Ἡ καθοδήγηση τῆς δουλιᾶς τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, τόσο στόν ὀργανωτικό καί στό διοικητικό τομέα σέ πλατιά πανρωσική κλίμακα, ὅσο καί μέσα στόν ἴδιο τό μηχανισμό τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, ἀσκεῖται ἀπό τόν Λαϊκό ἐπίτροπο μόνο μέσω τοῦ βοηθοῦ».

Τό ζήτημα τῆς ἀνασυγκρότησης τῆς δουλιᾶς τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας εἶχε μπεῖ ἀπό τόν Λένιν τό Νοέμβρη τοῦ 1920 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 376). Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναδιοργάνωσής του προκλήθηκε ἀπό τό ὅτι ἡ δουλιά καί ἡ διάρθρωση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας δέν ἀνταποκρινόταν στά καινούργια καθήκοντα στόν τομέα τῆς λαϊκῆς μόρφωσης, πού προέκυψαν ἀπό τό πέρασμα στήν εἰρηνική οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ. Στίς 24 τοῦ Νοέμβρη 1920 τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ μέ πρωτοβουλία τοῦ Λένιν συγκρότησε ἐπιτροπή πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Α. Β. Λουνατσάρσκι (μέ δικαίωμα ἀντικατάστασής του ἀπό τόν Μ. Ν. Ποκρόβσκι), Ε. Α. Λίτκενς καί Ν. Π. Γκορμπουνόφ (μέ δικαίωμα ἀντικατάστασής του ἀπό τόν Β. Ι. Σολοβιόφ) γιά νά ἐπεξεργαστεῖ τό σχέδιο ἀναδιοργάνωσης τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας.

Τό σχέδιο «Κανονισμός γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας», πού ἐπεξεργάστηκαν ὁ Λίτκενς καί ὁ Σολοβιόφ, δέν ἱκανοποίησε τόν Λένιν. Ὁ Βλαντίμιρ Ἰλίτς, κάνοντας αὐτό γνωστό σέ γράμμα του πρός τόν Λουνατσάρσκι στίς 29 τοῦ Νοέμβρη, ἐξέθεσε τίς προκαταρκτικές του σκέψεις πάνω στό ζήτημα τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV, σελ. 179-180).

Στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πού συνῆλθε στίς 8 τοῦ

Δεκέμβρη συζητήθηκε ὁ «Κανονισμός γιά τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Παιδείας», ὅμως δέν ἐγκρίθηκε. 'Ο Λένιν θεωροῦσε πώς τό σχέδιο γιά τή γενική ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας θά πρέπει νά προετοιμαστεῖ πιό προσεκτικά καί νά συζητηθεῖ σέ κομματική σύσκεψη γιά τή λαϊκή μόρφωση.

Στή σύσκεψη πού ἔγινε ἀπό τίς 31 τοῦ Δεκέμβρη ὥς τίς 4 τοῦ Γενάρη 1921 ἡ συζήτηση κατέληξε σέ γενικές κρίσεις. Γιά τό λόγο αὐτό ὁ Λένιν ἔδοσε ἐντολή νά καθυστερήσει ἡ ἐφαρμογή τῶν ἀποφάσεων γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας πού ψήφισε ἡ σύσκεψη (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 164). Στίς 26 τοῦ Γενάρη ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ συζητάει ξανά τό ζήτημα τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας καί δημιουργεῖ ἐπιτροπή μέ ἐπικεφαλῆς τόν Λένιν γιά νά ἐπεξεργαστεῖ τό σχέδιο τῆς γενικῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας. 'Από τή στιγμή αὐτή ὁ Λένιν ἀρχίζει ἐντατικά νά δουλεύει γιά τή μελέτη τῶν ζητημάτων πού συνδέονταν μέ τήν ἀνασυγκρότηση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου. Στίς 28 τοῦ Γενάρη ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας παρακαλεῖ νά τοῦ στείλουν ἐπειγόντως τό ὑλικό γιά τά σχολεῖα ὅλων τῶν εἰδῶν μέ τό κείμενο τῶν ἰσχυόντων γι'αὐτά νόμων (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXV, σελ. 211-212). Στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ φυλάγεται τό παρακάτω ντοκουμέντο τοῦ Λένιν:

«Διάταγμα γιά τή μαθήτευση: 29. VII. 1920· (ἀρ. 70, ἄρθρ. 325)· *Κανονισμός γιά τό ἑνιαῖο σχολεῖο ἐργασίας*. 16. X. 1918 (Συλλογή Νόμων, ἀρ. 74, ἄρθρ. 812)·

Γενική Διεύθυνση ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης 29. I. 1920 (ἀρ. 6, ἄρθρ. 41)».

"Οπως φαίνεται, αὐτός ἦταν κατάλογος τῶν ὑλικῶν πού ζήτησε ὁ Λένιν ἤ πού τοῦ στείλανε.

Στίς 20 καί 31 τοῦ Γενάρη καί στίς 2 τοῦ Φλεβάρη ἔγιναν συνεδριάσεις τῆς 'Επιτροπῆς μέ πρόεδρο τόν Λένιν. 'Η 'Επιτροπή κατέληξε στό συμπέρασμα ὅτι ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας δέν πρέπει νά περιοριστεῖ στήν ψήφιση κανονισμοῦ γιά τό 'Επιτροπάτο αὐτό. 'Ο Λένιν θεωροῦσε ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἀκόμη νά δοθοῦν καί πολιτικές θέσεις πού θά προσανατόλιζαν τούς κομμουνιστές—στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας στή διόρθωση τῶν λαθεμένων ἀποφάσεων τῆς κομματικῆς σύσκεψης γιά τή λαϊκή μόρφωση. Μέ πρόταση τοῦ Λένιν τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ στίς 2 τοῦ Φλεβάρη παραχώρησε τό δικαίωμα στήν 'Επιτροπή νά δόσει ἐξονόματος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος ὁδηγίες στό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας. Στίς 5 τοῦ Φλεβάρη στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 25, δημοσιεύτηκαν οἱ «'Οδηγίες τῆς ΚΕ πρός τούς κομμουνιστές—στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας», πού τίς ἔγραψε ὁ Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 319-321).

Στίς 11 τοῦ Φλεβάρη τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων ἐπικύρωσε τόν «Κανονισμό γιά τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Παιδείας», πού

τόν ἐπεξεργάστηκαν τά μέλη τῆς 'Επιτροπῆς καί θεωρήθηκε ἀπό τόν Λένιν. 'Ο Κανονισμός αὐτός δημοσιεύτηκε στήν «'Ιζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 33 τῆς 15 τοῦ Φλεβάρη καί μέ βάση αὐτόν ἔγινε ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας στή διάρκεια τοῦ 1921.—*87.*

56 Τό ντοκουμέντο πού δημοσιεύεται μπῆκε στό κείμενο τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1920 σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς δημιουργίας εἰδικοῦ ἔντυπου παραγωγικοῦ ὀργάνου.—*88.*

57 *Τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν, κόκκινων στρατιωτῶν καί κοζάκων βουλευτῶν* συνῆλθε στή Μόσχα στίς 22-29 τοῦ Δεκέμβρη 1920. 'Ως πρός τή σύνθεσή του ἦταν τό πιό πολυάριθμο ἀπ'ὅλα τά προηγούμενα συνέδρια τῶν Σοβιέτ: πῆραν μέρος 2537 ἀντιπρόσωποι, ἀπό τούς ὁποίους 1728 μέ θετική ψῆφο καί 809 μέ συμβουλευτική. 'Η κομματική σύνθεση τῶν ἀντιπροσώπων ἦταν: κομμουνιστές 91,7%, συμπαθοῦντες 2,7%, ἐξωκομματικοί 3,9%, μενσεβίκοι 0,3%, μπουντιστές 0,3%, ἀριστεροί ἐσέροι 0,15%, ἀναρχικοί 0,15%, μέλη ἄλλων κομμάτων 0,8%. 'Η σύνθεση αὐτή τοῦ συνεδρίου ἀποτελοῦσε περίτρανη ἀπόδειξη τῆς ἀνάπτυξης τοῦ κύρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τῆς πολιτικῆς συντριβῆς τῶν μικροαστικῶν κομμάτων, πού ξεσκεπάστηκαν στά μάτια τοῦ λαοῦ σάν ἀντισοβιετικά ἀντεπαναστατικά κόμματα.

Τό συνέδριο συνῆλθε στήν περίοδο τῆς νικηφόρας λήξης τοῦ πολέμου ἐνάντια στήν ξένη στρατιωτική ἐπέμβαση καί στίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς ἀντεπανάστασης, ὅταν τό οἰκονομικό μέτωπο προβαλλόταν «σάν τό κυριότερο καί τό βασικότερο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 137). Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν τά θέματα: ἔκθεση δράσης τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας, γιά τήν ἀνόρθωση τῆς βιομηχανίας καί τῶν μεταφορῶν, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καί τή βοήθεια στά ἀγροτικά νοικοκυριά, γιά τήν καλυτέρευση τῆς δράσης τῶν κρατικῶν ὀργάνων καί τήν καταπολέμηση τῆς γραφειοκρατίας. Τά βασικά θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης εἶχαν προκαταρκτικά συζητηθεῖ στίς συνεδριάσεις τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ). Γιά τήν ὁλόπλευρη καί λεπτομερειακή συζήτηση τῶν θεμάτων, τό συνέδριο σχημάτισε 3 τμήματα: τό βιομηχανικό, τό ἀγροτικό καί τῆς κρατικῆς οἰκοδόμησης.

Οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου διεξάγονταν κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν. 'Ο Λένιν ἔκανε ἔκθεση γιά τή δράση τῆς ΠΚΕΕ καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ συνεδρίου τῆς 22 τοῦ Δεκέμβρη καί ἐκφώνησε τόν τελικό λόγο πάνω στήν ἔκθεση στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ συνεδρίου τῆς 23 τοῦ Δεκέμβρη. 'Εκτός ἀπ'αὐτό, μίλησε ἔξι φορές στίς συνεδριάσεις τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ συνεδρίου (στίς 21, 22, 24 καί 27 τοῦ Δεκέμβρη) γιά τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων καί ἀπ'ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ νομοσχεδίου γιά τά μέτρα δυναμώματος καί ἀνάπτυξης τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν.

Πάνω στήν ἔκθεση τοῦ Λένιν γιά τή δράση τῆς ΠΚΕΕ καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων, τό συνέδριο ψήφισε μέ συντριπτική πλειοψηφία τήν ἀπόφαση πού ἐνέκρινε τή δράση τῆς κυβέρνησης. 'Η ἀπόπειρα πού ἔκαναν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μικροαστικῶν κομμάτων, κάνοντας ἀντισοβιετικές δηλώσεις, γιά νά ψηφιστεῖ τό δικό τους σχέδιο ἀπόφασης, ἀποκρούστηκε ὁμόφωνα ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου.

Τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ ψήφισε τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς χώρας (τό σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ), πού καταρτίστηκε μέ τήν πρωτοβουλία καί τίς ὑποδείξεις τοῦ Λένιν. Αὐτό ἦταν τό πρῶτο προοπτικό οἰκονομικό σχέδιο τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους, πού ὁ Λένιν τό ὀνόμασε «δεύτερο πρόγραμμα τοῦ Κόμματος». 'Η ἀπόφαση πού ψηφίστηκε πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, εἶχε γραφτεῖ ἀπό τόν Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 196-197).

"Ενα ἀπό τά σπουδαιότερα θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου ἦταν τό νομοσχέδιο σχετικά μέ τά μέτρα δυναμώματος καί ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, πού ψήφισε τό ΣΛΕ στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1920. 'Υπογραμμίζοντας τή σημασία του, ὁ Λένιν ἔλεγε ὅτι γύρω ἀπ'αὐτό συγκεντρώνονται «σάν γύρω ἀπό μιά ἑστία ἑκατοντάδες ἀποφάσεις καί νομοσχέδια τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 148). Οἱ βασικές θέσεις τοῦ νομοσχεδίου συζητήθηκαν μέ τή συμμετοχή τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν ἰδιαίτερη σύσκεψη πού ἔγινε μέ τούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες-ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ στίς 22 τοῦ Δεκέμβρη καί στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 24 καί 27 τοῦ Δεκέμβρη (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 178-195, 382-386). Τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε ὁμόφωνα ἀπό τό συνέδριο.

Τό πέρασμα στήν εἰρηνική οἰκοδόμηση ἀπαιτοῦσε τήν καλυτέρευση καί τήν ἀνασυγκρότηση ὅλου τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ. Τό συνέδριο ψήφισε διεξοδική ἀπόφαση γιά τήν κρατική οἰκοδόμηση. 'Η ἀπόφαση αὐτή ρύθμιζε τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στά κεντρικά καί τά τοπικά ὄργανα ἐξουσίας καί διοίκησης. 'Ασχολήθηκε πολύ μέ τά ζητήματα ἀνασυγκρότησης ὅλου τοῦ συστήματος καθοδήγησης τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας, σύμφωνα μέ τά καινούργια οἰκονομικά καθήκοντα. 'Επικύρωσε τό νέο κανονισμό γιά τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας.

Τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ καθιέρωσε τό παράσημο τῆς «'Εργασιακῆς Κόκκινης Σημαίας» σάν παράσημο γιά τήν αὐταπάρνηση, τήν πρωτοβουλία, τή φιλεργία καί τήν ὀργανωτικότητα στήν ἐκπλήρωση τῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων.—*89.*

58 Στίς 21 τοῦ Δεκέμβρη 1920 τό βράδυ, στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες τοῦ Μεγάρου τῶν Συνδικάτων, στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε εἰσήγηση γιά τίς ἐκχωρήσεις καί ἐκφώνησε τόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση.

'Η ὁμάδα συνεδρίασε τήν παραμονή τῆς ἔναρξης τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, συζήτησε τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου καί τή σειρά

τῶν ἐργασιῶν του. Πάρθηκε ἀπόφαση νά συζητηθοῦν προκαταρκτικά στίς συνεδριάσεις τῆς ὁμάδας «Ἡ ἔκθεση τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων γιά τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 128-161), οἱ εἰσηγήσεις «Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καί ἡ βοήθεια στά ἀγροτικά νοικοκυριά» καί «Ἡ καλυτέρευση τῆς δράσης τῶν κρατικῶν ὀργάνων στό κέντρο καί στίς ἐπαρχίες καί ἡ καταπολέμηση τῆς γραφειοκρατίας».—*91.*

59 Ὅπως φαίνεται, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή συλλογή «Ὁ κόκκινος Γολγοθάς», πού ἦταν ἀφιερωμένη στή μνήμη τῶν θυμάτων τῶν ἰαπώνων ἐπιδρομέων.—*93.*

60 Στίς 26 τοῦ Μάη 1919 τό Ἀνώτατο Συμβούλιο τῆς Ἀντάντ ἀπευθύνθηκε στόν Κολτσάκ μέ διακοίνωση ὑπογραμμένη ἀπό τούς Οὐίλσων, Λόυντ Τζώρτζ, Κλεμανσώ, Ὀρλάντο καί Σαϊότζι, στήν ὁποία ἀναφερόταν ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νά τόν ἀναγνωρίσουν καί νά τόν βοηθήσουν μέ πολεμικό ἐξοπλισμό, τρόφιμα καί πολεμοφόδια ἔτσι πού νά μπορέσει νά σταθεροποιηθεῖ σάν κυβερνήτης ὅλης τῆς Ρωσίας. Συνάμα οἱ σύμμαχοι ἀπαιτοῦσαν ἀπό τόν Κολτσάκ νά ἐκπληρώσει ἐπίσης ὁρισμένους ὅρους: ὕστερα ἀπό τήν κατάληψη τῆς Μόσχας νά συγκαλέσει τή Συντακτική Συνέλευση, νά ἀναγνωρίσει τήν ἀνεξαρτησία τῆς Πολωνίας καί τῆς Φιλλανδίας καί, ἄν τοῦ εἶναι ἀδύνατο νά ρυθμίσει τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῆς Ρωσίας μέ τήν Ἐσθονία, τή Λεττονία, τή Λιθουανία, μέ τίς περιοχές τοῦ Καυκάσου καί τῆς Κασπίας, τότε νά παραπέμψει τό ζήτημα αὐτό στήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἀναγνωρίζοντας μέχρι τότε τίς περιοχές αὐτές σάν αὐτόνομες κ.ἄ. Ὁ Κολτσάκ στό ἀπαντητικό του γράμμα πρός τό Ἀνώτατο Συμβούλιο τῆς Ἀντάντ δήλωσε ὅτι εἶναι πρόθυμος νά δεχτεῖ μιά σειρά ἀπό τούς ὅρους τῶν συμμάχων. Στίς 12 τοῦ Ἰούλη ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, οἱ ΕΠΑ καί ἡ Ἰταλία ἔκριναν τήν ἀπάντηση τοῦ Κολτσάκ ἱκανοποιητική καί τόν διαβεβαίωσαν ἀκόμη μιά φορά ὅτι εἶναι ἕτοιμοι νά τόν βοηθήσουν.—*95.*

61 Οἱ *«Ἐπιτροπές δράσης» («Συμβούλια δράσης»)*, πού δημιουργήθηκαν ἀπό τούς ἄγγλους ἐργάτες γιά νά ἐμποδιστεῖ ἡ εἴσοδος τῆς Ἀγγλίας στόν πόλεμο ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, ἄρχισαν νά ἐμφανίζονται στίς ἀρχές τοῦ Αὐγούστου 1920. Πρός τά τέλη τοῦ Αὐγούστου στήν Ἀγγλία ὑπολογίζονταν πάνω ἀπό 150 τέτιες ὀργανώσεις καί ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα ὁ ἀριθμός τους διπλασιάστηκε. Μεγάλο ρόλο στό ἔργο τῆς ὀργάνωσης τῶν «Ἐπιτροπῶν δράσης» ἔπαιξε τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ μαζικοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἡ κεντρική «Ἐπιτροπή δράσης», πού εἶχε ἐπικεφαλῆς της τούς ὀπορτουνιστές ἡγέτες τῶν τρεϊντ-γιούνιον καί τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος, ὑποχρεώθηκε νά ταχθεῖ ἐνάντια στήν ἀντισοβιετική πολιτική τῆς κυβέρνησης. Ὅταν ὅμως ἡ κυβέρνηση, φοβισμένη ἀπό τό δυνάμωμα τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνόδου, παραιτήθηκε ἀπό τόν πόλεμο ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία, ἡ κεντρική «Ἐπιτροπή δράσης»

ἀπόφυγε νά ἐπεκτείνει παραπέρα τήν πάλη καί ἄρχισε νά περιορίζει τή δράση τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων. Αὐτό ὑπονόμευε τή δουλιά τῶν «Ἐπιτροπῶν δράσης», ἀδυνάτιζε τό κίνημα· στίς ἀρχές τοῦ 1921 οἱ «Ἐπιτροπές δράσης» διαλύθηκαν.—*100.*

62 Πρόκειται γιά τούς ὅρους εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή, πού ψηφίστηκαν στίς 6 τοῦ Αὐγούστου 1920 ἀπό τό II συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Οἱ ὅροι εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή συζητήθηκαν προκαταρκτικά στήν Ἐπιτροπή πού ἐκλέχτηκε ἀπό τό συνέδριο. Στήν Ἐπιτροπή μπῆκαν ἀντιπρόσωποι τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Ρωσίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Βουλγαρίας, τῶν ΕΠΑ, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Ὀλλανδίας, τῶν Βιομηχανικῶν ἐργατῶν τοῦ κόσμου, τῆς Ἰρλανδίας, τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Ἐλβετίας καί τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τῆς Γαλλίας. Στίς ἐργασίες τῆς Ἐπιτροπῆς συμμετεῖχε ἄμεσα ὁ Β. Ι. Λένιν. Βάση τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἀποτέλεσαν οἱ θέσεις του «Ὅροι εἰσδοχῆς στήν Κομμουνιστική Διεθνή» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 204-211, 212). Στίς 29 τοῦ Ἰούλη οἱ θέσεις ὑποβλήθηκαν ἀπό τήν Ἐπιτροπή γιά συζήτηση στό συνέδριο.—*102.*

63 Πρόκειται γιά τό *Πρῶτο συνέδριο τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς* πού συνῆλθε ἀπό τήν 1-7 τοῦ Σεπτέμβρη 1920 στό Μπακού. Γιά τό συνέδριο ἦλθαν 1891 ἀντιπρόσωποι πού ἐκπροσώπευαν 37 ἐθνικότητες (τοῦ Καυκάσου, τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, τοῦ Ἀφγανιστάν, τῆς Αἰγύπτου, τῶν Ἰνδιῶν, τοῦ Ἰράν, τῆς Κίνας, τῆς Κορέας, τῆς Συρίας, τῆς Τουρκίας, τῆς Ἰαπωνίας καί ἄλλων χωρῶν). Τά δύο τρίτα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ συνεδρίου (1273 ἀντιπρόσωποι) ἦταν κομμουνιστές. Στίς 31 τοῦ Αὐγούστου, παραμονή τῆς ἔναρξης τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, ἔγινε πανηγυρική συγκέντρωση τοῦ Σοβιέτ Μπακοῦ τῶν ἐργατῶν, κόκκινων στρατιωτῶν καί ναυτῶν βουλευτῶν καί τοῦ συνεδρίου τῶν συνδικάτων τοῦ Ἀζερμπαϊτζάν, πού χαιρέτισε τούς ἀντιπροσώπους πού ἦλθαν γιά τό συνέδριο. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Κομμουνιστικῶν κομμάτων τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς—Μπέλα Κούν (Οὐγγαρία), Τόμας Κβέλτς (Ἀγγλία), Τζών Ρίντ (ΕΠΑ) καί ἄλλοι ἐπίσης χαιρέτισαν τούς λαούς τῆς Ἀνατολῆς.

Τό συνέδριο τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς συζήτησε τά παρακάτω θέματα: 1) Ἡ διεθνής κατάσταση καί τά καθήκοντα τῶν ἐργαζομένων τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς· 2) τό ἐθνικοαποικιακό ζήτημα· 3) τό ἀγροτικό ζήτημα· 4) τά Σοβιέτ στήν Ἀνατολή· 5) τό ὀργανωτικό ζήτημα κ.ἄ. Γιά τήν προετοιμασία τῶν ὑλικῶν εἶχαν δημιουργηθεῖ στό συνέδριο τέσσερα τμήματα: γιά τό ἀγροτικό ζήτημα, γιά τό ἐθνικοαποικιακό ζήτημα, γιά τό ζήτημα τῆς κρατικῆς οἰκοδόμησης καί γιά τό ὀργανωτικό ζήτημα.

Τό συνέδριο τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς τάχθηκε ὑπέρ τῶν ἀποφάσεων τοῦ II συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί στή βάση τους ἐπεξεργάστηκε μιά σειρά ἀποφάσεις. Τό συνέδριο ἀποφάσισε νά δημοσιεύσει ἔκκληση πρός τούς λαούς τῆς Ἀνατολῆς, πού τούς καλοῦσε νά ἀγωνιστοῦν ἐνάντια στούς ἀποικιοκράτες, καί τήν ἔκκληση

πρός τούς έργαζόμενους τῆς Εὐρώπης, τῆς 'Αμερικῆς καί τῆς 'Ιαπωνίας, πού τούς καλοῦσε νά ὑποστηρίξουν τό ἀπελευθερωτικό κίνημα τῶν λαῶν τῆς 'Ανατολῆς. Γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων πού πάρθηκαν τό συνέδριο σχημάτισε δίπλα στήν 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς ἕνα μόνιμο ὄργανο—τό Συμβούλιο προπαγάνδας καί δράσης τῶν λαῶν τῆς 'Ανατολῆς.

'Ο Β. Ι. Λένιν, μιλώντας γιά τό ΙΙ συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς καί γιά τό Πρῶτο συνέδριο τῶν λαῶν τῆς 'Ανατολῆς, ὑπογράμμιζε: «Τά διεθνῆ αὐτά συνέδρια εἶναι ἐκεῖνα πού συσπείρωσαν τούς κομμουνιστές καί ἔδειξαν πώς σέ ὅλες τίς πολιτισμένες χῶρες καί σέ ὅλες τίς καθυστερημένες ἀνατολικές χῶρες ἡ μπολσεβίκικη σημαία, τό πρόγραμμα τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ὁ τρόπος δράσης τῶν μπολσεβίκων ἀποτελοῦν γιά τούς ἐργάτες ὅλων τῶν πολιτισμένων χωρῶν, γιά τούς ἀγρότες ὅλων τῶν καθυστερημένων ἀποικιακῶν χωρῶν τή σημαία τῆς σωτηρίας, τή σημαία τῆς πάλης, ἔδειξαν ὅτι πραγματικά ἡ Σοβιετική Ρωσία στά τρία αὐτά χρόνια, ὄχι μόνο ἀπόκρουσε ἐκείνους πού ἐπιτέθηκαν ἐνάντιά της γιά νά τήν πνίξουν, ἀλλά καί κατάκτησε τίς συμπάθειες τῶν ἐργαζομένων ὅλου τοῦ κόσμου...» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 41ος, σελ. 357).—*102.*

64 *Κοινωνία τῶν 'Εθνῶν*—διεθνής ὀργανισμός πού ὑπῆρχε στήν περίοδο ἀνάμεσα στόν πρῶτο καί στό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Δημιουργήθηκε τό 1919 στή συνδιάσκεψη εἰρήνης τοῦ Παρισιοῦ τῶν νικητριῶν Δυνάμεων στόν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο. Τό καταστατικό τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν ἦταν μέρος τῆς συνθήκης εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν τοῦ 1919 καί εἶχε ὑπογραφεῖ ἀπό 44 κράτη. 'Η λειτουργία τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν ἀσκοῦνταν ἀπό τή Συνέλευση, τό Συμβούλιο τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν καί τή μόνιμη Γραμματεία μέ ἐπικεφαλῆς τόν Γενικό γραμματέα. Τό καταστατικό τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν καταρτίστηκε ἔτσι πού νά δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ ὀργανισμός αὐτός εἶχε τάχα σάν σκοπό τήν πάλη ἐνάντια στήν ἐπιδρομή, τή μείωση τῶν ἐξοπλισμῶν, τή στερέωση τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀσφάλειας. Στήν πραγματικότητα ὅμως οἱ ἡγέτες τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν ἀνέχονταν τούς ἐπιδρομεῖς, ἐνθάρρυναν τό κυνηγητό τῶν ἐξοπλισμῶν καί τήν προετοιμασία τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου.

Στήν περίοδο ἀπό τό 1920 ὥς τό 1934 ἡ δραστηριότητα τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν εἶχε ἐχθρικό χαρακτήρα ἀπέναντι στή Σοβιετική "Ενωση. Τό 1920-1921 ἡ Κοινωνία τῶν 'Εθνῶν ἦταν ἕνα ἀπό τά κέντρα ὀργάνωσης τῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος.

Στίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη 1934, μέ πρωτοβουλία τῆς γαλλικῆς διπλωματίας, 34 κράτη-μέλη τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν ἀπευθύνθηκαν στή Σοβιετική "Ενωση μέ τήν πρόσκληση νά μπεῖ στήν Κοινωνία. Μέ σκοπό τήν πάλη γιά τή στερέωση τῆς εἰρήνης, ἡ ΕΣΣΔ μπῆκε στήν Κοινωνία τῶν 'Εθνῶν. 'Ωστόσο, οἱ προσπάθειες τῆς ΕΣΣΔ νά δημιουργήσει μέτωπο εἰρήνης σκόνταφταν στήν ἀντίσταση τῶν ἀντιδραστικῶν κύκλων τῶν δυτικῶν κρατῶν. Μέ τήν ἔναρξη τοῦ δεύτερου

παγκόσμιου πολέμου ἡ δράση τῆς Κοινωνίας τῶν 'Εθνῶν οὐσιαστικά σταμάτησε. Τυπικά ἡ Κοινωνία τῶν 'Εθνῶν διαλύθηκε τόν 'Απρίλη τοῦ 1946 μέ ἀπόφαση τῆς Γενικῆς Συνέλευσης, πού συγκλήθηκε εἰδικά γιά τό σκοπό αὐτό.—*103.*

65 *Σπαρτακιστές*—μέλη τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν, πού δημιουργήθηκε στίς ἀρχές τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἀπό τόν Κ. Λῆμπκνεχτ, τήν Ρ. Λούξεμπουργκ, τόν Φ. Μέρινγκ, τήν Κ. Τσέτκιν, τόν Γ. Μαρχλέβσκι, τόν Λ. 'Ιογκίχες (Τίσκα) καί τόν Β. Πίκ. Οἱ σπαρτακιστές ἔκαναν ἐπαναστατική προπαγάνδα στίς μάζες, ὀργάνωναν μαζικές ἀντιπολεμικές ἐκδηλώσεις, καθοδηγοῦσαν ἀπεργίες, ξεσκέπαζαν τόν ἰμπεριαλιστικό χαρακτήρα τοῦ παγκόσμιου πολέμου καί τήν προδοσία τῶν ὀπορτουνιστῶν ἡγετῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας. 'Ωστόσο, σέ ὁρισμένα πολύ βασικά ζητήματα τῆς θεωρίας καί τῆς πολιτικῆς οἱ σπαρτακιστές ἔκαναν σοβαρά λάθη. 'Ο Λένιν ἐπανειλημμένα ἐπέκρινε τά λάθη τῶν γερμανῶν ἀριστερῶν σοσιαλδημοκρατῶν καί τούς βοηθοῦσε νά πάρουν σωστή θέση (βλ., λογουχάρη, τίς ἐργασίες «Γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γιούνιους» καί «Τό στρατιωτικό πρόγραμμα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 30ός, σελ. 1-16, 131-143).

Τόν 'Απρίλη τοῦ 1917 οἱ σπαρτακιστές μπῆκαν στό κεντριστικό 'Ανεξάρτητο Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Γερμανίας, διατηρώντας σ'αὐτό τήν ὀργανωτική τους αὐτοτέλεια. Τό Νοέμβρη τοῦ 1918, στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης στή Γερμανία, οἱ σπαρτακιστές σχημάτισαν τήν «"Ενωση Σπάρτακου» καί, ἀφοῦ δημοσίευσαν στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη τό πρόγραμμά τους, ξέκοψαν ἀπό τούς «ἀνεξάρτητους». Στό 'Ιδρυτικό συνέδριο, πού συνῆλθε ἀπό τίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1918 ὥς τήν 1 τοῦ Γενάρη 1919, οἱ σπαρτακιστές δημιούργησαν τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Γερμανίας.—*105.*

66 Τό διάταγμα τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά τίς ἐκχωρήσεις, οἱ χάρτες γιά τίς ἐκχωρήσεις δασῶν, ἐκτάσεων γιά τήν καλλιέργεια σιτηρῶν καί ὀρυχεῖα, καθώς καί μιά σειρά ἄρθρα σοβιετικῶν καθοδηγητικῶν στελεχῶν, εἶχαν δημοσιευτεῖ τό 1921 στά γερμανικά στά τεύχη ἀρ. 1-2 τοῦ περιοδικοῦ «Russische Korrespondenz» («Ρωσικές 'Ανταποκρίσεις»).—*106.*

67 Πρόκειται γιά τή συνέλευση τῶν στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγινε στίς 6 τοῦ Δεκέμβρη 1920.—*111.*

68 *Σούχαρεβκα*—ἀγορά τῆς Μόσχας, πού ἐκτεινόταν γύρω ἀπό τόν πύργο τοῦ Σούχαρεφ, πού εἶχε χτιστεῖ ἀπό τόν Πέτρο Α΄ τό 1692. Στά χρόνια τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἡ Σούχαρεβκα ἔγινε κέντρο κερδοσκοπίας, συνώνυμο τοῦ «ἐλεύθερου» ἰδιωτικοῦ ἐμπορίου. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1920 τό Σοβιέτ Μόσχας πῆρε ἀπόφαση γιά τό κλείσιμο τῆς ἀγορᾶς. Στά χρόνια τῆς νέας οἰκονομικῆς πολιτικῆς ξανάνοιξε καί λειτούργησε ὥς τό 1932. Τό 1934 κατεδαφίστηκε καί ὁ πύργος τοῦ Σούχαρεφ, γιατί ἐμπόδιζε τήν κυκλοφορία. Στή-

μερα στό χῶρο τῆς πρώην Σούχαρεβκα ἐκτείνεται ἡ πλατεία τῶν Κολχόζ.—*114*.

69 Μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ἡ σύγκληση τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ Κόμματος ὁρίστηκε γιά τό Φλεβάρη τοῦ 1921. Τό Γενάρη, μέ παράκληση τῶν τοπικῶν ὀργανώσεων, ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος μέ ἀπόφασή της μετάφερε τήν ἡμερομηνία σύγκλησης τοῦ συνεδρίου γιά τό Μάρτη.—*120*.

70 Στίς 10 τοῦ Αὐγούστου 1920 ἡ κυβέρνηση τῆς Γαλλίας ἀναγνώρισε ἐπίσημα τόν Βράνγκελ «κυβερνήτη τῆς Νότιας Ρωσίας» καί διόρισε διπλωματικό της ἀντιπρόσωπο στήν «κυβέρνηση» τοῦ Βράνγκελ τόν ντέ Μαρτέλ, πού μέχρι τότε ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλίας στόν Κολτσάκ, καί στή συνέχεια στίς ἀστικές κυβερνήσεις τοῦ Καυκάσου.—*129*.

71 Τό σύμφωνο γιά τήν ἀποκατάσταση φιλικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί στήν Περσία ὑπογράφηκε στή Μόσχα στίς 26 τοῦ Φλεβάρη 1921, παρόλα τά ἐμπόδια πού ἔβαζαν οἱ ἰθύνοντες κύκλοι τῆς 'Αγγλίας. Τό σύμφωνο στηρίχτηκε στίς ἀρχές τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης καί τῆς συνεργασίας ἀνάμεσα στά κράτη· τῆς ἰσοτιμίας, τοῦ σεβασμοῦ τῆς κυριαρχίας, τῆς μή ἐπέμβασης στίς ἐσωτερικές ὑποθέσεις καί τοῦ ἀμοιβαίου συμφέροντος. Μέ τό σύμφωνο αὐτό ἀκυρώνονταν ὅλες οἱ συμφωνίες τῆς τσαρικῆς Ρωσίας μέ τήν Περσία καί μέ τά τρίτα κράτη πού ἔθιγαν τά κυριαρχικά συμφέροντα τοῦ περσικοῦ λαοῦ. 'Επιστρέφονταν στήν Περσία ὅλες οἱ ἐκχωρήσεις πού εἶχε ἀναλάβει ἡ τσαρική κυβέρνηση στό ἔδαφός της. 'Η σοβιετική κυβέρνηση παραιτήθηκε ἀπό κάθε δικαίωμα στά δάνεια πού εἶχαν δοθεῖ στήν Περσία ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. 'Ιδιαίτερη σημασία εἶχαν τά ἄρθρα πού ὑποχρέωναν καί τίς δυό πλευρές νά μήν ἐπιτρέπουν τή δημιουργία ἤ τήν παραμονή στά ἐδάφη τους ὀργανώσεων ἤ ὁμάδων πού εἶχαν σκοπό τόν ἀγώνα ἐνάντια στή Ρωσία ἤ στήν Περσία. Αὐτό ἦταν τό πρῶτο ἰσότιμο σύμφωνο πού εἶχε συνάψει ἡ Περσία.—*132*.

72 *Τό Πανρωσικό Γραφεῖο τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας τῆς ΠΚΕΕ* ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού ἔγινε στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1920. Σ'αὐτό μπῆκαν ἀντιπρόσωποι τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ),τοῦ ΠΚΣΣ, τοῦ ΑΣΛΟ, τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πολιτικῆς διαφώτισης, τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης καί τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας. Στίς 21 τοῦ Γενάρη 1921 τό 'Οργανωτικό γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἐνέκρινε τόν κανονισμό τοῦ γραφείου, πού καθόριζε τούς σκοπούς καί τά καθήκοντα τῶν ὀργάνων τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας στό κέντρο καί στίς ἐπαρχίες καί τή διάρθρωσή τους. Στό Πανρωσικό γραφεῖο ἀνατέθηκε ἡ ἐπεξεργασία τοῦ γενικοῦ πλάνου τῆς δουλιᾶς, ἡ καθοδήγηση καί ὁ ἔλεγχος γιά τή διεξαγωγή τῆς παραγωγικῆς διαφώτισης καί προπαγάνδας ἀπό τά διάφορα ὄργανα καί ἱδρύματα.—*143*.

73 *'Η Διαταγή ἀριθ. 1042* ἐκδόθηκε ἀπό τή Γενική Διεύθυνση συγκοινω-

νιῶν στίς 22 τοῦ Μάη 1920, πού ἀφοροῦσε τήν ἐπιδιόρθωση τῶν ἀτμομηχανῶν πού εἶχαν καταστραφεῖ τόν καιρό τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ἡ Διαταγή καθόριζε ὅτι μέσα σέ $4\frac{1}{2}$ χρόνια (ἀρχίζοντας ἀπό τήν 1 τοῦ Ἰούλη 1920) τό ποσοστό τῶν ἀτμομηχανῶν πού βρίσκονταν γιά ἐπιδιόρθωση ἔπρεπε νά μειωθεῖ ἀπό τά 60 στά 20.—*153.*

74 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Σ. Ι. Γκοῦσεφ «Τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο καί ὁ ἑνιαῖος οἰκονομικός μηχανισμός», πού ἐκδόθηκε γιά τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Ἡ προηγούμενη μπροσούρα του «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης (Γιά τίς θέσεις τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ)» εἶχε ἐκδοθεῖ γιά τό IX συνέδριο τοῦ Κόμματος. Γιά τήν μπροσούρα αὐτή ὁ Λένιν ἔδοσε θετική ἐκτίμηση στήν εἰσήγησή του, στό IX συνέδριο τοῦ Κόμματος στίς 29 τοῦ Μάρτη 1920 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 40ός, σελ. 256-257).—*155.*

75 Μέ πρόσκληση τῶν ἀγροτῶν τοῦ χωριοῦ Κάσινο τῆς ἐπαρχίας Γιαροπόλσκ, τοῦ νομοῦ Βολοκολάμσκ τοῦ κυβερνείου Μόσχας, ὁ Β. Ι. Λένιν μαζί μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια στίς 14 τοῦ Νοέμβρη 1920 πῆρε μέρος στά ἐγκαίνια τοῦ ἠλεκτροσταθμοῦ. Ὁ Λένιν συζήτησε μέ τούς ἀγρότες, ἐκφώνησε λόγο στή συγκέντρωση γιά τή διεθνή κατάσταση καί γιά τή σημασία τοῦ ἠλεκτρισμοῦ στή λαϊκή οἰκονομία. Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια βγῆκαν φωτογραφία μέ μιά ὁμάδα ἀγροτῶν τοῦ χωριοῦ Κάσινο, πού εἶχαν πάρει μέρος στή συγκέντρωση.—*159.*

76 Ὁ λόγος τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ στίς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ἦταν ἀπάντηση στίς ὁμιλίες πού ἔγιναν στήν ὁμάδα κατά τή συζήτηση τῆς «Ἔκθεσης τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων γιά τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική».—*162.*

77 *Ἡ διακοίνωση τοῦ Κῶρζον* προκλήθηκε ἀπό τίς ἐπιτυχίες τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, πού ἔδιωξε τό καλοκαίρι τοῦ 1920 τούς λευκούς πολωνούς κατακτητές ἀπό τήν Οὐκρανία καί τή Λευκορωσία. Τά σοβιετικά στρατεύματα, ἀναπτύσσοντας τήν ἐπίθεση, ἔφτασαν σχεδόν μέχρι τό Λβόφ καί τή Βαρσοβία· ὁ πολωνικός στρατός βρέθηκε στό χεῖλος τῆς ὁλοκληρωτικῆς συντριβῆς. Ἡ κυβέρνηση τῆς Ἀγγλίας, γιά νά σταματήσει τήν προώθηση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί νά ἀποτρέψει ἐνδεχόμενη κατάρευση τῆς Πολωνίας τῶν τσιφλικάδων καί τή συντριβή τοῦ Βράνγκελ, ἔστειλε στίς 11 τοῦ Ἰούλη 1920 στή Σοβιετική Ρωσία διακοίνωση ὑπογραμμένη ἀπό τόν ὑπουργό τῶν Ἐξωτερικῶν Κῶρζον. Ἡ διακοίνωση περιεῖχε τελεσιγραφική ἀπαίτηση νά σταματήσει ἡ ἐπίθεση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, νά κλειστεῖ ἀνακωχή μέ τήν Πολωνία καί νά σταματήσει ὁ πόλεμος ἐνάντια στόν Βράνγκελ. Στή διακοίνωση προτεινόταν νά καθοριστοῦν τά κρατικά σύνορα ἀνάμεσα στήν Πολωνία καί στή Σοβιετική Ρωσία, σύμφωνα μέ τήν ὀνομαζόμενη «γραμμή

Κῶρζον» ἡ ὁποία θά περνοῦσε 50 χιλ. περίπου ἀνατολικά τοῦ Γκρόντνο, μέσω Νεμίροφ καί Μπρέστ-Λιτόβσκ πρός τό Περεμίσλ καί τά Καρπάθια. Ἡ ἀγγλική κυβέρνηση πρότεινε τή μεσολάβησή της καί ἐξονόματος τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου τῆς Ἀντάντ ἀπειλοῦσε ὅτι, σέ περίπτωση πού δέν γίνει δεκτό τό τελεσίγραφο, θά βοηθοῦσε τήν Πολωνία «μέ ὅλα τά μέσα πού ὑπῆρχαν στή διάθεσή τους».

Στήν ἀπαντητική της διακοίνωση, πού συντάχθηκε μέ βάση τίς προτάσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἡ Σοβιετική κυβέρνηση ἀρνήθηκε κατηγορηματικά τή μεσολάβηση τοῦ Κῶρζον καί ἐπέμενε νά γίνουν ἀπευθείας διαπραγματεύσεις μέ τήν Πολωνία. Ἡ Σοβιετική κυβέρνηση διαμαρτυρήθηκε γιά τήν ἀπόπειρα τῆς Ἀγγλίας νά προσαρτήσει τήν Κριμαία καί συμφώνησε νά ἐγγυηθεῖ τήν προσωπική ἀσφάλεια τοῦ Βράνγκελ καί τῶν στρατευμάτων του μόνο μέ τόν ὅρο τῆς ἄμεσης καί ὁλοκληρωτικῆς τους συνθηκολόγησης.—*164.*

78 Πρόκειται γιά τόν ἀριθμό τῶν ὑπαλλήλων σέ ὅλα τά διοικητικά, οἰκονομικά καί πολιτιστικά ἱδρύματα, πού ἡ καθοδήγησή τους τότε ἀσκοῦνταν ἀπό τό Σοβιέτ Μόσχας.—*165.*

79 Ὅπως φαίνεται, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό παρακάτω ἀπόσπασμα τοῦ «Προγράμματος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (μπολσεβίκων)»: «Τό ΚΚΡ σέ ὅλη τή δουλιά του στό χωριό ἐξακολουθεῖ νά στηρίζεται στά προλεταριακά καί μισοπρολεταριακά του στρώματα, τά ὀργανώνει πρῶτα ἀπό ὅλα σέ ἀνεξάρτητη δύναμη, δημιουργώντας κομματικούς πυρῆνες στό χωριό, ὀργανώσεις φτωχολογιᾶς, ἰδιόμορφου τύπου συνδικάτα τῶν προλετάριων καί μισοπρολετάριων τοῦ χωριοῦ κτλ., συνδέοντάς τα μέ κάθε τρόπο μέ τό προλεταριάτο τῆς πόλης καί ἀπαλλάσσοντάς τα ἀπό τήν ἐπιροή τῆς ἀστικῆς τάξης τοῦ χωριοῦ καί ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν συμφερόντων τοῦ μικροϊδιοκτήτη». («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 425).—*170.*

80 Πρόκειται γιά τή Βσεραμπότζεμλες—Πανρωσικό συνδικάτο ἐργατῶν γῆς καί δασῶν.—*170.*

81 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό παρακάτω ἀπόσπασμα τοῦ «Προγράμματος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας (μπολσεβίκων)»: «Ἡ συμμετοχή τῶν συνδικάτων στή διεύθυνση τῆς οἰκονομίας καί ἡ προσέλκυση στό ἔργο αὐτό τῶν πλατιῶν μαζῶν ἀπ'αὐτά, ἀποτελεῖ ταυτόχρονα καί τό κύριο μέσο τῆς πάλης ἐνάντια στή γραφειοκρατικοποίηση τοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας καί δίνει τή δυνατότητα νά ἀσκηθεῖ ἕνας πραγματικά λαϊκός ἔλεγχος στά ἀποτελέσματα τῆς παραγωγῆς» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 422).—*171.*

82 Στίς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε μέρος στήν ἰδιαίτερη σύσκεψη τῶν ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν-ἀντιπροσώπων στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, πού ὀργανώθηκε μέ παράκλησή του ἀπό τόν πρόεδρο

τῆς ΠΚΕΕ Μ. Ι. Καλίνιν. Ἡ σύσκεψη ἦταν ἀφιερωμένη στήν προκαταρκτική συζήτηση τοῦ διατάγματος γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, πού ψηφίστηκε στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη καί ὑποβλήθηκε γιά ἐξέταση στό συνέδριο. Ὁ Λένιν, πού παρακολουθοῦσε μέ μεγάλη προσοχή τήν πορεία τῶν ὁμιλιῶν, κρατοῦσε σύντομες σημειώσεις ἀπό τίς ὁμιλίες (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 382-386).—*174.*

83 Πρόκειται γιά τή διεθνή ὀργάνωση τῶν κεντριστικῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων καί ὁμάδων πού ἵδρυσαν οἱ ὀπορτουνιστές ἡγέτες μετά τήν ἀποχώρησή τους ἀπό τή II Διεθνή κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν ἐπαναστατικῶν μαζῶν. Ἡ ἕνωση αὐτή, πού εἶναι γνωστή σάν «2½ Διεθνής» ἤ «Διεθνής τῆς Βιέννης» (ἡ ἐπίσημη ὀνομασία εἶναι «Διεθνής ἕνωση τῶν Σοσιαλιστικῶν κομμάτων»), εἶχε διαμορφωθεῖ στή συνδιάσκεψη πού ἔγινε στή Βιέννη τό Φλεβάρη τοῦ 1921. Οἱ ἡγέτες τῆς 2½ Διεθνοῦς, κάνοντας στά λόγια κριτική στή II Διεθνή, στήν πράξη ὅμως σέ ὅλα τά σπουδαιότερα ζητήματα τοῦ προλεταριακοῦ κινήματος ἐφάρμοζαν ὀπορτουνιστική, διασπαστική πολιτική μέσα στήν ἐργατική τάξη, καί ἐπιδίωκαν νά χρησιμοποιήσουν τήν ἕνωση αὐτή, πού δημιούργησαν, γιά νά ἀντιδράσουν στήν αὐξανόμενη ἐπιροή τῶν κομμουνιστῶν στίς ἐργατικές μάζες. «Οἱ κύριοι τῆς 2½ Διεθνοῦς—ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν—ἐνῶ θέλουν νά ὀνομάζονται ἐπαναστάτες, στήν πράξη ἀποδείχνονται ἀντεπαναστάτες σέ κάθε σοβαρή κατάσταση, γιατί φοβοῦνται τή βίαιη καταστροφή τοῦ παλιοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, δέν πιστεύουν στίς δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς τάξης» ("Απαντα, 4η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 33ος, σελ. 5).

Τό Μάη τοῦ 1923 ἡ II καί ἡ 2½ διεθνής ἑνώθηκαν στή λεγόμενη Σοσιαλιστική Ἐργατική Διεθνή.—*174.*

84 Ἡ συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, πού ἔγινε τό πρωί τῆς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1920, ἦταν ἀφιερωμένη στό πρόβλημα τῆς ἀνόρθωσης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, πού ἦταν ἕνα ἀπό τά κεντρικά ζητήματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ συνεδρίου. Τό νομοσχέδιο «Μέτρα γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν», πού ψήφισε τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη καί ὑποβλήθηκε γιά ἐξέταση στό συνέδριο, προκάλεσε μεγάλο ἐνδιαφέρον.

Τό νομοσχέδιο αὐτό, ὕστερα ἀπό τήν προκαταρκτική του συζήτηση στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας, ὑποβλήθηκε στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ συνεδρίου καί μετά δόθηκε γιά μελέτη στό γεωργικό τμῆμα πού ἔκανε μιά σειρά προσθῆκες καί τροπολογίες. Τό νομοσχέδιο, ἀφοῦ ξαναδουλεύτηκε ἀπό τό τμῆμα, συζητήθηκε καί πάλι στίς συνεδριάσεις τῆς ὁμάδας στίς 25 καί 27 τοῦ Δεκέμβρη. Μόνο ὕστερα ἀπό μιά τέτια προσεκτική καί λεπτομερειακή συζήτηση, τό νομοσχέδιο ψηφίστηκε ἀπό τό συνέδριο στίς 28 τοῦ Δεκέμβρη.—*178.*

85 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή θέση πού ἔβαλε στήν εἰσήγησή του στό VIII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 23 τοῦ Μάρτη 1919 γιά τή δουλιά στό

χωριό: *«Ἡ βία ἀπέναντι στή μεσαία ἀγροτιά ἀποτελεῖ τή μεγαλύτερη ζημιά»* (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 38ος, σελ. 200).—*178.*

86 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό νόμο γιά τήν κοινωνικοποίηση τῆς γῆς, πού ψηφίστηκε στίς 18 (31) τοῦ Γενάρη 1918 στό III Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί δημοσιεύτηκε στίς 19 τοῦ Φλεβάρη στήν ἐφημερίδα «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», ἀρ. φύλ. 28. Στό ἄρθρο 6 τονίζεται: «Ὅλα τά ἰδιωτικά ἀροτριῶντα ζῶα καί τά γεωργικά ἐργαλεῖα περνοῦν χωρίς καμιά ἐξαγορά ἀπό τά ἐκμεταλλευτικά νοικοκυριά στή διάθεση, ἀνάλογα μέ τή σημασία τους, τῶν γεωργικῶν τμημάτων: τῶν Σοβιέτ νομοῦ, κυβερνείου, περιοχῆς, δμοσπονδίας».—*181.*

87 Κατά τή συζήτηση τοῦ σχεδίου ἀπόφασης τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ «Μέτρα γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν», ἡ κομμουνιστική ὁμάδα τοῦ συνεδρίου ἔκφρασε τή γνώμη νά μή συμπεριληφθοῦν τά σημεῖα πού ἀφοροῦν τήν προσωπική πριμοδότηση τῶν ἀγροτονοικοκυρέων. Στίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1920, ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ κατά τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ τόνισε ὅτι ἡ ὁμάδα τοῦ συνεδρίου πῆρε λαθεμένη ἀπόφαση καί πρότεινε νά τήν ἀναθεωρήσει. Ἡ ὁλομέλεια ψήφισε τό σχέδιο ἀπόφασης πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν στό ὁποῖο καθορίζονταν οἱ ὅροι καί οἱ ἀρχές τῆς πριμοδότησης ὁρισμένων ἰδιωτικῶν νοικοκυρέων (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 199). Ἡ ὁλομέλεια ἀνάθεσε στόν Λένιν νά κάνει εἰσήγηση στήν ὁμάδα τοῦ συνεδρίου πάνω στό ζήτημα αὐτό. Ὕστερα ἀπό τήν ὁμιλία τοῦ Λένιν, ἡ ὁμάδα παραιτήθηκε ἀπό τήν προηγούμενη ἀπόφασή της.—*185.*

88 *Τό παράσημο τῆς «Ἐργασιακῆς Κόκκινης Σημαίας»* καθιερώθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ γιά τήν ἐπιβράβευση ὁμάδων ἐργαζομένων καί ξεχωριστῶν πολιτῶν, πού ἐπέδειξαν ἰδιαίτερη αὐταπάρνηση, πρωτοβουλία, φιλεργία καί ὀργανωτικότητα στήν ἐκπλήρωση τῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων.—*189.*

89 Πρόκειται γιά τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ—Ἐριόμιν.—*190.*

90 Ὕστερα ἀπό τό λόγο τοῦ Β. Ι. Λένιν στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 185-189) ἔγινε μεγάλη συζήτηση. Ὁ μεσαῖος ἀγρότης κόκκινος στρατιώτης Ἐριόμιν στήν ὁμιλία του προσπάθησε νά ἀποδείξει ὅτι οἱ κουλάκοι θά καταφέρουν παρόλα αὐτά νά ἁρπάξουν ἀπό τούς φτωχούς τά γεωργικά ἐργαλεῖα καί τά ἄλογα. Ὁ Ἐριόμιν ἀνάφερε τό παρακάτω παράδειγμα: στό νομό Κοζλόφ τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ οἱ φτωχοί ἀγρότες πού πεινοῦσαν ἀναγκάστηκαν νά πουλήσουν τά ἄλογά τους στούς κουλάκους γιά 5 πούτια σιτάρι.—*191.*

91 Βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 468.—*194.*

92 Στό σημεῖο αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαντάει στό ἐρώτημα πού τοῦ ὑποβλήθηκε μετά τήν ὁμιλία του στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Αὐτός πού ἐπέβαλε τήν ἐρώτηση ἔκφρασε τήν εἰκασία ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ (βλ. σημείωση 87) ἔχει κάποιες σοβαρές ἐλλείψεις, ἀφοῦ γιά τήν ὑπεράσπισή της χρειάστηκε τό κύρος τοῦ Β. Ι. Λένιν.—*195.*

93 Τά σημεῖα γιά τήν πριμοδότηση τῶν ἰδιωτῶν ἀγροτονοικοκυρέων εἶχαν ψηφιστεῖ ἀπό τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ στίς 27 τοῦ Νοέμβρη 1920 καί μπῆκαν στήν ἀπόφαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ «Μέτρα γιά τό δυνάμωμα καί τήν ἀνάπτυξη τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν».—*199.*

94 Πρόκειται γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα τό 1905 τήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης. Ἀμέσως ὕστερα ἀπό τή Μόσχα, τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 καί τό Γενάρη τοῦ 1906, ἐξεγέρσεις ξέσπασαν καί σέ μιά σειρά ἄλλα μέρη: στό Νίζνι-Νόβγκοροντ, στό Ροστόβ τοῦ Ντόν, στό Νοβοροσίσκ, στό Ντονμπάς, στό Αἰκατερινοσλάβ, στό Πέρμ (Μοτοβίλιχα), στήν Οὐφά, στό Κρασνογιάρσκ, στήν Τσιτά. Μεγάλες ἔνοπλες ἐξεγέρσεις ἔγιναν στήν Ὑπερκαυκασία, στήν Πολωνία, στίς χῶρες τῆς Βαλτικῆς, στή Φιλλανδία. Ὅμως ὅλες αὐτές οἱ σκόρπιες ἐξεγέρσεις καταπνίγηκαν σκληρά ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση.

Ἡ ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη ἦταν τό ἀποκορύφωμα τῆς ἐπανάστασης. Ὁ Λένιν, δίνοντας ὑψηλή ἐκτίμηση στή σημασία τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη, ἔγραφε: ὁ λαός «πῆρε τό μαχητικό βάφτισμα τοῦ πυρός. Ἀτσαλώθηκε στήν ἐξέγερση. Προετοίμασε τίς γραμμές τῶν μαχητῶν πού νίκησαν τό 1917» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 200-201). Γιά τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τοῦ Δεκέμβρη βλ. τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Τά διδάγματα ἀπό τήν ἐξέγερση τῆς Μόσχας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 13ος, σελ. 373-381).—*200.*

95 Ὁ λόγος στήν κοινή συνεδρίαση τῶν ὁμάδων τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τοῦ ΠΚΣΣ καί τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων τῆς πόλης Μόσχας στό Μεγάλο θέατρο στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920, ἦταν ἡ πρώτη ὁμιλία τοῦ Β. Ι. Λένιν σέ σύσκεψη κομματικῶν στελεχῶν σχετικά μέ τή συζήτηση γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση.

Ἡ συζήτηση εἶχε ἐπιβληθεῖ στό Κόμμα ἀπό τόν Τρότσκι, ὁ ὁποῖος στίς 3 τοῦ Νοέμβρη μίλησε στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων ἐνάντια στή γραμμή τοῦ Κόμματος, πού ἐπιδίωκε τήν ἀνάπτυξη στά συνδικάτα τῶν ἀρχῶν τῆς δημοκρατίας, μέ τό σύνθημα νά «σφιχτοῦν οἱ βίδες τοῦ πολεμικοῦ κομμουνισμοῦ».

Ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν βρισκόταν «πάνω στό ζήτημα τῶν μεθόδων γιά τό *πλησίασμα* τῆς μάζας, τῆς κατάκτησης τῆς μάζας, τῆς *σύνδεσης* μέ τή μάζα» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 206). Οἱ διαφωνίες πού παρουσιάστηκαν στήν ὁμάδα μεταφέρθηκαν γιά συζήτηση στήν ὁλομέ-

λεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Ὅμως ἡ συζήτηση γιά τά συνδικάτα κατά τά τέλη τοῦ Δεκέμβρη φουντώνει καί βγαίνει ἀπό τά πλαίσια τῆς ΚΕ. Στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη ὁ Τρότσκι βγάζει λόγο σέ σύσκεψη στελεχῶν τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος καί ἀντιπροσώπων τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ. Στίς 25 τοῦ Δεκέμβρη βγάζει τήν μπροσούρα πού πιστοποιοῦσε τή δημιουργία ἀντικομματικῆς ὁμάδας. Αὐτό ἀποτέλεσε τό σύνθημα γιά νά ἐκδηλωθοῦν καί οἱ ἄλλες ἀντικομματικές ὁμάδες: «συγκρουστῆρας», «ἐργατική ἀντιπολίτευση», «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός» καί ἄλλες.

Ὁ Λένιν ἦταν ἐνάντια στή συζήτηση, γιατί θεωροῦσε πώς αὐτή θά ἀποσπάσει τήν προσοχή καί τίς δυνάμεις τοῦ Κόμματος ἀπό τήν ἐκπλήρωση τῶν ζωτικῶν οἰκονομικῶν καθηκόντων, πού εἶχαν σκοπό τήν καταπολέμηση τῆς οἰκονομικῆς ἐρήμωσης καί τῆς πείνας. Ὅμως, ἐφόσον ἐκδηλώθηκαν τά μέλη τῆς ἀντιπολίτευσης, ὁ Λένιν ἄρχισε ἀποφασιστική πάλη ἐνάντιά τους, κατευθύνοντας τό κύριο χτύπημα ἐνάντια στούς τροτσκιστές πού ἀποτελοῦσαν τή βασική δύναμη τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων. Ὁ Λένιν σέ μιά σειρά ἐπόμενες ὁμιλίες του, καθώς καί στά ἄρθρα του «Ἡ κρίση τοῦ Κόμματος», «Ἀκόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 234-244, 264-304) ἀποκάλυψε τό πραγματικό νόημα τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης, ξεσκέπασε τό φραξιονιστικό χαρακτήρα πού ἔχουν οἱ ἐνέργειες πού ὑπονομεύουν τήν ἑνότητα τοῦ Κόμματος καί ἔδειξε τή ζημιά πού προξενεῖ ἡ συζήτηση πού ἐπέβαλαν. Ταυτόχρονα ὁ Λένιν πρόβαλε καί ἀνάπτυξε μιά σειρά σημαντικές θεμελιακές θέσεις γιά τό ρόλο τῶν συνδικάτων στό σύστημα τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τά καθήκοντά τους στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση.

Ἡ συζήτηση γιά τά συνδικάτα κράτησε πάνω ἀπό δυό μῆνες. Στήν πορεία τῆς συζήτησης ἡ συντριπτική πλειοψηφία τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων ἐπιδοκίμασε τό λενινιστικό πρόγραμμα δράσης. Σέ ὅλες τίς βασικές κομματικές ὀργανώσεις ἡ ἀντιπολίτευση ἡττήθηκε ὁλοκληρωτικά. Τά συμπεράσματα τῆς συζήτησης συνοψίστηκαν στό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος πού συνῆλθε στίς 8-16 τοῦ Μάρτη 1921.—*202.*

96 Στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ IX συνεδρίου τοῦ Κόμματος συμπεριλήφθηκαν καί τά θέματα γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης καί γιά τό συνδικαλιστικό κίνημα. Τό συνέδριο καθόρισε τά ἄμεσα οἰκονομικά καθήκοντα τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκοδόμησης καί τόνισε ἰδιαίτερα τήν ἀνάγκη νά πάρουν μέρος πρακτικά στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση τά συνδικάτα. Αὐτό ἐκφράστηκε στίς ἀποφάσεις «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης», καί «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν συνδικάτων καί τῆς ὀργάνωσής τους» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 477-490, 490-494).—*205.*

97 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς IX Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» (βλ.

«᾿Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν δλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ.,1954, σελ. 506-512).—*211.*

98 *«'Ιζβέστιγια τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ρωσίας (μπολσεβίκων)»*— πληροφοριακό δελτίο τῆς ΚΕ πού φώτιζε τά ζητήματα τῆς κομματικῆς ζωῆς. Ἄρχισε νά ἐκδίδεται στίς 28 τοῦ Μάη 1919 μέ ἀπόφαση τοῦ VIII συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τά πρῶτα φύλλα βγῆκαν σάν ἑβδομαδιαῖο παράρτημα τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα», καί ἀπό τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1920 σάν ἀνεξάρτητο ὄργανο.

Τό 1929 ἡ «'Ιζβέστιγια τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ)» ἀναδιοργανώθηκε σέ δεκαπενθήμερο περιοδικό «Παρτίινογε Στροΐτελστβο» καί ἔβγαινε ὥς τόν 'Ιούνη τοῦ 1946, καί στή συνέχεια σέ δεκαπενθήμερο περιοδικό «Παρτίιναγια Ζίζν».—*211.*

99 *«'Ομάδα συγκρουστήρας»*—μιά ἀπό τίς ἀντικομματικές φραξιονιστικές ὁμάδες πού ἐκδηλώθηκαν στήν περίοδο τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα τό 1920-1921. 'Επικεφαλῆς τῆς ὁμάδας αὐτῆς ἦταν ὁ Ν. Ι. Μπουχάριν καί συμμετεῖχαν οἱ Γ. Λάριν, Ε. Α. Πρεομπραζένσκι, Λ. Π. Σερεμπριακόφ, Γκ. Γ. Σοκόλνικοφ, Β. Ν. Γιάκοβλεβα κ.ἄ. Μέ τό πρόσχημα τῆς ἄμβλυνσης τῶν διαφωνιῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τόν Λ. Ντ. Τρότσκι στό ζήτημα σχετικά μέ τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων, ἡ «ὁμάδα συγκρουστήρας» προσπαθοῦσε νά συμβιβάσει τό λενινισμό μέ τόν τροτσκισμό. 'Υποδυόμενος τό ρόλο τοῦ συμβιβαστῆ ὁ Μπουχάριν ὑποστήριζε μέ κάθε τρόπο τόν Τρότσκι καί τασσόταν ἐνάντια στόν Λένιν. 'Ο Λένιν χαρακτήρισε παραστατικά τή θέση τοῦ Μπουχάριν μέ τά ἑξῆς λόγια: ὁ Μπουχάριν εἶναι «ἕνας ἄνθρωπος μ'ἕνα κουβά πετρέλαιο, πού τό σιγορίχνει στή φωτιά» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 220). 'Η «ὁμάδα συγκρουστήρας» βοήθησε τή φραξιονιστική δράση τοῦ Τρότσκι καί προξένησε μεγάλη ζημιά στό Κόμμα. Στήν πραγματικότητα ἦταν συνεργός τοῦ πιό χειρότερου καί τοῦ πιό ἐπιζήμιου φραξιονισμοῦ. 'Ο Λένιν ὀνόμασε τίς θέσεις τοῦ Μπουχάριν καί τῶν ὀπαδῶν του «ἀποκορύφωμα τῆς *ἰδεολογικῆς* ἀποσύνθεσης» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 240). Σύντομα ὁ Μπουχάριν παραιτήθηκε ἀπό τό πρόγραμμά του καί προσχώρησε ἀνοιχτά στίς θέσεις τοῦ Τρότσκι.

Χαρακτηρισμό τῆς «ὁμάδας συγκρουστήρας» καί ἐκτίμηση τῶν ἀντικομματικῶν της ἀπόψεων ὁ Λένιν ἔδοσε στό ἄρθρο «'Η κρίση τοῦ Κόμματος» καί στήν μπροσούρα «'Ακόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 234-244, 264-304) καί σέ ἄλλα ἔργα.—*211.*

100 *Τό Γκλαβπολιτπούτ (Κεντρικό πολιτικό τμῆμα τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν)* εἶχε δημιουργηθεῖ τό Φλεβάρη τοῦ 1919 σάν προσωρινό πολιτικό ὄργανο πού δούλευε κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγηση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· τό Γενάρη τοῦ 1920 ἀναδιοργανώθηκε σέ Κεντρική πολιτική διεύθυνση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν. Τό Γκλαβπολιτπούτ δημιουργήθηκε γιά τήν ἐφαρμογή τῶν ἐκτάκτων μέτρων, πού εἶχαν σκοπό νά ἀποτρέψουν τό ὁλοκληρωτικό ξεχαρβά-

λωμα τῶν μεταφορῶν, πού προκάλεσε ὁ ἰμπεριαλιστικός καί ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, γιά τό δυνάμωμα τῆς κομματικῆς καί τῆς πολιτικῆς δουλιᾶς ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τῶν μεταφορῶν, γιά τό δυνάμωμα τοῦ συνδικάτου τῶν σιδηροδρομικῶν καί τή μετατροπή του σέ ὄργανο τῆς παραπέρα ἀνάπτυξης τῶν μεταφορῶν. Τό Γκλαβπολιτπούτ ἐφάρμοσε τή στρατιωτική πειθαρχία στούς σιδηροδρόμους καί τούς ὑπόταξε ὁλοκληρωτικά στά καθήκοντα τῆς πολεμικῆς περιόδου. Τά ἔκτακτα μέτρα δουλιᾶς, πού πῆρε τό Γκλαβπολιτπούτ ἔδοσαν τή δυνατότητα νά σωθοῦν οἱ μεταφορές ἀπό τήν καταστροφή, ταυτόχρονα ὅμως ἐνίσχυσε τή γραφειοκρατία, δημιούργησε τήν τάση τῆς ἀπόσπασης ἀπό τίς μάζες, τῆς ἀπάρνησης ἀπό τίς δημοκρατικές μεθόδους δουλιᾶς στά συνδικάτα.

Τό 1920, λόγω τοῦ τερματισμοῦ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί τοῦ περάσματος στήν εἰρηνική οἰκοδόμηση, τό Γκλαβπολιτπούτ καταργήθηκε μέ ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη.—*218.*

101 Βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ.,1954, σελ. 486 .—*218.*

102 *'Η Πολιτβόντ (Γκλαβπολιτβόντ - Γενική πολιτική διεύθυνση τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν)* σχηματίστηκε τόν 'Απρίλη τοῦ 1920 σάν τμῆμα τοῦ Γκλαβπολιτπούτ. 'Η Πολιτβόντ εἶχε ἀποστολή νά ἀσκεῖ τόν πολιτικό ἔλεγχο στό διοικητικοτεχνικό μηχανισμό, νά καθοδηγεῖ τήν πολιτικοδιαφωτιστική δουλιά, πού ἀποσκοποῦσε στή γρήγορη ἀνόρθωση τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, νά παλεύει γιά τήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας, νά ἐμπεδώνει τήν ἐργασιακή πειθαρχία. Καταργήθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1920.—*218.*

103 Οἱ σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν γράφτηκαν πάνω στίς θέσεις τῆς Ν.Κ. Κρούπσκαγια, πού τίς εἶχε προετοιμάσει γιά τήν εἰσήγηση στήν κομματική σύσκεψη σχετικά μέ τά ζητήματα τῆς λαϊκῆς ἐκπαίδευσης, τήν ὁποία εἶχε συγκαλέσει ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). 'Η σύσκεψη συνῆλθε στή Μόσχα ἀπό τίς 31 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ὥς τίς 4 τοῦ Γενάρη 1921 καί ἔβαζε καθῆκον της νά προετοιμάσει τά ὑλικά σχετικά μέ τήν ὀργάνωση τῆς παιδείας γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). 'Η σύσκεψη συζήτησε μιά σειρά ζητήματα: γιά τήν κοινωνική διαπαιδαγώγηση, γιά τή μεταρύθμιση στή μέθοδο διδασκαλίας, γιά τά καθήκοντα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης. Στή σύσκεψη αὐτή προϋποτίθονταν νά γίνει καί ἡ εἰσήγηση τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια γιά τήν πολυτεχνική μόρφωση, λόγω ὅμως τῆς ἀρώστιας της ἡ εἰσήγηση δέν ἔγινε.—*228.*

104 *Γκ. Φ. Γκρινκό*—Λαϊκός ἐπίτροπος Παιδείας στήν Οὐκρανία, πού πρόβαλε δικό του πρότυπο λαϊκῆς παιδείας. Οἱ βασικές θέσεις τοῦ προτύπου αὐτοῦ ἀνάγονταν σέ δυό κύρια σημεῖα: 1) μέχρι τήν ἡλικία τῶν 15 χρόνων δημιουργεῖται «ἑνιαῖο σύστημα κοινωνικῆς διαπαιδαγώ-

γησης καί μάλιστα ὅλες οἱ ὀργανωτικές του μορφές (παιδικοί κῆποι καί παιδικά ἄσυλα, ἑπτατάξια σχολεῖα κτλ.) συγκροτοῦνται μέ βάση τήν ἀρχή τοῦ σχολείου ἐργασίας» καί 2) ὕστερα ἀπό τά 15 χρόνια «ἀρχίζει ἡ εἰδική κατάρτιση στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο τομέα τῆς παραγωγῆς ἤ τῆς ὀργανωτικῆς ὁμάδας (βιομηχανική, ἀγροτική, βιομηχανικοοικονομική κτλ.)».

Τό σχῆμα αὐτό ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ τό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΡ (μπ) πού στόν τομέα τῆς λαϊκῆς παιδείας διακήρυσσε: «1) Ἐφαρμογή τῆς δωρεάν καί ὑποχρεωτικῆς γενικῆς καί πολυτεχνικῆς (πού κατατοπίζει στή θεωρία καί στήν πράξη μέ ὅλους τούς βασικούς κλάδους τῆς παραγωγῆς) μόρφωσης γιά ὅλα τά παιδιά καί τῶν δυό φύλων ὥς τό 17ο ἔτος... 8) Πλατιά ἀνάπτυξη τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης γιά πρόσωπα ἡλικίας ἀπό 17 χρονῶν καί πάνω σέ σύνδεση μέ τίς γενικές πολυτεχνικές γνώσεις» («Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 419-420).

Ὁ *Ο. Γ. Σμίτ*, ὅταν ἦταν ἀντιπρόεδρος τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης, ἀποφάνθηκε ἐπίσης, ὅπως καί ὁ Γκρινκό, γιά τήν ἀνάγκη νά τραβηχτεῖ ἡ νεολαία στήν ἐπαγγελματικοτεχνική ἐκπαίδευση «ἀκόμη ἀπό μικρή ἡλικία... δηλαδή ἀπό τά 15 χρόνια». Προσπαθοῦσε νά ἀποδείξει ὅτι «τά συμφέροντα τῆς παραγωγῆς, τά συμφέροντα τῆς οἰκοδόμησης τῆς οἰκονομίας ἀπαιτοῦν ἐπιτακτικά τή μείωση τῶν χρόνων διδασκαλίας στά λεγόμενα σχολεῖα γενικῆς μόρφωσης, πού στήν πράξη εἶναι καθαρά σχολεῖα μόρφωσης στά λόγια, καί τό πέρασμα στή συγκεκριμένη, ἐξειδικευμένη ἐκπαίδευση, ὅσο τό δυνατό νωρίτερα». Τό προσωρινό μέτρο, πού προκλήθηκε ἀπό τήν ἀνέχεια καί τήν καταστροφή τῆς χώρας, ὁ Σμίτ προσπάθησε νά τό ἀναγάγει σέ ἀρχή. Μέ ἄρθρα του στόν Τύπο τασσόταν ἐνάντια στήν πολυτεχνική μόρφωση καί ὑπεράσπιζε τή μονοτεχνική, δηλαδή τήν ἐκμάθηση ἑνός ὁποιουδήποτε κλάδου τῆς παραγωγῆς. Οἱ ἀπόψεις αὐτές ὑποβλήθηκαν σέ ἔντονη κριτική ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 322-323).—*230.*

105 Τό σχέδιο πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 4 τοῦ Γενάρη 1921.—*233.*

106 Στή ΙΙ σύνοδο τῆς ΠΚΕΕ τῆς VIII περιόδου (19-20 τοῦ Μάρτη 1921) τό ζήτημα γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας δέν συζητήθηκε. Στήν ἡμερήσια διάταξη τῆς συνόδου ἦταν τό θέμα τῶν ὁδηγιῶν γιά τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα. Στήν ἀπόφαση σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό εἶχε καθοριστεῖ ἡ ὁριστική προθεσμία τῆς ὑποβολῆς τῶν ὁδηγιῶν γιά τά Λαϊκά Ἐπιτροπάτα καί τά ὄργανά τους, γιά ἐπικύρωση στό προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ.—*233.*

107 Στήν κοινή συνεδρίαση τῶν ὁμάδων τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τοῦ ΠΚΣΣ, καί τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων τῆς πόλης Μόσχας, πού ἔγινε στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1920, προέκυψε διαφωνία ἄν πραγματικά ὁ Γ. Ε. Ρουτζουτάκ ἔγραψε τίς θέσεις «Τά παραγωγικά

καθήκοντα τῶν συνδικάτων». Σέ σχέση μ'αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαίτησε ἀπό τό ΠΚΣΣ ἀποδεικτικά στοιχεῖα γιά τήν προέλευση τῶν θέσεων. Παρουσίασαν στόν Λένιν ἀπόσπασμα ἀπό τά πρακτικά ἀριθ. 44 τῆς συνεδρίασης τοῦ προεδρείου τοῦ ΠΚΣΣ τῆς 1 τοῦ Νοέμβρη μέ ἕνα συνοδευτικό σημείωμα τοῦ Σ. Α. Λοζόβσκι. Τό ἀπόσπασμα ἐπιβεβαίωνε ὅτι τό προεδρεῖο, ἀφοῦ συζήτησε τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, τίς ψήφισε σάν βάση. Ἡ τελική τους ἐπεξεργασία εἶχε ἀνατεθεῖ στούς Μ. Π. Τόμσκι καί Ρουτζουτάκ. Στό σημείωμα γινόταν μάλιστα γνωστό ὅτι ὁ Τόμσκι δέν πῆρε μέρος στή δουλιά αὐτή καί τίς θέσεις τίς ἐπεξεργάστηκε ὁ Ρουτζουτάκ. Ἡ V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, ἀφοῦ ἄκουσε τήν εἰσήγηση τοῦ Ρουτζουτάκ, ψήφισε τίς θέσεις του σάν βάση καί ἀνάθεσε στήν ἐπιτροπή, ἀποτελούμενη ἀπό τούς Γκ. Β. Τσιπερόβιτς, Α. Α. Ἀντρέγεφ καί Ρουτζουτάκ, νά κάνει τήν τελική τους σύνταξη. Ἡ ἐπιτροπή ἐπεξεργάστηκε συλλογικά μερικά σημεῖα καί συμπλήρωσε τίς θέσεις.

Τό ὑλικό πού συγκεντρώθηκε καί οἱ θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ στάλθηκαν ἀπό τόν Λένιν στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα». Στό συνοδευτικό γράμμα ἀναφερόταν: «Παρακαλῶ τή Συντακτική ἐπιτροπή νά δημοσιεύσει τίς θέσεις τοῦ Ρουτζουτάκ, πού ψηφίστηκαν ἀπό τήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, ἡ ὁποία συνῆλθε στίς 2-6 τοῦ Νοέμβρη 1920· σάν ὑλικό γιά συζήτηση εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖο. Ἐπισυνάπτω ἐπίσης τό ὑλικό σχετικά μέ τή διαφωνία πού προκλήθηκε στούς κομματικούς κύκλους γιά τήν προέλευση τῶν θέσεων αὐτῶν». Τό γράμμα τοῦ Λένιν καί τό ὑλικό πού ἔστειλε δημοσιεύτηκαν στίς 21 τοῦ Γενάρη 1921 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 13.—*238.*

108 Ἡ «*Ἔκκληση πρός τό Κόμμα*» τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης τοῦ ΚΚΡ (μπ) εἶχε ψηφιστεῖ στίς 3 τοῦ Γενάρη 1921 στή συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἀχτιδικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων πόλεων, ὅπου ἔγινε ἡ συζήτηση. Στίς 6 τοῦ Γενάρη ἡ ἔκκληση ἐγκρίθηκε στή γενική συνέλευση τῆς πόλης, πού ἔγινε στό Σπίτι τοῦ Λαοῦ, καί στήν ὁποία πῆραν μέρος πάνω ἀπό 4000 τακτικά καί δόκιμα μέλη τοῦ Κόμματος. Καταψήφισαν τήν ἔκκληση περίπου 20 ἄτομα. Κατά τή συζήτηση, πού ἔγινε στίς συνελεύσεις τῶν ἀχτίδων, ὑπέρ τῆς ἔκκλησης ψήφισαν τά 95-98% τῶν μελῶν τῶν ὀργανώσεων.

Στήν ἔκκληση διατυπώνονταν οἱ ἀπόψεις τῶν μπολσεβίκων τῆς Πετρούπολης γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων, ὑπερασπίζονταν οἱ θέσεις τοῦ Λένιν καί γινόταν ἔντονη κριτική στήν πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι. Ἡ ὀργάνωση Πετρούπολης καλοῦσε ὅλες τίς ἄλλες ὀργανώσεις τοῦ Κόμματος νά ὑποστηρίξουν τή λενινιστική πλατφόρμα καί ἐφιστοῦσε τήν προσοχή ὅλου τοῦ Κόμματος στόν κίνδυνο ἀπό τήν πλατφόρμα τοῦ Τρότσκι, πού ἡ πραγματοποίησή της θά ὁδηγοῦσε στήν οὐσιαστική διάλυση τῶν συνδικάτων καί στήν ὑπονόμευση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ἡ «Ἔκκληση πρός τό Κόμμα» δημοσιεύτηκε στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 7 τῆς 13 τοῦ Γενάρη.

Ἡ Ἐπιτροπή πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού τήν περίοδο αὐτή

κρατοῦσε στάση «συγκρουστήρα», ἀπάντησε μέ ἀντεπίθεση στήν ἔκκληση τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. Στήν ἀπόφαση πού δημοσιεύτηκε στό ἴδιο φύλλο τῆς «Πράβντα» τονιζόταν ὅτι ἡ Ἐπιτροπή πόλης Μόσχας θεωρεῖ πώς εἶναι «ἀπολύτως ἀδύνατο» νά προσχωρήσει στίς προτάσεις πού γίνονται στήν «Ἔκκληση πρός τό Κόμμα». Ἐκτιμώντας τήν ἐνέργεια τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης σάν «ἄκρως ἐπικίνδυνη» τάση νά μετατραπεῖ σέ ἰδιαίτερο κέντρο γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος, ἡ Ἐπιτροπή πόλης Μόσχας δέν καταδίκασε τή δημιουργία ὁμάδας ἀπό τόν Τρότσκι κι' ἔτσι ὑποστήριξε τή φραξιονιστική του πάλη.—*239.*

109 Τό *«Σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων»*, πού εἶχε ὑποβληθεῖ ἀπό ὁμάδα μελῶν τῆς ΚΕ καί μελῶν τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ΚΕ, γιά ἐξέταση στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος, ἦταν ἡ λενινιστική πλατφόρμα («πλατφόρμα τῶν δέκα»), πού ἀντιπαρατασσόταν στίς πλατφόρμες τῶν ἀντικομματικῶν ὁμάδων. Στό ντοκουμέντο αὐτό καθοριζόταν ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων στό φῶς τῶν καινούργιων καθηκόντων, τά ὁποῖα ὀρθώθηκαν μπροστά στή χώρα μέ τή λήξη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καί τό πέρασμα στήν εἰρηνική σοσιαλιστική οἰκοδόμηση. Τά συνδικάτα ἀναλάβαιναν νά παίξουν τό ρόλο τοῦ σχολείου διεύθυνσης, σχολείου διαχείρισης, σχολείου τοῦ κομμουνισμοῦ. Τά βασικά τους καθήκοντα ἦταν: ἡ συμμετοχή στή διοίκηση τοῦ κράτους, ἡ κατάρτιση στελεχῶν γιά τόν κρατικό καί τόν οἰκονομικό μηχανισμό, ἡ πάλη γιά τό δυνάμωμα τῆς ἐργασιακῆς πειθαρχίας. Προβλεπόταν ὅτι βάση τῆς δράσης τους θά πρέπει νά γίνει ἡ μέθοδος τῆς διαπαιδαγώγησης καί τῆς πειθοῦς, ἡ πλατιά ἀνάπτυξη τῶν ἀρχῶν τῆς δημοκρατίας μέσα στά συνδικάτα. Ἡ «πλατφόρμα τῶν δέκα», πού ὑποστηρίχτηκε τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα ἀπό τήν πλειοψηφία τῶν τοπικῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, ἀποτέλεσε τή βάση τῆς ἀπόφασης γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων, ἡ ὁποία ψηφίστηκε ἀπό τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ).—*240.*

110 *Ἡ ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» («ντετσίστι»)*—φραξιονιστική ὀπορτουνιστική ὁμάδα μέ ἐπικεφαλῆς τούς Μ. Σ. Μπογκουσλάβσκι, Α. Ζ. Κάμενσκι, Β. Ν. Μαξίμοβσκι, Ν. Ὀσίνσκι, Ραφαήλ (Ρ. Μπ. Φάρμπμαν) καί Τ. Β. Σαπρόνοφ. Ἡ ὁμάδα αὐτή τάχθηκε γιά πρώτη φορά ἐνάντια στίς λενινιστικές ἀρχές γιά τά ζητήματα τῆς κομματικῆς καί τῆς κρατικῆς οἰκοδόμησης στό VIII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στό IX συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) οἱ «ντετσίστι» ἔβαλαν δικούς τους συνεισηγητές πάνω στά θέματα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης καί στό ὀργανωτικό ζήτημα. Τό συνέδριο ξεσκέπασε τίς ἀντικομματικές ἀπόψεις τῶν «ντετσίστι» καί τίς ἀπόκρουσε ἀποφασιστικά. Οἱ «ντετσίστι» δέν παραδέχονταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος στά Σοβιέτ καί στά συνδικάτα, τάσσονταν ἐνάντια στή μονοπρόσωπη διεύθυνση καί στήν προσωπική εὐθύνη τῶν διευθυντῶν στή βιομηχανία, ἐνάντια στίς λενινιστικές ἀρχές στά ὀργανωτικά ζητήματα, ἀπαιτοῦσαν τήν ἐλευθερία φράξεων καί ὁμάδων. Οἱ ἀντιπρόσωποί τους ὑποστήριζαν τή

συγχώνευση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων μέ τό Προεδρεῖο τῆς ΠΚΕΕ, ἀπαιτοῦσαν νά ἀρθεῖ ἡ ὑποταγή τῶν τοπικῶν ὀργάνων ἐξουσίας στό κέντρο. Τάσσονταν ἐνάντια στήν ἑνότητα τῆς πολιτικῆς καί τῆς ὀργανωτικῆς καθοδήγησης τῆς ΚΕ, προσπαθώντας νά πετύχουν τήν ἀπομάκρυνση τοῦ 'Οργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ ἀπό τήν πολιτική καθοδήγηση. Στήν Οὐκρανία οἱ «ντετσίστι» τάσσονταν ἐνάντια στή δημιουργία ἐπιτροπῶν «φτωχῶν ἀγροτῶν», πού ἦταν ὅπλο τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου στό χωριό.

Οἱ «ντετσίστι» δέν εἶχαν ἐπιροή ἀνάμεσα στίς κομματικές μάζες, οἱ ἐνέργειές τους ἐπιδοκιμάζονταν ἀπό τούς μενσεβίκους πού ἦταν ἀλληλέγγυοι μέ τούς «ντετσίστι» σέ πολλά ζητήματα.

Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα στά 1920-1921 ἡ ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» δημοσίευσε τή φραξιονιστική της πλατφόρμα καί στίς προσυνεδριακές συνελεύσεις τήν ὑπεράσπιζε, συγκεντρώνοντας μεμονωμένους ψήφους γιά τήν ὑποστήριξή της. Στό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) οἱ «ντετσίστι» παραιτήθηκαν ἀπό τήν ὑπεράσπιση τῆς πλατφόρμας τους καί ἄφησαν τά μέλη τῆς ὁμάδας νά ψηφίσουν ἐλεύθερα. Τό κέντρο βάρους τῆς πάλης τους ἐνάντια στό Κόμμα τό ἔριξαν στά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης, γιά τά ὁποῖα μίλησε στό συνέδριο ἐξονόματος τῆς ὁμάδας, μέ τήν ἰδιότητα τοῦ συνεισηγητῆ ὁ Β. Ν. Μαξίμοβσκι. Ὕστερα ἀπό τό Χ συνέδριο συνέχισαν τήν ἀντικομματική τους δράση μόνο οἱ καθοδηγητές τῆς ὁμάδας. Τό 1923 συνασπίστηκαν μέ τήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση, τό 1926 σκάρωσαν τή λεγόμενη «ὁμάδα τῶν 15» μέ ἐπικεφαλῆς τούς Σαπρόνοφ καί Σμιρνόφ. 'Η ὁμάδα αὐτή διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα στό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ).—*240.*

111 *Οἱ ἰγκνατοφικοί ἤ «ὁμάδα δραστήριων στελεχῶν τῶν ἀχτίδων τῆς πόλης Μόσχας»,* πού ἦταν ἀντικομματική-ἀναρχοσυνδικαλιστική ὁμάδα μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ε. Ν. 'Ιγκνάτοφ, ἐμφανίστηκε στήν περίοδο τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα στά 1920-1921. 'Η δράση της περιοριζόταν στά ὅρια τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης Μόσχας. 'Η ὁμάδα δέν εἶχε ἐπιροή ἀνάμεσα στά μέλη τοῦ Κόμματος καί στούς ἐργάτες τῆς Μόσχας. Πρίν ἀπό τό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος ἡ ὁμάδα αὐτή ἐκδηλώθηκε μέ δυό πλατφόρμες—γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῶν συνδικάτων καί γιά τά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης. Οἱ ἰγκνατοφικοί συμμερίζονταν τίς ἀναρχοσυνδικαλιστικές ἀπόψεις τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης», ἀπαιτοῦσαν νά ἀνατεθεῖ ἡ διεύθυνση τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας σέ ὄργανο ἐκλεγμένο ἀπό τό Πανρωσικό συνέδριο τῶν συνδικάτων. 'Αντίθετα ἀπό τήν «ἐργατική ἀντιπολίτευση», οἱ ἰγκνατοφικοί θεωροῦσαν ὅτι τό ἐκλεγμένο αὐτό ὄργανο θά πρέπει ἀκόμη νά διορίσει τήν ΠΚΕΕ. Οἱ ἰγκνατοφικοί, ὅπως καί ἡ «ἐργατική ἀντιπολίτευση», ἀντιπαράθεταν τά συνδικάτα στό Σοβιετικό κράτος, ἀρνοῦνταν τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ Κόμματος στή σοσιαλιστική οἰκοδόμηση, τάσσονταν ἐνάντια στίς ἀρχές τοῦ δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ, ἀπαιτοῦσαν τήν ἐλευθερία συζητήσεων, τήν «ἐργατοποίηση» τοῦ Κόμματος. Στό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος ὁ 'Ιγκνάτοφ ἦταν ἐπίσημος συνεισηγητής ἀπομέρους τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης»

στά ζητήματα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης. Μετά τό συνέδριο ἡ ὁμάδα τῶν ἰγκνατοφικῶν ἔπαψε νά ὑπάρχει.—*240.*

112 Βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 422 (παράγραφος 5).—*241.*

113 Πρόκειται γιά τήν ἕνωση τῶν βπεριοντοφικῶν (ἀντικομματική ὁμάδα τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ», στήν ὁποία συμμετεῖχαν οἱ ὀτζοβιστές, οἱ οὐλτιματιστές καί οἱ θεοπλάστες) μέ τούς μενσεβίκους-λικβινταριστές καί τούς τροτσκιστές. 'Η ἕνωση ἔγινε μετά τήν VI Πανρωσική συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ μέ σκοπό τήν πάλη ἐνάντια στίς ἀποφάσεις της.

Οἱ ὀπορτουνιστές, προσπαθώντας νά διασπάσουν τήν ἑνότητα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, νά ὑπονομεύσουν τή δύναμη τοῦ προλεταριακοῦ κόμματος, νά τό ἀποσυνθέσουν, ἄρχισαν κακέντρεχη ἐκστρατεία ἐνάντια στούς μπολσεβίκους. 'Επιχειροῦσαν νά σκαρώσουν ἕνα συνασπισμό σέ λικβινταριστική βάση, ἀπαιτώντας τήν «ἀναδιοργάνωση» τοῦ κόμματος, πού σήμαινε στήν πράξη τή διάλυσή του. 'Ωστόσο, ἡ ἕνωση πού δημιουργήθηκε σέ μιά βάση χωρίς ἀρχές ἦταν στό ἔπακρο ἀσταθής καί γρήγορα διαλύθηκε.—*242.*

114 'Ο Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τή συζήτηση σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ ρόλου καί τῶν καθηκόντων τῶν συνδικάτων, πού ἔγινε στήν πλατιά συνεδρίαση τῆς 17 τοῦ Γενάρη 1921 τῆς 'Επιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) μαζί μέ ἀντιπροσώπους τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῶν ἀχτίδων Μόσχας καί τῶν νομαρχιακῶν ὀργανώσεων.

Στή συνεδρίαση διαβάστηκαν καί συζητήθηκαν ὅλα τά σχέδια θέσεων τῶν διαφόρων ὁμάδων πού εἶχαν προβληθεῖ στήν περίοδο τῆς συζήτησης. Τά ἀποτελέσματα τῆς προκαταρκτικῆς ψηφοφορίας πού ἔγινε ἦταν: ὑπέρ τῶν θέσεων τοῦ Λένιν ψήφισαν 76, τοῦ Τρότσκι 27, τοῦ Μπουχάριν 5, τοῦ Σλιάπνικοφ 4, τοῦ Σαπρόνοφ 11, τοῦ 'Ιγκνάτοφ 25, τοῦ Νογκίν 0, τοῦ Ριαζάνοφ 0. Ὅταν ἐπαναλήφθηκε ἡ ψηφοφορία γιά τίς δυό βασικές πλατφόρμες ὑπέρ τῶν θέσεων τοῦ Λένιν ψήφισαν 84, ὑπέρ τῆς πλατφόρμας τοῦ Τρότσκι 27. Μέ συντριπτική πλειοψηφία ψηφίστηκαν οἱ θέσεις πού ἦταν ὑπογραμμένες ἀπό τόν Λένιν καί τούς ὀπαδούς του.

Τήν ἑπόμενη ἡμέρα, στίς 18 τοῦ Γενάρη, ἡ Κομματική 'Επιτροπή Μόσχας ψήφισε τήν ἔκκληση «Πρός ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις», στήν ὁποία καλοῦσε ὅλα τά μέλη τοῦ Κόμματος νά ὑποστηρίξουν ὁμόφωνα τή λενινιστική πλατφόρμα.—*242.*

115 *Τό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν μεταλλωρύχων* συνῆλθε στή Μόσχα στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες τοῦ Μεγάρου τῶν συνδικάτων ἀπό τίς 25 τοῦ Γενάρη ὥς τίς 2 τοῦ Φλεβάρη 1921. Στίς ἐργασίες τοῦ συνεδρίου πῆραν μέρος 341 ἀντιπρόσωποι (295 μέ θετική ψῆφο καί 46 μέ συμβουλευτική), πού ἀντιπροσώπευαν πάνω ἀπό 332 χιλιάδες μέλη τοῦ συνδικάτου τῶν μεταλλωρύχων. 'Ανάμεσα στούς ἀντιπροσώπους ἦταν

259 τακτικά καί δόκιμα μέλη τοῦ Κόμματος. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὁ Μ. Ι. Καλίνιν καί ἄλλοι εἶχαν ἐκλεγεῖ ἐπίτιμοι πρόεδροι τοῦ συνεδρίου.

Τό συνέδριο ἄκουσε καί συζήτησε τήν ἔκθεση τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου, τούς ἀπολογισμούς τοῦ συμβουλίου τῶν μεταλλωρύχων καί τῶν γενικῶν διευθύνσεων, καθώς καί τά ζητήματα τοῦ ἐφοδιασμοῦ μέ καύσιμα, γιά τά καθήκοντα τοῦ συνδικάτου, γιά τήν ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς, τό μισθολογικό, τό ὀργανωτικό, τά ζητήματα τῆς πολιτιστικῆς-διαφωτιστικῆς δουλιᾶς, τῆς προστασίας τῆς ἐργασίας, τῶν διεθνῶν σχέσεων, τῶν ἐκχωρήσεων καί ἐξέλεξε καινούργια Κεντρική ἐπιτροπή τοῦ συνδικάτου. Τό συνέδριο στήν τελική του συνεδρίαση ἀποφάσισε νά στείλει ἔκκληση πρός τούς ὀργανωμένους ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν, μέ τήν ὁποία τούς καλοῦσε νά ἑνωθοῦν.

Πρίν τήν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου ἔγιναν τέσσερις συνεδριάσεις τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) (22-24 τοῦ Γενάρη), στίς ὁποῖες συζητήθηκαν διεξοδικά ὁ ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων. Εἰσηγητές στίς συνεδριάσεις τῆς ὁμάδας ἦταν ὁ Λένιν, ὁ Τρότσκι καί ὁ Σλιάπνικοφ. Ἡ ἀπόλυτη πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς ὁμάδας ὑποστήριξε τόν Λένιν. Ὑπέρ τῆς πλατφόρμας πού ὑπεράσπιζε ὁ Λένιν ψήφισαν 137 ἄτομα, ὑπέρ τῶν θέσεων τοῦ Σλιάπνικοφ 61 καί ὑπέρ τῶν θέσεων τοῦ Τρότσκι 8 ἄτομα.

Οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου εἶχαν μεγάλη σημασία γιά τήν καταπολέμηση τῆς κρίσης καυσίμων, πού τόν καιρό ἐκεῖνο περνοῦσε ἡ Σοβιετική Δημοκρατία καί γιά τήν ἐπεξεργασία τῶν παραγωγικῶν προγραμμάτων τῆς ἐξορυκτικῆς βιομηχανίας.—*245.*

116 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς «Ὁ ρόλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν προλεταριακή ἐπανάσταση» (βλ. «Τό δεύτερο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς», Μόσχα, ρωσ. ἔκδ., 1934, σελ. 640-646).—*253.*

117 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό XVIII συνέδριο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας πού συνῆλθε στήν Τούρ ἀπό τίς 25-30 τοῦ Δεκέμβρη 1920. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 285 ἀντιπρόσωποι μέ 4575 πληρεξούσια. Κεντρικό ζήτημα στό συνέδριο ἦταν ἡ προσχώρηση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας στήν Κομμουνιστική Διεθνή. Πρίν ἀπό τό ἐθνικό συνέδριο, προηγήθηκαν τά συνέδρια τῶν ὁμοσπονδιῶν, ἡ ἀπόλυτη πλειοψηφία τῶν ὁποίων τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἄμεσης προσχώρησης στήν ΙΙΙ Διεθνή μέ βάση τούς 21 ὅρους. Ἔτσι τό ζήτημα τῆς προσχώρησης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς Γαλλίας στήν ΙΙΙ Διεθνή εἶχε οὐσιαστικά προκαθοριστεῖ. Ὡστόσο, ἡ πάλη στό συνέδριο ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς καί στούς ἀντιπάλους τῆς προσχώρησης πῆρε σκληρό χαρακτήρα.

Ἐνάντια στήν προσχώρηση τάχθηκαν οἱ Λεών Μπλούμ, Ζάν Λονγκέ, Μαρσέλ Σαμπά κ.ἄ. Ὑπέρ τῆς προσχώρησης τάχτηκαν οἱ Βαγιάν-Κουτοριέ, Μαρσέλ Κασέν, Ντανιέλ Ρενοῦ κ.ἄ. Παρά τήν ἀπαγόρευση ἀπομέρους τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης καί τήν παρακολούθηση τῆς ἀστυνομίας, στό συνέδριο παραβρέθηκε ἡ Κλάρα Τσέτκιν

πού ἐκφώνησε ἕνα λόγο λαμπρό καί μετέφερε στούς ἀντιπροσώπους τοῦ συνεδρίου τό χαιρετισμό τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

῞Υστερα ἀπό τετραήμερη συζήτηση τό συνέδριο ἄρχισε τή διαδικασία τῆς ψηφοφορίας: ὑπέρ τῆς προσχώρησης στήν Κομμουνιστική Διεθνή ψήφισαν οἱ ἀντιπρόσωποι μέ 3208 πληρεξούσια, πού ἦταν πάνω ἀπό τά 70% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ.

῾Η πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου ἵδρυσε τό Γαλλικό Κομμουνιστικό κόμμα, πού τελικά διαμορφώθηκε τό Μάη τοῦ 1921. ῾Η μειοψηφία μέ ἐπικεφαλῆς τόν Μπλούμ, πού προσπάθησε νά διασπάσει τό ἐργατικό κίνημα, ἐγκατέλειψε τό συνέδριο καί ἵδρυσε μέ τήν παλιά ὀνομασία τό ἀνεξάρτητο ρεφορμιστικό Σοσιαλιστικό κόμμα.—*254.*

118 Τήν μπροσούρα *«᾿Ακόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν»* ὁ Β. Ι. Λένιν ἄρχισε νά τή γράφει στίς 21 ἤ στίς 22 τοῦ Γενάρη 1921 στό Γκόρκι ὅπου εἶχε πάει γιά ἀνάπαυση. Στίς 22 τοῦ Γενάρη τό βράδυ ὁ Λένιν ἐπέστρεψε στή Μόσχα καί πῆρε μαζί του τό μεγαλύτερο μέρος τῆς μπροσούρας πού τό ἔδοσε στή γραμματέα γιά δακτυλογράφηση. ῾Η ἐργασία αὐτή τέλειωσε στίς 25 τοῦ Γενάρη καί τήν ἴδια μέρα δόθηκε γιά στοιχειοθέτηση. Στίς 26 τοῦ Γενάρη, ἀργά τό βράδυ, τά μέλη τῆς Κεντρικῆς ᾿Επιτροπῆς τοῦ Κόμματος, πού πήγαιναν στίς τοπικές ὀργανώσεις γιά νά πάρουν μέρος στή συζήτηση γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων, πῆραν ἕνα μέρος ἀπό τά ἀντίτυπα τῆς μπροσούρας. Τά ὑπόλοιπα ἀντίτυπα τῆς μπροσούρας ἑτοιμάστηκαν τήν ἄλλη μέρα, στίς 27 τοῦ Γενάρη.—*264.*

119 *«Πετρογκράντσκαγια Πράβντα»*—καθημερινή ἐφημερίδα· ἄρχισε νά βγαίνει στίς 2 τοῦ ᾿Απρίλη 1918 σάν ῞Οργανο τῆς Κεντρικῆς ᾿Επιτροπῆς καί τῆς ᾿Επιτροπῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τό Γενάρη τοῦ 1924 ἡ ἐφημερίδα μετονομάστηκε σέ «Λενινγκράντσκαγια Πράβντα». Σήμερα βγαίνει μέ τήν ἴδια ὀνομασία.—*264.*

120 *῾Η διαταγή τοῦ Β. Ι. Ζόφ τῆς 3ης τοῦ Μάη 1920* εἶχε δημοσιευτεῖ τόν ἴδιο χρόνο στό τεῦχ. 5 «Δελτίο τῆς Διεύθυνσης τῶν ῾Υδάτινων Μεταφορῶν τῆς περιοχῆς Μαρί». Στή διαταγή τονιζόταν: «Καί ἔτσι, στή ζωή τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν ἐπέρχεται ἀποφασιστική καμπή. ᾿Εξαλείφονται οἱ χειροτεχνικές μέθοδοι δουλιᾶς, ἡ ἐπιτροπομανία, ἡ ἔλλειψη συστήματος στή δουλιά, ἡ ἔλλειψη ἐξουσίας, ἡ δουλιά τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν γίνεται ὑπόθεση τοῦ κράτους. ᾿Επικεφαλῆς θά βρίσκονται πολιτικοί ἐπίτροποι μέ ἀνάλογες ἁρμοδιότητες. ῾Η ἐξουσία τῶν ἐπιτροπῶν, τῶν συνδικάτων, τῶν αἱρετῶν ἀντιπροσώπων σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἐπέμβαση στά τεχνικά καί στά διοικητικά ζητήματα καταργεῖται».

῾Η διαταγή αὐτή ἀποτελοῦσε ὑπόδειγμα γυμνοῦ διοικητικοῦ πνεύματος καί γραφειοκρατίας, πού καλλιεργοῦνταν ἐπίμονα ἀπό τήν τροτσκιστική καθοδήγηση τῆς Τσεκτράν, καί φανερή ἀπόδειξη τῆς μή κατανόησης τοῦ ρόλου τῶν συνδικάτων στό ἔργο τῆς ἀνόρθωσης τῶν μεταφορῶν. Τά συνδικάτα ἐξισώνονταν μέ τίς ξεπερασμένες στρατιωτικές ἐπιτροπές, ἀποκαλοῦνταν «ἐπιτροπομανία» καί μέ τή διαδικασία τῶν διαταγῶν ἀποκλείονταν ἀπό τή συμμετοχή στήν ἁρμονική δουλιά τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν.—*274.*

121 Στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ὁ Τρότσκι ἔκανε εἰσήγηση γιά τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή στό πρώην θέατρο Ζίμιν στήν κοινή συνέλευση τῶν στελεχῶν τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος καί τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, πού ὀργανώθηκε ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ἑνιαίου συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στούς σιδηροδρόμους καί στίς ὑδάτινες μεταφορές. Ἡ εἰσήγηση αὐτή στάθηκε ἡ ἀρχή τῆς ἀνοιχτῆς συζήτησης στό Κόμμα γιά τά συνδικάτα.—*303.*

122 Στίς 26 τοῦ Γενάρη 1921, δεκατρία μέλη τῆς Τσεκτράν ἀπευθύνθηκαν στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί ζήτησαν μέ αἴτησή τους νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τά καθήκοντα τῶν μελῶν τῆς Τσεκτράν. Ἕνας ἀπό τούς λόγους τῆς αἴτησης αὐτῆς ἦταν ὅτι ἡ κριτική τῶν μεθόδων τῆς δράσης τῆς Τσεκτράν, πού ἔγινε τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα, δημιουργεῖ τάχα τήν ἐντύπωση ἀνάμεσα στούς σιδηροδρομικούς καί στούς ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, πώς ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος κατακρίνει ὅλη τήν προηγούμενη καί τή σημερινή δράση τῆς Τσεκτράν. Τά μέλη αὐτά τῆς Τσεκτράν, πού ἔγραψαν τήν αἴτηση, χαρακτήρισαν τήν κριτική τῆς δουλιᾶς τῆς Τσεκτράν σάν κατατρεγμό ἀπό μιά ὁμάδα ἐργαζομένων στίς ὑδάτινες μεταφορές, καθώς ἐπίσης καί ἀπό μερικά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος καί τοῦ προεδρείου τοῦ ΠΚΣΣ.

Τό σχέδιο ἀπόφασης πού πρότεινε ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπό ἀφορμή τήν αἴτηση τῶν στελεχῶν τῆς Τσεκτράν ψηφίστηκε ἀπό τό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 31 τοῦ Γενάρη.—*305.*

123 *Ἡ πλατιά συνδιάσκεψη τῶν ἐργατῶν μετάλλου στή Μόσχα* ἔγινε στήν αἴθουσα μέ τίς Κολῶνες τοῦ Μεγάρου τῶν συνδικάτων ἀπό τίς 2-4 τοῦ Φλεβάρη 1921. Σ'αὐτή πῆραν μέρος γύρω στούς 1000 ἀντιπροσώπους ἀπό τούς ἐργάτες μετάλλου τῆς Μόσχας καί τοῦ κυβερνείου Μόσχας. Ἡ συνδιάσκεψη συνῆλθε σέ μιά περίοδο μεγάλης ἐπισιτιστικῆς κρίσης, γι'αὐτό καί στό κέντρο τῆς προσοχῆς ἦταν οἱ εἰσηγήσεις γιά τήν ἐπισιτιστική κατάσταση τῆς χώρας καί τή στάση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπέναντι στήν ἀγροτιά. Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν ἐπίσης καί τά θέματα γιά τό μισθολόγιο καί τό ρόλο τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή. Πάνω στήν εἰσήγηση γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις τῶν ἐργατῶν καί τῶν ἀγροτῶν ψηφίστηκε ἡ ἀπόφαση, στήν ὁποία τονίζονταν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντικατάστασης τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος. Οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι πού παραβρίσκονταν στή συνδιάσκεψη προσπάθησαν νά ἐκμεταλλευτοῦν τίς δυσκολίες πού περνοῦσε ἡ χώρα καί μέ δημαγωγικές ὁμιλίες νά στρέψουν τούς ἀντιπροσώπους ἐνάντια στήν οἰκονομική πολιτική τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας, ἐνάντια στό Κομμουνιστικό κόμμα. Ὡστόσο, ἡ συνδιάσκεψη καταδίκασε τίς ἀπόπειρες αὐτές. Μέ παράκληση τῶν ἀντιπροσώπων ὁ Β. Ι. Λένιν ἐκφώνησε λόγο στήν τελευταία συνεδρίαση τῆς συνδιάσκεψης.—*306.*

124 Τήν ἀποικιακή πολιτική τῶν ἀμερικανῶν ἰμπεριαλιστῶν, πού ἐφαρμοζόταν μέ τό σύνθημα τῆς δωρεάν διανομῆς τῆς γῆς, ὁ Β. Ι. Λένιν τήν ξεσκεπάζει στό ἔργο του «Νέα στοιχεῖα γιά τούς νόμους ἀνάπτυξης τοῦ

καπιταλισμοῦ στή γεωργία» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 27ος, σελ. 131-229).—*307.*

125 *Τό VI Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας ἐνδυμάτων* ἔγινε στή Μόσχα ἀπό 1-6 τοῦ Φλεβάρη 1921. Στό συνέδριο αὐτό πῆραν μέρος 287 ἀντιπρόσωποι. Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν τά θέματα: ἡ δράση τῆς ΚΕ τῆς ἕνωσης, τά οἰκονομικά καθήκοντα, ὁ καθορισμός τῶν νορμῶν ἐργασίας, ἡ διεθνής ἕνωση τῶν συνδικάτων καί ἄλλα. Τό συνέδριο ἀπηύθυνε χαιρετιστήριο τηλεγράφημα πρός τόν Β. Ι. Λένιν.

Στήν ἔνατη ὁλομελή συνεδρίαση, τό πρωί τῆς 6 τοῦ Φλεβάρη, μίλησε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ἡ διένεξη, γιά τήν ὁποία κάνει λόγο ὁ Β. Ι. Λένιν στήν ἀρχή τῆς ὁμιλίας του, προκλήθηκε στή συνεδρίαση τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ συνεδρίου κατά τή συζήτηση τῶν ὑποψηφίων γιά τήν καινούργια σύνθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἕνωσης. Οἱ διαφωνίες εἶχαν τόσο ὀξύ χαρακτήρα, πού χρειάστηκε νά ἐπέμβει ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος.—*310.*

126 Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Βόλια Ροσσίι», Κεντρικό Ὄργανο τῶν δεξιῶν ἐσέρων, πού ἔβγαινε στήν Πράγα ἀπό τίς 12 τοῦ Σεπτέμβρη 1920 ὥς τίς 9 τοῦ Ὀχτώβρη 1921.—*313.*

127 *ΚΕΚΔ*—Κεντρική ἐπιτροπή καταγραφῆς καί διανομῆς τοῦ Κρατικοῦ ἐκδοτικοῦ· σχηματίστηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1919 μέ σκοπό τήν ἐπεξεργασία ἑνιαίου σχεδίου καταγραφῆς καί διανομῆς τῶν ἐντύπων.—*328.*

128 Βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματά τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 423 (σημ. 8).—*329.*

129 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τῆς Φ. Ντομπλέρ «Τό σημερινό δίκτυο τῶν βιβλιοθηκῶν», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 24 στίς 4 τοῦ Φλεβάρη 1921.—*331.*

130 Τό *«Προκαταρκτικό, προσχέδιο θέσεων σχετικά μέ τούς ἀγρότες»* γράφτηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στίς 8 τοῦ Φλεβάρη 1921 στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος, ὅπου ἐξεταζόταν τό θέμα γιά τήν ἀνοιξιάτικη καμπάνια τῆς σπορᾶς καί τήν κατάσταση τῆς ἀγροτιᾶς. Τό ντοκουμέντο αὐτό ἦταν τό πρῶτο πού καθόριζε τή νέα οἰκονομική βάση τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τήν ἀγροτιά καί καθόριζε συγκεκριμένα τό πέρασμα ἀπό τόν πολεμικό κομμουνισμό στή νέα οἰκονομική πολιτική. Τό δημοσιευόμενο ντοκουμέντο πάρθηκε σάν βάση τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος καί ψηφίστηκε ἀπό τό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος στίς 15 τοῦ Μάρτη 1921.—*333.*

131 Τό σχέδιο πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν μπῆκε ὁλόκληρο στήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, πού πάρθηκε μέ βάση τήν εἰσήγηση τῆς ἐπιτροπῆς γιά ἐπανεξέταση τοῦ σχεδίου εἰσαγωγῶν (σημεῖα «2» καί «3») καί ψηφίστηκε στή συνεδρίαση τοῦ ΣΛΕ στίς 15 τοῦ Φλεβάρη 1921.—*337.*

132 Τό σχέδιο αὐτό, γραμμένο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, μπῆκε ὁλόκληρο στόν «Κανονισμό γιά τήν Κρατική ἐπιτροπή γενικοῦ σχεδίου», πού ἐπικυρώθηκε ἀπό τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων στίς 22 τοῦ Φλεβάρη 1921, μαζί μέ τόν κατάλογο τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς πού ὑπόδειξε ὁ Λένιν (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, σελ. 24). 'Η Κρατική ἐπιτροπή γενικοῦ σχεδίου δημιουργήθηκε στή βάση τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ. 'Επικεφαλῆς της ἦταν ὁ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι.

Οἱ τροτσκιστές καί τά ἄλλα μέλη τῆς ἀντιπολίτευσης ἦταν ἐνάντια στή μετατροπή τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ σέ ἑνιαία ἐπιτροπή γενικοῦ σχεδίου. Στίς 18 τοῦ Φλεβάρη στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας, δέν πάρθηκε ἀπόφαση γιά τή δημιουργία ἐπιτροπῆς γενικοῦ σχεδίου. Στενογραφημένα πρακτικά στή συνεδρίαση αὐτή δέν κρατήθηκαν. Διασώθηκαν μόνο οἱ σύντομες σημειώσεις ἀπό τίς ὁμιλίες πού κράτησε ὁ Λένιν καί οἱ σημειώσεις του γιά τόν τελικό λόγο (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, σελ. 20-22). Κρίνοντας ἀπό τίς σημειώσεις αὐτές καί ἀπό τό ἄρθρο «Γιά τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 339-347), ἐνάντια στή δημιουργία ἐπιτροπῆς γενικοῦ σχεδίου τάχτηκαν οἱ Γ. Λάριν, Β. Π. Μιλιούτιν, Ν. 'Οσίνσκι καί Α. Ι. Ρίκοφ. 'Η συζήτηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ παραπέμφθηκε στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων.—*338.*

133 *«'Εκονομίτσεσκαγια Ζίζν»* («Οἰκονομική Ζωή»)—καθημερινή ἐφημερίδα· ἔβγαινε ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1918 σάν Ὄργανο τοῦ 'Ανωτάτου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας καί τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων. 'Η ἐφημερίδα ἐκδιδόταν ὥς τό Νοέμβρη τοῦ 1937· τόν τελευταῖο καιρό ἦταν Ὄργανο τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Οἰκονομικῶν τῆς ΕΣΣΔ, τῆς Κρατικῆς τράπεζας καί τῶν ἄλλων οἰκονομικῶν ἱδρυμάτων τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν τραπεζικῶν ὑπαλλήλων.—*339.*

134 Τά *«Δελτία τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς γιά τόν 'Εξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας»* ἐκδίδονταν ἀπό τό Κρατικό τεχνικό ἐκδοτικό τοῦ ἐπιστημονικο-τεχνικοῦ τμήματος τοῦ 'Ανωτάτου Συμβουλίου Λαϊκῆς Οἰκονομίας στή Μόσχα ἀπό τόν 'Απρίλη ὥς τόν Αὔγουστο τοῦ 1920· συνολικά βγῆκαν 5 τεύχη.—*340.*

135 Πρόκειται γιά τήν ἐργασία τοῦ γερμανοῦ καθηγητῆ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας Κάρλ Μπάλλοντ «Der Zukunftsstaat, Produktion und konsum im Sozialstaat» («Τό κράτος τοῦ μέλλοντος, ἡ παραγωγή καί ἡ κατανάλωση στό σοσιαλιστικό κράτος»). Τό βιβλίο ἐκδόθηκε τό 1898 στή Γερμανία. Τό 1919 βγῆκε ἡ δεύτερη βελτιωμένη ἔκδοση τοῦ βιβλίου· τό 1920 τό βιβλίο ἐκδόθηκε στή Μόσχα στά ρωσικά.—*342.*

136 'Ο Λένιν παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τήν ἀπόφαση γιά τόν ἐξηλεκτρισμό, πού πῆρε τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1920. Τό σχέδιο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς γράφτηκε ἀπό τόν Λένιν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 196-197).—*343.*

137 Στό σημεῖο αὐτό, ὅπως καί παρακάτω, ὁ Λένιν ἀναφέρει ἀποσπάσματα ἀπό τό πρόγραμμα τοῦ Κόμματος, πού ψηφίστηκε τό Μάρτη τοῦ 1919

στό VIII συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) (βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος Ι, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 423).—*346.*

138 *'Η σύσκεψη τῶν κομματικῶν στελεχῶν τῆς πόλης Μόσχας πού ἔγινε στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1921* συγκλήθηκε ἀπό τήν 'Επιτροπή πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) σέ ἐξαιρετικά δύσκολη περίοδο, ὅταν τό οἰκονομικό χάος στή χώρα εἶχε φτάσει στό ἔπακρο. 'Η ὀξεία κρίση καυσίμων, ἡ ἀνεπάρκεια πρώτων ὑλῶν ἐπέφεραν τό σταμάτημα μιᾶς σειρᾶς ἐπιχειρήσεων στά βιομηχανικά κέντρα. Χειροτέρευσε ὁ ἐφοδιασμός τῶν ἐργατῶν μέ τρόφιμα. Τό βάθαιμα τοῦ οἰκονομικοῦ χάους ἔκανε περίπλοκη τήν πολιτική κατάσταση τῆς χώρας. Μεγάλωνε ἡ δυσαρέσκεια ἀνάμεσα στούς ἀγρότες, ἀγκαλιάζοντας καί μερικά στρώματα ἐργατῶν. Τίς οἰκονομικές δυσκολίες τίς ἐκμεταλλεύτηκαν οἱ μενσεβίκοι καί οἱ ἐσέροι γιά νά δυναμώσουν τήν ἀντεπαναστατική τους προπαγάνδα. Σέ ἀπομακρυσμένες περιοχές ὀργάνωναν ἐξεγέρσεις τῶν κουλάκων καί ματαίωναν τή μεταφορά τροφίμων στίς κεντρικές βιομηχανικές περιοχές.

Σκοπός πού ἔγινε ἡ σύσκεψη ἦταν νά ἐνημερωθοῦν τά κομματικά στελέχη γιά τά μέτρα πού παίρνονταν γιά τήν καλυτέρευση τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργαζομένων τῆς Μόσχας. 'Η σύσκεψη τῶν κομματικῶν στελεχῶν πῆρε ἀπόφαση νά γίνει ἔκθεση στήν ὁλομέλεια τοῦ Σοβιέτ Μόσχας γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας.—*348.*

139 Πρόκειται γιά τήν ἀντεπαναστατική ἐξέγερση τῶν ντασνάκι στήν 'Αρμενία. Μετά τή νίκη τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας στήν 'Αρμενία οἱ ντασνάκι ἐκμεταλλεύτηκαν τό γεγονός ὅτι ἡ Στρατιωτική ἐπαναστατική ἐπιτροπή ἀπελευθέρωσε πολλούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τῶν ντασνάκι. Οἱ ντασνάκι κατόρθωσαν νά διατηρήσουν τήν καθοδηγητική ὁμάδα τοῦ Κόμματός τους σέ μιά σειρά πόλεις τῆς 'Αρμενίας, μεταξύ τῶν ὁποίων καί στό 'Ερεβάν. Μερικοί ντασνάκι πέτυχαν νά μποῦν καί στά ὄργανα τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας. Οἱ ντασνάκι, χρησιμοποιώντας τήν ὑπηρεσιακή τους θέση, συνειδητά προσπαθοῦσαν μέ προβοκατόρικες ἐνέργειες νά ρίξουν τό κύρος τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας ἀνάμεσα στούς ἐργαζόμενους. Οἱ ἡγέτες τῶν ντασνάκι, πού κατέφυγαν στή μενσεβίκικη Γεωργία, δημιούργησαν τήν ἀντεπαναστατική λεγόμενη «'Επιτροπή σωτηρίας τῆς πατρίδας», πού ἄρχισε νά ἑτοιμάζει ἔνοπλη ἐξέγερση ἐνάντια στή Σοβιετική 'Αρμενία. Οἱ ντασνάκι στή συνωμοτική τους δράση ἔπαιρναν βοήθεια σέ ὁπλισμό καί σέ χρήματα ἀπό τίς ἰμπεριαλιστικές κυβερνήσεις τῆς 'Αγγλίας, τῶν ΕΠΑ, τῆς Γαλλίας, τῆς μενσεβίκικης Γεωργίας καί τῆς Τουρκίας.

'Η ἐξέγερση ἄρχισε στίς 13 τοῦ Φλεβάρη 1921. Στίς 18 τοῦ Φλεβάρη οἱ ντασνάκι, ἀφοῦ συγκέντρωσαν γύρω ἀπό τό 'Ερεβάν συμμορίες μέ 6000 περίπου ἄτομα, ὕστερα ἀπό αἱματηρές μάχες, πού σάν ἀποτέλεσμά τους ἦταν νά ἀναγκαστοῦν τά σοβιετικά στρατεύματα νά ἐγκαταλείψουν τήν πόλη, κατέλαβαν τήν πρωτεύουσα τῆς 'Αρμενίας. 'Επίσης μπόρεσαν νά καταλάβουν καί μερικές ἄλλες περιοχές. 'Η «'Επιτροπή σωτηρίας τῆς πατρίδας» αὐτοανακηρύχτηκε κυβέρνηση. Στίς περιοχές

πού καταλήφθηκαν οί ντασνάκι έγκαθίδρυσαν καθεστώς τρομοκρατίας καί αύθαιρεσίας, τιμωροῦσαν σκληρά γιά τήν παραμικρή άνυπακοή, ἔκαιγαν καί κατέστρεφαν ὁλοκληρωτικά χωριά καί κατοικημένα σημεῖα.

Οἱ ἐργαζόμενοι τῆς 'Αρμενίας μέ τήν καθοδήγηση τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ξεσηκώθηκαν στόν ἀγώνα ἐνάντια στίς ἀντεπαναστατικές συμμορίες. Μέ τήν ὑποστήριξη τῶν τμημάτων τῆς XI στρατιᾶς τῶν σοβιετικῶν στρατευμάτων οἱ ἐργάτες καί οἱ ἀγρότες τῆς 'Αρμενίας ὕστερα ἀπό ἡρωικό ἀγώνα σύντριψαν τούς ντασνάκι. Στίς 4 τοῦ 'Απρίλη 1921 ἀπελευθερώθηκε ἡ πρωτεύουσα τῆς 'Αρμενίας 'Ερεβάν καί οἱ ντασνάκι ἐκδιώχτηκαν.—*349.*

140 Πρόκειται γιά τό ἔνατο σημεῖο τῆς ἀπόφασης τῆς IX Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς κομματικῆς οἰκοδόμησης» (βλ. «'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 509).—*350.*

141 Βλ. σημείωση 18.—*350.*

142 *Τό V Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ* ἔγινε στό Χάρκοβο ἀπό τίς 25 τοῦ Φλεβάρη ὥς τίς 3 τοῦ Μάρτη 1921. Στήν ἡμερήσια διάταξη ἦταν οἱ εἰσηγήσεις: τῆς κυβέρνησης τῆς Σοβ. Σοσ. Δημ. τῆς Οὐκρανίας γιά τήν οἰκονομική οἰκοδόμηση, γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Οὐκρανίας, γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας, γιά τήν ἀνόρθωση τῶν μεταφορῶν, γιά τά ζητήματα τοῦ ἐπισιτισμοῦ καί τῆς γῆς, γιά τή λαϊκή μόρφωση.

Στίς 25 τοῦ Φλεβάρη τό προεδρεῖο ἔστειλε πρόσκληση στόν Β. Ι. Λένιν νά παραβρεθεῖ στό συνέδριο. Σέ ἀπάντηση τῆς τηλεγραφικῆς πρόσκλησης ὁ Λένιν ἔστειλε χαιρετιστήριο στό V Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, πού διαβάστηκε στίς 26 τοῦ Φλεβάρη στή δεύτερη συνεδρίαση. Τό συνέδριο ἐξέλεξε τόν Λένιν μέλος τῆς Πανουκρανικῆς Κεντρικῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς.—*351.*

143 'Η ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί "Αμυνας γιά τήν καλυτέρευση τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Μάρτη 1921 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 45.—*352.*

144 *'Η συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν ἀπό κοινοῦ μέ τίς ὁλομέλειες τῶν Σοβιέτ τῶν διαμερισμάτων Μόσχας καί τούς ἐκπροσώπους τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν* συγκλήθηκε ἀπό τήν 'Επιτροπή πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ ἀπόφαση τῆς συνέλευσης τῶν κομματικῶν στελεχῶν, πού εἶχε γίνει στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1921 (βλ. σημείωση 138). Στήν ὁλομέλεια ἔγινε ἔκθεση γιά τήν ἐπισιτιστική κατάσταση. Εἰσήγηση γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς χώρας ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν. 'Η ὁλομέλεια ψήφισε ὁμόφωνα ἔκκληση πρός τούς ἐργάτες, τούς ἀγρότες καί τούς κόκκινους στρατιῶτες τῆς Μόσχας καί τοῦ κυβερνείου Μόσχας, στήν ὁποία ἀποκαλύφτηκαν οἱ αἰτίες τῆς ἐπισιτιστικῆς κρίσης. 'Η ἔκκληση καλοῦσε νά γίνει πάλη ἐνάντια στούς ἐχθρούς πού προσπαθοῦσαν νά ἐκμεταλλευτοῦν τίς προσωρινές δυσκολίες στόν

ἐπισιτισμό γιά ἀντεπαναστατικούς σκοπούς. Ἡ ἔκκληση δημοσιεύτηκε τήν 1η τοῦ Μάρτη 1921 στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 45.—*353*.

145 Πρόκειται γιά τίς διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση τῆς ΣΟΣΔΡ καί τήν κυβέρνηση τῆς Μεγάλης Ἐθνοσυνέλευσης τῆς Τουρκίας, πού εἶχαν ἀρχίσει στίς 26 τοῦ Φλεβάρη 1921 στή Μόσχα. Οἱ Σοβιετοτουρκικές διαπραγματεύσεις ἔληξαν στίς 16 τοῦ Μάρτη μέ τήν ὑπογραφή τοῦ συμφώνου φιλίας καί ἀδελφωσύνης ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί τήν Τουρκία. Στίς 13 τοῦ Ὀχτώβρη στήν πόλη Κάρς ὑπογράφηκε ἐπίσης σύμφωνο φιλίας ἀνάμεσα στήν Τουρκία καί στίς σοβιετικές Δημοκρατίες τῆς Ὑπερκαυκασίας: Ἀρμενία, Γεωργία καί Ἀζερμπαϊτζάν.—*353*.

146 Ὕστερα ἀπό τήν ὑπογραφή στίς 12 τοῦ Ὀχτώβρη 1920 τοῦ προσωρινοῦ (προκαταρκτικοῦ) συμφώνου εἰρήνης ἀνάμεσα στήν Πολωνία, ἀπό τή μιά μεριά, καί στή Σοβιετική Ρωσία καί Σοβιετική Οὐκρανία, ἀπό τήν ἄλλη, ἄρχισαν στή Ρίγα οἱ διαπραγματεύσεις γιά τήν τελική σύναψη εἰρήνης. Οἱ διαπραγματεύσεις κράτησαν πέντε μῆνες. Ἡ πολωνική κυβέρνηση, ὑποκινούμενη ἀπό τή Γαλλία, δέν σταματοῦσε τίς ἐχθρικές ἐνέργειες ἐνάντια στή Σοβιετική Οὐκρανία καί τή Σοβιετική Λευκορωσία καί μέ κάθε τρόπο ἐμπόδιζε τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης εἰρήνης. Ὡστόσο, ὁ ἀποφασιστικός τόνος τῶν διπλωματικῶν διαβημάτων τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης καί ἡ συντριβή τοῦ Βράνγκελ—συμμάχου τῆς ἀστικοτσιφλικάδικης Πολωνίας ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό, ἀνάγκασαν τήν πολωνική κυβέρνηση νά κλείσει εἰρήνη. Ἡ τελική συνθήκη εἰρήνης ὑπογράφηκε στή Ρίγα στίς 18 τοῦ Μάρτη 1921. Μέ βάση τή συνθήκη εἰρήνης τῆς Ρίγας ἡ Δυτική Οὐκρανία καί ἡ Δυτική Λευκορωσία προσαρτήθηκαν στήν Πολωνία.

Ἡ συνθήκη εἰρήνης τῆς Ρίγας ἀκυρώθηκε ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση στίς 17 τοῦ Σεπτέμβρη 1939, ὅταν ἡ Δυτική Οὐκρανία καί ἡ Δυτική Λευκορωσία, σύμφωνα μέ τή θέληση τοῦ λαοῦ, προσχώρησαν στή Σοβιετική Ἕνωση.—*354*.

147 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά ἄρθρα τοῦ Π. Σορόκιν καί τοῦ Μ. Ρογκόφ «Παρακράτημα ἤ φόρος», πού δημοσιεύτηκαν σάν θέματα συζήτησης στίς 17 καί 26 τοῦ Φλεβάρη 1921 στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 35 καί 43. Ἡ συζήτηση τοῦ θέματος γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος εἶχε ἀρχίσει νά γίνεται ἀπό τίς σελίδες τοῦ Τύπου ὕστερα ἀπό ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, πού ψηφίστηκε στίς 16 τοῦ Φλεβάρη 1920.—*363*.

148 Ὁ Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς ἀποφάσεις τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης» καί «Σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν συνδικάτων καί τήν ὀργάνωσή τους» (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, ρωσ. ἔκδ., 1954, σελ. 477-490, 490-494).—*389*.

149 *«Γκουντόκ»* («Σειρήνα»)—καθημερινή ἐφημερίδα τῆς Γενικῆς πολιτικῆς διεύθυνσης τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν καί τῆς ΚΕ

τοῦ Πανρωσικοῦ συνδικάτου τῶν σιδηροδρομικῶν· ἄρχισε νά βγαίνει ἀπό τό Μάη τοῦ 1920. Σήμερα εἶναι Ὄργανο τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνιῶν τῆς ΕΣΣΔ καί τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργατῶν σιδηροδρόμων.—*390.*

150 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τοῦ Κόμματος σχετικά μέ τά συνδικάτα: τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ), τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ πού εἶχαν γίνει τό Σεπτέμβρη, τό Νοέμβρη καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1920, καθώς ἐπίσης καί γιά τήν «Ἔκκληση πρός τό Κόμμα», πού ψηφίστηκε τό Γενάρη τοῦ 1921 στή γενική συνέλευση τῆς κομματικῆς ὀργάνωσης τῆς πόλης Πετρούπολης, ἀπ'ἀφορμή τή συζήτηση γιά τά συνδικάτα (βλ. σημείωση 108).—*391.*

151 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1920 σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς διένεξης ἀνάμεσα στούς κομμουνιστές ἐργάτες τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν καί στήν κομμουνιστική ὁμάδα τῆς σύσκεψης τῆς Τσεκτράν, πού ἀποσπάσματά της παραθέτει ὁ Τρότσκι στήν παράγραφο 18 τῆς μπροσούρας του. Ἡ ἀπόφαση αὐτή προτάθηκε ἀπό τόν Μπουχάριν καί ψηφίστηκε μέ τή βοήθεια τοῦ Τρότσκι, παρά τή θέληση τοῦ Λένιν καί τῶν ὀπαδῶν του.

Ἡ διένεξη προέκυψε λόγω τῆς δυσαρέσκειας ἀπό τίς γραφειοκρατικές μεθόδους δουλιᾶς τῆς Τσεκτράν, πού δέν ἐφάρμοζε τίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τῆς V Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τῶν συνδικάτων γιά τό πέρασμα σέ δημοκρατικές μεθόδους δουλιᾶς.—*399.*

152 Πρόκειται γιά τή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1920, στήν ὁποία εἶχε δημιουργηθεῖ ἡ συνδικαλιστική ἐπιτροπή τῆς ΚΕ γιά νά συζητήσει τίς διαφωνίες σχετικά μέ τίς μεθόδους δουλιᾶς στά συνδικάτα, πού προέκυψαν ἀπ'ἀφορμή τήν ὁμιλία τοῦ Τρότσκι στή συνεδρίαση τῆς 3 τοῦ Νοέμβρη τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων. Οἱ ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς ματαιώθηκαν ἀπό τόν Τρότσκι, γιατί ἀρνήθηκε νά πάρει μέρος σ'αὐτή.—*405.*

153 Πρόκειται γιά τόν ἀριθμό τῶν ἐργατῶν στά ὄργανα διεύθυνσης. Ὁ ἀριθμός αὐτός, σύμφωνα μέ στοιχεῖα πού δέν ἦταν ὁλοκληρωμένα, καί ἀναφέρονταν μονάχα στό προεδρεῖο τοῦ ΑΣΛΟ, σέ ἕνα μέρος τοῦ συμβουλίου λαϊκῆς οἰκονομίας κυβερνείων καί σέ ἕνα μέρος ἐπιχειρήσεων ἦταν 1470 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 284). Στό σημεῖο αὐτό ὁ Λένιν στρογγύλεψε τόν ἀριθμό ὥς 1500 καί, πολλαπλασιάζοντάς τον ἐπί 25, ἔβγαλε 37 500, πού σέ σχέση πρός τά 6 000 000 μέλη τῶν συνδικάτων ἀποτελεῖ λιγότερο ἀπό τό 1%.—*409.*

154 Στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1920 ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) ψήφισε τήν ἀπόφαση γιά νά γίνει συζήτηση σχετικά μέ τά θέματα πού θά ἔμπαιναν στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ ἐπικείμενου X συνεδρίου τοῦ Κόμματος.—*414.*

155 Ὁ Β. Ι. Λένιν συνόψισε ἐδῶ τά 11 σημεῖα τοῦ πρωταρχικοῦ σχεδίου σέ 7 σημεῖα καί στό κείμενο «Ὁδηγίες τῆς ΚΕ στούς κομμουνιστές—

στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας», ἔκανε τήν κατάταξη τοῦ ὑλικοῦ πού προτείνεται ἐδῶ. Όλοι οἱ ἀριθμοί στό χειρόγραφο ἔχουν σβηστεῖ ἀπό τόν Λένιν.—*416.*

156 Στά «Στοιχεῖα γιά τίς βιβλιοθῆκες στήν Κεντρική Σοβιετική Ρωσία τήν 1 τοῦ Δεκέμβρη 1920», στά ὁποῖα ἦταν γραμμένες σημειώσεις, ἔχει γίνει λάθος στήν πρόσθεση.—*417.*

157 Γράφτηκε στό δελτίο «Ἡ κατανομή τῶν κεντρικῶν ἐφημερίδων κατά κυβερνεῖα καί περιοχές.—*418.*

158 Ἡ ἐγγραφή τῆς ὁμιλίας τοῦ Β. Ι. Λένιν δέν βρέθηκε.—*421.*

159 Στίς 15 τοῦ Φλεβάρη 1921 τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων ἄκουσε τήν ἔκθεση τοῦ Β. Π. Μιλιούτιν γιά τήν πορεία τῆς συγκέντρωσης τῶν τυπογραφείων. Ἡ ἔκθεση ἔγινε γιά νά γίνει ἔλεγχος στήν ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων τῆς 28 τοῦ Σεπτέμβρη, τῆς 19 τοῦ 'Οχτώβρη καί τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη 1920 γιά τή συγκέντρωση τῆς διεύθυνσης τῶν τυπογραφείων τῆς Μόσχας στό πολυγραφικό τμῆμα τοῦ Συμβουλίου λαϊκῆς οἰκονομίας τῆς πόλης καί γιά τή συγκέντρωση τῆς πολυγραφικῆς παραγωγῆς σέ μερικές ἐπιχειρήσεις πού δούλευαν καλά. Τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων θεώρησε τίς ἐργασίες γιά τή συγκέντρωση τῶν τυπογραφείων ὄχι ἱκανοποιητικές.—*421.*

160 Τό βασικό μέρος τοῦ ντοκουμέντου πού δημοσιεύεται (ἀπό τίς λέξεις: «Δέν θά θελήσουν νά δουλέψουν...» μέχρι τό τέλος) ἀποτελεῖ σημειώσεις πού, πιθανόν, νά ἔγιναν στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) στίς 24 τοῦ Φλεβάρη 1921 κατά τήν ἐξέταση τοῦ θέματος γιά τίς ἐκχωρήσεις πετρελαίων. 'Αργότερα ὁ Β. Ι. Λένιν συστηματοποίησε τίς σημειώσεις, ἀπαρίθμησε τά σημεῖα τους (3-14) καί ἀφοῦ ξεχώρισε μέ μιά γραμμή τό ἐλεύθερο ἐπάνω μέρος τῶν σημειώσεων, ἔγραψε σ' αὐτό τό προκαταρκτικό σχέδιο τοῦ γράμματος (σημεῖα 1-14). Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἔγραψε μέ βάση τό σχέδιο αὐτό, δέν ὑπάρχει στό 'Αρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Τά βασικά ζητήματα πού προβλήθηκαν στό σχέδιο βρῆκαν τήν ἀντανάκλασή τους στό γράμμα πού ἔστειλε ὁ Β. Ι. Λένιν στό Μπακού πρός τόν πρόεδρο τῆς 'Επιτροπῆς πετρελαίου τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν Α. Π. Σερεμπρόβσκι, στίς 2 τοῦ 'Απρίλη 1921 (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, σελ. 157-159).—*423.*

161 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά τίς ἐκχωρήσεις πετρελαίων, πού ψηφίστηκε τήν 1 τοῦ Φλεβάρη 1921. Τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων ψήφισε τό σχέδιο ἀπόφασης πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν, ἐγκρίνοντας καταρχήν τήν ἐκχώρηση μερικῶν πετρελαιοφόρων περιοχῶν τοῦ Μπακοῦ καί τοῦ Γκρόζνι καί ἄλλων πετρελαιοπηγῶν. Γιά τίς ἐκχωρήσεις πετρελαίων βλ. ἐπίσης σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 334-336· Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XX, σελ. 125-159· Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXVI, σελ. 212-213.—*423.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΗΓΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΕΙ Ή ΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΠΕΡΙΚΟΠΕΣ ΤΟΥΣ Ο Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

Μόσχα, 1ο Πρότυπο τυπογρ. τοῦ Συμβουλίου λαϊκῆς οἰκονομίας Μόσχας, 1921, σελ. 3-4 (Τό γραφεῖο τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ στό ΠΚΣΣ. Μόνο γιά τά μέλη τοῦ ΚΚΡ).—*264.*

['Αποφάσεις καί ψηφίσματα τοῦ δεύτερου συνεδρίου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. 1920].—Στό βιβλ.: Τό 2ο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Στενογραφ. πρακτικά. Πετρούπολη, ἐκδοτικό τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ρωσ. ἔκδ., 1921, σελ. 542-658.—*253.*

'Αποφάσεις καί ψηφίσματα τοῦ IX συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ.—Στό βιβλ.: Τό ἕνατο συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας. Στενογραφημένα πρακτικά (29 τοῦ Μάρτη - 4 τοῦ 'Απρίλη 1920). Μόσχα, Κρατικό ἐκδοτικό, 1920, σελ. 369-397. (ΚΚΡ (μπ)).—*9, 266.*

'Αποφάσεις [πού ψηφίστηκαν στήν IX Πανρωσική συνδιάσκεψη τοῦ ΚΚΡ (μπ). 1920].—«'Ιζβέστιγια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)», Μόσχα, 1920, ἀρ. φύλ. 24, 12 τοῦ 'Οχτώβρη, σελ. 2-5.— *34, 45-46.*

'Αποφάσεις τῆς κομματικῆς σύσκεψης.—Στό βιβλ.: Παράρτημα στό δελτίο τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, ἀφιερωμένο στήν κομματική σύσκεψη γιά τά ζητήματα τῆς λαϊκῆς μόρφωσης. 'Εκδοτικό τῆς ΠΚΕΕ, Μόσχα, 10 τοῦ Γενάρη 1921, σελ. 12-15.—*322.*

['Απόφαση γιά τή δουλιά τῶν συνδικάτων, πού ψηφίστηκε στήν ὁλομέλεια τοῦ Σεπτέμβρη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). 1920].—«'Ιζβέστιγια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)», Μόσχα, 1920, ἀρ. φύλ. 26, 20 τοῦ Δεκέμβρη, σελ. 2, στή στήλη: Ἔκθεση δράσης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ γιά τήν περίοδο ἀπό τίς 15 τοῦ Σεπτέμβρη ὥς τίς 15 τοῦ Δεκέμβρη.—*211, 218-219.*

'Απόφαση γιά τό ρόλο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν προλεταριακή ἐπανάσταση, [πού ψηφίστηκε στό δεύτερο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς].—Στό βιβλ.: Τό 2ο συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Στενογραφημένα πρακτικά. Πετρούπολη, ἐκδοτικό τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς, ρωσ. ἔκδ., 1921, σελ. 568-579.—*203, 253.*

'Απόφαση γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῆς Ρωσίας, πού ψηφίστηκε ἀπό τήν Πανρωσική Κεντρική 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τῆς VII περιόδου. (1η σύνοδος 2-7 τοῦ Φλεβάρη 1920).—«Δελτία τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς 'Εξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας», Μόσχα, 1920, ἀρ. φύλ. 1, 24 τοῦ 'Απρίλη, σελ. 3.—*340, 381.*

'Απόφαση πού ψηφίστηκε στή συνδιάσκεψη κυβερνείου πάνω στήν ἔκθεση δράσης τῆς 'Επιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ.—«Κομμουνιστίτσεσκι Τρούντ», Μόσχα, 1920, ἀρ. φύλ. 204, 23 τοῦ Νοέμβρη, σελ. 3. Μέ τό γενικό τίτλο: 'Η συνδιάσκεψη τῆς ὀργάνωσης τοῦ κυβερνείου Μόσχας τοῦ ΚΚΡ. (2η μέρα, 21 τοῦ Νοέμβρη).—*40.*

[*'Απόφαση πού ψηφίστηκε στή σύσκεψη τῶν 10 μελῶν τῆς ΚΕ στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1920.*]—Στό βιβλ.: 'Ο ρόλος τῶν συνδικάτων στήν παραγωγή. Οἱ εἰσηγήσεις τῶν σ.σ. Ζηνόβιεφ καί Τρότσκι, ὁ λόγος τοῦ σ. Λένιν, οἱ συνεισηγήσεις τῶν σ.σ. Μπουχάριν, Νογκίν, Σλιάπνικοφ καί Ριαζάνοφ καί οἱ τελικοί λόγοι τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Ζηνόβιεφ στήν

---

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά βιβλία, οἱ ἐφημερίδες, τά ἄρθρα καί τά ντοκουμέντα, πού ἔχουν σημειώσεις τοῦ Β. Ι. Λένιν καί φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ 'Ινστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

* Τά ὑπογραμμισμένα σέ παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

Β

Γ

Ε

Ζ

Ι

Κ

ἀπό τό ΠΚΚ (μπ). Ἀποκαταστάθηκε ξανά στό Κόμμα τό 1933. Τό 1934 γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε γιά τρίτη φορά ἀπό τό Κόμμα.—*45, 103, 166, 240, 242, 254, 273, 304, 334.*

Κάμενσκι, Α. Ζ. (1885-1938)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1917. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε κομματική, διοικητική καί συνδικαλιστική δουλιά: στά 1920-1921 ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐθνοτήτων τῆς ΣΟΣΔΡ, στά 1921-1922 γραμματέας τῆς Κομματικῆς Ἐπιτροπῆς περιοχῆς τοῦ Ντόν. Στήν περίοδο τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα ἀνῆκε στήν ἀντικομματική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ», στά 1925-1926 προσχώρησε στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση. Στά 1922-1923 ἦταν μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας. Ἀπό τό 1927 ὥς τό 1933 διευθυντής τῆς Βιομηχανικῆς Ἀκαδημίας, ἀπό τό 1933 ὥς τό 1936 μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐλαφρᾶς Βιομηχανίας, ἀπό τό 1936 ἐργαζόταν στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν τῆς ΣΟΣΔΡ.—*240.*

Καπλούν, Μπ. Γκ. (γεν. τό 1894)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1917. Στά 1918-1921 ἦταν μέλος τοῦ συμβουλίου τμήματος τῆς Διεύθυνσης τοῦ Σοβιέτ Πετρούπολης, κατόπιν δούλευε στό Συμβούλιο τῆς λαϊκῆς οἰκονομίας Πετρούπολης. Τό Νοέμβρη τοῦ 1921 μέ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς ἐλέγχου Πετρούπολης διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα γιά ἀρριβισμό καί κατάχρηση τῆς ὑπηρεσιακῆς του θέσης.—*262.*

Κασιάν (Τέρ-Κασπαριάν), Σ. Ι. (1876-1938)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1905. Ἔκανε ἐπαναστατική δουλιά στήν Ὑπερκαυκασία, ἦταν διευθυντής τῆς πρώτης παράνομης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Μπενβόρι Τζάιν» («Ἡ Φωνή τοῦ Ἐργάτη»). Διώχτηκε ἐπανειλημμένα καί ἐξορίστηκε.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση συνέχιζε νά δουλεύει στήν Ὑπερκαυκασία. Τό 1920 διορίστηκε πρῶτος πρόεδρος τῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀρμενίας. Ἀπό τό 1923 ὥς τό 1927 διευθυντής τοῦ Κομμουνιστικοῦ Πανεπιστημίου Ὑπερκαυκασίας. Ἀπό τό 1927 ὥς τό 1931 πρόεδρος τῆς ΚΕΕ Ὑπερκαυκασίας καί τῆς ΚΕΕ τῆς ΣΣΔ τῆς Ἀρμενίας, μέλος τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ.—*54.*

Κέινς (Keynes), Τζών Μέυναρντ (1883-1946)—ἄγγλος χυδαῖος ἀστός οἰκονομολόγος, ἀπολογητής τοῦ κρατικοῦ μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ. Ἀπό τό 1915 ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου Οἰκονομικῶν τῆς Ἀγγλίας. Τό 1919 πῆρε μέρος στίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης εἰρήνης τοῦ Παρισιοῦ. Ἀφοῦ παραιτήθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1919, σέ μιά σειρά ἐργασίες του ἐπέκρινε δριμύτατα τήν οἰκονομική ἀνεδαφικότητα τοῦ συστήματος τῆς ἰμπεριαλιστικῆς εἰρήνης τῶν Βερσαλλιῶν. Ἀπό τό 1921 ἦταν πρόεδρος μιᾶς μεγάλης ἀγγλικῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρείας. Στά 1930-1940 ἔγινε ὁ θεμελιωτής μιᾶς ἀπό τίς ἀπολογητικές κατευθύνσεις τῆς ἀστικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας (πού ἀπό τό ὄνομά του ὀνομάστηκε «κεϋνσιανισμός»), σύμφωνα μέ τήν ὁποία τό ἀστικό κράτος εἶναι δῆθεν ἱκανό νά «ρυθμίσει» τόν καπιταλισμό καί «νά ἐξασφαλίσει» μέσα στά πλαίσιά του σχεδιασμένη οἰκονομία χωρίς κρίσεις καί ἀνεργία.—*67, 69.*

Κέρενσκι, Α. Φ. (1881-1970)—ἐσέρος. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἦταν φανατικός σοσιαλσωβινιστής. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἔγινε ὑπουργός Δικαιοσύνης, ὑπουργός Στρατιωτικῶν καί Ναυτικῶν καί στή συνέχεια πρωθυπουργός τῆς ἀστικῆς Προσωρινῆς κυβέρνησης καί ἀρχιστράτηγος. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πάλευε ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία· τό 1918 κατέφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου ἔκανε ἀντισοβιετική προπαγάνδα.—*354, 366.*

Κισελιόφ, Α. Σ. (1879-1938)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1898. Ἔκανε κομματική δουλιά σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας, ἐπανειλημμένα φυλακίστηκε καί ἐξορίστηκε. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ 'Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ, μέλος τῆς 'Επιτροπῆς πόλης τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Ὕστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε διοικητική, οἰκονομική καί συνδικαλιστική δουλιά. Τό 1918 ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης ὑφαντουργίας, μετά μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ. Τό 1920 ἔγινε πρόεδρος τοῦ συνδικάτου μεταλλωρύχων. Τό 1921 συμμετεῖχε στήν ἀντικομματική ἀναρχοσυνδικαλιστική ὁμάδα τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Στό XII συνέδριο τοῦ Κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΚΕΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ἀργότερα ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης τῆς ΣΟΣΔΡ καί ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης τῆς ΕΣΣΔ. 'Από τό 1924 ὥς τό 1938 γραμματέας τῆς ΠΚΕΕ.—*260, 304, 421.*

Κλεμανσώ (Clemenceau), *Ζώρζ Μπενζαμέν* (1841-1929)—πολιτικός καί κρατικός παράγοντας τῆς Γαλλίας, ἐπί πολλά χρόνια ἡγέτης τοῦ Κόμματος τῶν ριζοσπαστῶν. 'Από τό 1876 μέλος τῆς Βουλῆς. Στά 1906-1909 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης. 'Υπερασπίζοντας τά συμφέροντα τοῦ μεγάλου κεφαλαίου ἐφάρμοζε πολιτική σκληρῶν διωγμῶν κατά τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου ἦταν φανατικός σωβινιστής. 'Από τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὁ Κλεμανσώ ἔγινε καί πάλι ἀρχηγός τῆς γαλλικῆς κυβέρνησης καί ἐπέβαλε καθεστώς στρατιωτικῆς δικτατορίας στή χώρα. 'Υπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές καί ἐμπνευστές τῆς ἔνοπλης ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Τό 1920 ἡττήθηκε στίς προεδρικές ἐκλογές καί ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική.—*68.*

Κολτσάκ, Α. Β. (1873-1920)—ναύαρχος τοῦ τσαρικοῦ στόλου, μοναρχικός, στά 1918-1919—ἕνας ἀπό τούς κύριους ἡγέτες τῆς ρωσικῆς ἀντεπανάστασης, ἐγκάθετος τῆς 'Αντάντ. Μετά ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν ἰμπεριαλιστῶν τῶν ΕΠΑ, τῆς 'Αγγλίας καί τῆς Γαλλίας, αὐτοανακηρύχτηκε ὕπατος κυβερνήτης τῆς Ρωσίας καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς στρατιωτικῆς ἀστικοτσιφλικάδικης δικτατορίας στά Οὐράλια, στή Σιβηρία καί στήν Ἄπω 'Ανατολή. Τά χτυπήματα τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ-παρτιζάνικου κινήματος ὁδήγησαν στήν ἐκμηδένιση τῶν κολτσακικῶν. 'Ο Κολτσάκ πιάστηκε αἰχμάλωτος καί στίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1920, μέ ἀπόφαση

τῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ 'Ιρκούτσκ, τουφεκίστηκε.—*45, 67, 94, 95, 111, 139, 366.*

Κόππ, Β. Λ. (1880-1930)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1917. Στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τό 1898, ἔκανε δουλιά στό Χάρκοβο, στό Αἰκατερινοσλάβ, στήν Πετρούπολη. Ἔπαιρνε μέρος στήν παράνομη μεταφορά τῆς «Ἴσκρα». 'Επανειλημμένα πιάστηκε καί ἐξορίστηκε. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἐπιστρατεύθηκε, στά 1915-1918 ἦταν αἰχμάλωτος στή Γερμανία. 'Από τό 1919 ὥς τό 1930 ἐργαζόταν στίς ὑπηρεσίες τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εξωτερικῶν τῆς ΕΣΣΔ.—*13.*

Κορζίνοφ, Γκ. Ι. (1886-1926)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1904, πῆρε μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907. Ἔκανε κομματική δουλιά στήν Πετρούπολη, τή Ρίγα, τό Ἔλσινγκφορς, τή Μόσχα. Τό 1917 πῆρε μέρος στήν 'Οχτωβριανή ἔνοπλη ἐξέγερση στή Μόσχα. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν σέ κομματική, διοικητική καί οἰκονομική δουλιά: μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, μέλος τῆς 'Επιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ). Στά 1920-1921 τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα προσχώρησε στήν ἀναρχοσυνδικαλιστική ὁμάδα τοῦ Ε. 'Ιγκνάτοφ, πού συμμεριζόταν τίς ἀπόψεις τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». 'Από τό 1921 ὥς τό 1926 ἦταν διευθυντής ἐργοστασίου.—*162, 163, 164, 240.*

Κουράγεφ, Β. Β. (1892-1938)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1914. Ἔκανε κομματική δουλιά στήν Πετρούπολη καί τήν Πένζα, καθώς καί ἀνάμεσα στούς στρατιῶτες τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ Σοβιέτ Πένζας τῶν στρατιωτῶν, ἐργατῶν καί ἀγροτῶν βουλευτῶν τό 1917. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε πρόεδρος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ κυβερνείου Πένζας, γραμματέας τῆς Κομματικῆς 'Επιτροπῆς κυβερνείου Πένζας. Τό 1918 πῆρε δραστήριο μέρος στή συντριβή τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ κινήματος τῶν τσεχοσλοβάκων, κατόπιν δούλεψε σέ στρατιωτική-πολιτική δουλιά στόν Κόκκινο Στρατό. 'Από τό Μάρτη τοῦ 1920 ἦταν μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας, μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ, στή συνέχεια ἔκανε σέ καθοδηγητική δουλιά στήν Κρατική 'Επιτροπή Σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ.—*147, 183.*

Κουρανόβα, Ε. Γ. (γεν. τό 1891)—μέλος τοῦ ΚΚΡ (μπ), στά 1920-1921 ἦταν μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ κυβερνείου Μόσχας τῶν ἐργατῶν, ἀγροτῶν καί στρατιωτῶν βουλευτῶν. Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) ὑποστήριζε τήν ἀντικομματική ἀναρχοσυνδικαλιστική ὁμάδα τοῦ Ε. 'Ιγκνάτοφ.—*240.*

Κράσιν, Λ. Μπ. (1870-1926)—ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα πῆρε μέρος ἀπό τή δεκαετία 1890-1900. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μπολσεβίκους. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στόν τομέα τῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, ἦταν μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ,

πληρεξούσιος τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας στήν Πετρούπολη, ἀπό τό 1926 ἀναπληρωτής τοῦ διευθυντῆ τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ἐπιστημῶν. 'Από τό 1928 ὥς τό 1937 διευθυντής τῆς Κρατικῆς Πινακοθήκης Τρετιακόφ, ἀπό τό 1938 ὥς τό 1948 καλλιτεχνικός καθοδηγητής τῆς "Ενωσης καλλιτεχνῶν Μόσχας.—*262.*

Κρίτσμαν, Λ. Ν. (1890-1938)—οἰκονομολόγος, μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1918. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν σέ οἰκονομικές ὑπηρεσίες: πρόεδρος μιᾶς σειρᾶς ἐπιτροπῶν τοῦ ΑΣΛΟ καί τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί "Αμυνας τῆς ΕΣΣΔ, ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ. 'Από τό 1932 ἀσχολήθηκε μέ ἐπιστημονική-ἐρευνητική ἐργασία.—*339.*

Κρούγκ, Κ. Α. (1873-1952)—σοβιετικός εἰδικός τῆς ἠλεκτροτεχνίας. 'Από τό 1905 δίδασκε στήν 'Ανώτατη Τεχνική Σχολή Μόσχας· μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δημιούργησε στήν ΑΤΣΜ σχολή ἠλεκτροτεχνίας. Τό 1920 πῆρε μέρος στήν κατάρτιση τοῦ σχεδίου ΓΚΟΕΛΡΟ. Στά 1921-1930 ἦταν διευθυντής τοῦ Πανρωσικοῦ 'Ινστιτούτου ἠλεκτροτεχνίας. "Εγραψε μιά σειρά ἐργασίες στόν τομέα τῆς θεωρητικῆς ἠλεκτροτεχνίας.—*8.*

Κρούπσκαγια, Ν. Κ. (1869-1939)—ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτρια, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους· συνεργάτρια, σύζυγος καί φίλη τοῦ Β. Ι. Λένιν. Μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1898. "Αρχισε τήν ἐπαναστατική της δράση στά 1890 στούς μαρξιστικούς φοιτητικούς ὁμίλους τῆς Πετρούπολης, κατόπιν ἔκανε σοσιαλδημοκρατική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς ἐργάτες· τό 1895 μπῆκε στήν ὀργάνωση Πετρούπολης «"Ενωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης». Τόν Αὔγουστο τοῦ 1896 πιάστηκε καί καταδικάστηκε σέ 3 χρόνια ἐξορία, πού τά πέρασε στό χωριό Σούσενσκογε καί σέ συνέχεια στήν Οὐφά. Τό 1901 ἐκπατρίστηκε στό ἐξωτερικό, δούλευε γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «"Ισκρα». Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἦταν γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων «Βπεριόντ» καί «Προλετάρι»· στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης (1905-1907) δούλευε γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος στή Ρωσία, τό 1907 ἐκπατρίστηκε καί πάλι στό ἐξωτερικό. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης πῆρε δραστήριο μέρος στήν πάλη ἐνάντια στούς λικβινταριστές καί στούς ὀτζοβιστές· μετά τή συνδιάσκεψη τῆς Πράγας τοῦ ΣΔΕΚΡ (1912) βοηθοῦσε τόν Β. Ι. Λένιν νά ὀργανώσει τή σύνδεση μέ τίς κομματικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας, μέ τήν ἐφημερίδα «Πράβντα» καί μέ τήν κοινοβουλευτική ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων στήν IV Κρατική δούμα.

Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε μαζί μέ τόν Λένιν στή Ρωσία, δούλεψε στή γραμματεία τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος· πῆρε δραστήριο μέρος στήν προετοιμασία καί τή διεξαγωγή τῆς 'Οχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Μετά τήν ἐπανάσταση ἦταν μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας, ἀπό τό 1921 καθοδηγοῦσε τή Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης· ἀπό τό 1929 ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας. "Εγραψε πολλές ἐργασίες

γιά τά ζητήματα τῆς λαϊκῆς παιδείας, τῆς κομμουνιστικῆς διαπαιδαγώγησης, τοῦ γυναικείου κινήματος καί τοῦ κινήματος τῆς νεολαίας. Ἔγραψε τό βιβλίο «Ἀναμνήσεις γιά τόν Β. Ι. Λένιν». Ἀπό τό 1924 μέλος τῆς ΚΕΕ καί ἀπό τό 1927 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). Ἦταν μέλος τῆς ΠΚΕΕ καί τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ ὅλων τῶν περιόδων, βουλευτής καί μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ τῆς πρώτης περιόδου.—*228-230.*

Κῶρζον (Curzon), *Τζώρτζ Νατάνιελ* (1859-1925)—ἄγγλος ἀντιδραστικός κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης, λόρδος, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τῶν συντηρητικῶν, ἐκπρόσωπος τῶν πιό ἐπιθετικῶν κύκλων τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Στά 1898-1905 ἦταν ἀντιβασιλιάς τῆς Ἰνδίας, ὅπου κατέπνιγε ἄγρια τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα. Στά 1915-1918 κατεῖχε μιά σειρά κυβερνητικά καί κοινοβουλευτικά ἀξιώματα. Στά 1919-1924 χρημάτισε ὑπουργός Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς κύριους ὀργανωτές τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Στίς 12 τοῦ Ἰούλη 1920, τόν καιρό τοῦ πολωνο-σοβιετικοῦ πολέμου, ἀπευθύνθηκε πρός τή Σοβιετική κυβέρνηση μέ τήν ἀπαίτηση νά σταματήσει ἡ ἐπίθεση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ στή γραμμή πού ἔγινε ἀποδεκτή ἀπό τό Ἀνώτατο Συμβούλιο τῆς Ἀντάντ τό Δεκέμβρη τοῦ 1919 σάν ἀνατολική συνοριακή γραμμή τῆς Πολωνίας καί πού πῆρε ἀργότερα τήν ὀνομασία «γραμμή Κῶρζον». Τό Μάη τοῦ 1923 ἔστειλε στή Σοβιετική κυβέρνηση προκλητικό τελεσίγραφο (τό λεγόμενο «τελεσίγραφο Κῶρζον») πού ἀποτελοῦσε προσπάθεια ἐπανάληψης τῆς πολιτικῆς τῆς ἀντισοβιετικῆς ἐπέμβασης· τό τελεσίγραφο ἀπορίφθηκε κατηγορηματικά ἀπό τήν κυβέρνηση καί τό λαό τῆς ΕΣΣΔ.—*164.*

Λ

Λάριν, Γ. (Λουριέ, Μ. Α.) (1882-1932)—σοβιετικό στέλεχος. Στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα συμμετεῖχε ἀπό τό 1901, μενσεβίκος. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων-διεθνιστῶν. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1917 ἔγινε δεκτός στό Μπολσεβίκικο κόμμα. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἐργαζόταν σέ διοικητικές καί οἰκονομικές ὑπηρεσίες. Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) ἦταν ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τοῦ Μπουχάριν καί μετά τοῦ Τρότσκι.—*240, 339.*

Λασσάλ (Lassalle), *Φερδινάνδος* (1825-1864)—γερμανός μικροαστός σοσιαλιστής, γενάρχης τοῦ λασσαλισμοῦ, μιᾶς παραλλαγῆς τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στό γερμανικό ἐργατικό κίνημα. Ὁ Λασσάλ ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς Γενικῆς γερμανικῆς ἐργατικῆς ἕνωσης (1863). Ἡ ἵδρυση τῆς Ἕνωσης εἶχε θετική σημασία γιά τό ἐργατικό κίνημα, ὁ Λασσάλ ὅμως, πού ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῆς Ἕνωσης, τήν ὁδήγησε σέ ὀπορτουνιστικό δρόμο. Οἱ λασσαλικοί μέ τή νόμιμη διαφώτιση γιά τό γενικό ἐκλογικό δικαίωμα, μέ τή δημιουργία παραγωγικῶν ἑνώσεων πού θά χρηματοδοτοῦνταν ἀπό τό κράτος τῶν γιοῦνκερ, ὑπολόγιζαν νά πετύχουν τή δημιουργία ἑνός «ἐλεύθερου λαϊκοῦ κράτους». Ὁ Λασσάλ ὑποστήριζε τή συνένωση τῆς Γερμανίας «ἀπό τά πάνω» μέ τήν ἡγεμονία τῆς ἀντιδραστικῆς Πρωσσίας.

Γενάρη τοῦ 1919. Μετά τήν καταστολή τῆς ἐξέγερσης δολοφονήθηκε ἄγρια ἀπό τούς ἀντεπαναστάτες. Ὁ Λένιν, κάνοντας ἐκτίμηση τῆς δράσης τοῦ Κ. Λῆμπκνεχτ, ἔγραφε ὅτι «τό ὄνομα αὐτό εἶναι σύμβολο ἀφοσίωσης ἑνός ἀρχηγοῦ στά συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, σύμβολο πίστης στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση... Τό ὄνομα αὐτό εἶναι σύμβολο ἀνειρήνευτης πάλης ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό ὄχι στά λόγια, ἀλλά στήν πράξη...» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 37ος, σελ. 458).—*316*.

Λίνκολν (Lincoln), *Ἀβραάμ* (1809-1865)—ἐπιφανής ἀμερικανός κρατικός παράγοντας, ἕνας ἀπό τούς ἡγέτες τοῦ Ρεπουμπλικανικοῦ κόμματος, πρόεδρος τῶν ΕΠΑ (1861-1865)· στήν πορεία τοῦ ἐμφυλίου πολέμου στίς ΕΠΑ, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, πραγματοποίησε μιά σειρά σοβαρές ἀστικοδημοκρατικές μεταρυθμίσεις πού σήμαιναν τό πέρασμα σέ ἐπαναστατικές μεθόδους διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου· τόν Ἀπρίλη τοῦ 1865 δολοφονήθηκε ἀπό πράκτορα τῶν δουλοκτητῶν.—*65*.

Λιουμπίμοφ.—*238*.

Λίτκενς, Ε. Α. (1888-1922)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1904. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ κυβερνείου Μόσχας. Τό 1918 ἦταν διευθυντής τοῦ Τμήματος λαϊκῆς παιδείας τοῦ Σοβιέτ κυβερνείου Μόσχας. Ἀπό τό 1919 δούλευε στόν Κόκκινο Στρατό. Τό 1920 ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ διευθυντῆ τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πολιτικῆς διαφώτισης, στή συνέχεια τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας τῆς ΣΟΣΔΡ.—*87, 376*.

Λοζόβκσι (Ντρίτζο), Σ. Α. (1878-1952)—μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1901. Ἀπό τό 1909 ὥς τό 1917 ζοῦσε ἐκπατρισμένος στό ἐξωτερικό, ἀνῆκε στήν ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων-συμφιλιωτιστῶν. Τόν Ἰούνη τοῦ 1917 ἐπέστρεψε στή Ρωσία· στήν ΙΙΙ Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων (Ἰούλης τοῦ 1917) ἐκλέχτηκε γραμματέας τοῦ ΠΚΣΣ. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1917 γιά τίς ἐκδηλώσεις του ἐνάντια στήν πολιτική τοῦ Κόμματος διαγράφηκε ἀπό τό ΣΔΕΚΡ (μπ). Ἀργότερα μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν σοσιαλδημοκρατῶν διεθνιστῶν καί μαζί της τό Δεκέμβρη τοῦ 1919 ξανάγινε δεκτός στό ΚΚΡ (μπ). Τό 1920 ἦταν πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων κυβερνείου Μόσχας. Ἀπό τό 1921 ὥς τό 1937 γενικός γραμματέας τῆς Συνδικαλιστικῆς Διεθνοῦς, μετά διευθυντής τοῦ Κρατικοῦ Λογοτεχνικοῦ Ἐκδοτικοῦ. Στά 1939-1946 ἔγινε ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου (κατόπιν ὑπουργοῦ) Ἐξωτερικῶν τῆς ΕΣΣΔ. Ἀπό τό XV συνέδριο τοῦ Κόμματος ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ)· στό XVIII συνέδριο ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ).—*205, 209, 240, 246, 247, 248, 250, 251, 254, 267, 273, 389, 398*.

Λόκκαρτ (Lockhart), *Ρόμπερτ Χάμιλτον* (1887-1970)—πράκτορας τῆς Ἀγγλίας, δημοσιογράφος. Ἀπό τό 1911 βοηθός τοῦ ἄγγλου πρόξενου στή Μόσχα, στά 1915-1917 γενικός πρόξενος στή Ρωσία. Ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1918 ἀρχηγός τῆς εἰδικῆς ἀγγλικῆς ἀποστολῆς στή Σοβιετική κυβέρνηση. Ἕνας ἀπό τούς κύριους ὀργανωτές τῆς ἀντεπαναστατικῆς συνωμοσίας πού εἶχε σάν σκοπό της τήν ἀνατροπή τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης καί τήν

παλινόρθωση τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία. Πιάστηκε καί τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1918 ἀπελάθηκε ἀπό τή ΣΟΣΔΡ.—*74*.

Λόμοφ, Α. ('Οππόκοφ, Γκ. Ι.) (1888-1938)—μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1903, ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης, κατόπιν σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τοῦ Γραφείου περιοχῆς Μόσχας καί τῆς 'Επιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Τίς μέρες τοῦ 'Οχτώβρη 1917 ἦταν μέλος τῆς Στρατιωτικῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, ἀντιπρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν. Στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἔγινε μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων μέ τήν ἰδιότητα τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Δικαιοσύνης. Τό 1918 «ἀριστερός κομμουνιστής». 'Ηταν μέλος τοῦ προεδρείου καί ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τοῦ ΑΣΛΟ, ἀναπληρωτής τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ, μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Οὐκρανίας, ἀναπληρωματικό μέλος καί μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ).—*79*.

Λουνατσάρσκι, Α. Β. (1875-1933)—ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός παράγοντας. Στό ἐπαναστατικό κίνημα μπῆκε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900. Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ μπολσεβίκος. 'Ηταν μέλος τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν μπολσεβίκικων ἐφημερίδων «Βπεριόντ», «Προλετάρι» καί ἀργότερα τῆς «Νόβαγια Ζίζν». Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό μαρξισμό, συμμετεῖχε στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ», ζητοῦσε τή συνένωση τοῦ μαρξισμοῦ μέ τή θρησκεία. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου ἀκολουθοῦσε διεθνιστικές θέσεις. Μέ τήν ἐπιστροφή του στή Ρωσία τό 1917 ὁ Λουνατσάρσκι προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν μεζραγιόντσι καί μαζί της ἔγινε δεκτός στό Μπολσεβίκικο κόμμα στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση καί μέχρι τό 1929 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος Παιδείας, ἔπειτα πρόεδρος τῆς 'Επιστημονικῆς 'Επιτροπῆς τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ. 'Από τό 1930 ἀκαδημαϊκός. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1933 διορίστηκε πρεσβευτής τῆς ΕΣΣΔ στήν 'Ισπανία. Δημοσιολόγος, δραματουργός, συγγραφέας πολλῶν ἔργων γιά τά ζητήματα τῆς τέχνης καί τῆς λογοτεχνίας.—*229, 322, 324, 326*.

Λόυντ Τζώρτζ (Lloyd George), *Ντάβιντ* (1863-1945)—ἄγγλος κρατικός παράγοντας καί διπλωμάτης, ἀρχηγός τοῦ Κόμματος τῶν φιλελευθέρων. 'Από τό 1890 μέλος τοῦ Κοινοβουλίου. Στά 1905-1908 ὑπουργός 'Εμπορίου· στά 1908-1915 ὑπουργός Οἰκονομικῶν. Μέ τίς κολακεῖες, τά ψέματα καί τίς ὑποσχέσεις πρός τούς ἐργάτες προσπαθοῦσε νά ἀποτρέψει τή δημιουργία στήν 'Αγγλία ἐπαναστατικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης. Στά 1916-1922 ἦταν πρωθυπουργός, προσπαθοῦσε νά ἑδραιώσει τίς θέσεις τοῦ ἀγγλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν 'Εγγύς καί Μέση 'Ανατολή καί στά Βαλκάνια, κατέπνιγε σκληρά τό ἐθνικοαπελευθερωτικό κίνημα στίς ἀποικίες καί στίς ἐξαρτημένες χῶρες. "Υστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση στή Ρωσία ἦταν ἕνας ἀπό τούς ἐμπνευστές καί ὀργανωτές τοῦ ἀποκλεισμοῦ καί τῆς στρατιωτικῆς ἐπέμβασης ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος.—*68*.

Λούξεμπουργκ (Luxemburg), *Ρόζα* (1871-1919)—ἐπιφανής παράγοντας τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, μιά ἀπό τίς ἡγετικές φυσιογνωμίες τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Ἦταν ἀπό τούς ἱδρυτές καί καθοδηγητές τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Πολωνίας. Ἀπό τό 1897 ἔπαιρνε δραστήριο μέρος στό γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, πάλευε ἐνάντια στό μπερνσταϊνισμό καί στό μιλλερανισμό. Ἡ Ρ. Λούξεμπουργκ πῆρε μέρος στήν πρώτη ρωσική ἐπανάσταση (στή Βαρσοβία). Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου πῆρε διεθνιστική θέση. Ἦταν ἀπό τούς πρωτεργάτες τῆς δημιουργίας στή Γερμανία τῆς ὁμάδας «Διεθνής», πού ἀργότερα μετονομάστηκε σέ ὁμάδα «Σπάρτακος» καί στή συνέχεια σέ «Ἕνωση Σπάρτακου». Τόν καιρό τῆς ἐπανάστασης τοῦ Νοέμβρη 1918 ἦταν ἀπό τούς καθοδηγητές τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας τῶν γερμανῶν ἐργατῶν. Ἔπαιξε καθοδηγητικό ρόλο στό Ἱδρυτικό συνέδριο τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας. Τό Γενάρη τοῦ 1919 πιάστηκε καί δολοφονήθηκε ἄγρια ἀπό τούς ἀντεπαναστάτες.—*316.*

Λουριέ, Μ. Α.—*βλ.* Λάριν, Γ.

Λουτοβίνοφ, Γ. Χ. (1887-1924)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1904. Ἔκανε κομματική δουλιά σέ μιά σειρά πόλεις τῆς Ρωσίας. Ὑποβλήθηκε ἐπανειλημμένα σέ διώξεις ἀπό τήν τσαρική κυβέρνηση. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πῆρε ἐνεργό μέρος στόν ἐμφύλιο πόλεμο στόν Ντόν καί στήν Οὐκρανία, ἦταν μέλος τῆς παράνομης ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Οὐκρανίας. Ἀργότερα δούλεψε στά συνδικάτα καί στά ὄργανα τῶν Σοβιέτ. Ἀπό τό 1920 μέλος τῆς ΚΕ τοῦ συνδικάτου ἐργατῶν μετάλλου καί μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ· ἦταν μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ ΠΚΣΣ. Στήν περίοδο τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) ἕνα ἀπό τά δραστήρια μέλη τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης».—*219, 220, 240, 254.*

Μ

Μάλκιν, Μπ. Φ. (1891-1938)—μέλος τοῦ Κόμματος τῶν ἐσέρων ἀπό τό 1908, ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ Κόμματος τῶν ἀριστερῶν ἐσέρων καί μέλος τῆς ΚΕ του. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ τῆς ΙΙ καί τῆς VI περιόδου· καθοδηγοῦσε τό Τηλεγραφικό πρακτορεῖο Πετρούπολης, ἦταν ἕνας ἀπό τούς διευθυντές τῆς «Ἰζβέστιγια». Τήν ἄνοιξη τοῦ 1918 ἔγινε μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος. Ὑπῆρξε διευθυντής τοῦ Κρατικοῦ Ἐκδοτικοῦ εἰκαστικῶν τεχνῶν.—*327.*

Μαξίμοβσκι, Β. Ν. (1887-1941)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1903. Ἔκανε κομματική δουλιά σέ πολλές πόλεις τῆς Ρωσίας. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλεψε σέ κομματική καί διοικητική δουλιά: γραμματέας τῆς Κομματικῆς Ἐπιτροπῆς περιοχῆς Μόσχας, διευθυντής τοῦ Τμήματος προσωπικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας τῆς ΣΟΣΔΡ. Στήν περίοδο τῆς σύναψης

κομματική δουλιά στό 'Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ, στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη καί σέ ἄλλες πόλεις τῆς Ρωσίας. Ὕστερα ἀπό τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν μέλος τοῦ Γραφείου περιοχῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ), μέλος τῆς 'Επιτροπῆς Πετρούπολης καί τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν προετοιμασία καί στή διεξαγωγή τῆς 'Οχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἦταν μέλος τῆς Στρατιωτικῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης καί τοῦ Στρατιωτικοῦ 'Επαναστατικοῦ κέντρου γιά τήν καθοδήγηση τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης. 'Από τό 1918 ἦταν σέ ὑπεύθυνη κομματική, διοικητική καί στρατιωτική δουλιά. 'Ανῆκε στήν ἀντικομματική ὁμάδα τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν». Μέλος τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης τῆς Οὐκρανίας καί τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Οὐκρανίας, μέλος τοῦ 'Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τοῦ Οὐκρανικοῦ μετώπου, τῆς στρατιωτικῆς περιοχῆς Βόρειου Καυκάσου. Στά 1920-1921 ἀνῆκε στήν ὀπορτουνιστική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ». Στά 1922-1923 διηύθυνε τό Τμῆμα Διαφώτισης καί Προπαγάνδας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τό 1923 ὑπόγραψε τήν τροτσκιστική δήλωση τῶν 46· μετά πῆρε μέρος στήν πάλη ἐνάντια στόν τροτσκισμό. 'Από τό 1924 ἦταν διευθυντής τῆς Πολιτικῆς Διεύθυνσης τοῦ 'Εργατοαγροτικοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί μέλος τοῦ 'Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΣΣΔ, τό 1925 γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). 'Από τό 1929 ὥς τό 1937 Λαϊκός ἐπίτροπος Παιδείας τῆς ΣΟΣΔΡ. 'Επανειλημμένα ἐκλέχτηκε μέλος καί ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος.—*36, 50, 240.*

Μπούροβτσεφ, Μ. Β. (1889-1954)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1905. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στή Μόσχα, διευθυντής τοῦ Τμήματος ἐργασίας τῆς Μόσχας, μέλος τοῦ συμβουλίου τῆς Διεύθυνσης λαϊκῆς παιδείας τῆς Μόσχας. Στά 1921-1922 ἦταν διευθυντής τοῦ Τμήματος ἐθνικῶν μειονοτήτων τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) ἦταν δραστήριο μέλος τῆς ὁμάδας τοῦ Ε. 'Ιγκνάτοφ, πού συμμεριζόταν τίς ἀπόψεις τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας τῆς «ἐργατικῆς ἀντιπολίτευσης». Στά 1923-1924 προσχώρησε στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση. Στά 1922-1936 δούλεψε μέ διακοπές στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Εξωτερικῶν. Διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα τό 1937 γιά συμμετοχή στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση.—*240.*

Μπουχάριν, Ν. Ι. (1888-1938)—μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1906, προπαγανδιστής σέ διάφορες συνοικίες τῆς Μόσχας. Τό 1911 κατέφυγε στό ἐξωτερικό. Τό 1915 συνεργαζόταν στό περιοδικό «Κομμουνίστ», ὑποστήριζε μή μαρξιστικές θέσεις στά ζητήματα τοῦ κράτους, τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν κ.ἄ. Στό VI συνέδριο τοῦ Κόμματος παρουσίασε ἕνα ἀντιλενινιστικό σχῆμα ἐξέλιξης τῆς ἐπανάστασης, πού ξεκινοῦσε ἀπό τήν ἀπόριψη τῆς συμμαχίας τῆς ἐργατικῆς τάξης μέ τή φτωχή ἀγροτιά.

Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν διευθυντής τῆς «Πράβντα», μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. 'Επανειλημμένα τάχθηκε ἐνάντια στή λενινιστική γραμμή τοῦ Κόμματος: τό 1918 ἦταν ἐπικεφαλῆς

Ν

Ο

'Ορτζονικίτζε, Γκ. Κ. (1886-1937)—ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ κράτους. Μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1903. Ἔκανε ἐπαναστατική δουλιά στή Δυτική Γεωργία, στήν 'Αμπχαζία καί στό Μπακού. 'Επανειλημμένα φυλακίστηκε καί ἐξορίστηκε. Τό 1912 στήν VI κομματική συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἀσχολήθηκε μέ τήν ὀργάνωση τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας στή Γιακουτία. Τόν 'Ιούνη τοῦ 1917 ἦταν μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς 'Επιτροπῆς πόλης Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ). Πῆρε δραστήριο μέρος στήν 'Οχτωβριανή ἔνοπλη ἐξέγερση στήν Πετρούπολη. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἔκτακτος ἐπίτροπος τῆς Οὐκρανίας καί στή συνέχεια τῆς Νότιας Ρωσίας. Στά χρόνια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου μέλος τοῦ 'Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς 16ης καί τῆς 14ης στρατιᾶς καί τοῦ μετώπου τοῦ Καυκάσου. Στά 1920-1921 ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς πάλης γιά τή Σοβιετική ἐξουσία στό 'Αζερμπαϊτζάν, στήν 'Αρμενία καί στή Γεωργία. Στά 1921-1926 πρόεδρος τοῦ Γραφείου περιοχῆς Καυκάσου τῆς ΚΕ καί μετά γραμματέας τῆς 'Επιτροπῆς περιοχῆς 'Υπερκαυκασίας τοῦ Κόμματος καί ταυτόχρονα μέλος τοῦ 'Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΣΣΔ. 'Από τό 1926 πρόεδρος τῆς ΚΕΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ) καί Λαϊκός ἐπίτροπος 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης τῆς ΕΣΣΔ. 'Από τό 1930 πρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ τῆς ΕΣΣΔ καί ἀπό τό 1932 Λαϊκός ἐπίτροπος Βαριᾶς Βιομηχανίας τῆς ΕΣΣΔ.

'Από τό 1921 ἦταν μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, ἀπό τό 1926 ἀναπληρωματικό μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ), ἀπό τό 1930 μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ).—*367.*

'Οσίνσκι, Ν. ('Ομπολένσκι, Β. Β.) (1887-1938)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1907. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἐργαζόταν στό Γραφεῖο περιοχῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ), ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ».

Ὕστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔγινε διοικητής τῆς Κρατικῆς τράπεζας τῆς ΣΟΣΔΡ, πρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ. Τό 1918 ἦταν ἕνας ἀπό τούς συντάκτες τῆς πλατφόρμας τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν». Στά 1918-1919 δούλευε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» καί στό Τμῆμα προπαγάνδας τῆς ΠΚΕΕ· ἦταν ἀντιπρόσωπος στό Ι συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Στά 1920-1921 πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἀντικομματική ὁμάδα τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ». 'Αργότερα προσχώρησε στήν τροτσκιστική ἀντιπολίτευση. Στά 1921-1923 ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας καί τό 1925 μέλος τοῦ προεδρείου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ. Στά συνέδρια Χ, XIV-XVII τοῦ Κόμματος ἐκλεγόταν ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). Στά 1926-1928 διευθυντής τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς τῆς ΕΣΣΔ, τό 1929 ἀντιπρόεδρος τοῦ ΑΣΛΟ τῆς ΕΣΣΔ. Στά ἑπόμενα χρόνια ἔκανε καθοδηγητική κομματική καί διοικητική-οἰκονομική δουλιά.—*179, 180, 219-220, 233, 240, 243, 383, 421.*

Οὐάσιγκτον (Washington), *Τζώρτζ* (1732-1799)—ἀμερικανός κρατικός

καί στρατιωτικός παράγοντας. Στά 1775-1783 ἦταν ἀρχιστράτηγος τῶν στρατευμάτων τῶν ἀμερικανῶν ἀποίκων, πού ἔκαναν πόλεμο γιά τήν ἀνεξαρτησία ἐνάντια στήν 'Αγγλία. Στά 1789-1797 πρῶτος πρόεδρος τῶν ΕΠΑ.—*65, 96.*

Οὐίλσων (Wilson), *Γούντρω* (1856-1924)—ἀμερικανός κρατικός παράγοντας. Τό 1913 ἐκλέχτηκε πρόεδρος τῶν ΕΠΑ ἀπό τό Δημοκρατικό κόμμα καί ἔμεινε στό ἀξίωμα αὐτό ὥς τό 1921. 'Εφάρμοζε πολιτική ἄγριας καταστολῆς τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέσα στίς ΕΠΑ. 'Η ἐξωτερική πολιτική τῆς κυβέρνησης Οὐίλσων εἶχε ληστρικό, ἐπεκτατικό χαρακτήρα, ἰδιαίτερα ἀπέναντι στίς χῶρες τῆς Λατινικῆς 'Αμερικῆς, στίς ὑποθέσεις τῶν ὁποίων ἐπανειλημμένα ἐπενέβαινε ἔνοπλα. 'Υπερασπίζοντας τά συμφέροντα τῶν ἀμερικανῶν δισεκατομμυριούχων, ὁ Οὐίλσων βοήθησε νά συρθοῦν οἱ ΕΠΑ στόν παγκόσμιο ἰμπεριαλιστικό πόλεμο στό πλευρό τῆς 'Αντάντ. Στή διάσκεψη εἰρήνης τοῦ Παρισιοῦ τό 1919 ὁ Οὐίλσων ἐπιχείρησε νά περάσει ἕνα πρόγραμμα πού ἀποσκοποῦσε στήν ἐγκαθίδρυση τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας τῶν ΕΠΑ. 'Ωστόσο, λόγω τῆς ἀντίστασης τῶν ἀντιπροσώπων τῆς 'Αγγλίας καί τῆς Γαλλίας, δέν πέτυχε νά πραγματοποιήσει τά σχέδιά του.

"Υστερα ἀπό τή νίκη τῆς 'Οχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ὁ Οὐίλσων ἐπεδίωκε τό διαμελισμό τῆς Ρωσίας, ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς στρατιωτικῆς ἐπέμβασης τῶν ΕΠΑ ἐνάντια στή Σοβιετική Ρωσία. Τό 1918 πρόβαλε ἕνα ἰμπεριαλιστικό «πρόγραμμα εἰρήνης» («δεκατέσσερις ὅροι»), πού ἀποσκοποῦσε στήν ἐγκαθίδρυση τῆς παγκόσμιας κυριαρχίας τῶν ΕΠΑ. Στίς προεδρικές ἐκλογές τοῦ 1920 ἡττήθηκε καί ἀποσύρθηκε ἀπό τήν πολιτική.—*67.*

Π

Πάβλοφ, Ι. Π. (1849-1936)—ἐπιφανής ρῶσος φυσιολόγος, ἀκαδημαϊκός, πού ἐπεξεργάστηκε τήν ὑλιστική διδασκαλία γιά τήν ἀνώτερη λειτουργία τοῦ νευρικοῦ συστήματος τῶν ζώων καί τοῦ ἀνθρώπου καί πού ἔθεσε τίς βάσεις τῆς ὑλιστικῆς ψυχολογίας.

Τό 1875 τελείωσε τό Πανεπιστήμιο τῆς Πετρούπολης, τό 1879 τήν 'Ιατροχειρουργική 'Ακαδημία. 'Από τό 1890 ὥς τό 1925 ἦταν καθηγητής τῆς Στρατιωτικῆς-ἰατρικῆς 'Ακαδημίας, τό 1891 καί ὥς τό τέλος τῆς ζωῆς του ἦταν διευθυντής τοῦ Τμήματος φυσιολογίας τοῦ 'Ινστιτούτου πειραματικῆς ἰατρικῆς. 'Η δημιουργική δράση τοῦ Πάβλοφ εἶχε τή μεγαλύτερή της ἄνθηση μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.—*262-263.*

Πετρόβσκι, Γκ. Ι. (1878-1958)—ἕνας ἀπό τούς παλιότερους ἀγωνιστές τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, μπολσεβίκος, ἐπιφανής σοβιετικός, κομματικός καί κρατικός παράγοντας. Μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1897. Τόν καιρό τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης ἦταν ἕνας ἀπό τούς καθοδηγητές τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στό Αἰκατερινοσλάβ (σημερινό Ντνιεπροπετρόβσκ). Βουλευτής τῆς IV Κρατικῆς δούμας ἀπό τούς ἐργάτες τοῦ κυβερνείου Αἰκατερινοσλάβ, ἀνῆκε στήν μπολσεβίκικη ὁμάδα τῆς Δούμας. Τό Νοέμβρη τοῦ 1914, γιά τήν ἐπαναστατική του δράση, πού

στρεφόταν κατά τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου, πιάστηκε μέ τούς ἄλλους μπολσεβίκους-βουλευτές καί τό 1915 ἐξορίστηκε στήν περιοχή Τουρουχάνσκ. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Στά 1917-1919 ἦταν Λαϊκός ἐπίτροπος 'Εσωτερικῶν τῆς ΣΟΣΔΡ, ἀπό τό 1919 ὥς τό 1938 πρόεδρος τῆς Πανουκρανικῆς ΚΕΕ, μετά τή δημιουργία τῆς ΕΣΣΔ ἔγινε ἀντιπρόεδρος τῆς ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ, στά 1938-1940 ἀντιπρόεδρος τοῦ Προεδρείου τοῦ 'Ανωτάτου Σοβιέτ τῆς ΕΣΣΔ. Στά 1926-1939 ἀναπληρωματικό μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). 'Από τό 1940 ὑποδιευθυντής τοῦ Κρατικοῦ Μουσείου τῆς 'Επανάστασης τῆς ΕΣΣΔ.—*240, 254, 273, 351.*

Πιατακόφ, Γκ. Λ. (1890-1937)—μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1910. Ἔκανε κομματική δουλιά στήν Οὐκρανία καί στό ἐξωτερικό· συνεργαζόταν στό περιοδικό «Κομμουνίστ». Στά 1915-1917 ἀκολουθοῦσε ἀντιλενινιστικές θέσεις στό ζήτημα τοῦ δικαιώματος αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν καί σέ ἄλλα σοβαρά ζητήματα τῆς πολιτικῆς τοῦ Κόμματος. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 ἦταν πρόεδρος τῆς 'Επιτροπῆς πόλης τῆς ὀργάνωσης Κιέβου τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) καί μέλος τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ Σοβιέτ Κιέβου τῶν ἐργατῶν βουλευτῶν· τασσόταν ἐνάντια στή γραμμή τοῦ Κόμματος γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση.

Ὕστερα ἀπό τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν μέλος τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης τῆς Οὐκρανίας. 'Από τό 1920 ἐργαζόταν σέ οἰκονομικές καί διοικητικές ὑπηρεσίες: ἀναπληρωτής τοῦ Προέδρου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου καί τοῦ ΑΣΛΟ, ἐμπορικός ἀντιπρόσωπος στή Γαλλία, πρόεδρος τῆς Διοίκησης τῆς Κρατικῆς τράπεζας τῆς ΕΣΣΔ, ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Βαριᾶς Βιομηχανίας. Στά συνέδρια XII, XIII, XIV καί XVI τοῦ Κόμματος ἐκλέχτηκε μέλος τῆς ΚΕ. Τάχθηκε ἐπανειλημμένα ἐνάντια στή λενινιστική πολιτική τοῦ Κόμματος: τό 1918 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ἀντικομματικῆς ὁμάδας τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν» στήν Οὐκρανία· τόν καιρό τῆς συζήτησης, πού ἔγινε στό Κόμμα γιά τά συνδικάτα (1920-1921), ἦταν ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τοῦ Τρότσκι, ἀπό τό 1923 δραστήριο στέλεχος τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης. Τό 1927 τό XV συνέδριο τοῦ ΠΚΚ (μπ) γιά τή φραξιονιστική του δράση τόν διέγραψε ἀπό τό Κόμμα. Τό 1928 δήλωσε ὅτι ἀναγνωρίζει τά λάθη του καί ἀποκαταστάθηκε στό Κόμμα, ὡστόσο δέν σταμάτησε τήν ἀντικομματική του δράση καί τό 1936 διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό ΠΚΚ (μπ).—*151.*

Πιλσούδσκι (Pilsudski), *Γιοῦζεφ* (1867-1935)—ἀντιδραστικός κρατικός παράγοντας τῆς ἀστικοτσιφλικάδικης Πολωνίας, φασίστας δικτάτορας. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου (1914-1918) διοικοῦσε τούς πολωνικούς στρατιωτικούς σχηματισμούς πού πολεμοῦσαν στό πλευρό τῆς Γερμανίας. Στά 1918-1922 σάν ἀρχηγός τοῦ πολωνικοῦ κράτους καταδίωκε σκληρά τό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν ἐργαζομένων. Στά 1920 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ πολέμου τῆς λευκοτσιφλικάδικης Πολωνίας ἐνάντια στό Σοβιετικό κράτος. Τό Μάη τοῦ 1926 ἔκανε πολιτικό πραξικόπημα καί ἐγκαθίδρυσε καθεστώς φασιστικῆς δικτατορίας. Τό 1934 σύναψε συμμαχία μέ τή χιτλερική Γερμανία.—*20, 25.*

Πλεχάνοφ, Γκ. Β. (1856-1918)—ἐπιφανής παράγοντας τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ πρῶτος προπαγανδιστής τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία. Τό 1883 ἵδρυσε στή Γενεύη τήν πρώτη ρωσική μαρξιστική ὀργάνωση, τήν ὁμάδα «᾿Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». ῾Ο Πλεχάνοφ πάλευε ἐνάντια στό ναροντνικισμό, καταπολεμοῦσε τόν ἀναθεωρητισμό στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1900-1910 ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «῎Ισκρα» καί τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά».

᾿Από τό 1883 ὥς τό 1903 ὁ Πλεχάνοφ ἔγραψε πολλά ἔργα πού ἔπαιξαν μεγάλο ρόλο στήν ὑπεράσπιση καί στήν προπαγάνδιση τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας. ῞Ομως ἀπό τότε ἀκόμη ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε σοβαρά λάθη, πού ἀποτέλεσαν τό ἔμβρυο τῶν μελλοντικῶν μενσεβίκικων ἀπόψεών του. ῞Υστερα ἀπό τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ὁ Πλεχάνοφ ἀκολούθησε τή θέση τοῦ συμφιλιωτισμοῦ μέ τούς ὀπορτουνιστές καί στή συνέχεια προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Στήν περίοδο τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐπανάστασης σέ ὅλα τά βασικά ζητήματα ἀκολουθοῦσε μενσεβίκικες θέσεις. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης καί τῆς νέας ἐπαναστατικῆς ἀνόδου τάχθηκε ἐνάντια στήν ἀναθεώρηση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπό τόν Μάχ καί ἐνάντια στό λικβινταρισμό, ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας τῶν κομματικῶν-μενσεβίκων. Τόν καιρό τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου πέρασε στίς θέσεις τοῦ σοσιαλσωβινισμοῦ. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 γύρισε στή Ρωσία καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ἄκρας δεξιᾶς ὁμάδας τῶν μενσεβίκων-ἀμυνιτῶν «Γεντίνστβο», τάχθηκε ἐνάντια στούς μπολσεβίκους, ἐνάντια στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, θεωρώντας ὅτι ἡ Ρωσία δέν ὡρίμασε γιά τό πέρασμα στό σοσιαλισμό. ῾Η στάση του ἀπέναντι στήν ᾿Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἦταν ἀρνητική, ὅμως στήν πάλη ἐνάντια στή Σοβιετική ἐξουσία δέν πῆρε μέρος.

῾Ο Λένιν ἐκτιμοῦσε πολύ τά φιλοσοφικά ἔργα τοῦ Πλεχάνοφ καί τό ρόλο του στή διάδοση τοῦ μαρξισμοῦ στή Ρωσία· ταυτόχρονα ἔκανε αὐστηρή κριτική στόν Πλεχάνοφ γιά τίς παρεκκλίσεις του ἀπό τό μαρξισμό καί γιά τά μεγάλα λάθη στήν πολιτική του δράση.—*290.*

Ποκρόβσκι, Μ. Ν. (1868-1932)—μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1905, ἐπιφανής σοβιετικός κρατικός καί κοινωνικός παράγοντας καί ἱστορικός. Πῆρε ἐνεργό μέρος στήν ἐπανάσταση τοῦ 1905-1907, ἦταν μέλος τῆς Κομματικῆς ᾿Επιτροπῆς Μόσχας. Στό V συνέδριο (τοῦ Λονδίνου) τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκλέχτηκε ἀναπληρωματικό μέλος τῆς ΚΕ. ᾿Από τό 1908 ὥς τό 1917 ζοῦσε ἐκπατρισμένος στό ἐξωτερικό. Στά χρόνια τῆς ἀντίδρασης προσχώρησε στούς ὀτζοβιστές καί στούς οὐλτιματιστές καί ἀργότερα στήν ἀντικομματική ὁμάδα «Βπεριόντ», ἀπό τήν ὁποία ξέκοψε τό 1911. Τό 1917 γύρισε στή Ρωσία, πῆρε μέρος στήν ἔνοπλη ἐξέγερση τῆς Μόσχας, ἦταν μέλος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐπιτελείου τῆς συνοικίας Ζαμοσκβορέτσιγε. ᾿Από τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1918 πρόεδρος τοῦ Σοβιέτ Μόσχας. Γιά ἕνα χρονικό διάστημα προσχώρησε στήν ὁμάδα τῶν «ἀριστερῶν κομμουνιστῶν», τάχθηκε ἐνάντια στήν ὑπογραφή τῆς συνθήκης εἰρήνης τοῦ Μπρέστ. ᾿Από τό 1918 ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας τῆς ΣΟΣΔΡ. Στά 1923-1927 πῆρε δραστήριο μέρος στήν πάλη ἐνάντια στόν

τροτσκισμό. Κατά καιρούς διηύθυνε τήν Κομμουνιστική 'Ακαδημία, τό 'Ινστιτοῦτο 'Ιστορίας τῆς 'Ακαδημίας 'Επιστημῶν τῆς ΕΣΣΔ, τό 'Ινστιτοῦτο τοῦ κόκκινου καθηγητῆ κ.ά. 'Από τό 1929 ἀκαδημαϊκός. 'Εκλέχτηκε ἐπανειλημμένα στήν ΠΚΕΕ καί στήν ΚΕΕ τῆς ΕΣΣΔ.—*324.*

Ποπόφ, Π. Ι. (1872-1950)—στατιστικός. Μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1924. 'Από τό 1918 ἦταν ἐπικεφαλῆς τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς καί μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΕΣΣΔ· ἀπό τό 1926 ὥς τό 1949 μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΣΟΣΔΡ καί τῆς 'Ακαδημίας γεωπονικῶν ἐπιστημῶν «Λένιν», διηύθυνε τό Τμῆμα ἀγροτικῆς οἰκονομίας τῆς Κρατικῆς 'Επιτροπῆς Σχεδίου τῆς ΣΟΣΔΡ. 'Αργότερα ἔγινε μέλος τοῦ 'Επιστημονικοῦ-μεθοδολογικοῦ Συμβουλίου τῆς ΚΔΣ τῆς ΕΣΣΔ. Συγγραφέας πολλῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν γιά τή στατιστική.—*165.*

Πρεομπραζένσκι, Ε. Α. (1886-1937)—στό Μπολσεβίκικο κόμμα ἀνῆκε ἀπό τό 1903. Μετά τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη 1917 δούλευε στά Οὐράλια. Στό VI συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ (μπ) τάχθηκε ἐνάντια στή γραμμή τοῦ Κόμματος γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε κομματική καί στρατιωτικοπολιτική δουλιά. Τό 1918 ἦταν «ἀριστερός κομμουνιστής». Τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) ὀπαδός τῆς πλατφόρμας τοῦ Τρότσκι. 'Από τό 1923 δραστήριος παράγοντας τῆς τροτσκιστικῆς ἀντιπολίτευσης καί γι'αὐτό τό λόγο τό 1927 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα. Τό 1929 ἀποκαταστάθηκε, ὅμως τά ἑπόμενα χρόνια γιά τήν ἀντικομματική του δράση διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τίς γραμμές τοῦ Κόμματος.—*157, 195, 218, 220, 260, 267, 273, 300, 391, 414.*

Ρ

Ραφαήλ (Φάρμπμαν, Ρ. Μπ.) (γεν. τό 1893)—μέλος τοῦ Κόμματος ἀπό τό 1910. Τό 1920 ἦταν γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) τῆς Οὐκρ., ἀργότερα διευθυντής τῆς Διεύθυνσης λαϊκῆς παιδείας Μόσχας. 'Από τό 1930 ὑποδιευθυντής καί τμηματάρχης προσωπικοῦ τῆς Διεύθυνσης 'Εμπορίου μεταλλευμάτων. Στά 1920-1921 ἦταν ὀπαδός τῆς ὁμάδας τοῦ «δημοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ» καί τό 1927 δραστήριο μέλος τῆς «ἑνωμένης ἀντιπολίτευσης». Τό 1927 διαγράφηκε ἀπό τό Κόμμα. Τό 1932, ἀφοῦ ἀναγνώρισε τά λάθη του, ἀποκαταστάθηκε καί τό 1933, μέ ἀπόφαση τῆς ΚΕΕ διαγράφηκε καί πάλι ἀπό τό Κόμμα.—*240.*

Ριαζάνοφ, (Γκόλντενταχ), Ντ. Μπ. (1870-1938)—σοσιαλδημοκράτης, μενσεβίκος. Στό VI συνέδριο τοῦ Κόμματος (1917) ἔγινε δεκτός στό ΣΔΕΚΡ (μπ). Μετά τήν 'Οχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἔκανε καθοδηγητική δουλιά στά συνδικάτα. Στίς ἀρχές τοῦ 1918 βγῆκε προσωρινά ἀπό τό Κόμμα, γιατί δέν συμφωνοῦσε στό ζήτημα τῆς εἰρήνης τοῦ Μπρέστ· τόν καιρό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα (1920-1921) κράτησε ἀντικομματική στάση καί ἀπομακρύνθηκε ἀπό τή δουλιά στά συνδικάτα. 'Από τό 1921 ἦταν διευθυντής τοῦ 'Ινστιτούτου Κ. Μάρξ καί Φ. Ένγκελς. Τό Φλεβάρη

(ἐγκαθίδρυση δημοκρατίας) καί ἡ λαϊκή εὐημερία (ἰσότητα δικαιωμάτων στή γῆ). Ὁ Λένιν ἐκτίμησε πολύ τό ἐπαναστατικό δημοκρατικό περιεχόμενο τοῦ προγράμματος αὐτοῦ, ταυτόχρονα ὅμως ἔκανε κριτική σέ ὁρισμένες λαθεμένες ναροντνικιστικές ἀπόψεις τοῦ Σούν-Γιάτ-σέν. Ἡ Τουνμινχουέι ἦταν ἡ κύρια πολιτική ὀργάνωση πού προετοίμασε τήν ἐπανάσταση τοῦ 1911-1913 στήν Κίνα. Ὡστόσο ἡ κινέζικη δημοκρατία μέ ἐπικεφαλῆς τόν Σούν-Γιάτ-σέν δέν κατάφερε νά κινητοποιήσει καί νά ὀργανώσει στήν πορεία τῆς ἐπανάστασης τίς πλατιές μάζες τοῦ λαοῦ, δέν μπόρεσε νά προβάλει καί νά ἐφαρμόσει ἕνα συνεπές ἀντιιμπεριαλιστικό καί ἀντιφεουδαρχικό πρόγραμμα. Ὁ Σούν-Γιάτ-σέν πού ἐκλέχτηκε προσωρινός πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τό Φλεβάρη τοῦ 1912 παραιτήθηκε ἀπό τό ἀξίωμα αὐτό. Μέ βάση τήν ὀργάνωση Τουνμινχουέι δημιουργήθηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1912 τό Κόμμα τοῦ Κουόμιταγκ. Πρόεδρος τοῦ Κόμματος ἐκλέχτηκε ὁ Σούν-Γιάτ-σέν.

Στά ἑπόμενα χρόνια ὁ Σούν-Γιάτ-σέν συνέχισε τήν πάλη ἐνάντια στήν ἐσωτερική ἀντίδραση καί στούς ξένους ἰμπεριαλιστές. Ὁ Σούν-Γιάτ-σέν χαιρέτισε τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση πού ἄσκησε μεγάλη ἐπίδραση στήν κοσμοθεωρία του, καλοῦσε νά ἀποκατασταθοῦν φιλικές σχέσεις ἀνάμεσα στήν Κίνα καί στή Σοβιετική Ρωσία. Ἐπιδιώκοντας τή δημιουργία ἑνός πανεθνικοῦ μετώπου πάλης γιά τήν ἀνεξαρτησία καί τόν ἐκδημοκρατισμό τῆς χώρας, ὁ Σούν-Γιάτ-σέν πάλευε δραστήρια ὑπέρ τῆς συνεργασίας τοῦ Κουόμιταγκ μέ τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς Κίνας.—*291.*

Σπάργκο (Spargo), *Τζών* (γεν. τό 1876)—ἀμερικανός σοσιαλιστής. Ἀπό τό 1901 ἦταν μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Τό 1917 ἀποχώρησε ἀπό τό Σοσιαλιστικό κόμμα καί πῆρε μέρος στήν ἵδρυση τῆς ἀμερικανικῆς Ἕνωσης ἐργασίας καί δημοκρατίας καί τοῦ Ἐθνικιστικοῦ κόμματος. Καταπολεμοῦσε τόν μπολσεβικισμό. Ἔγραψε μιά σειρά ἐργασίες γιά κοινωνικοοικονομικά ζητήματα.—*24, 43.*

Στάλιν (Τζουγκασβίλι), Ι. Β. (1879-1953)—ἕνας ἀπό τούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καί τοῦ Σοβιετικοῦ Κράτους. Στό ΣΔΕΚΡ μπῆκε τό 1898· μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος μπολσεβίκος. Ἔκανε κομματική δουλιά στήν Τιφλίδα, στό Βατούμ, στό Μπακού καί στήν Πετρούπολη. Τό Γενάρη τοῦ 1912 προσλήφθηκε στήν ΚΕ πού ἐκλέχτηκε στήν VI συνδιάσκεψη (τῆς Πράγας) τοῦ ΣΔΕΚΡ· ἔπαιρνε μέρος στή σύνταξη τῆς μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Πράβντα». Στήν περίοδο τῆς προετοιμασίας καί διεξαγωγῆς τῆς Ὀχτωβριανῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης ἦταν μέλος τοῦ Στρατιωτικοῦ-ἐπαναστατικοῦ κέντρου, πού εἶχε δημιουργήσει ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος γιά τήν προετοιμασία τῆς ἐξέγερσης. Στό ΙΙ Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἐκλέχτηκε στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ὅπου ἦταν ἐπικεφαλῆς τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐθνοτήτων. Στήν περίοδο τῆς ξένης στρατιωτικῆς ἐπέμβασης καί τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἦταν μέλος τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας καί βρισκόταν σέ μιά σειρά μέτωπα. Τό 1922 ἐκλέχθηκε γενικός γραμματέας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Στάλιν ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν πραγματοποίηση τοῦ λενινιστικοῦ

Τ

Χ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

(6 τοῦ Νοέμβρη 1920 - 7 τοῦ Μάρτη 1921)

1920

Νοέμβρης, 6. Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν πανηγυρική συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ Μόσχας, τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων τῆς Μόσχας, πού ἦταν ἀφιερωμένη στήν τρίτη ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) προτείνοντας νά μελετηθεῖ γιά τήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τό ζήτημα τῆς εἰσήγησης τοῦ προέδρου τῆς Κρατικῆς ἐπιτροπῆς ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας (ΓΚΟΕΛΡΟ) Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι στό ἐπικείμενο συνέδριο τῶν Σοβιέτ.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι γιά τά καθήκοντα τῆς Κρατικῆς ἐπιτροπῆς ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πληρεξούσιο τοῦ ΣΛΕ Γ. Β. Λομονόσοφ γιά τίς σιδηροδρομικές παραγγελίες στό ἐξωτερικό.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων· γράφει τό σημεῖο «β» τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τίς νόρμες ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν· κάνει διόρθωση στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ὑπαλλήλων καί τῶν ἐργατῶν τῶν σοβιετικῶν ἱδρυμάτων. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα γιά τήν ἀποστολή μιᾶς πληρεξούσιας ἐπιτροπῆς στό Ντονμπάς, γιά μιά συντομευμένη μορφή ἀπολογισμοῦ γιά τήν ἐνημέρωση τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων σχετικά μέ τήν κατάσταση τῆς συγκέντρωσης σιτηρῶν καί τῆς μεταφορᾶς τους, γιά τή φρούρηση τῆς ζάχαρης στήν Οὐκρανία, γιά τήν τυποποίηση τῶν κυριότερων εἰδῶν πρώτων ὑλῶν, γιά τήν πρόσληψη ἀντιπροσώπου τοῦ Σοβιέτ Μόσχας

στήν ἐπιτροπή ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν, ἡ δήλωση γιά τή γραφειοκρατία στό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων κατά τήν ἐξέταση τοῦ «Κώδικα ποινῶν γιά τήν παραβίαση τῆς ἐργασιακῆς πειθαρχίας», τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν τροποποίηση τῆς ἀπόφασης τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας τῆς 1ης τοῦ Ὀχτώβρη 1920 γιά τή χορήγηση στρατιωτικοῦ σιτηρεσίου καί ἄλλα θέματα.

Νοέμβρης, 6 ἤ 9. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τή γαλλίδα σοσιαλίστρια Ἑλένα Μπριόν καί στή διάρκεια τῆς συνομιλίας κρατᾶ σημειώσεις.

Νοέμβρης, 7. Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο γιά τήν τρίτη ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης στήν πανηγυρική συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ τῆς συνοικίας Σοκόλνικι, ὅπου πῆραν μέρος καί ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν καί τῶν διευθύνσεων τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ Λένιν μαζί μέ τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι καί τόν Ν. Ι. Μουλάροφ πηγαίνει στήν τελετή τῆς ἀποφοίτησης τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς ἀξιωματικῶν ἱππικοῦ τῆς Μόσχας· συγχαίρει τούς ἀπόφοιτους καί ἐκφωνεῖ λόγο γιά τήν τρίτη ἐπέτειο τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης.

Νοέμβρης, 8. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητοῦνται καί ψηφίζονται σάν βάση οἱ θέσεις γιά τά καθήκοντα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, πού τίς ἔγραψε ὁ ἴδιος. Ὁ Λένιν ἐκλέγεται μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἀπόφασης σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό. Ἀπό ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τήν V Πανρωσική συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, ἡ ὁλομέλεια ἐξουσιοδοτεῖ τόν Λένιν νά κάνει τήν εἰσήγηση στή συνδιάσκεψη. Στήν ὁλομέλεια συζητεῖται ἐπίσης τό θέμα γιά τήν ἔκθεση τοῦ προεδρείου τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἑνωμένου συνδικάτου τῶν σιδηροδρομικῶν καί τῶν ἐργαζομένων στίς ὑδάτινες μεταφορές (Τσεκτράν) στήν V συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων κ.ἄ.

Νοέμβρης, 9. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητεῖται τό θέμα σχετικά μέ τόν τρόπο συνεδρίασης τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τῆς V Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τῶν συνδικάτων τῆς 9 τοῦ Νοέμβρη.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητοῦνται

τά θέματα σχετικά μέ τήν κομματική όργάνωση Μόσχας καί τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ κ.ἄ.

Νοέμβρης, 10. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), γράφει προσθήκη στό σημεῖο «β» τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων. Στή συνεδρίαση συζητεῖται ἐπίσης ἡ ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου καί ἄλλα ζητήματα.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν Προλετκούλτ ἀπ᾿ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τίς μορφές συγχώνευσης τῆς Προλετκούλτ μέ τό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Παιδείας, γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν εἰσήγηση τοῦ ᾿Αρτιόμ (Φ. Α. Σεργκέγεφ) γιά τήν προσέλκυση τῶν συνδικάτων τῆς Γερμανίας στόν ἔλεγχο γιά τήν ἐκτέλεση τῶν παραγγελιῶν τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Εξωτερικοῦ ᾿Εμπορίου γιά τή Σοβιετική Ρωσία. Στήν ὁλομέλεια συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα σχετικά μέ τή διεθνή ἕνωση συνδικάτων καί τήν Κεντρική πολιτικοδιαφωτιστική ἐπιτροπή τῆς Δημοκρατίας, ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐξέταση τῆς δράσης τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Εξωτερικῶν, τά ζητήματα γιά τήν ἵδρυση Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ῎Αμυνας καί Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν στήν Οὐκρανία, γιά τήν ἀποστράτευση ἀπό τόν Κόκκινο Στρατό τῶν μεγαλύτερων ἡλικιῶν, γιά τήν ἀποστολή ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ στή συνδιάσκεψη τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Οὐκρανίας κ.ἄ.

Νοέμβρης, 11. ῾Ο Λένιν δέχεται τόν γάλλο κομμουνιστή Α. Γκιλμπό· γράφει σημείωμα «Πρός τούς συντρόφους μέλη τοῦ ΚΚΡ καί τούς συντρόφους πού δουλεύουν σέ ὅλα τά σοβιετικά ἱδρύματα», μέ τό ὁποῖο παρακαλεῖ νά δείξουν ἐμπιστοσύνη στόν Γκιλμπό καί νά τόν κατατοπίσουν λεπτομερειακά γιά τή δουλιά.

Νοέμβρης, 12. ῾Ο Λένιν γράφει γράμμα στήν ἐπιτροπή γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἐργατῶν, πού τήν ἀποτελοῦν οἱ Ν. Π. Μπριουχάνοφ, Π. Ι. Ποπόφ, Β. Α. ᾿Αβανέσοφ καί Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι γιά τήν καθιέρωση τῆς βασικῆς νόρμας ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν καί γιά τήν ὀργάνωση τῆς καταγραφῆς τῶν νορμῶν τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν.

῾Ο Λένιν στέλνει τηλεγράφημα στό ᾿Επαναστατικό στρατιωτικό συμβούλιο τοῦ Νότιου μετώπου, μέ οδη-

γίες γιά τούς ὅρους συνθηκολόγησης τοῦ Βράνγκελ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς ΠΚΕΕ Μ. Ι. Καλίνιν γιά τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων.

Ὁ Λένιν διαβιβάζει στόν Μ. Ι. Καλίνιν τά σχέδια ἀποφάσεων τοῦ ΣΛΕ γιά τίς ἐκχωρήσεις στή Σιβηρία, πού τά κατάρτισε ἐπιτροπή, τόν παρακαλεῖ νά μελετηθεῖ ἀκόμη τό ζήτημα γιά τίς ἐκχωρήσεις στόν τομέα τοῦ ἐπισιτισμοῦ.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας, στήν ὁποία συζητοῦνται τά θέματα σχετικά μέ τόν ἐφοδιασμό τῆς Μόσχας μέ ζωοτροφές, τή μετατροπή τῶν ἀτμομηχανῶν ὥστε νά χρησιμοποιοῦν πετρέλαιο σάν καύσιμη ὕλη ἀντί ξύλα, τόν ἐφοδιασμό τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων μέ εἰδικό ἐργατικό ἱματισμό καί ὑποδήματα ἀπό τά ἀποθέματα τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, τή χορήγηση στρατιωτικοῦ σιτηρεσίου στούς 150 ἐργάτες τοῦ νομισματοκοπείου τῆς Πετρούπολης, πού ἀσχολοῦνται μέ τήν κατασκευή τῶν «Παράσημων τῆς Κόκκινης Σημαίας», ἡ εἰσήγηση γιά τά μέτρα πάλης ἐνάντια στίς λιποταξίες τῶν ἀνδρῶν τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ πού δουλεύουν στά καύσιμα καί στούς σιδηροδρόμους, καί ἄλλα.

Νοέμβρης, 13. Ὁ Λένιν δέχεται τόν ἀντιπρόσωπο τῶν ἐργατῶν τοῦ Γκρόζνι Π. Κ. Ζάιτσεφ, πού τοῦ ἔφερε γράμμα τοῦ τμήματος Γκρόζνι τοῦ συνδικάτου τῶν μεταλλωρύχων, μέ τήν παράκληση νά τούς ἐφοδιάσει μέ βιβλία καί ὑλικό γιά τή δουλιά τους· ὁ Λένιν συνομιλεῖ μαζί του.

Ὁ Λένιν μέ τηλεγράφημά του πρός τόν Ι. Β. Στάλιν τόν ρωτᾶ γιά τήν πορεία τῆς πάλης ἐνάντια στίς συμμορίες τοῦ Καυκάσου καί γιά τήν ὀχύρωση τῶν προσβάσεων πρός τό Μπακού· τόν παρακαλεῖ νά πεῖ τή γνώμη του σχετικά μέ τή δυνατότητα εἰρηνικῆς διευθέτησης τῶν σχέσεων τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τή Γεωργία καί τήν Ἀρμενία.

Νοέμβρης, 14. Ὁ Λένιν παρευρίσκεται στά ἐγκαίνια τοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ στό χωριό Κάσινο τοῦ νομοῦ Βολοκολάμσκ τοῦ κυβερνείου Μόσχας· συζητᾶ μέ τούς ἀγρότες, κάνει ὁμιλία γιά τή σημασία τοῦ ἐξηλεκτρισμοῦ στή λαϊκή οἰκονομία· φωτογραφίζεται μαζί μέ τούς ἀγρότες.

Ὁ Λένιν τό βράδυ μιλάει στή συνεδρίαση τῶν ἀγροτῶν στό σπίτι τοῦ Λαοῦ τοῦ χωριοῦ Γιαροπόλετς.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 14 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν διαβάζει τίς προσθῆκες τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια στό σχέδιο γράμματος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) «Γιά τίς ὀργανώσεις Προλετκούλτ», γράφει ὅτι εἶναι σύμφωνος μ᾽αὐτές καί προτείνει νά προστεθεῖ *«γιά τή συγχώνευση τῆς π ο λ ι τ ι κ ο*-διαφωτιστικῆς καί τῆς *ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι κ ο* -διαφωτιστικῆς δουλιᾶς».

Νοέμβρης, 15. Ὁ Λένιν δέχεται τόν πρόεδρο τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ Γκ. Κ. Κορολιόφ, πού στάλθηκε στή Μόσχα λόγω τῆς ἐπισιτιστικῆς κρίσης στό κυβερνεῖο, τῆς διακοπῆς τῆς μεταφορᾶς καυσίμων στίς πρωτοπόρες φάμπρικες καί τοῦ ἄσχημου ἐφοδιασμοῦ μέ χρῆμα· ἀκούει τήν ἔκθεσή του καί συνομιλεῖ μαζί του· ὑπογράφει τηλεφωνογράφημα πρός τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐργασίας Α. Μ. Ἄνιξτ, μέ τήν ἐντολή νά ὀργανωθεῖ στίς 16 τοῦ Νοέμβρη σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐπισιτισμοῦ, τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς καυσίμων καί τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς πετρελαίου τοῦ ΑΣΛΟ καί ἄλλων ὑπηρεσιῶν μέ τή συμμετοχή τοῦ Κορολιόφ γιά τήν ἐπεξεργασία συγκεκριμένων ἀποφάσεων πάνω στά ζητήματα πού ἔβαλε ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ.

Ὁ Λένιν ρωτᾶ τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας γιά τή δυνατότητα κατασκευῆς ἠλεκτροκίνητων ἀρότρων γιά τό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, τή Σούγια καί τήν Κίνεσμα.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητοῦνται ἡ πρόταση τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐξωτερικῶν γιά τήν ἀκύρωση τοῦ συμφώνου μέ τή Σουηδία, τό σχέδιο ὁδηγιῶν γιά τίς ἀμοιβαῖες σχέσεις ἀνάμεσα στόν πρόεδρο καί στά μέλη τῆς ἀντιπροσωπείας γιά τή διεξαγωγή διαπραγματεύσεων εἰρήνης τῆς ΣΟΣΔΡ, τό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς Ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Κριμαίας καί ἄλλα.

Νοέμβρης, 16. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ γιά τό παρακράτημα σέ εἶδος μέ τόν Ν. Σ. Μποντιακόφ, ἀντιπρόσωπο τῶν ἀγροτῶν τοῦ νομοῦ Μοσάλσκ τοῦ κυβερνείου Καλούγκας· τήν ὥρα τῆς συνομιλίας κρατᾶ σημειώσεις γιά τίς ἀνάγκες τῶν ἀγροτῶν· γράφει γράμμα πρός τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐπισιτισμοῦ καί πρός τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας, μέ τό ὁποῖο παρακαλεῖ νά τόν πληροφορήσουν γραπτά γιά τή δυνατότητα ἱκανοποίησης τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀγροτῶν.

Ὁ Λένιν δέχεται τήν ἐλβετίδα δημοσιογράφο Α. Ρύγκ.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ ΠΚΣΣ Μ. Π. Τόμσκι γιά τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης τῆς παραγωγικῆς προπαγάνδας.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων· γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τίς ἐκχωρήσεις στή Σιβηρία. Μέ ἀπόφαση τοῦ ΣΛΕ ὁ Λένιν μπαίνει στήν ἐπιτροπή γιά τήν ἐκ νέου ἐπεξεργασία καί τή σύνταξη τοῦ σχεδίου διατάγματος γιά τίς ἐκχωρήσεις. Στή συνεδρίαση αὐτή συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο διατάγματος γιά τήν κατάργηση τοῦ συστήματος ἐργολαβίας, τά ζητήματα γιά τή χρηματοδότηση τῶν συνεταιρισμῶν, γιά τό σχέδιο ἐκχωρήσεων γιά τά ὀργώματα μέ τρακτέρ, γιά τή χορήγηση πίστωσης στό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Γεωργίας γιά τήν πραγματοποίηση μέτρων γιά τήν προστασία τῆς κτηνοτροφίας στή χώρα, γιά τήν ἐπικύρωση τῆς νέας σύνθεσης τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων, ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς πού εἶχε ὁρίσει ὁ Λένιν στίς 15 τοῦ Νοέμβρη γιά τήν ἐπεξεργασία ἀπόφασης σχετικά μέ τήν ἀναφορά τοῦ προέδρου τῆς ᾿Εκτελεστικῆς ᾿Επιτροπῆς τοῦ ᾿Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ Γκ. Κ. Κορολιόφ, καί ἄλλα ζητήματα.

῎Οχι νωρίτερα ἀπό ἀπό τίς 16, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 18 τοῦ Νοέμβρη.

῾Ο Λένιν δουλεύει πάνω στίς θέσεις γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα: γράφει δυό παραλλαγές τοῦ σχεδίου θέσεων.

Νοέμβρης, 17.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας Ε. Α. Λίτκενς.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας, μιλάει γιά τό ζήτημα τῆς δημιουργίας ἐπιτροπῆς γιά τή συζήτηση τῆς ἀπόφασης τῆς σύσκεψης τῶν εἰδικῶν πληρεξουσίων τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας γιά τά καύσιμα· κάνει τροπολογίες στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τόν ἐφοδιασμό μέ πετρέλαιο, μαζούτ καί τρόφιμα τῶν φάμπρικων τοῦ ᾿Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό ζήτημα τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς Πετρούπολης μέ καύσιμα, ἡ ἔκθεση γιά τά ἀποτελέσματα τῆς ἔρευνας γιά τήν ἀμέλεια καί τήν ἀκαταστασία στήν ἐφαρμογή τῆς ἀπόφασης τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας τῆς 12 τοῦ ᾿Οχτώβρη γιά τά μέτρα προετοιμασίας τῶν σιδηροδρόμων τῆς χώρας γιά τήν ἀνοιξιάτικη καί χειμωνιάτικη περίοδο.

Νοέμβρης, 18.

῾Ο Λένιν γράφει τίς «Θέσεις γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα (Πρόχειρο σχέδιο)».

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητοῦνται τά θέματα γιά τή σύσκεψη τῆς ΚΕ μέ τούς ἀντιπροσώπους τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου Μόσχας, γιά τή Λευκορωσία, τή Γεωργία κ.ἄ.

'Ο Λένιν δέχεται τόν πρόεδρο τῆς ρωσοουκρανικῆς ἀντιπροσωπείας στίς διαπραγματεύσεις εἰρήνης μέ τήν Πολωνία Α. Α. 'Ιόφφε.

'Ο Λένιν παρευρίσκεται στή συνέλευση τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων τῆς ἀχτίδας Μπάουμαν· παίρνει μέρος στή συζήτηση πάνω στίς ἐκθέσεις γιά τή δράση τῆς ἀχτιδικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί μιλάει γιά τήν κατάσταση στήν ὀργάνωση τῆς Μόσχας.

Νοέμβρης, 19. 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, στήν ὁποία συζητεῖται τό ψηφοδέλτιο τῆς νέας Κομματικῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας, πού τό συνιστᾶ ἡ ΚΕ.

'Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λαϊκό ἐπίτροπο 'Εξωτερικῶν Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά τήν ἐμπορική συμφωνία μέ τήν 'Αγγλία.

'Ο Λένιν κάνει εἰσήγηση στήν κλειστή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου Μόσχας, ὅπου συζητοῦνται οἱ ὑποψηφιότητες γιά μέλη τῆς 'Επιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Νοέμβρης, 20. 'Ο Λένιν γράφει σημείωμα στόν Α. Μ. Ἄνιξτ μέ τήν παράκληση νά κάνει σύσκεψη γιά τήν ἐξέταση τῶν αἰτιῶν τῆς μή ἐκπλήρωσης τῆς ἀπόφασης τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας τῆς 8 τοῦ 'Οχτώβρη 1920 σχετικά μέ τόν ἐφοδιασμό τῶν ἀνθρακωρύχων μέ ρουχισμό.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Σ. Α. Κουρκόφ, ἀγρότη ἀπό τό χωριό Κάσινο τοῦ νομοῦ Βολοκολάμσκ τοῦ κυβερνείου Μόσχας, πού τοῦ διηγεῖται γιά τό σχέδιο κατασκευῆς τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ καί τόν παρακαλεῖ νά βοηθήσει γιά νά βρεῖ μιά ἠλεκτρογεννήτρια. 'Ο Λένιν γράφει σημείωμα πρός τό τμῆμα ἠλεκτρισμοῦ τοῦ Συμβουλίου λαϊκῆς οἰκονομίας τῆς Μόσχας γιά τήν κατασκευή μιᾶς ἠλεκτρογεννήτριας στό ἐργοστάσιο «Ντινάμο».

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων· διορθώνει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή νομισματική κυκλοφορία καί τήν οἰκο-

νομική κατάσταση τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, πού ψηφίστηκε μέ βάση τήν ἀνακοίνωση τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Α. Μ. Κρασνοστσέκοφ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο κώδικα νόμων γιά τίς κοινωνικές ἀσφαλίσεις, τό σχέδιο τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ὑγείας γιά τό 1920, τά ζητήματα γιά τή χορήγηση στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Συγκοινωνιῶν χρηματικῶν μέσων πού δέν προβλέπονται ἀπό τόν προϋπολογισμό του γιά τή μισθοδοσία τῶν ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν, γιά τή χρηματοδότηση τῶν συνεταιρισμῶν κ.ἄ.

Νοέμβρης, 21. Ὁ Λένιν μιλάει στήν κομματική συνδιάσκεψη τοῦ κυβερνείου Μόσχας μέ θέμα: «Ἡ ἐξωτερική καί ἐσωτερική κατάστασή μας καί τά καθήκοντα τοῦ Κόμματος»· παίρνει μέρος στίς συσκέψεις, ὅπου συζητοῦνται οἱ ὑποψηφιότητες γιά τή νέα Ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ἐκφωνεῖ λόγο γιά τίς ἐκλογές στήν Κομματική Ἐπιτροπή Μόσχας.

Νοέμβρης, 23. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων· διορθώνει τό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση τῆς πληρεξούσιας ἐπιτροπῆς γιά τό λεκανοπέδιο τοῦ Ντονιέτς γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας κάρβουνου τοῦ Ντονμπάς. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων, τό σχέδιο διατάγματος γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν ἐξαγωγῶν ξυλείας, τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τά σύνορα τῶν αὐτόνομων περιοχῶν τῶν λαῶν τῶν καλμούκων καί τῶν μαρί, τῆς αὐτόνομης περιοχῆς Βότ (Οὐντμούρτ) καί τοῦ κυβερνείου Ἀστραχάν, τά ζητήματα γιά τά μέτρα ἀνόρθωσης τῆς βιομηχανίας βάμβακος, γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ πολυγραφικοῦ τμήματος τοῦ ΑΣΛΟ, ἡ ἔκθεση σχετικά μέ τήν πορεία τῆς δουλιᾶς γιά τήν παραγωγή ἀρότρων Φάουλερ καί ἄλλα ζητήματα.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 23 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων μέ τήν παράκληση νά ἐξεταστεῖ ὥς τίς 23 τοῦ Νοέμβρη τό ζήτημα τῆς παραγγελίας ἠλεκτροκίνητων ἐργαλείων ὀργώματος γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας.

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 23, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 27 τοῦ Νοέμβρη. Ὁ Λένιν διαβάζει τήν μπροσούρα «Γιά τίς ἐκχωρήσεις. Τό διάταγμα τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων τῆς 23 τοῦ Νοέμβρη 1920. Τό κείμενο τοῦ διατάγματος. Ἀντικείμενα τῶν ἐκχωρήσεων. Χάρτες»· στήν τελευ-

ταία σελίδα τῆς μπροσούρας γράφει σημείωμα στό μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ Β. Π. Μιλιούτιν, μέ τήν πρόταση νά ἐπιβληθεῖ τιμωρία στό πρόσωπο πού φέρει τήν εὐθύνη γιά τίς παραλείψεις στό κείμενο τοῦ διατάγματος.

Νοέμβρης, 24. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα τῆς δημιουργίας ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου ἀναδιοργάνωσης τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας, γιά τό Ντονμπάς, γιά τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα, τήν κατανομή τῶν ἀποστρατευθέντων κομμουνιστῶν, τήν ἐφαρμογή ὅλων τῶν ἀποφάσεων τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τοῦ ΚΚΡ (μπ), γιά τό «Ντισκουσιόννι Λιστόκ», οἱ ἐκθέσεις γιά τό στρατιωτικό ζήτημα καί γιά τήν Πανουκρανική συνδιάσκεψη, ἡ πρόταση τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά τό σύμφωνο τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τή Δημοκρατία τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς καί ἄλλα ζητήματα.

Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός ὅλες τίς Ἐκτελεστικές Ἐπιτροπές κυβερνείων, τίς δασικές Ἐπιτροπές κυβερνείων, τίς Ἐπιτροπές σιδηροδρόμων, τούς πληρεξούσιους τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας γιά τά καύσιμα, μέ τή διαταγή νά παρθοῦν ἐπείγοντα μέτρα γιά τήν ἐφαρμογή τῆς ἀπόφασης τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας τῆς 8 καί τῆς 22 τοῦ Ὀχτώβρη 1920 γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν σιδηροδρόμων μέ καύσιμα.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Ν. Α. Μιλιούτιν, πού διορίστηκε ἔκτακτος πληρεξούσιος τῆς ΠΚΕΕ, τοῦ ΣΕΑ, τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ἐπισιτισμοῦ γιά τήν καθοδήγηση τῆς καμπάνιας συγκέντρωσης στά 1920-1921 στά κυβερνεῖα Βορόνεζ καί Ὀρλόφ καί πρόεδρος τῶν συσκέψεων γιά τόν ἐπισιτισμό τῶν κυβερνείων Βορόνεζ καί Ὀρλόφ· τοῦ ὑπογράφει τό πληρεξούσιο· δέχεται ἐπίσης τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Γεωργίας Σ. Π. Σερεντά.

Νοέμβρης, 25. Ὁ Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στή συνδιάσκεψη τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Μόσχας πού παράγουν εἴδη τυπογραφίας· μετά τό λόγο του ἀπαντᾶ στά σημειώματα τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συνδιάσκεψης.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Β. Α. Ἀντόνοφ-Ὀβσέγενκο, πού διορίστηκε ἀντιπρόεδρος τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων.

Πρίν τίς 26 τοῦ Νοέμβρη. — ῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου ᾿Εθνοτήτων Α. Ζ. Κάμενσκι· ἐπισύρει τήν προσοχή του στήν ἀνάγκη νά ἐκδοθεῖ ὑλικό γιά τό ἐθνικό ζήτημα.

Νοέμβρης, 26. — ῾Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στή συνέλευση τῶν γραμματέων τῶν πυρήνων τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ).

῾Ο Λένιν, μόλις πῆρε τό γράμμα τοῦ Α. Ζ. Κάμενσκι πού τόν πληροφοροῦσε ὅτι τό Κρατικό ἐκδοτικό ἀρνήθηκε νά ἐκδόσει ἔκτακτα τή συλλογή τῶν ἀποφάσεων τῆς Σοβιετικῆς ἐξουσίας γιά τό ἐθνικό ζήτημα ὥς τή σύσκεψη τῶν στελεχῶν τῶν ἐθνικῶν Δημοκρατιῶν καί περιοχῶν, γράφει διαταγή πρός τό Κρατικό ἐκδοτικό νά ἐκδόσει τή συλλογή ὁπωσδήποτε ὥς τήν καθορισμένη προθεσμία καί νά τόν ἐνημερώσει γι᾿ αὐτό.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας, ὅπου συζητοῦνται τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τίς πρωτοπόρες ἐπιχειρήσεις, ἡ ἔκθεση τοῦ μέλους τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Επισιτισμοῦ Α. Μπ. Χαλάτοφ, γιά τήν ἐκτέλεση τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΛΕ τῆς 29 τοῦ ᾿Οχτώβρη γιά τόν ἐφοδιασμό μέ χειμερινό ρουχισμό καί ὑποδήματα τῶν ὀργανωτῶν, γιά τήν ἐξάλειψη τῆς ἀγραμματοσύνης, τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἐπείγουσα ἐπεξεργασία τοῦ ὑλικοῦ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί Στόλου, τά ζητήματα ἐφοδιασμοῦ τῶν πρωτοπόρων ἐργοστασίων τοῦ Νότου μέ καύσιμα, γιά τήν κήρυξη τοῦ κυβερνείου Τσαρίτσιν σέ κατάσταση πολέμου, γιά τόν ἐφοδιασμό μέ ἱματισμό καί ὑποδήματα τῶν στρατιωτικοεργατικῶν τμημάτων πού ἀσχολοῦνται μέ τήν φόρτωση κ.ἄ.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἄγγλο κομμουνιστή Οὐίλλιαμ Πώλ.

῎Οχι νωρίτερα ἀπό τίς 26, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 28 τοῦ Νοέμβρη. — ῾Ο Λένιν γράφει τίς παρατηρήσεις του στά σχέδια τῆς ἀπόφασης γιά τό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Παιδείας, πού τά εἶχαν ἐπεξεργαστεῖ τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας Ε. Α. Λίτκενς καί Β. Ι. Σολοβιόφ.

Νοέμβρης, 27. — ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση γιά τίς ὑποθέσεις τοῦ Καυκάσου καί τίς προτάσεις σχετικά μέ τή συζήτηση τῶν θέσεων γιά τήν πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία,

πού προορίζονταν γιά τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ. Μέ ἀπόφαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου ὁ Λένιν μπαίνει στήν ἐπιτροπή γιά τή σύνταξη ἐγκυκλίου γράμματος τῆς ΚΕ πρός τίς ὀργανώσεις τῆς Προλετκούλτ. Στή συνεδρίαση συζητεῖται ἐπίσης ἡ πρόταση τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά τήν Πολωνία· οἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν γιά τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐξέτασης τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων, γιά τή δυνατότητα καί τούς τρόπους ἀποστράτευσης τῶν μεγάλων ἡλικιῶν, τό ζήτημα γιά τά κομμουνιστικά Σάββατα κ.ἄ.

Νοέμβρης, 28. ῾Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό γράμμα τοῦ διευθυντῆ τοῦ ἐργοστασίου «᾿Ελεκτροσίλα» πρός τό μέλος τοῦ προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ Β. Π. Μιλιούτιν σχετικά μέ τίς παραγγελίες τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Γεωργίας γιά ἠλεκτροκίνητο ἐξοπλισμό γιά τά ὀργώματα, στέλνει τό γράμμα στόν Σ. Π. Σερεντά μέ τήν παράκληση νά τοῦ ἀνακοινώσει ἄν ἔγινε σωστά ἡ παραγγελία καί ἄν ὑπάρχουν στοιχεῖα γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας Ε. Α. Λίτκενς, πού ἐκλέχτηκε στήν ἐπιτροπή γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας, γιά τίς ἐλλείψεις τοῦ σχεδίου ἀπόφασης σχετικά μέ τό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Παιδείας πού ὑπόβαλε.

Νοέμβρης, 29. ῾Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Παιδείας Α. Β. Λουνατσάρσκι, ὅπου δίνει ἐκτίμηση στά σχέδια τῆς ἀπόφασης γιά τό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Παιδείας, πού τά ἐπεξεργάστηκαν οἱ Ε. Α. Λίτκενς καί Β. Ι. Σολοβιόφ, καί ἐκθέτει τίς σκέψεις του πάνω στό ζήτημα τῆς ἀναδιοργάνωσης τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας.

῾Ο Λένιν ἐκθέτει στή γενική συνέλευση τῶν κομμουνιστῶν τῆς ἀχτίδας Ζαμοσκβορέτσιγε τά συμπεράσματα ἀπό τίς ἐργασίες τῆς κομματικῆς συνδιάσκεψης τοῦ κυβερνείου Μόσχας καί κλείνει τή συζήτηση πάνω στήν εἰσήγηση· ἀπαντᾶ στά σημειώματα.

῾Ο Λένιν δέχεται τούς: Α. Β. Λουνατσάρσκι· Γκ. Ε. Ζηνόβιεφ.

Νοέμβρης, 30. ῾Ο Λένιν δέχεται: τό μέλος τοῦ ᾿Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς 3ης στρατιᾶς τοῦ Δυτικοῦ μετώπου Κ. Α. Μεχονόσιν· τόν Ι. Β. Στάλιν· τό μέλος τοῦ ᾿Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ συμβουλίου τῆς 15ης στρατιᾶς Α. Π. Ρόζενγκολτς· τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων· ὑποβάλλει γιά συζήτηση τό σχέδιο ἀπόφασης, πού ὁ ἴδιος ἔγραψε, γιά τούς ἄμεσους φόρους πάνω στήν εἰσήγηση τῆς ἐπιτροπῆς πού εἶχε ὁρίσει τό ΣΛΕ στίς 3 τοῦ Νοέμβρη 1920· διορθώνει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό σταμάτημα τῶν ἐργασιῶν πού γίνονται μέ ἐργολαβία. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης οἱ ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπῶν γιά τόν ἔλεγχο τῶν καταγγελιῶν σχετικά μέ τή μή σωστή διανομή τῶν δελτίων μέσα στήν κάθε ὑπηρεσία, γιά τήν ἐξακρίβωση τῶν ζημιῶν πού προκάλεσε ὁ πόλεμος καί ὁ ἀποκλεισμός καί γιά τούς πληρεξούσιους τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Εθνοτήτων στίς αὐτόνομες Δημοκρατίες καί περιοχές· τό ζήτημα γιά τήν ἐπικύρωση τῆς νέας σύνθεσης τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Επισιτισμοῦ κ.ἄ.

Νοέμβρης. ῾Ο Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἀνάγκη νά ἀναβληθεῖ ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας, γιά νά ἐξεταστεῖ τό ζήτημα αὐτό πιό προσεκτικά.

Δεκέμβρης, 1. ῾Ο Λένιν προεδρεύει στή δεύτερη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων· γράφει τό προσχέδιο καί τό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν εἰσήγηση τῆς ὑποεπιτροπῆς γιά τά μέτρα σχετικά μέ τή μετατόπιση τοῦ κέντρου βάρους τῆς δουλιᾶς τοῦ ΣΛΕ στά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τῆς πολιτικῆς διεύθυνσης τῆς 13ης στρατιᾶς Α. Α. Λέμπεντεφ.

Δεκέμβρης, 2. ῾Ο Λένιν γράφει τηλεγράφημα πρός τόν πρόεδρο τῆς ᾿Επαναστατικῆς Στρατιωτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ᾿Αρμενίας Σ. Κασιάν, ὅπου χαιρετίζει τή Σοβιετική ᾿Αρμενία.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ ΠΚΣΣ Μ. Π. Τόμσκι.

Δεκέμβρης, 3. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μεταλλουργῶν τῆς Πετρούπολης, τῶν ὑφαντουργῶν τοῦ ᾿Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ, τῆς ΚΕ τῶν μεταλλουργῶν, τῆς ΚΕ τῶν ἐργατῶν δημοτικῶν ὑπηρεσιῶν κ.ἄ. γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Επισιτισμοῦ· κρατᾶ σημειώσεις ἀπό τή σύσκεψη.

῾Ο Λένιν ὑπογράφει τήν ἀπόφαση τοῦ ΣΛΕ γιά τό γιορτασμό τῶν πενηντάχρονων τῆς ἐπιστημονικῆς δράσης τοῦ Ν. Ε. Ζουκόβσκι.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας· γράφει τό σημεῖο «α» τοῦ σχεδίου ἀπόφασης πάνω στήν ἔκθεση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν μεταφορῶν γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν γιά τήν ἐπισκευή τῶν μέσων μεταφορᾶς, γιά τήν κατασκευή πλοίων καί τόν ἐφοδιασμό τῶν σιδηροδρόμων μέ καύσιμα. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ ἔκθεση γιά τίς μεταφορές μέ τούς σιδηροδρόμους Βλαδικαυκάσου, τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν πάλη ἐνάντια στό συμμοριτισμό καί γιά τή διοίκηση τῶν στρατευμάτων ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας στήν Οὐκρανία, τό ζήτημα τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ἐργατικῶν στρατιῶν στό Νότιο-δυτικό χῶρο ἀπό τίς πολεμικές ἀποστολές κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 4. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό ἐμπορικό σύμφωνο μέ τήν Ἀγγλία. Στή συνεδρίαση συζητεῖται ἐπίσης τό ζήτημα γιά τήν ἑπόμενη ὁλομέλεια τῆς ΚΕ κ.ἄ.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων. Ἀπό ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ σχεδίου διατάγματος «Γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν» τό ΣΛΕ ἀποφασίζει νά παρθοῦν σάν βάση κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ διατάγματος στήν ἐπιτροπή οἱ θέσεις πού ἔγραψε ὁ Λένιν γιά τό ζήτημα αὐτό. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά ζητήματα γιά τή συνένωση τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων, γιά τήν παραχώρηση σιτηρῶν γιά ἀνταλλαγή μέ ἐμπορεύματα μέ τή Λεττονία καί τή Λιθουανία, γιά τήν οὐντάρνικη ὁμάδα τῶν ἀνώτερων παιδαγωγικῶν ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 5. Σέ σημείωμά του πρός τόν Μ. Ποκρόβσκι ὁ Λένιν δίνει μεγάλη ἐκτίμηση στό βιβλίο του «Ἱστορία τῆς Ρωσίας. Σύντομη ἐπιτομή», τοῦ συνιστᾶ νά τό συμπληρώσει μέ χρονολογικό εὑρετήριο καί πίνακες.

Δεκέμβρης, 6. Ὁ Λένιν γράφει χαιρετιστήριο τηλεφωνογράφημα πρός τό προεδρεῖο τῆς Πανρωσικῆς σύσκεψης τῶν προϊστάμενων τῶν τμημάτων γυναικῶν τῶν κυβερνείων.

Ὁ Λένιν κάνει εἰσήγηση στή συνέλευση στελεχῶν τῆς ὀργάνωσης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τίς ἐκχωρήσεις καί κλείνει τή συνέλευση.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν τρίτη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

Δεκέμβρης, 7. 'Ο Λένιν ὑπογράφει τό ραδιοτηλεγράφημα πρός ὅλες τίς 'Εκτελεστικές 'Επιτροπές κυβερνείων, τά γεωργικά τμήματα κυβερνείων καί τίς 'Επιτροπές ἐπισιτισμοῦ κυβερνείων, μέ τήν ἀνακοίνωση ὅτι τό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων ἐπεξεργάζεται σχέδιο ἀπόφασης γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, πού θά ὑποβληθεῖ στό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ καί προτείνει νά συζητηθοῦν πλατιά οἱ βασικές θέσεις τοῦ σχεδίου καί νά προετοιμάσουν γιά τό συνέδριο ὑλικό καί προτάσεις.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα γιά τή διένεξη τοῦ συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στίς ὑδάτινες μεταφορές μέ τήν Κεντρική 'Επιτροπή τοῦ 'Ενιαίου συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στίς σιδηροδρομικές καί ὑδάτινες μεταφορές (Τσεκτράν), γιά τήν ἑπόμενη συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ, οἱ προτάσεις τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν γιά τό Βατούμ, γιά τό σύμφωνο μέ τήν Τουρκία, γιά τίς βασικές θέσεις τοῦ συμφώνου μέ τήν Περσία, τό ζήτημα τοῦ διακανονισμοῦ τῶν διεθνῶν καί νομικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί τή ΣΣΔ Οὐκρανίας κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 8. 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· γράφει τό σημεῖο 1 τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τήν παραγωγική προπαγάνδα, γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα γιά τό διορισμό συμβουλίου διεύθυνσης τοῦ κρατικοῦ ἀρχείου καί γιά τήν ὀργάνωση τοῦ «πρώτου στόν κόσμο μουσείου μαρξισμοῦ», γιά τίς θέσεις σχετικά μέ τήν ἀποκατάσταση τῶν συγκοινωνιῶν γιά τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ἡ εἰσήγηση γιά τή Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης καί ἄλλα ζητήματα.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται ἡ παράκλησή του νά διοριστεῖ διευθυντής ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ ὁ Ν. Π. Γκορμπουνόφ, ἡ παράκληση τῆς Προλετκούλτ νά δημοσιευτεῖ στήν «Πράβντα» ἐπεξήγηση στό γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τίς ὀργανώσεις τῆς Προλετκούλτ, ἡ πρόταση γιά τά κομμουνιστικά Σάββατα, ἡ ἔκθεση γιά τούς μαχνοφικούς, τά θέματα γιά τό χρόνο σύγκλησης τοῦ X συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ), γιά τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Εργασίας κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 9. 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέ-

λειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται οἱ θέσεις γιά τήν ἀγροτική παραγωγή, ἡ πρόταση νά ἀνατεθεῖ στό ΠΚΣΣ νά παρακολουθεῖ τήν ἐκπλήρωση τῆς ἀπόφασης τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ γιά τό ζήτημα τῆς Τσεκτράν καί τῶν ἐργαζομένων στίς ὑδάτινες μεταφορές, οἱ θέσεις γιά τήν πάλη ἐνάντια στή γραφειοκρατία γιά τό VIII συνέδριο τῶν Σοβιέτ, τά ζητήματα γιά τό δυνάμωμα τοῦ Προεδρείου τοῦ ΠΚΣΣ, γιά τίς πολιτικές ὁδηγίες τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Οὐκρανίας, γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 10. Ὁ Λένιν δέχεται τήν κυβερνητική ἀντιπροσωπεία τῆς Περσίας (Ἰράν) μέ ἐπικεφαλῆς τόν πρεσβευτή Ἀλῆ Γκολί-χάν Μοσάβερ-ολ-Μεμαλέκ· συνομιλεῖ γιά τίς σχέσεις ἀνάμεσα στή ΣΟΣΔΡ καί στήν Περσία (Ἰράν).

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τούς ἀντιπροσώπους τοῦ ΙΙ Ἔκτακτου συνεδρίου τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἰσπανίας Φερνάντο ντέ λός Ρίος καί Ντανιέλ Ἀνγκιάνο γιά τό ζήτημα σχετικά μέ τήν προσχώρηση τοῦ ΣΕΚΙ στήν Κομμουνιστική Διεθνή, γιά τήν κατάσταση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 11. Ὁ Λένιν προεδρεύει στήν τέταρτη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Κάλπικοι λόγοι γιά τήν ἐλευθερία (Ἀντί ἐπιλόγου)»—ἐπίλογο στό ἄρθρο του «Ἡ πάλη στούς κόλπους τοῦ Ἰταλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος».

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων, ἀνακοινώνει τήν αἴτηση τοῦ Α. Ε. Μπαντάγεφ γιά τό κλείσιμο τῆς ἀγορᾶς Σούχαρεβκα· κάνει τροπολογίες στό σχέδιο διατάγματος «Γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν» καί στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό Συμβούλιο Ἐργασίας καί Ἄμυνας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο τοῦ προσωπικοῦ καί κανονισμοῦ τῆς ἐπιτροπῆς γιά τόν καθορισμό τῶν θέσεων τῶν διαφόρων ἱδρυμάτων καί γιά τή μελέτη τῶν νορμῶν ἐργασίας τῶν σοβιετικῶν ὑπαλλήλων, τοῦ ἀριθμοῦ τους καί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐργασίας τους, τό σχέδιο διατάγματος γιά τή χρηματοδότηση τῶν συνεταιρισμῶν, τά ζητήματα σχετικά μέ τήν παραχώρηση ἐκχωρήσεων στή «Μεγάλη Τηλεγραφι-

κή 'Εταιρεία τοῦ Βορᾶ», γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς Διεύθυνσης ὑδραυλικῆς ἐξόρυξης τύρφης κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 13. 'Ο Λένιν προεδρεύει στήν πέμπτη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Λ. Πιατακόφ πού διορίστηκε πρόεδρος τῆς Κεντρικῆς διοίκησης τῆς βιομηχανίας γαιάνθρακος τοῦ Ντονμπάς· μέ τόν Λαϊκό ἐπίτροπο 'Επισιτισμοῦ Α. Ντ. Τσιουρούπα.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τά μέλη τῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς 'Αρμενίας Σ. Μ. Τέρ-Γκαμπριελιάν καί Α. Μραβιάν γιά τήν κατάσταση στή Σοβιετική 'Αρμενία, τούς ὑπόσχεται νά βοηθήσει τήν 'Αρμενία.

'Ο Λένιν δέχεται τόν πρεσβευτή τῆς μενσεβίκικης Γεωργίας Γκ. Μαχαράτζε, συνομιλεῖ μαζί του γιά τό ζήτημα τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς 'Αρμενίας μέ τρόφιμα.

Δεκέμβρης, 14. Σέ γράμμα του πρός τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα ὁ Λένιν τονίζει τίς ἐλλείψεις στή δουλιά τοῦ τμήματος διανομῆς τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Επισιτισμοῦ, προτείνει νά δημιουργηθεῖ μιά ἐπιτροπή τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Επισιτισμοῦ μέ τή χρησιμοποίηση ἐργατῶν πού ἔχουν πείρα ἐπισιτιστικῆς δουλιᾶς.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἐκπρόσωπο τοῦ ἐργοστασίου τῆς Πετρούπολης «Νόβι Λέσσνερ» Σ. Βορονκόφ γιά τήν κατάσταση στό ἐργοστάσιο.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων· διορθώνει τό σχέδιο διατάγματος τῆς ΠΚΕΕ γιά τή δημιουργία ἀντιπροσωπειῶν τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εθνοτήτων στίς αὐτόνομες Δημοκρατίες καί αὐτόνομες περιοχές. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό ἀπόθεμα ἐμπορευμάτων γιά τήν ἀμοιβή τῶν παραγωγῶν λιναριοῦ καί κανναβιοῦ καί τό σχέδιο διατάγματος γιά τήν ἐνίσχυση τῆς καπνοκαλλιέργειας καί ἄλλα ζητήματα.

Δεκέμβρης, 15. 'Ο Λένιν πηγαίνει γιά κυνήγι στά περίχωρα τοῦ χωριοῦ Μοντένοβο, τῆς ἐπαρχίας Μπογκορόντσκαγια τοῦ νομοῦ Βερέι τοῦ κυβερνείου Μόσχας· μέ πρόσκληση τῶν ἀγροτῶν κάνει ὁμιλία γιά τήν τρέχουσα κατάσταση στή συγκέντρωση τῶν ἀγροτῶν τῶν χωριῶν Μοντένοβο, Σαλίκοβο κ.ἄ.· συνομιλεῖ μέ τούς ἀγρότες γιά τό παρακράτημα.

Δεκέμβρης, 16. 'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου

Ἐργασίας καί Ἄμυνας, ὅπου συζητεῖται τό ζήτημα τοῦ περιορισμοῦ τῶν μεταφορῶν ἀπό τή Σιβηρία.

Δεκέμβρης, 17. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς δλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Μέ ἀπόφαση τῆς δλομέλειας μπαίνει στήν ἐπιτροπή γιά τήν κατάρτιση τῶν θέσεων γιά τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Γεωργίας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ δήλωση τοῦ προεδρείου τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ γιά τήν ἡμερήσια διάταξη, τά ζητήματα γιά τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, γιά τόν καθορισμό τοῦ ἀριθμοῦ ἀντιπροσώπευσης τῶν μελῶν τοῦ κόμματος στό Χ συνέδριο, γιά τήν ἐκλογή ἀντιπροσώπου τῆς ΚΕ στή σύσκεψη τῶν διευθυντῶν τῶν τοπικῶν τμημάτων τῶν ἐθνοτήτων, πού ὀργανώθηκε ἀπό τό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐθνοτήτων γιά νά ἐκθέσει τήν πολιτική στό ἐθνικό ζήτημα, γιά τή βελτίωση ἀπό τεχνικῆς πλευρᾶς τῶν ἐφημερίδων τῆς πρωτεύουσας, γιά τίς στρατιωτικές μεταφορές κ.ἄ.

Δεκέμβρης, 18. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν ἀντιπροσωπεία τῆς δλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ Πανρωσικοῦ συμβουλίου τῆς Προλετκούλτ, ἀποτελούμενη ἀπό τούς Β. Ν. Πλετνιόφ, Φ. Βόλγκιν, Φ. Μπλαγκονράβοφ καί Ι. Νικίτιν.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς Κεντρικῆς διοίκησης τῆς βιομηχανίας γαιάνθρακος τοῦ Ντονμπάς Γκ. Λ. Πιατακόφ.

Ὁ Λένιν ὑπογράφει τηλεγράφημα πρός τήν Ἐπαναστατική ἐπιτροπή τοῦ Βλαδικαυκάσου μέ τή διαταγή νά δοθεῖ ἐπειγόντως βοήθεια γιά τήν τακτοποίηση τῆς μόνιμης διαμονῆς τῶν φυγάδων πού ὑπέφεραν ἀπό τίς ἀντεπαναστατικές συμμορίες τό 1919.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων· μαζί μέ τόν πρόεδρο τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων Τ. Β. Σαπρόνοφ κάνει ἀνακοίνωση γιά τό σχέδιο διατάγματος κατάργησης τῆς πληρωμῆς ἐνοικίου καί κοινόχρηστων στά κρατικά καί δημοτικά σπίτια γράφει τίς παρατηρήσεις του καί κάνει τροπολογίες στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τά ἀνώτατα καλλιτεχνικά-τεχνικά ἐργαστήρια. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ὀργάνωση σανατορίου τῶν ἐργαζομένων στήν Κριμαία καί τό σχέδιο διατάγματος γιά τήν ἐθνικοποίηση τοῦ κτιρίου γιά τήν Κρατική Πινακοθήκη Τρετιακόφ, ἡ ἀνακοίνωση γιά τήν ὑπογραφή τῆς ἀπόφασης γιά τούς εἰδικούς τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας καί ἄλλα ζητήματα.

Δεκέμβρης, 19. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό ἀγροτικό ζήτημα τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρείου τῶν Σοβιέτ.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν Β. Ν. Γιάκοβλεβα.

Δεκέμβρης, 20. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ): γράφει τό προσχέδιο ἀπόφασης γιά τίς δικαιοδοσίες τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου ᾿Εξωτερικοῦ ᾿Εμπορίου Λ. Μπ. Κράσιν καί τοῦ Γκ. Β. Τσιτσέριν στήν πορεία τῶν ἐμπορικῶν συνομιλιῶν μέ τήν ᾿Αγγλία· ἀπ᾿ἀφορμή τή συζήτηση τῆς πρότασης τοῦ ΠΚΣΣ γιά τήν ἔκδοση εἰδικοῦ παραγωγικοῦ ἔντυπου ὀργάνου γράφει προσθῆκες στήν ἀπόφαση. Κατά τή συζήτηση τῶν ζητημάτων γιά τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ παίρνεται ἀπόφαση γιά νά μπεῖ ὁ Λένιν στήν κεντρική ὁμάδα τοῦ προεδρείου τοῦ συνεδρίου· ἀνατίθεται στόν Λένιν καί στόν Πρεομπραζένσκι ἡ ὁριστική ἐπεξεργασία τῶν θέσεων γιά τό ἀγροτικό ζήτημα· παίρνεται ἀπόφαση νά ἀρχίσουν οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου μέ τήν ἔκθεση τοῦ Λένιν. Στήν ὁλομέλεια συζητοῦνται ἐπίσης ἡ πρόταση τῶν ἐργατῶν μεταφορῶν νά μπεῖ στό συνέδριο τῶν Σοβιέτ ἡ ἔκθεση γιά τήν ὀργάνωση τῶν τοπικῶν συγκοινωνιῶν καί ἡ πρόταση τοῦ ΠΚΣΣ νά μπεῖ ἕνας ἀντιπρόσωπός του στήν ἐπιτροπή γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας· τά ζητήματα γιά τήν καθιέρωση τοῦ παράσημου τῆς «᾿Εργασιακῆς Κόκκινης Σημαίας»· γιά τήν ἔκκληση ἐξονόματος τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ πρός τίς ἐργαζόμενες μάζες τῆς ΣΟΣΔΡ κ.ἄ.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν γάλλο κομμουνιστή Α. Γκιλμπό.

Δεκέμβρης, 21. Στή σύσκεψη τῶν ἐκπροσώπων ἀπό τίς περιοχές καί ἀπό τίς ὁμάδες, πού ἦταν ἀντιπρόσωποι γιά τό VIII Πανρωσικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ, ὁ Λένιν ἐκλέγεται μέλος τοῦ Γραφείου τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) στό συνέδριο.

῾Ο Λένιν κάνει στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ εἰσήγηση γιά τίς ἐκχωρήσεις καί κλείνει μέ ὁμιλία του τό θέμα αὐτό.

᾿Ανάμεσα στίς 21 καί στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη. ῾Ο Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τόν ἐξηλεκτρισμό.

Δεκέμβρης, 22. ῾Ο Λένιν στήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ ἐκλέγεται στό προεδρεῖο

τοῦ συνεδρίου· παρουσιάζει τήν ἔκθεση γιά τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική τῆς Πανρωσικῆς Κεντρικῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς καί τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ· κρατάει σημειώσεις ἀπό τίς ὁμιλίες πού γίνονται κατά τή συζήτηση τῆς ἔκθεσης τῆς ΠΚΕΕ καί τοῦ ΣΛΕ γιά τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική καί ἐκφωνεῖ λόγο πάνω στό ζήτημα αὐτό.

'Ο Λένιν παρευρίσκεται στή σύσκεψη τῶν ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν-ἀντιπροσώπων τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, πού συγκλήθηκε μέ παράκλησή του ἀπό τόν Μ. Ι. Καλίνιν· κρατᾶ σημειώσεις σχετικά μέ τίς ὁμιλίες τῶν ἀγροτῶν καί τίς στέλνει γιά ἐνημέρωση στά μέλη τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί στούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους.

Δεκέμβρης, 23. 'Ο Λένιν στή δεύτερη συνεδρίαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο πάνω στήν ἔκθεση τῆς ΠΚΕΕ καί τοῦ ΣΛΕ γιά τήν ἐξωτερική καί ἐσωτερική πολιτική.

Δεκέμβρης, 24. 'Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ κατά τή συζήτηση τοῦ σχεδίου νόμου τοῦ ΣΛΕ «Γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν».

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά θέματα σχετικά μέ τή σύνθεση τῆς ΠΚΕΕ, τή μετατόπιση τῆς ἡμερομηνίας σύγκλησης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ), τό σύμφωνο τῆς ΣΟΣΔΡ καί τῆς ΣΣΔ Οὐκρανίας, τήν κατάργηση τοῦ Κεντρικοῦ πολιτικοῦ τμήματος τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν (Γκλαβπολιτπούτ) καί τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης ὑδάτινων μεταφορῶν τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν (Γκαβπολιτβόντ), τήν ἔναρξη τῆς συζήτησης πάνω στά θέματα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τοῦ ἐπικείμενου συνεδρίου τοῦ Κόμματος, τό συνδικαλιστικό Τύπο.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί "Αμυνας, στήν ὁποία συζητοῦνται τά θέματα σχετικά μέ τίς μεταφορές τροφίμων, τίς διανομές λόγω τῶν ἑορτῶν στή Μόσχα, στήν Πετρούπολη, στό 'Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ καί στήν Κρονστάνδη κ.ἄ.

Νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ Δεκέμβρη.	'Ο Λένιν γράφει τό «Γράμμα πρός τούς ἐργάτες τῆς Κόκκινης Πρέσνια» ἀπ'ἀφορμή τή δέκατη πέμπτη ἐπέτειο τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης τοῦ Δεκέμβρη στή Μόσχα τό 1905.
Δεκέμβρης, 27.	'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ὑποβάλλει τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ πάνω στήν εἰσήγηση γιά τόν ἐξηλεκτρισμό. 'Απ'ἀφορμή τή συζήτηση στήν ὁλομέλεια τοῦ σχεδίου ἀπόφασης τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ γιά τό ἀγροτικό ζήτημα ὁ Λένιν γράφει προσθήκη στήν ἀπόφαση. 'Η ὁλομέλεια ὁρίζει τόν Λένιν εἰσηγητή γιά τό θέμα αὐτό στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα: νά μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη τοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ τό ζήτημα γιά τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί Ἄμυνας, τό σχέδιο τῆς κυβερνητικῆς ἀνακοίνωσης γιά τήν ἐλάττωση τοῦ στρατοῦ, τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τό «'Εργασιακό Παράσημο τῆς Κόκκινης Σημαίας» καί ἄλλα.
	'Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο γιά τίς προσθῆκες στό σχέδιο νόμου «Γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης καί ἀνάπτυξης τῆς οἰκονομίας τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν» στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ καί ἀπαντᾶ στίς ἐρωτήσεις τῶν ἀντιπροσώπων.
Δεκέμβρης, 28.	'Ο Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ ἀναθέτει νά παρακολουθήσει τήν κατασκευή τῶν ἠλεκτροκίνητων ἀρότρων καί νά μιλήσει γι'αὐτό στό ΑΣΛΟ.
Τέλη τοῦ Δεκέμβρη, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 29 τοῦ Δεκέμβρη.	Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι ὁ Λένιν ἐκθέτει τό σχέδιο πρακτικῶν μέτρων γιά τόν ἐξηλεκτρισμό.
Δεκέμβρης, 29.	'Ο Λένιν γράφει περίληψη τοῦ λόγου του «Γιά τά συνδικάτα, τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τοῦ σ. Τρότσκι».
	'Ο Λένιν στήν ἕβδομη συνεδρίαση τοῦ συνεδρίου ἐκλέγεται μέλος τῆς ΠΚΕΕ τῆς ὄγδοης συνόδου.
Δεκέμβρης, 30.	'Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν κοινή συνεδρίαση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ VIII συνεδρίου τῶν Σοβιέτ, μελῶν τοῦ ΠΚΣΣ καί τοῦ Συμβουλίου τῶν συνδικάτων τῆς Μόσχας-μελῶν τοῦ ΚΚΡ (μπ)—«Γιά τά συνδικάτα, τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τοῦ σ. Τρότσκι».

Δεκέμβρης, 31. Στήν πρώτη συνεδρίαση τῆς ΠΚΕΕ τῆς ὄγδοης συνόδου ὁ Λένιν διορίζεται ὁμόφωνα Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων.

Ὁ Λένιν γράφει τηλεγράφημα πρός τίς ἐπιχειρήσεις τῆς Μόσχας καί τῆς Πετρούπολης, πού κατασκευάζουν ἠλεκτροκίνητα ἄροτρα, μέ τή διαταγή νά καταβάλουν ὅλες τους τίς προσπάθειες γιά τήν ἐκτέλεση τῆς παραγγελίας τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας γιά τά ἠλεκτροκίνητα ἄροτρα, ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν 1 τοῦ Ἀπρίλη 1921.

Τέλη τοῦ Δεκέμβρη. Ὁ Λένιν γράφει σημειώσεις γιά τά καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης.

Ὁ Λένιν δίνει ἐντολή στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά βοηθήσει τόν πρόεδρο τῆς ἐργασιακῆς κομμούνας τῆς Καρελίας (περιοχῆς) Ε. Α. Γκιούλλινγκ γιά τήν κατάρτιση τοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς κομμούνας.

Δεκέμβρης. Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι ὁ Λένιν τονίζει τήν ἀνάγκη τῆς προπαγάνδας καί τῆς ἐκλαΐκευσης τοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀνάμεσα στόν πληθυσμό, τῆς κατάρτισης προοπτικοῦ σχεδίου ἠλεκτροφωτισμοῦ τοῦ κάθε σπιτιοῦ τῆς ΣΟΣΔΡ καί συνοπτικοῦ σχεδίου ἐξηλεκτρισμοῦ.

Ὁ Λένιν γράφει σημειώσεις γιά τόν ἐξηλεκτρισμό.

Τέλη τοῦ χρόνου. Ὁ Λένιν διαβάζει τίς θέσεις τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια «Γιά τήν πολυτεχνική μόρφωση», πού τίς ἑτοίμασε γιά τήν κομματική σύσκεψη σχετικά μέ τή λαϊκή παιδεία· γράφει σημειώσεις γιά τήν πολυτεχνική ὀργάνωση τοῦ σχολείου.

1 9 2 1

1-22 τοῦ Γενάρη. Ὁ Λένιν βρίσκεται σέ ἄδεια καί ζεῖ στό Γκόρκι, ἔρχεται ὅμως στή Μόσχα στή συνεδρίαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας.

Γενάρης, 1. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς Ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς Σιβηρίας Ι. Ν. Σμιρνόφ, γνωρίζεται μέ τήν ἔκθεσή του γιά τήν πολιτική καί οἰκονομική κατάσταση τῆς Σιβηρίας.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Σ. Π. Σερεντά γιά τήν κατανομή τῶν μετοίκων ἀνάμεσα στή Σιβηρία καί στήν Κιργιζία, τοῦ ἀναθέτει νά συνεννοηθεῖ τήν ἴδια κιόλας μέρα μέ τόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων Κιργιζίας Β. Α. Ράντους-Ζενκόβιτς γιά τόν ἀριθμό τῶν μετοίκων στήν Κιργιζία.

Γενάρης, 3. ῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ρωτήσει τό ἐπιστημονικοτεχνικό τμῆμα τοῦ ΑΣΛΟ γιά τή δυνατότητα παραγωγῆς χαλκοῦ ἀπό ὀρείχαλκο.

Γενάρης, 4. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· γράφει τήν παράγραφο 4 τοῦ σχεδίου ἀπόφασης γιά τό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Γεωργίας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα σχετικά μέ τή Δημοκρατία τῆς ῎Απω ᾿Ανατολῆς καί τήν ἀκρινή περιοχή Οὐριανχάι (Τουβά) κ.ἄ.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας· βάζει γιά συζήτηση τό θέμα τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στό Συμβούλιο ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας καί τό Μικρό ΣΛΕ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα σχετικά μέ τίς διαφωνίες τοῦ Σοβιέτ Μόσχας μέ τήν ἐπιτροπή τοῦ ἐργατικοῦ ἐφοδιασμοῦ καί τό πρόβλημα τῶν καυσίμων.

Γενάρης, 7. ῾Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τόν πρόεδρο τῆς Μεγάλης ᾿Εθνοσυνέλευσης τῆς Τουρκίας Μουσταφᾶ Κεμάλ (᾿Ατατούρκ) σέ ἀπάντηση στό τηλεγράφημά του, ὅπου ἐπιδοκίμαζε τήν ἀναγνώριση ἀπό τή Σοβιετική κυβέρνηση τῆς αὐτονομίας τοῦ Σοβιετικοῦ Νταγκεστάν καί πρότεινε τή συνεργασία μέ τή Σοβιετική Ρωσία.

Γενάρης, 9. ῾Ο Λένιν μιλάει σέ συγκέντρωση τῶν ἀγροτῶν τοῦ χωριοῦ Γκόρκι γιά τή διεθνή καί τήν ἐσωτερική κατάσταση.

Γενάρης, 10. ῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας· γράφει σημειώσεις στή διάρκεια τῆς συζήτησης γιά τήν κατάσταση στόν τομέα τῶν καυσίμων στήν Πετρούπολη· θέτει γιά ἐξέταση τή διαμαρτυρία τοῦ μέλους τοῦ Γραφείου Καυκάσου τῆς ΚΕ Α. Γκ. Μπελομπορόντοφ ἐνάντια στή διαταγή τοῦ ἀνώτατου στρατιωτικοῦ διοικητῆ γιά τή μετάταξη τῶν ἕξι μικρότερων ἡλικιῶν ἀπό τή στρατιά ἐργασίας τοῦ Καυκάσου στό στράτευμα πεζικοῦ μέ σκοπό τή συμπλήρωσή του.

Γενάρης, 11. ῾Ο Λένιν ὑπογράφει τηλεγράφημα μέ ὁδηγίες πρός τίς ᾿Εκτελεστικές ᾿Επιτροπές κυβερνείων, τίς ᾿Επιτροπές ἐπισιτισμοῦ κυβερνείων καί τά γεωργικά τμήματα κυβερνείων γιά τήν ὀργάνωση τοπικῶν ἐπιτροπῶν σπορᾶς καί τή διεξαγωγή τῆς καμπάνιας γιά τή σπορά.

῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ: νά

ἐξακριβώσει τή γνώμη τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ὑγιεινῆς Ν. Α. Σεμάσκο σχετικά μέ τό ὑλικό γιά τήν ὑγειονομικο-διαφωτιστική δουλιά, πού τό ἔστειλε στόν Λένιν ὁ γιατρός Γκρόμοφ ἀπό τό Καμισλόβ· νά διασαφηνιστοῦν τά ζητήματα πού ἔθιξε ὁ μηχανικός Π. Α. Κοσμίν σέ γράμμα του πρός τόν Λένιν, σχετικά μέ τή χρησιμοποίηση ἀνεμοκινητήρων γιά τό φωτισμό τοῦ χωριοῦ καί τήν ἐφεύρεση νέου συστήματος θερμός ἀπό τόν καθηγητή Ν. Α. Ἀρτιόμεφ· νά στείλει ἐπίσημη ἐπερώτηση στό Σοβιέτ Μόσχας καί στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ὑγιεινῆς γιά τά παράπονα τοῦ προέδρου τῆς ἐπιτροπῆς ὀργάνωσης σημείων ὑγειονομικοῦ ἐλέγχου στούς σιδηροδρομικούς σταθμούς τῆς Μόσχας Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς γιά ἔλλειψη καυσίμων στά σημεῖα αὐτά.

Γενάρης, 12. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στήν πρωινή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα γιά τό συνέδριο τῶν Συμβουλίων λαϊκῆς οἰκονομίας, γιά τό συνέδριο τοῦ Κόμματος κ.ἄ.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ μέ τήν ἐντολή νά τηλεφωνήσει στό τμῆμα ἠλεκτρισμοῦ τοῦ Συμβουλίου λαϊκῆς οἰκονομίας τοῦ κυβερνείου Μόσχας καί μέ κάθε τρόπο νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ κατασκευή γραμμῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος στό χωριό Γκόρκι.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τήν ἀμερικανίδα δημοσιογράφο Λουίζα Μπράιαντ, χήρα τοῦ Τζών Ρίντ· τῆς γράφει βεβαίωση γιά τήν περιοδεία της στήν Κεντρική Ἀσία.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στήν ἀπογευματινή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· ὑποβάλλει τήν πρόταση ἐξονόματος ὀχτώ μελῶν τῆς ΚΕ νά τεθεῖ ξανά σέ ψηφοφορία ἡ ἀπόφαση τοῦ Μπουχάριν (νά ψηφιστεῖ τό πρῶτο μέρος τῆς ἀπόφασης γιά νά ἀπευθυνθοῦν μέ γράμμα πρός ὅλο τό Κόμμα). Ἀπ'ἀφορμή τή συζήτηση γιά τούς εἰσηγητές στό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἡ ὁλομέλεια ἐξουσιοδοτεῖ τόν Λένιν νά κάνει τήν πολιτική ἔκθεση τῆς ΚΕ καί τήν εἰσήγηση γιά τά ἄμεσα καθήκοντα τῆς οἰκονομικῆς οἰκοδόμησης. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό θέμα γιά τίς διαθέσεις τῶν ἀγροτῶν, ἡ ἀνακοίνωση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ (μπ) Οὐκρανίας γιά τήν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας Ἀνώτατου συμβουλίου μεταφορῶν στήν Οὐκρανία, ἡ ἀπόφαση τοῦ Ὀργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ γιά τήν κατάργηση τοῦ κοζάκικου

τμήματος τῆς ΠΚΕΕ σύμφωνα μέ τήν πρόταση τῆς σύσκεψης τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ ἀπό τίς κοζάκικες περιοχές καί ἀπό τό κοζάκικο τμῆμα καί ἄλλα ζητήματα.

Γενάρης, 13. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν διευθυντή τῆς «Ἰζβέστιγια τῆς ΠΚΕΕ», Γ. Μ. Στεκλόφ, μέ τό ὁποῖο ἐπιδοκιμάζει τό ἄρθρο του «Στή χώρα τῆς Κομμούνας», πού ἦταν ἀφιερωμένο στό συνέδριο τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος πού ἔγινε στήν πόλη Τούρ, τόν συμβουλεύει νά γράψει μπροσούρα γιά τό σοσιαλιστικό κίνημα τῆς Γαλλίας.

Γενάρης, 14. Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων, στήν ἐπεξεργασία τοῦ ὁποίου πῆρε ὁ ἴδιος μέρος.

Γενάρης, 18. Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τήν εἰσηγητική ἔκθεση καί τά στοιχεῖα τοῦ εἰδικοῦ πληρεξουσίου τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας στίς κεντρικές διευθύνσεις καυσίμων Α. Β. Ἔιντουκ γιά τήν κατάσταση καί τήν προοπτική τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας μέ καύσιμα, διαβιβάζει τό ὑλικό αὐτό στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ μέ τήν ἐντολή νά τό διαβάσει, νά συνομιλήσει μέ τόν Ἔιντουκ καί νά προσπαθήσει μαζί του νά διατυπώσει συγκεκριμένες προτάσεις γιά τή βελτίωση τῶν προμηθειῶν καυσίμων.

Γενάρης, 19. Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ κρίση τοῦ Κόμματος», τό στέλνει στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Πράβντα» μαζί μέ τό ὑλικό τῆς συζήτησης γιά τά συνδικάτα καί μέ γράμμα στή Συντακτική ἐπιτροπή, μέ τό ὁποῖο τήν παρακαλεῖ νά δημοσιευτοῦν στήν ἐφημερίδα οἱ θέσεις τοῦ Γενικοῦ γραμματέα τοῦ ΠΚΣΣ Γ. Ε. Ρουτζουτάκ γιά τά συνδικάτα.

Γενάρης, 20. Ὁ Λένιν δίνει ἐντολές στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ σχετικά μέ τή δουλιά τῆς διεύθυνσης ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ· τόν παρακαλεῖ νά φροντίσει, ὥστε κατά τήν προβολή τῆς κινηματογραφικῆς ταινίας «Ὑδροτύρφη» νά δίνονται ἐνδιαφέρουσες καί ἐκλαϊκευτικές ἐξηγήσεις· τοῦ ἀναθέτει νά παρακολουθήσει τήν ἀποσυμφόρηση τῆς Μόσχας ἀπό τά περιττά ἱδρύματα, νά γνωρίζεται μέ τή δουλιά τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀποσυμφόρηση τῆς Μόσχας· νά ἀρχίσει τήν προπαρασκευαστική ἐργασία γιά τήν ὀργάνωση τοῦ Συμβουλίου ἐμπειρογνωμόνων τοῦ ΣΛΕ κ.ἄ.

'Ο Λένιν στέλνει γράμμα πρός τούς έργάτες, τούς τεχνίτες, τούς ὑπαλλήλους καί τόν κομματικό πυρήνα τοῦ σταθμοῦ Προλετάρσκαγια τῶν σιδηροδρόμων Βλαδικαυκάσου, πού ἔστειλαν ἀντιπροσωπεία μέ δῶρο γιά τούς ἐργαζόμενους τῆς Μόσχας (σιτάρι, κριθάρι καί ἀλεύρι), μέ τό ὁποῖο δίνει συμβουλές γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς στήν ἀγροτική τους κομμούνα καί γιά τήν ἀποκατάσταση σωστῶν ἀμοιβαίων σχέσεων μέ τούς ἀγρότες τῶν περιχώρων.

Γενάρης, 21. 'Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τήν ἀναφορά τῆς ὀργάνωσης τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς ἐπαρχίας Μπακούρ (τοῦ νομοῦ Σερντόμπ τοῦ κυβερνείου Σαράτοφ) γιά τίς ἀντεπαναστατικές ἐνέργειες ὁρισμένων τοπικῶν στελεχῶν τοῦ ἐπισιτισμοῦ, γράφει γράμμα στήν ὀργάνωση Μπακούρ, ὅπου τονίζει τήν ὑποχρέωση νά παλεύουν μέ τίς τοπικές τους δυνάμεις ἐνάντια στήν ἀντεπανάσταση καί νά προσπαθοῦν νά παραπέμπουν τούς ἀντεπαναστάτες στό ἐπαναστατικό δικαστήριο.

'Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ, σέ συμφωνία μέ τόν πρόεδρο τοῦ ΑΣΛΟ Α. Ι. Ρίκοφ, νά καταρτίσει σχέδιο ὁδηγιῶν πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου 'Εξωτερικῶν Μ. Μ. Λιτβίνοφ σέ ἀπάντηση στό τηλεγράφημά του τῆς 16 τοῦ Γενάρη σχετικά μέ τήν ἐπερώτηση τοῦ ὀλλανδικοῦ συνδικάτου πετρελαίου «Ρόιγιαλ Ντάτς»—ἄν θά συμφωνοῦσε ἡ ΣΟΣΔΡ νά τοῦ παραχωρήσει τό μονοπώλιο ἐξαγωγῆς ἀκάθαρτου πετρέλαιου καί πετρέλαιου καί τήν ἐκχώρηση τῶν ἀνεκμετάλλευτων ὥς τώρα πετρελαιοπηγῶν.

'Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τήν ἀναφορά παραπόνων τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ ΑΣΛΟ Γκ. Ι. Λόμοφ γιά τήν ἄρνηση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εξωτερικῶν νά ἐπιτρέψει τήν εἴσοδο στή Ρωσία τοῦ καναδοῦ ξυλέμπορου Μάκ-Ντούγκαλ καί τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ σουηδικοῦ τράστ χρωματοποιίας, γράφει πάνω στήν ἀναφορά αὐτή σημειώσεις καί ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά διευθετήσει τό ζήτημα αὐτό.

Γενάρης, 23. 'Ο Λένιν κάνει εἰσήγηση στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ΙΙ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων.

Γενάρης, 24. 'Ο Λένιν ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο πάνω στήν εἰσήγηση γιά τό ρόλο καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων στή συνεδρίαση τῆς ὁμάδας τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ ΙΙ Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν μεταλλωρύχων.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Μ. Γκόρκι γιά τή βελτίωση τῶν ὅρων διαβίωσης τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ι. Π. Πάβλοφ.

'Ο Λένιν ὑπογράφει τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων γιά τούς ὅρους πού ἐξασφαλίζουν τήν ἐπιστημονική δουλιά τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ι. Π. Πάβλοφ καί τῶν συνεργατῶν του.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας· κρατάει σημειώσεις κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος σχετικά μέ τήν κατάσταση πού ὑπάρχει στά καύσιμα στήν Πετρούπολη. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ ἔκθεση τοῦ 'Ανωτάτου Συμβουλίου μεταφορῶν (ΑΣΜ) γιά τήν ἐξόρυξη, τή φόρτωση καί τή μεταφορά τοῦ κάρβουνου στόν τόπο προορισμοῦ, ἡ ἔκθεση τοῦ Α. Μπ. Χαλάτοφ γιά τή μεταφορά καί τή φόρτωση σιτηρῶν καί κρέατος γιά τό κέντρο, τά θέματα σχετικά μέ τήν ἐπισιτιστική κρίση στήν Κεντρική-Βιομηχανική περιοχή, τήν πορεία τῆς ἀποστράτευσης, τήν ἀνθρακοφόρα περιοχή τῆς Μόσχας, τήν ἐκμετάλλευση τῶν σιδηροδρόμων κ.ἄ.

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 25 τοῦ Γενάρη. 'Ο Λένιν δουλεύει πάνω στήν μπροσούρα «'Ακόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν»: γράφει τίς παρατηρήσεις του στήν μπροσούρα τοῦ Τρότσκι «'Ο ρόλος καί τά καθήκοντα τῶν συνδικάτων»· γράφει τέσσερις παραλλαγές τῆς περίληψης τῆς μπροσούρας του· τό προσχέδιο τῶν κεφαλαίων «Πολιτική καί οἰκονομία. Διαλεκτική καί ἐκλεκτικισμός» καί «Διαλεκτική καί ἐκλεκτικισμός. «Σχολεῖο» καί «μηχανισμός»»· τό σχέδιο τοῦ ἐπιλόγου καί τό προσχέδιο τῶν περιεχομένων τῆς μπροσούρας.

Γενάρης, 25. 'Ο Λένιν τελειώνει τό γράψιμο τῆς μπροσούρας «'Ακόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν».

'Ο Λένιν ὑπογράφει τό χαιρετιστήριο γράμμα τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς πρός τό Κομμουνιστικό κόμμα τῆς 'Ιταλίας μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἵδρυσής του.

'Ο Λένιν γράφει σημείωμα στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων νά ἀνατεθεῖ στόν διευθυντή ἐσωτερικῶν ὑποθέσεων τοῦ ΣΛΕ νά παρακολουθεῖ τήν ἐκπλήρωση τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΣΛΕ, μέ τή διαταγή νά ἔχει πάντα ἕνα χαρτοφύλακα ἤ ἕνα μικρό πίνακα γιά τίς ἀνεκπλήρωτες ἀποφάσεις ἤ γιά τίς ἀποφάσεις πού γιά τήν ἐκπλήρωσή τους ἀπαιτεῖται συνεχής ἐπίβλεψη.

῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά συμπληρώσει μέ τά νεότερα στοιχεῖα τούς χάρτες τῆς ΣΟΣΔΡ πού τοῦ ἔστειλαν, νά ἀναρτήσει τούς διορθωμένους χάρτες στίς αἴθουσες τοῦ ΣΛΕ καί νά τούς στείλει σάν δῶρο ἐξονόματός του στίς ἐργατικές λέσχες τῆς Μόσχας.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων· ὑποβάλλει ἔνσταση ἐνάντια στήν ἀπόφαση τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ γιά τήν τροποποίηση τοῦ προσωρινοῦ κανονισμοῦ σχετικά μέ τήν πριμοδότηση σέ εἶδος. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα σχετικά μέ τό διορισμό τοῦ Ε. Α. Λίτκενς σάν ἀναπληρωτῆ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας, τόν τρόπο δουλιᾶς τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀποσυμφόρηση τῆς πόλης τῆς Μόσχας, τήν ἐπικύρωση τοῦ σχεδίου σπορᾶς, τόν Κώδικα τοῦ ἐργατικοῦ ποινικοῦ δικαίου, τόν τρόπο ἐπικύρωσης τῶν συμφώνων μέ τά ξένα κράτη, τίς ὁδηγίες γιά τή διαδικασία καί τόν τρόπο δημιουργίας τῶν ἀποθεμάτων σπόρων καί ἄλλα.

Γενάρης, 26. ῾Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό γράμμα τοῦ διευθυντῆ τοῦ γραφείου τῆς Μόσχας τοῦ ραδιοεργαστηρίου τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ ἠλεκτρολόγου μηχανικοῦ Π. Α. ᾿Οστριακόφ γιά τήν ἀνέγερση ραδιοτηλεφωνικοῦ σταθμοῦ, γράφει γράμμα πρός τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ μέ τήν ἐντολή νά παρακολουθεῖ εἰδικά τήν ὑπόθεση αὐτή, νά περάσει τό γρηγορότερο στό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων τό σχέδιο διατάγματος γιά τήν ἀνέγερση ραδιοτηλεφωνικοῦ σταθμοῦ στή Μόσχα καί νά ἐνημερώνει τόν Λένιν δυό φορές τό μήνα γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν.

῾Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τό ἐργοστάσιο τοῦ Σόρμοβο μέ τήν παράκληση νά τελειώσει μέσα στόν ᾿Απρίλη ἡ κατασκευή γερανοῦ μέ ἐρπίστριες γιά τή Διεύθυνση ὑδραυλικῆς ἐξόρυξης τύρφης, ὥστε τό Μάη νά εἶναι δυνατό νά παραδοθεῖ στό σταθμό «᾿Ελεκτροπερεντάτσα» γιά δοκιμή.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στίς ἐργασίες τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν τακτική πού πρέπει νά ἐφαρμοστεῖ ἀπέναντι στή Γεωργία. ᾿Από ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ «Κανονισμοῦ γιά τό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Παιδείας» ἡ ὁλομέλεια σχηματίζει ἐπιτροπή μέ ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά σχέδια διαταγμάτων γιά τό ἀκαδημαϊκό κέντρο, γιά τή Γενική διεύθυνση ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσης, ἡ αἴτηση τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου μέ τήν παράκληση νά

ἐπιτραπεῖ στό μέλλον στά μέλη της νά παρευρίσκονται στίς συνεδριάσεις τῶν ὁλομελειῶν καί τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ, τά θέματα σχετικά μέ τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἐκδοτικοῦ «Παγκόσμια φιλολογία», τίς παραγγελίες τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας στό ἐξωτερικό, τήν ἐμπορική συμφωνία μέ τήν 'Αγγλία, τήν Μπουχαρά, τήν ἡμερήσια ἐφημερίδα τοῦ ΠΚΣΣ, τή διεθνή συνδιάσκεψη τῶν συνδικάτων, τήν κατάσταση στόν Κόκκινο Στρατό, τίς θέσεις γιά τά συνδικάτα καί ἄλλα θέματα. Μετά τή συνεδρίαση μέ ἐντολή τοῦ Λένιν ὁ βοηθός τοῦ γραμματέα τοῦ ΣΛΕ καί τοῦ ΣΕΑ Μ. Ι. Γκλιάσερ διανέμει στά μέλη τῆς ΚΕ, πού θά ἀναχωροῦσαν στίς ἐπαρχίες γιά νά μιλήσουν κατά τή συζήτηση γιά τά συνδικάτα, τήν μπροσούρα τοῦ Λένιν «'Ακόμη μιά φορά γιά τά συνδικάτα, γιά τήν τρέχουσα στιγμή καί τά λάθη τῶν σ.σ. Τρότσκι καί Μπουχάριν», πού μόλις εἶχε ἐκδοθεῖ.

'Ο Λένιν ὑπογράφει τήν ἀπόφαση τοῦ ΣΕΑ γιά τήν σύσταση ἐπιτροπῆς στή Γενική διεύθυνση ἐναερίου στόλου γιά τήν κατάρτιση προγράμματος μάξιμουμ ἀεροπλοΐας καί κατασκευῆς ἀεροπλάνων.

Γενάρης, 27. Σέ γράμμα του ὁ Λένιν ρωτάει τόν ἀντιπρόεδρο τοῦ ΑΣΛΟ Β. Π. Μιλιούτιν τί μέτρα πῆρε γιά τή δημοσίευση τοῦ διατάγματος γιά τίς ἐκχωρήσεις στό ἐξωτερικό.

'Ο Λένιν δέχεται: τόν γραμματέα τῆς ἕνωσης «Βιομηχανικοί ἐργάτες τοῦ κόσμου» Ντ. Χκάρντι· τόν ἀντιπρόσωπο τῆς Σοβιετικῆς κυβέρνησης γιά τίς ὑποθέσεις τῶν αἰχμαλώτων πολέμου στή Γερμανία Β. Λ. Κόππ· τόν Λαϊκό ἐπίτροπο 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου Λ. Μπ. Κράσιν.

'Ο Λένιν δέχεται τόν Α. Μ. Γκόρκι καί τήν ἀντιπροσωπεία τοῦ 'Ενωμένου Συμβουλίου τῶν ἐπιστημονικῶν ἱδρυμάτων καί τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Πετρούπολης, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς καθηγητές Σ. Φ. Ὄλντενμπουργκ, Β. Α. Στεκλόφ καί Β. Ν. Τόνκοφ· συνομιλεῖ μαζί τους γιά τά ζητήματα δημιουργίας συνθηκῶν γιά ἐπιστημονικοερευνητική δουλιά στή Σοβιετική Δημοκρατία· διαβιβάζει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ τό σχέδιο διατάγματος γιά τό ζήτημα αὐτό, πού τοῦ τό ἔδοσε ἡ ἀντιπροσωπεία μέ τήν παράκληση νά ἐπισπεύσει τήν προώθησή του.

Γενάρης, 28. 'Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας Μ. Ν. Ποκρόβσκι καί πρός τά μέλη τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπά-

του Ε. Α. Λίτκενς καί Ο. Γ. Σμίντ, μέ τήν παράκληση νά τοῦ στείλουν ὥς τίς 8 τό βράδυ ὅλο τό ὑλικό πού ὑπάρχει μέ τό κείμενο τῶν νόμων πού ἰσχύουν γιά τά σχολεῖα καί τά ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα ὅλων τῶν βαθμίδων καί τύπων.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στήν κοινή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί τοῦ ᾿Οργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητεῖται τό θέμα γιά τήν περιοχή Οὐραλίων.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας, στήν ὁποία συζητοῦνται ἡ ἔκθεση γιά τήν πορεία τῆς ἀποστράτευσης, τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τήν πριμοδότηση τῶν ἐργατῶν καί ὑπαλλήλων πού ἀσχολοῦνται μέ τήν κατασκευή ἠλεκτροκίνητων ἀρότρων, καί γιά τήν ἀποστολή ἐξουσιοδοτημένης ἐπιτροπῆς στήν περιοχή Οὐραλίων, τά θέματα σχετικά μέ τά οἰκονομικά ὄργανα τῶν περιοχῶν, τήν τηλεγραφική σύνδεση τῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, τήν ἐπισιτιστική κατάσταση, τήν κατάσταση στά καύσιμα στούς σιδηροδρόμους κ.ἄ.

Γενάρης, 29. ῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά στείλει στό Μικρό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων τήν αἴτηση τοῦ ἐργοστασίου τῆς Πετρούπολης «᾿Ελεκτροσίλα» γιά νά ἐξασφαλίσει τήν οἰκογένεια τοῦ ἠλεκτρολόγου-μηχανικοῦ Ι. Ντ. Γέβνιν πού πέθανε μέ σιτηρέσιο καί χρήματα· στό σημείωμα ὁ Λένιν ἀναφέρει ὅτι τήν αἴτηση τήν ὑποστηρίζει ὁ Β. Β. Βορόβσκι «παλιός μαρξιστής καί μπολσεβίκος· βασίζομαι ὁλοκληρωτικά—γράφει ὁ Λένιν—στό ὅτι αὐτός ξέρει τούς ἀνθρώπους».

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας.

Γενάρης, 30. ῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀγρότη Α. Ι. Γκοῦσεφ ἀπό τό χωριό Λγκόβο τοῦ νομοῦ Σταρίτσκι τοῦ κυβερνείου Τβέρ, πού ἦλθε στή Μόσχα μέ ἐντολή τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἐξωκομματικῶν ἀγροτῶν τοῦ κυβερνείου.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ν. ᾿Οσίνσκι γιά τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Γεωργίας καί γιά τήν προσέλκυση τῶν ἀγροτῶν στή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου.

Γενάρης, 31. ῾Ο Λένιν δέχεται: τόν διευθυντή τῆς Γενικῆς διεύθυνσης Τύπου Μπ. Φ. Μάλκιν· τό μέλος τοῦ Προεδρείου

τῆς ΠΚΕΕ Π. Γκ. Σμιντόβιτς· τόν Ι. Π. Ζοῦκοφ· τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας Φ. Β. Λένγκνικ· τόν Α. Β. Σότμαν καί τό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Φιλλανδίας Ε. Α. Ράχια.

Στό ἀπαντητικό γράμμα του πρός τό μέλος τῆς ΠΚΕΕ Μ. Α. Κρουτσίνσκι, ὁ Λένιν τόν παρακαλεῖ νά δόσει συγκεκριμένες προτάσεις γιά τή βελτίωση τῆς δουλιᾶς τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας.

'Ο Λένιν γράφει σημείωμα στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ ἀπ'ἀφορμή τήν αἴτηση τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ἑνιαίου συνδικάτου τῶν ἐργαζομένων στίς σιδηροδρομικές καί στίς ὑδάτινες μεταφορές (Τσεκτράν) στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) τῆς 26 τοῦ Γενάρη μέ τήν παράκληση νά ἐπισπεύσουν τήν ἐξέταση τῆς αἴτησής τους γιά τήν ἀπαλλαγή τους ἀπό τή δουλιά στήν Τσεκτράν.

'Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα, πού τό σύνταξε ὁ Λαϊκός ἐπίτροπος 'Επισιτισμοῦ στό Μπακού, πρός τόν πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν Ν. Ν. Ναριμάνοφ, γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἰχθυοβιομηχανίας στήν Κασπία.

'Ο Λένιν διαβιβάζει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ τό γράμμα τοῦ ἀντιπροσώπου τῶν μεταλλωρύχων Γκ. Κοτλιαρόφ γιά τήν ἀνεπάρκεια τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ στά ὀρυχεῖα, μέ τήν παράκληση νά συγκεντρώσει στοιχεῖα καί νά ἐξακριβώσει τί μπορεῖ νά γίνει γιά βοήθεια στά ὀρυχεῖα.

'Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά κάνει ἐπερώτηση στό ἐπιστημονικοτεχνικό τμῆμα τοῦ ΑΣΛΟ σχετικά μέ τίς τρεῖς ἐφευρέσεις στόν τομέα τῆς ἐκμηχάνισης τῆς ξύλευσης καυσοξύλων, γιά τίς ὁποῖες γινόταν λόγος στήν ἐφημερίδα «Πράβντα» τῆς 28 τοῦ Γενάρη.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας, στήν ὁποία συζητοῦνται ἡ ἀναφορά γιά τήν καταστροφική κατάσταση τῶν σιδηροδρόμων, τό ζήτημα τῆς ἐπισιτιστικῆς κατάστασης τῆς Μόσχας κ.ἄ. Κατά τή συζήτηση τοῦ ἐπισιτιστικοῦ ζητήματος συγκροτεῖται εἰδική ἐπιτροπή «σιτηρῶν» μέ προεδρεύοντα τόν Λένιν, γιά νά κάνει τόν ἔλεγχο καί νά συντονίσει τήν κίνηση τῶν ἐπισιτιστικῶν δρομολογίων πρός τό κέντρο καί τόν ἐφοδιασμό τους μέ ὅλα τά ἀπαραίτητα.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας.

῾Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό γράμμα τοῦ Μ. Ι. Μεσκόφ πού ἀναφέρει ὅτι ἡ φόρτωση 30 χιλ. πουτιῶν κάρβουνου, πού ἐξορύχτηκε γιά τούς ἐργάτες τῆς Μόσχας, καθυστερεῖ λόγω τῆς ἀπαίτησης προεξασφάλισης τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί Ἄμυνας, γράφει σημείωμα στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ μέ τήν ἐντολή νά δραστηριοποιήσει τή Γενική Διεύθυνση κάρβουνου καί τό γράμμα τοῦ Μεσκόφ νά τό στείλει στόν Τύπο.

Φλεβάρης, 1. ῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν διευθυντή τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς Π. Ι. Ποπόφ.

῾Ο Λένιν ἀκούει τήν ἔκθεση τοῦ διευθυντῆ τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τοῦ Κρατικοῦ ἐκδοτικοῦ Σ. Μ. Ζάξ-Γκλάντνιεφ γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐκτύπωσης βιβλίων στό ἐξωτερικό.

῾Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τό μέλος τοῦ Νότιοανατολικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος, Μ. Ι. Φρούμκιν γιά τό ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτη ἡ «ἀνεξαρτησία» τῆς Οὐκρανίας στήν ἐπισιτιστική δουλιά καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐξακριβωθεῖ ποιά κατάσταση ἐπικρατεῖ στόν τομέα αὐτό.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων· γράφει τό προσχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν εἰσήγηση γιά τίς ἐκχωρήσεις στά πετρέλαια καί τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ὑποβολή ἀπό ὅλα τά Λαϊκά ᾿Επιτροπάτα ἐκθέσεων στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων.

Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα: τῆς οὐσιαστικῆς ἰσχύος τοῦ νόμου σχετικά μέ τά πειθαρχικά δικαστήρια, τῆς πριμοδότησης σέ εἶδος, τῆς ἀγορᾶς στό ἐξωτερικό κάρβουνου γιά τήν Πετρούπολη, τῆς ἐξασφάλισης κανονικῆς ἐργασίας τῶν ἐπιστημονικοεκπαιδευτικῶν καί ἐπιστημονικοτεχνικῶν ἱδρυμάτων τῆς ΣΟΣΔΡ κ.ἄ.

Νωρίτερα ἀπό τίς 2 τοῦ Φλεβάρη. ῾Ο Λένιν σέ σημείωμά του πρός τόν διευθυντή τοῦ ᾿Ινστιτούτου Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ ρωτᾶ ἄν ὑπάρχει στή βιβλιοθήκη τοῦ ᾿Ινστιτούτου συλλογή ὅλων τῶν γραμμάτων τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς ἀπό ἐφημερίδες καί περιοδικά καί

κατάλογος ὅλων τῶν ἐπιστολῶν· παρακαλεῖ νά τοῦ στείλουν τόν κατάλογο γιά ἐνημέρωση.

Φλεβάρης, 2. 'Ο Λένιν προεδρεύει στήν ἕβδομη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· κάνει τήν πρόταση νά μπεῖ ὁ Γ. Ε. Ρουτζουτάκ στήν ἐπιτροπή γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας στή θέση τοῦ Μ. Π. Τόμσκι, πού ἔφυγε, καί νά ἐξουσιοδοτηθεῖ ἡ ἐπιτροπή νά δόσε ἐξονόματος τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος ὁδηγίες στό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ εἰσήγηση τῆς ἐπιτροπῆς γιά βοήθεια στούς ἀγρότες πού ὑπόφεραν ἀπό τή σιτοδεία, ἡ ἔκθεση γιά τήν κατάσταση στό χωριό, τά ζητήματα γιά τίς ἐπισιτιστικές καί στρατιωτικές μεταφορές ἀπό τόν Καύκασο, γιά τήν κατάσταση στή Σιβηρία, γιά τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας, ἡ πρόταση γιά τούς βιοτεχνικούς συνεταιρισμούς, οἱ θέσεις γιά τή Γενική Διεύθυνση πολιτικῆς διαφώτισης καί γιά τή διαφωτιστική-προπαγανδιστική δουλιά τοῦ Κόμματος σχετικά μέ τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί ἄλλα.

Στό γράμμα του πρός τόν διευθυντή τοῦ 'Ινστιτούτου Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ ὁ Λένιν παρακαλεῖ νά τόν πληροφορήσουν γιά τή συγκέντρωση καί τή φύλαξη τῆς συγγραφικῆς κληρονομιᾶς τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς καί γιά τή δυνατότητα νά προμηθευτοῦν ἀπό τό ἐξωτερικό νέα ντοκουμέντα.

'Ο Λένιν, σέ γράμμα του πρός τόν ἀντιπρόεδρο τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ Α. Γκ. Γκόιχμπαργκ, τόν παρακαλεῖ νά δοθεῖ ἰδιαίτερη προσοχή στήν ἐκπλήρωση τῶν σπουδαιότερων ἀποφάσεων τοῦ ΣΛΕ γιά τίς ἐκθέσεις τῶν Λαϊκῶν ἐπιτρόπων, τονίζει ὅτι τό ζήτημα τῶν διαμερισμάτων ἔχει ἐπιτακτική σημασία, δίνει διαταγή νά γίνει ἔλεγχος στή διανομή τῶν διαμερισμάτων καί νά ἐλέγχεται ἐπίσης ἡ ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων στά Λαϊκά 'Επιτροπάτα.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πληρεξούσιο τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας γιά τή Σιβηρία καί μέλος τῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Σιβηρίας Β. Ν. Σοκολόφ γιά τήν κατάσταση στά χωριά τῆς Σιβηρίας μετά τήν καθιέρωση τό 1920 τοῦ παρακρατήματος σέ εἶδος καί γιά τήν πρόταση τοῦ Σοκολόφ νά ἀλλάξουν οἱ μορφές τοῦ παρακρατήματος, παραχωρώντας στούς ἀγρότες τό δικαίωμα νά διαθέτουν κατά τήν κρίση τους

τά περισσεύματα τῶν σιτηρῶν· προτείνει στόν Σοκολόφ νά τό εἰσηγηθεῖ αὐτό στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Γεωργίας, νά συνομιλήσει γιά τό ζήτημα αὐτό μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα καί νά μιλήσει μέ ἀπευθείας σύνδεση μέ τή Σιβηρία· τόν παρακαλεῖ νά γράψει τίς θέσεις τῆς εἰσήγησής του καί τό σχέδιο ἀπόφασης καί νά ὑποβάλει τό ὑλικό αὐτό στήν ΚΕ τοῦ Κόμματος.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί μέ τόν μηχανικό Ρούζιτσκα.

'Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τίς παρατηρήσεις τοῦ ἠλεκτρολόγου-μηχανικοῦ Ι. Α. Κοζμίν στό σχέδιο ΓΚΟΕΛΡΟ, ἀναθέτει στόν Π. Ν. Γκορμπουνόφ νά προτείνει στόν Κοζμίν νά κάνει εἰσήγηση στήν ΓΚΟΕΛΡΟ γιά τή χρησιμοποίηση τῆς δύναμης τοῦ ἀνέμου γιά τόν ἐξηλεκτρισμό τῶν χωριῶν καί τήν ἀνέγερση ἠλεκτρικῶν σταθμῶν μικρῆς ἰσχύος μέ κινητῆρες ἐσωτερικῆς καύσης.

'Ο Λένιν προεδρεύει δυό φορές στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας.

Φλεβάρης, 3. 'Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τόν πρόεδρο τοῦ ΣΛΕ τῆς Οὐκρανίας Χ. Γκ. Ρακόβσκι καί πρός ὅλους τούς προέδρους τῶν 'Εκτελεστικῶν 'Επιτροπῶν κυβερνείων, τίς 'Επαναστατικές ἐπιτροπές κυβερνείων, τίς 'Επαναστατικές ἐπιτροπές τῆς Σιβηρίας, τῆς Μπασκιρίας, τῆς Κιργιζίας, τοῦ Τουρκεστάν, τῆς Ταταρίας, τοῦ 'Αζερμπαϊτζάν, μέ τή διαταγή νά δοθεῖ ὁλόπλευρη βοήθεια στή δουλιά τῶν γραφείων στατιστικῆς τῶν κυβερνείων γιά τήν ἐπεξεργασία τοῦ ὑλικοῦ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1920.

'Ο Λένιν κυνηγᾶ στά περίχωρα τοῦ σταθμοῦ Ποντσόλνετσκαγια τοῦ νομοῦ Κλίν τοῦ κυβερνείου Μόσχας.

Νωρίτερα ἀπό τίς 4 τοῦ Φλεβάρη. 'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Μπ. Χαλάτοφ γιά τήν ἐπισιτιστική κατάσταση στήν Πετρούπολη.

Φλεβάρης, 4. 'Ο Λένιν δέχεται: τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ ΑΣΛΟ Β. Π. Μιλιούτιν· τόν πρόεδρο τῆς ΓΚΟΕΛΡΟ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ 'Αριστεροῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Σουηδίας στήν 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Κ. Τσίλμπουμ καί μέ τόν φιλλανδό Α. Οὔσενιους γιά τήν κατάσταση στίς σκανδιναβικές χῶρες καί στό 'Αριστερό Σοσιαλδημοκρατικό κόμμα τῆς Σουηδίας.

῾Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στήν πλατιά συνδιάσκεψη τῶν ἐργατῶν μετάλλου στή Μόσχα.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα γιά τήν κατάσταση σχετικά μέ τά στελέχη στό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο ᾿Επισιτισμοῦ.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς σιτηρῶν τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῞Αμυνας.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῞Αμυνας· κάνει ἀνακοίνωση σχετικά μέ τό τηλεγράφημα τοῦ προέδρου τῆς ᾿Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Σιβηρίας Ι. Ν. Σμιρνόφ, μέ τήν παράκληση νά περάσουν ὅλα τά στρατιωτικά τμήματα στή Σιβηρία σέ σιτηρέσιο μετώπου· κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά τά μέτρα ἐπίσπευσης τῆς παραγωγῆς καλλιεργητικῶν ἠλεκτροκίνητων ἐργαλείων καί κινητήρων, ὁ Λένιν ἀπαιτεῖ νά γίνει αὐστηρή παρατήρηση γιά χρονοτριβή στήν ἐκτέλεση στό μέλος τοῦ Προεδρείου τοῦ ΑΣΛΟ Π. Α. Μπογκντάνοφ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τά οἰκονομικά ὄργανα τῶν περιοχῶν, ἡ ἔκθεση γιά τήν πορεία τῆς ἀποστράτευσης, τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τά τμήματα ἐργασίας, γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης τῆς δουλιᾶς τῶν ἐργοστασίων κονσερβοποιίας, γιά τήν κατάσταση στόν τομέα τῶν καυσίμων στήν Πετρούπολη κ.ἄ.

Φλεβάρης, 5. Στήν «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 25 δημοσιεύονται οἱ ὁδηγίες τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), πού τίς ἔγραψε ὁ Λένιν, πρός τούς κομμουνιστές-στελέχη τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Παιδείας σέ συνδυασμό μέ τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ ᾿Επιτροπάτου.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στήν ὄγδοη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται τά θέματα γιά τό ᾿Ανώτατο συμβούλιο μεταφορῶν, γιά τίς ἐκχωρήσεις στίς πετρελαιοπηγές, γιά τή διένεξη μέσα στήν ὁμάδα τοῦ ΚΚΡ (μπ) τοῦ συνεδρίου τῆς Ἕνωσης τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας ἐνδυμάτων κ.ἄ.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· κάνει διόρθωση στό σχέδιο ἐγκυκλίου γράμματος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) πρός τά στελέχη ἐπισιτισμοῦ. Σέ συνδυασμό μέ τή συζήτηση τῶν θέσεων τοῦ Ι. Β. Στάλιν πάνω στό ἐθνικό ζήτημα γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό Πολιτικό Γραφεῖο δημιουργεῖ ἐπιτροπή ἀπό τόν Λένιν, τόν Στάλιν καί τόν Μπουχάριν γιά τήν τελική

διατύπωση τῶν θέσεων. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα γιά τό Συμβούλιο 'Εθνοτήτων καί γιά τίς σχολές τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εθνοτήτων κ.ἄ.

Φλεβάρης, 6. 'Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στό IV Πανρωσικό συνέδριο τῶν ἐργατῶν βιομηχανίας ἐνδυμάτων.

'Ο Λένιν ἀναθέτει στόν γραμματέα νά συνεννοηθεῖ ἀπό τηλεφώνου μέ τόν διευθυντή τοῦ Κεντρικοῦ πρακτορείου Τύπου Μπ. Φ. Μάλκιν καί νά τόν παρακαλέσει νά ἐπαναλάβει σύντομα τίς πρακτικές του προτάσεις γιά νά διαβιβαστοῦν γιά κρίση στό Λαϊκό 'Επιτροπάτο Παιδείας.

'Ο Λένιν δέχεται τόν Α. Α. Πρεομπραζένσκι, διευθυντή τῆς διοικητικῆς ὑπηρεσίας τῶν σιδηροδρόμων Σαμάρα-Ζλατοούστ.

'Ο Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν ἀντιπρόεδρο τοῦ 'Επαναστατικοῦ Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου Ε. Μ. Σκλιάνσκι ρωτᾶ τί γίνεται γιά τό δυνάμωμα τῆς πάλης ἐνάντια στό συμμοριτισμό, πῶς χρησιμοποιεῖται τό ἱππικό, τά θωρακισμένα τραῖνα, τά ἀεροπλάνα· τοῦ δίνει ἐντολή νά ἀπαιτήσει ἀπό τόν ἀνώτατο στρατιωτικό διοικητή σύντομη ἔκθεση μέ σχεδιάγραμμα διάταξης τῶν τμημάτων τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ καί τῶν συμμοριῶν καί μέ τήν ἀπαρίθμηση τῶν μέτρων γιά τήν πάλη ἐνάντια στό συμμοριτισμό.

Φλεβάρης, 7. 'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν διευθυντή τοῦ τομέα βιβλιοθηκῶν τοῦ τμήματος λαϊκῆς μόρφωσης τῆς Μόσχας Β. Α. Μοντέστοφ γιά τό ζήτημα τῶν βιβλιοθηκῶν.

'Ο Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Σχετικά μέ τή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Παιδείας».

'Ο Λένιν γράφει σημείωμα πρός τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Παιδείας Μ. Ν. Ποκρόβσκι μέ τήν παράκληση νά δόσει τή γνώμη του σχετικά μέ τίς προτάσεις τοῦ Μπ. Φ. Μάλκιν γιά τήν ὀργάνωση Κεντρικοῦ πρακτορείου Τύπου.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τή σύνταξη τῶν θέσεων πάνω στό ἐθνικό ζήτημα γιά τό Χ συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Φλεβάρης, 8. 'Ο Λένιν γράφει τό «Προκαταρκτικό, προσχέδιο θέσεων σχετικά μέ τούς ἀγρότες».

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτι-

κοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται ἡ εἰσήγηση τοῦ Ν. 'Οσίνσκι γιά τήν καμπάνια τῆς σπορᾶς καί γιά τήν κατάσταση τῆς ἀγροτιᾶς, τά ζητήματα γιά τήν κατάσταση τῶν συγκοινωνιῶν, τήν πάλη ἐνάντια στό συμμοριτισμό κ.ἄ.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου 'Εργασίας καί Ἄμυνας, ὅπου συζητοῦνται τά ζητήματα γιά τήν ἀποστολή στούς νοτιοανατολικούς σιδηροδρόμους ἔκτακτου πληρεξούσιου γιά τήν προώθηση τῶν ἐπισιτιστικῶν φορτίων, γιά τήν ἐπικύρωση τῆς συμφωνίας ἀνάμεσα στόν Α. Μπ. Χαλάτοφ καί τόν ἀνώτατο στρατιωτικό διοικητή Σ. Σ. Κάμενεφ σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐνίσχυσης τῆς ἐπίβλεψης τῆς Γενικῆς διεύθυνσης στρατιωτικῶν ἐπικοινωνιῶν τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ γιά τήν προώθηση τῶν ἐπισιτιστικῶν δρομολογίων μέ τούς σιδηροδρόμους καί κυρίως μέ τούς νοτιοανατολικούς σιδηροδρόμους, γιά τήν ἔναρξη τῆς λειτουργίας τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Μορόζοβσκαγια - Τσαρίτσιν κ.ἄ.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων· κάνει τροπολογίες στά σχέδια ἀποφάσεων γιά τήν ἀπαλλαγή τοῦ Α. Π. Σερεμπριακόφ ἀπό τά καθήκοντα τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου 'Εργασίας καί τοῦ προέδρου τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς ἐργασίας καί γιά τή δημιουργία τοπικῶν ἀποθεμάτων εἰδῶν ἐπισιτισμοῦ γιά τίς ἀνάγκες τῶν σχολείων, τῶν νοσοκομείων κ.ἄ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τή σύγκληση τήν 1 τοῦ 'Απρίλη στή Μόσχα Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν ἠλεκτρολόγων, γιά τή συνένωση τῆς Κεντρικῆς Διεύθυνσης Στατιστικῆς τῆς ΣΟΣΔΡ μέ τίς διευθύνσεις στατιστικῆς τῶν ἄλλων Δημοκρατιῶν, ἡ ἔκθεση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό ζήτημα τῶν ζημιῶν πού προκλήθηκαν ἀπό τόν πόλεμο καί τόν ἀποκλεισμό, ἡ ἀνακοίνωση γιά τόν ποινικό κώδικα γιά τήν παραβίαση τῆς ἐργασιακῆς πειθαρχίας, τό ζήτημα τῆς λειτουργίας τῶν πειθαρχικῶν συντροφικῶν δικαστηρίων τῆς Μόσχας κ.ἄ.

Φλεβάρης, 9. 'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης Α. Κ. Πάικες γιά τό πέρασμα στή νέα οἰκονομική πολιτική.

'Ο Λένιν δέχεται: τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ν. 'Οσίνσκι· τόν γραμματέα τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Μπέλα Κούν· τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου

Παιδείας Μ. Ν. Ποκρόβσκι· τόν Φ. Ε. Τζερζίνσκι· τόν πληρεξούσιο ἀντιπρόσωπο τῆς ΣΟΣΔΡ στή Λεττονία Γ. Σ. Γκανέτσκι.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀγρότη Ο. Ι. Τσερνόφ ἀπό τό κυβερνεῖο ᾽Ιρκούτσκ, ὁ ὁποῖος διαβάζει τήν ἔκθεσή του γιά τήν κατάσταση τῆς ἀγροτιᾶς καί γιά τό παρακράτημα σέ εἶδος στή Σιβηρία. ῾Ο Λένιν τόν παρακαλεῖ νά στείλει τήν ἔκθεσή του στήν «Πράβντα» γιά δημοσίευση.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἰνδό κομμουνιστή Μ. Ρόη, πού τοῦ δίνει στοιχεῖα γιά τήν κατάσταση στίς χῶρες τῆς ᾽Εγγύς ᾽Ανατολῆς, γιά τίς συνθῆκες ἐργασίας στήν Κεντρική ᾽Ασία καί στίς ᾽Ινδίες.

῾Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό γράμμα τοῦ γερμανοῦ μηχανικοῦ Ι. Λ. Στάινμπεργκ μέ τήν πρόταση νά παραχωρηθεῖ στή Σιβηρία ἐκχώρηση γιά κονσερβοποιία, γράφει διαταγή πρός τόν γραμματέα νά στείλει τό ὑλικό στό ΑΣΛΟ στόν Α. Ι. Ρίκοφ, μέ τήν παράκληση νά δοθεῖ τό γρηγορότερο σύντομη σχετική ἀπάντηση.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾽Εργασίας καί ῎Αμυνας· κάνει τήν πρόταση νά συγκροτηθεῖ τριμελής ἐπιτροπή ἀπό τόν Ι. Τ. Σμίλγκα, τόν Α. Β. ῎Εϊντουκ καί τόν Γερμακόφ γιά τή μεταφορά τῶν καυσίμων καί τῶν τροφίμων ἀπό τούς σταθμούς τῶν νοτιοανατολικῶν καί Βλαδικαυκασιανῶν σιδηροδρόμων. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τά μέτρα καταπολέμησης τῆς ἁρπαγῆς τῶν καυσίμων στό Ντονμπάς, γιά τά μέτρα βοήθειας στό Λαϊκό ᾽Επιτροπάτο Γεωργίας γιά τή διεξαγωγή τῆς καμπάνιας τῆς σποράς, ἡ εἰσήγηση γιά τήν κατάσταση μέ τά καύσιμα καί ἄλλα.

῎Οχι νωρίτερα ἀπό τίς 9, ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Φλεβάρη.

῾Ο Λένιν γνωρίζεται μέ τήν ἔκθεση τοῦ Λ. Μπ. Κράσιν «Γιά τόν κίνδυνο ἀπώλειας πετρελαιοφόρων ἐκτάσεων καί γιά τίς ἐκχωρήσεις στό Μπακού καί στό Γκρόζνι» καί μέ τίς ἀναφορές τοῦ προέδρου τῆς Κεντρικῆς ᾽Επιτροπῆς πετρελαίου Ζ. Ν. Ντοσσέρ καί τῶν εἰδικῶν τῆς ἐπιτροπῆς Ι. Μ. Γκούμπκιν, Ι. Ν. Στριζόφ, Α. Ι. Τσεβτσίνσκι, Ν. Ν. Σμιρνόφ γιά τό ζήτημα τῆς τεχνητῆς ὕδρευσης τῶν πετρελαιοπηγῶν καί τοῦ κινδύνου πού διατρέχουν οἱ περιοχές τῶν πετρελαιοπηγῶν νά πλημμυρίσουν, καί διαβάζει ἐπίσης τήν μπροσούρα «῾Η κατάσταση τῆς πετρελαιοβιομηχανίας τῆς περιοχῆς τοῦ Μπακοῦ στά τέλη τοῦ 1920»· γράφει πάνω στό ὑλικό αὐτό παρατηρήσεις καί κρατάει σημειώσεις.

Φλεβάρης, 10. ῾Ο Λένιν διαβάζει τήν ἀναφορά τοῦ Ρ. Ε. Κλασσόν, ὑπεύθυνου καθοδηγητῆ τῆς Διεύθυνσης ὑδραυλικῆς ἐξόρυξης τύρφης, τή στέλνει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ μέ τήν ἐντολή νά δόσει μεγάλη προσοχή στά στοιχεῖα πού ἔδοσε ὁ Κλασσόν καί τά αἰτήματά του, νά βρεθοῦν οἱ ἔνοχοι πού δέν ἐκπλήρωσαν τήν ἀπόφαση τοῦ ΣΕΑ γιά τήν πρωτοπόρα θέση τῆς Διεύθυνσης ὑδραυλικῆς ἐξόρυξης τύρφης καί νά παραπεμφθοῦν στό δικαστήριο.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς σιτηρῶν τοῦ ΣΛΕ, κρατάει σημειώσεις γιά τήν ποσότητα σιτηρῶν πού μεταφέρθηκαν, συγκεντρώθηκαν καί ἐναποθηκεύτηκαν· κάνει τόν τύπο συνοπτικοῦ δελτίου γιά τήν προώθηση τῶν φορτίων σιτηρῶν.

Φλεβάρης, 11. ῾Ο Λένιν προεδρεύει στήν ἔνατη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

῾Ο Λένιν δέχεται: τόν ἀντιπρόεδρο τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ Α. Γκ. Γκόιχμπαργκ· τόν γάλλο κομμουνιστή Γκιλμπό καί τό μέλος τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας ἐργασίας τῆς Γαλλίας Ροσμέρ.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν γιά τό ζήτημα ἐκχωρήσεων πετρελαίου καί γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τήν ᾿Αγγλία.

῾Ο Λένιν ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τήν Εἰσηγητική ἔκθεση τοῦ Α. Ι. Ρίκοφ καί τοῦ Λ. Μπ. Κράσιν στό ΣΛΕ γιά τήν ὀργάνωση Γραφείου τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ στήν οἰκονομική ἀντιπροσωπεία τῆς ΣΟΣΔΡ στή Γερμανία, ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά διαβιβάσει τό ζήτημα αὐτό γιά προκαταρκτική ἐξέταση στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ καί σέ περίπτωση ἀνάγκης στήν ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί ῎Αμυνας, γράφει τό προσχέδιο ἀπόφασης γιά τή δημιουργία Προσωρινῆς ἐπιτροπῆς στό ΣΕΑ γιά τήν καταπολέμηση τῆς κρίσης καυσίμων· θεωρεῖ τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης τῶν ἐξαγωγῶν πετρελαίου. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τή μεταφορά ξυλείας ἀπό τά ποτάμια τό 1921, τά ζητήματα γιά τόν τρόπο τῆς ἐπιβολῆς ὑποχρεωτικῆς ἐργασίας μέ τά κάρα, γιά τή δημιουργία ὀργάνου σχεδιασμοῦ στήν Κεντρική ἐπιτροπή καυσίμων, γιά τή χρησιμοποίηση τῶν ἀποθεμάτων τῶν πετρελαιοαποθηκῶν, γιά τήν πάλη ἐνάντια στό συμμοριτισμό, γιά τή δημιουργία

ἐπιτροπῆς ἐπεξεργασίας μέτρων πάλης ἐνάντια στήν κρίση ἁλατιοῦ κ.ἄ.

Φλεβάρης, 12. Ὁ Λένιν μέ γράμμα του πρός τά μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου (Ι. Β. Στάλιν, Ν. Ι. Μπουχάριν, Λ. Μπ. Κάμενεφ, Ν. Ν. Κρεστίνσκι) καί πρός τόν Α. Ι. Ρίκοφ προτείνει νά γνωριστοῦν μέ τό ὑλικό γιά τήν κατάσταση τῆς πετρελαιοβιομηχανίας γιά τήν ἐπικείμενη συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου· γράφει γιά τήν ἀνάγκη σύναψης ἐκχωρήσεων πετρελαίου.

Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Ε. Μ. Σκλιάνσκι, κάνοντας κριτική γιά τήν κατάσταση τῆς σύνδεσης μέ τίς στρατιές καί ἀπαιτώντας νά ἐξαλειφθοῦν ἀμέσως οἱ ἐλλείψεις στόν τομέα αὐτό.

Ὁ Λένιν δέχεται τήν ἀντιπροσωπεία ἀπό τό Νταγκεστάν, ἀπό τούς Ντ. Κορκμάσοφ, Μ. Χιζρόγεφ, Α. Τάχο-Γκόντι, συνομιλεῖ μαζί της γιά τήν κατάσταση στή Δημοκρατία τοῦ Νταγκεστάν· κατά τή διάρκεια τῆς ἀκρόασης ὁ Λένιν γράφει σύντομα τίς ἀνάγκες τοῦ Νταγκεστάν σέ σιτηρά, ὑφάσματα κ.ἄ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Φ. Α. Ρότστεϊν, πού διορίστηκε πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος τῆς ΣΟΣΔΡ στήν Περσία (Ἰράν), πρίν τήν ἀναχώρησή του γιά τήν Περσία (Ἰράν).

Ὁ Λένιν δέχεται: τόν Ε. Α. Ράχια· τό μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ Π. Γκ. Σμιντόβιτς· τόν Κ. Ράντεκ· τόν Λ. Μπ. Κράσιν.

Φλεβάρης, 13. Ὁ Λένιν κυνηγᾶ στά περίχωρα τοῦ χωριοῦ Μπαούλινο τοῦ νομοῦ Μπρονίτσκ τοῦ κυβερνείου Μόσχας· πηγαίνει στή φάμπρικα «Ἡ Ὀχτωβριανή ἐπανάσταση», συνομιλεῖ μέ τούς ἐργάτες, μιλάει σέ συγκέντρωση στή λέσχη.

Φλεβάρης, 14. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Παιδείας Α. Β. Λουνατσάρσκι μέ τήν παράκληση νά τοῦ στείλει κατάλογο τῶν δασκάλων μέ σοβαρή πρακτική πείρα γενικῆς παιδαγωγικῆς δουλιᾶς καί ἰδιαίτερα ἐπαγγελματικῆς-τεχνικῆς μόρφωσης, μέ σύντομες σημειώσεις γιά τίς συγγραφικές ἐργασίες τους καί τό χρόνο ὑπηρεσίας σέ σοβιετική ἐργασία.

Ὁ Λένιν δέχεται: τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐσωτερικῶν Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι· τόν πρόεδρο τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτρόπων Τ. Β. Σαπρόνοφ· τόν ἀντιπρόεδρο του Α. Γκ. Γκόιχμπαργκ· τόν ἰνδό ἐπαναστάτη Ἀμπντουράμπα.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τό γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς

κυβερνείου Ταμπόφ τοῦ ΚΚΡ (μπ) Β. Ν. Νεμτσόφ, πού κλήθηκε στή Μόσχα γιά νά κάνει ἔκθεση στόν Λένιν σχετικά μέ τό ὅτι στίς 8 τοῦ Φλεβάρη ἡ ἐπιτροπή τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ πῆρε ἀπόφαση γιά τήν κατάργηση στό κυβερνεῖο τοῦ παρακρατήματος σέ εἶδος, πού ρημάχτηκε κυριολεκτικά ἀπό τίς κουλάκικες συμμορίες τοῦ 'Αντόνοφ.

'Ο Λένιν κρατάει ὥς τό βράδυ τό ὑλικό πού τοῦ ἔφεραν γιά τό ζήτημα αὐτό γιά νά γνωριστεῖ καί τό βράδυ συνομιλεῖ γιά δεύτερη φορά μέ τόν Νεμτσόφ καί μέ τούς ἀγρότες τοῦ Ταμπόφ γιά τό παρακράτημα σέ εἶδος, γιά τή στάση ἀπέναντι στή Σοβιετική ἐξουσία· κρατάει σημειώσεις γιά τήν κατάσταση στό κυβερνεῖο Ταμπόφ.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στήν κοινή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καί τοῦ 'Οργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος σχετικά μέ τή Γεωργία ὑποβάλλει τό τηλεγράφημα, πού τό ἔγραψε ὁ ἴδιος, ἐξονόματος τῆς ΚΕ πρός τό 'Επαναστατικό Στρατιωτικό συμβούλιο τῆς 11ης στρατιᾶς. Κατά τήν ἐξέταση τοῦ θέματος τῆς δημοσίευσης τῶν θέσεων γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) τό Πολιτικό Γραφεῖο ψηφίζει ἀπόφαση νά ἀντικατασταθεῖ ἡ εἰσήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν στό συνέδριο «Γιά τή βασική οἰκονομική οἰκοδόμηση», πού εἶχε καθοριστεῖ νωρίτερα, μέ τήν εἰσηγήσή του «'Η πολιτική καί τά καθήκοντα ἀπέναντι στήν ἀγροτιά». Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα τῆς καταπολέμησης τοῦ συμμοριτισμοῦ, γιά τήν ἀναστολή τῆς ἀποστράτευσης τῶν κομμουνιστῶν, γιά τήν ὀργάνωση Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) καί τή συνέλευση τῶν κομματικῶν στελεχῶν, γιά τήν ἵδρυση στήν οἰκονομική ἀντιπροσωπεία τῆς ΣΟΣΔΡ στή Γερμανία Γραφείου τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ἐπιστημονικοτεχνικοῦ τμήματος τοῦ ΑΣΛΟ μέ ἐκδοτικό σ'αὐτό κ.ἄ.

Φλεβάρης, 15. 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος σχετικά μέ τή Γεωργία ψηφίζεται ἀπόφαση: νά δοθεῖ ἀπάντηση στήν ἐρώτηση τοῦ Γκ. Κ. 'Ορτζονικίτζε μέ τό τηλεγράφημα πού πρότεινε ὁ Λένιν.

'Ο Λένιν ὑπογράφει τό γράμμα πρός τόν ἀντιπρόεδρο τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων Α. Γκ. Γκόιχμπαργκ μέ τήν πρόταση νά ἀσχοληθεῖ εἰδικά μέ τό ζήτημα τῶν ἐργατικῶν σχολῶν καί νά ἐπιδιω-

χτεῖ ἡ ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερη βελτίωση τῆς κατάστασής τους.

῾Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τόν πληρεξούσιο τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Επισιτισμοῦ Μ. Ι. Φρούμκιν στό Ροστόβ τοῦ Ντόν, μέ τήν ἀπαίτηση νά ἐπιταχυνθοῦν τά φορτία μέ τρόφιμα γιά τόν Καύκασο.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς σιτηρῶν τοῦ ΣΕΑ, στήν ὁποία συζητεῖται ἡ ἔκθεση τοῦ Α. Μπ. Χαλάτοφ, γιά τίς ποσότητες σιτηρῶν πού ἀναμένονται νά φθάσουν ὥς τήν 1 τοῦ Μάρτη καί, παίρνοντας μιά σειρά ἀποφάσεις γιά τά μέτρα ἐπίσπευσης τῆς φόρτωσης καί τῆς ἀποστολῆς σιτηρῶν στό κέντρο.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων· ἀπό ἀφορμή τή συζήτηση τῆς ἔκθεσης τοῦ Β. Π. Μιλιούτιν γιά τήν πορεία τῆς συγκέντρωσης τῶν τυπογραφείων κρατάει σημειώσεις γιά τόν περιορισμό τοῦ ἀριθμοῦ τους· γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης πάνω στήν εἰσήγηση γιά τήν ἐπανεξέταση τοῦ σχεδίου εἰσαγωγῶν· ἐπιμελεῖται τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν κατάργηση τῆς ὀργανωτικῆς σύσκεψης σχετικά μέ τήν ἁπλοποίηση τοῦ σοβιετικοῦ μηχανισμοῦ καί τῆς ἐπιτροπῆς προσωπικοῦ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης ἡ εἰσήγηση γιά τίς ἐκχωρήσεις στή Σιβηρία, τά ζητήματα γιά τή διανομή τῶν βραβείων ἀνάμεσα στούς ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου Μιτίστσι, γιά τό ἐξωτερικό ἐμπόριο, γιά τήν πάλη ἐνάντια στήν κλοπή καυσίμων στό Ντονμπάς κ.ἄ.

Φλεβάρης, 16. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητοῦνται τά θέματα γιά τίς ἐκχωρήσεις πετρελαίου, γιά τή δουλιά τοῦ γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κυβερνείου Ταμπόφ Β. Ι. Νεμτσόφ, γιά τήν ἔναρξη τῆς συζήτησης στήν «Πράβντα» πάνω στό ζήτημα τῆς ἀντικατάστασης τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος κ.ἄ.

῾Ο Λένιν γράφει τό σχέδιο λόγου γιά τή συνεδρίαση τῆς ᾿Επιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ᾿Επιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τή συμμετοχή κομματικῶν στελεχῶν· ἐκφωνεῖ λόγο γιά τά ἐσωκομματικά ζητήματα.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λαϊκό ἐπίτροπο ᾿Εξωτερικοῦ ᾿Εμπορίου Λ. Μπ. Κράσιν.

Ὁ Λένιν ὑπογράφει τά τηλεγραφήματα στόν ἐπίτροπο ἐπισιτισμοῦ τῆς Σιβηρίας Π. Κ. Καγκανόιτς, στόν ἐπίτροπο ἐπισιτισμοῦ Τσελιάμπινσκ καί στό Ροστόβ τοῦ Ντόν Μ. Ι. Φρούμκιν καί πρός τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν Σ. Ντ. Μάρκοφ, μέ τήν ἐντολή νά ἐπιταχυνθεῖ ἡ φόρτωση καί ἡ ἀποστολή σιτηρῶν στό κέντρο ἐπειδή ἡ κατάσταση σχετικά μέ τά τρόφιμα ὀξύνθηκε στό ἔπακρο.

Φλεβάρης, 17. Ὁ Λένιν μαζί μέ τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καταρτίζει καί συζητεῖ προκαταρκτικά τόν κατάλογο τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς γενικοῦ σχεδίου καί τό σχέδιο τοῦ βασικοῦ σημείου τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΕΑ γιά τή δημιουργία ἐπιτροπῆς γενικοῦ σχεδίου· γράφει γράμμα πρός τά μέλη τοῦ ΣΕΑ μέ τήν πρόταση νά γνωριστοῦν μέ τό ὑλικό αὐτό καί νά προετοιμάσουν γιά τή συνεδρίαση τοῦ ΣΕΑ τίς τροπολογίες τους ἤ τά ἀντισχέδιά τους, ἀναθέτει στόν γραμματέα νά στείλει ὅλο τό ὑλικό στά μέλη τοῦ ΣΕΑ.

Ὁ Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό σχέδιο ἀνασχηματισμοῦ τοῦ ἐπιστημονικοτεχνικοῦ τμήματος τοῦ ΑΣΛΟ, κάνει σ'αὐτό τροπολογίες, γράφει τίς παρατηρήσεις του καί στό σημείωμά του πρός τόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ τόν παρακαλεῖ νά στείλει τό σχέδιο γιά νέα ἐπεξεργασία στό ΕΤΟ.

Νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ Φλεβάρη. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν πρόεδρο τοῦ συμβουλίου τοῦ ἐργαστηρίου ἀσυρμάτου τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ Π. Α. Ὀστριακόφ, πού ἀπευθύνθηκε γιά βοήθεια λόγω τῆς ἀνεπάρκειας χρηματικῶν ποσῶν, γιά τήν κατασκευή σταθμῶν ἀσυρμάτου καί τηλεφωνικῶν σταθμῶν· τηλεφωνεῖ στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Οἰκονομικῶν καί προτείνει νά χορηγηθοῦν τά ἀναγκαῖα χρηματικά ποσά· παρακαλεῖ τόν Ὀστριακόφ νά τόν ἐνημερώνει τακτικά γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν ἀνέγερσης τοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ στό Νίζνι Νόβγκοροντ καί γιά τήν ἀνέγερση ραδιοτηλεφωνικοῦ σταθμοῦ.

Φλεβάρης, 18. Ὁ Λένιν προεδρεύει στή δέκατη συνεδρίαση τῆς Οἰκονομικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΛΕ.

Ὁ Λένιν γράφει τίς παρατηρήσεις του καί τό κείμενο τῆς § 1 στό σχέδιο κανονισμοῦ τῆς Κρατικῆς Ἐπιτροπῆς ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Κ. Μάρτενς, πού μόλις ἦλθε ἀπό τίς ΕΠΑ, ὅπου βρισκόταν μέ τήν ἰδιότητα τοῦ ἀνεπίσημου ἀντιπροσώπου τῆς ΣΟΣΔΡ καί ἀπελά-

θηκε ἀπό τήν ἀμερικανική κυβέρνηση, γιά τό ἀμερικανικό ἐργατικό κίνημα, γιά τούς ρώσους ἐμιγκρέδες στίς ΕΠΑ, γιά τή δυνατότητα ἀποκατάστασης οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν ἀμοιβαίων σχέσεων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μέ τίς ΕΠΑ.

῾Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί Ἄμυνας· ὑποβάλλει γιά συζήτηση τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν Κρατική ᾿Επιτροπή γενικοῦ σχεδίου, γράφει τίς ὁμιλίες καί τίς σημειώσεις γιά τόν τελικό λόγο πάνω στό θέμα αὐτό καί ἐκφωνεῖ τόν τελικό λόγο· κάνει τροπολογίες στά σχέδια ἀποφάσεων γιά τόν τεχνικό ἐξοπλισμό τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν μέ δικά τους ἐπισκευαστικά μέσα (πάνω στήν ἔκθεση τῆς Βασικῆς ἐπιτροπῆς μεταφορῶν γιά τήν κατάσταση τῶν μέσων συγκοινωνίας στό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1920) καί γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν ἐπ᾿ἀόριστο ἀδειούχων στρατιωτῶν τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τόν περιορισμό τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ στή Μόσχα καί στήν Πετρούπολη, τά ζητήματα γιά τήν κατασκευή ἠλεκτροκίνητων ἀρότρων στό ἐργοστάσιο τοῦ Μπριάνσκ, γιά τά μέτρα ἐνίσχυσης τῆς μεταφορᾶς σιτηρῶν ἀπό τόν Καύκασο κ.ἄ.

῾Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τόν Ι. Τ. Σμίλγκα, πρόεδρο τοῦ συμβουλίου τῆς στρατιᾶς ἐργασίας στά Νότιο-ανατολικά μέ τήν ἀπαίτηση νά ἑνωθεῖ ἡ δουλιά τῶν τοπικῶν ὀργάνων τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου ᾿Επισιτισμοῦ καί τοῦ Λαϊκοῦ ᾿Επιτροπάτου Συγκοινωνιῶν γιά τή συγκέντρωση, τήν ἐναποθήκευση καί τήν προώθηση τῶν ἐπισιτιστικῶν φορτίων γιά τόν ἐφοδιασμό τοῦ κέντρου.

῾Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τό Τσερεποβέτς, Βόλογκντα, Κοστρομά, Βιάτκα, Ριαζάν, Πέρμ, Αἰκατερινμπούργκ, Καζάν, ᾿Οριόλ, Κούρσκ καί Βορόνεζ, πρός τούς ἐπιτρόπους ἐπισιτισμοῦ κυβερνείων, τούς προέδρους τῶν συσκέψεων κυβερνείων, τούς προέδρους τῶν ᾿Εκτελεστικῶν ᾿Επιτροπῶν κυβερνείων, τίς ἐπιτροπές κυβερνείων τοῦ Κόμματος γιά τό ὅτι δέν ἐπιτρέπεται λόγω τῆς ἐξαιρετικά δύσκολης ἐπισιτιστικῆς κατάστασης τῆς χώρας νά γίνεται ἀποσύνδεση γιά τίς τοπικές ἀνάγκες ὁρισμένων βαγονιῶν πού προορίζονται γιά ἄλλους καταναλωτές.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Λ. Μπ. Κράσιν, πρίν τήν ἀναχώρησή του γιά τό Λονδίνο σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἐμπορικῆς συμφωνίας μέ τήν ᾿Αγγλία.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γκ. Α. Σκλόβσκι σχετικά

με τήν παράκλησή του νά τοῦ ἀνατεθεῖ δουλιά στό ἐξωτερικό.

Φλεβάρης, 19. 'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Φ. Ε. Μαχαράτζε πρίν τήν ἀναχώρησή του γιά τή Γεωργία σχετικά μέ τή δουλιά στήν 'Επαναστατική ἐπιτροπή.

'Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Μ. Λεζάβα σχετικά μέ τό διορισμό τοῦ Γκ. Α. Σκλόβσκι σέ δουλιά στό Βερολίνο· γράφει γράμμα πρός τόν Λ. Μπ. Κράσιν μέ τήν παράκληση νά τοποθετήσει τόν Σκλόβσκι σέ δουλιά στό ἐξωτερικό.

'Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα στό Κρασνοκοκσάισκ πρός τόν πρόεδρο τῆς 'Επαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τῆς περιοχῆς Μαρί, πρός τούς ἐπιτρόπους ἐπισιτισμοῦ τῶν κυβερνείων Βιάτκα καί Κοστρομά, μέ τήν πρόταση νά ἐκτελεστεῖ ἀμέσως ἡ ἐντολή μεταφορᾶς μέ κάρα 185 χιλιάδων πουτιῶν σιτηρῶν γιά τό κυβερνεῖο τῆς Κοστρομά.

'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητεῖται τό ζήτημα τῆς ἐπικείμενης ὁλομέλειας τῆς ΚΕ κ.ἄ.

'Ο Λένιν στέλνει στόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι τήν εἰσήγηση τοῦ Β. Π. Μιλιούτιν γιά τό ζήτημα τῶν μεθόδων ἐκπόνησης τοῦ ἑνιαίου οἰκονομικοῦ σχεδίου, μέ τήν παράκληση νά τό κοιτάξει· ὑποδείχνει ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ Μιλιούτιν εἶναι λαθεμένες.

Φλεβάρης, 19 καί 21. 'Ο Λένιν δουλεύει πάνω στό ἄρθρο «Γιά τό ἑνιαῖο οἰκονομικό σχέδιο».

Φλεβάρης, 21. 'Ο Λένιν ὑπογράφει τά τηλεγραφήματα πρός τή Βιάτκα, Κοστρομά, Καζάν, 'Οριόλ καί Σιμπίρσκ, πρός τίς 'Επισιτιστικές ἐπιτροπές κυβερνείων μέ τή διαταγή νά στείλουν 50 χιλιάδες πούτια βρώμη στό σταθμό προορισμοῦ γιά νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ μεταφορά καυσόξυλων μέ τά κάρα.

Φλεβάρης, 22. 'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων· ὑποβάλλει γιά ἔγκριση τό σχέδιο κανονισμοῦ γιά τήν Κρατική 'Επιτροπή γενικοῦ σχεδίου καί τόν κατάλογο τῶν μελῶν της· κάνει τροπολογίες στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τούς Λαϊκούς ἐπιτρόπους, τούς ἀναπληρωτές τους καί τούς ἀντιπροσώπους τῶν 'Επιτροπάτων στό ΣΛΕ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα γιά τή συνένωση ὅλης τῆς οἰκοδόμησης στή ΣΟΣΔΡ, γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν νοσοκομείων καί τῶν σχολείων, τά σχέδια ἀποφάσεων

γιά τήν προστασία καί τήν ἀνάπτυξη τῆς προβατοτροφίας χονδροῦ μαλλιοῦ, γιά τήν κατασκευή τῆς στενῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βεσουί καί ἄλλα.

Φλεβάρης, 23. Ὁ Λένιν γράφει γράμμα πρός τά μέλη τῆς Γενικῆς Διεύθυνσης πετρελαίου Ι. Μ. Γκούμπκιν, Α. Ι. Τσεβτσίνσκ, Ι. Ν. Στριζόφ καί Ν. Ν. Σμιρνόφ, μέ τήν παράκληση ἀπ'ἀφορμή τίς ἐκθέσεις στή Γενική διεύθυνση πετρελαίου γιά τήν τεχνητή ὕδρευση τῶν πετρελαιοπηγῶν καί τήν ἀπειλούμενη καταστροφή, νά τοῦ στείλουν ὅλο τό ὑλικό πού ὑπάρχει σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν νόμων στό ἐξωτερικό ἤ τῶν τοπικῶν κανονισμῶν πού τιμωροῦν τόν πετρελαιοβιομήχανο, ὅταν ἀφήνονται οἱ πετρελαιοπηγές ἀνοιχτές.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά ἐπιδιώξει νά διατεθεῖ σέ μιά ὁμάδα ἀμερικανῶν ἐργατῶν τό ἐργοστάσιο «ΑΜΟ» καί ἕνα ἀπό τά ἐργοστάσια τῆς Πετρούπολης γιά τήν ὀργάνωση ὑποδειγματικῆς παραγωγῆς ἐξαρτημάτων αὐτοκινήτων καί νά τοῦ ὑποβληθεῖ στίς 10 τό βράδυ τό σχέδιο συμφώνου τοῦ ΚΤΑ (Κεντρικοῦ τμήματος αὐτοκινήτων) μέ τήν ὁμάδα αὐτή.

Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στήν κοινή συνεδρίαση τῆς ΚΕ καί τῆς Ἐπιτροπῆς πόλης Μόσχας τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητεῖται τό θέμα τῆς βαριᾶς κρίσης ἐπισιτισμοῦ καί καυσίμων στή Μόσχα.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἀποστρατευόμενων στρατιωτῶν τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Α. Μπ. Χαλάτοφ.

Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τόν Χ. Γκ. Ρακόβσκι στό Χάρκοβο μέ τήν ἐντολή πρός τόν Λαϊκό ἐπίτροπο Ἐπισιτισμοῦ τῆς Οὐκρανίας νά σταλοῦν 40 βαγόνια μέ τρόφιμα στό κέντρο, λόγω τῆς δύσκολης στό ἔπακρο ἐπισιτιστικῆς κατάστασης.

Φλεβάρης, 24. Ὁ Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), στήν ὁποία συζητοῦνται τό θέμα σχετικά μέ τήν κατάσταση στή Μόσχα, ἡ εἰσήγηση τῆς ἐπιτροπῆς γιά τό ζήτημα τῆς ἀντικατάστασης τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος, ἡ εἰσήγηση τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΚΕΕ γιά τήν ἀλλαγή τῆς σύνθεσης τῶν Λαϊκῶν Ἐπιτροπάτων Κοινωνικῆς Ἀσφάλισης, Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου, Ἐσωτερικῶν, Ἐργατοαγροτικῆς Ἐπιθεώρησης καί Ἐθνοτήτων.

῾Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στή συγκέντρωση τῶν κομματικῶν στελεχῶν τῆς πόλης Μόσχας.

῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά θέσει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου ᾿Εργασίας καί Ἄμυνας τῆς 25 τοῦ Φλεβάρη τή γενική εἰσήγηση τοῦ Α. Μ. Ἄνιξτ γιά τόν ἐπαναπατρισμό τῶν ἐργατῶν ἀπό τήν ᾿Αμερική στή Ρωσία· τά θέματα γιά τήν ἐπανεξέταση τῆς ἀπόφασης τοῦ Μικροῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων γιά τή διαβίβαση τῆς ὑπόθεσης τῆς παραλαβῆς τῶν ἐπαναπατριζομένων ἀπό τήν ᾿Αμερική ἀπό τήν Κεντρική ἐπιτροπή ἐργασίας στό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο ᾿Εσωτερικῶν καί γιά τή διάθεση τοῦ ἐργοστασίου «ΑΜΟ» σέ ὁμάδα κομμουνιστῶν-ἐπαναπατρισμένων ἀπό τήν ᾿Αμερική γιά τήν ὀργάνωση ὑποδειγματικῆς παραγωγῆς ἐξαρτημάτων αὐτοκινήτων.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητεῖται τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων πετρελαίου κ.ἄ.

Νωρίτερα ἀπό τίς 25 τοῦ Φλεβάρη. ῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά μεταφέρει «τίς θερμές του εὐχαριστίες στίς ἐργάτριες, τούς ἐργάτες καί ὑπαλλήλους τοῦ ὀρυχείου «῾Η ΙΙΙ Διεθνής» καί τῶν μικρῶν ὀρυχείων τῆς 3ης ὁμάδας τῆς ἐπαρχίας ᾿Αλεξαντρο-Γκροῦσεφ τοῦ Ντονμπάς γιά τό χαιρετιστήριο καί τίς εὐχές τους» καί νά τούς ἀνακοινώσει ὅτι ὁ Λένιν «δέχεται μέ μεγάλη ἱκανοποίηση τό δῶρο ἀπό 30 000 πούτια ἀνθρακίτη γιά τή διάθεσή του στό προλεταριάτο τῆς Μόσχας».

Φλεβάρης, 25 ῾Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν πρόεδρο τῆς Κρατικῆς ᾿Επιτροπῆς γενικοῦ σχεδίου Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι μέ προτάσεις γιά τή δομή, τή σύνθεση καί τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς τῆς ἐπιτροπῆς.

῾Ο Λένιν γράφει σημείωμα γιά ἀπευθείας τηλεγραφική μετάδοση στό Συμβούλιο τῶν Λαϊκῶν ᾿Επιτρόπων τῆς Οὐκρανίας πρός τόν Χ. Γκ. Ρακόβσκι μέ τήν παράκληση νά διαβιβαστεῖ τό χαιρετιστήριό του στό V Πανουκρανικό συνέδριο τῶν Σοβιέτ.

῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ), ὅπου συζητοῦνται οἱ θέσεις τοῦ Μπουχάριν γιά τήν κομματική οἰκοδόμηση γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), τά θέματα σχετικά μέ τήν κατάσταση στά καύσιμα, τή δουλιά τῶν ὑδάτινων μεταφορῶν (τό σχέδιο ἔκκλησης πρός ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις), τή φρούρηση τῶν δρομολογίων

πού μεταφέρονται σιτηρά ἀπό τή Σιβηρία, τήν ἀποστράτευση, τή Γεωργία κ.ἄ.

Ὁ Λένιν, ὅταν πῆρε τό γράμμα τοῦ Χ. Γκ. Ρακόβσκι μέ τήν πρόταση νά χρησιμοποιηθεῖ τό ἀπόθεμα σιτηρῶν τῆς Οὐκρανίας γιά ἀνταλλαγές μέ τό ἐξωτερικό, ἀπάντησε μέ τηλεγράφημα, ὑποδείχνοντας τόν τρόπο διανομῆς στήν Οὐκρανία τῶν συγκεντρωμένων σιτηρῶν.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας· γράφει σημειώσεις στή διάρκεια τῆς συζήτησης τῆς εἰσήγησης τοῦ Τ. Σ. Ἔισμοντ σχετικά μέ τήν παραγωγή ὑφασμάτων γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἀποστρατευομένων στρατιωτῶν τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τόν ἐφοδιασμό τῶν ἐργατῶν τῆς Μόσχας καί τῆς Πετρούπολης, γιά τήν ἐξασφάλιση μέ ἐργατική δύναμη τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν στά Οὐράλια, τό σχέδιο κανονισμοῦ γιά τά οἰκονομικά ὄργανα περιοχῶν, τά ζητήματα τῆς διάθεσης τοῦ ἐργοστασίου «ΑΜΟ» σέ μιά ὁμάδα κομμουνιστῶν ἐπαναπατρισμένων ἀπό τήν Ἀμερική, τοῦ ἐφοδιασμοῦ μέ τρόφιμα τῶν στελεχῶν πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ἀπογραφή, τοῦ σιτηρεσίου τῶν μονάδων τοῦ μετώπου τοῦ Καυκάσου, τῆς κατάστασης στό Ντονμπάς κ.ἄ.

Ὁ Λένιν ἐπισκέφτηκε τήν κοινοκατοικία τῶν Πανρωσικῶν καλλιτεχνικῶν-θεατρικῶν ἐργαστηρίων (ΠΚΑΘΕΕΡΓ), συνομιλεῖ μέ τούς σπουδαστές γιά τίς σπουδές, τή λογοτεχνία καί τήν τέχνη.

Φλεβάρης, 26. Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν Γ. Χ. Λουτοβίνοφ γιά τήν κατάσταση στό ΠΚΣΣ καί στή διάρκεια τῆς συνομιλίας κρατᾶ σημειώσεις.

Ὁ Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν μηχανικό Ρούζιτσκα γιά τό ταξίδι του στό ἐξωτερικό.

Ὁ Λένιν δέχεται: τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ν. Ὀσίνσκι· τόν Α. Ι. Ρίκοφ καί τόν Β. Π. Νογκίν (δυό φορές)· τόν Α. Β. Λουνατσάρσκι καί τόν Μ. Ν. Ποκρόβσκι· τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Γεωργίας Ι. Α. Τεοντορόβιτς· τόν γραμματέα τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς Μπέλα Κούν.

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή σύσκεψη γιά τό ζήτημα τῶν πρώτων ὑλῶν· κάνει λεπτομερειακούς ὑπολογισμούς γιά τά ἀποθέματα πρώτων ὑλῶν καί χαράζει μιά σειρά μέτρα γιά τήν ἐνίσχυση τῆς συγκέντρωσης καί τῆς παραγωγῆς τους.

῾Ο Λένιν, ἀφοῦ πῆρε ἀπό τόν γραμματέα σημείωμα γιά τό ὅτι ἦλθαν δυό ἀντιπρόσωποι ἀπό τή συνδιάσκεψη τῶν ἐργατριῶν καί ἀγροτισσῶν τοῦ κυβερνείου Μόσχας καί τοῦ μετέδοσαν τή διακαή ἐπιθυμία τῆς συνδιάσκεψης νά δεῖ καί νά ἀκούσει τόν Βλαντίμιρ ᾿Ιλίτς, γράφει στό σημείωμα: «*ἄν* εἶναι γιά *5 λεπτά*, τότε μπορῶ στίς 2 ἤ ὥρα καί 45΄, *ἄν* προλαβαίνετε νά ἀλλάξετε τήν ὥρα γιά τήν τουρκική ἀντιπροσωπεία».

῾Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στή συνδιάσκεψη τῶν ἐργατριῶν καί ἀγροτισσῶν τοῦ κυβερνείου Μόσχας.

῾Ο Λένιν δέχεται τήν τουρκική ἀντιπροσωπεία καί συνομιλεῖ μαζί της γιά τό ζήτημα τῆς σύναψης συμφώνου μέ τήν Τουρκία.

῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ: νά παρακολουθήσει μέσω τοῦ ἀναπληρωτῆ τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου ᾿Εξωτερικοῦ ᾿Εμπορίου Α. Μ. Λεζάβα τήν ἐπείγουσα ἀγορά ἀπό τό ἐξωτερικό πετροκάρβουνου γιά τήν Πετρούπολη ἀξίας 15 ἑκατομμυρίων χρυσῶν ρουβλίων· νά παρακαλέσει τόν καθηγητή Φ. Β. Τιχβίνσκι νά γράψει τή γνώμη του μέ βάση τό ὑλικό πού ἔχει ὁ Λένιν γιά τήν πετρελαιοβιομηχανία — γιά τό ἄν εἶναι συμφέρον νά γίνει ἐκχώρηση πετρελαιοπηγῶν στούς ξένους, γιά τό πλημμύρισμα πετρελαιοφόρων περιοχῶν, γιά τά μέτρα πού εἶναι ἀναγκαῖα γιά τήν προστασία τους· νά κάνει μιά βεβαίωση μέ στοιχεῖα πού νά δείχνουν πόσα ζητήματα καί ὑποθέσεις πού ἀπαιτοῦν ἀπάντηση ἔφτασαν στό ΣΕΑ σέ τρεῖς μῆνες, γιά πόσα καί σέ ποιές προθεσμίες στάλθηκαν ἀπαντήσεις, ποιός εὐθύνεται γιά τήν καθυστέρηση.

῾Ο Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ εἰδικό καθῆκον — νά βοηθᾶ μέ κάθε τρόπο τούς ἐφευρέτες τοῦ ραδιοτεχνικοῦ ἐργαστηρίου καί συγκεκριμένα νά γίνει παραγγελία στό ἐξωτερικό μέσω τοῦ μηχανικοῦ Ρούζιτσκα τῶν ἀναγκαίων ὑλικῶν γιά 30-40 ἑκατομ. μάρκα.

Φλεβάρης, 27. ῾Ο Λένιν πηγαίνει στό χωριό Γκόρκι καί ἐπισκέπτεται τόν διευθυντή τοῦ τμήματος ποίησης τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» Ι. Γκ. Φιλίπτσενκο πού βρισκόταν στό σανατόριο καί τοῦ δίνει τό δέμα καί τό σημείωμα ἀπό τήν Μ. Ι. Οὐλιάνοβα.

Φλεβάρης, 28. ῾Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ)· γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ στρατοῦ ἀπ᾿ ἀφορμή τή συζήτηση τοῦ προκαταρκτικοῦ προσχεδίου εἰσήγησης τοῦ Τρότσκι γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ

(μπ). Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τά θέματα γιά τήν κατάσταση στόν τομέα τῶν καυσίμων, γιά τήν κατάσταση στή Μόσχα καί στήν Πετρούπολη κ.ἄ.

῾Ο Λένιν γράφει τό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ ΣΕΑ γιά τή δημιουργία κονδυλίου ὕψους 10 ἑκατομ. ρουβλίων σέ χρυσό γιά τή βελτίωση τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐργατῶν πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τρόφιμα καί εἴδη πρώτης ἀνάγκης, καί τήν ἀνάθεση στό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο ᾿Εξωτερικοῦ ᾿Εμπορίου νά στείλει ἀντιπροσωπεία στό ἐξωτερικό γιά τήν ἄμεση ἀγορά τῶν σχετικῶν ἐμπορευμάτων· δίνει ἐντολή στόν γραμματέα νά βάλει ἀμέσως τό σχέδιο αὐτό σέ ψηφοφορία, ρωτώντας ὅλα τά μέλη τοῦ ΣΕΑ, ὥστε τήν ἑπόμενη μέρα νά δημοσιευτεῖ στήν ἐφημερίδα σάν ἀπόφαση τοῦ ΣΕΑ.

῾Ο Λένιν ἐκφωνεῖ λόγο στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τοῦ Σοβιέτ Μόσχας.

῾Ο Λένιν συνομιλεῖ μέ τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ν. ᾿Οσίνσκι.

῾Ο Λένιν δέχεται τούς ἀγρότες ἀπό τό χωριό Φομίνκα τοῦ νομοῦ Γκοροχοβέτσκ τοῦ κυβερνείου Βλαντίμιρ Ι. Α. Τσεκουνόφ καί Ν. Α. Γκανιάβιν, πού λένε τήν ἄποψή τους γιά τήν ἀλλαγή τοῦ τρόπου καταβολῆς τοῦ παρακρατήματος σέ κρέας. ῾Ο Λένιν πληροφορεῖ τούς χωρικούς γιά τήν ἐπικείμενη ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ φόρο σέ εἶδος. Μετά τή συνομιλία ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν γραμματέα νά ζητήσει ἀπό τόν Σ. Π. Σερεντά τό σχέδιο τοῦ συνεδρίου τῶν ἐργαζόμενων ἀγροτῶν, πού τό προσκόμισε ὁ Τσεκουνόφ τόν ᾿Απρίλη τοῦ 1919.

῾Ο Λένιν γράφει σημείωμα στόν Ν. Α. Σεμάσκο μέ τήν παράκληση νά βοηθήσει τόν Ι. Α. Τσεκουνόφ νά προμηθευτεῖ καλά ματογυάλια. ᾿Αναθέτει στόν γραμματέα νά παρακολουθήσει τήν ἱκανοποίηση τῆς παράκλησής του.

Δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη. ῾Ο Λένιν γράφει τό σχέδιο γράμματος γιά τό ζήτημα τῶν ἐκχωρήσεων πρός τούς συντρόφους τοῦ Μπακοῦ.

Φλεβάρης. ῾Ο Λένιν σέ σημείωμά του πρός τόν Α. Ντ. Τσιουρούπα παραθέτει ἀριθμητικά στοιχεῖα γιά τά ἀποθέματα τροφίμων καί ζητᾶ τή γνώμη του σχετικά μέ τήν πρόταση γιά τήν προσωρινή κατάργηση τοῦ παρακρατήματος γιά τή ΣΟΣΔΡ.

Μάρτης, 1. ῾Ο Λένιν γράφει γράμμα στό Λαϊκό ᾿Επιτροπάτο Γεωργίας πρός τόν Ν. ᾿Οσίνσκι γιά τή στάση ἀπέναντι

στούς ἐξωκομματικούς ἀγρότες, γιά τήν προσέλκυση ἀγροτῶν πού ἔχουν μεγάλη πρακτική πείρα στή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου Γεωργίας γιά τήν τακτοποίηση τῆς δουλιᾶς στήν ἀγροτική οἰκονομία, καί συγκεκριμένα συμβουλεύει νά χρησιμοποιηθεῖ στή δουλιά τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου ὁ Ι. Α. Τσεκουνόφ.

'Ο Λένιν, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τή «Σύντομη ἔκθεση γιά τήν κατάσταση τοῦ κρατικοῦ ἠλεκτρικοῦ σταθμοῦ τῆς Μόσχας» ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά τή διαβάσει καί νά παράσχει κάθε δυνατή βοήθεια στόν ἠλεκτροσταθμό καί νά πάρει ἐπίσης μέτρα γιά τήν παροχή βοήθειας στή Διεύθυνση ὑδραυλικῆς ἐξόρυξης τύρφης.

'Ο Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός τόν πρόεδρο τῆς 'Εκτελεστικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ κυβερνείου Οὐφά μέ τήν ἐντολή νά διαβιβάσει στούς ἀγρότες τοῦ χωριοῦ Μπεκέτοβο τῆς ἐπαρχίας Μπουλγκάκοφ τοῦ νομοῦ Οὐφά Α. Ρ. Σαπόσνικοφ καί Τ. Γκ. Κόντροφ τήν πρόσκληση νά ἔλθουν στή Μόσχα γιά νά δόσουν γνώμη σχετικά μέ τίς ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν τήν ἀγροτιά καί τό ἀγροτικό νοικοκυριό.

'Ο Λένιν δέχεται: τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου τῆς 'Εργατοαγροτικῆς 'Επιθεώρησης Β. Α. 'Αβανέσοφ· τόν γραμματέα τῆς ΠΚΕΕ Α. Σ. 'Ενουκίτζε· τό μέλος τοῦ Προεδρείου τῆς ΠΕΕ Β. Ρ. Μενζίνσκι· τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου 'Εξωτερικοῦ 'Εμπορίου Α. Μ. Λεζάβα.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τῶν Λαϊκῶν 'Επιτρόπων, ὅπου συζητοῦνται τά θέματα σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τῆς καθιέρωσης τῶν πρίμ σέ εἶδος, τά σχέδια ἀποφάσεων γιά τήν κατάργηση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς ἐργασίας καί τῶν τμημάτων της καί τήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Λαϊκοῦ 'Επιτροπάτου 'Εργασίας, τήν ἀναπροσαρμογή τῆς δράσης τῶν οἰκονομικῶν Λαϊκῶν 'Επιτροπάτων σύμφωνα μέ τήν ἀπόφαση τοῦ VIII Πανρωσικοῦ συνεδρίου τῶν Σοβιέτ σχετικά μέ τό Συμβούλιο 'Εργασίας καί "Αμυνας, τό ζήτημα τῆς σύσκεψης γιά τίς πρῶτες ὕλες κ.ἄ.

Μάρτης, 2. 'Ο Λένιν δέχεται: τό μέλος τῆς ΚΕ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Φιλλανδίας Ο. Β. Κούουσινεν· τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Γεωργίας Ν. 'Οσίνσκι.

'Ο Λένιν γράφει γράμμα πρός τόν Γκ. Κ. 'Ορτζονικίτσε, μέ τό ὁποῖο χαιρετίζει τούς κομμουνιστές τῆς Γεωργίας καί τά μέλη τῆς Γεωργιανῆς 'Επαναστατι-

κῆς ἐπιτροπῆς μέ τήν εὐκαιρία τῆς δημιουργίας τῆς Σοβιετικῆς Γεωργίας· παρακαλεῖ νά τοῦ ἀνακοινώσει τή γνώμη του γιά τά ζητήματα τῆς δημιουργίας τοῦ Γεωργιανοῦ Κόκκινου Στρατοῦ, τῆς στάσης ἀπέναντι στή γεωργιανή διανόηση καί στούς μικρέμπορους, τή στάση ἀπέναντι στούς γεωργιανούς μενσεβίκους.

Ὁ Λένιν ἀναθέτει στόν Ν. Π. Γκορμπουνόφ νά στείλει στόν Ν. Ι. Μπουχάριν γιά νά τό κοιτάξει τό ὑπόμνημα τοῦ σωματείου τῶν ἐπιστημόνων τῆς Πετρούπολης, πού περιεῖχε τήν πρόταση γιά τή σύναψη ἐξωτερικοῦ δανείου τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καί τήν ὑλοποίησή του μέ τή μορφή τροφίμων γιά τήν Πετρούπολη, καί νά τοῦ ἀνακοινώσει ὅτι ὁ Λένιν θεωρεῖ ὅτι μπορεῖ νά γίνει δεκτή ἡ πρόταση τῶν ἐπιστημόνων τῆς Πετρούπολης.

Μάρτης, 3. Ὁ Λένιν δέχεται: τό μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Παιδείας Ε. Α. Λίτκενς· τόν ἀναπληρωτή τοῦ Λαϊκοῦ ἐπιτρόπου Ἐσωτερικῶν Μ. Φ. Βλαντίμιρσκι.

Ὁ Λένιν γράφει σημείωμα στό Πολιτικό Γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) μέ τήν πρόταση νά μή συζητηθοῦν στό γραφεῖο τῆς κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ ΠΚΣΣ τά θέματα τῆς ἐπισιτιστικῆς κατάστασης τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας καί νά μποῦν αὐτά γιά ἐξέταση στό ἐπικείμενο συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Ὁ Λένιν κάνει τροπολογίες στό σχέδιο ἀπόφασης τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ) γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος, γράφει σημείωμα στόν Α. Ντ. Τσιουρούπα μέ τήν παράκληση νά συνέλθει ἡ ἐπιτροπή καί νά τίς συζητήσει.

Μάρτης, 4. Ὁ Λένιν γράφει τό ἄρθρο «Ἡ Διεθνής μέρα τῶν ἐργατριῶν».

Ὁ Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου Ἐργασίας καί Ἄμυνας· κάνει τροπολογίες στό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἀναδιοργάνωση τῆς φρούρησης τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν γιά τήν πάλη ἐνάντια στό συμμοριτισμό. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ὑπαγωγή τῆς Ἐπιτροπῆς Ἄμυνας τῆς Πετρούπολης στό Ἐπαναστατικό Στρατιωτικό Συμβούλιο τῆς Δημοκρατίας καί γιά τά στρατιωτικά ζητήματα καί γιά ὅλα τά μέτρα πού συνδέονται μέ τήν καταστολή τῆς ἔνοπλης ἀνταρσίας τῶν ἐσέρων καί τῶν λευκοφρουριτῶν στήν Κρονστάνδη, τά θέματα γιά τά τμήματα ἐργασίας, γιά τήν ἀγορά φορτηγῶν αὐτοκινήτων ἀπό τό ἐξωτερικό, γιά τά μέτρα ἀνάπτυξης τῆς ἠλεκτροτεχνικῆς βιομηχανίας,

γιά τή χορήγηση στούς ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου «ΑΜΟ» στρατιωτικοῦ σιτηρεσίου μετώπου γιά 500 ἄτομα, γιά τήν πορεία τῶν ἐργασιῶν στήν ἀνθρακοφόρα περιοχή τῆς Μόσχας.

'Ανάμεσα στίς 4 καί στίς 7 τοῦ Μάρτη. 'Ο Λένιν γράφει τήν πρώτη καί τή δεύτερη παραλλαγή τοῦ σχεδίου ἔκθεσης γιά τήν πολιτική δράση τῆς ΚΕ στό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Μάρτης, 5. 'Ο Λένιν στό σχέδιο ἀπόφασης τοῦ ΣΛΕ γιά τόν καθορισμό τοῦ κατώτατου ὁρίου ἐπιστημονικῶν γνώσεων, γράφει μιά προσθήκη γιά νά συμπεριληφθεῖ στό πρόγραμμα διδασκαλίας καί νά διδάσκεται ὑποχρεωτικά σέ ὅλα τά ἀνώτατα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα τῆς ΣΟΣΔΡ τό σχέδιο ἐξηλεκτρισμοῦ τῆς Ρωσίας.

'Ο Λένιν προεδρεύει στή συνεδρίαση τῆς ἐπιτροπῆς σιτηρῶν τοῦ ΣΕΑ, στήν ὁποία συζητοῦνται τά θέματα γιά τά μέτρα καλυτέρευσης τῆς προώθησης τῶν σιτηρῶν καί γιά τό μή ἱκανοποιητικό ἐφοδιασμό τοῦ Ντονμπάς.

Μάρτης, 7. 'Ο Λένιν παίρνει μέρος στή συνεδρίαση τῆς ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ (μπ). Κατά τή συζήτηση τοῦ θέματος γιά τό ἐπικείμενο συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ) ἡ ὁλομέλεια ἐγκρίνει τό σχέδιο ἔκθεσης τοῦ Λένιν γιά τήν πολιτική δράση τῆς ΚΕ. Γιά τήν τελική ἐκπόνηση τοῦ νομοσχεδίου γιά τήν ἀντικατάσταση τοῦ παρακρατήματος μέ τό φόρο σέ εἶδος σχηματίζεται ἐπιτροπή, στήν ὁποία μπαίνει καί ὁ Λένιν. Στή συνεδρίαση συζητοῦνται ἐπίσης τό θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης τῆς συνόδου τοῦ Μάρτη τῆς ΠΚΕΕ, ἡ πρόταση γιά τήν ἀναβολή τοῦ συνεδρίου τῶν σιδηροδρομικῶν, ἡ ἀπόφαση τοῦ 'Οργανωτικοῦ Γραφείου τῆς ΚΕ γιά τή σύγκληση τῆς Πανρωσικῆς συνδιάσκεψης τῆς Ἕνωσης Κομμουνιστικῆς Νεολαίας Ρωσίας στίς 18 τοῦ Μάρτη, οἱ θέσεις πάνω στήν εἰσήγηση γιά τήν κομματική οἰκοδόμηση καί πάνω στήν εἰσήγηση «'Η Σοβιετική Δημοκρατία σέ καπιταλιστική περικύκλωση» γιά τό Χ συνέδριο τοῦ ΚΚΡ (μπ), τό ζήτημα γιά τόν ἐξοπλισμό τῶν κομμουνιστῶν κ.ἄ.

'Ο Λένιν, ἀφοῦ πῆρε τήν ἀναφορά τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ Μικροῦ ΣΛΕ Α. Χ. Γκόιχμπαργκ γιά τήν παραβίαση τῆς ἀπόφασης τοῦ ΣΛΕ ἀπό τό Λαϊκό 'Επιτροπάτο 'Εξωτερικῶν, πού ἀπαγορεύει τήν ὀργάνωση παράλληλων μηχανισμῶν γιά τή δουλιά σχετικά μέ τόν ὑπολογισμό τῶν ζημιῶν τῆς ΣΟΣΔΡ, πού προκάλεσε ὁ πόλεμος καί ὁ ἀποκλεισμός, γράφει σημείωμα στόν Γκ. Β. Τσιτσέριν καί στόν Λ. Μ. Καραχάν, μέ τήν

ὑπόδειξη ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτο νά παρακάμπτονται οἱ ἀποφάσεις τοῦ ΣΛΕ καί μέ τήν παράκληση «ἀκριβέστατης ἀπάντησης, χωρίς ὑπεκφυγές, χωρίς παρασιωπήσεις».

Ὁ Λένιν συμπληρώνει τό δελτίο τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Χ συνεδρίου τοῦ ΚΚΡ (μπ).

Ὁ Λένιν ὑπογράφει τό τηλεγράφημα πρός ὅλους τούς προέδρους τῶν συσκέψεων κυβερνείων καί πρός τούς ἐπιτρόπους ἐπισιτισμοῦ τῶν κυβερνείων γιά τήν εὐθύνη τους στήν ὑπόθεση τῆς ἔγκαιρης διεξαγωγῆς τῆς καμπάνιας γιά τή συγκέντρωση σπόρου καί τῆς δημιουργίας ἀποθέματος σπόρου, μέ τήν ἀπαίτηση σέ προθεσμία πέντε ἡμερῶν νά ὑποβάλουν ἀπολογιστικά στοιχεῖα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται οἱ τίτλοι πού ἔβαλε τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Τυπώθηκε τόν 'Ιούλη τοῦ 1983
σέ 4.000 ἀντίτυπα
Τυπογραφικά φύλλα 40

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

42